STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03733

DRAY SHTET

Sholem Asch

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום אַש

דריי שטעט

משה-שמואל-שקלאַרסקי

ניו־יאָרק, 1952

Sholem Asch

DRAI SHTET

(Three Cities)

Copyright 1933, by Sholem Asch

First published in New York by G. P. Putnam's Sons

MORRIS S. SKLARSKY, *Publisher*
10 MONROE ST., NEW YORK 2, N. Y.

Printed in U.S.A.

שלום אַש

פעטערבורג

(ערשטער בוך פון „פאַרן מבול")

ראָמאַן

משה־שמואל־שקלאַרסקי

ניו־יאָרק, 1952

PETERBURG
(St. Petersburg)

BOOK ONE

דאָס איז אַ פאָטאָגראַפישער־אָפדרוק פון דער אויסגאַבע,
וואָס איז אַרויסגעגעבן דורכן „צענטראַל־פאַרבאַנד פון
פוילישע יידן אין אַרגענטינע", בוענאָס־איירעס, 1949

ערשטער טייל

קאַפּיטל 1

ייִד און קריסט

פון דער וואַרשעווער באַן האָבן זיך געשלעפּט אין דעם צעגייען־דיקן שניי איין־שפּאַניקעס, מיט שטרוי־אויסגעבעטע שליטעלעך איבער „וואָזנעסענסקי פּראָספּעקט", אַרויף צום „איסאַקיעווסקי פּלאַץ". רייען גאַנצע האָבן זיך געצויגן די איין־שפּאַנער. די פורמאַנעס — אַ טייל אין אַניטשעס, פאַרבונדענע „לאַפּטשעס", אַנדערע אין פילצענע שטיוול, האָבן געפּאַרעט די שעפּסן־פעלצן, אַזוי ווי זייערע חשק־אָנגעגאָסענע שוואַרץ־גלאַנצנדיקע פערד. מענטש און פערד האָבן שווער געאָטעמט, טאָפּטשענדיק אין דער צעגאָסענער בלאָטע, וואָס האָט זיך געמאַכט אויף דער אויבערפלאַך פון דעם אייז־פאַרקאַוועטן ברוק, אין דעם שווער־פאַר־כמורעטן נעפּל, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן פון די קאַנאַלן און געלייגט זיך איבער גאַנץ פּעטערבורג.

פון צייט צו צייט איז געקומען צופליען אַ לייכטע „טראַיקע". די שוואַרץ־בלישטשענדיקע פערד האָבן באַשפּריצט מיט בלאָטע די פורמאַ־נעס, און דאָס האָט זיי געגעבן אַ טעמע פאַר שילטן און רעדן. זייערע מיילער האָבן נישט גערוט. האָבן זיי זיך נישט דורכגעשאָלטן, האָבן זיי גערעדט צו די פערד, דאָ אָנרופנדיק זיי מיט די צערטלעכסטע נעמען, ווי מען רעדט צו אַן אויסדערוויילטן, און דאָ — שילטנדיק זיי אין די געשלעכטער אַריין.

דאָס האָבן די פורמאַנעס אויף זייערע איין־שפּאַניקעס שליטנס גע־פירט פון דעם וואַרשעווער וואָקזאַל, אין צאַרס הויפּטשטאָט, די רייכטי־מער פון די וואַרימע לענדער: דעם אויסדערוויילטן וויין פון די שאַמ־

פאניען־פעלדער, וואס די שטאט האט פארברויכט מער ווי א האלבע וועלט. געשלאסענע וואגאנען האבן געפירט רויזן, נעלקן, פיילכן און מי־מאזעס פון דער ריוויערע אין צארס הויפטשטאט — די פריצ־יטיקע פרוכטן, וואס זענען דערצויגן געווארן אין ווארים־הייזער, די אויסדער־וויילטע פערפומען, זייפן און אנדערע קאסמעטיק־ארטיקלען פון פראנק־רייכס בעסטע פאבריקן; פארשידענע מינעראלן און מ־נעראל־וואסערן. מיט איין ווארט: אלדאס בעסטע און אויסטערלישסטע, וואס אייראפע האט פארמאגט, איז אריינגעקומען אין א גרויסער מאסע אין דער הויפט־שטאט דורך דער ווארשעווער באן. די רייכטימער פון רוסלאנד־לענדער זענען אריינגעקומען קיין פעטערבורג דורך אנדערע באנהויפן.

***

אויף איינעם פון די זייטן־געסלעך, וואס זענען ארויסגעלאפן פון „וואזנעסענסקי פראספעקט", איבער וועלכע די איין־שפאניקע שליטנס האבן זיך איצט געשלעפט מיט די קאסטנס ווייַן און בלומען, איז געשטא־נען א גרויס אלט הויז. דאס הויז איז געבויט געווען אין די צייטן פון אלעקסאנדער דעם ערשטן, אין פעטערבורגער אמפיר־סטיל, געל אפגע־פארבט, מיט צוויי אריינגאנגען, וועלכע פיר שווייצארן אין ליווריען האבן באוואכט בייטאג און ביינאכט. דער גרויסער אומהיימלעכער געמאך, וועל־כער האט פארנומען א שטיק פון דער גאס אין פראנט און א האלבע גאס הינטן אין הויף ארויס, איז איינגאנצן באשטאנען פון אייניקע רייכע וווינונגען. די הינטערשטע טרעפ זענען געווען פארנומען פון א גענעראלס אלמנה, די אייגנטימערין פון הויז. די צווייטע — פון א רייכן גוט־באזי־צער. דעם גאנצן אויבערשטן שטאק האט פארנומען דער געשווירענער אדוואקאט סאלאמאן אסיפאוויטש גאלפערין.

שוין אין קארידאר אליין, וואס האט ארויסגעפירט צום בארימטן אדוואקאטס אויפנאם־צימערן, איז פון דריי א זייגער נאכמיטאג פול גע־ווען מיט קליענטן. דער קארידאר איז געווען אז עכטער פעטערבורגער, גוט באלויכטן און גוט געהייצט, און אויסגעלייגט מיט רויטע פלושענע דיוואנען. די ווענט זענען געווען פארהאנגען מיט גרויסע, אומגעלומפער־טע אמפיר־שפיגלען; איז א־גענעם געווען צו ווארטן אין אים. און די פון די קליענטן, וועלכע האבן געוווסט אונטערצוקויפן דעם שווייצער,

האָבן זיך אויפגעהאַלטן אין קאָרידאָר ביז פיר אַ זייגער, ווען די טירן פון די גרויסע פאָדער-אויפנאַם-צימערן פון דעם בארימטן אדוואָקאַט וועלן זיך עפענען, כדי זיי זאָלן זיין די ערשטע צוגעלאָזן צו ווערן.

ווען די גרויסע טירן פון אדוואָקאַטס וווינונג האָבן זיך אויפגעעפנט, איז דאָס גרויסע הויז איבערגעפּאַקט געוואָרן מיט מענטשן. יידן, פויערים, פריצים — פון אַלע רוסישע פּראָווינצן האָבן זיך געטראָגן באַוווהלטע מענטשן; געדריקטע פון די צארישע באַאַמטע, פארפאָלגטע פון די אוממענטשלעכע געזעצן, גערודפטע דורך געריכטן, פּראָקוראָרן, נעפּיי־ניקטע פון די שטאַטישע ווילקיר־הערשנדע נאַטשאַלניקעס — האָבן די אַלע מענטשן געזוכט שוץ אין דער הויפּטשטאָט, אין די פּאַלאַטעס, אין די העכערע געריכטן, ביי די העכערע באַאַמטע. פעטערבורג, די שטאָט פון צאַרן און באַאַמטע, די הערשערין איבער הונדערט מיליאָנען, פאַרשפּרייט אויף אַ זעקסטל פון דער ערד, האָט צוגעצויגן טאָג־טעגלעך טויזנטער און צענדליקער טייזנטער פון אַלע עקן פון וויטן און ברייטן רוסלאַנד, וואָס זענען געקומען זוכן אין דעם מזרח־אייראָפּעאישן מעקקא רעכט און געזעץ, שוץ און פּראָטעקציע, קאָנצעסיעס און פּריווילעגיעס, אויף וואָס די איינציקע שטאָט האָט געהאַט צו זאָגן איבער דער גרויסער, ברייטער און רייכער אימפּעריע. אַ געוויסער טייל פון די זוכערס, אין פּעטערבורג, האָבן אָנגעפילט די קאָרידאָרן, די אויפנאַם-צימערן, די עפנטלעכע און פּריוואַטע, פון דעם אדוואָקאַט גאַלפּערין, וועלכער, כאָטש אַ ייד, איז ער דאָך געווען באַרימט איבער האַלב רוסלאַנד מיט זיין גוטן קאָפּ, מיט זיין גלאַטער צונג (דער אדוואָקאַט איז געווען פאַררעכנט אַלס איינער פון די בעסטע רעדנער אין רוסלאַנד) און מיט זיין איינפלוסרייכער באַקאַנטשאַפט.

די ברייטע הויכע קאָרידאָרן פון דעם אדוואָקאַטס אויפנאַם־צימערן, וועלכע האָבן זיך פאַרלוירן אין פּלאָנטערדיקער ווייטקייט, זענען געווען באַשטעלט מיט הויכע, ברייטע אַמפּיר־שראַנקן פול מיט קאָדעקסן, סענאַט-באַשלוסן, געריכטס-אַנטשיידונגען און אַנדערע יוריספּרודענץ-ביכער. אַרום, אויף די היל̇צערנע מאַכאָגאָנע סאָפעס און בענק, זענען געזעסן די וויי̇ניקער חשובע קליענטן, דאָס רוב יידן פון דער פּראָווינץ. זיי האָט מען צוערשט אריינגעלאָזט צו די אסיסטענטן פון דעם אדוואָקאַט. מערסטנס זענען דאָס געווען מענטשן, וואָס מען האָט ארויסגעשיקט פון זייער

וווינונגס־ארט. די מער קאמפליצירטע און אינטערעסאנטע פראצעסן האבן די אסיסטענטן אנגענומען פאר זיך און זיי אפגעשיקט אין זייערע פריוואטע ביוראס. די גאר אינטערעסאנטע, סענסאציאנעלע פראצעסן, פון וועלכע די צייטונגען וועלן שרייבן: רעוואלוציאנערע פראצעסן, עלילת־דם, אדער אנדערע אזעלכע, האט מען צונעלאזן צום בארימטן אדוואָ־קאט. אין די קליינע נעבן־חדרים האבן געווארט רייכע און חשובערע מענ־טשן. דאס זענען געווען דאס רוב רייכע גרויסע האלץ־סוחרים, נאפט־סוחרים, אדער צוקער־סוחרים, ערשטע גילדע, וועלכע האבן זיך מיט דעם אדוואקאט מיישב געווען וועגן קאנצעסיעס, וועגן איינארדענען קינדער אין די פירמעס, אז זיי זאלן מעגן וווינען מיט זיי אין מאסקווע, אין פעטערבורג.

נאר אין סאלאן, ווו די פענצטער זענען געווען באהאנגען מיט שווערע זיידענע פארטיערן, אנגעשטעלט מיט בריטע, גרויסע פראנצויזישע שטולן, די ווענט באהאנגען מיט בילדער פון לעוויטאן, אייוואזאווסקי און דעם נאר־וואס בארימט געווארענעם רעריך (אריינגענומען אונטער דעם איינפלוס פון דער מיט קונסט פאראינטערעסירטער טאכטער) און פול מיט גרויסע, רייכע בראנזן און פעטערבורגער וואזעס — האט די דאמע פון הויז אונטערגעהאלטן אן אויסערגעוויינלעכן גאסט, וועלכער האט אויך, ווי אלע אנדערע, געווארט אויפן אדוואקאט, דעם „ווירקלעכן סטאטסקי סאוויעטניק" סענאטאר אקימאוו.

פאר אלע אנדערע קליענטן האט עס געהייסן, אז דער אדוואקאט עמפפאנגט נאך נישט. ער האט זיך היינט פארשפעטיקט ביי זייער א וויכטיקן פראצעס, וואס ער האט פארטיידיקט אין סענאט. דעם סענאטאר אקימאוו איז אויף דעם דירעקטן באפעל פון דעם אדוואקאט געזאגט געווארן, אז דער אדוואקאט בעט ביי אים אנטשולדיקונג, ער איז פארנומען מיט א זייער וויכטיקער ארבעט, פון וואס עס הענגט אפ א מענטשנס לעבן. און ער בעט אים, אז ער זאל א פערטל שעה פארברענגען אין דער געזעלשאפט פון זיין פרוי.

דאס ווארטן האט אבער געדויערט לענגער פון א פערטל שעה. דער סטאטסקי סאוויעטניק, א נידריק־געוויקסיקער, מיט א גלאנציקן הויכן שטערן, וועלכער האט דערגרייכט ביז דעם פליך אינמיטן קאפ, מיט א געשוירן בערדעלע, האט מיט זיינע ווייכע, כמעט ווייבערשע הענט, נער־

ווען געריבן זיך איבער זיינע קני. זיינע בלויע אויגן האָבן אומרואיק זיך געוואָרפן פון איין עק סאַלאָן צום אַנדערן, מער איבער דעם פּאַרדרוס, וואָס דער ייִד וואָגט אים צו לאָזן וואַרטן, איידער איבער דער אורזאַך, וואָס האָט אים אַהער געבראַכט אין ייִדס סאַלאָן. ער האָט זיך אָבער געמיט מיט אַלע מעגלעכקייטן נישט צו לאָזן מערקן זיין אויפרעגונג. ער האָט גערעדט מיט דער מאַדאַם וועגן גלייכגילטיקע זאַכן; וועגן דער אָפּע־רע, וועגן שלעכטן וועטער און וועגן דעם באַן־אומגליק, וואָס האָט זיך געטראָפן אין קאַווקאַז. די דאַמע, אַ מיטליעריקע, אַ דיקלעך־געבויטע ברוי־נעטין, מיט שוואַרצע, גלאַנצנדיקע, זיידענע האָר, שוואַרצע, שאַרפע ברע־מען, מיט אייניקע וווּנדערבאַרע חן־פּלעקלעך און חן־גריבלעך אין אירע באַקן, מיט איר פול מויל ווייסע, געשליפענע ציין און מיט איר פּערל־שנור אויף דעם געשיקטן פּאַריזער שוואַרץ־זיידענעם קלייד, האָט אויס־געזען ווירדיק און אַנציענד. אירע לענגלעך־געשניטענע אויגן האָבן איר פּנים געגעבן מער אַ מאַנגאָלישן, איידער ייִדישן אויסזען. און ווען נישט די באַזונדערע לאַגע, אין וועלכער דער סענאַטאָר האָט זיך געפונען, וואָס האָט געענגבערט אין זיין קאָפּ, ווי אַ ציין־ווייטיק זייט ער האָט זיך גע־פונען אין דעם ייִדס סאַלאָן, האָט ער נישט ווייסנדיק פאַרוואָס, ערשט רעכט דערפילט די ערנסטקייט פון דער לאַגע, אין וועלכער ער געפינט זיך — ווען נישט דאָס אָרט און די צייט, וואָלט ער זיך גאָר נישקשה־דיק מיט דער דאַמע אַמוזירט. זי האָט זיך געהאַלטן פריי, אומגעצוווּנגען און האָט גערעדט מיט אַ נאַטירלעכקייט, וואָס האָט דעם סענאַטאָר צו־ערשט אין אָנהייב פאַרווונדערט (אַז אַ ייִדישע פרוי זאָל זיך אַזוי האַלטן אין זיין קעגנוואַרט) — און דערנאָך אים אימפּאָנירט.

דערווייל איז דער באַרימטער אַדוואָקאַט געזעסן אין הויכן געשניצטן הילצערנעם פּאָטעל, וואָס איז עפּעס אויסטערליש געמאַכט געוואָרן איז שפּאַנישן רענעסאַנס און האָט אויסגעזען ווי אַ טראָן, ביי זיין שווערן, גרויסן מאַכאָגאָנעם שרייב־טיש, אין זיין פּריוואַטן קאַבינעט. דער גרוי־סער קאַבינעט איז געווען באַשטעלט מיט שווערע, געשניצטע ביכער־שראַנקען, באַלייגט מיט שווערע, ווייכע דיוואַנען, באַשטעלט מיט שווע־רע לעדערנע פּאָטעלן, באַלויכטן מיט ליכט אונטער גרינע שיינען. זיין גרויסער קאָפּ האָר, שוואַרץ געמישט מיט גרוי, איז געווען צעשויבערט, און דאָס שוואַרץ־גרויע בערדל, וואָס האָט איינגעפאַסט זיין לענגלעך פּנים

ווי א ראַם, האָט בולטער אַרויסגעבראַכט זיינע יידישע כאַראַקטער־שטריכן. ער האָט אויסגעזען ווי א רבילע. דערביי איז נאָך עפּעס א ישיבה־בחורשע יינגקייט געלעגן אין דעם ווייכן און גלייכן פאַרלייג פון זיין אויבערשטער באַוואַקסענער ליפּ. קיין שום פּאַפּירן, פון וועלכע ס'הענגט אָפּ דאָס לעבן פון א מענטשן, זענען נישט געלעגן פאַר אים און קיינע קליענטן זענען נישט געווען אין זיין קאַבינעט.

ער האָט זיינע ביינערדיקע לאַנגע פינגער דורכגעפירט דורך די עקן פון זיין גרוילעך בערדל, קנייטשנדיק דערביי זיין הויכן שטערן. ער האָט געקלערט פון דעם אויסטערלישן גאַסט, וואָס זיצט ביי אים אין סאַלאָן, אין דער געזעלשאַפט פון זיין פרוי, און ער האָט זיך גוט איבערלייגט, ווי דאָ צו האַנדלען. ער האָט שוין עפּעס געהערט פון דער אומאַנגענעמער לאַגע, אין וועלכער דער אַלמעכטיקער כענאַטאָר געפינט זיך. עפּעס האָבן צייטונגען דערפון (פאַרשטעלטערהייט נאָך) צו וויסן געגעבן. און עפּעס מער האָט ער געהערט אין די קאָרידאָרן פון סענאַט. עס האַנדלט זיך וועגן א פאַלשער אונטערשריפט, וואָס דער סענאַטאָר זאָל האָבן געמאַכט, וועגן גרויסע פאַרשווענדונגען פון רעגירונגס־געלט. „ער, דער פאַרבי־סנסטער יידן־פיינט, דער פינצטערסטער רעאַקציאָנער, מסתמא איז ער דאָך שוין ערגעץ אַנדערשווו געווען. נאָר דאָרטן האָט מען די זאַך צוריק־געוויזן, נישט געוואָלט אָננעמען" — האָט דער אדוואָקאַט זיך געטראַכט — „מוז דאָך זיין אַן אורזאַך. הייסט עס, אז דער אַלמעכטיקער אקימאָוו איז געפאַלן; אז מען זוכט זיין מפּלה; אויב נישט, וואָלטן זיי פאַרגלעט די זאַך, איידער עס וואָלט אַרויסגעקומען אין דער עפנטלעכקייט. ס'איז געווים דאָ עפּעס אַן אורזאַך, פאַרוואָס דער מיניסטער וויל, אז אקימאָוו זאָל פאַלן. הייסט עס, אז אין הויף האָט מען זיך אָפּגעשאָקלט פון אקי־מאָוון. פאַרוואָס איז מען עפּעס געקומען צום ייִד? קאָלעגן האָבן געראַטן, קאָלעגן האָבן צוגעשיקט — דעם יידן וועט קיינער נישט חושד זיין אין פניות צו אקימאָוון. אָ, מיר קענען אייך. סיי־ווי־סיי איז עס א שפּיל פאַרן טייוול. און זאָל עס הייסן, אז דער ייד נעמט זיך אונטער אַלצדינג צו פאַרטיידיקן: פאַלשע אונטערשריפטן, פאַרשווענדונגען פון רעגירונגס־געלטער, און מעג עס זיין פון זיין פאַרביסנסטן שונא — אבי פאַר געלט"...

זיין קאָפּ האָט געאַרבעט פלינק, און דערביי האָט ער זיך צוגע־

ברומט מיט א גמרא־נגונדל, פון וואס ער האט זיך נישט געקאנט אפ־געוווינען:

„און אפשר טאקע דערפאר יא" — האט דער אדוואקאט ווייטער געצויגן דעם פאדים פון זיינע געדאנקען — „אקימאוו, דער „פארזיצנ־דער" — לערנט ער צוריק — „און דערפאר וואס אקימאוו איז דער פאר־ביסנסטער יידן־פיינט, איז בעסער טאקע יא" — האט ער איריזרגעוווינגן דעם עפעקט אין זיין געדאנק — „צייטונגען וועלן שרייבן פון דעו לא", א ספעקטאקל פאר גאנץ רוסלאנד. געווים... און דאס, וואס איך וועל אים פארטיידיקן, וועט דעם עפעקט מאכן נאך שיינענדיקער. די יורי שטייט אויסער יעדער פאליטיק און יעדער ליידנשאפט, א ביישפיל פון אומפארטייאישקייט. און אפזאגן זיך פון האנאראר אויך. נעבטן פארטיידיקט א רעוואלוציאנער, היינט — א „סטאטסקי סאוויעטניק", א יידן־פיינט. די יורי קען נישט קיין פארטיי..."

„דער „עסק" איז אבער א פאסקודנער, א מיאוסער — א פאלשע אונטערשריפט. קיין פיצל אידעאליזם נישטא. און מסתמא, אז יענע האבן עס אפגעווארפן, איז דא א ווונק פון אויבן. „אקימאוו, דו ביסט געפאלן. דו האסט זיך צופיל געטשעפעט מיט דעם יידישן גאט..."

זיין ערשטער באשלוס איז איצט ביי אים קלאר געווארן, און ער איז בייז געווארן אויף זיך, וואס זיין יאגן זיך נאך בארימטקייט, נאך פאפולאריטעט האט אים א מינוט געמאכט קלערן וועגן „קאמפראמיסן". זיין „פרינציפ" איז נישט צו פארטיידיקן דאס, וואס עס איז נישט ער־לעך.

„און פון וואנען ווייס איך? מען באדארף אויסגעפינען פון אים אליין, ווי די זאך האלט, און ווי זי וועט זיין, אזוי וועלן מיר האנדלען. איז עס אקימאוו, אדער דאס איז אן אומבאקאנטער איזוואשטשיק. אומ־שולדיק — פארטיידיקן קען אלעמען. שולדיק — אפזאגן זיך, אזוי ווי איך האב שטענדיק געהאנדלט אין אלע פאלן".

ער איז שטאלץ געווארן אויף זיך איבער זיין באשלוס. אינערלעך האט א געפיל פון נקמה געפרווט אויפבלאזן אין אים 'א פייערל: „נרווי־סער אקימאוו, וועסט זיך איצט צאפלען צווישן מיינע פינגער, ווי א יידל ביי איינעם פון דיינע קלענסטע נאטשאלניקעס". נאר ער האט געפרווט גלייך צו פארשטיקן דאס געפיל פון האס און נקמה דורך א פיל שטאר־

קער און נענטער געפיל — דורך דעם געפיל פון אייגנליבע, מיט וועלכן זיין גאנץ וועזן איז איצט אנגעפילט געווארן, וואס ער, א יידישער יונ־ גערמאן פון דער פראווינץ, איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז סענאטארן ווארטן ביי אים אין סאלאן, זוכן ביי אים שוץ. דאס געפיל פון אייגנליבע האט אים געגעבן געוועהר אין דער האנט אריין צו קעמפן קעגן דעם ראסן־ געפיל פון נקמה, און האט אויפגעהאלטן די וואג פון גערעכטיקייט, וואס ער האט געדענקט, אז די יורי מוז אין אלע פאלן און אין אלע צייטן אפ־ היטן.

„די, וואס זוכן ביי מיר שוץ, זאלן עס האבן. מעג עס זיין ווער ס'איז. אבער נאר די, וואס האבן א רעכט באשיצט צו ווערן". ער האט געזאגט די דאזיקע ווערטער נישט נאר אין זיין געדאנק, נאר הויך, מיט א באטאנונג, כמעט אזוי ווי ער וואלט גערעדט פאר די „געשווירענע". און עפעס ווי מיט א כיוון, וועלנדיק אונטערשטרייכן זיין יידישן אויס־ זען, האט ער מיט די פינגער נאך מער צעשויבערט זיינע שטייענדיקע הויי־ כע האר, זיין קורץ בערדל, און איז אריין, מיט די לאנגע הענט פאר ליינט אויף הינטן, אין סאלאן אריין, צו עמפפאנגען דעם גאסט.

די באגריסונג איז געווען א קארעקטע, נאר א קאלטע פון ביידע זייטן, וואס ביידע זייטן האבן נישט געקאנט העלפן. אקימאוו האט דער אדוואקאט נאר געקענט פון זען, און ער האט שטענדיק געדענקט זיינע כיטרע בלויע אויגעלעך, וואס האבן געקוקט אויף אים, ווען ער האט אין א סענאט־קאמיסיע פארטיידיקט עפעס אן „עסק". דער אדוואקאט האט זיך נישט געקאנט העלפן, זעענדיק דאס גוט־באקאנטע פנים פונעם פאר־ זיצנדן, וועלכער האט שטענדיק געקוקט אויף אים מיט א לצנותדיקער פאראכטונג. די שוואכע מענטשלעכע ליידנשאפט פון נקמה האט פאר־ ברענט די גלייכע מאס פון דער יורי. אבער די מאדאם, וועלכע האט ווי א נעגיטע מענטשן־קענערין פארשטאנען אלצדינג, וואס קומט פאר אין איר מאנס מוח, האט ארויסגעהאלפן אין דער לאגע.

— גוט, וואס דו האסט זיך צוגעאיילט אריינצוקומען, סאלאמאן אסיפאוויטש. איך האב מורא, אז דער „פארזיצנדער" (ווי זיי האבן דעם פרעדסעדאטעל אקימאוו אנגערופן) האט זיך שוין געלאנגווייליקט אין מיין געזעלשאפט.

— אנטשולדיקט מיר, קאנסטאנטין איוואנאוויטש, איך האב נישט

געקאָנט פריער אַריינקומען. די פליכט פון מיין פּראָפעסיע האָט מיך צו־ריקגעהאַלטן. איך האָב געמוזט צוגרייטן „אקטן“, וואָס זענען זייער גוי־טיק און אייליק. זיי מוזן מאָרגן פרי זיין אין געריכט, און אַ מענטשנס לעבן הענגט אָפּ דערפון.

— איך פאַרשטיי, די פליכט פון דער פּראָפעסיע איז די ערשטע זאַך. און מיר האָבן דאָ, איבעריקנס, די צייט זייער גוט פאַרבראַכט מיט אייער פרוי. זייט מוחל, פאַרגעסן דעם פאָטערס נאָמען.

— איך האָב נאָך אייך נישט געזאָגט, — האָט די מאַדאַם געלאַכט,

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— יאָ, יאָ, אָלגאַ מיכאַיקאָוונאַ. מיר האָבן דאָ זייער גוט פאַרבראַכט די צייט מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ — האָט דער סענאַטאָר איבער־געחזרט דעם נאָמען, ווי ער וואָלט זיך אים גוט געוואָלט אויסלערנען.

די מאַנסבילן זענען געזעסן, ביידע האָבן נישט געוווסט, וואָס צו זאָגן און ווי אַזוי אַרויסצופירן צום געשפרעך, וועלכן ביידע האָבן גע־וואָלט אָנהייבן. און עס איז ווידער געווען די דאַמע פון הויז, וועלכע האָט זיי אַרויסגעראַטעוועט.

— ווי איך פאַרשטיי, איז דער „פאָרזיצנדער“ געקומען צו דיר, סאָ־לאָמאָן אָסיפּאָוויטש, און צוליב דיר האָט ער זיך געמיט און זיך געלאַנג־ווייליקט מיט מיר די גאַנצע צייט.

— אָ, יאָ. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט רעכט: דאָס בין איך טאַקע געקומען צו אייך, סאָל—סאָלאָמאָן, זייט מוחל.

— סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש — האָט דער אַדוואָקאַט אַ בערגע־חזרט זיין נאָמען.

— זייט מוחל, יאָ, צו אייך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש.

— ווילט איר זיך נישט באַמיען אַריינצוגיין אין מיין קאַבינעט? דו וועסט אונדז מוחל זיין, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— יאָ, יאָ, איר וועט אונדז מוחל זיין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, — האָט דער סענאַטאָר איבערגעחזרט די ווערטער, — איר פאַרשטייט, אַ מאַנס־בילשע זאַך.

אין קאַבינעט ביים אַדוואָקאַט, אין די טיפע לעדערנע שטולן, ביים שיין פון די גרויסע ברייטע גרינע לאָמפּן־שירעמס, איז דאָס געשפרעך צווישן די צוויי מאַנספּערשוינען אָנגעגאַנגען פיל אומגעצוווּנגענער.

— איר זייט נישט פאַרוואונדערט מיך צו זען דאָ ביי אייך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש? — האָט דער סענאַטאָר אָנגעהויבן.

— אַ דאָקטאָר און אַן אַדוואָקאַט האָבן קיין רעכט נישט זיך צו וואונדערן ביים אויספירן זייער פּראָפעסיע. איבריקנס, וועט איר אפשר זיין אַזוי פריינטלעך מיך צו באַקענען מיט דער אורזאַך, וועלכער איך האָב צו פאַרדאַנקען די ערע פון אייער וויזיט? דאָס וועט אויך איינציי־טיק שטילן מיין נייגעריקייט.

— האָט איר נאָך גאָרנישט געלעזן אין די צייטונגען?

— וואָס די צייטונגען שרייבן, דאָס אינטערעסירט מיך נישט. מיר האָבן גאָרנישט געלעזן און וויסן גאָרנישט.

— סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, מיך פירט צו אייך אַ זייער ערנסטער ענין. איר ווייסט מיינע אנשויאונגען און מיין שטעלונג אין דער געזעל־שאַפט. אַז איך האָב דאָך ביי זיך געפּועלט צו זוכן שוץ ביי אייך, איז עס דערפאַר, ווייל איך וויל ווייזן דער וועלט, אַז איך וויל זיך נישט שיצן אונטער דעם מאַנטל פון מיניסטער פון גערעכטיקייט און איך וויל זיך נישט באַהאַלטן אין שאָטן פון „הויף", צווישן מיינע קרובים און פריינט. אויסקלייבנדיק אייך אַלס מיין פאַרטיידיקער, אַ מענטשן — אַזוי צו זאָגן — זייט מוחל פאַר די רייד — וועלכער שטייט אויסער די איינפלוס־רייכע ספערן, אַזוי צו זאָגן, אפילו געשטימט קעגן זיי — זייט מוחל פאַר די רייד — וועט דאָס באַווייזן דער גאַנצער וועלט, אַז איך שטיי, אַזוי צו זאָגן, אָפן פאַר אַלעמען. אייערע רייד, וואָס וועלן קומען פון אַ מענ־טשן, זייט מוחל, אַזוי צו זאָגן, וואָס באַלאַנגט צו אַן אַנדער ספערע, צו אַן אַנדער קלאַס מענטשן, אַזוי צו זאָגן, וועלן מער געגלייבט ווערן. עס וועט מאַכן אַ בעסערן איינדרוק און זיי וועלן גיכער ווירקן אויפצווייזן מיין אומשולד, מיין אַבסאָלוטע אומשולד, אין דעם וואָס, ווי איר וועט זיך באַלד איבערצייגן, איך ביז אריינגעפאַלן קעגן מיין ווילן און וויסן.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט מיט אַ כיוון געלאָזט דעם סענאַטאָר זיך פּלאָנטערן מיט די ווערטער. ער האָט אים נישט ארויסגעהאָלפן מיט קיין איין וואָרט, נישט מיט קיין איין באַוועגונג. זיין פּנים איז געווען אייזן־האַרט. איז די רייד פון סענאַטאָר, איבערהויפּט אין דעם אויסדרוק „אַנדערע ספערי". האָט ער איינגעזען, אַז זיין השערה, אַז דער סענאַטאָר איז געוואָרן געשיקט צו אים פון אַנדערע אַדוואָקאַטן, וועלכע האָבן נישט

געוואָלט אָננעמען די „דיעלאָ”, איז אַ ריכטיקע. אין דעם אויסדרוק „אַנ־דערע ספערן” האָט ער דערקענט דעם באַרימטן שוואַרץ־מאַהדיקן אַד־וואָקאַט, דעם דעפּוטאַט סאָלאָגוב, ביי וועלכן דאָס איז געווען אַ באַ־ליבט וואָרט.

— וועגן וואָס האַנדלט זיך אייגנטלעך? אפשר וועט איר זיין אַזוי פריינטלעך, קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, מיך באַקאַנט צו מאַכן מיטן גאַנצן ענין? — האָט געזאָגט דער אַדוואָקאַט טרוקן.

— עס האַנדלט זיך וועגן דער אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ פון מיין פּאַלאַטע, פון וואַלד־ענינים, פון וועלכער איך בין דער פּאָרזיצנדער, אויף וואָס מ'האָט אַרויסגעקראָגן פון „רעגירונגס-באַנק” הונדערט טויזנט רובל. די ראַדיקאַלע צייטונג און אַנדערע רעוואָלוציאָנערן האָבן געמאַכט אַ בלבול אויף מיר, אַז איך האָב עס אונטערגעשריבן די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, מיכאַיל קראַסניקאָוו, וואָס דאָס איז דאָך נישט אמת. וואָרים, אַזוי ווי איר ווייסט, בין איך דאָך דער פּאָרזיצנדער פון דער פּאַלאַטע, און אָן מיין אונטערשריפט האָט מען דאָס געלט נישט געקאָנט אַרויסגעבן.

— האָט מען דאָס געלט אַרויסגעקראָגן?

— יאָ. געוויס האָט מען דאָס געלט אַרויסגעקראָגן.

— ווער?

— ווער? — דער טייוול ווייסט ווער! מיין סעקרעטאַר, צי דער וויצע-נאַטשאַלניק, צי דער נאַטשאַלניק פון ביוראָ. ווער ווייסט ווער?

— און איר, קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, האָט אונטערגעשריבן, אַז מען זאָל דאָס געלט אַרויסגעבן?

— דאַכט זיך, אונטערגעשריבן. איך בין דאָך פּאָרזיצנדער. וואָס וויים איך, צי ריכטיק, אָדער נישט ריכטיק? דערלאַנגט דאָס פּאַפּיר מיט אַנדערע פּאַפּירן און אונטערגעשריבן.

— און די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, מיכאַיל קראַס־ניקאָוו, איז געווען אונטערגעשריבן אויפן פּאַפּיר, אָדער נישט?

דער סענאַטאָר האָט זיך גלייך געזעצט.

— אָט אין דעם האַנדלט זיך דאָך די גאַנצע זאַך. דאַכט זיך, גע־ווען מיט אַלע פּיטשעווקעס. איצט טענהט ער: נישט געווען. אַ פאַלשע

אונטערשריפט געווען. און, איבריקנס, ווער קאָן געדענקען? און ווען דעם בין איך דאָך טאַקע געקומען מיט אייך זיך מיישב זיין.

— קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, דערלויבט מיר אייך צו דערקלערן אַ זייער וויכטיקן ענין, איידער מיר גייען ווייטער. ערשטנס, מוז איך אייך זאָגן, אַז דאָס, וואָס מיר רעדן דאָ, אין מיין ביוראָ, ווערט פאַרפאַלן צווישן די פיר ווענט. קיינער הערט אונדז דאָ נישט. איך עפן אויף אַלע טירן צו ווייזן אייך, אַז אין די פאָר־צימערן און אין די אַנדערע צימערן געפינט זיך נישט קיין מענטש. די ווענט זענען דיק און קיינער הערט אונדז נישט. און אַלס אַדוואָקאַט איז מיין פליכט אייך צו דערקלערן... מיר דאַכט זיך, איר ווייסט עס פונקט אַזוי ווי איך. אויב איך מאַך נישט קיין טעות, זענט איר דאָך אַליין אַ געענדיקטער יוריסט.

— ניין, נאָר צוויי יאָר אַ קאַדעטישע שולע הינטער מיר.

— זייט מוחל. איך וויל אייך קלאָר מאַכן אָט־וואָס: מיר אַדוואָקאַטן זענען פונקט אַזוי ווי די דאָקטוירים. אום צו געבן די רפואה, מוז דער דאָקטאָר וויסן די גאַנצע קראַנקהייט, כדי צו קענען שטעלן דעם „דיאַגנאָז". אין דער הינזיכט זענען מיר גאָר נישט קיין מענטשן מיט ליידנשאַפטן, נאָר ווי געלערנטע, וועלכע באַהאַנדלען אָביעקטיוו אַ וויסנ־שאַפטלעכן ענין. דאָס צימער דאָ, די ווענט דאָ מוזן וויסן דעם גאַנצן אמת. און דאָס געזעץ איז אַזעלכעס, אַז קיין דערקלערונג, וואָס אַ קליענט מאַכט אין אַ פּריוואַטן ביוראָ צו זיין אַדוואָקאַט, קאָן נישט גענומען ווערן אַלס עדות־זאָגן אין אַ געריכט, קאָן נישט אויסגענוצט ווערן קעגן דעם אָנגעקלאָגטן, אין קיין פאַל נישט, פון פּראָקוראָר אָדער פון אַן אַנ־דערן. און עס איז שטרענג קעגן דער עטיק פון דער אַדוואָקאַטישער פּראָ־פעסיע צו איבערחזרן אפילו פאַר די סאַמע נאָענטסטע מענטשן דאָס, וואָס דער אַדוואָקאַט האָט געהערט פון זיין קליענט ביי זיך אין זיין קאַ־בינעט. אַלזאָ, אין דער הינזיכט קאָנט איר זיין אַבסאָלוט זיכער.

דער סענאַטאָר האָט זיך אויפגעזעצט, אויפגעהויבן זיין קאָפּ. זיינע בלויע אויגן זענען איצט באַלעבט געוואָרן, זיין נאָז און זיין אויבערשטע ליפּ האָבן געציטערט פאַר אויפרעגונג.

— איך וויל, נאָר אַלטמען, אַז איר זאָלט נישט פאַרגעסן, סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש (ער האָט גייסריצט מיט די ציין דעם נאָמען), אַז איר רעדט צום „ווירקלעכן סטאַטסקי סאָוויעטניק", פּאָרזיצנדן פון סענאַטאָרישן

קאַמיטעט איבער די ענינים פון מלוכהשן וועלדער־מאַנאָפּאָל, סענאַטאָר גראַף קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו.

— און איך וויל, אַז איר זאָלט נישט פאַרגעסן, — זאָגט דער אַד־וואָקאַט מיט אַ גוט שמייכעלע אויף זיינע בלייכע ליפּן, פאַרציענדיק די אויגן, — אַז איר רעדט צום פאַרטיידיקער פון דעם זעלבן קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו.

ביי די ווערטער האָט דער אַדוואָקאַט צוגערוקט דאָס זילבערנע פּאַ־פּיראָסן־קעסטל צום גראַף.

— איך האָב גאָר פאַרגעסן אייך איינצולאַדן צו רויכערן, זייט מוחל.

אַ מינוט האָט געהערשט שטילקייט.

— אַז מיר וועלן אַזוי אָנהייבן, וועלן מיר ווייט נישט גיין, איז אַ שאָד אונדזער ביידנס צייט, — זאָגט דער אַדוואָקאַט. — איך האָב גע־דענקט, אַז ווען איר זענט געקומען צו מיר, אַז איר האָט מיך אויסגעקליבן צו שענקען אייער צוטרויען, וואָס איך פאַרזיכער אייך, אַז איך ווייס עס ווי צו שעצן און צו ערן, — זענט איר גרייט אינגאַנצן מיר זיך צו פאַר־טרויען; וואָרים מיר מוזן האָבן איינער צום צווייטן צוטרוי און פאַרגעסן אַלץ, וואָס שיידט אונדז אָפּ, ווען מיר פאַרלאָזן דעם קאַבינעט: די פאַר־שידענע קלאַסן און ספערן, צו וועלכע מיר באַלאַנגען, די פאַר־שידענע אַנזיכטן, וואָס מיר פאַרטרעטן. מיר מוזן געדענקען: אַז מיר זע־נען דאָ ביידע פאַראינטערעסירט אין איין־און־דערזעלבער זאַך, און פּונקט אַזוי ווי אַ חולה, וואָס פאַרלאָזט זיך אינגאַנצן אויף זיין דאָקטאָר און פאַר־טרויט אים אַלע זיינע געהיימנישן, די אינטימסטע זאַכן, אַזוי מוזט איר זיך מיר פאַרטרויען. וואָרים נאָר אַזוי איז מעגלעך, אַז איך זאָל אייך ביי־הילפיק זיין אַרויסצוקריגן זיך פון דער לאַגע, וועלכע איך, אַלס פּראָ־פעסיאָנעלער פאַכמאַן, מוז דערקלערן פאַר געניג ערנסט — פאַר אייער ערע און פרייהייט.

דער סענאַטאָר איז געזעסן שווייגנדיק, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער ווערט קלענער, פּונקט ווי ער וואָלט זיך אונטערגעבויגן מיט זיין שוואַכן רוקן אונטער די קלאַפּנדע רייד פון דעם אַדוואָקאַטס מעטאַלענער שטימע. זיין געזיכט איז בלייך געוואָרן, זיינע אויגן — האַלב־פאַרגלע־זערט, און זיינע קליינע, קלאָרע ציין האָבן זיך אינגאַנצן אַרויסגעוויזן פון זיין נישט צוגייענדיקער ליפּ. ער האָט די בלייכע, איידעלע הענט גע־

ריבן איינע אָן דער אַנדערער, און נישט געקאַנט באַהאַלטן פון אַדוואָקאַט די מלחמה, וואָס עס גייט אָן אין אים צווישן זיין שטאָלץ און פּאַרטיי־דיקונגס־געפיל.

— וואָס ווילט איר וויסן, אַדוואָקאַט? — האָט ער ענדלעך גע־פרעגט.

— איך וויל וויסן, אויב דאַמאָלסט, ווען מען האָט אייך געגעבן דאָס פּאַפּיר אונטערצושרייבן אויף דער סומע פון הונדערט טויזנט רובל, איז געווען די פריערדיקע אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, אָדער נישט?

— איך קאָן נישט געדענקען, — האָט געזאָגט דער סענאַטאָר, אויסמיידנדיק דעם אַדוואָקאַטס בליקן.

— וואָס הייסט, איר קאָנט נישט געדענקען? דאָס איז קיין תירוץ נישט. איך וויל אייך נאָכאַמאָל דערמאָנען: ווען איך רעד אַזוי צו אייך, איז עס דערפאַר, ווייל איך וויל אייך פאַרשפּאָרן די אומאָנגענעמלעכקייטן פון אויספרעגן פון פּראָקוראָר. און איך באַדאַרף אייך נישט דערמאָנען, אַז ביים פּראָקוראָר מוזן שוין די אַנטוואָרטן זיין קלאָרע.

דער סענאַטאָר איז נאָך קלענער געוואָרן. עס האָט זיך געדוכט, אַז ער ווערט אינגאַנצן איינגעקאָרטשעט אונטער דעם אַדוואָקאַטס שטאַרקער שטימע און דרינגנדע אויגן.

— איך בין דאַמאָלסט געווען אין אַזאַ צושטאַנד, וואָס איך קאָן נישט געדענקען עס איז געווען דער געבורטסטאָג פון מיינער אַ פריינדין און עס איז געווען דערנאָך, ווי מיר האָבן אַ ביסל אויסגעטרונקען, איר פאַרשטייט דאָך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש.

— איך פאַרשטיי. ווו האָט איר אונטערגעשריבן דאָס פּאַפּיר, ביי זיך אינדערהיים?

— ניין, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש — האָט שוין דער סענאַטאָר זיך אונטערגעגעבן — עס איז נישט געווען ביי זיך אין קאַבינעט, אויך נישט אין ביוראָ פון סענאַט. עס איז געווען אין אַן אָרט, וואָס איז נישט שיין אויסצוזאָגן... אין דער וווינונג פון דער פּוילישער זינגערין פּעטראָוונאַ, מאַריאַ פּעטראָוונאַ...

— דאָרטן האָט מען אייך געבראַכט דאָס פּאַפּיר אונטערצושרייבן?

— יאָ, יאָ.

— און ווער האָט עס אייך געבראַכט? נישט אייער סעקרעטאַר, נישט א קוריער פון דער פּאַלאַטע?

— ניין, ניין. דאָס האָט מיר געגעבן דער קליינער באַאַמטער שול-גין, וואָס איז זייער א גוטער פריינט פון דער פּוילישער זינגערין.

— און די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ איז נישט גע-ווען אויפן פּאַפּיר?

— ניין. ס׳איז נישט געווען. אָבער דער באַאַמטער שולגין האָט געזאָגט, אז ער האָט עס געבראַכט פון דער פּאַלאַטע און אויף מאָרגן וועט דער נאַטשאַלניק אונטערשרייבן. עס איז צו שפּעט געווען אים צו געבן. ער איז פרי אוועק פון ביוראָ. מיר טוען שטענדיק אזוי.

— דער נאַטשאַלניק האָט נישט אונטערגעשריבן. דאָס האָט שול-גין אליין אונטערגעשריבן פאַרן נאַטשאַלניק. נישט וואָר? און איר האָט געוווסט דערפון?

— ניין, ניין, נישט געוווסט דערפון. ווי גאָט לעבט — נישט גע-וווסט. ווי אזוי געקאָנט ווייסן, אז דאָס איז ערשט געשען אויפן צווייטן טאָג?

— און דאָס געלט ווער האָט גענומען? — שולגין, צי די פּוילישע זינגערין?

— א העלפט שולגין און א העלפט די פּוילישע זינגערין.

— און איר האָט גאָרנישט גענומען?

דער סענאַטאָר האָט נאָכאַמאָל געפּרווט אויפצוהייבן זיין פּנים מיט זיינע אויגן, נאָר זיי זענען באַלד אנידערגעדריקט געוואָרן פון אד-וואָקאַטס שטרענגן אייזערנעם געזיכט.

— נאָר פּופּציק טויזנט — אַן ערן־חוב צו באַצאָלן. נאָר דאָס געלט איז דאָ. מיין ווייב וויל דאָס גוט „סאַלאָמאָנקע" מיטן וואַלד פאַרקויפן צו די יידן און דאָס גאַנצע געלט באַצאָלן. און אז מען וועט דאַרפן, וועל איך אין הויף גיין, איך וועל דעם צאַר צו די פיס פאַלן, איך וועל זיך אין אלץ מודה זיין. שיכור געווען — און דאָס אלץ. ער איז א גוטער, אונ-דזער באַטיושקאַ. און אז מען וועט מיך נישט צולאָזן, וועל איך יעקאַטע-רינאַ זאַכאַראָוונאַ שיקן, מיין געליבט ווייב. זי וועט אָנקומען צו דער צאַרינאַ. די צאַרינאַ האָט זי גערן, און זי וועט דעם צאַר בעטן. — שעכטן, וועלן זיי מיך נישט שעכטן; אויף דער פּראָווינץ פאַרשיקן אויף א גע-

וויסע צייט. נישט וואָר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש — וואָס קאָנען זיי מיר טון? שעכטן וועלן זיי מיך נישט שעכטן. נאָר פאַרן נאָמען נישט שיין. — אריינגעפאַלן. שיכור געווען און אריינגעפאַלן. — אזא שנאַפּס געגעבן צו טרינקען, „זשים" רופן זיי אים. פון האָלאַנד קומט ער, צי פון ענג-לאַנד. אך! דאָס זענען אַלץ די פאַרשאָלטענע ענגלענדער שולדיק, — האָט דער „סטאַטסקי סאָוויעטניק" נישט אויפגעהערט צו רעדן צו זיך.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין הויכער שטול און אראָפּ זיך געדרייט איבער זיין קאַבינעט, גאַרנישט קוקנ-דיק שוין איצט אויפן סענאַטאָר. ער האָט נאָר צוגעוואָרפן אַ וואָרט צו אים:

— און דער פּראָקוראָר ווייסט שוין דערפון?

— אויף מאָרגן צען אזייגער איינגעלאַדן. נאָר איר וועט דאָך מיר העלפן, נישט וואָר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש? — איר יידן ווייסט פון אַלעם, ווי אזוי זיך ארויסצוקריגן. איר האָט דעם בעסטן קאָפּ. אַלע האָבן מיך געשיקט צו אייך. נאָר צו אייך. נאָר איר אַליין קאָנט מיך ארויסראַ-טעווען. ווען איר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וועט זיך נעמען דערפאַר, זאָגן זיי, איז די זאַך אַ געוואונענע. איר מיט אייער גוטן יידישן קאָפּ וועט שוין געפינען עפּעס אַן אויסטייטשונג אין געזעץ. און אַלץ וואָס מען באַ-דאַרף איז נאָר, ווי אזוי אויסטייטשן דאָס געזעץ. און דאָס וועט איר שוין געפינען. און פּראָטעקציע וועלן מיר אויך האָבן. ביז צום צאַר וועלן מיר דערגרייכן. איינעקשנען זיך וועלן זיי נישט וואַגן. — מען באַדאַרף נאָר העלפן, ווי אזוי זיך ארויסצוקריגן פון געזעץ. דאָס אַלץ. און דאָס וועט איר שוין מוזן טון, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש...

דער סענאַטאָר איז עפּעס מיט אַמאָל רואיקער געוואָרן און איינגע-שטילטער: ווי אַ קינד, וואָס האָט זיך פאַרשולדיקט, האָט זיך אים אויס-געדוכט, אַז מיט דעם וואָס ער האָט זיך מודה געווען פאַרן אַדוואָקאַט, איז ער שוין דערמיט די זינד אָפּגעקומען.

נאָר סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט זיך אָפּגעשטעלט אינמיטן שטוב און איז געבליבן אַ ווײַלע שטיין, קוקנדיק אויפן סענאַטאָר, אין אַ פּויזע, ווי ער פלעגט עס אָפּט טון אין זיינע רעדעס פאַר די געשווירענע אין געריכט, ווען ער פלעגט ארויסברענגען אַ פּאַטעטישע פראַזע; זיין לאַנגע בלייכע האַנט האָט ער אויפגעהויבן אין דער הויך, האָט געוואָרפן מיט זיין

צעשויבערטער טשופרינע האָר צוריק, פון זיין „לייבן־קאָפּ" (ווי ער האָט ליב געהאַט צו הערן פון זיינע פּאַרערער), און זיך אָנגערופן מיטן פולן קלאַנג פון זיין מעטאַלענער שטימע:

— דיעיסטוויטעלני סטאַטסקי סאָוויעטניק, פּרעדסעדאַטעל קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו! שוין אַכט און צוואַנציק יאָר איז, ווי איך שטיי אויף מיין פּראָפעסיאָנעלן פּאָסטן צו פאַרטיידיקן אומשולדיקע און פאַרפאָלגטע, ווי אַ געטרייער סאָלדאַט. איך האָב געהאַט איין פּרינציפּ, וואָס האָט מיך באַגלייט דורך דעם גאַנצן וועג פון מיין קאַריערע, וואָס האָט מיר געשאַפן אָנערקענונג ביי מיינע פריינט און פיינט. אַלע געריכטן ווייסן דערפון, אַלע ריכטער, אַלע פאַרטיידיקער. איך האָב קיינמאָל נישט אויפגעהויבן מיין שטימע — האָט איצט דער אַדוואָקאַט אויפגעהויבן מיט פּאַטאָס זיין קול, — איך האָב קיינמאָל נישט באַנוצט מיין קלוגן יידישן קאָפּ, וועלכן איר, סענאַטאָר, זענט געוועזן אַזוי פריינטלעך צו רימען — וואָס איך פאַרזיכער אייך, איך ווייס ווי אָפּצושאַצן, — איך האָב קיינמאָל נישט אויסגענוצט מיינע יידישע פעאיקייטן — וועלכע איר האָט אויך באַוויליקט צו רימען — סיידן נאָר, ווען איך בין געווען אַבסאָלוט איבערצייגט, אַז מיין קליענט איז אומשולדיק און איך פאַרטיידיק אַ גערעכטע זאַך, וואָס איך קאָן ליידער נישט זאָגן אין דעם איצטיקן פאַל, געערטער פאַרזיצנדער! איך קאָן, ליידער, נישט פאַרטיידיקן אייער זאַך, עס איז קעגן מיין אָנגענומענעם פּרינציפּ.

— און דאָס וואָס איך האָב אייך געזאָגט, און דאָס וואָס איך האָב... —

— דאָס וויל איך אייך נאָכאַמאָל באַרואיקן און פאַרזיכערן, אַז דאָס וואָס איר האָט געזאָגט אין דעם קאַבינעט — וועט פאַרפאַלן ווערן צווישן די פיר דיקע ווענט פון דעם קאַבינעט, און קיינמאָל וועט עס ווייטער נישט גיין.

— הייסט עס, איר האָט פּשוט אויסגענאַרט אַ געשטענדניש, הייסט עס? צו וואָס האָט איר דאָס באַדאַרפט? גלאַט אַזוי, אויס ביטערקייט ווענן, אויס ביטערע יידישקייט ווענן.

— ניין, סענאַטאָר, רעגט אייך נישט אויף, איך האָב נישט אויסגענאַרט פון אייך קיין געשטענדניש. איך האָב זיך נאָר געוואָלט איבער־

ציינן, אויב איך קאָן די זאַך פאַרטיידיקן אָדער נישט, אַזוי טו איך מיט אַלע און אַזוי האָב איך אויך געטון מיט אייך.

— צום צאַר וועל איך גיין קלאָגן זיך אויף אייך. ער וועט פאַר־שטיין און מוחל זיין. און אייך! — דער סענאַטאָר האָט זיך פאַרגעסן און געוויזן אַ פויסט.

דער אַדוואָקאַט האָט אים רואיק אָפּגעענטפערט:

— איך באַדויער זייער, וואָס איר רעגט זיך אויף. גייט צום צאַר. דער צאַר קען אַלצדינג טון. — איך גאָרנישט.

מיט די ווערטער האָט ער אויפגעעפנט פאַרן סענאַטאָר די טיר פון קאַבינעט, רופנדיק איינצייטיק דעם באַדינער:

— אָסיפּ, דערלאַנג דעם פּאָרזיצנדן דעם פעלץ!

קאַפּיטל 2

אין מאַדאַמס בודואַר

נאָכדעם, ווי דער אַדוואָקאַט האָט זיך אַביסל באַרואיקט פון דעם באַזוך, האָט ער געהייסן אַריינלאָזן צו זיך דעם געוועלנלעכן „עמפּפאַנג".

עס איז געגאַנגען רופלאַנד אין דעם קאַבינעט פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט. אַ דעלעגאַציע פון באַוואָלהטע פויערן, מיט דעם גייסטלעכן אָן דער שפּיץ, האָבן געבעטן, אַז דער אַדוואָקאַט זאָל פירן פאַר זיי דעם ענין אין דער פּאַ־אַטע פאַר פרעמדע רעליגיאָנען, איבער דעם וואָס מען לאָזט זיי נישט דינען זייער גאָט אויף זייער אייגענעם שטייגער; יידן פון אַ שטעטל, וועלכעס מען האָט פּלוצלינג פאַרוואַנדלט אין אַ דאָרף, און דורכדעם האָבן זיי פאַרלאָרן דאָס רעכט צו וווינען אויף זייערע ערטער; זיי האָבן באַדאַרפט פאַרלאָזן זייער געבורטס־אָרט מיט האַק און פּאַק אין פאַרלויף פון איין־יקע טעג; אַ יידישע מאַמע, וואָס איר איינציקער זון איז באַשולדיקט געוואָרן אין רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, וועגן דעם באַ־רימטן אַרבעטער־אויפשטאַנד אין די זילבער־גרובן אין זאַבאַיקאַל, אין וועלכן עס האָט זיך געהאַנדלט אום דאָס לעבן פון צענדליקער מענטשן, וועמעס פּראָצעס דער אַדוואָקאַט האָט געפירט בשותפות מיט אַנדערע

בארימטע רוסישע אדוואקאטן. רייכע יידישע מאסקווער סוחרים, וועלכע האבן געוואלט זייערע געשעפטן פארוואנדלען אין אקציאנס־טרעסטן, כדי זיי זאלן קענען קויפן אומבאוועגלעכע גיטער, גרויסע וועלדער אין סיביר. און נאך, און נאך. די צוויי אסיסטענטן זענען אריין און ארויס פון זיין קאבינעט, צוטראגנדיק אים די נויטיקע אקטן פאר יעדן פראצעס, אין וועלכע דער אדוואקאט האט זיך געמאכט זיינע נאטיצן. דא האבן זיי אים געבראכט די דיקע ביכער מיט באשטימונגען פון סענאט־קאדעקסן, יורידישע ביכער, אין וועלכע דער אדוואקאט איז געווען א בקי, ווי א רב אין די פארשידענע שולחן ערוך׳ס.

איינער פון זיינע אסיסטענטן איז געווען זאכארי גאוורילאוויטש מירקין, א זון פון א רייכן יידישן וואלד־סוחר פון סיביר, וועלכער האט פארלאזט דעם טראדיציאנעלן שטאנד פון האנדל פון זיין פאמיליע און זיך געווידמעט דער יוריספרודענץ. ער איז געווען נאך גאר א יונג־גערמאן, ערשט פארענדיקט דעם אוניווערסיטעט. צו דעם בארימטן אד־וואקאט איז ער אנגעקומען אזוי ליכט נישט צוליב זיינע יורידישע פע־איקייטן, נאר צוליב זייטיקע סיבות. ער האט פארקערט ביים אדוואקאט נאך פון זיינע סטודענטישע יארן און האט זיך גערעכנט ווי א בן בית, ווי איינער פון דער משפחה. זיין פאטערס גרויסער פארמעגן האט דעם איינאיינציקן זון געמאכט פאר א געווינטשטן קאנדידאט פון דעם אדוואַ־קאטס איינציקער טאכטער, צו וועלכער דער יונגערמאן איז נישט גלייכ־גילטיק געווען. ער האט אבער געטון זיין ארבעט זייער באשיידן. אנגע־טון איז ער געגאנגען נאך מער ווי באשיידן, כמעט ארים, און דערצו איז ער געווען א זון פון איינעם פון די רייכסטע מענטשן פון גרויסן רוס־לאנד און האט געקאנט אויסגעבן גרויסע סומען, וועלכע זענען שטענדיק גרייט געווען פאר אים אין זיין פאטערס פעטערבורגער קאנטאר. נאר דער וויכטיקסטער אסיסטענט פון דעם בארימטן אדוואקאט איז געווען יאקאב שמולעוויטש וויינשטיין. ער איז געקומען פון יידישן תחום, ער־געץ ארום מינסק, פון ארימע עלטערן, אליין ארויפגעארבעט זיך, דורכ־געהונגערט זיינע אוניווערסיטעט־יארן זייער אמביציעז און ארבעטזאם. דער בארימטער אדוואקאט האט אים צוגענומען פאר זיין געהילף איבער זיין אומדערהערטן, כמעט פענאמענאלן זכרון. דאס איז געווען דער טיפ פון דעם אלטן יידישן בקי. ער פלעגט האבן אויף זיין קאפ אלע באשטי־

מונגען פון סענאַט אין יעדן ענין, וואָס מען האָט באַדאַרפט. ער פלעגט אָפּזיצן אַ נאַכט און דורכשטודירן אַלע מאַטעריאַלן, וואָס מען האָט באַדאַרפט צו אַן ענין, אַזוי אַז אויפן צווייטן טאָג האָט ער געקענט אַרויסווייזן זיין בקיאות און אַלעמען איבעראַשן. אַ חוץ בקיאות, האָט ער אויך אַרויסגעוויזן שאַרפזין, ווי אַ חריף. נאָר זיין חריפות איז דעם באַרימטן אַדוואָקאַט ווינציקער געפעלן געווען, ווי זיין בקיאות. נישט שטענדיק האָט זיין חריפות געשטימט מיט ערלעכקייט...

אין קעגנזאַץ צו זאַכארי גאָוורילאָוויטשן, האָט יאַקאָב שמולעוויטש זייער אַכטונג געגעבן אויף זיין אויסערלעכן אויסזען. ער איז שטענדיק געווען פיין געקליידט, און עפּעס באַזונדערס אַכטונג געגעבן אויף זיינע מאַנזשעטן: זיינע מאַנזשעטן זענען שטענדיק געווען ריין, גלאַנצנדיק, רונדיק געפּאַלן איבער זיינע הענט, און באַוויזן די גרויסע זילבערנע קנעפּ. ער האָט אויך גוט אַכטונג געגעבן אויף זיין לענגלעך־געשוירן שוואַרץ בערדל „אַלאַ הערצל", וואָס איז דאַמאָלסט געווען שטאַרק אין דער מאָדע אין געוויסע יידישע קרייזן. עס האָט אויסגעזען, אַז ער האָט זייער שטאָלצירט מיט זיין אַסירישן אויסזען, וואָרים ער האָט אַלצדינג געטון, כדי דעם אַסירישן אויסזען זיינעם אַרויסצוברענגען וואָס מער בולטער. שונאים פלעגן זאָגן, אַז ער האָט צו דעם צוועק אַביסל צוגעפאַרבט זיינע ברעמען און וואָנצעס. נאָר דאָס איז נישט געווען אמת, ווייל ער האָט דאָס נישט באַדאַרפט. כמעט זיין גאַנץ פּנים איז געוואָרן באַוואַקסן מיט שטאַרקע שוואַרצע האָר. דער יונגער אַדוואָקאַט האָט געהאַט יעדן פרייטאָג אַ גרויסע אַרבעט אויסצובערשטן די האָר פון זיין פּנים און איינצוטיילן זיי יעדן טייל אין דעם אָרט, וווּ זיי באַלאַנגען: די האָר פון די באַקן — צו די באַקן־בערד און די האָר פון די וואָנצעס — צו די וואָנצעס, און די האָר פון דער באָרד — צו דער באָרד. עס האָט אויסגעזען, אַז די האָר האָבן זיך נישט געוואָלט צוהערן צו דעם אַדוואָקאַטס שטרענגן געבאָט, און קוים האָט ער זיי אָפּגעלאָזט, פלעגן זיי זיך באַלד ווידער צוזאַמענמישן ווי טראָפּנס וואַסער, וואָס רינען זיך צוזאַמען. יאַקאָב שמולעוויטש פלעגט זיי יעדעס מאָל מוזן דערמאָנען, וווּ זייער אָרט איז, אין באַשטראָפן זיי מיטן כמעט נאָדל־שטעכעדיקן בערשטל, וואָס ער האָט באַנוצט צו זיינע האָר אַ גאַנצן טאָג, ווען זיינע הענט זענען נאָר אַ מינוט פריי געווען.

ער האָט שטאַרק געהאַלטן פון זיך. דאָס האָט מען גרינג געקאָנט זען אין זיין גאַנץ באַנעמען און אין אַלע זיינע באַוועגונגען. געקרעדט האָט ער מיט אַ וואַזשנעקייט און מיט אַ זיסקייט, וואָס האָט געקאָנט אַרויס־ברענגען פון געדולד. ער פלעגט זיין זייער פּאַרזיכטיק און אָפּגעהיט מיט זיין אויסשפּראַך, אַז זי זאָל קלינגען גראַמאַטיקאַליש און אָן אַן אַקצענט. דאָס האָט אַריינגעבראַכט אַן הפסקה אין זיין רעדן, וואָס פלעגט דענער־ווירן. ער איז זייער שטאָלץ געווען, וואָס ער געפינט זיך אין פעטערבורג און וואָס ער קאָן פעטערבורג רעכענען פאַר זיין וווינאָרט. און כאָטש אין אַנדערע פאַלן פלעגט ער זיין אָפּגעהיט אין זיין שפּראַך, דאָך האָט ער פעטערבורג גערופן „פּיטער", און די אינדזלען — „אָסטראָווא". דערפאַר אָבער האָט ער עקשנותדיק געטריבן דאָס שפּיל צווישן רוסישן „האַ" און „גע", ביז צו לעכערלעכקייט. ער פלעגט דעם „האַ" באַנוצן אַנשטאָט דעם „גע" נישט בלויז אויף עכט־רוסישע נעמען, נאָר אויך אויף יידישע. גאָלד־שטיין האָט געהייסן ביי אים האָלדשטיין; ער פלעגט דערמיט וועלן באַ־ווייזן, אַז ער קומט פון טיף אוקראַינע. און דאָס האָט זיך אים אויסגע־דוכט, איז אַ גרויסער יחוס, כאָטש אַלע האָבן געוווּסט, אַז ער איז אַ מינסקער, ווו מען קאָן די „גע" גאַנץ גוט אַרויסברענגען.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, דער באַרימטער אַדוואָקאַט, האָט זיין אַסיסטענט זייער גערן געהאַט. דאָס איז געווען אפשר דערפאַר, ווייל ער האָט אין אים געזען אַ שפּיגל־שיין פון זיין איי־גענעם איך, פון זיין קלעטערן אויף דעם לייטער פון זיין קאַריערע. אין דעם אַסיסטענטס פוסטער גאווה האָט ער דערקענט זיינע אייגענע שטרי־כן. דאָך האָט ער אין דעם געהילף געאַכטעט זיין פעאיקייט און זיין התמדה, וואָס האָט אים זייער פיל געהאָלפן אין זיין אַרבעט. דאָס האָט איינ־געשטעלט צווישן זיי קאָרעקטע און רעספּעקטפולע באַציאונגען, כאָטש זוייט פון פריינטלעכע, וועלכע ביידע האָבן גאַנץ גוט געפילט... וואָרים דער אַסיסטענט האָט זיך, זעלבסטפאַרשטענדלעך, געהאַלמן אַ סך פעאי־קער און פאַסיקער צו פאַרנעמען די פּאָזיציע פון דעם באַרימטן אַדוואָ־קאַט, — פון סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש אַליין. נאָר עס איז געווען זיין פינצטערער מזל געבוירן צו ווערן אין רוסלאַנד אין דער פינצטערער צייט, ווען אַלס ייד האָט ער נישט געקאָנט ווערן אַ „געשווירענער" און האָט געמוזט זיין צוגעשריבן אַלס העלפער צו אַן עלטערן אַדוואָקאַט (וועלכער

האט אין א גליקלעכער צייט ארויסגעקראגן דאס רעכט צו פראקטי־
צירן).

ווי תמיד נאכן עמפפאנג, האט דער אדוואקאט געבעטן זיינע צוויי
אסיסטענטן, אז זיי זאלן פארבלייבן מיט אים צו מיטאג. יאקאב שמו־
לעוויטש האט זיך כמעט שטענדיק אפגעזאגט. שטענדיק האט ער קיין
צייט נישט געהאט, נאר דאס מאל האט דער אדוואקאט געוווסט, מיט
וואס אים צו געמען:

— מיר וועלן האבןביים טיש אראן יאקאוולעוויטשן פון די מאסק־
ווער טיי־סוחרים, און די גאלדשטיינס פון באקו, וועלכע וואלטן גע־
וואלט, אז דער געהילף זאל זיין אנוועזנד.

פאר רייכע מענטשן האט דער געהילף געהאט א שוואכקייט, און
קיין זאך איז ביי אים נישט געווען וויכטיקער, ווי צו געפינען זיך אין א
געזעלשאפט פון רייכע לייט, וועלכע ער האט קיינמאל נישט פארפעלט
צו באזוכן, ווען עס האט זיך נאר געמאכט א געלעגנהייט.

— א, סאלאמאן אסיפאוויטש, איך בין נישט אנגעטון ווי ס'פאסט
— האט זיך דער געהילף געקווענקלט.

— דאס איז גארנישט. איך נעם עס אויף זיך.

אבער איידער דער אדוואקאט האט פארלאזט זיין קאבינעט, האט
ער נאך אויפגענומען דעם סטודענט פון יורידישן פאקולטעט, אשר
זילבערשטיין, זיין זונס לערער, און ער האט אפגענומען דעם וועכנטלעכן
באריכט וועגן זיין זונס פראגרעס אין לערנען, אין מאטעמאטיק, און, ווי
שטענדיק, וועגן דער קנאפער פארבעסערונג. דער אדוואקאט האט נישט
געקאנט פארשטיין, פון וואנען עס נעמט זיך, אז זיין איינציקער זון זאל
ארויסווייזן אזוי ווייניק אינטערעס אין די למודים. דער אדוואקאט קומט
פון א משפחה פון לויטער גנטע קעפ, און ווי יעדער געוועלנלעכער מענטש
אין אזעלכע פאלן, האט ער געזוכט די אורזאך פון זיין זונס הינטער־
שטעליקייט אין לערנען אין זיין ווייבס צד. „אהא, די גרינבערגס”, —
האט ער זיך געטראכט. דערפאר אבער אין רוסישער געשיכטע, איבער־
הויפט אין רוסישער קאמפאזיציע, ציינט ער גרויסע פארשריט. אין
אלעם, וואס האט נישט געהאט צו טון מיט שארפקייט פון שכל, נאר מיט
געפיל, האט דער זון ארויסגעוויזן פעאיקייטן (דער אדוואקאט האט זיך
זייער געוואונדערט וועגן דעם).

— דאָס איז אַלץ שולדיק דער ספּאָרט, — האָט דער סטודענט צוגעלייגט, — די נייע מאָדע. זיין גאַנצער געדאַנק איז אָפּגעגעבן דעם „פוטבאָל“, צו „מעטשעס“, „לינקער טויערמאַן“, „רעכטער טויערמאַן“, און נאָך אַזעלכע זאַכן. אַז עס איז געווען דער „מעטש“ אין צירק צווישן דעם רוסישן און דעם ענגלישן טשעמפּיאָן, האָט מען קיין לעקציע נישט געמאַכט. מיר, אין „אונזער צייט“, האָבן דערפון נישט געוווּסט — האָט דער סטודענט געזאָגט צום אַדוואָקאַט.

דער אַדוואָקאַט האָט געמוזט שמייכלען ביים וואָרט „מיר“ און האָט באַרואיקט דעם סטודענט:

— ספּאָרט איז נישט שלעכט. אָבער אַלץ דאַרף זיין מיט אַ מאָס. וואָס צופיל, איז נישט גוט. איך וועל רעדן מיט מישקאַן.

— נו, מ'וואַרט אויף אונדז ביים טיש. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז שוין אוודאי אומגעדולדיק — האָט דער אַדוואָקאַט גענומען דעם יונגן סטודענט אונטערן אָרעם און אַריינגעפירט אים דורך דעם סאַלאָן אין די וויטערדיקע צימערן פון דער גרויסער וווינונג.

דער שפּייז־זאַל איז געלעגן אין צווייטן פליגל פון הויז, אין די אייגנטלעכע וווין־צימערן פון אַדוואָקאַט, וועלכע זענען געווען אָפּגעטיילט פון די עמפּפאַנג־צימערן און די קאַבינעטן פון די אַרויסהעלפערס דורך אַ לאַנגן קאָרידאָר. די וווין־צימערן האָבן אויך געהאַט באַזונדערע טרעפּ און אַ באַזונדערן אַריינגאַנג פון גאַס. און האָבן זיך מיט גאָרנישט צוזאַמענגעמישט מיט די אַרבעטס־צימערן פון אַדוואָקאַט. היימישע מענטשן זענען געגאַנגען דורך די טרעפּ פון די וווין־צימערן. די וווין־צימערן זענען באַשטאַנען פון די שלאָף־צימערן, זיין ווייבס און זיין טאָכטערס בודואַר, זיין זונס אַרבעטס־צימער, די צימערן פאַר דער דינערשאַפט, און דאָס גרויסע עס־צימער, וואָס איז געווען אַ שוועסטער־צימער פון סאַלאָן, מיט די פיר גרויסע פענצטער אַרויס צו דער גאַס, און איז געלעגן אין דעם עקסטרעמען ווינקל פון דעם אַנדערן פליגל פון הויז. אין זיין ווייבס בודואַר, וואָס איז געווען אַ שוועסטער־צימער פון זיין קאַבינעט, האָט ער שוין געפונען די היימישע פאַרזאַמלט, וואַרטנדיק אויף אים מיטן מיטאָג. דער מיטאָג, צוליב דעם אַדוואָקאַטס גרויסער פּראַקטיק און שפּעטן עמפּפאַנג, האָט נישט געקאָנט זיין פעסט באַשטימט אין אַ געוויסער שעה. עס איז שטענדיק אַרויסגעקומען שפּעט, וואָס האָט אויפגע־

רעגט די דינערשאַפט און יענע מיטגלידער פון דער משפּחה, וואָס האָבן זיך דעם אָוונט געקליבן צו גיין אין טעאַטער. וואָרים דער אַדוואָקאַט האָט זייער מקפּיד געווען אויף דעם, אַז ביים אָוונט־עסן זאָלן אַלע מיט־גלידער פון דער משפּחה צונויפזאַמלען זיך ביים טיש, ווי עס פּירט זיך „ביי לייטן", און ער האָט פיינט געהאַט די באַזונדערע מאָלצייטן. דער אַדוואָקאַט, ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, האָבן ליב געהאַט צו זען ביים מיטאָג די בעסערע געזעלשאַפט פון דעם קרייז פון זייערע באַקאַנטע. צוליב דעם פלעגן שטענדיק ביי דעם אָוונט־עסן ביי סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש פאָרקו־מען קליינע פאַרזאַמלונגען.

אין זיין פּרווים בודואַר, וואָס איז געווען איינגעאָרדנט אין דעם ווייבערשן חנעוודיקן סטיל פון לואי דעם זעכצנטן, צוזאַמענגעמישט, ווי יעדעס הויז אין פּעטערבורג, מיט שלעכטן רוסישן אַמפּיר, און באַלויכטן מיט מאָדנע אויסטערלישער באַלייכטונג (וואָס איז דאַמאָלסט, צוליב מעיערכאָלדס טעאַטער־עפעקטן, געווען זייער מאָדערן אין פּעטערבור־גער סאַלאָנען), האָט דער אַדוואָקאַט שוין געפונען אַ גרעסערע געזעל־שאַפט. עס זענען געווען די שטענדיקע געסט, זיין ווייבס געסט, און אייניקע, וואָס זענען געווען געלאַדן צום עסן צוליב די פאַרזאַמלונגען, וואָס האָבן געזאָלט פאָרקומען נאָכן עסן אין אַדוואָקאַטס הויז. פון זיין ווייבס געסט איז געווען, זעלבסטפאַרשטענדלעך, נאַאום גריגאָראָוויטש ראַזאַמין, וועמען די שטוב־מענטשן האָבן גערופן מיט דעם איינפאַכן נאָמען „דער ענגלענדער". נאַאום גריגאָראָוויטש האָט זייער גערן קאָ־קעטירט מיט זיין ענגליש און מיט אַלצדינג, וואָס שטאַמט פון ענגלאַנד. ער איז שטענדיק געגאַנגען אָנגעטון לויט דער ענגלישער מאָדע, אין ברייטע הויזן, גוט־געשניטענע „קאָסטיומען", מיט רייכע, עלעגאַנטע קראַוואַטן. זיינע פינגער און זיין קראַוואַט זענען געווען באַלייגט מיט מאָדנע, אויסטערלישע צירונג־שטיקער, ווי ביי אַלטע באַבעס. ער האָט געטראָגן פינגערלעך געמאַכט ווי בראָשן, און אויף זיין קראַוואַט האָבן זיך געשלענגלט דריי מאָדנע שלאַנג־רינגען מיט געלע אויגן. זעלבסטפאַר־שטענדלעך, אַז דער „ענגלענדער" איז געווען איינער פון די ערשטע, וואָס האָט אין פּעטערבורג געגאָלט די וואָנצעס. ער איז שוין נישט געווען קיין יונגער מענטש, נאָר ער האָט זיך געהאַלטן זייער בחוריש. נאַאום גרי־גאָראָוויטש איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס אַ ווייטער קרוב, אַ קוזין,

צי עפּעס אנדערש — וואָס האָט קיינער אויף ריכטיק נישט געוווסט. יעדנפאַלס, ער איז געווען אַ גרויסער פאַרערער פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, און אין באַקאַנטע קרייזן האָט מען אים גערופן: „אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס שאָטן". אַזוי ווי נאַאום גריגאָראָוויטש האָט שטענדיק צייט געהאַט (ער איז געווען אַ זון פון באַרימטן טיי־סוחר אין מאָסקווע) און סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז געווען שטענדיק באַשעפטיקט און פאַרנומען אין זיינע „אַקטן", האָט זיך דער „ענגלענדער" פיל מער געפונען אין דער געזעלשאַפט פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, ווי איר אייגענער מאַן. מיט אים פלעגט זי אָפט אויספאָרן צו אויסשטעלונגען, צו געוועט־געיעגן, אין טעאַטער, אין נאַכט־קלובן. נאָר אַממערסטן פלעגט ער אַרומפירן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַן אין אַנטיק־געשעפטן. איר בודואַר, און איבערהויפּט דאָס גאַנצע הויז פון סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, האָבן געטראָגן שפּורן פון דעם „ענגלענדערס" פיינעם געשמאַק און אַנטיק־קענטשאַפט. נאַאום גריגאָראָוויטש איז געווען אַ גרויסער ליבהאָבער פון אַלטערטימלעכקייטן און האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ גרויסן קענער אין די זאַכן. ער האָט יעדן טאָג אַנטדעקט אַ נייַ מייסטערווערק אין די אַנטיק־קלייטן פון פעטערבורג. און ווען ער פלעגט קומען צו אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ — און קומען פלעגט ער טעגלעך — האָט ער יעדעס מאָל מיטגעבראַכט אַ „רעמבראַנדט", אַ „וואַן־דעיק", אַ „רובענס". דאָס מאָל איז עס געווען אַ „באָשע", אַ ריכטיקן „באָשע", וואָס ער האָט אַנטדעקט אין אַ קליינעם אַנטיק־געוועלב אויף וואָזנעסענסקי.

ווי שטענדיק אין אַזעלכע געזעלשאַפטן, פאַרשלעפּט זיך אויך אַן איינציקער גוי אָדער גויע, מערסטנס, אַן אָרימע. דאָס מאָל איז עס געווען די פאַראָרימטע גרעפין סאַפּאָהאַ — מאַריאַ ניקאָלאַיעוונאַ. דאָס איז געווען אַ דאַמע אַ האַלב־פּוילישע און האַלב־רוסישע, אַן אַלטע אינטימע פריינדין פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. פון וואַנען עס שטאַמט די פריינטשאַפט, האָט מען קיינמאָל נישט געוווסט. עס האָט געהייסן, אַז די גרעפין מאַריאַ ניקאָלאַיעוונאַ איז אַ שול־פריינדין פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, נעגאַנגען אין איין אינסטיטוט, ביי זיי אין שטאָט, אין כאַרקאָוו. די גרעפין האָט חתונה געהאַט מיט אַ פעטערבורגער, ווו זי, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, געפינט זיך. דאָ האָבן זיי זיך געטראָפן און באַנייט זייער פריינטשאַפט: כאָטש דער אַדוואָקאַט האָט קיינמאָל נישט געקאָנט דערגיין, ווּהין דער

גראַף, איר מאַן, איז אַהינגעקומען: צי ער איז פאַרפאַלן געוואָרן קיין אַמעריקע, קיין אַלאַסקאַ, ווי טייל האָבן געזאָגט, אָדער ער איז געשטאָרבן, אָדער געשאָסן געוואָרן דורך אַ צופאַל אין געיעג, ווי זי האָט דערציילט. איבעריקנס, האָט דער אַדוואָקאַט קיין צייט נישט געהאַט זיך פיל אָפּצוגעבן מיט זיין פרוים פריינדין. ער האָט נאָר געוווּסט, אַז די גרעפין איז אַן אָרימע, און אַז אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ שטיצט זי, באָרגט איר אויס געלט, ביז זי וועט געווינען דעם פּראָצעס, וואָס זי פירט וועגן דעם מאַנס ירושה — גרויסע גיטער אויף וואָלין. די גרעפין, כאָטש דער איינציקער נישט־יידישער מיטגליד אין דער געזעלשאַפט, איז געווען מער יידיש ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, אָדער ווי אַנדערע יידישע פרויען אין איר געזעלשאַפט. די גרעפין האָט זיך אינטערעסירט מיט יידישע ענינים און געוווּסט פון אַלצדינג, וואָס עס קומט פאָר ביי יידן. זי האָט גערעדט וועגן דער יידישער לאַגע און וועגן אַלע ענינים, וואָס רירן אָן יידן אין רוסלאַנד, מיט אַזאַ פייער און ברען, און אַרויסגעוויזן צו זיי אַזאַ אינטערעס, ווי זי וואָלט אַליין געווען אַ יידישע טאָכטער. זי האָט אַפילו געהאַט אַ געוויסע באַקאַנטשאַפט מיט יידישע מנהגים און האָט געוווּסט יידישע ווערטלעך — וואָס האָט אַלעמען איבערראַשט. זי האָט זיך עס איינגעשאַפט, ווי זי האָט געזאָגט, מיט איר פיל אַרומגיין מיט יידן אין איר מאַנס גיטער, וועלכע האָבן זיך געפונען אין האַרץ פון דעם יידישן ישוב אין רוסלאַנד — אין וואָלין.

דיביידע, דער „ענגלענדער" און די גרעפין, זענען געווען פון די שטענדיקע געסט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר. פון די צופעליקע געסט, וואָס האָבן זיך געפונען היינט צו מיטאָג, איז געווען איינער פון די ברידער גאָלדשטיין, פון די באַרימטע באַקוער נאַפט־קוואַלן — באַרים חיימאָוויטש גאָלדשטיין; און איינער פון די ראַזמינאַוס, דעם ענגלענדערס אַ קוזין, פון די גרויסע מאָסקווער טיי־סוחרים ראַזמינאָוו. און ווי שטענדיק אין דער געזעלשאַפט, דער שטענדיק גוט־געזעענער, גוט־באַליבטער און תמיד ווילקאָמענער, דאַוויד מאָיסעיעוויטש לאַנדוי.

די מענער האָבן זיך אויפגעשטעלט, ווען דער אַדוואָקאַט איז אַריינגעקומען, האַלטנדיק אונטערן אָרעם דעם סטודענט, וועלכן ער האָט געשלעפּט איבער די פילע קאָרידאָרן און זאַלן, וואָס האָבן געפירט פון זיינע אַפּאַרטמענטן צו דער ווייבס, מיט די צוויי אַסיסטענטן הינטער אים. אַל-

גא מיכאילאָווגא האָט אים באַגריסט מיט אַ שמייכעלע, מיט איינעם פון אירע גוטע פארחלומטע שמייכעלעך, וואָס זי האָט געקאָנט אַרויסברענגען מער מיט אירע לעבעדיקע אויגן, איידער פון איר מויל.

— מיד, טייערער? — האָט זי אים געפרעגט.

— ניין. אָבער מיר האָבן אייך געלאָזט היינט לאַנג וואַרטן. איר מוזט אַלע זיין הונגעריק?

— איך האָב זיי שוין דערקלערט. אַקימאָוו, סענאַטאָר אַקימאָוו, האָט דיר היינט צופיל צייט צוגענומען, — האָט זיין פרוי געזאָגט.

— בעסער געווען מיט מיין „דיעלאָ" זיך פארנעמען. ווען איר, סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וואָלט בעסער אַ האַנט צוגעלייגט צו מיין ירושה, אָדער אַן עצה געגעבן, איידער אַזאַ אונטערשריפטן־פעלשער צו העלפן, — האָט זיך אָנגערופן די גרעפין.

(אַלע האָבן שוין געהאַט געלעזן אין די אָוונט־צייטונגען וועגן אַקימאָווס פאַלשער אונטערשריפט.)

— איך מוז אויפמערקזאַם מאַכן, — אויסדריקלעך אויפמערקזאַם מאַכן, אַז אַקימאָווס באַזוך היינט ביי מיר שטייט נישט אין קיין צוזאַמענהאַנג מיט זיין פּראָצעס. — האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט שטרענג.

אַלע האָבן געוווסט, אַז די מעשה איז פּונקט פאַרקערט, און אַלע זענען שטאָלץ געווען אויפן אַדוואָקאַט, וואָס אַקימאָוו האָט געזוכט ביי אים שוץ, און אויך אויף דעם אַדוואָקאַטס קאַטעגאָרישע דערקלערונג.

און כדי אָפּצווענדן דאָס געשפּרעך, האָט דער אַדוואָקאַט זיך געווענדט צום „ענגלענדער":

— און וואָס האָט איר היינט אַנטדעקט, נאַאום גריגאָראָוויטש — אַ „רעמבראַנדט", צי אַ „וואַן־דעיק"?

דאָס האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט מיט אַ ביטולדיקן שמייכל, און נישט וואַרטנדיק אויף אַן ענטפער, האָט ער זיך געווענדט צו דעם „גוט־געזעגענעם" דאַוויד מאָיסעיעוויטש: — אַנגענעם אייך צו זען. מסתמא שוין דאָ עפּעס נייעס, אַז מען זעט אייך. אַזוי גלאַט, אָן נייעס, וועט איר דאָך נישט פאַרגינען אַ פריינט אייער אַנגענעמען באַזוך. וואָס, כ'האָב געטראָפן?

— אַ קלייניקייט, — האָט געשמייכלט דאַוויד מאָיסעיעוויטש, וועלכער איז געווען דער קאָך־לעפל פון גאַנץ פּעטערבורג. קיין זאַך איז נישט

געטון געוואָרן אַן אים אין יידישן פּעטערבורג. — אַ קליינקייט נאָר ווענן וועלכער מיר וועלן זיך מיט אייך דורכרעדן נאָכן עסן. באָרים חיימאָוויטש און דער געערטער אַראָן יאַקאָוולעוויטש, מיר אַלע דריי, האָבן אַ קליינעם ענין, — האָט דער „גוט־געזעגנער" דאַוויד מאָיסעיעוויטש גע־וויזן אויף דעם נאַפט־סוחר און אויף דעם טיי־סוחר, וועלכע האָבןביידע צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

דער אַדוואָקאַט האָט געמוזט שמייכלען, צוזעענדיק זייערע רח־מנות־פּנימער. ער האָט שוין פאַרשטאַנען, אַז דאַוויד מאָיסעיעוויטש וויל אַרויסקריגן פון זיי געלט פאַר איינעם פון זיינע וויכטיקע צוועקן, און צו־ליב דעם האָט ער זיי געבראַכט צו אים. זיי ביידע האָבן טאַקע אַזוי אויס־געקוקט: מיט טרויעריקע פּנימער, ווי הינער פאַר דער שחיטה, איבער־הויפּט דער טיי־סוחר, אַראָן יאַקאָוולעוויטש.

דער נאַפט־סוחר, באָרים חיימאָוויטש, אַ האַרטער, אַ ביינערדיק־געבויטער, אַ הויכער, מיט אַן אייזערנעם ווילן און כאַראַקטער, האָט נאָר צוגעשמייכלט צו דעם. אין זיין שמייכל האָט זיך געזען, אַז ער האָט זיך פאַרשלאָסן מיט אַן אייזערנעם שלאָס, און דאָס שליסעלע פון שלאָס איז ביי אים אַליין אין קעשענע: „אַז איך וועל וועלן, וועל איך געבן, און אַז איך וועל נישט וועלן, וועל איך נישט געבן", — האָט זיך געדאַכט צו הערן פון זיין שמייכעלע. פאַרקערט, דער טיי־סוחר, אַראָן יאַקאָוולע־וויטש האָט צוגעהוסט. נאָר דאָס הוסטן זיינס איז נישט געווען אַ באַ־דערפעניש־הוסט, נאָר אַ פאַרגעניגנס־הוסט, דאָס איז געווען אַ מאָדנע פּיעשטשען זיך: דער נגיד האָט זיך אַליין געפּיעשטשעט, צוהוסטנדיק. דאָס הוסטן איז נישט געקומען פון זיין קעל, אָדער פון זיינע לונגען, נאָר עס האָט זיך געדוכט, אַז עס קומט פון זיין בויך. זיין דיקער בויך האָט זיך צוגעטרייסלט. און ס'האָט אויסגעזען, אַזוי ווי דער נגיד וואָלט זיך נישט געוואָלט ווי טון, ווען ער הוסט, גלעטנדיק דערביי מיט זיינע ווייכע, ווייסע, פליישיקע הענט זיין זיידענעם וועסט.

נאָר באַלד איז די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט פון אַדוואָקאַט אָנגע־ווענדט געוואָרן אויף דעם, וואָס עס האָט זיך דערהערט ניגעטשקעס שטי־מע פון דער וייט:

— מיינען זיי היינט אונדז צו פאַרהונגערן, צי וואָס?

און באַלד האָט זיך באַוויזן אַ שוואַרץ־געקרייזלטער קאָפּ האָר, צע־

גאָסן אין הונדערטער לאָקן און לאָקעלעך. זי איז אריין מיט אימפּעט אין איר מוטערס בודואַר, נאָר איז אַ ווײַלע שטיין געבליבן צוליב דער אָנ־וועזנהייט פון אַזוי פיל מענטשן. אָבער נאָר אויף אַ מינוט. פאַרכאַפּנדיק מיטן אויג, אַז די מענטשן זענען באַקאַנטע, האָט זי מיט ביידע הענט געטיילט הענט אויף רעכטס און לינקס, אָנרופנדיק זיי ביים אייגענעם און פאָטערס נאָמען. מיט אַמאָל האָט זי אַלעמען איבערגעלאָזט און צוגעלאָפן צום פאָטער און צוגעשמידט זיך צו אים מיט איר לייכטער זיידענער פי־גור: אַרומגענומען אים מיט אירע לייכטע, לאַנגע אָרעמס, ווי צוויי ווײַ־סע העלדזער פון שוואַנען, און מיט איר קליין פּנים, וואָס איז באַשטאַ־נען נאָר פון אויגן מיט שטערן, האָט זי זיך אײַנגעגראָבן אין זיין באָרד, קושנדיק אים ליידנשאַפטלעך.

— דו ביסט נישט קיין גוטער, פּאַפּענקאַ. דו לאָזט אַלעמען פאַר־הונגערן. האָסט נישט געקאָנט דײַנע יידן פריער אָוועקשיקן צום טייוול מיט זייערע „פּראָוועס״?

— מיט אַלע אַנטיסעמיטן קאָן איך זיך אַן עצה געבן נאָר נישט מיט דעם „איינעם״, — האָט דער אַדוואָקאַט געגלעט די געלאַקטע האָר פון זיין טאָכטער, — נו, ווי איז דיר געגאַנגען הײַנט, מיין קליינע „אַנטי־סעמיטקע״?

— געהאַט צו טיי הײַנט סאָפיע אַרקאַדיעווונאַ, מיט איר גראַף זאַ־באַראָוו, — האָט זי איינגערוימט דעם פאָטער אין אויער אַריין. און נישט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער, האָט זי איבערגעלאָזט דעם פאָטער און גע־זאָגט צו דער מוטער:

— אויב איר מיינט, אַז איך וועל וואַרטן, ביז אייער דינערשאַפּט וועט זיך אויסגראַבלען, האָט איר אַ טעות. איך האָב נאָך הײַנט אַן „אָוונט״. איך הייב אָן, — און זי איז צוגעלאָפן, אָנשטאָט צו זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, צו דעם וויכטיקן אַסיסטענט, יאַקאָב שמולעוויטש, וועל־כער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען מעשה סטאַטיק אין אַ ווינקל און גע־האַט גרויס דרך־ארץ פאַר די גדולים, מיט וועלכע ער האָט געהאַט די „ערע״ צו זיין באַקאַנט.

זי האָט דעם אַדוואָקאַטס אַרויסהעלפער געכאַפּט אונטערן אָרעם. ער איז זייער רויט געוואָרן.

— מאַמאָטשקאַ, מיר הייבן אָן. ווער עס איז הונגעריק, דער זאָל

גיין נאָך מיר! — האָט זי געשלעפּט דעם זיך בכבוד־האַלטנדיקן יאַקאָב שמולעוויטשן. ס'האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס לעבעדיקע מיידל מאַכט אַ תּל פון זיין גאַנצער וואַזשנעקייט.

קאַפּיטל 3

ביים טיש

ביים טיש האָט שוין דער אַדוואָקאַט געפונען זיין זון מישאַ, וועלכער איז געווען אַכצן יאָר אַלט און האָט פאַרענדיקט דאָס לעצטע יאָר גימנאַזיום. דער אַדוואָקאַט האָט נאָך צייט געהאַט צו שענקען זיין זון אַ פיל-באַדייטנדן בליק, אַ נישט באַמערקטן פון זיינע געסט, אָבער וועלכן זיין זון האָט ריכטיק אויסגעטייטשט. „דער פאַרשאַלטענער סטודענט איז שוין געווען ביים פאָטער מיט זיין ראַפּאָרט וועגן מיין לעצטער „צענזור", — האָט מישאַ געטראַכט. אָבער מערקווירדיקערווייז האָט דער אַדוואָקאַט געמוזט פריער אויסמיידן זיין זונס ענטפער־בליק. עס איז געלעגן אַ כוח אין די בלויע קלאָרע אויגן פון דעם ייִנגלשן יונגנמאַן, אַ שטאַרקייט, וועלכע איז געלעגן אין דער שוואַכקייט פון זיי. עפּעס מאַגנעטישעס איז געלעגן אין זיינע אויסטערלישע בלויע אויגן, וועלכע קיינער פון דער משפּחה האָט נישט באַזעסן, און האָבן געמוזט פאַרוואַנדערן צו אים פון עפּעס אַן אומבאַקאַנטן און וייטן מיטגליד פון דער פאַמיליע, וואָס האָט ווען עס איז געלעבט אין אַן אַנדערן דור, אונטער אַנדערע אומשטענדן, אין אַן אַנדער אָרט, און פון וועלכן דער יונגערמאַן האָט זיי געירשנט.

דער מיטאָג איז געווען אַ ריכטיק פּעטערבורגער מיטאָג. צו דעם ברייטן גרויסן טיש, וועלכער האָט פאַרנומען כמעט די גאַנצע לענג פון דעם אומהיימלעך גרויסן צימער, אויף וועלכן עס זענען געווען אָנגעשטעלט אַן אַ שיעור פאַרצעלאַן, זילבער און ווייסע טישטוכער, איז יעדעם מאָל צוגעטראָגן געוואָרן אַן אַנדער מאכל, אָן אַ שיעור „זאַקוסקעס", פאַרשידענע געריכערטע פישן, שווערע בראָטנס, פאַרשידענע סאָוסן און גרינסן. דאָס געשפּרעך אַרום טיש, ווי שטענדיק אין רוסלאַנד, אין יעדער

געזעלשאפט, צו יעדער צייט, האָט זיך געדרייט וועגן יידן, וועגן רוס־לאַנד, וועגן רעוואָלוציע.

ווען אַ זייטיקער, וואָס קען נישט די פּאַרהעלטעניש, וואָלט זיך צוגעהערט צום געשפּרעך, וואָס ווערט געפירט ביים טיש, וואָלט ער גע־מיינט, אַז ער געפינט זיך אין אַ פּאַטריאָטישער רוסישער געזעלשאַפט, נישט אין אַ געזעלשאַפט פון פאַרפאָלגטע יידן.

עס האָט ווער דערמאָנט רוסלאַנד, אַלס פיינט פון עסטרייך, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אינספּיראַציע, וואָס זי, — עסטרייך — דער־וועקט ביי די קליינע נאַציאָנען, ביי די פּאָליאַקן און ביי די רוטענער, פאַר אייגענע נאַציאָנאַלע אַמביציעס, כדי אַזוי־אַרום צו בונטעווען קעגן רוסלאַנד.

— וואָס אָנבאַטרעפט די פּאָליאַקן, וואָלט איך זיי געשאָנקען. רוס־לאַנד האָט גאָרנישט פון פּוילן, אַ חוץ צרות. פאַרקערט, פּוילן ווערט רייך אויפן חשבון פון דעם גרויסן רוסישן מאַרק, פאַר וועלכן זי אַרבעט אויס סחורות, און אָן אונדז וואָלט זי קיין איין טאָג נישט געקאָנט עק־זיסטירן, — האָט ווער באַמערקט ביים טיש.

— נישט קיין אייל ערד אונדזערע, „מיט די היטלען וועלן מיר זיי פאַרוואַרפן", — האָט איבערגעחזרט דער טיי־סוחר אהרן יאַקאָוולעוויטש דאָס באַקאַנטע רוסישע וואָרט, שווינענדיק זיך, ווי עס ווייזט אויס, אויס־צוטראַכטן עפּעס אָריגינעלעס, און בשעת מעשה פאַרצערט אַ ביסן פון אַן איינגעטונקט שטיקל זעמל אין דעם ווייסן געשמאַקן פיש־מאַיאָנעז, וועלכעס האָט אים זייער געשמעקט.

— און פאַרוואָס נישט, איך זע נישט איין פאַרוואָס אַ נאַציאָן זאָל זיך נישט קענען אָפּרייסן פון אַן אַנדער לאַנד, ווען זי וויל דאָס, און מיר יידן מוזן אוודאי דערצו שטרעבן, — האָט זיך, אַזוי ווי די געוווינהייט איז געווען אין רוסלאַנד, גענומען דער סטודענט אשר יעפימאָוויטש לעזן זיין לעקציע.

נאָר דער אַדוואָקאַט האָט אים איבערגעריסן מיט זיין אויטאָריטעט־שטים, וועלכע האָט געקלונגען ווי אַ פּסק־דין פון אַ ריכטער.

— פון הינטער די קאַרפּאַטן ביז צום שטילן פּאַציפיק, וואָס טיילט אונדז אָפּ פון אַמעריקע. די קאַרפּאַטן און דער פּאַציפיק — דאָס זענען אונדזערע נאַטירלעכע גרענעצן, וואָס גאָט האָט אונדז געגעבן; דאָס איז

אַלע די הייליקע ערד פון אונדזער מאַמעשקען — רוסלאַנד, און ווי צו דעם, וואָס וועט דאָס דערוועגן אַנצורירן.

— וואָר, — האָט דער טיי־סוחר צוגעברומט, פאַרענדיקנדיק אַ צווייטן געשמאַקן ביסן.

— זייט מוחל, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, — נאָך אייך קומט אויס, אַז אַלע נאַציאָנען, וואָס באַלאַנגען צו דער רוסישער אימפּעריע, מוזן זיין פאַרבונדן מיט איר אויף אייביק דערפאַר, וואָס דער אָדער יענער צאַר האָט זיי איינגענומען. דאָס איז דאָך דאָס זעלבע, זייט מוחל פאַר די רייד, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וואָס אַלע רעאַקציאָנערן און מאָנאַרכיסטן זאָגן ביי אונדז, — האָט זיך אָנגערופן יאַקאָב שמולעוויטש ווײַנשטיין.

— דערפאַר, וואָס די מאָנאַרכיסטן און רעאַקציאָנערן זאָגן דאָס, דערמיט וועט איר מיך נישט אָפּשרעקן, מיין טייערער יאַקאָב שמולע־וויטש. ערשטנס, קאָנען די רעאַקציאָנערן און די מאָנאַרכיסטן אויך אַמאָל זאָגן אַ ריכטיק וואָרט, און דער עיקר איז דאָ נישט וואָס זיי זאָגן, נאָר מיט דעם, וואָס זיי באַרעכטיקן דאָס פון שטאַנדפּונקט פון דער פויסט, פון דער זעלנערישער ביקס, און איך באַרעכטיק׳דאָס פון אַ גאַנץ אַנדע־רער זייט, פון אַ גאַנץ אַנדערן שטאַנדפּונקט. רוסלאַנד, נאָך אונדזער מיינונג נאָך, איז נישט קיין אימפּעריע, נישט קיין מלוכה, נישט קיין נאַציאָן, זייט מוחל, — רוסלאַנד איז עפּעס מער און עפּעס גרעסערס. רוסלאַנד איז אַ פילאָזאָפישע שיטה, רוסלאַנד איז אַ לעבנסשטייגער. מען קאָן זיין אַ רוס, אפילו ווען מען לעבט נישט אין רוסלאַנד, ווען מען האָט קיינמאָל רוסלאַנד אין די אויגן נישט אָנגעזען, און פאַרקערט, עס זענען דאָ אַזעלכע רוסן, וואָס זענען געבוירן געוואָרן ביי רוסישע עלטערן, גע־נאַנגען אין רוסישע גימנאַזיעס, געדינט דעם צאַר, און זענען גאָר קיין רוסן נישט. זיי זענען פראַנצויזן, ענגלענדער, — וואָס איר ווילט, נאָר קיין רוסן נישט. ווייל רוסן זיין, הייסט צו האָבן אין זיך דעם שטענדיק וואַכעדיקן געוויסן, וואָס פאָדערט ביי אונדז אַ חשבון הנפש פאַר אונדזע־רע מעשים, וואָס דאָס פאַרמאָגט נישט קיין אַנדערע נאַציאָן אין דער וועלט, אַ חוץ אונדז. רוסן — הייסט צו קאָנען צו יעדער צייט אָפּפערן מיטן פערזענלעכן גליק פאַר דעם גליק און ווילזיין פון אונדזערע מיט־ברידער. רוסן — הייסט צו לעבן אין אַ שטענדיקן פיבער. צום ערשט האָבן זיי אונדז טאַקע דעראָבערט מיט געוואַלד, די צאַרן אין פאַרשי־

דענע צייטן, די טאטארן, רומענער, קאווקאזער, סיבירטשיקעס, פאליאקן, גרוזינער, ווייסרוסן און קליין־רוסן און אלערליי קירגיזן. דעראבערט אונדז, ווי איר ווילט, מיט געוואלד, נאר דערנאך זענען מיר אלע אויסגעקאכט געווארן אין איין קעסל, וואס הייסט — רוסישע נשמה. מיר זענען אלע דערצויגן געווארן אויף איין ליטעראטור, וואס האט שטארקער אין אונדז באשאפן איין בשותפותדיקן אידעאל, ליבע פאר מענטשן. און דאס, וואס מיר האבן אלע צוזאמען דורך אזא לאנגע צייט געלעבט אונטער אן אומגערעכטן און אכזריותדיקן סיסטעם פון אונטערדריקונג, האט אין אונדז אלעמען בשותפות געשאפן איין אידעאל פון מענטשלעכער פרייהייט, און א בענקשאפט אזעלכע, א פאדערונג נאך גערעכטיקייט, וואס איז שטארקער, ווי איר ווילט, פון רעליגיע. דאס אלץ צוזאמען האט אונדז פארבונדן אין איין בשותפותדיקן באנד, וואס טראגט מיט זיך א גרויסע האפענונג אויף א ליכטיקער צוקונפט; דאס האט אין אונדז אויסגעארבעט א געוויסן סיסטעם, ווען איר ווילט, א פילאזאפישע שיטה, וועלכע מיר אלע, אלע פעלקער פון רוסלאנד, האבן זיך פרייוויליק אין איר פאראייניקט צו לעבן אונטער דעם סיסטעם. און ווער עס וויל זיך אפברעכן און אונדז צעברעקלען אויף קליינע הילפלאזע, אומבאהאלפענע טיילן, וועלכעס וועט באשאפן א פעלד פון דעראבערונגען און עגאאיסטישע אמביציעס, דער באגייט א פארראט קעגן דעם גרויסן אידעאל פון דעם גייסטיקן רוסלאנד, פון דעם ליכטיקן רוסלאנד, פון דעם רוסלאנד פון דער צוקונפט.

— בראוואָ! בראוואָ! — האט דער טיי־סוחר זיך נישט געקאנט איינהאלטן און — אויסגעשאסן.

נאר דאס מאל האט אפילו דער נאפט־סוחר, דער טרוקענער, איינגעהאלטענער און איבערגעלייגטער בארים חיימאוויטש מיטגעשאקלט מיטן קאפ. זיינע אויגן האבן געגלאנצט און ער האט געשמייכלט און צוגעשאקלט מיטן קאפ.

און דער שטענדיק „גוט־געזעגענער" און אנגענעמער דאוויד מאיסעיעוויטש האט זיך אפגעווישט מיט דער סערוועטקע דאס פעטע מויל פון עסן, אויפגעהויבן זיך פון טיש און איז צוגעגאנגען צו סאלאמאן אסיפאוויטשן, ארומגענומען אים און צעקושט זיך מיט אים.

— אראפגערעדט פון דער נשמה!

האָבן אים שוין אַנדערע נאָכגעטון. נאָך אים האָט זיך געלאָזט דער טיי-סוחר און אפילו דער נאַפט־סוחר, נאָר דער „ענגלענדער" איז געבליבן זיצן רואיק. און די דאָמען האָבן צוגעשיקט צום אָראַטאָר קושן פון דערווייטנס.

— הייסט עס, נאָך אייך נאָך, זייט מוחל, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, אַז דאָס, וואָס די צאַרן האָבן צוגענומען אַזוי פיל לאַנד און אונטערטע־ניק געמאַכט אַזוי פיל פעלקער, איז געווען אַ גוטע זאַך? — האָט דער אַסיסטענט יאַקאָב שמולעוויטש געפּרוווט ראַטעווען זיין סיטואַציע, וועל־כע ער האָט געהאַלטן פאַר געפערלעך אין קעגנוואַרט פון די רייכע סוח־רים.

— צוערשט איז עס נישט געווען קיין גוטע זאַך. צוערשט איז עס אפשר געווען אַן עוולה. נאָר אַרויסגעקומען איז דערפון אַ גרויסע זאַך: עס איז דערפון אַרויסגעקומען — רוסלאַנד.

— אין דער געשיכטע האָבן מיר זייער פיל אַזעלכע ביישפילן, — קומט דער סטודענט צו הילף דעם אַדוואָקאַט.

— די יידן זענען די בעסטע רוסן. נאָכדעם ווי איר האָט אונדז דערקלערט די אידעע פון רוסלאַנד, מוזן מיר קומען צו דעם באַשלוס. איך האָב קיינמאָל נישט געהערט אין אַ רוסישער געזעלשאַפט רעדן אַזוי איבער רוסלאַנד. אין אַ רוסישער געזעלשאַפט האַלט מען אין איין שימפן אויף רוסלאַנד, נע ס'פּאַ, מאַ שערי? — האָט געזאָגט די גרעפין.

די ווערטער פון דער גרעפין האָבן ריכטיק באַוויזן דעם גאַנצן ענ־טוזיאַזם פון די אָנוועזנדע צום אָראַטאָר. צום אומגליק פון יאַקאָב שמו־לעוויטש, וועלכער, ווי־עקסטרא דערפאַר, וואָס ער האָט זיך היינט געמיט צו גלאַנצן אין די אויגן פון די רייכע סוחרים, האָט ער נישט געקאָנט רעכענען דעם היינטיקן טאָג פאַר אַ גליקלעכן. דער „גוט־געזועגער" דאַוויד מאָיסעיעוויטש האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, ווידער אָפּגעווישט זיך דאָס מויל מיט דער סערוועט און זיך אויפגעהויבן און איז ווידער צוגעגאַנגען צו סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן מיט די ווערטער:

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וואָס איך שטער אייער טיש, נאָר אייער מאַן רעדט היינט ווי אַ נביא. אַ שאָד נאָר, וואָס מיר זענען די איינציקע עדות פון זיינע געטלעכע ווערטער. גאַנץ רוסלאַנד האָט באַ־דאַרפט הערן, וואָס סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט געזאָגט היינט ביים

טיש. גאַנץ רוסלאַנד, אַזוי ווי איך ליב גאָט. — ביי די ווערטער איז ער נאָכאַמאָל צוגעגאַנגען צו סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן און האָט אים וואַרים געדריקט די האַנט. געקושט האָט ער אים נישט דאָס מאָל, וואָס ער וואָלט עס דווקא זייער געוואָלט, נאָר ער האָט נישט געוואַגט צופיל שטערן דעם סדר פון טיש.

דאָס מאָל האָבן אים די סוחרים נישט נאָכגעפאָלגט, נאָר דער טיי־סוחר האָט זיך באַנוגנט מיט אַ הוסטנדיקן איבערחזורן דאַוויד מאַיסע־יעוויטשעס ווערטער:

— נבואהשע ווערטער, נבואהשע ווערטער. גאַנץ רוסלאַנד באַדאַרף זיי הערן. — און ער האָט פלינק דערביי פאַרקייט דעם לעצטן ביסן.

— טייערער, דו רעדסט און עסט גאָרנישט. אַלץ איז ביי דיר קאַלט געוואָרן, דאָס פלייש, די בלינצעס — און די געסט עסן אויך נישט צו־ליב דיר. דו האָלטסט זיי געשפּאַנט מיט דיינע רייד.

— וואָס טוט זיך מיט אייך, טייערע אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ? אַ גאַנצע נאַכט וואָלט איך געזעסן און געהערט סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן רעדן. עס זענען דאָך גילדענע ווערטער, וואָס גייען פון זיין מויל — טייערער ווי יעדעס עסן, — האָט געזאָגט דאַוויד מאַיסעיעוויטש.

— אַ גאַנצע נאַכט, — האָט נאָך אים איבערגעחזרט דער טיי־סוחר.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט פיינט געהאַט צו ווערן איבערגעשלאָגן אפילו פון זיין אייגן ווייב. רעדן איז ביי אים געווען זיין לעבן, זיין שאַ־פונגס־פאָרם. און ביים טיש, ווען ער האָט געהאַט געסט, האָט ער געפילט דאָס באַדערפעניש צו רעדן, ווי אַמאָל זיינע זיידעס, וואָס האָבן געזאָגט תורה פאַר „זייערע" חסידים. דעם ווייבס באַמערקונג האָט אים געגעבן אַ שניט אין זיין רעדע־שטימונג, וואָס אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט נישט פאַרפעלט צו באַמערקן אין דעם קרומען בליק זיינעם, וואָס ער האָט גע־וואָרפן אויף איר, און מיט איר געשיקטקייט האָט זי געאיילט צו פאַרריכטן דעם פעלער:

— ער איז דאָך מיד. אַ גאַנצן טאָג האָט ער היינט גערעדט. צו־ערשט אין סענאַט. און דער עמפּפאַנג איז היינט געווען אַ גרויסער און אַ שווערער. און ביי נ״ייט שלאָפט ער אויך שלעכט. ער באַדאַרף זיך אַביסל צו שוינען כאָטש ביים טיש — כאָטש אַביסל אָפּרוען.

אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט רעכט. שווינט אייך, סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, אייער געזונט איז זייער טייער — זייער טייער, — האָט דאוויד מאַיסע־יעוויטש געזאָגט.

— שווינט אייך, שווינט אייך, סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, — האָט דער טיי־סוחר צוגעהאָלפן.

פון די רייד איז סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטשעס אייגנליבע געוואָרן גע־שווינט. און ער האָט ווידער געקראָגן די צופרידענע גוטע שטימונג, פון וועלכער זיין ווייבס באַמערקונג האָט אים געהאַט ארויסגענומען.

— עס מאַכט נישט אויס. אַמאָל, דאָרט, וועלן מיר אויסרוען. איצט איז קיין צייט נישטאָ.

און דאָס געשפּרעך איז איבערגעגאַנגען אויף ווייניקער וויכטיקע ענינים, ביי וועלכע דער יונגער דור, זיינע קינדער, האָבן אויפגעלעבט.

— פּאַפּעשקע, מאָרגן טאַנצט קאַרסאַווינאַ. מיר גייען אַלע אין טעאַ־טער. אפשר וואָלסטו מיט אונדז מיטגעגאַנגען? — האָט זיך די טאָכ־טער אָנגערופן.

— עס וואָלט נישט געווען קיין שלעכטע אידעע, — האָט דאָס ווייב צוגעהאָלפן, — וואָלסט אָפּגערוט אַביסל.

— נישטאָ קיין צייט, קינד. נעם איינעם פון דיינע קאַוואַלערן.

דאָס געשפּרעך איז איבערגעגאַנגען אויף טעאַטער, אויף באַלעט. דאָס געשפּרעך האָט שוין געפירט דער „ענגלענדער", וועלכער איז געווען אַ גרויסער בקי אין די זאַכן.

נינאָטשקע איז זיך געזעסן ביים צווייטן האַלבן טיש און האָט גע־האַט אַרום זיך, ווי איר מוטער די עלטערע, אַזוי זי — די יינגערע הערן. זי האָט געפלאַכטן מיט אירע בליקן, באַוועגונגען, ווערטער, שמייכל און שטימונג, ווי אַ יידענע פלעכט די טייג פון אַ קוילעטש. אָבער אַ באַזונ־דער פאַרגעניגן האָט זי געהאַט צו דערנידעריקן אין זיין ווירדע יאַקאָב שמולעוויטשן. עס איז געווען ביי איר אַ שפּיל אַזעלכע אים אַרומצווווישן מיט זיין שטאָלץ, ווי מען ווישט מיט אַ שמאַטע.

— איר, יאַקאָב שמולעוויטש, — האָט זי זיך געווענדט צום אַסיס־טענט, וואָס איז געזעסן קעגנאיבער איר, — האָט מיך קיינמאָל נישט איינגעלאַדן, אַז איך זאָל מיט אייך ווו אַרויסגיין — אין טעאַטער אָדער אין אַ נאַכט־לאָקאַל. פון אַלע טייוולאָנים באַקומט מען איינלאַדונגען,

נאָר פון דעם, וואָס מען וויל — קיינמאָל נישט. איך ווייס, אַז איר זענט שטענדיק פאַרנומען, נאָר אַ כּבוד וואָלט עס געווען נישט אַ קליינער.

— אַזוי? נישט איינגעפאַלן גאָר.

און יאַקאָב שמולעוויטש האָט אַרויסגעצויגן זיינע ווייסע מאַנזשעטן.

— און פאַרוואָס איז אייך נישט איינגעפאַלן? איז אַ וווּנדער, וואָס יידישע מיידלעך אַנטלויפן מיט שקצים, אַז אונדזערע אייגענע יונגעלייט זענען שטענדיק פאַרנומען מיט רעוואָלוציע, אָדער מיט אַנדערע שוואַרץ יאָר. און טאָמער געפינט זיך איינער, וואָס מיט רעוואָלוציע איז ער נישט פאַרנומען און ער וואָלט שוין יאָ צייט געהאַט זיך אָפּצוגעבן מיט אַ מיידל — איז ער אַזוי שטאָלץ, אַז מען ווייס גאָר נישט ווי אַזוי צוצוגיין צו אים.

— פון וואַנען ווייסט איר וואָס איך טו, נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ?

— וואָס, איר פאַרנעמט זיך יאָ מיט רעוואָלוציע? זענט איר ביי מיר אויס מורינו! זענט איר לאַנגווייליק אַזוי ווי די אַנדערע. אייער גאַנצער רייץ אין מיינע אויגן איז געווען, וואָס דאָ געפינט זיך אַ מאַן, וואָס ווייסט אָפּצוהיטן זיין צייט און טראַכט פאַר זיין אייגן אינדיווידועל לעבן.

— אָ, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, איר זענט ביטער צו מיר!

— דערפאַר וואָס איר פאַרזעט מיך. למשל היינט, צוויי שעה בין איך געזעסן אין מיין בודואַר, און דאָ זענען דאָ צוויי, דריי יונגעלייט אין שטוב. אַז עס זאָל גאָר איינעם פון זיי איינפאַלן אַריינצוקומען צו מיר. מיינט איר, מען קאָן נישט ביטער ווערן?

— אָבער נישט פאַר אייערע יאָרן און נישט פאַר אייער שיינקייט, — האָט יאַקאָב שמולעוויטש געזאָגט מיט אַ קאָקעטישן פאַרנויג, וואָס אים האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס פּאַסט זיך זייער צו זיין שיינער פיגור.

— אָט האָט איר פאַר אייעריקע, — האָט זאַכאַרי גאַווריל אָוויטש געלאַכט פון איר.

נינאָטשקאַ איז רויט געוואָרן און איינגעשטילט זיך. און יאַקאָב שמולעוויטש האָט ווי אַ זיגער, מיט זיינע פינגער גלייך געמאַכט זיך די וואָנסעס, דאָס בערדל, און געטראַכט זיך: ווי געשיקט ער האָט מיט אַ גאַלאַנט וואָרט געבונדן די הענט פון דעם נאַרישן מיידל.

נאָכן טיש האָט דער אַדוואָקאַט, נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעבעטן זיין פרוי און די אַנדערע געסט, זיך צוריקגעצויגן מיט זיינע געסט, דעם

טיי־סוחר אראָן יאַקאָוולעוויטש און אשר יעפימאָוויטש, אין דער אַנדער־רער העלפט פון זיין ווינונג, ווו עס האָבן שוין געוואַרט אין סאַלאָן אויף זיי אייניקע אַנדערע הערן, וואָס זענען געקומען צו דער קליינער פאַר־זאַמלונג, וואָס דאַוויד מאָיסעיעוויטש לאַנדוי האָט פאַררופן. צווישן זיי איז געווען איינער אַ קאָנקורענט, וואָס האַלפערן האָט באַטראַכט פאַר אַ גרויסן זיג וואָס יענער איז געקומען צו אים, אויך אַ יונגערמאַן, וואָס קיינער האָט נישט געקענט, אָדער נישט געוואָלט קענען, און איז געזעסן באַזונדער פון די אַנדערע. נאָר אין רוסלאַנד האָט עס געקאָנט טרעפן, אַז אין אַ געזעלשאַפט פון גרויס-קאַפּיטאַליסטן זאָלן זיך טיילמאָל געפי־נען נאָר אַטנקעגנגעזעצטע עלעמענטן. טאַקע, מען האָט דעם יונגנמאַן נישט פאָרגעשטעלט, אָבער אַלע האָבן געוווּסט, ווער און וואָס ער איז...

דער אַדוואָקאַט האָט פאַרבעטן די הערן צו זיך אין קאַבינעט און גוט פאַרמאַכט די טיר הינטער זיך.

דאַוויד מאָיסעיעוויטש לאַנדוי האָט זיין גאַנץ לעבן אָפּגעגעבן פאַר קהלישע זאַכן ער איז געווען, אַזוי צו זאָגן, דער שדכן צווישן די רע־וואָלוציאָנערע געהיימע עלעמענטן און דער „סימפּאַטיזירנדער" רייכער בורזשואַזיע. ער האָט אין קורצן איבערגעגעבן, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך. עס האַנדלט זיך וועגן וויכטיקע דאָקומענטן, וואָס מען האָט אַרויס־געגנבעט פון רוסלאַנד, וועלכע דעקן אויף די גאַנצע שוואַרצע געהיימע האַנט, וואָס פירט אָן מיט דער צאַרישער רעגירונג: די אָרגאַניזירונג פון פּאָגראָמען, די אַכזריותדיקע פייניקונג פון די פּאָליטישע געפאַנגענע אין די תפיסות, די אונטערדריקונג פון פאַרשידענע נאַציאָנען. די דאָקו־מענטן וועלן קאָמפּראָמיטירן די צאַרישע רעגירונג אין אייראָפּע. צו דעם צוועק דאַרף מען האָבן אַ גרעסערע סומע געלט — צו פאַרעפנטלעכן זיי אין אויסלאַנד, אַרויסצוגעבן אויך אַ באַזונדערע צייטשריפט אין אויס־לאַנד, און אויף ווייטער אָנפירן מיט דער אַרבעט (אַרויסצובאַקומען די דאָקומענטן פון פאַרשידענע דעפּאַרטאַמענטן און זיי אַריבערצוגנבענען איבער דער גרענעץ), און די מיטלען דערצו זאָל שאַפן די היינטיקע פאַר־זאַמלונג פון די רייכע יידן.

ווי אויף יעדער פאַרזאַמלונג אין רוסלאַנד — סיי לעגאַלע, סיי אומ־לעגאַלע, צי עס האַנדלט זיך וועגן רעוואָלוציע אָדער וועגן געשעפטלעכע ענינים, — איז זייער פיל גערעדט געוואָרן. עס האָבן גערעדט די אַדוואָ־

קאטן גלאט צוליב דעם רעדן; עס האט גערעדט דער ארגאניזאטאר פון דער פארזאמלונג, דאוויד מאיסעיעוויטש — איבער דער געפאר, וואס עס שטייט פאר די, וואס באקומען די דאקומענטן, און ווייל זיי שטעלן איין זייער לעבן — זאלן די יידן געבן דאס געלט דערצו. נאר דער פרעמדער יונגערמאן מיטן שווארצן בערדל און אויגנגלעזער, וועלכער זעט אויס ווי א בית־המדרש בחור, ערשט נאר וואס ארוים פון דער ישיבה — שווייגט און רעדט גארנישט. ער קוקט זיך נאר ארום מיט זיינע כיטרע, פלינקע אויגן פון זיינע אויגנגלעזער צו דער רייכער פארזאמלונג, און איבער זיינע דינע ליפן שוועבט א בטולדיקער שמייכל.

ענדלעך האט זיך אנגערופן בארים חיימאוויטש (אזוי איז ער געווען א שווייגנדיקער, נאר ווען עס האט זיך געהאנדלט וועגן געלט, איז ער שטענדיק געווען א רעדעוודיקער). ער האט געזאגט, קוקנדיק אויפן פרעמדן יונגנמאן.

— לאכ״ר זיך נישט נארן, מיר זענען דאך בורזשועןן, פארוואס ווענדט מען זיך צו אונדז נאך געלט? — מיר זענען קעגן רעוואלוציע.

— נישט וועגן רעוואלוציע האנדלט זיך דא, נאר וועגן קאמפראמיטירן די רעגירונג פון ארגאניזירן די פאגראמען — פרווט דאוויד מאיסעיעוויטש פארריכטן די שטימונג.

און דער אדוואקאט כאפט אונטער:

— וואס רעדט איר, בארים חיימאוויטש! מיר קענען אייך און ווייסן, אז איר זענט נישט קעגן רעוואלוציע. קיין אנשטענדיקער מענטש אין רוסלאנד איז נישט קעגן דער רעוואלוציע — און נאך דערצו א ייד.

נאר דא האט זיך אנגערופן דער פרעמדער יונגערמאן, וואס האט ביז איצט געשוויגן.

— איר ווילט ווייסן, פארוואס מיר ווענדן זיך צו אייך? דערפאר ווייל דא איז דער קאפיטאל פון רוסלאנד. אט האט גערעדט דער נאפט פון רוסלאנד — קוקט ער אויף בארים חיימאוויטשן — און אט, נעבן מיר, זיצט דער טיי פון רוסלאנד, און דארט ווייטער — דער צוקער פון רוסלאנד, און קעגנאיבער מיר — דער וואלד ׳ון רוסלאנד — ווייזט דער יונגערמאן מיט א כמעט ציינישן שמייכל אויף זיינע ליפן. די ארימע יידן נאר זענען באגרענעצט אין רוסלאנד, נישט דער יידישער קאפיטאל. דערפאר ווענדן מיר זיך צו אייך.

— דערפאַר ווענדט איר זיך צו אונדז, — זאָגט באָריס חיימאָוויטש מיט אַ טרוקענעם שמייכל, — אַז מיר זענען, ווידער, נישט באַגרענעצט, וואָס פאַר אַן אינטערעס האָבן מיר צו אונטערשטיצן אַ באַוועגונג, וואָס איז קעגן יענער מאַכט, וואָס האָט אונדז געגעבן די רייכטימער פון דעם לאַנד אין אונדזערע הענט? און לאָמיר זיין אָפן: און אַז איר וואָלט גע־קאָנט, ווען איר וועט קומען צו דער מאַכט (וואָס מיר האָפן, אַז ס׳וועט נישט אַזוי שנעל געשען), וואָלט איר דאָך געוויס נישט דעם אָרימען יידן, נאָר דווקא דעם יידישן קאַפּיטאַל, באַגרענעצט. נישט וואָר?

— איך גלויב און איך האָף אַזוי — זאָגט דער יונגערמאַן.

— און לאָמיר גיין ווייטער: נישט נאָר וואָלט איר באַגרענעצט אין דער צוקונפט די פאַרשפּרייטונג פון יידישן קאַפּיטאַל, נאָר ווי איך פאַר־שטיי, איר וואָלט אַפילו געזאָרגט, אַז דער ענגעקליבענער קאַפּיטאַל, וואָס געפינט זיך שוין אין אונדזערע הענט, זאָל, ווי איך פאַרשטיי, לויט ווי איר דריקט זיך אויס, פאַרטיילט ווערן אין ריכטיקע הענט. מיט אַנדערע ווערטער: איר וואָלט צוגענומען אַלצדינג, וואָס מיר האָבן.

— איך האָף, אַז מיר וועלן זאָרגן דערפאַר, אַז דאָס אָפּרוימען פון דעם אָנגעקליבענעם קאַפּיטאַל זאָל פאָרקומען גרינטלעך.

— און דאָך, אַלס צו פאַרשטייער פון יידישן קאַפּיטאַל, וואָס איר ווילט צעשטערן, ווענדט איר זיך צו אונדז נאָך שטיצע פאַר אייער באַ־וועגונג?

— נישט אַלס פאַרשטייער פון יידישן קאַפּיטאַל. מיר ווייסן נישט קיין חילוק צווישן יידישן און נישט־יידישן. קאַפּיטאַל באַלאַנגט נישט צו קיין נאַציאָנאַליטעט און איז אינטערנאַציאָנאַל.

— דאָך צו אַלגעמיינע קאַפּיטאַליסטן ווענדט איר זיך נישט נאָך הילף, נאָר דירעקט צו אונדז, צו די יידישע.

— דערפאַר וואָס מיר ווילן אויסנוצן די אומצופרידנהייט, וואָס הערשט צווישן דעם טייל באַפעלקערונג צו דער עקזיסטירנדער מאַכט, פאַר אונדזערע צוועקן. מיר ווייסן, אַז איר זענט געבונדענע, אַז די עוולות, וואָס מען באַגייט קעגן אייך אַלס יידן, מאַכן אייך רייף צו העלפן. דער פּראָטעסט, וואָס זאַמלט זיך אָן אין אייערע הערצער קעגן דער עקזיס־טירנדער אָרדענונג, איז די טרייב־קראַפט, וואָס יאָגט אייך ווי מיט בייי־טשן־שמייץ געבונדענע צו אונדזערע טירן, צי איר ווילט יאָ, צי איר ווילט

גישט. מיר נוצן אויס אַט אייער אומצופרידנהייט פאַר אונדזערע צוועקן, און דערנאָך, ווען מיר וועלן דערגרייכן אונדזער ציל, וועלן מיר זען, וואָס מיר קאָנען טון מיט אייך, — האָט געזאָגט דער פרעמדער יונגערמאַן, און דער שמייכל איז כמעט נישט אַראָפּ פון זיינע ליפּן.

— אַ דאַנק פאַר דער אויפריכטיקייט. איך, פון מיין זייט, וועל נישט צולייגן קיין האַנט. איך וועל נישט צושטייער געבן מיין געלט אונ־טערצוגראָבן מיין אייגענע עקזיסטענץ.

ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס געשפּרעך וואָלט זיך געענדיקט, ווען סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש וואָלט זיך נישט אויפגעהויבן און געמאַכט איינע פון זיינע שטאַרקע רעדעס דעם היינטיקן טאָג.

— מיר, יידן, — האָט ער אָנגעהויבן, און דערביי מיט י הענט באַטאָנט, — אַז מיר וועלן זיך אַמאָל דעראָבערן גלייכבאַרעכטיקונג אין רוסלאַנד, וועט עס נישט זיין קיין געשאָנקענע, נאָר דעראָבערטע. אַלס אַ טייל פון דעם אונטערדריקטן עלעמענט אין רוסלאַנד, העלפן מיר דער רעוואָלוציע, און מיר זאָגן פונקט אַזוי ווי איר: מיר נוצן אויס אייער רעוואָלוציאָנערן טעמפּעראַמענט, אייער יוגנט, אייערע אָפּפערונגס־פעאי־קייטן, צו דערגרייכן יענעם צוועק, צו וועלכן מיר אַלע שטרעבן. דער־נאָך וועלן מיר זען, וואָס מיר קאָנען טון מיט אייך. ביז דאַן אָבער פירן אונדז די וועגן צוזאַמען, און מיר קאָנען אַלע צוזאַמענגיין אין שפּאַן צו שלעפּן דעם וואָגן: די מיט זייער טעמפּעראַמענט, אַנדערע מיט זייער געלט. האָב איך רעכט, דאַוויד מאָיסעיעוויטש?

און ווידער איז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש געוואָרן אַ קעגנשטאַנד פון אַלגעמיינעם ענטוזיאַזם.

און דער טיי־סוחר אַראָן יאַקאָוולעוויטש האָט געקאָנט מאַכן זיין שלום־שלום.

— און איך זאָג אייך, מיינע הערן, אַז מיר, רייכע יידן, מוזן אַלעמען באַצאָלן צינזן פאַר אונדזער רייכקייט. מיר מוזן באַצאָלן די רעאַקציאָ־נערן, און מיר מוזן אויך זיי באַצאָלן — ווייזט ער אויפן יונגנמאַן — מיר מוזן געבן אויף אַ קלויסטער, און אויך אויף די צוועקן. אין דעם פּרט זענען מיר ערגער פון די אָרימע יידן, גלויבט מיר, מיינע הערן — האָט

ער געזאָגט און זיך צעהוסט מיט דעם גוטן, ווייכן, נישט־זיך־ווײַ־טוענדיקן, פּיעשטשענדיקן הוסטל...

***

איידער דער אַדוואָקאַט האָט פאַרענדיקט זיין שווערן טאָג אַרבעט, נאָכדעם ווי די קליינע פאַרזאַמלונג איז זיך צעגאַנגען, איז ער, איידער ער האָט זיך באַגעבן אין זיין שלאָפצימער, צוגעגאַנגען צו דעם זונס צי־מער און אָנגעקלאַפּט אין טיר:

— מישענקאַ!

— מישענקאַ, האַלב שוין אויסגעטון, אין העמד און הויזן, האָט מיט שרעק אויפגעעפנט די טיר און איז נאָך מער דערשטוינט געוואָרן צו טרעפן דעם פאָטער הינטער דער טיר.

— מישענקאַ, באַווייז מיר אָקאָרשט דיין „דניעווניק" פון שול. היינט, דאַכט זיך, באַקומען צענזורקעס.

מישענקאַ, דער אַכצן־יעריקער קינדישער בחור, האָט דעם פאָטער אָנגעקוקט מיט זיינע גרויסע בלויע אויגן, וואָס האָבן אַרויסגעקוקט פון אונטער זיינע טונקעלע ברעמען ווי עפּעס אויסטערלישע, פרעמדלענדי־שע איידל־שטיינער.

— פּאַפּענקאַ, איך בין נישט שולדיק. דאָס האָט זיך אָנגעזעצט אויף מיר סאַרמאַטין, דער לערער פון מאַטעמאַטיק, שוין דאָס צווייטע מאָל, ווי ער גיט מיר אַזעלכע צייכנס.

— דו ווייסט, מישענקאַ, איך אין מיין לאַגע, אין מיין פּאָזיציע, איך קאָן נישט די קרייזן עפּעס שולדיק בלייבן.

— איך ווייס, פּאַפּענקאַ, אָבער וואָס קאָן איך טון... — האָט דער יונגערמאַן געשטאַמלט. דאַן האָט ער פאַרוואָלקנט זיין פּנים, געמאַכט אַ במעט וויינענדיקע קינדישע גרימאַסע (וואָס דער פאָטער האָט נישט גע־קאָנט בייקומען), אין וועלכער זיינע בלויע אויגן האָבן זיך האַלב באַהאַל־טן אונטער דער אויגן־ראָם. — איך האָב מאַטעמאַטיקע פיינט.

דער פאָטער האָט אים אָנגעקוקט מיט צאָרן, נאָר דער צאָרן איז באַלד צעגאַנגען ווי אייז אין דער זון, אונטער דעם קינדיש־הילפלאָזן, אָבער דאָך שיינעם, מעכטיקן בליק פון די אויסטערלישע בלויע אויגן. ער האָט געקוקט אויפן פאָטער מיט אַ שטאָלצער איידלקייט, וואָס זיין איי־

גענער פּאַטער האָט נישט געקאָנט אַריבערטראָגן, און אַנשטאָט די פּאַ־טעטישע שטראָף־רעדע, וועלכע ער האָט זיך פֿאָרגענומען צו האַלטן דעם זון, האָט ער אים געגעבן אַ גלעט איבערן קאָפּ און געזאָגט:

— איך האָף, מישענקאַ, אַז דו וועסט נעמען אין באַטראַכט, וואָס איך האָב דיר געזאָגט: וועסט נעמען אין אַכט מיין לאַגע.

קאַפּיטל 4

נינאַטשקאַ טוט זיך אָן

נאָכן עסן האָט נינאַטשקאַ גענומען מירקינען אונטערן אָרעם און האָט זיך צו אים אַזוי אָנגערופן:

— זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, אַז איר האָט נישט וואָס בעסערס צו טון, וואָלט איך אייך געבעטן, אַז איר זאָלט מיר בייהילפיק זיין אין מיין איבערטון זיך. געוועזן די זאַבאַראָווס און זענען דווקא באַשטאַנען, אַז איך זאָל צוקומען צום טאַנץ, און דאָ איז מיין סאָפיאַ מיט איר פעלד־פעבל געגאַנגען אין „נאַראָדני דאָם״. שוין לאַנג איר צוגעזאָגט. קיינער נישטאָ, ווער עס זאָל מיר העלפן עפּעס. די מאַמע איז פאַרנומען מיט אירע געסט — און צו אַזעלכע זאַכן באַדאַרף מען אַ מענטש אָן באַזונדערע לײדנ־שאַפטן. אַז נישט דרינגט ער אויף דיר אַרויף זיין אייגענעם געשמאַק, ווי די מאַמע טוט דאָס. מיר דאַכט זיך, אַז איר פּאַסט זיך זייער דערצו.

אַריינגעקומען צו זיך אין איר בודואַר, האָט זיך נינאַטשקאַ אַריינ־געוואָרפן אין איר ווייכן דיוואַן, מיט די פיס אונטער זיך.

דער רויטער „בוכאַרער״ דיוואַן האָט געפלאַמט אונטער איר פון דעם רויטן שיין פון אַ לעמפל, וואָס האָט געגאָסן פון אַ ווינקעלע אַרויס — און איר שוואַרצע קרוין געקרייזלטע האָר, וואָס האָט זיך אָנגעלענט אויף אַ צווייטן בוכאַרער דיוואַן, נאָר אַ פיל איידעלערן, מיט פיל געל־ווייסע מילך־פעלדער, האָט איר קליין געזיכט געגעבן אַ קאָליר פון אַלטן העלפאַנט־ביין.

— איר, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, באַזיצט אַ מאָדנעם אופן צו קוקן.

דאָס, וואָס אַנדערע וואָגן נישט אַרויסצוזאָגן מיט די צינגער — זאָגט איר אַרויס מיט אייערע בליקן, און לאָזט מיך זיך אייך אָפּן מודה זיין, אַז איך האָב מער מורא פאַר אייערע אויגן, ווי פאַר אַנדערע מיילער.

מירקין האָט געשמייכלט, ער האָט מיט זיין ווייסער האַנט אַרומגענומען זיין שוואַרץ בערדל.

— איר אַנטדעקט ביי מיר אַ זעקסטן חוש, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, פון וועלכן איך האָב גאָרנישט געוווסט, אַז איך באַזיץ אים.

— איך מיין עס מיט אַן אמת, — איר באַזיצט טאַקע אַ זעקסטן חוש — מיר דאַכט זיך, אַז איר ווייסט אַלצדינג, וואָס איך טראַכט, וואָס איך גיי טון, איידער איך ווייס עס נאָך אַליין. אַ גאַנצן אָוונט האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איר זיצט זיך דאָרט פאַר זיך און ווייסט אַלץ וועגן מיר. איר באַטראַכט אַלץ, וואָס איך טו און וואָס איך דענק; גאָרנישט איז פאַרהוילן פון אייך, און איך מוז אייך זאָגן, אַז אָט דעם זעקסטן חוש אין אייך האָב איך נישט ליב, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש.

זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש האָט ווידער געשמייכלט.

— איר מאַכט מיך פאַרן טרעגער פון אייער געוויסן אָן מיין וויסן, — עס איז גאָרנישט אָנגענעם צו טראָגן די ראָלע אויף זיך, וואָס איר שרייבט מיר צו.

— אויב אַזוי, פאַרוואָס האָב איך מורא פאַר אייך? יאָ, איך האָב מורא פאַר אייך, פאַר קיינעם האָב איך קיין מורא נישט, נאָר פאַר אייך.

— דאָס קאָן איך שוין נישט זאָגן. נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, עס קאָן אפשר זיין, אַז איר האָט מורא פאַר זיך. יעדער מענטש האָט פאַר עפּעס מורא. איינער פאַר גאָט, דער צווייטער פאַר אַ מענטש — און איז נישטאָ קיין גאָט — מאַכט מען זיך אַ מענטש פאַר אים מורא צו האָבן, נאָר אויף אייך וווּנדער איך זיך, — איך האָב געמיינט — אַזוי פלעגט איר דאָך זאָגן — אַז איר זעגט דורך און דורך אַ פרייער מענטש.

— אַזוי האָב איך געמיינט, און איך בין עס אויך, און דאָך האָב איך מורא פאַר אייך, און איך קאָן נישט זאָגן, אַז איך ליב נישט דאָס געפיל מורא צו האָבן פאַר אייך, פאַרקערט, מיך פרייט עס זייער, און איך וויל מורא האָבן פאַר אייך, עס איז גוט, עס איז פּונקט אַזוי. ווי מען ווייסט, אַז עס איז דאָ פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין. יאָ, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, מען קאָן שוין דענסטמאָל טון וואָס מען וויל, אַבי עס איז

נאָר דאָ פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין.

— אין דער ראָלע ווייס איך שוין נישט, אויב איך וואָלט זיך גע־פּאַסט, גאַנץ איינפאַך דערפאַר, ווייל איך האָב פיינט צו משפטן, און נאָר צוליב דעם, ווייל איך וויל נישט, אַז מען זאָל מיך משפטן. אוי, האָב איך פיינט אַ משפט!

— אויב אַזוי, פאַרוואָס זענט איר אַזוי „ריין" — אַזוי אומאָנשטענ־דיק ריין, „אָרנטלעך", וואָלט איך געזאָגט. עס איז אַ געמיינהייט צו זיין אַזוי ערלעך און אָרנטלעך און ריין, ווי איר זענט עס, זאַכאַרי גאַווריל־אָוויטש.

מירקין האָט נישט אויפגעהערט צו שמייכלען.

— זעט זיך אויס, אַז איר באַזיצט דעם זעקסטן חוש, — נישט איך,

— אַז איר ווייסט אַזוי אַלץ וועגן מיר.

— יעדנפאַלס זעט איר אַזוי אויס. אָדער איר קאָנט זיך אַזוי פאַר־שטעלן. ווייסט איר, פאַרוואָס איך האָב אייך אַריינגערופן, ווייל איך וויל, אַז איר זאָלט מיר בייהילפיק זיין צו טון אַ געמיינע, שענדלעכע זאַך. איר ווייסט דאָך, אַז איך גיי היינט צו די זאַבאַראָווס. אַ פאָרשטעלונג וועט געגעבן ווערן, „לידאַ", „לידאַ מיטן שוואַן". אַ פריוואַטע פאָרשטעלונג, וואָס קיערענאָוו האָט אָנגעשריבן. איר ווייסט וואָס דאָס איז? איך וועל אפשר אויך נעמען אַן אָנטייל אין דער פאָרשטעלונג, און איך וויל, אַז איר זאָלט מיר בייהילפיק זיין, העלפן מיר אין אָנטון. איר זאָלט מיך דאָרטן אַהין פירן אַליין, איר זאָלט וויסן דערפון, כדי איר זאָלט אויך טראָגן אַ טייל פון דער זינד. אָט צוליב וואָס איך האָב אייך אַריינגערופן. איך וויל, אַז אויך איר זאָלט זיין אין דער „זינד", אפשר וועט עס אייך אַ ביסעלע מענטשלעכער מאַכן.

— און אפשר איז עס דערפאַר, כדי איר זאָלט פון מיר אַן הסכמה אַרויסקריגן אויף דעם גאַנג, כדי עס זאָל אייך גרינגער זיין אַהין צו גיין. עס איז נישט מיין „אויסגעלאַסנקייט", צוליב וועלכער איר האָט מיך אַריינגערופן, נאָר צוליב אייער „אָנשטענדיקייט", כדי מיט אַ לייכטערן געוויסן צו טון זאַכן — האָט זאַכאַרי געשמייכלט.

— יאָ, אויך דאָס... אַז איר ווייסט פון זאַכן, קאָן איך זיי טון מיט אַ פיל לייכטער האַרץ. איך באַדאַרף נאָר, אַז איר זאָלט וויסן דערפון. פאַרוואָס איז דאָס אַזוי, זאַכאַרי?

— דאָס איז דערפֿאַר, ווייל נאָך אַלעם זענט איר אַ שוואַך, קליין מיידעלע, — זייט מיר מוחל פֿאַר די רייד, — נינאָטשקאַ. (זייט מיר אויך מוחל, וואָס איך דערלויב זיך אַזוי אָנצורופֿן אייך.) און איר באַדאַרפֿט אַן הסכמה אויף אַלע אייערע שוואַכקייטן; אויף אייער אייגענע אחריות האָט איר עס מורא צו נעמען.

נינאָ האָט אים אָנגעקוקט מיט אירע גרויסע אויגן, וואָס זענען געווען אין פּראָפּאָרציע צו איר נאָז, ווי דער דריי-עק פֿון אַ קמץ: שאַרף, בולט, גליענדיק. זי האָט נישט געוווּסט, צי זי זאָל זיך באַליידיקן אויף זיינע ווערטער, צי זי זאָל גאָר פֿון זיי מאַכן אַ געלעכטער.

נינאָס פּלוצלינגעס איבעררייסן דעם פֿאָדעם פֿון זייער געשפּרעך האָט זאַכאַרין אויך אַריינגעבראַכט אין אַ קאָנפֿוזיע, זיין גאַנצע לאַגע איצטער איז געוואָרן אומנאַטירלעך.

„וואָס, וואָס האָב איך איר מוסר צו זאָגן"? ער איז אויף זיך בייז געווען דערפֿאַר. איבעריקנס, איז אים געווען אַלץ איינס.

נינאָטשקאַ האָט זיך באַלד אָבער געפֿונען. זי האָט זיך פֿונאַנדערגע-לאַכט מיט איר גאַנצער נאַטירלעכקייט, און געזאָגט שוין אין איר מייד-ליש-ווייבלעכער שפּילנדער קאָקעטעריע.

— איר מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, וואָס איך האָב אייך אָן אייער ווילן און אָן אייער צושטימונג גענומען פֿאַר דער „ראָלע", נאָר איר קענט דאָך אונדז פֿרויען, מיר זענען קאַליע-גע-מאַכטע, און מיר מיינען, אַז די גאַנצע וועלט באַלאַנגט צו אונדז, און מיר קאָנען זיך נעמען, וואָס מיר ווילן.

— ביטע זייער, אַז איך קאָן נאָר אייך מיט עפּעס דינען, זשענירט אייך נישט, איך בין שטענדיק גרייט, — האָט זאַכאַרי אויך אָפּגעענט-פֿערט אין דעם זעלבן טאָן.

— אָבער, איצט, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, מוזט איר מיר ווירקלעך בייהילפֿיק זיין, אָבער גאָר אין אַ גאַנץ אַנדערער „פֿאָרם", נישט אַלס „געוויסן-טראָגער", נאָר פֿאַרקערט, איר מוזט מיר בייהילפֿיק זיין אויס-צוזוכן וואָס מער ראַפֿינירטער, אויסגעלאַסענער, אויב איר וועט דערלויבן. אַ געזעלשאַפֿט פֿון ליטער „עסטעטן": באָריס אַבראַמאָוויטש לעווינ-שטיין, דער טאַנץ-קריטיקער, וועט זיין, און נאָך אַנדערע. אַ טאַנץ פֿאַר „אויסדערוויילטע", וואָס נאָר „סאָפֿיאַ אַרקאַדיעווּנאַס" סאַלאָן לאָזט צו

— די איינגעוויטע אין דער געזעלשאפט. און אזוי ווי סאָפּיא ארקאדיעוו־נא האָט מיך געלאָזט זען דורך די פינגער, קאָן מעגלעך זיין, אז איר סא־לאָן וועט היינט ווערן אויך באַלויכטן מיט דעם שיין פון איינעם פון די גרויס־פירשטן, דער גרויס־פירשט, דער „עסטעט״ — איצט פאַרשטייט איר שוין, ווי וויכטיק און ערנסט מיין פונקציע איז היינט?

דאָס זאָגנדיק איז ניגאַטשקא אראָפּ פון איר סאָפע אזוי לייכט און אומבאַמערקט, ווי א פויגל וואָלט איבערגעפלויגן פון איין אָרט אויפן אַנ־דערן, און איז פאַרשוווּנדן אונטער א יאַפּאַנעזיש לעדער־קאָלירט ווענטל, וווּ זי האָט געהאַט שטיין איר טואַלעט־טיש און איר גאַרדעראָבע־שאַנק. דאָס טואַלעט־ווינקל איז באַלויכטן געוואָרן מיט א מילך־ווייסער שיין.

— און וואָס וועט דאָס געגעבן ווערן היינט ביינאַכט ביי סאָפּיא ארקאַדיעווּנאַ?

— איר ווייסט נאָך גאָרנישט ?— „לידאַ״, „לידאַ״ אין איר איינע־נעם געשטאַלט. „א דראַמאַטיש־פּאָעטישע טאַנץ־טראַגעדיע״, פאַרפאַסט ספּעציעל פאַר דעם אָוונט, רעזשיסירט פון גאַרדאַנאָוו, פון קייזערלעכן טעאַטער, אויסגעפירט בלויז פון ליבהאָבער, פון דער געזעלשאַפט. פּראָ־פעסיאָנעלע שוישפּילער אָדער טענצער זענען פאַרבאָטן.

— און וואָס איז אייער אָנטייל אין דער פאָרשטעלונג, אלס צוקור־קערין, צי אויך אלס... ווען איך מעג וויסן?

— אָ, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, ווי נאַאיוו איר זענט. אזא גריכי־שער אָוונט — און זיין בלויז א ניכטערער צוקוקער?! איבעריקנס, זאָל דער טאַנץ־אַקט ווערן אזוי אויסקאָמבינירט, אז אלע צושויער ווערן מיט־אריינגעצויגן אין שפּיל. טייל אלס „באַקוכסן״, „נימפן״, „פאַונען״, „אַפּ־ראָדיטן״, „סאַבינקעס״, „גריכישע געטער״, יונגלינגן, ווייס איך וואָס נאָך, „פרוכטן־טרעגער״, „וויין־אָנגיסער״. די אידעע איז די, אז אזעלכע פריוואַטע פאָרשטעלונגען האָבן די אויפגאַבע אָפּצומעקן דעם גרענעץ צווישן שוישפּילער און צוקוקער, צווישן „קונסט״ און „לעבן״, זיי מוזן פאַרוואַנדלט ווערן — ווי לעווינשטיין האָט זיך אויסגעדריקט — אין „טאַטן״. די קונסט מוז איבערגיין אין לעבן אריין. ווער קאָן דאָ זיין צושויער? צושויער איז שטענדיק עפּעס זשענירנדעס און דערמאָנט דיך אין שפּיל, אין גרים. דאָ זאָל נישט זיין קיין שפּיל, קיין גרים, דאָ זאָל

זיין לעבן, די קונסט זאָל צו תחית המתים אויפשטיין דורך דעם לעבן — ווי לעווינשטיין האָט זיך אויסגעדריקט.

— און וואָס פאַר אַ ראָלע וועט איר שפּילן אין דעם „לעבן"? — זייט מיר מוחל פאַר דער פראַגע, נאָר אַזוי ווי איר האָט מיך שוין איינ־מאָל באַשטימט פאַר אייער „געוויסן־טראָגער", ווייל איך אויספירן מיין חוב מיט מיין גאַנצן פליכט־באַוווסטן געוויסן. דאָך נישט די הויפּט־ראָלע „לידא"?

— ניין, זיי געפינען, אַז מיין פיגור איז נאָך צו אומאַנטוויקלט, צו מיידליש פאַר דער ראָלע, די קינסטלער האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף סאַ־פּיאַ אַרקאַדיעוונאַ. איר פאַרשטייט, אימפּאָנירנד, „העלענאַ"־גריכיש־לאַנד. מיר האָבן זיי נאָר צוגעוואָרפן אַ באַשיידענע ראָלע פון אַ קליינער „אַפּראָדיטע", איינע פון לידאַס באַגלייט־מיידלעך. — אַזוי ווי איר זעט, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, בין איך זיך מתוודה פאַר אייך אינגאַנצן און באַ־האַלט גאָרנישט פאַר „זיין רעליגיעזער הייליקייט".

אין דעם איז נינאָטשקאַ אַרויסגעקומען פון הינטער דעם יאַפּאַנע־זישן ווענטל.

— איר וועט מיר מוזן העלפן צוקנעפּלען, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, נאָר איך זאָג אייך פאָראויס, אַז אַזוי לייכט וועט עס אייך נישט אָנקו־מען, ווייל די גאַנצע קונסט פון דעם קלייד באַשטייט אין דעם, אַז מען זאָל עס נישט קאָנען צוקנעפּלען.

זי איז געבליבן שטיין פאַר אים ווי אַ פלעשל פּערפיום, וואָס מ'האָט נאָר וואָס אויפגעעפנט. זי האָט געמוזט עפּעס טון אַ כשוף מיט אירע האָר, דאָרט אונטערן ווענטל. עס איז עפּעס געוועזן לעבעדיקס און צאַפּלדיקס, שלאַנגען־פיש אַזעלכע, וואָס האָבן זיך געקרייזלט אַרום איר קאָפּ; לעבעדיקע האָר־כוואַליעס, עפּעס אַזעלכעס, וואָס האָט לעבן פאַר זיך אַליין, און האָט געקאָנט לייכטן און אויסלעשן זיך... איר טואַלעט איז באַשטאַנען פון איין קליידל. גאָרנישט איז געוועזן צווישן איר חוה־נאַקעטיק לייב און דעם קליידל... אַ בלוט־רויט סאַמעט, אַזוי ענג און שמאָל געניייט, אַז עס איז לחלוטין געוועזן אוממעגלעך פאַר זאַכאַרין צו־זאַמענצוברענגען איין האָקל צום אַנדערן איבער איר נאַקעטן רוקן...

— איינעם פאַרקנעפּלט, און דריי לאָזט אָפּן — דאָס איז די אידעע, — האָט זי אים צוגערופן, שטייענדיק מיטן רוקן צו אים.

פון דעם שפּאַלט האָט זיך אַרויסגעזען איר קערנדיקער פלייִשיקער רוקן, דער אייִדעלער רוקנביין, וואָס האָט זיך ווי אַ לעבעדיקער פיש גע־שלענגלט מיט אַלע זיינע רינגען. דער רוקן איז אויך געווען אַ לעבעדיקע זאַך פאַר זיך. ער האָט געציטערט און רעאַגירט אויף יעדן ריר, ווען זאַ־כאַרי האָט נישט ווילנדיק דערנענטערט זיך צו אים מיט אַ פינגער. אַ חוץ וואָס איר קערפּער איז געווען בראָנדזעדיק ברוין פון דער נאַטור, האָט ער נאָך געהאַט אין זיך די זונען־שטראַלן, וואָס ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך אַ גאַנצן זומער ביים ברעג ים (עס זענען פאַראַן קערפּערס, וואָס קאָ־נען איינהאַלטן די זונען־שטראַלן פון איין זומער צום אַנדערן), און ער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ פּרוכט, וואָס איז רייף פון זונען־וואַרימקייט.

— נו, מער גייט עס נישט, — האָט זאַכאַרי אויסגערופן, און איז רויט געוואָרן פון די אַנגסטן, וואָס האָבן אים באַשלאָגן, אָנשטרענגנדיק זיך צו פאַרקנעפּלען איין עק קלייד מיטן אַנדערן. — וואָס איז עס אַזעל־כעס? — דאָ פעלט אַ האַלב קלייד.

— און מער באַדאַרף מען נישט, — רופט זיך אָן נינאַטשקאַ — אַזוי באַדאַרף עס טאַקע זיין, און זי האָט זיך אומגעדרייט און געוויזן זיך פאַר אים.

איר קערנדיקער קערפּער איז איינגעפּרעסט געוואָרן און איינגעשנו־רעוועט אין דער פאָרם פון דעם ענגן קלייד און האָט אַרויסגעוויזן טויזנט מאָל מער בולטער און רייפער, ווי אין דער ווירקלעכקייט, די גראַציעזע ליניען פון איר קערפּער אין די קלענסטע און ליבסטע דעטאַלן.

— וואָס, און איר קלערט טאַקע אַזוי צו גיין?

— ווי אַזוי? — פרעגט נינאַטשקאַ נאַאיוו און פאַרוואונדערט.

— אַזוי, — וויזט זאַכאַרי מיט דער האַנט אויף איר קערפּער.

— אָ, איך זאָל נאָר בשלום אַדורכגיין די קינסטלער־אינספּעקציע, וואָס שטייט ביים טויער פון סאָפּיאַ אַרקאַדיעוונאַס גן־עדן. „שטרענג גרי־כיש", האָט מען אָנגעזאָגט. וואָס דאָס מיינט גאָר נישט צו זיין אָנגעע־טון. כדי אָפּצונאַרן די נאַאיווע מלאכים, וועל איך וויינטרויבן אָנהענגען צווישן מיינע האָר, און באַקראַנצן מיין קאָפּ מיט אַ קראַנץ פון רויטע רויזן; דענסטמאָל וועל איך אויסזען, ווי אַן אמתע באַקכוס־באַגלייטע־רין, וואָס פּאַסט זיך צו זיין טריאומף־וואָגן, — איר מיינט נישט אַזוי,

זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש? האָט זי געזאָגט פאַרקראַנצנדיק איר קאָפּ מיט רויטע רויזן.

זאַכאַרי האָט געשמייכלט אין זיין וואָנסע אריין.

— אַלס אייער בייכט־פאָטער, וועל איך בעטן פאַר אייך, אַז איר זאָלט אומגעשטערט אין דעם גן־עדן אריינקומען.

— איך האָב געוווּסט, אַז איר זענט אַ גוטער, צי איר ווילט עס יאָ, צי נישט — איר קאָנט נישט העלפן.

זאַכאַרי איז טרויעריק געוואָרן און ווידער זיך געפילט ווי עפּעס ארויס פון דער „ראָלע", ער האָט זיך געמוזט אָנשטרענגען ווייטער זיך צו האַלטן, כדי נישט מוזן עפּעס אנדערש צו שפּילן, וואָס וואָלט געפּער־לעכער געווען...

— און איצט מיין פּעלץ, זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש. — עס ווערט שפּעט.

זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש האָט זי איינגעוויקלט אין איר סאָבלענע פּע־לערינע. דאָס פוטער איז געווען אַזוי וואַרים, ווייך און לעבעדיק, ווי יונגע קינדער־לייבער... ער האָט איר געהאָלפן אָנטון די הויכע קאַלאָשן־שטי־וועלעך, און איינגאַנצן אין אויסגעווייקטע אינעם דעליקאַטן פּערפום, וואָס ווערט געטריבן פון דער בלום „גאַרדיניאַ", מיט אירע לעבעדיקע, רירעוודיקע האָר־פּלאָמען, איז זי אַראָפּ צוזאַמען מיט אים פאַר דער טיר, וווּ עס האָט שוין געוואַרט אויף זיי זייער ברייטער פּעטערבורגער קוֹ־טשער איוואַן, וואָס האָט איינגעהאַלטן מיט זיינע שטאַרקע לייצעס דעם שוואַרצן גלאַנצנדיקן ברייטן אוגער, איינגעשפּאַנט אין אַ נידעריקן עלע־גאַנטן שליטן.

זיי זענען געווען איינגעוויקלט אין פוטערנע דעקן, איינעם אויפן אנדערן, און דער שוואַרצער פינקלדיקער אוגער האָט זיך געטראָגן, ווי אַן אָדלער, באַגלייט מיט אַן אָנגענעמען קלימפּער־שפּיל, אין דעם געלן לייכטנדיקן נעפּל, וואָס איז געהאָנגען איבער די פּעטערבורגער גאַסן. דער שניי פון ברוק איז שוין געוואָרן ווייכער און נאָכגעבנדיקער און דער שליטן האָט זיך געשניטן אין אים, ווי אין אַ ווייכן פוכענעם לייב. אין דער לופטן האָט זיך געטראָגן אַ שנייאיקער זינזאַגער וואָלקן, וואָס האָט שפּי־ליִדיק געשמיסן אין זייערע פּנימער. דאָס ליכט פון די רויז־באַבלומטע שויי־פענצטער, פון די לאַמטערנעס איבער דער גאַס, האָט באַלויכטן די שוואַר־

צע באַוועגלעכע מאַסע, וואָס איז איצט אין דער טונקלקייט פון דער נאַכט צוזאַמענגעגליווערט געוואָרן אין איין פליסנדן קערפּער. אַלץ האָט געגלאַנצט און געלויכטן אין דעם געלן וואָלקן. אפילו די אייז־באַדעקטע בלישטשענדיקע מאַרמאָר־הייזער, נעבן זיי, פּאַראַלעל מיט זיי און קעגן זיי. פון אַלע זייטן האָבן זיך געלאָזט אין גאַלאָפּ, איינער נאָכן אַנדערן, שליטנס — איינגעשפּאַנט אין שוואַרצע שיינענדיקע פערד. — איין פערד האָט געפּרוווט דעם אַנדערן איבעריאָגן, מען האָט נאָר געהערט דאָס אָנגענעמע שניידן זיך פון די שליטן־שינעס איבערן שניי, און די אָנגענעמע, טאַנצנדיקע טריט פון די פערד אין שניי.

זיי זענען געזעסן צוזאַמענגעטוליעט און צוזאַמענגעהילט אין די פּיל פוטערס, ווי אונטער איין דעק. זאַכאַרי האָט אָנגערירט און געפילט די ווייכקייט פון איר פוטער. ווי עס וואָלט איר איינן לייב געווען. דער שניי האָט אָנגענעם געשמיסן זייערע פּנימער, אָבער זאַכאַרי האָט עס נישט געפילט. ער האָט נישט געפילט די קעלט, די לופט. דאָ אין דעם געלן לויכטענדן וואָלקן האָט ער טויזנט מאָל מער דערפילט די וואַרימקייט פון איר אָטעם, וואָס טראָגט זיך פון איר מויל און באַקן, און איינגעטרונקען אין זיך מיטן גאַנצן אָטעם דעם וואַרימען לייבלעכן פּערפומען־געשמאַק, וואָס האָט זיך געטראָגן פון איר, פון אונטער איר פּעלץ...

קיין וואָרט האָבן זיי איבערן גאַנצן וועג נישט אויסגערעדט. אין זיין קאָפּ, אין זיין האַרץ האָבן זיך געטראָגן פראַזן און פראָטעסטן, וואָס זענען רייף געוואָרן און זענען געלעגן גרייט אויף זיין צונג:

— נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ — צו וואָס גייט איר דאָרט אַהין? — איך בעט אייך, גייט נישט צו סאָפיאַ ארקאַדיעווגאַ. די געזעלשאַפט איז נישט פאַר אייך.

ביי נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ איז גאָרנישט איצט געווען, נאָר די דורשטיקייט צו הערן אָט די פראַזן פון אים. נאָר דער שליטן האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר סאָפיאַ ארקאַדיעווגאַס הויז אויף מאַרסקאַיאַ גאַס, און דעם געטראַנק צו איר דורשט האָט ער איר נישט געגעבן...

זי האָט אים קאַלט איר שמעקנדיקע האַנט געדרייכט, און איבערגעגעבן זיך צום שווייצער, וואָס האָט שוין געוואַרט אויף איר און זאַכאַרי האָט געזען דורך די באַלויכטענע טירן־פענצטער, ווי זי איז באַלד געוואָרן פאַרלוירן צווישן די פּיל קאָלאָנען און לאַמטערנעס, וועלכע האָבן

באַלויכטן דעם וואַרימען קאָרידאָר פון סאָפּיאַ אַרקאַדיעווּנאַס הויז.

אַז זאַכאַרי מירקין איז געבליבן אַליין, נאָכדעם ווי נינאָטשקאַ איז פאַרשוווּנדן צווישן די פיל קאָלאָנעס פון סאָפּיאַ אַרקאַדיעווּנאַס גרויסן קאָרידאָר, האָט ער נישט געוווּסט וואָס מיט זיך צו טון. ער האָט אַוועקגעשיקט דעם קוטשער מיטן שליטן און גענומען זיך שלייכן אַן איינזאַמער איבער די פּעטערבורגער גאַסן. די גאַסן זענען איצט באַלעבט געוואָרן: איבער די בריקן האָבן זיך געלאָזט פיל שליטנס מיט טאַנצנדע שוואַרצע פערד, און אָנגענעם קלינגענדע גלעקלעך, און די טראָטואַרן זענען פול געוואָרן מיט מענטשן, וואָס האָבן אַרויסגעשטראָמט פון אַ נישט־ווייטן קינאָ. דער געלער לויכטנדער נעפּל, וואָס איז געלעגן אין דער נידעריבער פּעטערבורג פון די פיל עלעקטרישע ליכט, האָט זיך נישט געקאָנט הויבן אין דער הויך, און דורך זיין שיין האָט דער שיטנדיקער שניי געפינקלט, ווי קרישטאַל־בריליאַנטלעך. אויפגעלויכטן און אויסגעלאָשן. און פון די שטראָמען מענטשן, פון דעם געלן וואַרימען עלעקטרישן ליכט, פון די דורכלויפנדיקע פערד, פון די ווייכע שטילע גלעקלעך פון די שליטנס האָט זיך אַרויסגעגאָסן אַ וואַרימקייט און אַ היימישקייט, אַ פריילעכקייט, און אַ גוטע ליכטיקייט, וואָס האָט געמאַכט יעדעם האַרץ פלינקער קלאַפּן, יעדן פוס פלינקער זיך באַוועגן, אַלע אבֵרים אָנגעגאָסן מיט לוסט און מיט לעבן. מירקין האָט זיך געפילט, נאָכדעם ווי נינאָטשקאַ האָט אים אַזוי איבערגעלאָזט, ווי ער וואָלט געווען אַרויסגעשטעלט אויף דער גאַס. אַן איינזאַמקייט האָט אים אַרומגענומען אין דער אַלגעמיינער באַלעבונג, רעש און לעבנס־לוסט, וואָס איז געווען אַרום אים. אַ מינוט האָט ער זיך נאָך אומגעקוקט, צוריקגעגאַנגען און געוואָרפן נאָכאַמאָל אַ בליק אין דעם ליכטיקן יום־טובדיקן קאָרידאָר, מיט די גרויסע קאָלאָנעס, צווישן וועלכע נינאָטשקאַ איז פאַרשוווּנדן, ווי ער וואָלט געוואָלט נאָך איינהאַלטן אין זיך די שפּורן פון אירע פיסלעך, וואָס האָבן נאָך ערשט וואָס דורכגעשוועבט דורך די מאַרמאָרנע גליטשנדיקע טרעפּן פון קאָרידאָר.

און אַ פאַרלאַנג האָט אים גענומען צו זיין אַצינד אין אַ וואַרימער שטוב מיט זיך אַליין, נישט צו זיין אַרויסגעשטעלט אין ווינט אויף דער גאַס. ער האָט גערופן אַן „איזוואָשטשיק" און זיך געהייסן פירן אַהיים. ער האָט זיך גוט איינגעוויקלט אין דער דעק, אַזוי ווי ער וואָלט מורא געהאַט, אַז דער ווינט זאָל נישט אָוועקבלאָזן די וואַרימקייט און זאָל נישט

אויסוועפּן עפּעס פון אים. אהיימגעקומען, איז ער גלייך אריין צו זיך אין שלאָף־צימער. נאָכדעם ווי ער האָט געמאַכט נאַכט־טואַלעט, האָט ער גע־לייגט זיך אין בעט אריין. ער האָט דאָס מאָל נישט געלעזן פאַרן שלאָף, ווי ער איז געוווינט געווען. ער האָט אויסגעלאָשן דאָס עלעקטרישע ליכט און גוט איבערגעצויגן איבער זיך די קאָלדרע, און ווי אַמאָל אין זיינע קינדער יאָרן, האָט ער געוואָלט אין דער טונקלקייט פון דער נאַכט ארויסרופן אַן אילוזיע. עס איז געקומען צו אים אַ געשטאַלט, וואָס האָט געהאַט ניגאַטשקאַס פּנים און אַ קערפּער פון וועמען אַנדערש... זיינע נאָז־לעכער, זיין אָפן מויל האָבן געזוכט דעם לעצטן אָטעם פון פּערפומען זועלכע זענען אויך געווען געמישטע...

קאַפּיטל 5

די מירקינס

זאַכאַרי גאַווריל‏אָוויטש מירקין איז ארויסגעקומען פון אַן איינגעאַר־טיקער משפּחה. מען קאָן זאָגן, אַז ער האָט זיך אַליין דערצויגן, אָדער בע־סער געזאָגט, ער איז געוואַקסן אָן שום דערציאונג, כאָטש ער האָט גע־ענדיקט גימנאַזיע, דעם יורידישן פאַקולטעט, און ער געפינט זיך שוין אויף פּראַקטיק ביים באַרימטן אַדוואָקאַט.

ער איז געשטאַנען איינער אַליין אין דער וועלט, אָן פאָלק, אָן פאַ־מיליע, אָן פאָטערלאַנד, אָן שטוב, כאָטש ער איז געווען אַ קינד פון די רייכסטע מענטשן אין גרויסן רוסלאַנד. ער איז דערצויגן געוואָרן אָן טראַדיציעס, סיי רעליגיעזע, סיי פאַמיליערע, כאָטש עס האָט זיך גע־רעכנט, אַז ער באַלאַנגט צו איינער פון די שענסטע משפּחות אין רוס־לאַנד, אָן אָפּשטאַם פון גבירים און רבנים. ער האָט נישט געהאַט קיין יום־טובים, נישט קיין אייגענע און נישט קיין פרעמדע, כאָטש געפּראַ־וועט האָט ער אַלע יום־טובים, סיי יידישע, סיי קריסטלעכע.

זיין זיידע, משה חיים מירקין, דער גרינדער פון דער משפּחה, דער וואָס האָט אויפגעהויבן דעם נאָמען „מירקין" פון ים פון פאַרגעסנהייט

און נישטיקייט און געמאַכט אים באַקאַנט, איז געווען אַ יידישער באַלע־באָס פון איינער פון די גרויסע שטעט אין ליטע. אַ משכיל, אַ ייד, וואָס האָט זיך געקוויקט מיט העברעאיש, און געלערנט כל ימיו דייטש און רוסיש. איינער פון די ערשטע, וואָס האָט זיך געקליידט „דייטש” אין זיין שטאָט און געשוירן זיך דאָס בערדל. ער איז אויך געווען אַ גרויסער בעל חשבון. שבת ביינאַכט איז זיין שטוב געווען אַ בית ועד לחכמים. עס זענען זיך צוזאַמענגעקומען די משכילים פון שטאָט. מען האָט דיסקוטירט איבער יצחק בער לעווינזאָנס ווערק, אויפגעלייזט חידות, פאַרטיפט זיך אין אַ שטיקל אפיקורסות, געלעזן פּאַסקווילן אויף גוטע יידן, וואָס זענען אַרומגעגאַנגען בכתב פון איין האַנט צו אַ צווייטער. אויפגעגעבן זיך „זאַדאַטשעס”, אָדער גאָר צוזאַמען געשפּילט אַ קערטל.

עס זענען אָנגעקומען די גליקלעכע יאָרן פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטנס הערשאַפט. אַ נייער גייסט באַהערשט די יידן, אַ דראַנג נאָך בילדונג, אַריינצוקומען אין דער גרויסער וועלט. די פאַנטאַזיע האָט געמאָלן די צוקונפט מיט ליכטיקע פאַרבן. יידן האָבן זיך צוגעגרייט פאַר דעם גרויסן לעבן, וואָס זיי שטייט פאָר. די ליטווישע פּראָווינץ איז געווען די ערשטע, וואָס האָט ליקווידירט דעם פּוילישן ראָמאַנטיזם, דעם ווונטש צו זעלבסטשטענדיקייט, וואָס האָט נאָך דאָ און דאָרט געלעבט פאַרשטעקט אין געהיים, און אָנגעהויבן צו באַגריסן יעדן רוסישן זשאַנדאַר, דעם רוסישן באַאַמטן, אַלס ברענגער פון אַ נייעם גרויסן לעבן, וואָס קומט פון מזרח, און די רוסישע שפּראַך, אַלס פאַרמיטלערין אַריינצוטרעטן אין דער גרויסער משפחה, וואָס הייסט „רוסלאַנד”.

יידן, וואָס זענען דעמאָלסט געווען ווי אָפּגעשניטן פון דער אויסערלעכער וועלט, איינגעמויערט אונטער זיבן מויערן פון זייער אייגנאַרטיקן לעבן, האָבן מיט אימפּעט, ווי עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער צופּאַסונגס־פעאיקייט פון דעם יידישן פאָלק, צוגעגרייט זיך פאַר דעם נייעם לעבן, וואָס שטייט זיי פאָר. און ווידער איז געווען ליטע די ערשטע פּראָווינץ, וואָס איז פאַראויסגעגאַנגען און איז געוואָרן דער אוואַנגאַרד פון רוסישן יידנטום.

ר׳ משה חיים מירקין איז געווען אַ טיפּישער פאַרשטייער פון זיין צייט. ער האָט מיט איינמאָל דערטאַפּט דעם וועג, אויף וועלכן יידן באַ־

דארפן גיין. און נישט בלויז האָט ער זיך אַליין געלאָזט, נאָר געזען, אַז אַנדערע זאָלן זיך פּארקוקן אויף אים און אים נאָכטון. ער האָט אַגיטירט און געלט געגעבן (כאָטש ער איז געווען אַ קאַרגער ביז גאָר) אויף צו לערנען יידישע קינדער רוסיש. ער איז געווען אין דער דעלעגאַציע ביים גובערנאַטאָר וועגן עפענען לערן-שולן פאַר יידישע קינדער אין רוסיש. אַליין, כאָטש מיט אַ געבראָכענעם אַקצענט, האָט ער אין גאַס גערעדט נאָר רוסיש. ער איז געווען דער ערשטער איינצופירן אין זיין הויז די נייע מנהגים פון גיין אָן אַ הוט; אַ סאַמאָוואַר צום טיי, און באַזונדערע אויפנאַם־שעהען. ער האָט געקעמפט קעגן דעם פאַנאַטיזם, קעגן דער באַזונדערער יידישער קליידונג, קעגן דעם „זשאַרגאָן" און קעגן דעם גאַנצן יידישן שטייגער. ער האָט געזאָגט, אַז „ס'איז שוין צייט אָנצוהייבן אַ נייַ לעבן און צו ווערן מענטשן מיט מענטשן גלייך".

דאָס האָט אים אָבער נישט געשטערט צו באַשעפטיקן זיך מיט אַ פּרנסה, וואָס האָט שוין גאָרנישט געפּאַסט צו זיינע ליבעראַלע אָנשוי־אונגען — ער האָט געליען געלט אויף ציגזן. אָנגעהויבן האָט ער צוערשט פון נעמען משכנות — אַ פּראָסטער שטאָט־מלווה, נאָר אָנשטאָט אַ שופ־לאָד, האָט ער באַנוצט אַן אייזערנעם קאַסטן מיט פּיל פּרענטן און קייטן, אין וועלכן עס זענען געווען אויסגעלייגט די משכנות. יעדער משכון פאַר־זען מיט אַ פּאַסנדן קוויטל, וואָס האָט געטראָגן אויף זיך דעם נאָמען פון דעם אייגנטימער, מיט אַ נומער אין רוסיש און דייטש. נישט איין כלה־מתנה, נישט איין דרשה־געשאַנק האָבן זיך געפונען אין קאַסטן. שפּעטער, אַז די צייטן זענען געוואָרן ליבעראַלער, איז ער איבערגעגאַנגען צו באָרגן געלט צו אַרומיקע פּריצים און צו הויכע באַאַמטע פון דער גובערניע־שטאָט. דאָ ערשט האָט משה־חיים אַנטוויקלט זיין אייגנטלעכע טעטי־קייט. די פּריצים זענען דעמאָלסט געווען נישט קיין אויסגערעכנטע, ווי די הייַנטיקע. אין אַ גוטן מוט, ביי אַ קערטל, האָט מען צווישן איין ברו־דער און דעם אַנדערן געקאָנט פּאַרשפּילן דערפער, וועלדער, שטעטלעך, גאַנצע שטרעקעס לאַנד, אַזוי גרויס ווי גאַנצע קליינע מדינהלעך. פּריצים האָבן זיך שטענדיק געגויטיקט אין באַרעם געלט, און אָנשטאָט היימישע משכנות: בראַשעס, קאָליעס מיט גאָלדענע קייטן, כלה־רינגען און שבת־לייכטער, האָבן צו ר' משה חיים מירקין אין אייזערנעם קאַסטן אָנגע־הויבן צו וואַנדלען וועקסלען און קוויטן און קויף־קאָנטראַקטן אויף גי־

טער, אויף פעלדער און וועלדער — ביז עס איז אָנגעקומען צו די גרויסע פוסטינער וועלדער.

איינגעוויקלט אין זיין ווארימען טוליפּ, כאָטש עס איז געווען צווישן פּסח און שבועות, איינגעקאָרטשעט אין דעם גרויסן קאָטש, איינגעשפּאַנט מיט דריי ווייסע בולאַנעס, האָט זיך משה חיים מירקין געשלעפּט איבער פארזינקנדיקע בלאָטעס דורך אַן אומהיימלעכן וועג, אין אַ פרעמדער, אומבאַקאַנטער וועלט, ארומגענומען איינגאַנצן צווישן אומענדלעך־ברייטע שטרעקעס, באדעקט מיט דיקע דעמבעס, וואָס האָבן די שיין פון דער זון און דאָס טאָג־ליכט פארשטעלט מיט זייערע געדיכטע קרוינען. די דעמבעס, איינער אריינגעפלאָכטן אין אַנדערן ביי די קרוינען מיט די צווייגן, און מיט די וואָרצלען אין דער ערד, האָבן פארשטעלט דעם וועג דעם מענטשן, וואָס איז צום ערשטן מאָל אריינגעקומען אין זייערע פארבאָרגענע געהיימנישן. מיטן וואַלד־שומר אויפן פראָנט ביים קוטשער, מיט דער ביקס אין האַנט, און מיטן „שרייבער" זרח ביי דער זייט, האָט זיך משה חיים מירקין געלאָזט דורך דער טיפעניש פון די פוסטינער וועלדער, וואָס דורך אַ געשיקט געשעפטל, צוצאָלנדיק דעם פּוילישן פירשט אַ געוויסע סומע צו די וועקסלען, וואָס יענער האָט שוין געהאַט שטיין ביי אים, האָט ער אריינגעקראָגן אין זיינע הענט אריין. ער האָט זיך אָבער אַליין נישט פאָרגעשטעלט, אַז די פוסטינער וועלדער זענען אַזוי גרויס און אַזוי ברייט, און אַזוי דיק, און זיי פארנעמען אַזאַ ברייטע שטרעקע, כאָטש עס איז אַלץ געווען אויפגעשריבן אויפן פּאַפּיר. פון זעקס אין דער פרי פאָרט ער שוין, און דער וואַלד־שומר זאָגט, אַז עס איז קוים אַ דריטל, אַ פערטל, אַן אָנהייב ערשט. קיין מענטשן האָבן דאָ נאָך נישט געטראָטן, און דער ערשטער, וואָס וואָגט זיך אריינצוקומען אין זיי, איז זייער באַלעבאָס, זייער אייגנטימער, וואָס זיצט איצט אין קאָטש און מאַכט פּלענער אין זיין קאָפּ, ווי אַזוי זיי אויסצונוצן, ווי אַזוי זיי אויסצוהאַקן, צו פארברענען, צו טון עפּעס מיט זיי... הייזלעך אויפצושטעלן, זעג־מילן, קלעצער לאָזן האַקן, און וואָס נישט? עס זעט זיך אויס, אַז דיביימער ליינען זיינע געדאַנקען, ווייסן וואָס דער סוחר קלערט וועגן זיי — און זיי פארשטעלן אים דעם וועג... באַשאַפן טויזנטער שטערונגען אין אַ שעה, דעם קאָטש ווייטער נישט צו לאָזן פאָרן אין זייער טיפעניש אריין. דאָ פאַלן די פערד איבער אַרויסשטאַרטשענדיקע וואָרצל־צווייגן. דאָ קומען אָן אַ

שרעגגע דיקע דעמבעס, וועלכע האלטן זיך אָן ביי די הענט, און פאַר־שטעלן דעם וועג, ווי אַ דיקע, געדיכטע וואַנט, און לאָזן נישט פאָרן ווײ־טער. דאָ ווערט אַזאַ רעש, אַזאַ געברומעריי, אַזאַ אומהיימלעך געוויין צווישן די ביימער, אַז די פערד שטעלן זיך אַזש אָפּ, און זיי שטרעקן אויס זייערע אויערן צו פאַרנעמען דעם שאָרך: ווער קומט אָן? אָבער ר׳ משה חיים איז נישט דער ייד, וואָס לאָזט זיך אָפּשרעקן. ווייטער, ווייטער פאָרן. שוין אויפגעגעסן דאָס פּראָוויאַנט, וואָס דאָס ווייב האָט מיטגע־געבן. מען לענט זיך אונטער דאָס האַרץ פון צייט־צו־צייט מיטן שנאַפּס, וואָס מ׳פירט מיט אַ גאַנץ פעסעלע, און מען פאָרט ווייטער. ביז, ענדלעך, מען קומט־צו צו אַ בלאָטע — נישט אַריבערצופאָרן. שטיקער שניי טו־ליען זיך נאָך פאַרדעקט אין בלעטער. אַ גרינער מאָך־טעפּיך ציט זיך אויס אויף דער צווייטער זייט זומפּ. קיין טריט האָבן נאָך דאָ נישט באַ־טראָטן, קיין מענטש האָט דאָס נאָך נישט געזען. און משה חיים הייסט ווייטער פאָרן: נישקשה, אַז מ׳וועט באַדאַרפן, וועט מען נעבכטיקן אין קאָטש. „צוויי ביקסן האָבן מיר און בראָנפן אויך!" אָבער די פערד ווילן נישט פאָלגן, זיי שטרעקן אויס די אויערן און הערן זיך צו עפּעס צו, שטרעקן אויס נאָזדרעס און ווילן עפּעס דערשמעקן. פּלוצלינג הייבן זיי אָן צו קאָפּען מיט די פיס אין דער בלאָטע, און ווי זיי גיבן אַ נעם דעם לייכטן קאָטש, און נישט קוקנדיק אויפן קוטשערס לייצעס און בייטש, גיבן זיי זיך אַ דריי אויס, און אַנטלויפן איבער די דעמבעס, צווייגן און וואָרצלען. דער קאָטש ליגט שוין אָן איבערגעדרייטער. ר׳ משה חיים אָן אַרויסגעוואָרפענער פון איין זייט; זרח דער שרייבער פון דער צווייטער זייט — און די פערד שלעפּן די רעשטן פון קאָטש נאָך זיך אין גאַ־לאָפּ. אַזוי ווערט ר׳ משה חיים פאַריאָגט פון זיין אייגענעם וואַלד און דער וואַלד בלייבט נישט קיין געזעענער.

אַז די שטאָט איז געוואָרן געוואָרן, אַז מירקין האָט געקויפט „פּוס־טינע", האָט מען געלאַכט אין די פויסטן: וואָס וועט ער טון דערמיט? קיין וואַסער איז נישטאָ, סיידן נישט אַנדערש ער וועט די דעמבעס אליין עסן... משה חיים האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ: „טאַטע, וואָס וועל איך טון דערמיט? סיידן די דעמבעס אַליין עסן".

דרייסיק יאָר האָט ר׳ משה חיים מירקין געלאָזט שטיין די פּוסטי־נער וועלדער אומבאַרירט. ער האָט דערוויל זיך גענומען צו די שטעט.

ער האט אנטוויקלט אן אומדערהערטע טעטיקייט. קיין איין מינוט האט עס אים נישט געלאזט איינרוען. פאר אים איז די שטאט באשטאנען פון א פאר רעגירונגס־געביידעס און צוואנציק הילצערנע הייזלעך פון באלעבאטים. דאס איבעריקע איז געווען בלאטעס. ר׳ משה חיים מירקין האט זיך גענומען באבויען אלע בלאטעס. גאסן גאנצע האט ער אויפ־געשטעלט, איינע נאך דער אנדערער. צווישן הילצערנע. צווישן איין ברעט און אנדערן האט ער מיט חזיר־האר באקלעפט. „פיר הונדערט יאר קאן אזא הויז שטיין, אויף פיר הונדערט יאר בוי איך" — האט ער גע־זאגט.

דערנאך, אז עס איז געווארן א מאדע מויערן, האט ער זיך גענו־מען הויכע קאמעניצעס אויפשטעלן. ביי די ראנדן פון זיינע וועלדער האבן ציגעלניעס געברענט טאג און נאכט, און טאג און נאכט האט זיך גע־צויגן א לאנגער שנור פון איינגעשפאנטע פערד און וועגן מיט ציגל פון זיינע ציגעלניעס אין שטאט אריין, ביז ער האט די גרויסע ליטווישע שטאט איבערגעמאכט פון א הילצערנע אין א ציגלדיקע...

אויף דער עלטער, נאענט פאר זיין טויט, איז ער געזעסן אן איינ־זאמער, אליין, פארלאזן פון זיינע קינדער, אין דעם קלענסטן צימער פון זיין גרויסער וווינונג, און האט געהאלטן אין איין חשבונען, וויפיל קוביק עס אנטהאלט זיין אומבארירטער פוסטינער וואלד. חשבונען איז געווען א סגולה צו זיין אסטמע, וואס האט אים געפייניקט אין זיינע אלטע טעג. קוים האט ער זיך אריינגעלאזן אין אויסארבעטן פלענער, אין אויס־חשבונען זיין פארמעגן, האט דאס געהאט אזא ווירקונג אויף זיין קער־פער, אז ער האט געקאנט קאנטראלירן דעם אסטמע-הוסט, וואס האט אים שרעקלעך געפייניקט. דעמאלסט האט זיך אויך געמאכט, אז די רעגירונג האט דעם נייעם באן־וועג, וואס זאל פארבינדן אירע דרום־פראווינצן מיט די מערבדיקע דורך איין באנען־קייט, באשטימט צו בויען. דעם באן־וועג איז אויסגעקומען דורכצולויפן דורך דעם פוסטינער וואלד. און איי־דער וואס-ווען, איז אויף יענער זייט גרענעץ וואלד אויסגעוואקסן א גאנץ יידיש שטעטל אויף דער טעריטאריע פון וואלד, פון באן־פאדריאדטשי־קעס, פון באן־ארבעטער און פון יידן, וואס האבן זיך געקליבן צו לעבן פון וואלד, ווען מען וועט אים אנהויבן האקן. אין דעם וואלד האבן גע־זאלט זיין א פאר סטאנציעס, און מען האט אים שוין געמאסטן נישט

אין מיילן, נאָר אין דעסיאַטינעס. די ידיעה האָט ר׳ משה חיים מירקין באַקומען אויף זיין טויטן-בעט, און זיין קאָפּ האָט באַלד אָנגעהויבן אויס־אַרבעטן פּלענער און פּראָיעקטן, וויפיל שטעטלעך ער זאָל אויסבויען אין וואַלד. (דאָס האָט פאַרלייכטערט זיין הוסט און פאַרלענגערט זיין לעבן אויף א געוויסער צייט.) ביז די אַסטמע האָט אים פאַרכאַפּט און אָנגעהויבן צו ווערגן, און משה חיים מירקין האָט אין זיך געקלאָגט:

— דער פּוסטינער וואַלד לעבט אויף — און איך שטאַרב...

קיינער האָט נישט געהערט זיין אינערלעך קלאָגן, וואָרים דער הוסט האָט אים צוגעדישעט...

קאַפּיטל 6

גבריאל הײמאָוויטש מירקין

ר׳ משה חיים מירקין האָט איבערגעלאָזט נאָך זיך צוויי זין און צוויי טעכטער. די טעכטער האָט ער חתונה געמאַכט מיט גבירים אין דער מדינה. און ווי א געניטער סוחר, האָט ער איינגעטיילט די אײדעמס זייער טייל ירושה נאָך ביים לעבן, כדי די זין זאָלן נישט דאַרפן צעברעקלען דאָס פאַרמעגן נאָך זיין טויט. זיין עלטערער זון, יוסף מירקין, איז געגאַנגען אין זיין פאָטערס וועגן, און איבערגענומען דעם פאָטערס געשעפטן נאָך זיין טויט. ער איז פאַרבליבן וווינען אין דער זעלבער שטאָט. זיין ייִנגערן זון אָבער, גבריאלן, האָט דער אַלטער מירקין דווקא געוואָלט מאַכן פאַר אַן אַדוואָקאַט. אַזוי ווי א ייִדישער טאַטע וויל האָבן א קינד א לערנער, וואָס זאָל לויכטן נאָך זיין טויט, אַזוי האָט דער אַלטער מירקין דווקא געוואָלט האָבן א זון אַ „געענדיקטן". ער האָט דורך דעם געוואָלט אויסקויפן זיינע זינד קעגן דער השכלה און דעם ציגזן־האַנדל וואָס ער האָט געפירט. און נאָכדעם ווי מירקינס ביידע זין האָבן געענדיקט דאָס שטאָטישע גימנאַזיום (מירקינס זין זענען געווען די ערשטע ייִדישע גימנאַזיסטן אין שטאָט) — איז דער עלטערער זון פאַרבליבן אין דער היים, ביים פאָטער, און דער ייִנגערער זון איז געפאָרן אין דער

רעזידענץ־שטאָט, קיין פּעטערבורג, אויפן יורידישן פאַקולטעט, ווו עס איז נאָך דאַן, ביי די ווייניקע יידישע שילער, נישט שווער געווען אָנצור־קומען.

עס האָט זיך אָבער באַלד אויסגעלאָזט, אַז דווקא דער ייִנגערער זון האָט ארויסגעוויזן איבערראַשנדע געשיקטקייט אין האַנדל. דער עלטע־רער איז געבליבן אַ בטלן. ער האָט נאָר פאַרטאַכלעוועט דאָס פאַרמעגן פון פאָטער, וואָס אפילו זיין „שלימזל" האָט נישט געקאָנט איינגאַנצן ביי־קומען. דער ייִנגערער זון, גבריאל, האָט נאָר צוליב דעם פאָטערס עקשנות געמוטשעט זיך מיט רוימישע רעכט. ער האָט עס אָבער באַלד פאַרנאַכ־לעסיקט. דערפאַר האָט ער זיך באַקענט מיט אַ גרופּע קריסטלעכע סטו־דענטן, צו וועלכע עס האָט אים געצויגן (ער האָט פון זיין קינדהייט אָן געהאַט אַן אָפּנייגונג צו יידן). ער האָט מיט אַ ברייטער האַנט, מיט די געלט, וואָס דער פאָטער האָט אים צוגעשטעלט, פאַרדעקט זיין יידישע אָפּשטאַמונג. עס איז געווען אַ סאָרט „גאָלדענע יוגנט" פון דער דע־מאָלסטדיקער צייט, וואָס האָבן געפּראַוועט שטיק מיט סוברעטקעס, וועלכע האָבן געטאַנצט „קאַן־קאַן" און געוויזן די זאָקן אין די באַשיכטע פּיס אין די קאַבאַרעטן פון פּעטערבורגער נאַכט-לעבן. פון זיינע חברים האָט ער זיך אויסגעלערנט געוויסע געזעלשאַפטלעכע מאַניערן, אַ לייכט אומגיין מיט פרויען, און דער עיקר האָט ער דורך דער אומגעבונג גע־קראָגן אַ באַקאַנטשאַפט צווישן שפּעטערדיקע הויכע באַאַמטע, וואָס גבריאל חיימאָוויטש האָט גאַנץ גוט געוווסט אויסצונוצן פאַר זיינע גע־שעפטן.

אין דער אומגעבונג האָט ער זיך אויך באַקענט מיט זיין שפּעטער־דיקער פרוי, נאַטאַליאַ אָסיפּאָוונאַ זארוכין. דער נאָמען איז געווען אַ פאַרשטעלטער, און שפּעטער, דורך איר פאָטער אַ צוגעגעבענער. איר פאָ־טער איז געווען אַ באַקאַנטער דאָקטאָר אין פּעטערבורג, פון יידישער אָפּשטאַמונג. יאָ געשמדט, צי נישט געשמדט, דאָס האָט מען נישט גע־ווּסט. אין שטוב האָט זיך געפירט, ווי אין אַלע פּעטערבורגער הייזער — קריסטלעך, פּראַוואָסלאַוונע. אַן איקאָנע אונטער אַ רויט לעמפּל, אין ווינקל, ביים דאָקטאָר אין קאַבינעט, אין עס־צימער, אין סאַלאָן. איר מו־טער האָט אינגאַנצן אויסגעזען ווי אַ קריסטין. דער פאָטער — נישט. די יידישע נאָז, דער גרויבער שטערן און די אויגן, און אַ ים קנייטשן האָבן

אַרויסגעקוקט פון די צוויי גרויסע באַקן־בערד. זאַרוכינס הויז האָט געשמט פאַר אַן אַריסטאָקראַטישעס. גבריאל חיימאָוויטשן האָט אימפּאָנירט דער פּעטערבורגער לאַקיי מיט די ווייסע הענטשקעס, וואָס האָט דערלאַנגט צום טיש. גבריאלן האָט אימפּאָנירט די „אַלעקסאַנדראָווסקע" אַמפּיר־מעבל, מיט וועלכע די וווינונג פון דאָקטאָר איז געווען אָנגעפילט. די ברייט־בייכיקע שראַנקן און די שווערע בראָנדזן־באַקלאַפּטע קאָמאָדן, און די גרויסע לאַנגע, אומהיימלעכע טישן. גבריאל חיימאָוויטשן האָט אימפּאָנירט דאָס, וואָס אַלע זאָגן זיך „איר" אין דעם הויז. אַפילו די טאָכטער „דוצט" נישט איר מאַמען, און די מאַמע „דוצט" נישט דעם פאָטער. נאָר דעם שטאַרקסטן איינדרוק האָט אויף איב געמאַכט דער ווייסער אַלבאַסטער האָלדז, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון נאַטאַשעס „דעקאָלט", מיט בלויע אָדערן דורכגעצויגן, אויף וועלכן עס האָט אויף אַ שמאָל סאַמעטן בענדל געהאָנגען אַ מעדאַליאָנטשיק מיט געהיימע האָר, און אַ פאָטאָגראַפיע פון עמיצן. דאָס האָט אַזוי גרויסאַרטיק אויסגעקוקט אין גבריאלס אויגן, אַז ער האָט עס קיינמאָל נישט פאַרגעסן.

אַריינגעפירט אין דעם הויז אַריין האָט אים אַ קוזין פון דאָקטאָר, וואָס איז געווען גבריאלס אַ גוטער פריינט און באַלאַנגט צו איין קרייז. און דאָקטאָר זאַרוכין, וועלכער איז געווען אַ פאָטער פון פינף טעכטער, פון וועלכע נאַטאַשאַ איז געווען די דריטע, האָט גבריאלן, ווי יעדן יונגנמאַן, זייער גוט צוגענומען.

גבריאל האָט נישט געוווסט, צי ער וועט זיך יאָ באַדאַרפן שמדן, צי נישט, ווען ער וועט בעטן די האַנט פון נאַטאַשאַן (יעדנפאַלס, איז דאָס אויך געווען אַ שטיקל אַטראַקציע). אויסגעלאָזט האָט זיך, אַז ער האָט זיך נישט באַדאַרפט שמדן. פאַרקערט, דאָס, וואָס גבריאל איז אַ ייד און ער קומט פון יידישן תחום, ווו די יידישע מנהגים ווערן נאָך אָפּגעהיט, האָט אים געמאַכט גאָר סקאָצל־קומענדיק, וואָרים דאָקטאָר זאַרוכין, כאָטש ער איז געווען אינגאַנצן שוין אַסימילירט, אינגאַנצן געלעבט אַ פּעטערבורגער פּראַוואָסלאַוונעם לעבן און קיין זאַך האָט אים נישט צוגעבונדן צו יידן, איז עפּעס צוליב אַן אומבאַוווסטער סיבה נישט אַריבערגעגאַנגען דעם לעצטן שריט.

צום פאָטערס טויט איז גבריאל אַהיימגעקומען אין דער ליטווישער שטאָט (ער האָט שוין דעמאָלסט געהאַט אַוועקגעוואָרפן דעם אוניווערזי־

טעט און געקליידט זיך ציוויל), און מיט זיינע צוויי יאָר פּעטערבורגער לעבן, וואָס ער האָט געהאַט הינטער זיך, איז ער אַזוי פאַרענדערט געוואָרן, אַז קיינער האָט אים נישט דערקענט. ער האָט שוין דאַן געטראָגן זיין יונגע בלאָנדע באָרד פּאַרקאַמט אין צוויי שפּיצן, ווי עס איז דעמאָלסט געווען די מאָדע אין פּעטערבורג, נאָכן ענגלישן סטיל, אַ גאָלדענע קייט איבער אַ סאַמעטענער וועסט, ברייטע הויזן און אַ שוואַרצן סורדוט — אַן עכטער טיפּ „פּרינץ אַלבערט", מיט אַ רויז אין לאַץ, און אַ קליינעם שטייפן „דערבי"־הוט, האָט ער געצויגן די אויפמערקזאַמקייט אויף זיך פון דער גאַנצער שטאָט, אַלס פּעטערבורגער פראַנט. מיט זיין קאָרעקטן גרויסשטאָטישן רוסיש, מיט זיינע אַסימילירטע מאַניערן, איז ער געוואָרן אַן אַנגעזעענער גאַסט נישט נאָר בלויז אין רייכע יידישע הייזער (פון וועלכע ער האָט זיך, אגב, געהאַלטן פון דער ווייטנס), נאָר אויך אין קריסטלעכע הייזער, אין די אָפיציעלע באַאַמטן־קרייזן.

דאָס איז געווען זיין אויפטו אריינצוגעבן אַן אָנבאָט צו דער פאַרוואַלטונג פון באַן־מיניסטעריום וועגן צושטעלן „שוועלן", פאַר דער אייזנבאַן־ליניע פון די פּוסטינער וועלדער. די פּוסטינער וועלדער, וועלכע זענען געלעגן אין תחום פון דער נייער באַן־ליניע, האָבן געקאָנט צושטעלן „שוועלן" פאַר אַ פיל נידעריקערן פּרייז, ווי אַנדערע קאָנקורענטן. זיין באַקאַנטשאַפט אין די רעגירונגס־קרייזן, זיין ברייטע האַנט, זיין געזעלשאַפטלעך נאַכט לעבן, ביים קאָרטן טיש, אין בודואַרן פון צווייפלהאַפטע שיינע פרויען, האָט פיל געהאָלפן, אַז זיין אָנבאָט זאָל אָנגענומען ווערן. און מיט איינמאָל איז די פירמע „ברידער מירקין" געוואָרן באַקאַנט אין די רעגירונגס־ספערן. עס איז געווען דאָס ערשטע גרויסע געשעפט, וואָס ער האָט געמאַכט מיט דעם באַן־מיניסטעריום.

ער האָט אָבער באַלד איינגעזען, אַז אין שותפות מיטן ברודער וועט ער נישט ווייט קומען. ער האָט שוין מער נישט געקאָנט איינזיצן אין דעם יידישן תחום, נישט געקאָנט פאַרליידן די בלאָטעס, די יידן, און ער האָט מיט זיי גאָרנישט געוואָלט האָבן צו טון. עס האָט אים געצויגן צו דער גרויסער וועלט. האָט ער מיט איין קלאַפּ — מיט דער גרויסציגלעכקייט, וואָס איז געווען אַזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר אים — ליקווידירט דעם פאָטערס געשעפטן אין תחום, איבערגעלאָזט דעם ברודער אַלע הייזער, אַלע משכנות און אַלע חובות ביי די פּריצים און פירשטן, און

פאר זיך גענומען „פוסטינע" מיט דעם רעגירונגס־קאנטראקט און ער איז אוועק צוריק קיין פעטערבורג, ווו עס האט שוין געווארט אויף אים כאַ־טאשא מיט דעם אלבאסטער האלדז, און מיט דעם שווארצן שלייפל, אויף וועלכן עס הענגט דער מיסטישער מעדאליאנטשיק.

עס איז דעמאלסט געווען די צייט, ווען די רעגירונג האט אנגעהויבן צו פארווירקלעכן דעם גיגאנטישן פלאן פון דער סיבירער אייזנבאן. מיט איינמאל, פון אייניקע פונקטן, וואס ליגן איבער דעם אומענדלעכן ווייטן מהלך פון מאסקווע ביז וולאדיוואסטאק, האט מען זיך גענומען בויען די באן. ווי א לייב דערשמעקט אין וואלד, ווו עס געפינט זיך זיין שפייז, אזוי האט גבריאל דערשמעקט די גרויסע, קאלאסאלע אונטערנע־מונגען, וואס לאזן זיך מאכן אין צוזאמענהאנג מיט דעם אייזנבאן־פלאן. ער האט באשאפן אין צענטר א קאנסארציום, צונויפגעפירט גרויסע יידי־שע קאפיטאליסטן מיט הויכע רעגירונגס־באאמטע, ארייגעצויגן א פאר שיינענדיקע נעמען פון גרויספירשטן, און מען האט זיך אוועקגעלאזט קיין צענטראל־רוסלאנד, קיין סיביר, אויפגעקויפט מדינות־ווייטע שטרע־קעס וועלדער, דורך וועלכע די צוקינפטיקע באן וועט דורכגיין. און די הויכע באאמטע און גרויספירשטן האבן שוין געזען, אז דאס באן־מיניס־טעריום זאלן קויפן „שוועלן" פאר דער אומדערהערטער שינען־לענג פון דער סיבירער באן פון דעם קאנסארציום, פאר א פרייז, וואס ער אליין איז געווען ביכולת צו דיקטירן אין גאנץ רוסלאנד.

עס איז געווען נאך דער חתונה מיט נאטאליען, ווען זיינע געשעפטן האבן אים געווארפן פון איין שטאט אין רוסלאנד צו דער אנדערער. ער האט זיך שטענדיק געמוזט געפינען אינמיטן פון בוי־טעטיקייט, און ער האט איבערגעפירט זיין הויז פון פעטערבורג אין די טיפענישן פון צענטראל רוסלאנד.

זיין ווייב איז, אבער געווען א שוואכע, לאנגזאמע, א פוילערקע. זי האט געהאט אין דעם מארך פון אירע ביינער די פייכטע ראסע, וואס שטייגט אויף פון די פעטערבורגער קאנאלן, צווישן וועלכע זי האט זיך דערצויגן. זי האט נישט געקאנט מיטשפרייזן מיט אים. דארט, ווו ער האט געמאכט צען טריט, האט זי געקאנט קוים איין טריט מאכן. זי איז באלד מיד געווארן פון איבערגעשפאנטקייט, וואס זיין ענערגיע, זיין טע־טיקייט האט אנגעווארפן אויף איר. קוים האט מען א הויז געהאט איינ־

געפונדעוועט אין א שטאט, האט מען עס באלד געמוזט איבערפירן אין א צווייטער שטאט — און דאן איז געקומען דאס קינדלען...

מיידלעך זענען געקומען, דריי מיידלעך, איינע נאך דער אנדערער, און קיינע פון זיי האט זיך נישט געהאלטן, ביז עס איז געבוירן געווארן זאכארי. די קינדער האט זי געבוירן איבער דעם וועג פון מאסקווע ביז יעקאטערינענבורג — אין יעדער שטאט אן אנדער קינד.

ביז צו זאכארים געבורט האט זיך גבריאל ארומגעטראגן מיט ערנסטע מחשבות אינגאנצן איבערצוגיין צו יענער רעליגיע, וועמענס מנהגים ער האט סיי ווי סיי געהאלטן.

אייגנטלעך, האט אים גארנישט אפגעשיידט פון אלע זיינע פריינט נישט נאר האט מען אין שטוב געפראוועט אלע פראוואסלאווע יום־טובים, — אפילו אין צערקווע פלעגט מען אויך פון צייט צו צייט גיין, צוליב אנהאלטן סאציאלע באציאונגען. אלע באקאנטע, פריינט, געשעפטס־פארבינדעטע, אנגעשטעלטע, אלע האבן באלאנגט צו דער צערקווע, און אז עס איז געקומען א ספעציעלער טאג, א נאציאנאלער יום־טוב, א צארישער יום־טוב, האט מען זיך געמוזט ווייזן. כאטש אלע האבן געוווסט, אז זאכארי באלאנגט נאך אויפן פאפיר צו אן אנדערער רעליגיע, האט מען אים דאך מוחל געווען. ערשטנס, האט זיך אין דעם ארט, וו ער האט געוווינט אין צענטראל־רוסלאנד — קיין שום באזונדערע שנאה צו יידן נישט געפילט, קיין שפור פון אנטאגאניזם; צווייטנס, איז ער מיט זיינע מנהגים און זיין לעבן געווען אזוי גלייך מיט זיי, אז מען האט גארנישט באמערקט קיין שום אונטערשיד, און זיינע מערסטע באקאנטע האבן טאקע נישט געוווסט, אז זאכארי חיימאוויטש באלאנגט צו אן אנדערער רעליגיע. נאר זיין יידישער פאספארט און יידישער נאמען האט אים געשטערט אין זיינע האנדלס־באציאונגען אין די רעגירונגס־קרייזן. ער האט נישט געזען קיין שום אורזאך, פארוואס ער זאל נישט מאכן דעם שריט — אינגאנצן איבערגיין צו די, וועמענס לעבן ער האט סיי ווי סיי געלעבט.

נאר די רעאקציע האט שוין געהאלטן אין איר בליאונג — די צייטן פון פאביעדאנאסצעוו, ביי אלעקסאנדער דעם דריטן, און אפילו די האפענונגען, וואס מען האט געלייגט אויפן נייעם צאר, נאך אלעקסאנדערס טויט, האבן זיך אויך נישט פארווירקלעכט. פאביעדאנאסצעוו האט גע־

הערשט ביי ניקאָלייען, פונקט אַזוי ווי ביי אַלעקסאַנדערן. אין מירקינען האָט זיך דערמאָלסט דערוועקט (אַזוי ווי אין פילע פון זיין גלייכן) אַ שטילער פּראָטעסט, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט דערין, וואָס ער וועט ווייטער להכעיס אָנהאַלטן זיין רעליגיע. עס האָט אויסגעוויזן ווי אַ פּחדנות, דווקא איצט איבערצוגיין צו זיי אָן אַן אורזאַך. ער האָט עס אָפּגעלייגט אויף דער צייט, ווען ביי אים וועט אַ זון געבוירן ווערן, וועט ער דעם זון אַריינברענגען אין יענעם גלויבן, כדי ער זאָל נישט באַדאַרפן אָן אַ פּאַרוואָס און אַ פּאַרוועון ליידן איבער זיין יידישקייט. דאָס וועט זיין נאַטירלעך. אָבער ווען עס איז געקומען דערצו, איז שוין די שנאה צו יידן מצד די רעגירונגס־קרייזן געווען אַזוי פאַרביטערט, אַז עס האָט זיך ביי זאַכאַרין דערוועקט אַ קאַפּריז דווקא נישט — דערפאַר, ווייל איר ווילט, און ער האָט זיך דערפון אָפּגעהאַלטן פאַר אַ געוויסער צייט, ביז די רעאַקציע וועט אַ ביסל אויפהערן, און ער וועט עס קאָנען טון מיט אַ רואיקערן געוויסן.

קיין אַנדער לעבן, קיין אַנדערע מנהגים, קיין אַנדערע יום־טובים האָט ער דעם זון סיי ווי סיי נישט געהאַט צו געבן און אים נישט געקאָנט געבן אויסער די, וועלכע ער האָט נישט געוואָלט אָפיציעל אָננעמען „אויפן פּאַפּיר", נאָר גענאָסן פון זיי ווי געגנבעטערהייט... איז דער זון אויפגעוואַקסן אינגאַנצן אין אַ רוסישער אַטמאָספערע, אינגאַנצן אַזוי ווי אַ קינד פון זיינע שכנים. עס האָט אים מיט קיין זאַך נישט אָפּגעשיידט. ווי זיין שכנס יינגל, האָט אויך זאַכאַרי פאַרן שלאָפן גיין געצלמט זיך פאַר דער איקאָנע, וואָס איז געהאַנגען אין זיין קינדער־צימער, און געפרייט זיך מיט דער „יאָלקע", אָדער מיט די אָפּגעפאַרבטע אייער פון פּסח, אָדער געוואַרט מיט אומגעדולד אויפן יום־טוב פון טובלען דעם הייליקן בילד אין אויפגעהאַקטן אייז... ביז צו צוועלף יאָר האָט ער גאָר אינגאַנצן נישט געוווּסט, אַז ער באַלאַנגט צו אַן אַנדערער ראַסע, צו אַן אַנדער פאָלק — צו אַן אַנדערער אמונה. חברים אין שול, אין גאָרטן, האָבן אים אויפגענומען ווי איינעם פון זיי, און נישט געוווּסט, אַז עס שיידט אים עפּעס אָפּ פון זיי.

ווען זאַכאַרי איז שוין געווען גענוג אויסגעוואַקסן אַריינצוקומען אין גימנאַזיע, האָט זיין מוטער פּלוצלינג פאַרלאָזט די היים און איז אַוועק אין אויסלאַנד.

מען האָט אים געזאָגט, אַז די מוטער איז קראַנק און מוז זיך היילן. יעדנפאַלס, איז דער קליינער זאַכאַרי איבערגעבליבן אַליין אין דעם גרויסן הויז — דאָרט ווייט אין טיפן רוסלאַנד. זיין מוטער האָט ער שוין מער נישט געזען.

קאַפּיטל 7

זאַכאַרים קינדהייט

דער פאָטער איז געווען שטענדיק אין וועג צווישן פּעטערבורג און יעקאַטערינענבורג. איז דער קליינער זאַכאַרי מיט זיין קאָ־רעפּעטיטאָר, סטעפּאַן איוואַנאָוויטש (אַן עלטערער רוסישער לערער פון אַ גימנאַזיע, וואָס איז עפּעס צוליב אַ זינד אָפּגעזאָגט געוואָרן פון זיין שטעל), מאַ־ריאַ איוואַנאָוונאַ, די הויפּט־אויפזעערין, און די דינערשאַפט, וואָס איז באַשטאַנען פון אַ קעכין, אַ שטוב־מיידל און אַ לאָקיי — געווען די איינ־ציקע איינוווינער פון גרויסן הויז אין יעקאַטערינענבורג. דער מאַמעס צימער אויפן ערשטן שטאָק איז געווען פאַרמאַכט, נאָר דער גרויסער זאַל, אין וועלכן עס זענען געשטאַנען די רייכע אומגעלומפּערטע מעבל מיט די פיל בראָנדזן, וואָס מען האָט געבראַכט פון פּעטערבורג, איז גע־ווען אָפן, כאָטש עס האָט אים קיינער נישט באַנוצט. אויך דאָס ברייטע פיר־פענצטערדיקע עס־צימער מיט די פיר־און־צוואַנציק לעדערנע שטולן און גרויסן אומהיימלעכן טיש, איז אויך געווען אָפן. אין דעם פּאַפּאָטש־קעס קאַבינעט מיט דעם אומענדלעכן שרייב־טיש און שווערן מאַסיוון בראָנדזענעם טינט־פאַס מיט די צוויי לאָקאָמאָטיוו־מאָדעלן, וואָס זענען געשטאַנען אויפן טיש אַלס פּאַפּיר־באַשווערער, מיט די גרויסע פאָטאָ־גראַפיעס אין פאַרגילדעטע ראַמען פון גענעראַלן און הויכע באַאַמטע, איז אויך געשטאַנען אָפן. דאָס דינסט־מיידל מיטן לאָקיי האָבן יעדן טאָג גערוימט, געריייניקט די שווערע פּערסישע דיוואַנעס, געווישט דעם שטויב — כאָטש זייער זעלטן איז דאָרט ווער אַריינגעקומען.

אין דער ערשטער צייט, ווען דער קליינער זאַכאַרי איז געבליבן אַליין, האָט ער זייער געבענקט נאָך זיין מוטער. ער האָט זיך געשעמט

ארויסצווייזן די שוואכקייט, געוווסט שוין, אז עס איז נישט שיין פאר א יינגל, א גימנאזיסט, צו זיין אזוי סענטימענטאל. נאר ווען קיינער האט נישט באמערקט: ווען סטעפאן איוואנאוויטש איז געשלאפן (סטעפאן איוואנאוויטש, וועלכער האט נישט פיינט געהאט דעם ביטערן טראפן, האט זייער ליב געהאט צו שלאפן, און ווי עס האט זיך נאר געמאכט א געלעגנהייט, האט ער עס אויסגענוצט פאר זיין שוואכקייט), האט זיך דער קליינער זאכארי ארויפגעכאפט אויפן ערשטן שטאק, אין זאל אריין, וווּ עס איז געשטאנען אויף א באשטאנד, נישט ווייט פון קוימען, דער מאמעשקעס גרויסע פאטאגראפיע אין א גילדענער ראם, און געגלעט מיטן הענטל איבערן גלאז אויפן ארט פון מאמעשקעס לענגלעכן פנים מיט די לענגלעכע באקן און גערעדט דערצו ווי צו א לעבעדיקן נפש:

— מאמעשקע טייערע, איך האב דיך ליב, איך האב דיך ליב.

ער פלעגט צושטעלן זיין נעזל צום קאלטן גלאז, אויפן ארט פון מאמעשקעס ווייסן לאנגן האלדז, און קושן דאס גלאז, וואס איז קאלט געווען פון דעם, וואס מען האט אין זאל ווייניק געהייצט — און ברומען פאר זיך:

— מאמעשקע טייערע, איך האב דיך ליב, איך האב דיך ליב.

מאמעשקע האט געטראגן אויף דער פאטאגראפיע אין דער גאלדענער ראם — אזוי ווי אין לעבן ביים אויפנעמען געסט — דאס בלויע זיידענע קלייד מיט דעם ברייטן פאלדעווודיקן און האלב־קרינאלינענדיקן הינטן, אויפגעהויבן דורך א קישנדל, פארקנעפלט ביז צום לעצטן קנעפל אין טיפן האלדז אריין, א ווייסער שפיצן־שלייער, פארוואָרפן לייכט איבער די ארעמס, און א פעכער אין דער האנט. די האר פארקאמט הויך אין א קאקס, מיט קעמלעך־באזעצט, און איבערן גלאטיקן שטערן האט זיך ארפגעלאזט א חנעוודיק גזשיוועלע, ווי עס וואלט געווען צוגעקלעפט. שעהען־לאנג האט דער קליינער זאכארי געקאנט שטיין פאר דער פאטאגראפיע און איינקוקן זיך אין מאמעשקעס פנים, טיף אין די ווייסלען פון די בלויע אויגן. מאמעשקעס אויגן האבן גארנישט אויף אים נעווארט רועז, זיי האבן שטענדיק ערגעץ־ווו געבליקט אן א זיים, צום פענצטער ארויס. מאמעשקעס אויגן זענען געווען אזעלכע זיסע און אזעלכע צוציענדיקע, אז דער קליינער זאכארי פלעגט צופאלן אויסקושן דורכן

גלאָז מאַמעשקעס אויגן, מאַמעשקעס גלייכע, לאַנגע נאָז, מאַמעשקעס ליפּן. אָדער איינגראָבן זיין פּנים אין דעם ווייכן הויכן האַלדז.

אַלץ האָט ער ליב געהאַט אין מאַמעשקען: די ווייסע רויזן, וואָס מאַמעשקע האָט געטראָגן אויף דער ברוסט, דעם פעבער, דעם ווייסן שפּיצן-שאַל. ער האָט דערפילט נאָך איצט, דורכן גלאָז פון דער פאָטאָ־גראַפיע ארויס, דעם ספּעציפישן אָנגענעמען, וואַרימען פּערפומען־גע־שמאַק פון מאַמעשקעס קליידער, צוזאַמען מיט נאַפטאַלין, וואָס מען האַלט אין שראַנק, כדי די קליידער אָפּצוהיטן פון מאָלן זומער־צייט... עס פלעגט אים באַפאַלן אַ גלוסטונג צו וואַרפן זיך אויף דער פאָטאָגראַפיע און אויסקושן יעדעס שטיקל פון מאַמעשקעס קליידונג, וואָס ער האָט עס קיינמאָל נישט געקאָנט טון אין דער ווירקלעכקייט אין לעבן.

אין לעבן פלעגט מאַמעשקע אים תּמיד אָפּשרעקן און פאַרשעמען, ווען ער האָט אַרויסגעוויזן אַ קינדערשע שוואַכקייט און זיך טוליען צו איר.

— דו ביסט שוין אַ דערוואַקסן יינגל, ביסט שוין אין גימנאַזיע, טראָגסט שוין אַ מונדיר. נישט שיין פאַר דיר אַזעלכע קינדערשע שטיק. אָדער גאָר שרעקן מיטן טאַטן:

— וואָס וועט זיין, זאַכאַרי, אַז פּאַפּאַ וועט געוואויר ווערן, ווי קינ־דיש דו ביסט נאָך?!

און פאַר פּאַפּעשקען האָט זאַכאַרי מער מורא געהאַט ווי פאַרן געלן לערער פון אַריטמעטיק, און ווי פאַרן שוואַרצן מלאך מיט דער שווערד אין דער האַנט אויף דער הייליקער איקאָנע.

אָבער וואָס האָט ער געוואָלט טון, אַז ער האָט דאָך ליב מאַמעשקעס הענט, מיט אירע פינגער זיך שפּילן, אָדער צו שטיין נאָענט צו אירע קני, צו שמעקן די וואַרימקייט פון אירע פּערפומען, אָדער צו גלעטן כאָטש דעם פעבער אירן, אָדער צו שפּילן זיך מיט די פרענדזלען פון איר שאַרף.

איז דאָס, וואָס ער האָט נישט געקאָנט טון אין דער ווירקלעכקייט אַמאָל אויף מאַמעשקעס רעאַלן פּנים, האָט ער געטון אין דער שטיל, בײַ־ האַלטענערהייט, ווען ער האָט אָנגעטראָפן מאַמעשקעס אַ קלייד. אפילו מאַמעשקעס אַ שיכעלע פלעגט ער צודריקן צו זיין האַרץ און קושן עס:

— מאַמעשקע טייערע, איך האָב דיך ליב, איך האָב דיך ליב...

די ערשטע צייט, ווען ער איז איבערגעבליבן אַליין אָן דער מוטער,

איז דער יינגל קראַנק געוואָרן. ער האָט געקראָגן גרויסע וואַרימקייט. עס האָט גענומען אַ געוויסע צייט, ביז ער האָט זיך דורכגעבראָכן דאָס בלייבן אַליין. עס איז אים אָנגעקומען אַזוי שווער, ווי עס קומט אָן שווער אַ קינד אָפּצוגעוווינען פון דער ברוסט... דערנאָך, אַז ער האָט מיט דער הילף פון זיין ווילן און כאַראַקטער געבראַכט איבער זיך צו בלייבן אָן דער מוטער, האָט ער שוין איצט זיין ליבע צו דער מוטער אויסגעגאָסן אומגעשטערט אויף אירע פאָטאָגראַפיעס און קליידער־שטיקער.

די ליבע צו זיין מוטער האָט ביי דעם קליינעם זאַכאַרי איבערגעלאָזט אַן אייביקן שטריך; זי האָט באַאיינפלוסט זיינע באַציאונגען צו פרויען. אַ לאַנגע צייט, ביז זאַכאַרי איז שוין געווען אַ דערוואַקסענער יינגל, און אפילו נאָך אין היינטיקער צייט, ווען עס איז אים באַזונדערס טרויעריק, קאָן זאַכאַרי נישט אַנדערש איינשלאָפן אויף זיין געלעגער, סיידן ער מוז זיך פאַרשטעלן אין זיין אילוזיע, אַז ער נורעט איין זיין פנים אין זיין מוטערס ווייכן וואַרימען האַלדז. ער דערפילט דעם מוטער־פערפום, וואָס דרינגט אַרויס פון איר גאַנצן לייב, און עס קומט איבער אים אַ געאיידלטע און געלייטערטע צניעותדיקייט, אַ נישט־וועלטיקע גוטסקייט, וואָס נאָר ריינע מוטער־ליבע קאָן געבן... ער ווערט אַ הילפלאָז קינד צוריק, ער גיט זיך איינגאַנצן איבער אין דער זיכערקייט, אין דער באַשירעמטקייט פון דער מוטערס אָרעמס. די באַציאונג צו זיין מוטער האָט ווייטער געווירקט אויף אים און קאָנטראָלירט זיינע מיינונגען וועגן פרויען איבערהויפּט. ער קאָן זיך ביזן היינטיקן טאָג נישט צורירן צו אַ פרוי, נאָר מיט די ריינסטע און נאָבלסטע געפילן. אין יעדער פרוי, אפילו אין די אויסגעלאַסנסטע, אין די פּראָסטיטוטאירנדיקע (מיט וועלכע זיין שפּעטערדיקסטודענטן־לעבן האָט אים זעלבסטפאַרשטענדיק צוזאַמענגעבראַכט) זעט ער אַ סימבאָל פון זיין מוטער און זיין קינדער־ליבע צו איר... זי ווערט געריייניקט דורך זיין מוטערס ווייסן זיידענעם שאַרף; עס טראָגט זיך פון איר דער מוטערלעכער מילך־פערפום, וואָס ער פלעגט דערפילן, ווען ער איז אַ קינד געווען... זי שטייט אויף אַ העכערן שטאַנד, אַרומגעהילט אין אַ וואָלקן פון מוטער־גלאָרי.

ווען ער איז עלטער געוואָרן, האָט דאָס מוטער־משוגעת אביסל אויפגעהערט. דאָס פלאַטערן נאָך אירע בריוו האָט שוין אָפּגעלאָזן. ער זיצט שוין נישט גאַנצע אָוונטן ביים פּיאַנאָ, אַקאָמפּאַנירנדיק צו זיין מוטער־

ליבע-פערזן, וועלכע ער שיקט קיינמאָל נישט אָפּ (ווייל ער שעמט זיך פאַר איר מיט זיינע געפילן), ווי ער איז עס געוווינט געווען צו טון די ערשטע צייט. איר אָרט הייבן אָן צו פאַרנעמען „באַריש-יעס", שוועסטער פון חברים, פענסיאָנערקעס, מיט וועלכע מען טרעפט זיך אין שטאָט-גאָרטן ביי מוזיק אָדער ביי אַ טאַנץ אויף אַן אָוונט, אָדער מען קוקט זיך דורך דורך די גראַטעס פון טעאַטער-לאָזשע. און זייער פיל פון זיין מוטערס אָרט האָט פאַרנומען ביים יונגן זאַכאַרין זיין אַם, מאַריאַ איוואַנאָוונאַ.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, כאָטש מען האָט זי גערופן אויפן פאָטערס נאָמען, ווי עס פירט זיך אין רוסלאַנד צו באַצייכענען מיט דעם טיטל נאָך דעם אויסדערוויילטן קלאַס, די שטוב-מענטשן, אָבער קיינמאָל נישט די קיך-מענטשן (אַזוי ווי מען וואָלט נישט געוואָלט פאַרגינען דעם כבוד דעם פּראָסטן פאָלק צוצוגעבן, אַז זיי קומען אויך אַרויס פון אַ פאָטער), — איז געווען אַן איינפאַכע פאָלקס-פרוי, וואָס האָט געקענט קוים לעזן און דאָס האָט זי זיך אויך אויסגעלערנט ביי די מירקינס אין שטוב, און צייט זי האָט זיך אויסגעלערנט די רוסישע עברי, האָט מען זי מכבד געווען מיטן פאָטערס נאָמען און דערהויבן זי פאַר דער שטוב-אויפזעערין. די פרוי, פּראָסט, איינפאַך, האָט פאַרמאָגט אַן אינערלעכע אינטעליגענץ צום באַוונדערן. אויפן ווונק האָט זי פאַרשטאַנען איר באַלעבאָסטע, און האָט געקאָנט אויספילן דעם ווונטש פון איר מאַדאַם, איידער ער איז נאָך רעכט צו יענער באַוווסט געוואָרן. זי איז אַריינגעקומען צו די מירקינס אין שטוב ביי זאַכאַרים געבורט, רעקאָמענדירט דורך אַ באַפריינדעטע פאַמיליע אַלס געזונטע מילך-רייכע אַם, און איז שוין איבערגעבליבן ביי די מירקינס אין שטוב נאָכדעם, ווי זי האָט אָפּגעוווינט דאָס קינד, צוערשט אַלס איינפאַכע צוהעלפערין. נאָר זי האָט זיך באַלד מיט איר אינטעליגענץ, מיט איר אינטערעס פאַר אַלעם, וואָס קומט פאָר אין שטוב, מיט איר איבערגעגעבנהייט, לחלוטין אָן אייגנליבע, — נישט בלויז געקויפט די הערצער פון אירע באַלעבאַטים, נאָר מען קאָן זאָגן, אָן צו וויסן, אָן צו באַמערקן ווי אַזוי דאָס איז געקומען, איז מאַריאַ איוואַנאָוונאַ געוואָרן זייער אַ וויכטיקער מיטגליד פון דער משפחה. זי האָט זיך פשוט עס אַליין געמאַכט. די באַלעבאָסטע פון דעם הויז איז קיינמאָל נישט געווען קיין געזונטע און איז דעם ערשטן האַלבן טאָג געווען פאַרנומען מיט זיך אַליין, מיט איר אייגענעם קערפּער, און דעם צווייטן האַלבן טאָג — מיט גע-

זעלבשטענדיקע פונקציעס, האָט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ אַליין גענומען די שליסל אין האַנט אַריין, כאָטש עס האָט איר קיינער נישט געגעבן.

צום קליינעם זאַכאַרין איז זי געווען מער ווי אַן אַם מער ווי אַ מו־טער. אַ שטיק צייט נאָכדעם, ווי זי האָט אים געהאַט אָפּגעווינט, האָט ער אַנדערש נישט געקאָנט איינשלאָפן, סיידן זי האָט געמוזט קניען ביי זיין בעט און איינוויגן אים צום שלאָף אין אירע שטאַרקע אָרעמס (גע־ווען אַ גרויסער „פיעשטשוך" דער קליינער זאַכאַרי). אפילו ווען ער איז עלטער געוואָרן און איז שוין געגאַנגען אין גימנאַזיע, האָט זי נאָך געהאַט אויף אים אַ גרויסן איינפלוס. זי איז געווען די איינציקע, וואָס האָט אים געקאָנט מאַכן עסן אַ געקעכטס, וואָס ער האָט נישט גערן געהאַט און וואָס לויט דעם הויז־דאָקטאָרס רעקאָמענדאַציע, איז עס געווען נויטיק פאַר זיין וואָג און געזונט. זי האָט אים געקאָנט מאַכן טרינקען „טראַן", צו גיין שלאָפן צו דער צייט, צו נעמען זיך צו לעקציעס, צו פאָלגן זיין דערציער סטעפאַן איוואַנאָוויטש. די דאָזיקע ווירקונג האָט זי געהאַט אויף דעם יינגל מיט איר איינפאַכן פיזישן כוח. זי איז געווען שטאַרק, גרויס און מעכטיק, מיט אַ פּאָר ווייכע ווייסע אָרעמס, וואָס האָבן זיך אַרויסגעהויבן פון איר ווייסן סטאַניק, מיט שטאַרקע, אַרויסהייבנדיקע, אַנטוויקלטע בריסטן, וואָס זענען שטענדיק געווען צוזאַמענגעפרעסט אין איר געשנירעוועטן קאַפּטאַן. (אַ שיינע געווען די מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, אַ גלאַטינקע, אַ פולע און איז שטענדיק געגאַנגען ציכטיק אָנגעטון: אין אַ שוואַרץ קלייד, אַ ווייסן קאַפּטאַן, אַ ווייסן שירץ און אַ קאָלירט פּויעריש טיכל אויף די פּלייצעס.) און ווען מען האָט באַדאַרפט, און אַז עס איז נויטיק געווען, האָט זי פּשוט גענומען דעם גימנאַזיסט אין אירע שטאַרקע אָרעמס אַריין און איינגעטיילט אים פּעטש אויף זיין אָפיציעלן גימנאַ־זיסטן־מונדיר...

פאַר איר האָבן אַלע מורא געהאַט אין שטוב. די דינערשאַפט, דער „דערציער", דער שטענדיק שלאָפנדיקער סטעפאַן איוואַנאָוויטש, די קינדער, און ווער ווייסט, צי די שוואַכע מאַדאַם אויבן אין דער הויך אין איר ווייסן מיט פּילע וואַרימע טעפּיכער באַלייגטן שלאָף צימער, האָט אויך נישט געציטערט פאַר איר, פאַר איר באַפעלערישער שטים, פאַר איר פעסטן גאַנג, פאַר איר ענערגיע און מוט, וואָס האָט געשפּראָצט פון איר.

זי איז געווען די, וועלכע האָט זיך די ערשטע אויפגעהויבן אין הויז, די לעצטע געלייגט זיך שלאָפן, נאָכדעם ווי זי האָט אַלצדינג געהאַט עקזאַמינירט, אויב אַלץ איז אין אָרדענונג. זי האָט דיקטירט די מאכלים פאַר יעדן מאָלצייט, אונטער אירע שליסל האָט זי אַלץ געהאַט באַהאַלטן.

איר זויג־קינד, דעם קליינעם זאַכאַרי, האָט זי פּשוט פאַרגעטערט ער איז געווען איר אָפּגאָט, איר לעבן, אָפּגערעדט דערפון, וואָס זי האָט אים אָפּגעהיט ווי אַן אויג אין קאָפּ. זי פלעגט שטיין שעהען־לאַנג אָפּשטיין הינטער זיין טיר און איינהערן זיך צו זיין אָטעם, צי ער שלאָפט רואיק, אויב עס פעלט אים גאָרנישט. אַז ער איז קראַנק געווען (ווען עס איז אים נאָר וואָס געווען), פלעגט זי נישט אָפּטרעטן פון זיין בעט אויף אַ מאָמענט, אין אירע אָרעמס איז ער איינגעשלאָפן. דאָרט האָט ער געפונען שוץ און וועראונג פון די שוואַרצע אנגסטנדיקע אילוזיעס, וואָס יעדעס קינד ברענגט מיט מיט זיך פון די אומבאַקאַנטע וועלטן, פון וועלכע עס קומט...

נאָר איר הערשאַפט איבער דעם קליינעם זאַכאַרי האָט זי אומגעטיילט געהאַט איבער אים, צייט ער איז איבערגעבליבן מיט איר אַליין אין דעם גרויסן הויז, נאָכדעם ווי זיין מוטער האָט זיך באַזעצט אין אויסלאַנד.

זי האָט אים דיקטירט וואָס אָנצוטון, אַן איר דערלויבעניש האָט ער זיך נישט געוואַגט אַראָפּצונעמען אַ שטיק וואַרים מלבוש, האָט עס אים געמעגט זיין איבערדריסיק און שווער. זי האָט אים באַפוילן וואָס צו עסן. פאַר איר און צוליב איר האָט ער זיך נישט געוואַגט צו פאַרברענגען אַן איבעריקע שעה אויף דעם שטאָטישן גליטש, ביי אַ קאָלעגע, אָדער ביי דער מיליטער־מוזיק אין שטאָטישן גאָרטן. געמוזט זיך באַווייזן אינדערהיים פּונקט צו דער אויסגעזעצטער צייט פון עסן, אָדער צו דער לעקציע. אַז נישט, האָט ער באַקומען צו הערן איר שטימע, און ווען איר שטימע האָט נישט געהאָלפן, האָט זי אויך באַנוצט אירע הענט.

עס איז נישט געווען די פיזישע מאַכט, נאָך אַלעם, וואָס האָט דאָס יינגל זאַכאַרי געמאַכט אַזוי אונטערטעניק צו דער באַצאָלטער הויז־האַלטערין פון זיין פאָטער. ס'איז געווען די איבערגעגעבענע מוטערלעכע ליבע, וואָס האָט אַרויסגעפלאָסן צו איר זויג־קינד פון דער גרויסער שטאַרקער אָם, וועלכע האָט דאָס קליינע יינגל געמאַכט אונטערטעניק צו איר דער קליינער זאַכאַרי האָט נישט געקאָנט מעיז זיין איר מוטערלעכקייט,

אין די מוטערלעכקייט פון מאריא איוואנאוונא האט געפלאקסן איבער אלע ברעגן פון איר גרויס ווייען ארויס. עס האט ארויסגעפלאקסן פון אירע ברייטע שטארקע ארעמס, פון אירע אויגן, פון איר מויל. אין יעדן ווארט אירן האט ער דערהערט דעם מוטערלעכן ציטער, וואס די פרוי טראגט צו אים. אין יעדן בליק אירן האט ער דערזען דעם מוטערלעכן פונק, וואס טליעט זיך אין איר צו אים. אין די לאנגע אומהיימלעכע קאלטע ווינטערנעכט פון צענטראל־רוסלאנד, ווען דער ווייסער שניי ציט איבער די וועלט און ווערט דעם מענטשנס־ערד — ווען דער פראסט קומט ארויס פון די סיבירישע וועלדער און רינגלט ארום די שטאט, ווי א סטאדע אומהיימלעכע וועלף, — איז דער קליינער זאכארי געלעגן אין זיין בעט, געפרווט איינשלאפן און נישט געקאנט. זיין קליין לייב זוכט ווארימקייט אונטער די פיל קאלדרעס און דעקן. אין דער נאכט ליגט ער מיט פארמאכטע אויגן און פרווט זיך פארשטעלן זיין מוטערס פנים און פיגור, וואס איז איצט ערגעץ־ווו ווייט, און עס געלינגט אים באין אופן נישט ארויסצורופן זי אין זיין נאכט־בילד. דענסטמאל דערפילט שוין מאריא איוואנאוונא (וועלכע שטייט ווי א געטרייער הונט שוין א שעה הינטער דעם שלאף־צימער פון איר זאכארין און הערט זיך איין צו זיין ווארפן זיך אויפן געלעגער), דענסטמאל דערפילט זי שוין די פארלוירנקייט און די איינזאמקייט פון איר זויג־קינד, און אויף די שפיץ־פינגער גנבעט זי זיך אריין צו דעם יינגל אין שטוב אריין, צו זיין בעט צו און נעמט זיין קליין גופל אין אירע שטארקע ארעמס אריין, און טראגט צו צו זיין פנימל אירע פליישיקע ווארימע בריסטן, וואס גיסן זיך ארויס פון איר געשנורעוועטן סטאניק, צו זיינע אויגן, צו זיין מויל, און זאגט אים אין אויער אריין מיט א צערטלעך מוטערדיק קול:

— טייבעלע, דו קליינס, פארוואגלט יתומל, פארוואס שלאפסטו נישט? שלאף, שלאף, שלאף!

דער יינגל דערפילט די מוטערלעכקייט, וואס נעמט אים אריין אין א צווייטער היים — אין דער אינערלעכער היים, ער איז באשיצט פון אלעם שלעכטן. ער האט שוין פאר גארנישט קיין מורא, און שלאפט רואיק איין.

מאריא איוואנאוונא האלט נאך לאנג אין אירע ארעמס דאס ליבע

קליינע ליב, און אַז זי דערהערט זיין רעגלמעסיק אָטעמען, פאַרלאָזט זי זיין שטיבל אויף די שפּיץ־פינגער.

קאַפּיטל 8

ווי אַזוי זאַכאַרי איז געוואָרן גער, אַז ער איז אַ ייד

פון איר, פון מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, איז ער אויך געוואָרן גער, ווער ער איז, פון וואַנען ער שטאַמט, און וועלכע איז זיין אמונה.

עס איז אַזוי געווען:

ווען זאַכאַרי איז אַלט געוואָרן אַ יאָר צוועלף (עס איז געווען דער צווייטער ווינטער, ווען מאַמעשקע איז נישט געווען מער אינדערהיים) — איז אויף ניטל־אָוונט דאָס מאָל נישט אַהיימגעקומען פּאַפּעשקע. ער האָט נאָר געשריבן: „די געשעפטן פאַרהאַלטן אים איבער די יום־טובים אין דער רעזידענץ, און מאַריאַ איוואַנאָוונאַ זאָל איינריכטן דעם יום־טוב אַליין, ווי יעדעס יאָר, און טיילן דער דינערשאַפט מתנות, ווי יעדעס יאָר. פאַר זאַכאַרין שיקט ער אַרויס פון פעטערבורג זיין מתנה אַליין". מאַריאַ איוואַ־אָוונאַ האָט באַפוילן, אַז אָנשטאָט אַ גרויסן בוים פון פיל הונדער־טער ליכטלעך, אַזוי ווי מען טוט יעדעס יאָר, ווען מאַדאַם איז אינדער־היים — זאָל מען היי יאָר קויפן אַ קליינעם בוים און נישט אַריינשטעלן אים אין גרויסן זאַל אַריין ווי יעדעס יאָר, נאָר אויפשטעלן אים אין דעם צווייטן עס־צימער. אויפן בוים זאָל מען נאָר אײַפהענגען די מתנות פאַר דער דינערשאַפט, אָבער נישט פאַרן יונגן הער.

דער קליינער זאַכאַרי האָט מיט צעגליטע באַקלעך, פלאַטערנדיק ווי יעדעס קינד (און נאָך אַזאַ פילבאַר קינד, ווי עס איז געווען זאַכאַרי), אָפּגעוואַרט דעם יום־טוב, געזען וואָס מאַריאַ איוואַנאָוונאַ טוט, און האָט זיך מיט אַ פאַרצווייפלטער איבערראַשונג געווענדט צו איר ווען אויפ־קלערן אים איר באַפעל:

— עס איז דאָך נישט דיין יום־טוב, טייבעלע, נישט דעם באַלעבאָס פון שטוב יום־טוב, נאָר בלויז די משרתימס יום־טוב. צוליב דעם האָב איך געהייסן אויפשטעלן דעם בוים נאָר פאַר זיי.

— וואָס הייסט עס איז נישט מיין יום־טוב? עס איז דאָך אונדזער אַלעמענס יום־טוב. קריסטוס איז געבוירן געוואָרן צו דערלייזן די וועלט.

— ניין, טייבעלע, נישט דיין יום־טוב, דו קומסט אַרויס פון אַן אַנדער פאָלק, און דו גלויבסט אין אַן אַנדער רעליגיע, און דיין רעליגיע אַנערקענט נישט דעם יום־טוב, נאָר אַנדערע יום-טובים.

— וואָס הייסט איך קום אַרויס פון אַן אַנדער פאָלק? וואָס רעדסטו, ניאַניאַ? דו ביסט משוגע געוואָרן? וואָס הייסט איך גלויב אין אַן אַנדערער רעליגיע?

— יאָ, טייבעלע, — דיינע עלטערן, דיינע זיידעס, דיין מאַמעשקע גלויבן אין אַן אַנדער אמונה, איר האָט אַנדערע יום־טובים. איך וועל געוווירע ווערן, ווען עס פאַלן אויס אייערע; איך וועל געוווירע ווערן און מיר וועלן פּראַוועון פאַר דיר דיינע אייגענע יום-טובים, וואָס דיין אמונה באַפעלט דיר, נישט קיין פרעמדע.

דער קליינער זאַכאַרי איז געשטאַנען פאַר איר מיט גרויסע אויפגע־ריסענע אויגן, מיט אַן אָפן מויל; זיינע אָפענע נאָזלעכער האָבן שווער געאָטעמט און ער האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס זי רעדט.

— שוין צייט צו וויסן, ביסט שוין אַ דערוואַקסן יינגל; צייט פאַר דיר זיך צו נעמען צו דיין אייגענער רעליגיע. אין שקאָלעס גייט עס און וואַקסט נעבעך אויף, ווי אַ קעלבל, אַן אומוויסנדער.

דאָס יינגל האָט בייז געשוויגן, בייסנדיק די ליפּן. עס איז אים באַ־פאַלן אַן אויסברוך פון כעס, און ער האָט זיך געוואָרפן אויף דער ניאַניע, זי אָנגעהויבן צו שלאָגן מיט די הענט און מיט די פיס. זי האָט זיך געלאָזט שלאָגן פון אים, געכאַפּט זיין קעפּל אין אירע הענט אַריין און געקושט אים.

דערנאָך, אַז ער האָט זיך באַרואיקט, איז ער אַרויפגעלאָפן אויפן ערשטן שטאָק אין זאַל אַריין (כאָטש אינעם גרויסן זאַל איז געווען זייער קאַלט) און פאַרשלאָסן די טיר הינטער זיך. צוערשט האָט ער געהאַט אין זינען צוצולויפן קושן זיין מאַמעס פּנים און קלאָגן צו זיין מוטערס פאָטאָ־גראַפיע, צו קלאָגן זיך פאַר איר אויף דער ניאַניע, ער האָט עס אָבער נישט געטון. ער האָט געוואָרפן אַ בליק אויף דער מאַמעס פּנים און צוגעלאָפן צו דער גרויסער, ברייטער, מיט זייד אויסגעבעטער קאַנאַפּע, אַנידערגע־

ווארפן זיך אויף איר, אריינגעגראבן דעם קאפ אין איינער פון די פילע קישנס און זיך צעוויינט.

מאריא איוואנאוונא איז געשטאנען הינטער דער טיר, געבעטן זיך ביי אים:

— עפן אויף, טייבעלע, וועסט זיך דאך צוקילן; אין זאל איז דאך קאלט.

זאכארי האט נישט געענטפערט.

— איך וועל גיין אין שטאט אריין און וועל געוויר ווערן, אויב עס געפינט זיך דא א ראבי און וועל אויסגעפינען פאר דיר דיינע אייגענע יום־טובים, נאר בארויק דיך, קינד. בארויק דיך, איך בעט דיך, איך בעט דיך!

ווען די ערשטע איבערראשונג ווענן זיין נייער אמונה איז פון דעם קליינעם זאכארין פארשוואונדן, האט אים אנגענומען א באגער געוויר צו ווערן, וואס איז אזוינס די נייע אמונה, צו וועלכער ער באלאנגט; וואס פאר א יום-טובים האט זי, און פארוואס פראוועט מען דאס נישט ביי זיי? און פארוואס האט מען עס באהאלטן פאר אים? און פארוואס זענען דא אנדערע אמונות, ווי די, וואס אלע האלטן? און פארוואס גלויבן אנדערע אין די אנדערע אמונות? די נייגיריקייט האט געברענט ווי א דורשט אין אים, און ער האט נישט געהאט, ווער עס זאל אים דערלאנגען דאס געטראנק. אן אינערלעכער דערהאלטונגס־אינסטינקט, געירשנט דורך זיין בלוט, האט אים געראטן פארלויפיק צו באהאלטן די נייעס פאר זיינע חברים, נישט צוליב דעם, וואס ער האט זיך געשעמט מיט דעם נייעם. פארקערט, אינערלעך האט אים הנאה געטון, און ער האט זיך געפרייט דערמיט, ווי מען פרייט זיך מיט א רייכטום, וואס מען קריגט אומגעריכט. ער האט באטראכט די גאנצע זאך, ווי אן אינטימען גרויסן סוד, וואס מען באדארף פארלויפיק אויסבאהאלטן.

און ווירקלעך האט מאריא איוואנאוונא אויסגעפונען פאר אים די איינציקע קליינע שול, וואס האט זיך געפונען אין דער שטאט; זי איז געווען באהאלטן אין א גרויסן הויף, כאטש זי איז געווען דערלויבט, און עס האבן דארט געדאווענט אמאל אין א שבת, א יום־טוב און ראש־השנה און יום־כיפור א צוזאמענגעקלעפטער מנין פון אויסגעדינטע ניקאלאיעווער סאלדאטן מיט זייערע קינדער. די דאוונערס פון דער שול האבן זיך

מיט קיין זאַך נישט אונטערשיידט, נישט מיט זייער שפּראַך, נישט מיט זייערע געשווירענע בערד, פון די אַנדערע רוסישע איינוווינער פון שטאָט, און קיינעם פון די רוסישע איינוווינער פון דער שטאָט איז נישט איינגעפאַלן דערויף ספּעציעל אויפמערקזאַמקייט צו שענקען.

אַמאָל אין אַזאַ שבת (עס איז אויך עפּעס פּונקט געווען אַ רוסישער יום־טוב און די קינדער זענען נישט געגאַנגען אין גימנאַזיע) — האָט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ אָנגעטון דעם קליינעם זאַכאַרי זיין וואַרימען מונדיר־פּעלצל, אַליין גענומען אויף זיך איר וואַרימען קאַפּטאַן, מיט דעם טיך איבערן קאָפּ, און האָט אים צוגעפירט צו דעם שולכל; זי האָט אים אַריינגעשטופּט אינעווייניק אַריין. דאָס יינגל האָט עס געטון מיט אַ שלאָגנדיק האַרץ און ציטערדיקע קני. אַליין האָט זי זיך אָבער געשטעלט פון דרויסן אויף דעם פּראָסט, אָפּוואַרטן, ביז ער וועט צוריק אַרויסקומען. אינעווייניק האָט דער קליינער זאַכאַרי דערזען אַזעלכע פּרעמדע און אומבאַקאַנטע זאַכן, אַז ער האָט נישט געוווּסט, צי זאָל ער זיך שרעקן דערפאַר, צי זאָל ער גאָר זיך פרייען מיט זיי. עס איז גאָר נישט ענלעך געווען צו קיין צערקווע, קיין איין „איקאָנע" איז נישט געהאָנגען אויף דער וואַנט, קיין איין צלם נישט. עס זענען געשטאַנען מענטשן, רוסן, אין פּוטערלעך אָנגעטון און איבער די פּוטערלעך האָבן זיי געהאַט הענגען; אַזעלכע ווייסע טיכער, וואָס ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געזען. זיי האָבן אויסגעזען, ווי ווייבער. דאָרט ווייטער, ביים סאַמע וואַנט, וווּ עס האָבן געברענט ליכט (און וואָס דאָרט איז געווען, ווייסט ער נישט, ווייל ער האָט נישט געוואַגט צוצוגיין און צוזען), איז געשטאַנען אויך איינער, אויך איינגעוויקלט אין אַזאַ ווייסן טוך, האָט עפּעס געזאָגט, צוגעזונגען (אָבער גאָר־נישט ענלעך צו דעם געזאַנג פון דעם פּאָפּ אין צערקווע) אין אַן אומפאַרשטענדלעכער שפּראַך, און אַלע האָבן אים נאָכגעזאָגט. אַ וווּנדער, אַלע האָבן זיי געהאַט אויף זיך די פּוטערנע היטלעך, ווי זיי וואָלטן גאָר נישט געווען אין קיין צערקווע, נאָר ווי אויף דער גאַס. איינער פון זיי איז צוגעקומען צו אים, — ער האָט נאָר געזען זיין ווייסע באָרד אַרויס פון פּעלצל מיטן ווייסן לייַלעך (די ווייסע לייַלעך, וואָס זיי האָבן געטראָגן, האָבן אים איצט אָנגעהויבן שרעקן) — האָט אים אַ בוך אין האַנט אַריינגעשטעקט, געבעטן אים ווייטער צו גיין אויבן אַרויף. דער קליינער זאַכאַרי האָט זיך דערשראָקן, איז אַרויסגעלאָפן פון שולכל אין דרויסן, וווּ מאַ־

ריא איוואנאָוונא האָט געוואָרט אויף אים אַ געפּרווירענע. זי האָט אים צוריק אַהיים געבראַכט.

זי האָט אים גאָרנישט געפרעגט, וואָס אינעווייניק טוט זיך, און ער האָט איר אויך גאָרנישט דערציילט. ביים יינגל אָבער האָט די נייגיריקייט נאָך מער געדורשט. אין זיין קינדערשער פאַנטאַזיע האָט דאָס בילד (די יידן אין די ווייסע טיכער איינגעהילט — די גאַנצע באַהאַלטענע אומגעבונג) — צעשפּילט זיך און עס האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ער האָט עפּעס געזען אַזאַ סודותדיקע זאַך, פון וועלכער מען טאָר קיינעם נישט דערציילן.

איינגנטלעך האָט ער זיך גאָר געפרייט, וואָס ער באַלאַנגט אויך צו דער מיסטישער באַהאַלטענער אמונה, צו וועלכער קיינער פון זיינע חברים באַלאַנגען נישט, און קיינער האָט נאָך נישט געזען דאָס, וואָס ער האָט געזען.

— און פאַרוואָס גייט פּאַפּעשקע קיינמאָל נישט דאָרט אַהין דאַוונען? — האָט זאַכאַרי געפרעגט די ניאַניע, ווען זיי זענען שוין באַלד געווען אינדערהיים.

— אויף פּאַפּעשקען טאָר מען נישט פרעגן קיין קשיות; ער ווייסט שוין וויסן, פאַרוואָס ער טוט דאָס נישט, און אפשר טוט ער דאָס, ווען ער איז אין דער גרויסער רעזידענץ. דאָרט איז אפשר דאָ אַ גרעסערע „צערקאָוו" פון אייער רעליגיע.

צוערשט האָט זאַכאַרי געטראַכט, אַז ער וועט וועגן דעם שרייבן זיין מוטער און פרעגן ביי איר, אַז זי זאָל אים אַלץ דערקלערן. נאָר דאָס יינגל האָט נישט געקאָנט ברענגען איבער זיך, צו פאַרטרויען דער מוטער דעם סוד, וואָס זיין אָם האָט אים אַנטפּלעקט. ער האָט פאַרמאָגט אַ געוויסע שעמעוודיקייט פאַר זיין מוטער, וואָס האָט אים נישט געלאָזט זיך אַנטפּלעקן פאַר איר. (די שעמעוודיקייט קענען פרויען קאָן נאָך זאַכאַרי ביזן היינטיקן טאָג נישט בייקומען). האָט ער איר געשריבן וועגן זיינע לעקציעס, וועגן דעם פּראָגרעס אין לערנען, וועגן זיינע חברים, וועגן דעם שליטלען זיך און נאָך אַנדערע זאַכן פון שטאָט, ווי ער פלעגט עס טון אין אַלע אַנדערע זיינע בריוו. דעם „סוד" האָט ער פאַר איר פאַרשוויגן.

נאָר ווען זיין פאָטער איז אַהיים געקומען נאָך אַ פּאָר וואָכן, האָט דאָס יינגל געפונען געווען מוט (כאָטש ער איז צו דעם פאָטער געווען ווינ־

ציקער צוגעלאָזן און עד האָט אים ווינציקער גערן געהאַט, ווי זיין מוטער) דעם פאָטער דעם „סוד" צו אַנטפּלעקן און צו פרעגן ביי אים אויפקלע־רונג. דעם מוט האָט אים געגעבן זיין גרויסע נייגיריקייט, אויסצוגעפינען וואָס ער איז אַזעלכעס.

גבריאל חיימאָוויטש איז געזעסן אין זיין קאַבינעט, אין גרויסן לע־דערנעם פאָטער־שטול, הינטער דעם גרויסן שרייב טיש, אויף וועלכן עס זענען געשטאַנען די צוויי אייזערנע לאָקאָמאָטיוו־מאָדעלן (וועלכע האָבן שטענדיק גערייצט דעם יינגלס פאַנטאַזיע). ער איז געווען באַלויכטן אין גרינעם שיין פון דעם גרויסן שרייב־לאָמפּ. קעגנאיבער אים איז געזעסן אינגאַנצן פאַרלוירן, איינגעטונקט אין דער ברייטקייט און טיפקייט פון שטול דער קליינער זאַכארי, אין זיין גימנאַזיע־אוניפאָרם. ער האָט גע־קוקט אויף פּאַפּעשקעס ברייטע געלע באָרד־שפּיצן, וועלכע זענען שיין געווען דורכגעוועבט מיט גראָע האָר, געקוקט אין פּונקט פון זיין גאָמבע, וואָס איז געווען אויסגעגאָלט און האָט אַנטפּלעקט זיין נאַקעטע פלייש־יקע ראָפּהענגענדיקע ליפּ. דער קליינער זאַכארי האָט אָפּגעגעבן דעם פאָטער א באַריכט וועגן זיין לערנען אין דער שולע, וועגן די צייכנס, וואָס ער האָט געקראָגן איבער אַריטמעטיקע און רוסישע גראַמאַטיקע, און ווי ער האָט זיך אויפגעפירט אין אַלגעמיין: וועגן די באַציאונגען פון זיינע לע־רער, פון זיינע חברים צו אים, און אַלץ אין א געשעפטלעכן, כמעט „זעל־נערישן" טאָן, ווי גבריאל האָט אויסגעלערנט זיין זון זיך צו האַלטן פאַר אים.

נאָכדעם ווי דער קליינער זאַכארי האָט שוין אַלצדינג באַריכטעט צו דער באַפרידיקונג פון זיין פאָטער (וואָס דאָס יינגל האָט אָנגעזען אין פאָטערס ווייכן שמייכל צו אים), האָט ער זיך אָנגערופן אומגעריכט, גאָר נישט זיך שרעקנדיק:

— עס איז וואָר, פּאַפּעשקע, אַז מיר באַלאַנגען צו אַן אַנדער אמונה?

גבריאל חיימאָוויטש איז זיצן געבליבן. אַן אומנאַטירלעכע רויטקייט האָט פּלוצלינג אַרויסגעפלאַמט אויף די ווייסע פעלדער פון זיינע גרויסע באַקן, וואָס פלעגט אים תמיד טרעפן ביי אומאַנגענעמע אונטערהאַנדלונ־גען, ביי אויפרעגונגען, און וואָס האָט פאַרראַטן שפּורן פון א קראַנקייט, וואָס זיין גוף האָט געטראָגן. די שפּיצן פון זיין באָרד האָבן געציטערט, און ער האָט געפרעגט שטרענג זיין זון:

— ווער האָט עס דיר געזאָגט?

— מאַריאַ איוואַנאָוונאַ.

דער פֿאָטער האָט אַן אויפֿגערעגטער אויפֿגעהויבן זיך פֿון טיש און גערופֿן מיט אַן אויסטערלישן קול, פֿון וועלכן זאַכארי האָט צום ערשטן מאָל דערהערט, אַז זיין פֿאָטער איז הייזעריק און כריפּענדיק, אין די אַנדערע צימערן אריין:

„מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, צו מיר! די מינוט!"

אַ גלעט געבנדיק דעם קליינעם זאַכארין איבערן קאָפּ (אַ צערטלעכקייט, וואָס דאָס יינגל איז נישט געוווינט געווען צו פֿאַרנעמען פֿון זיין פֿאָטער) — האָט ער אים געגעבן אַ באַפֿעל: גיי אַריין צו דיר; ווען איך וועל דיך באַדאַרפֿן, וועל איך דיך רופֿן.

אין דער טיר האָט זיך דער קליינער זאַכארי שוין אָנגעטראָפֿן מיט זיין ניאַניע, וועלכע איז אויך רויט געוואָרן, אָבער געגאַנגען מיט זיכערע און פֿעסטע טריט.

הינטער דער טיר האָט שוין דאָס יינגל דערהערט דעם פֿאָטערס הויכע שטימע. די הייזעריקייט פֿון פֿאָטערס שטימע האָט דעם יינגל מער ווי אַלץ אויפֿגערעגט.

„ווי אַזוי האָסטו געוואַגט?" און דאַן איז געקומען נאָך אַ וואָרט, וואָס איז ענלעך געווען צו אַ זידל־וואָרט, ווי „באַלוואַן", צי עפּעס אַנדערש, וועלכעס האָט דעם יינגל פֿאַרשעמט — אי פֿאַר זיין פֿאָטער, אי פֿאַר זיין אַם.

נאָר מאַריאַ איוואַנאָוונאַס שטימע איז נאָך העכער געווען פֿון זיין פֿאָטערס. ער האָט זי געהערט דייטלעך אין זיין צימער.

ווי לאַנג זיי האָבן זיך דאָרט געקריגט — דער טאַטע מיט מאַריע איוואַנאָוונען — ווייסט דער קליינער זאַכארי נישט. עס האָט אפשר גענומען צען מינוט, און אפשר צוויי שעה. נאָר ווען מען האָט אים דערנאָך אריינגערופֿן צום פֿאָטער, האָט ער שוין דעם לעצטן געטראָפֿן אַ באַרואיקטן, כאָטש זיינע באַקן זענען נאָך זייער רויט געווען און זיינע גרויסע אויערן האָבן געגליט, און אויך זיינע אויגן זענען רויט געווען. דער פֿאָטער האָט אים צוגערופֿן צו זיך, האַרט צו זיך, צו זיינע קני (אַ זאַך, וואָס ער האָט עס אויך קיינמאָל נישט געטון) און האָט זיך צו אים אַזוי אָנגערופֿן:

— אז דו וועסט דערוואקסן ווערן, וועסטו פון אלעם געוויר ווערן, יועסט פון דיר אליין געוויר ווערן. ביז דאן איז דיר נאך נישט צייט צו ווּיסן. איצט דארפסטו דיך מיט גארנישט אינטערעסירן, נאר האבן אין זינען בלויז דיין לערנען, צו זיין אן ערלעכער מענטש, אלעמען ליב צו האבן, קיינעם נישט קיין שלעכטס צו טון, צו גיין דיין ערלעכן וועג און צו מיען זיך אלעמען נוצלעך צו זיין — דאס איז אונדזער רעליגיע, — די רעליגיע פון אלע מענטשן, סיי קריסט, סיי ייד. זאגסטו מיר דאס צו?

— יא! — האט דאס יינגל הויך און שטארק אפגעענטפערט, כאטש ס'איז גאר נישט געווען זיין געוווינהייט צו רעדן מיט אזא זיכערער שטימע, נאך דערצו ווען דער פאטער איז געווען דערביי.

דער פאטער האט ארומגענומען מיט זיינע ווארימע הענט זיין קאפ און געזאגט צו אים:

— און איצט קוש מיך אויף דער באק און גיי שלאפן, טייערינקער!

קאפיטל 9

דער מוטערס טויט

א יינגל א שעמעוודיקער, א צוריקגעהאלטענער, האט ער שווער געקאנט מאכן פריינט; נאר קוים האט ער זיך צו וועמען צוגעבונדן, איז עס געווען מיטן גאנצן ברען פון זיין עקזאלטירטער נשמה; איי-פערזיכטיק געווען אויף זיין יינגל-חבר, ווי אויף א מיידל א געליבטע. דורך די יארן פון זיין גימנאזיסטישן שטודיום האט ער געהאט א פאר אזעלכע חברים, צו וועלכע ער האט זיך צוגעבונדן און איז געקומען אינ-גאנצן אונטער זייער איינפלוס. נאר דאך, מיט דער גאנצער אייפער-זיכטיקער ליבע, וועלכע ער האט געטראגן צו זיי, קאן מען זאגן, אז דאס יינגל האט זיך דאך געפילט איינזאם און איז כמעט דורכגעלאפן זיין יוגנט אן חברים.

ביים ענד פון זיין שטודיום האָט ער געהערט, אַז מאַמעשקע איז געשטאָרבן אין אויסלאַנד, געשטאָרבן, איידער ער האָט זי געזען. אויף דעם זומער (אויף די וואַקאַציעס, ווען ער וועט האָבן פאַרענדיקט די גימנאַזיע) איז געווען אָפּגעמאַכט, אַז ער פאָרט קיין אויסלאַנד, נאָך זשענעווע, זיך זען מיט מאַמעשקען. נאָר איידער ער האָט געענדיקט דעם אַכטן קלאַס, אינמיטן ווינטער, איז זי געשטאָרבן.

די טרויעריקע בשורה האָט אים אָנגעזאָגט פאַפּעשקע אַליין. אָראָפּגעקומען פאַפּעשקע אינמיטן ווינטער קיין יעקאַטערינענבורג, אומגעריכט. זאַכאַרי גיט אַ קוק — פאַפּעשקע טראָגט אויפן אָרעם אַ שוואַרצן באַנד, און דאָס האַרץ גיט אים אַ קלאַפּ, און ער ווייסט נישט, פאַרוואָס מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האָט אויך באַלד דערזען דעם שוואַרצן באַנד אויפן טאַטנס אָרעם, מיט דעם שוואַרצן באַנד אויפן הוט און איז בלייך געוואָרן און האָט פאַרביסן די ליפּן. די דינערשאַפט האָט עס באַמערקט, און זיי זענען שטיל געוואָרן, געגאַנגען אויף די שפּיץ־פינגער. פאַפּעשקע איז נאָכן אָפּוואַשן זיך אַריינגעגאַנגען צו זיך אין קאַבינעט און האָט געהייסן אַריינרופן צו זיך זאַכאַרין.

איידער זאַכאַרי האָט נאָך צייט געהאַט זיך צו זעצן, האָט דער פאָטער זיך אָנגערופן אין אַן אומבאַקאַנטער, נישט אויפריכטיקער שטימע (ווי עס האָט זיך דערנסטמאָל זאַכאַרין אויסגעדוכט):

— איך מוז דיך פאַרברייטן, מיין טייערער, פאַר זייער אַ טרויעריקע נייעס. איך האָב גענומען אויף מיר די מיסיע צו ברענגען צו דיר דאָס שליחות און בין אַליין עקסטרע אַראָפּגעקומען צו דעם צוועק קיין יעקאַטערינענבורג. איך האָב געמאַכט די לאַנגע רייזע נאָר ספּעציעל צוליב דעם, — האָט דער פאָטער געקלאַפּט מיט די ציין און געזוכט ווערטער צו פאַרענדיקן דעם זאַץ, און עס איז אים נישט געלונגען.

זאַכאַרי (ער איז שוין דערנסטמאָל געווען אַ בחור פון אַ יאָר אַכצן, מיט ברונעטע שפּראָצנדיקע וואָנסעלעך און שפּראָצנדיקע באָקן־בערד, וועלכע האָבן אויסגעקוקט, ווי אַ ווייטערדיקער המשך פון זיינע פאות) איז געשטאַנען שטייף, ווי פאַרן דירעקטאָר פון גימנאַזיע אויף אַ פאַרהער. די פיס זענען ביי אים פאַרגליווערט געוואָרן, זיין גאַנצער קערפּער איז שטאַר געוואָרן און דאָס בלוט איז אַנטלאָפן פונעם פלייִשיקיינגלשן פּנים. אַזוי איז ער געשטאַנען אַ בלאַסער און האָט מיט אַ צי־

מערדיקער ליפּ געקוקט דעם פֿאָטער גלייך אין פּנים אַריין און געשוויגן.

— איך ווייס, אַז דו באַדאַרפסט האָבן איצט מיין פֿאָטערלעכע ליבע, אַזוי צו זאָגן, מיין גאַנצע פֿאָטערלעכע הארציקייט. צוליב דעם בין איך אַראָפּגעקומען אַהער אַליין, ספּעציעל צו דעם צוועק, — האָט דער פֿאָטער ווידער געשטאַמלט און נישט געקאָנט קוקן דעם זון גלייך אין די אויגן אַריין. ער האָט אויפגעהויבן זיין בליק איבער זיין גאָל־דענער פּענסנע און געקוקט אין דער נאַכט אַרויס דורכן פענצטער.

ווידער האָט זאַכאַרי דערפילט אַ נישט־אויפריכטיקייט אין פֿאָ־טערס טאָן, און דאָס האָט אים מער געווייטיקט, ווי דאָס שרעקלעכע נייעס, וואָס דער פֿאָטער האָט אים געבראַכט.

דאָס יינגל האָט אַלץ הארטנעקיק געשוויגן, נאָר געציטערט מיט דער אונטערשטער פלייזשיקער ליפּ.

— דיין מאַמע איז געשטאָרבן! — האָט ענדלעך דער פֿאָטער גע־בראַכט איבער זיך און אַרויסגעזאָגט דאָס שרעקלעכע וואָרט. — דעם ניינצנטן פעברואַר, אַכט אַזייגער אין דער פרי, געשטאָרבן אין דעם שווייצער קור־אָרט „דאַוואָס", אין סאַנאַטאָריום פֿון לונגען קראַנקע גע־שטאָרבן.

ווידער האָט זאַכאַרי דערפילט עפּעס אַ נישט ערלעכקייט אין פֿאָ־טערס שטימע, און די אומאויפריכטיקייט האָט דעם יינגל פאַרשטיינערט, און ער איז געשטאַנען און האָט געשוויגן.

— אַזוי ווי דו ווייסט, איז זי קראַנק געווען, דיין מוטער, שטענ־דיק קראַנק געווען, געהאַט אַ פאַרגרעסערטע לעבער, און די לונגען זע־נען ביי איר אויך נישט געווען אין אָרדנונג, גאָר נישט אין אָרדנונג שוין פון אַ לאַנגער צייט, פון די מיידלשע יאָרן נאָך. דאָס האָט זיך צו איר גענומען פון דער פעטערבורגער לופט, פון די קאַנאַלן, פון דער פייכטקייט. צוליב דעם טאַקע איז זי די גאַנצע צייט געווען אין אויס־לאַנד, געמוזט זיך אויפהאַלטן אין וואַרימע קלימאַטן, אין סאַנאַטאָריומס. ליידער נישט געקאָנט שטענדיק זיין נעבן איר, ווי איך וואָלט עס גע־וואָלט, ווי איך וואָלט עס געוווּנטשן — די געשעפטן האָבן שטענדיק צוריקגעהאַלטן.

ווידער האָט זאַכאַרי געציטערט מיט זיין אונטערשטער ליפּ און גאָר־נישט געזאָגט. נישט געוויינט, נישט פאַרקרימט דאָס פּנים, נאָר שטרענג

און גלייך, א בלאסער, געקוקט דעם פאטער אין פנים אריין. דער פאטער האט אלץ אויסגעמיטן דעם בליק פון זיין זון און געקוקט צום פענצטער צו.

— די איינציקע שולד, וואס איך טראג קעגן דיין מוטער, איז דאס, — האט דער פאטער ווידער נאך א פויזע אנגעהויבן צו שטאמלען, — וואס איך האב זיך נישט געפונען ביי איר טויטן בעט אין דער שעה, ווען זי האט מיך אמנויטיקסטן באדארפט. נאר מיין פאראנטפערונג איז די, וואס איך האב נישט געוווסט, ווי ערנסט עס איז די לאגע. קיינער פון אונדז האט נישט געוווסט. דאס אומגליק איז געקומען אומגעריכט, כמעט פלוצלינג, און מיינע ערנסטע פליכטן צו אונדזער פירמע, פון וועלכער טויזנטער משפחות זענען אפהענגיק מיט זייער ברויט, האט מיך געהאלטן אנגעבונדן צו מיין שרייב־טיש. דאס איז מיין פאראנטפערונג פאר דיר, מיין זון, פאר גאט, פאר מענטשן. נאר דאך איז עס אן אומפארגעבלעכע זינד. יא, איך וויים עס, איך פיל עס, וואס איך, איר מאן, האב זיך נישט געפונען אין דער נאענט פון איר אויסגייענדיקער נשמה. בלויז אכע אליין האט זיך געפונען. איר מאן איז נישט געווען דערביי. איך וועל עס מיר קיינמאל נישט קענען מוחל זיין, — האט דער פאטער געזאגט און פלוצלינג ארויסגענומען א ווייס טאשן־טוך און פארדעקט זיך די אויגן.

„פארוואס האט ער דאס געטון? פארוואס? פארוואס?” — האט זאכארי געשלאגן אין זיך מיט די ווערטער, ווי מיט דער פויסט.

געמיינט מיט די ווערטער האט ער דאס טאשן־טוך, וואס דער פאטער האט זיך צוגעלייגט צו די אויגן.

— און דו זאגסט גארנישט? דו שטייסט די גאנצע צייט? פארוואס שווייגסטו? פארוואס רעדסטו גארנישט? — האט דער פאטער ווי פלוצלינג זיך אן אים דערמאנט.

אויך זאכארי האט זיך אויפגעכאפט, ווי פון א באטויבונג, וואס ער וואלט געקראגן פון א קלאפ און קאפ.

— יא, זיי מוחל, פאפעשקע, זיי מוחל. איך וויל איצט זיין אליין, — האט ער געזאגט און זיך אויסגעדרייט ארויסצוגיין.

— יא, איך פארשטיי, מיין טייערער, איך פארשטיי, — האט דער

פאַטער געזאָגט, און אַ שטראָם אויפריכטיקע טרערן האָבן געגעבן אַ שפּריץ אַרויס פון זיינע אויגן.

— הער אויף! הער אויף! — האָט דאָס ייִנגל פלוצלינג אָנגעהויבן צו שרייען אויף זיין פאַטער מיט אַזאַ הויכער בייזערדיקער שטימע, אַז דער פאַטער איז פאַרוואונדערט געוואָרן, אייגנטלעך נישט ריכטיק פאַרשטאַנען, וואָס דאָס ייִנגל וויל. באַמערקט, ווי דעם זונס הענט ביילן זיך צו פויסטן, האָט ער אים צוגעוואָרפן:

— דו באַרואיק דיך, ייִנגל, באַרואיק דיך. אַלץ האָט אַ מאָס. מיר קאָנען גאָרנישט מאַכן — גאָט אַליין. נאָר גבריאל חיימאָוויטש האָט שוין גערעדט צו זיך אַליין. זאַכאַרי איז אַרויסגעלאָפן און איינגעשלאָסן זיך אין זיין צימער.

— צו שטאַרק אים אָנגערירט, באַדאַרפט באַטראַכטן צוערשט, ווי אַזוי דאָס אים צו ברענגען, נישט פאַר אַמאָל. מען באַדאַרף נישט פאַר אַמאָל. צו שטאַרק, צו שטאַרק, — האָט דער פאַטער גערעדט צו זיך און אָנגעקלונגען צו מאַריאַ איוואַנאָוונען.

— גיט אַכטונג אויף אים, אייגענע, גיט אַכטונג אויף אים מוטערלעך. איך האָב מורא — צו שטאַרק אים אָנגערירט, צו שטאַרק.

— באַרואיקט אייך, גבריאל חיימאָוויטש, באַרואיקט אייך. דאָס ייִנגל וועט זיך אויסוויינען, וועט אים לייכטער זיין. עס איז דאָך אַן אייגענע געבוירענע מאַמע. און זי האָט גענומען איר ווייסן שירץ און האָט אָפּגעווישט די קאַלטע אַנגסטן פון גבריאלס גרויסן שטערן, פון זיינע באַקן, געטריקנט זיינע שפּיצנדיקע באַקן-בערד. און דער אַלטער האָט נישט באַמערקט, ווי אָנשטאָט דאָס ייִנגל, פּיעשטשעט די ניאַניע אים אַליין.

— איר זענט דאָך אינגאַנצן אין אַנגסטן, גבריאל חיימאָוויטש, — האָט זי געזאָגט.

גבריאל חיימאָוויטש האָט זיך געלאָזט אין זיין פאַרלוירנקייט טריקענען זיין פּנים פון מאַריאַ איוואַנאָוונאַס פאַרטוך, ווי אַ קליין קינד לאָזט זיך פון אַ מוטער אויסווישן די טרערן, און געהאַלטן אין איין רעדן צו זיך:

— פאַרוואָס האָט ער געשריגן אויף מיר? — און פאַרוואָס האָט ער מיך נישט געלאָזט וויינען? פאַרוואָס?

פלוצלינג האָט ער באַמערקט, ווי מאַריאַ איוואַנאָוונאַ טריקנט אים דאָס פּנים און באַרואיקט אים. האָט ער זיך פאַרשעמט, זי אָפּגעשטופּט מיט דער האַנט, אַרויסגענומען זיין ווייס טאַשן־טוך און אַליין געטריקנט זיך דאָס פּנים.

— דו גיי נאָר אַריין צו אים; איך האָב מורא פאַר דעם יינגל.

זאַכאַרי האָט זיך איינגעשלאָסן אין זיין צימער. — ער האָט נישט געקאָנט וויינען, עס האָט זיך אים גאָרנישט געוואָלט וויינען. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביי זיין טיש, דאָס פּנים אָנגעלענט אויף זיינע הענט און געפּרוווט אַרויסרופן אין זיין אילוזיע זיין מוטערס געשטאַלט. און באַין אופן נישט געקאָנט. ער האָט גאָרנישט מער געדענקט, ווי זיין מוטער האָט אויסגעזען. נישט איר פּנים, נישט איר פיגור, נישט אירע הענט, ביז ער האָט זיך נישט אויפגעהויבן און איז צוגעגאַנגען צו דער וואַנט, וווּ אַ קליינע פאָטאָגראַפיע פון זיין מוטער איז געהאָנגען פאַר זיין בעט.

דאָס געשטאַלט פון זיין מוטער אויף דער פאָטאָגראַפיע האָט גאָר־נישט אַרויסגערופן ביי אים קיין באַזונדערע טרויעריקע געדאַנקען. זיין מוטערס פּנים האָט אים גאָרנישט דערמאָנט אין קיין לעבעדיקן נאָענטן מענטשן, וואָס איז געשטאָרבן. עס איז געווען ביי אים ווי אַ פאָטאָגראַפיע פון אַ בילד, צו וועלכן מען איז צוגעוווינט, און מען ווייסט נישט מער, צי די פּערזאָן, וואָס דאָס בילד שטעלט פאָר, איזווירקלעך געווען אין לעבן, אָדער עס איז נאָר אַ פאַנטאַזיע פון קינסטלער. וויפיל ער האָט זיך נישט געמיט אַרויסצורופן אין זיין זכרון דאָס אָנדענקען פון אַ לעבעדיקן נאָענטן מענטשן, פון איר צורירונג צו אים, כדי אַזוי אַרום אַרויסצורופן דעם גאַנצן שמערץ פון איר טויט, איז עס אים נישט געלונגען. ער האָט געוווּסט, אַז ער באַדאַרף עפּעס טון, וואָס יעדער איינער טוט אין אַזעלכע פאַלן: ער מוז וויינען, ער דאַרף ווערן פאַרצווייפלט, שלאָגן דעם קאָפּ אָן וואַנט; ער באַדאַרף מיט עפּעס אַרויסווייזן זיין ווייטיק, זיין טרויער. ער האָט נישט געוווּסט, וואָס צו טון, און נישט געקאָנט טון, ווייל ער האָט ביי זיך באַין אופן נישט געקאָנט אַרויסרופן די אילוזיע פון זיין מוטערס טויט. די גרויסע פאָטאָגראַפיע דאָרט אויבן אין זאַל, דער ווייַ־סער האַלדז, די אויגן, דאָס פּנים — דאָס האָט שוין אַזוי לאַנג ריכטיק נישט געלעבט, און דאָך לעבט עס שטענדיק. ווען ער וויל, באַדאַרף ער

נאָר פאַרמאַכן די אויגן און ער קאָן זי זען: אַט דעם האַלדז און אַט דאָס פּנים, און דערפילן דעם פּערפום פון אירע קליידער, דעם פּערפום צוזאַמען מיט דעם נאַפטאַלין־געשמאַק. דאָס איז דאָך גאָרנישט געשטאָרבן.

ער האָט זיך געשעמט אַרויסצוקומען פון זיין צימער, דערפאַר וואָס ער וויינט נישט, וואָס ער שרייט נישט, וואָס ער טוט גאָרנישט, כאָטש ער האָט דערפילט מאַריאַ איוואַנאָוונאַס טריט פאַר זיין טיר, אַרויף און אַראָפּ: ווי אַ שטומע חיה ליגט זי הינטער דער טיר, פּרוווט אַריינקוקן דורך דעם שליסל־לאָך, דורך אַ שפּאַלט, אויסצוגעפינען, וואָס ער טוט, ווי ער פילט זיך, כאָטש זי וואַגט נאָך נישט קיין וואָרט אַריינצורעדן צו אים... און געוואָלט וואָלט ער, אַז זי זאָל אים יאָ רופן, וואָלט ער געהאַט אַ תירוץ אַרויסצוקומען פון זיין צימער...

ער האָט געהאַט צער און קרענקונג דעריבער, וואָס ער האָט זיין פאָטער איבערגעריסן די טרערן, וואָס ער האָט אויף זיין פאָטער געשריגן.

— ווי אַזוי האָב איך דאָס געוואַגט? ווי אַזוי האָב איך דאָס געטון? מיט וואָס פאַר אַ רעכט? אָ, וואָס פאַר אַ שלעכטער איך בין! וואָס פאַר אַ געמיינער מענטש. איך האָב אים איבערגעריסן די טרערן דענסטמאָל, ווען זיי זענען אַליין געקומען, פון זיך, אויף דעם טויט פון זיין ווייב, וואָס איז מיין מוטער.

ער האָט פאַרשטאַנען מיט זיין שכל די גאַנצע אומגערעכטיקייט פון זיין טאַט, אָבער געפילט האָט ער נישט, אַז ער האָט עפּעס שלעכטס געטון. געפילט אין זיך האָט ער, אַז ער האָט רעכט געהאַט, אַז מען האָט אַזוי באַדאַרפט טון, כאָטש ער קאָן זיך נישט אָפּגעבן קיין רעכענונג, פאַרוואָס און פאַרווען.

אַרויסגעקומען איז ער פון זיין צימער פריער, ווי אַלע האָבן עס ערוואַרט (און אַרויסגעקומען איז ער אַליין, איידער עס האָט אים נאָך ווער גערופן). געפונען האָט ער נאָר מאַריאַ איוואַנאָוונאַ הינטער זיין טיר, מיטן פאַרטוך איבער די אויגן (אַז קיינער האָט נישט געזען, האָט זי געוויינט פאַר זיך, אָבער באַין אופן נישט אַרויסגעוויזן די טרערן פאַר אַנדערע).

— וואָס מרוטשעסטו ווי אַ קו? — האָט ער זיך אויף איר געבייזערט, און קיין איין טרער האָט מען נישט אָנגעזען אויף זיין פּנים, וואָס

עס האָט דאָך אויסגעזען סקאַנדאַליעז, ווי ער וואָלט גאָר קיין האַרץ נישט געהאַט.

ער האָט זיך אַריינגעגנבעט צו זיין פאָטער אין קאַבינעט. דער פאָטער איז נאָך געזעסן, ווי פריער, ביי זיין שרייבטיש און אַרויסגעקוקט שטאַר אין דער נאַכט אַריין דורכן פענצטער. אַ גרויס רחמנות האָט אים אַרומגענומען אויף זיין פאָטער, ווען ער האָט איצט געקוקט אויף אים אומבאַמערקט, ווי פאַרלוירן און אומגליקלעך ער פילט זיך. „און איך, באַלוואַן — האָט זאַכאַרי מיט ווייטיק געטראַכט — האָב טאַקטלאָז איבערגעריסן זיינע טרערן. איך מיט מיין פאַרשטיינערט, אוממענטשלעך האַרץ, וואָס פאַר אַ „באַלוואַן", וואָס פאַר אַ „נאַכאַל" איך בין". ער איז צוגעגאַנגען צו זיין פאָטער מיט שטילע טריט, אַ פאַרשעמטער און אַ צוריקגעהאַלטענער, אַ שולדיקער:

— דו קאָנסט מיר מוחל זיין, פאַפּעשקע? איך בעט דיך, זיי מיר מוחל! — האָט זאַכאַרי געזאָגט און קוים צוריקגעהאַלטן זיינע טרערן, וועלכע זענען איצט געקומען אַליין פון זיך, נישט איבער זיין מוטערס טויט, נאָר אויס פאַרדרוס, וואָס ער האָט אַזוי געהאַנדלט קעגן זיין פאָטער.

— דו ביסט עס, זאַכאַריושקע? — האָט זיך דער פאָטער אויפגעכאַפּט פון זיין וואַכעדיק טראַכטן — וואָס, האָסט זיך שוין באַרואיקט, קינד?

— זיי מיר מוחל, פאַפּעשקע, איך בין געווען אַזוי גראָב, אַזוי טאַקטלאָז. זיי מיר מוחל!

— אָ, גאָר נישט, טייערער, איך פאַרשטיי דיך, איך פאַרשטיי דיך. מיר באַדאַרפן איצט ביידע זוכן טרייסט, איינער אין דעם אַנדערן. קום אַהער צו מיר, זאַכאַריושקע!

זאַכאַרי איז צוגעגאַנגען צום פאָטער, נאָר אַנשטאָט אַריינצופאַלן אין זיינע אָפענע אָרעמס, וואָס דער פאָטער האָט אויסגעשטרעקט צו אים, האָט ער גענומען דעם פאָטערס האַנט און באַגאָסן מיט וואַרימע געווער פון זיין מויל...

קאַפּיטל 10

דעם פּאָטערס ווייב

נאָכן ענדיקן גימנאַזיע איז זאַכאַרי אָנגעקומען אין אוניווערזיטעט אין פּעטערבורג. דאָס גרויסע הויז אין יעקאַטערינענבורג איז איבער־געבליבן אָפּן, אַלס „טראַדיציע". ער, מאַריאַ איוואַנאָוונאַ און מאַמעשקעס פּאָטאָגראַפיע האָבן זיך אויף דער צייט פון זיין שטודיום איבערגעקליבן אין דער רעזידענץ, ווו דער פּאָטער האָט געהאָט זיינע גרויסע געשעפטן. דער זון האָט געוווינט אין אַ באַשיידענער קליינער וווינונג, און דער פּאָ־טער איז ווייטער געבליבן אין דעם גרויסן האָטעל „יעוראָפּעיסקאַיאַ גאָס־טיניצאַ", אין וועלכן ער האָט געהאָט זיין שטענדיק וווינאָרט אין פּע־טערבורג.

געקומען אין דער הויפּטשטאָט, באַקענט זיך ערשט רעכט מיטן פּאָ־טער, איז זאַכאַרי געוואָרן די אמתע סיבה, פאַרוואָס זיין מוטער האָט אים אַזוי פרי פאַרלאָזט. זיין פּאָטער און זיין מוטער זענען געווען צעשיידט. די שטילע צעשיידונג איז פאָרגעקומען צוליב דעם, וואָס זיין פּאָטער האָט אָנגעהאַלטן באַציאונגען מיט אַן אַנדערער פרוי, אַ געוויסע זינגערין אין פּעטערבורג. די באַציאונגען עקזיסטירן נאָך ביזן היינטיקן טאָג. דער פּאָטער האַלט זי אויס אין אַ פּרעכטיקער וווינונג אין דעם מאָדערנסטן טייל פון שטאָט, אויף „קאַמענאָ אָסטראָווסקי פּראָספּעקט". זי האָט פאַר איר געבראַכט אַן אייגענעם עקיפּאַזש. די דאַמע איז באַקאַנט אין פּעטערבורג, אַמאָל האָט איר נאָמען גאָר געקלונגען, אַלס אַ באַרימטע שיינהייט, אונטער איר טעאַטער־פּסעוודאָנים „העלענע". איר ריכטיקן נאָמען האָט זאַכאַרי נישט געוווּסט.

פאַר מענטשן וווינט דער פּאָטער אין האָטעל — אָבער אין אמתן איז ער נאָר איינגעשריבן דאָרט. — וווינען וווינט ער מיט דער דאַמע — מיט וועלכער, מען זאָגט, אַז ער האָט אומגעזעצלעכע קינדער — אויב עס איז וואָר, ווייסט זאַכאַרי נישט ביזן היינטיקן טאָג.

אַז דער צוואַנציק־יעריקער בחור (דענסטמאָל אויפן ערשטן קורס פון יורידישן פאַקולטעט, אין פּעטערבורגער אוניווערזיטעט) איז געוואָר

געוואָרן פון זיין פאָטערס אפּערע מיט דער שווישפּילערין (און געוואויר געוואָרן איז ער דאָס פון זיך אַליין, קיינער האָט אים ספּעציעל דאָס נישט אַנטדעקט, נאָר דער פאַקט איז געווען אַזוי אַלגעמיין באַוווסט אין גאַנץ פּעטערבורג, צווישן אַלע באַקאַנטע, מיט וועלכע דער פאָטער האָט אים צוזאַמענגעבראַכט, אַז קיינער האָט נישט געפונען פאַר נויטיק צו באַהאַלטן דאָס פאַרן זון) — אַז ער איז געוואויר געוואָרן וועגן דער עקזיסטענץ פון דער דאַמע, האָט ער פאַרשטאַנען דעם טראַגישן טרויער און צער וואָס קוקט אַרויס פון מאַמעשקעס שיינע אויגן. ער האָט דערפילט דאָס ביטערניש, די פאַרצווייפלונג פון מאַמעשקעס שמייכל אויף אירע שיינע ליפּן, דעם באַליידיקטן שטאָלץ, וואָס קוקט אַראָפּ פון איר פּנים. די „אויסגעטווישטע", די „פאַרשטויסענע" — זי מיט איר הויכן ווייסן אַלאַבאַסטער האַלדז — ווי אויף אַ שטאָלצן שוואַן — איז געוואָרן אויסגעטווישט אויף אַ ביליקער שוישפּילערין. גאָט, וויפיל האָט זי געמוזט ליידן?! — וויפיל האָט זיך געמוזט אָנזאַמלען ביטערקייט אונטער איר הויט? — איצט קאָן ער עס זען אין דער הויכער וואַליע, וואָס בלאָזט זיך אָן אין מאַמעשקעס האַלדז — אַזוי ווי די גאַנצע ביטערקייט וואָלט זיך דאָרט אָנגעזאַמלט און זי קאָן זי נישט אַראָפּשלינגען און עס בלייבט שטעקן אינמיטן האַלדז...

ער האָט דערפילט די טרויעריקייט, וואָס הילט איין מאַמעשקעס געשטאַלט; דער „סוד", וואָס ער איז געוואויר געוואָרן, איז געווען אַ פּירוש אויף מאַמעשקעס בילד. ער האָט איצט די פאָטאָגראַפיע געזען מיט גאַנץ אַנדערע אויגן און אַלץ געקאָנט אַראָפּלעזן פון דעם פּנים, וואָס האָט שוין ערגעץ־ווו געפוילט אין דער ערד...

— גאָט, וויפיל האָט זי געמוזט ליידן, די אָרימע. — ער האָט דאָך זי געהרגעט, פּשוט געהרגעט, מיט די אייגענע הענט געטויט, — האָט דער בחור גערעדט צו זיך.

דאָך קאָן מען נישט זאָגן, אַז ער האָט געטראָגן אויפן פאָטער אַ כּעס. ווען ער האָט אים נישט געזען — יאָ. אַ כּעס, נישט עפּעס מער אָדער ווייניקער, אָדער נאָר עפּעס אַנדערש. עס איז געווען ווי אַ רחמנות־געפיל, וואָס מען האָט צו אַן אומגליקלעכן מענטשן. „ער האָט זי (די מאַמעשקע) נישט פאַרשטאַנען, ער האָט זי נישט געקאָנט זען — דער אומגליקלעכער!" און קוים איז ער זיך צוזאַמענגעקומען מיטן פאָטער, געקוקט

אים אין פנים אריין — אין זיינע גרויסע, פולע, וואסערדיק־בלויע אויגן, וואס זענען געזעסן איינגעזעצט פון אויבן, אויף די פולע טארבעלעך פון זיינע אויגן־ראנדן; אז ער האט געזען זיינע געלע באקן־בערד, די באַקאנטע היימישע פאטערישע נאז, — איז יעדעס שלעכט געפיל צום פאַטער פארשוואונדן. עס איז איבערגעבליבן נאר זונעשע פארערונג און קינדישע ליבע.

— נישט פאר מיר אים צו משפטן. ווער ווייסט, וואס האט אים געבראכט דערצו? — ווער ווייסט, וואס ער האט געליטן דערביי, — האט זיך דער בחור געזאגט.

שלעכטיקייט פון א נאענטן מענטשן ציט פונקט אזוי צו, ווי גוטסקייט, און אפשר נאך מער... איז עס אפשר נישט געווען די אכזריות, מיט וועלכער זיין פאטער האט באהאנדלט זיין מוטער, וואס האט דעם יונגן זאכארי געמאכט אונטערטעניק פאר אים? יעדנפאלס האט זאכארי פארמאגט א טיפע אכטונג צו זיין פאטער, נישט קוקנדיק אויף אלע עוולות, וואס ער האט געפילט קעגן אים. ער האט זיך אפילו נישט דערלויבט צו קריטיקירן דעם טאטן אין דער שטיל פאר זיך, און אוודאי האט ער שוין פארמאכט מאריא איוואנאוונאס מויל, יעדעס מאל ווען זי האט געפרווווט עפעס פארצווארפן דעם פאטער, אז דער זון איז נאר געווען דערביי, אדער אונטערבונטעווען אים קעגן „יענער פרוי", מיט וועלכער דער פאטער האט זיך פארבונדן „אויף שאנד און שפאט, פאר גאט און פאר לייט".

— אין אלעם איז זי שולדיק, זי האט אים צו אלעם דעם געבראכט, דו קאנסט נישט קיין פרויען, מיין טייבעלע, — דו ביסט נאך א יונגער צוציק, — כאטש עס וואקסן שוין ביי דיר וואנסעם אונטער דער נאז. — זי האט אים געמאכט אזוי שלעכט קעגן דיין מוטער, די גאטס פארלוירענע, היט דיך פאר זיי.

— הער אויף, הער אויף, די מינוט! הער אויף, נישט דיר צו רעדן קעגן מיין פאטער, און יעדעס ווארט קעגן זיין כבוד איז א באליידיקונג פאר מיר, — פארשטאנען, פארשטאנען? די מינוט הער אויף. ווי אזוי וואגסטו? — האט ער אנגעשריגן אויף זיין אם און זיין דערציערין.

און ווען „יענער פרוי", וועלכע איז אין אלעם שולדיק, האט ער

אליין נישט שלעכט געקלערט, און האָט אויך נישט אַנדערע געלאָזט פון איר שלעכט רעדן. איבערהויפּט, ציַיט ער האָט זיך מיט איר אַליין געטראָפן. יאָ, ער איז אַליין אַרויפגעגאַנגען צו איר. נאָך מער, ער האָט אפילו אַליין דעם פּאָטער אויפגעפאָדערט, אַז ער וויל מאַכן די באַקאַנט־שאַפט מיט „העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ", כאָטש דער פּאָטער האָט זיך אויסגעהיט צו דערמאָנען דעם נאָמען פאַרן זון, קיינמאָל נישט גערעדט מיטן זון וועגן „יענער פרוי". ער האָט דאָך גאַנץ גוט געוווּסט, אַז דער זון ווייסט שוין פון אַלעם. ווען דער פּאָטער האָט דערהערט דעם זון אַרויסרעדן דעם נאָמען, איז ער רויט געוואָרן. יאָ, זיינע אויערן האָבן אָנגעהויבן צו גליען (ווי דענסטמאָל אין יעקאַטערינענבורג, ווען ער האָט געבראַכט דעם זון די בשורה פון דער מוטערס טויט), האָט זיך פאַרלוירן אַביסל ווי אַ קינד ווען מ'כאַפּט עם ביי דער האַנט. דעם פּאָטערס פאַר־לעגנהייט האָט אויף זאַכארין שרעקלעך אומאַנגענעם געווירקט. ער האָט זיך אַליין פאַרגעוואָרפן, אַז ער איז נישט גענוג טאַקטיש געווען, כאָטש ער האָט דאָך דאָס אַרויסגעבראַכט אַזוי נאַטירלעך און אָן יעדן הינטער־געדאַנק, און אַזוי איידל און דעליקאַט, ווי ער האָט נאָר געקאָנט. אָבער קוים איז דאָס ערשטע אייז געבראָכן געוואָרן, איז דער פּאָטער צופרידן געווען, וואָס דער זון האָט דעם נאָמען דערמאָנט, און ער האָט זיך אָנ־גערופן צום זון שוין אויך נאַטירלעך, אין אַ גלייכגילטיקן טאָן:

— אַז דו ווילסט דווקא מאַכן באַקאַנטשאַפט מיט העלענאַ סטעפּ־אַנאָוונאַ, וועלן מיר אַמאָל צוזאַמען אַרויספאָרן צו איר, זי וועט זיך אויך פרייען דיך צו זען.

די „פרוי" איז גאָרנישט געווען אַזוי שרעקלעך, ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט. פאַרקערט, זי איז געווען זייער אָנגענעם, זייער באַשיידן, און מיטן פּאָטער האָט זי זיך געהאַלטן זייער אָנשטענדיק. זי האָט אים נישט געזאָגט „דו" און אויך נישט „ער". זיי האָבן זיך געזאָגט „איר", און נישט איינמאָל זיך אָנגערירט ביי די הענט... און קיין קליינע קינ־דער זענען אויך נישט געווען, וואָס זאָלן רופן זיין פּאָטער „פּאַפּעשקע", ווי ער רופט אים... ניין, זי איז געווען אַ שטאַטלעכע פרוי, אַ הויכע, אַ ברייטע, אַ העלע. איר לייב, וואָס האָט אַרויסגעשוומען פון איר לייכט קלייד, איז געווען בלענדנדיק העל, רויז קאָליר. אַ קאָפּ האָט זי געהאַט אַ בלאָנדן מיט פיל־פיל קליינע לאָקן, וואָס האָבן זיך צעשאָטן ווי פּוך און

געמאַכט זי העכער. זי האָט געראַוויכערט פּאַפּיראָסן, דיניטשקע, דיניטש־קע פּאַפּיראָסן מיט מונדשטוקן. פיל האָט זי זיי געראַוויכערט, איינעם נאָ־כן אַנדערן. געפּודערט איז זי געווען אַביסל צו פיל, ווי מעל האָט זיך פון איר געשאָטן. און דער געשמאַק פון אירע פּערפומען איז געווען אַ געוויר־ציקער און אַ שטאַרקער, און געהערט זיך פון דערווייטנס...

נײַן, עס זענען נישט געווען זײַן מוטערס אײדעלע, שטילע פּערפו־מען, גאָר אַנדערע. און דאָס האָט אים אומבאַוווסט הנאה געטון. זי איז געווען אַ פרײלעכע און אַ גוטע, און אַ נאַטירלעכע. אַזוי ווי ער איז נאָר אַרײַנגעקומען (דער פאָטער האָט איר געקושט די האַנט, אָבער ער האָט נישט געקאָנט ברענגען איבער זיך, אַז ער זאָל איר קושן אין האַנט), — אַזוי ווי ער איז נאָר אַרײַנגעקומען, האָט זי אויסגעשטרעקט צו אים בײדע הענט און האָט אים גענומען און אַוועקגעזעצט אים נעבן זיך אויפן װײכן דיוואַן, ביי דער ווייס־מילכדיקער באַשירעמטער לאָמפּ, און האָט גערעדט צו אים אַזוי נאַטירלעך, אַזוי ווי זי וואָלט אים שוין געווען גע־קענט פון יאָרן און יאָרן, אַזוי אַז עס איז מיטאַמאָל אַוועק די שרעק און די אַנגסט, דאָס האַרץ־קלאַפּן און די קינדישע פאַרלוירנקייט, וועלכע זאַ־כאַרי האָט געהאַט ביים איבערטרעטן איר בודואַר.

— מיט אײַער פאָטער זענען מיר שוין לענגסט באַקאַנט, פון לאַנגע, לאַנגע יאָרן, ווען מיר זענען נאָך בײדע יונג געווען. איצט איז עס אונדז זײַער אָנגענעם צו באַקענען זיך מיטן זון, איך האָב אַזוי פיל געהערט פון אײַך, דורך די אַלע יאָרן פון אײַער דערציאונג, נאָך פון די צײַטן, ווען איר זענט אַ קלײן קינד געווען. כאָטש פון דערווײַטנס, אומבאַקאַנט, דאָך האָב איך מיטגעלעבט אײַערע קינדער יאָרן פון פאַרברײַטונגס־קלאַסאָן, — האָט זי געזאָגט מיט אַ נאַטירלעך־פרײַנטלעכן שמײכל, און אים דערלאַנגט די טאַץ טיי, און די שטימע אירע איז געווען אַ וואַרימע, אַן אָנגענעמע און אַ מוזיקאַלישע.

עס האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז זי איז באַקאַנט מיט אַלע דעטאַלן פון זײַן יונג לעבן. זי האָט זיך נאָכגעפרעגט אויף מאַריאַ איוואַנאָוונען, צי זי דערגײט אים נאָך די יאָרן מיט איר שטרענג אויפּפּאַסן אויף זײַן געזונט, אַז ער זאָל עסן צו דער צײַט.

— מען באַדאַרף זיך, יונגער פרײַנט, באַפרײַען פון איר, שוין צײַט, נישט קײן קינד מער, אַז זי זאָל צײלן די שעהען פון אײַער טאָג, — האָט

זי אים אונטערגעגעבן קוראַזש.

— און ווי האָט איר געלאָזט סטעפאַן איוואַנאָוויטשן? וואָס, ער האָט זיך טאַקע נאָך אַלץ נישט אויסגעשלאָפן? און פילט איר נאָך אַמאָל ווייטיק אין לינקן אָרעם, וואָס איר האָט זיך אויסגעלינקט אויפן גליטש, ווען איר זענט געווען אין פערטן קלאַס? און פון דער לונגען־אָנטצינדונג, וואָס איר האָט געקראָגן ביי דער פאַרקילונג אין זיבעטן יאָר, איז דאָך, גאָט צו דאַנקען, קיין פאָלגן נישט געבליבן. און די קאַטאַרן צו יעדן הארבסט חזרן זיך שוין נישט איבער. און קיין „טראַן" באַדאַרפט איר אויך נישט מער טרינקען. אַזוי ווי איך זע, האָט זיך אייער ווּקס און אייער געוויכט נאָרמאַל אַנטוויקלט.

ער האָט אָנגעקוקט זיין פאָטער פאַרוווּנדערט. פון וואַנען ווייסט זי דאָס אַלץ, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט? נאָר איידער ער האָט נאָך צייט געהאַט צו וווּנדערן זיך, האָט זי אים שוין באַרואיקט:

— מיר זענען מיטגעוואַקסן מיט אייך, יונגער פריינט, נישט געזען, נישט באַקאַנט, פון דערווייטנס האָבן מיר דאָ מיטגעמאַכט יעדע אייערע קראַנקהייט, פון אַלעם האָבן מיר געוווּסט.

דאָס איז אים געווען אי אָנגענעם און אי פאַרדראָסיק. אַ ביסל אַזוי ווי קנאה פאַר זיין מוטער. נאָך אַלעמען איז זי דאָך אַ פרעמדע, וואָס האָט זי זיך געהאַט צו אינטערעסירן מיט אַ פרעמד קינד, פון וועמען זי האָט געטריבט זיין פאָטער. אָבער אָנגענעם איז אים אויך געווען: עס האָט זיך געפונען אַ מענטש, וואָס פון דערווייטנס, נישט באַקאַנט אפילו, האָט זיך אינטערעסירט מיט יעדער געשעעניש פון זיין לעבן.

דאָס האָט באַלד געמאַכט נאָענט, מען וואָלט געזאָגט משפחהדיק.

זי האָט אים געוויזן אַלע זיינע פאָטאָגראַפיעס פון צווייטן קלאַס גימנאַזיע אָן. זיי זענען אויסגעשטעלט אין רעמעלעך ביי איר אויפן שפיגל. די פאָטאָגראַפיע אויפן גליטש און די מיט אַ גרופּע חברים ביים ענדיקן דעם פערטן קלאַס, און די אין זיין מונדיר מיט אַ בוך אין האַנט, און נאָך אַנדערע, — די אַלע וואָס ער האָט געשיקט זיין מוטער, וואָס זיין פאָטער האָט צוגענומען פאַר זיך, ווען ער איז געווען אינדערהיים. און די קנאה פאַר זיין מאַמע איז איצט שטאַרקער געוואָרן. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט אַז ער באַדאַרף איצט אַריינגיין אין זיין מוטערס ראָלע, פילן פאַר איר, וואָס זי קען שוין נישט אַליין, זיין אייפערזיכטיק פאַר זיין מו־

טער. „וואָס האָט זי געהאַט צוצונעמען זיינע פאָטאָגראַפיעס און צו האַלטן ביי זיך?״ אָבער דער פאַקט, וואָס ער איז שטענדיק געשטאַנען ביי איר אויפן שפּיגל אָן אומבאַקאַנטער, האָט זי נענטער געמאַכט צו אים.

צום עסן האָט זי נישט איינגעהאַלטן, און דאָס איז אים געפעלן, און דער פאָטער איז אויך נישט געבליבן צום עסן (דאָס איז אים אויך געפעלן). פאָטער און זון האָבן צוזאַמען פאַרלאָזט דעם בודואַר, מיט דעם צוזאָג, אַז ער וועט באַלד זי ווידער באַזוכן. „יעדעס מאָל, ווען איר וועט פילן ווי אַריינצוקומען צו מיר, ווען איר וועט וועלן, צי יאָ מיטן פאָטער, צי אָן פאָטער, — ווען עס וועט זיך אייך נאָך גלוסטן, אָן צערעמאָניעס, ווי צו אַ גאַנץ נאָענטן מענטש״.

ביים אוועקגיין האָט ער איר שוין געקושט די האַנט, און די גע־ווירציקע, שטאַרקע פּערפומען האָבן שוין נישט געווירקט אַזוי וווּלגאַר.

אויפן וועג, אין שליטן, האָבן טאַטע און זון געשוויגן, אָדער גאָר געריעדט וועגן אַנדערע זאַכן, גאָר אינמיטן דרינען, אין אַ געשפּרעך וועגן גאָר עפּעס אַנדערש, האָט זיך דער פאָטער אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט, אַזוי ווי ער וואָלט עס געוועזן געזאָגט פאַר זיך אַליין, אָדער ווי עס וואָלט נאָר געוועזן אַ געדאַנק פאַר זיך, וואָס ער קלערט הויך:

— נאָכאַמאָל חתונה האָבן וועל איך שוין נישט, — פאַר מיר איז עס שוין גענוג.

און דער זון האָט אויך אָפּגעענטפערט פאַר זיך, אין אַ געדאַנק, וואָס ער האָט געדענקט הויך:

— און פאַרוואָס נישט?

מער איז דערפון נישט געוואָרן גערעדט.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ איז געוויר געוואָרן, אַז זאַכאַרי האָט באַזוכט „יענע פרוי, וואָס איז אין אַלעם שולדיק״. ווי אַזוי זי איז געוויר גע־וואָרן, איז אַ רעטעניש, קיינער האָט עס איר נישט געזאָגט, נאָר מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האָט געקאָנט אַרויספילן זאַכן פון דער לופט, ווי אַ גוטער פּאָליציי־הונט דערשמעקט דורכן גערוך. זי האָט עס נישט צו וויסן גע־געבן דורך ווערטער, נאָר מען האָט שוין געוווסט.

זאַכאַרי האָט זי געפונען אַ ברוגזדיקע, זייער אַ קאָרעקטע, און ווי שטענדיק אין אַזעלכע פאַלן, האָט זי אים אָנגעהויבן צו „אירצן״. נאָר

דאָס מאָל איז זי געווען גאָר אומדערטרעגלעך. זי האָט געוויינט אין די ווינקלען, און מיט איינמאָל האָט זאַכאַרי גאָר געפונען דער מוטערס פאָטאָגראַפיע פאַרהאַנגען מיט אַזוי פיל שוואַרצע קרעפּע און ווייסע רויזן, אַזוי ווי זי וואָלט ערשט נעכטן געשטאָרבן.

— וואָס ווילסטו, וואָס? עס איז פּאַפּעשקעס אַ גוטער פריינט, פון לאַנגע יאָרן אָן, און זי איז גאָרנישט אַזוי שרעקלעך, ווי דיר דאַכט זיך. זי איז זייער אַ גוטער מענטש, די העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, און איך בין איבערצייגט, אַז אַלץ, וואָס מענטשן רעדן אויף איר, איז ריינע רכילות. זי איז אַ גוטער מענטש, און דו האָסט זיך צו שעמען דערפאַר, וואָס דו קלערסט וועגן אַ ריינעם מענטש שלעכטס.

זי האָט אים געלאָזט אויסרעדן און גאָרנישט געענטפערט, נאָר צום סוף האָט זי געגעבן אַ בורטשע־אונטער אין טיכל אַריין איינע פון אירע בורטשעס, ווי זי האָט געקאָנט:

— אַלע אומגעטריי געוואָרן דער געשטאָרבענער, דער טאַטע מיטן זון. וואָס טוט זי אייך אָן אַזעלכעס, די מכשפהטע?

— דו הערסט, ניאַניאַ, דו האָסט זיך דאָ נישט אַריינצומישן, דו הערסט!

— אוודאי, ווער בין איך דאָ דען? נאָר אַ דינסט. וואָס האָב איך זיך דאָ אַריינצומישן? נאָר אַז דאָס האַרץ קרענקט, מעג איך דאָך רעדן. אַז מען ציט אויס די לאַפּאַטקעס, ווערט מען אַפילו פון אייגענעם בלוט פאַרגעסן.

— אָבער, הער, ניאַניאַ, הער, עס איז דאָך נישט אַזוי ווי דו מיינסט,

— האָט זיך זאַכאַרי גענומען פאַרענטפערן פאַר איר.

עס האָט נישט געהאָלפן. פון דעם טאָג אָן, ווען ער האָט באַזוכט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען, האָט ער דערפילט אַ קאַלטקייט פון זיין אייגענער אַם, עפּעס איז אין איר צו אים אָפּגעשטאָרבן.

און העלפן האָט ער זיך נישט געקאָנט, צו העלענאַ סטעפּאַנאָוונען האָט ער געמוזט אַרויפגיין. מען קאָן זאָגן, עס האָט אים איצט געצויגן צו דער פרוי. אַ פרעמדקייט, וואָס איז אים נאָענט געווען, אַ פיינטשאַפט, וואָס האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ פריינטשאַפט. נאָך אַלעם איז זי דאָך געווען דער איינציקער מענטש, וואָס האָט אים געקענט און וואָס האָט געהאַט אַ שטיקל שייכות צו אים אין דער גרויסער פרעמדער שטאָט,

א חוץ זיין פאָטער. זי האָט געוווּסט אַלץ וועגן אים, און זי האָט געקאָנט אַזוי גוט רעדן צו אים, אַז מען קאָן זאָגן — דורך די פּאָר שעה יעדעס מאָל, וואָס ער האָט פאַרבראַכט ביי איר אין בודואַר, האָט ער זיך געפונען אין אַ ריכטיקער משפּחהדיקער אַטמאָספערע. אַן אינטעליגענטע פרוי, כמעט אַזוי ווי זיין מוטער איז געווען... נישט אַזוי ווי מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, וועלכע האָט אים ביז איצט פאַרטראָטן די ווייבלעכקייט און די מוטערלעכקייט.

ער איז אַרויפגעקומען צו איר אָן דעם פאָטער און האָט יעדעס מאָל געפונען ביי איר דאָס, אין וואָס ער האָט זיך גענויטיקט: אַ פירנדע האַנט פון אַ דערפאַרענער, אינטעליגענטער פרוי, וואָס זאָל האָבן צו אים ריין מוטערלעכע געפילן. און זי האָט געקאָנט רעדן. רעדן וועגן אַלעם, וועגן די אינטימסטע זאַכן, אַזוי פריי, אָפן, אין אַ זעלבסטפאַרשטענדלעכן טאָן, אַז מען האָט זיך גאָרנישט באַדאַרפט שעמען, אָדער עפּעס באַהאַלטן פאַר איר.

דורך איר, קאָן מען זאָגן, זענען פאָטער און זון נענטער געוואָרן, צוגעבונדענער. פאָטער און זון, וואָס האָבן זיך כמעט איינער דעם אַנדערן נישט געקענט, זעלטן געווען צוזאַמען, זענען דורך די ערשטע פּאָר חדשים באַלד, ווי זיי האָבן זיך געפונען אין פעטערבורג, זייער נאָענט געוואָרן. גבריאל חיימאָוויטש האָט געפילט אַ באַדערפעניש אָפּט צו זיין מיט זיין זון, אַ שוואַכקייט, וואָס ער האָט אַרויסגעוויזן צום ערשטן מאָל זייט ער האָט קינדער. ער איז שטאָלץ געוואָרן אויף זיין זון. דער פאָטער פלעגט אָפט אַרויפקומען צו זיין זון אין זיין באַשיידענער וווינונג אויף וואָנט־ברויט, — מאַריאַ איוואַנאָוונאַס באַשיידענע מאָלצייטן, אירע פּליישזופּן, — און פאַרברענגען מיט זאַכאַרין שעהען־לאַנג אינדערהיים. דער פאָטער האָט אַ סך גערעדט מיטן זון, דערציילט אים וועגן זיינע געשעפטן, וועגן זיינע באַגעגענישן, און אָפטמאָל אויך דיסקוטירט וועגן פּאָליטיק. גבריאל חיימאָוויטש האָט זייער מורא געהאַט, אַז דער זון זאָל זיך נישט אָנשליסן אין וואָסערע ס'איז פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז אַפילו דאַן, נאָך דער רעוואָלוציע פון פינפטן יאָר, געווען שוואַך ביי דער סטודענטשאַפט, דאָך איז געווען אַ געפאַר. דער פאָטער פלעגט דאַן אָפט איינטענהען מיטן זון:

— געוויס, געוויס, קיינער פון אונדז איז נישט צופרידן מיטן

הערשנדן רעזשים. געווים, געווים מוז געשען אַן ענדערונג, אָבער אויף אַ גאַנץ אַנדערן וועג, ווי אונדזערע רעוואָלוציאָנערן מיינען. אונדזער לאַנד איז נאָך אין אַ צושטאַנד פון כאַאָס. ביי אונדז איז נאָך קיין זאַך נישט פעסט איינגעזעצט, אַלץ איז נאָך וואַקלענדיק. דער אַרבעטער, דער אינ־דוסטריאַל, דער פּויער, דער גוטבאַזיצער, עס קאָן יעדער פון אונדז עפּעס אַנדערש ווערן, ווי ער איז היינט.

— ווי אַזוי קאָן מען דאָ מאַכן אַ רעוואָלוציע? נעמט אַרויס איין שטיין, צעפאַלט זיך דער גאַנצער בנין. לאָמיר נישט אַרבעטן איין טאָג, נישט גיין אין דעם טאָג־טעגלעכן שפּאַן ווי מיר זענען עס געוווינט — וועט אַלץ אונטערגיין. איך ווייס עס ביי מיר אין מיין אייגן געשעפט. לאָמיך פּרווון מאַכן איין נייע ענדערונג, ווערן זיי אַלע אַזוי צעשראָקן, צעפּירט, אַז עס נעמט מיר חדשים־לאַנג, ביז איך קאָן זיי אַריינפירן צו־ריק אין זייער רוטינע. פון האַלץ־העקער ביז צום אינזשעניער זענען זיי אַזוי. מיר קאָנען נאָר געדענקען בלויז איין שריט, דעם לעצטן און דעם נאָענטסטן — צוויי שריט פאַר אונדז קאָנען מיר שוין נישט זען. רעוואָ־לוציעס לאָזט זיך מאַכן אין איינגעפונדעוועטע לענדער, וווּ אַלץ האָט זיין פעסטגעזעצט אָרט, ווו די מענטשן קאָנען געדענקען. ווען דו וועסט צעברעכן איין אָרדענונג, וועלן זיי אויפן צווייטן טאָג צוריק אַריין אין דער נייער אָרדענונג יעדער אויף זיין פּלאַץ. דאָ, אַז דו וועסט עפּעס צע־ברעכן, וועט אַלץ צוזאַמענפאַלן. איך ווייס עס פון מיין אייגן געשעפט. לאָמיך היינט איבערגעבן מיינע פּויערים די זעג־מילן, וועלן זיי די זעגן צעברעכן, אָבער קיין נייע וועלן זיי נישט אויפבויען. און די באַנען וועלן זיך מוזן אָפּשטעלן, ווייל מיר וועלן נישט האָבן קיין שוועלן די שינעס אונטערצושטיצן.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז דעם פאָטערס ווערטער זענען געבליבן אָן איינפלוס אויף זאַכאַרין. עס איז נישט געווען די ריכטיקייט, די לאָגיש־קייט פון זיינע אויספירונגען, וואָס האָט דעם זון איבערצייגט — נאָר דאָס, וואָס זיין פאָטער זאָרגט זיך אַזוי איבער אים, אינטערעסירט זיך מיט אים, אַ זאַך צו וועלכער זאַכאַרי איז דאָך נישט געוווינט געווען, און דאָס האָט אים וואַרעם געמאַכט צו זיין פאָטער, און ער איז אים דאַנקבאַר געווען.

— אָבער ווי עס זאָל נישט זיין, מיין זון, נאָר דו היט זיך אויס

דערפון. האָב איך זינען דיין לערנען, זון, דיין אייגן לעבן — מיין לעבן, וואָרום נאָך אַלעם האָב איך דאָך־קיינעם נישט מער ווי דיך אַליין, טייערער!

ניין, זיין פאָטער זאָל רעדן צו אים אַזעלכע רייד, זאָל זיך אַזוי אַנטפּלעקן פאַר אים, מיט אַזעלכע סענטימענטן! — זיין פאָטער, וואָס האָט אים איבערגעלאָזט אַליין אַ קינד יאָרן־לאַנג ביי אַן אַם און אינ־טערעסירט זיך מיט אים נאָר אַזוי פיל, וויפל ער האָט געפונען פאַר נויי־טיק פאַר מענטשנס וועגן, און פלעגט פון צייט צו צייט מתנות צושיקן מיט אַ לאַקאָנישן בריוו: „קאָן נישט קומען, טייערינקער, אויף יום־טוב. פאַרנומען". (מיט געלט דאָס הויז צו פירן האָט דער קאָנטאָר באַזאָרגט.) דער פאָטער וואָס האָט זיין מוטער פאַרטוישט אויף אַ שווישפּילערין, אַ זינגערין, און אַכט יאָר כסדר זי נישט געזען, ביז זי איז געשטאָרבן: — דער פאָטער זאָל זיך אויסדריקן, אַז ער האָט גאָרנישט מער אין זיין לעבן נאָר זיין זון, ער לעבט פאַר זיין זון! ווי אַזוי זאָל מען אַזאַ פאָטער נישט ליב האָבן און נישט צוהערן זיך צו זיינע רייד?

קאַפּיטל 11

דער מאַמעס שאָטן פאַרשווינדט

גבריאל חיימאָוויטש איז אַלט געוואָרן. — שוואַרצע רינגען האָבן זיך אים אָנגעהויבן צו מאָלן אַרום זיינע אויגן, און די אויגן־טאָרבעלעך זענען וואָס אַמאָל מער לויזער און געפּאָלדעוועטער געוואָרן. אַז ער איז געקומען צום זון אין די אָוונטן, איז ער געווען שטענדיק מיד, געמוזט זיך אָפּרוען אויף דער קאַנאַפּע. און וואָס עלטער ער איז געוואָרן — אַלץ מער איז ער געוואָרן סענטימענטאַלער און אַלץ מער האָט ער אַרויסגע־וויזן זיין צוגעבונדנקייט צום זון. ער האָט אים שוין איצט, אין די לעצ־טע יאָרן פון זיין שטודיום, יעדן טאָג באַזוכט — דאָס וואָס ער האָט פריער געטון איין מאָל אין אַ יום־טוב. ער האָט איצט פיל גערעדט וועגן זייער אָפּשטאַם, וועגן זייערע עלטערן, און באַדויערט, וואָס ער האָט אַזוי

פאַרנאַכלעסיגט זיין אמונה און דאָס גאַנצע לעבן געלעבט צווישן פרעמ־דע, — אַ זאַך וואָס ער האָט שטענדיק אויסגעמיטן צו רעדן מיטן זון דערפון. — וואָס מער זיי האָבן אונדז פיינט, אַלץ מער הייב איך אָן צו פילן אונדזער אייגענעם ווערט, און אונדזער ווערט איבער זיי; מען באַדאַרף זיך נאָר פאַרשטעלן זיי אַ האַלב יאָר אין אונדזער אייגענער לאַגע — וואָס וואָלט געוואָרן פון זיי?

„אונדז" — האָט דער פאָטער דערמיט געמיינט יידן; און „זיי" — די קריסטן. — דער זון האָט אים אָנגעקוקט פאַרוואונדערט. — פון וואַנען נעמען זיך צום פאָטער אַזעלכע געדאַנקען, וואָס געשעט דאָס מיט דעם אַלטן?

עס איז געווען די אַלגעמיינע רעאַקציאָנערע שטימונג פון לאַנד און די ספּעציפישע יידן־פיינטשאַפט און אונטערדריקונג, וואָס האָט דעם גאַנץ פאַרפרעמדטן גבריאלן צוריקגעבראַכט אין די יידישע רייען.

— איך באַדויער זייער, וואָס איך האָב דיר נישט געגעבן קיין יידי־שע דערציאונג, און געהאַלטן דיך אַזוי פרעמד פון אַלעם דורך דיין גאַנ־צע יוגנט; נאָר — גאָרנישט — עס וועט זיך נאָך לאָזן פאַרריכטן. מען באַדאַרף זיך איצט אָנהייבן צו פאַראינטערעסירן מיט אונדזערע אייגע־נע — האָט ער אַמאָל דערהערט פון פאָטערס מויל, ווען ער איז אַ מידער געקומען צו אים.

— וואָס איז געשען, פּאַפּעשקע?

— גאָרנישט איז געשען — נאָר איך האָב עס שוין איבערן האַלדז

— זייערע רעדעס אין דער „דומע", זייערע אויסנאַם־געזעצן — זייער גאַנצע שטעלונג צו אונדז!

זאַכארי האָט געשוויגן.

— איך באַדויער, וואָס איך האָב זיך נישט באַזעצט דאָן מיט מיין משפחה אין אויסלאַנד — און דיך אויך נישט דאָרט דערצויגן — אין אַן אַנדערער אַטמאָספערע — אפשר וואָלט בעסער געווען.

נישט דער פאָטער, נאָר דער זון איז רויט געוואָרן. צום ערשטן מאָל, וואָס דער פאָטער דערמאָנט זיין משפחה. — אין די דאָזיקע ווער־טער האָט ער דערפילט דעם פאָטערס איינזאַמקייט — און אַנטוישונג.

— דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט, ווי אין אַ חלום; געמיינט: מען אַרבעט פאַר וועמען, מען איז עפּעס, מען העלפט בויען אַ לאַנד — מען

זוערט מיט־אריינגעפלאָכטן אין לעבן אריין — מען איז אַ מיטגליד פון אַ גרויסער נאַציע. גאָט מיינער, איך בין דאָך גאָרנישט מער, נאָר רוס. — עפּעס אַנדערש בין איך דאָך נישט, קיינמאָל דאָך עפּעס אַנדערש נישט געווען, מיין אייגענעם האָב איך דאָך פאַרנאַכלעסיגט — קיינמאָל עס נישט געהאַט, און דאָך מיטאַמאָל דערפילסטו דיך, אַז דו האָסט דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט, ווי אויף דער גאַס, אין שטוב ביסטו קיינמאָל נישט אריינגעקומען.

און איינמאָל האָט אים דער פּאָטער אַרויפגענומען אין קאַנטאָר אריין, אים איבערגעגעבן אַ גרעסערע סומע געלט און געהייסן אים, ער זאָל עס אָוועקפירן צו אַ געוויסער יידישער פּערזענלעכקייט, פאַר זייער אַן ערנסטן יידישן צוועק, אין וועלכן עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן יידישן כבוד.

— איך וויל זיי וויזן, אַז איך בין מיט זיי אין איצטיקן טרויעריקן מאָמענט — און איך וויל, אַז מיין זון אַליין זאָל זיי איבערגעבן דאָס געלט, — איך וויל זיי וויזן, אַז איך מיט מיין זון זענען מיט זיי.

דאָרט, ביי דער יידישער פּערזענלעכקייט, אַז מען האָט דערהערט, פון וועמען די סומע געלט קומט — האָט מען זיך פאַרוואונדערט, צוערשט אַפילו געקווענקלט זיך אָנצונעמען:

— פון גבריאל חיימאָוויטש מירקין — געמיינט, אַז ער באַלאַנגט שוין צו די אַנדערע...

דאָס איינציקע אָרט, אין וועלכן דער פּאָטער האָט זיך גוט געפילט, איז דאַן געווען ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען, ווו ער פלעגט איצט מיטן זון פאַרברענגען זיין פרייע צייט. עס איז געווען כמעט דאָס איינציקע הויז, וואָס דער פּאָטער און זון האָבן באַזוכט אין פּעטערבורג. צוליב זיין אָפּגעזונדערטקייט פון ייִדן — האָט דער פּאָטער כמעט נישט געהאַט קיין צוגאַנג צו יידישע הייזער. אין די קריסטלעכע הייזער פון באַן־מי־ניסטעריום־באַאַמטע, פון אַנדערע באַאַמטע, גענעראַלער, מיט וועלכע דער פּאָטער האָט געהאַט צו טון געשעפטלעך, און ווו ער פלעגט אָפּט זיין פּריוואַט — זעט זיך אויס — האָט ער זיך לעצטנס שלעכט געפילט און האָט זיי אויסגעמיטן. נאָר ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען האָט דער פּאָטער זיך געפילט אינדערהיים (איצט האָט ער זיך שוין נישט זשענירט פאַרן זון), אונטער איר ווירקונג האָט ער צוריקגעקראָגן זיין זיכערקייט,

זיין פעסטן טאָן, זיינע האָפענונגען האָבן אויפגעלעבט, און ער האָט צו־ריקגעקראָגן זיין מוט און זיין הומאָר.

זי האָט שוין ארויסגעפילט, וואָס פאַר א טאָן אַנצושלאָגן, אים אריינצוברענגען אין א גוטער שטימונג. מיט איין בליק אויף אים האָט זי באַלד געוווּסט, אויך וואָס פאַר אַן אָרט דער שוך קוועטשט און געזוכט א דערלייכטערונג. אַז זי האָט אים דערזען מיט די טריבע אויגן — האָט זי שוין פאַרשטאַנען די אומאַנגענעמלעכקייטן, וואָס ער האָט היינט גע־האַט. און ווי מיט א בלאָז פון א פעכער — ווי מיט א וויש מיט א פלע־דערוויש — האָט זי פון אים געקאָנט די שלעכטע געדאַנקען אָפּנעמען:

— טאָקע זיך דאָ איבער וואָס צו ערגערן, דאָס לעבן זיך צו פאַר־ביטערן... זיי זענען דאָך אַלע פאַרקויפטע נשמות — מיט א דריי־רובל־דיקן קאָנסטו דאָך זיי אַלע קויפן, — פון קלענסטן ביז צום גרויספירשט. דו מאַך נאָר זיי דאָס געלט שמעקן — וועסטו זען, ווי זיי וועלן שטיין פאַר דיר אויף די לאַפּקעס ווי הינטלעך.

— און ווער זענען זיי גאָר, וואָס האָבן זיי געטון און וואָס טוען זיי פאַר רוסלאַנד? — קעגן זייערע שלעכטע ווילנס קומט דאָך דיר אוים אויסצופירן דיינע פּלענער. מיין נישט, אַז מען ווייסט נישט דערפון. געווען ביי מיר היינט מיכאיל געאָרגעוויטש פון דער גרויסער „בירזשאָוו־קע". מיר האָבן גערעדט וועגן דיין „באַיקאַלסקי־פּלאַן". איבעריקנס, האָסטן געלעזן וואָס די מאָסקווער מאָרגן־צייטונג שרייבט וועגן דעם צוואַנציק־יעריקן יובילעאום פון דער טראַנס־סיבירישער באַן? זיי שטעלן דאָך דיך אַוועק פון אויבן־אָן. אין דער נייער אַלגעמיינער רוסישער ענצי־קלאָפּעדיע — הער איך — פאַרנעמסטו אַזש דריי גאַנצע זייטן. איך האָב זי דאָ — ס'האָט אריינגעשיקט מיר מיכאַאיל געאָרגעוויטש. מיין נישט, אַז רוסלאַנד ווייסט נישט. רוסלאַנד ווייסט, ווער עס בויט זי און ווער עס צעשטערט זי — און וועט אמאָל אַלעמען דערפאַר באַצאָלן מיט א פולער האַנט.

די אַלע אַרטיקלען זענען געוואָרן אינספּירירט דורך העלענאַ סטע־פאַנאָוונען און געקויפט געוואָרן פאַר גבריאל חיימאָוויטשס געלט, און זענען שטענדיק געווען אָנגעגרייט אין העלענאַס בודואַר — אויפצוהייבן די שטימונג פון אַלטן...

ווען דער זון האָט געזען דעם איינפלוס, וואָס די פרוי האָט אויף

זיין פאָטער — האָט ער זיך אמאָל אָנגערופן צו אים אין שליטן, יוען זיי זענען צוזאַמען אהיימגעפאָרן פון איר הויז:

— פאַרוואָס זאָלסטו, פאָטער, נישט חתונה האָבן מיט איר? — איך מיין, עס וואָלט אפשר גוט געווען פאַר דיין...

דער פאָטער האָט אים נישט געלאָזט אויסרעדן. ער האָט אים איבערגעהאַקט מיט אַ בליק, וואָס איז אַרויסגעקומען פון זיין הויכן קאָלנער אין דער נאַכט אַרום:

— איך האָב דיר שוין געזאָגט איינמאָל, אַז פאַר מיר איז גענוג געווען דאָס מאָל...

אין אַ ווײַלע אַרום: —

— העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ איז נישט פון אונדזער גלויבן. דאָס איז אויך אַן אָפּהאַלט צו די פיל אַנדערע. און דיר, מיין זון, ראָט איך אויך נישט, אַז דו זאָלסט דיר אויסקלייבן דיין באַשערטע צווישן פרעמדע. — איך בין אַ ליבעראַל, שטענדיק געווען, און צווישן ייד און קריסט איז ביי מיר קיין חילוק נישט, — דאָך וואָלט איך עס נישט געוואָלט זען — כל זמן... — נאָר דעם זאַץ האָט דער פאָטער נישט פאַרענדיקט.

אין אַ פּאָר טעג אַרום איז דער פאָטער אַוועק — אין דער יידישער קהלה — און געלאָזט זיך אָפיציעל פאַרשרייבן — זיך און זיין זון — פאַר מיטגלידער. ער האָט עס נישט געטון ביז איצט — האָט ער געזאָגט — ווייל זיי זענען אין פעטערבורג פרעמדע — צוגעשריבן צו יעקאַטערינענבורג — און דאָרט איז קיין יידישע קהלה נישטאָ.

פון דעמאָלטמאָל אָן האָט זיך דער פאָטער אָפיציעל אָנגעהויבן צו אינטערעסירן מיט יידישע ענינים און געגעבן גרויסע סומעס געלט אויף יידישע צוועקן.

דורך זיינע נייע אינטערעסן האָט ער זיך אויך באַקענט מיט דעם באַרימטן יידישן אַדוואָקאַט סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, צו וועמען זיין זון, זאַכאַרי, איז אָנגעקומען אַלס געהילף, נאָך דעם ווי ער האָט געהאַט פאַרענדיקט זיין אוניווערסיטעט־שטודיום.

דער פאָטער איז אפילו געווען קעגן דעם, אַז דער זון זאָל זיך באַשעפטיקן מיט אַדוואָקאַטישער פּראַקטיק. ער האָט נישט אַנדערש גערעכנט, אַז זיין זון וועט אַריינטרעטן אין זיין קאָנטאָר אַריין נאָך זיין שטודיום און מיט דער צייט איבערנעמען זיין פירמע, וואָס ער האָט

ארויפגעארבעט אלס איינס פון די רייכסטע און אנגעזעענסטע געשעפטן פון דער רוסישער גרויס־אינדוסטריע. ווי גרויס איז געווען דעם פאטערס אנטוישונג, ווען דער זון האט אים דערקלערט זיינע ווונטשן! עס האט געהאלטן ביי א קריג, נאר די געשיקטע, שטענדיק וואכזאמע העלענא סטעפאנאוונא האט דאס אויך פארגלעט. אונטער איר איינפלוס האט דער פאטער צוגעשטימט, אז דער זון זאל אויף א פאר יאר לערנען די אדוואקאטישע פראקטיק ביים בארימטן אדוואקאט, כדי — ווי עס זאל נישט זיין — זאל ער האבן זיין פאך אין האנט. און דער זון האט זיך נישט אינגאנצן אפגעזאגט פון דער אידעע — דאך ארייגצוטרעטן אין פאטערס קאנטאר, נאר מען האט עס אפגעלייגט נאר אויף א פאר יאר און פאררעכנט די צייט, וואס ער דינט ביים אדוואקאט, אלס פארזע־צונג פון זיין בילדונג.

שוין העכער א יאר צייט, ווי זאכארי געפינט זיך אלס געהילף פו־נעם בארימטן אדוואקאט. ער וווינט נאך אלץ באזונדער אין זיין סטו־דענטן-וווינונג, און דער פאטער אין האטעל. און נישט אפיציעל ביי הע־לענא סטעפאנאוונען. כאטש לעצטנס רעדט דער פאטער וועגן דעם, אז מען זאל נעמען א גרויסע וווינונג, און פאטער און זון זאלן וווינען צו־זאמען.

זאכארי לייגט עס דערווייל אפ.

קיין באזונדערע פארפאלן האבן זיך נישט געטראפן מיט אים, א חוץ דאס, וואס זאכארי האט זיך באלד ביים אנהויב פארליבט אין דעם בארימטן אדוואקאטס טאכטער, נינאטשקא, וועלכע האט שוין געשמט אלס שיינקייט אין פעטערבורג. עס איז אויך געווען צו דערווארטן — עס איז געווען די ערשטע פרוי, מיט וועלכער ער האט זיך צוזאמענגעטראפן אין לעבן, אלס יונגער מענטש, נאך דער געשטאלט, וואס ער האט גע־טראגן אין זיך פון זיין מוטער פון זיינע קינדער יארן.

פון דעם זונס שטילע סענטימענטן האט געוווסט דער פאטער, האט געוווסט העלענא סטעפאנאוונא. כאטש ער האט קיינעם וועגן דעם קיין ווארט נישט פארטרויט — האבן אפילו געוווסט נינאטשקאס עלטערן, — און מער פון אלע נינאטשקא אליין, און אלע האבן דערויף געקוקט ווי אויף א געווינטשענע זאך און אפגעווארט די אנטוויקלונג פון דער

געשעעניש, ביז זי וועט פירן צו דעם גליקלעכן רעזולטאַט, וועלכן אַלע האָבן זיך געווונטשן, אַז ער זאָל וואָס שנעלער געשען.

יאָ, איידער מיר פאַרענדיקן דאָס דערציילן וועגן זאכאַרים קינדער־און לערן־יאָרן, געפינען מיר נאָך פאַר גוטיק צו דערמאָנען פאָלגענדן עפּיזאָד, וואָס האָט נישט קיין דירעקטע שייכות צו אונדזער דערציילונג, נאָר דאָך איז עס אינטערעסאַנט צו וויסן.

נאָכדעם, באַלד נאָכדעם ווי זאכאַרי האָט אַראָפּגעוואָרפן פון זיך די סטודענטן־קליידער און אָנגעטון זיך אין ציווילע, אַ טאָג צוויי נאָכדעם ווי ער האָט געהאַט באַקומען זיין דיפּלאָם — קומט ער אַמאָל אַהיים אין אָוונט צו זיך — געפינט ער, צו זיין גרויס פאַרוווּנדערונג, מאַריאַ איוואַ־נאָוונען נישט אין דער היים. (אַ זעלטנהייט, וואָס פלעגט זיך טרעפן צוויי מאָל אין יאָר, ביי גרויסע יום־טובדיקע פייערלעכקייטן, ווען מאַ־ריאַ איוואַנאָוונאַ גייט אין צערקווע. אַזוי, אין מיטן יאָר, פלעגט זי זייער זעלטן פאַרלאָזן די וווינונג, ווייל אין פעטערבורג האָט זי זיך געפילט פרעמד און קיין פריינט נישט געהאַט.) ער גייט אַריין צו איר אין צי־מער, זעט ער אירע זאַכן געפּאַקט אין איר קאַסטן, אַפילו איר נאַכטלע־גער שוין איינגעפּאַקט און פאַרבונדן אין פּאַסקעס. ער קאָן זיך נישט דער־קלערן, וואָס דאָס זאָל הייסן, און וואַרט אָפּ מיט גרויס אומגעדולד אויף איר צוריקקומען. ווען זי באַווייזט זיך שפּעטער אַן אָפּגעמאַטערטע, — קוקט ער זי אָן דערשטוינט און פרעגט, ווייזנדיק אויף איר קאַסטן:

— מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, וואָס איז דאָס? — מיר פאָרן ערגעץ?

— עס איז געקומען די צייט אויך פאַר מיר, זאכאַרי גאַווריל־אָ־וויטש, — זאָגט זי אים פלוצלינג מיטן נאָמען און מיטן פאָטערס נאָ־מען, — געקומען די צייט אויך פאַר מיר, אייך צו פאַרלאָזן. צוגעזאָגט דער טויטער, איידער זי האָט פאַרלאָזט די שטוב אויף שטענדיק, (דענסט־מאָל, ווען איר זענט נאָך אַ קליינער געווען), אַז איך וועל איר בן־יחיד נישט פאַרלאָזן, ביז ער וועט נישט די לערן־קליידער אויסטון. איצט זענט איר שוין, גאָט צו דאַנקען, דערוואַקסן און מיך באַדאַרפט איר שוין נישט, די שבועה צו דער געשטאָרבענער האָב איך געטריי אָפּגעהיט — קאָן איך שוין גיין מיין וועג.

זאכאַרי האָט זי געלאָזט אויסרעדן און געקוקט אויף איר, ווי ער

וואָלט נישט געוווסט, וואָס זי וויל, ער האָט זי נישט ריכטיק פאַרשטאַ־נען געמיינט, אַז עס איז עפּעס מיט איר געשען.

— וואָס איז מיט דיר, ניאַניאַ? — דו ביסט פון זינען אַראָפּ, ווײ־טער גאָרנישט, אַנדערש קאָן איך דיך נישט פאַרשטיין.

— ער באַדאַרף דאָך מיך שוין נישט, צו וואָס באַדאַרף ער מיך?

— ווען ער איז קליין געווען — איז געווען אַן אַנדערע זאַך, היינט איז ער דאָך שוין אַ דערוואַקסענער, און ער האָט דאָך שוין צו ווענמען צו גיין, ווער עס זאָל זיך פאַר אים אָננעמען אויך.

זאַכאַרי האָט זיך האַרציק צעלאַכט.

— אָ, דאָס מיינסטו! דו קאָנסט דאָך נישט שטענדיק נאָכגיין נאָך מיר מיט די ווינדעלעך אין דער האַנט, איך בין דאָך שוין אַ דערוואַקסע־נער אויך.

— נישט דאָס מיין איך — איך מיין שוין עפּעס אַנדערש.

— —וואָס מיינסטו? —

— ער ווייסט שוין וואָס איך מיין — „יענע פרוי" — צו ווענמען איר טראָגט אַלע אייערע הערצער אַהין — וואָס האָט איך כשוף אָנגע־טון — צי וואָס?

זאַכאַרי האָט זי אַרומגענומען און זי געקושט:

— דו ביסט אייפערזיכטיק? —

— נישט איך בין אייפערזיכטיק — נאָר דיין מאַמע אין גרוב איז אייפערזיכטיק — אָט, ווענמען עס טוט וויי. — איר אייגענער זון איז איר פאַלש געוואָרן.

זאַכאַרי איז בלייך געוואָרן — און זי אָפּגעלאָזט.

עס האָט נישט געהאָלפן. זי האָט לענגער נישט געוואָלט בלייבן אין דעם הויז — „געהאַלטן איר שבועה" צו דער טויטער, און איצט מוז זי קוים מיט צרות איז זאַכאַרין געלונגען, מיטן פאָטערס אַריינמישן זיך (פאַר וועלכן זי האָט אוים אַלטער געוווינהייט דאָך דרך-ארץ גע־האַט, דאָך דער באַלעבאָס), זי צו באַוועגן צוריקצופאָרן אין יעקאַטערי־נענבורגער הויז אַריין, מיט אַ געזיכערטער עמעריטור־פּענסיע ביז אירע לעצטע טעג.

מאַמעשקעס גרויסע פאָטאָגראַפיע האָט זי מיטגענומען מיט זיך

צוריק קיין יעקאטערינענבורג — און אוועקגעשטעלט צוריק אין דעם קאלטן, אומבאוווינטן זאל.

און מיט איר איז מאמעשקעס לעצטער שאטן פארשוואונדן...

קאפיטל 12

אַ מאָרגנע דערקלערונג

צו מאָרגנס אינדערפרי, ווען זאכארי האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין געלעגער, האָט ער געהאט עפּעס אָפּגעמאַכט ביי זיך וואָס צו טון. אויס זיינע קינדישע יאָרן האָט ער געהאט די געוווינהייט קיינמאָל נישט צו שטעלן אַ זאַך אויף זיך, ארויסצובאקומען ביי ווענען דאָס איז אַן הס־כמה. ער האָט באשטימט, איידער צו טון דעם דעציידירנדן שריט ביי ני־נאַטשקען, צו פאַרטרויען זיך פאר איר מוטער. עס האָט אים אויסגעזען פיל לייכטער אָנצוקומען צו נינאַטשקען דורך איר מוטער. — מיט אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט ער זיך געפילט שוין אַ צייט משפחהדיק, ער האָט אין איר געהאט פריער אַנטדעקט די מוטער, איידער נאָך — אין ני־נאַטשקען די כלה. און דאָס האָט אים געמאַכט זיין וועג צו איר פיל אויס־געטראָטענער, ווי צו נינאַטשקען, — און אגב, זיינע געפילן צו אָלגאַ מיכאַילאָווגען האָבן זיך נישט באַשרענקט אויף ריין מוטערלעכע; נאָר דער מוטערלעכער רעספּעקט האָט געהאַמעוועט די אַנדערע געפילן...

ער האָט זיך אין דעם טאָג מער זאָרגזאַמער אָנגעטון ווי אַן אַנדערש מאָל, און געשטעלט זיך מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ אין איר בודואַר.

פרויען רופן צו הילף זייער מוטערלעכן אינסטינקט, ווען זיי דאַכט זיך אויס, אַז מיט זייער ווייבלעכקייט אַליין זענען זיי שוין נישט אימ־שטאַנד צוצוציען צו זיך די געהעריקע אויפמערקזאַמקייט. פאַר געוויסע מענער האָבן פרויען נאָר אַ באַזונדער פאַרגעניגן אויסצושפּילן זייערע מוטערלעכע געפילן: צו שטראָפן זיי, צו שרייען אויף זיי, און דערביי צערטלען ; ... דאָס טוען זיי נישט, חלילה, אויס אויסגערעכנטקייט, נאָר אויס הוילער נאַטירלעכער נייגונג.

דער זעלבער פאל איז געשען מיט אָלגאַ מיכאילאָוונאַן. כאָטש די מוטער האָט נאָך מיט גאָרנישט רעזיגנירט פאַר איר דערוואַקסענער טאָכטער — פאַרקערט, איר רייפע, פולע ווייבלעכקייט האָט דער מוטער געגעבן אַן איבערגעוויכט איבער דעם נאָך נישט געשטעלטן כאַראַקטער פון איר טאָכטער (און אָלגאַ מיכאילאָוונאַ האָט געוווּסט פון דעם) — דאָך האָט זי נישט פאַרפעלט אַריינצונעמען אין אירע רייצן די באַזונדערע גנאָד, מיט וועלכער די נאַטור און דער עלטער האָבן זי באַשאָנקען — און דאָס איז געווען איר וואַרימע מוטערלעכקייט.

ווען זאַכאַרי איז אַריינגעקומען אין איר בודואַר, האָט ער זי געפונען זיצנדיק אין איר שטול, אין איר באַליבט ווינקל, ביים קאַמין, ווי פאַרוואָלקנט אין איר אייגענעם סוד, וואָס איר פיגור און וועזן האָט געוועבט אַרום זיך. זי איז געווען באַשעפטיקט מיט איר האַנט־אַרבעט.

אין אָלגאַ מיכאילאָוונאַס בודואַר איז געווען וואַרים, ליכטיק און אָנגענעם. ווי תמיד, אין אירע שוואַרצע זיידנס מיטן שפּיצן־קאָלנער (אָלגאַ מיכאילאָוונאַ האָט זיך געהאַלטן אין שוואַרצן, דער קאָליר, וואָס האָט אַמבולטסטן אַרויסגעבראַכט דעם איידעלן טען פון איר פּנים, אונטערגעשטראָכן די שוואַרצקייט פון אירע ברעמען און האָר, און צוגעגעבן איר פיגור אַ וויכטיקייט). דאָס וואַרימע ליכט פון דעם פאַרמעט־שיין אונטער דער ווייסער כינעזישער וואַזע איז געפאַלן אויף אירע ווי פּערל־פינקלענדע שוואַרצע האָר, וואָס זענען געלעגן גלאַט פוןביידע זייטן שייטל פון איר אַראָפּגעבויגענעם קאָפּ. ביים אַריינקומען האָט זי מירקינען ווי גאָר נישט באַמערקט, כאָטש זי האָט אים דורך דער טיר צוגערופן מיט איר מוזיקאַלישער שטימע. דאָס האָט שטענדיק געמאַכט מירקינס האַרץ שנעל קלאַפּן: „אָך, איר זענט עס? קומט נאָר אַריין, טייערינקער!" זי איז ווייטער געבליבן איבערגעבויגן איבער איר האַנט־אַרבעט. ערשט אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי אויפגעהויבן צו אים איר פּנים און אָנגעקוקט אים ליב און איבעראַשט, ווי מען קוקט אויף אַן איינן קינד.

— אָך, איר זענט עס, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש? קומט נאָר אַריין. מאַניעטשקאַ (די דינסט) האָט מיר געזאָגט, אַז איר האָט געפרעגט אויף מיר. קומט אַהער דאָ צו מיר, מיין יונגער פריינט. איך האָב געפילט, אַז איר ווילט מיך זען. צוליב אייך אָוועקגעשיקט דעם אָרימען נאַאום

גריגאָראָוויטש, — האָט זי אים אַנטקעגנגעשמייכלט און אויסגעשטרעקט צו אים איר אויסגעצאיידלטע, גוט־געפּלעגטע האַנט צום קושן.

— יאָ, איך האָב אייך געוואָלט זען, זייט מוחל פאַר דער פרייהייט.

— און איר האָט גוט געטון, וואָס איר זענט געקומען. ערשטנס, האָב איך אייך געוואָלט גוט אויסזידלען, איר וועט עס דערלויבן אַן עלטערער פרוי. זאָגט מיר, איך בעט אייך, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, פאַרוואָס האָט איר געלאָזט נעכטן גיין גינאַטשקען אויף דעם קאַשמאַרנעם אָוונט? איך האָב געמיינט, אַז איר זיצט אייך דאָרט ביידע ביי גינאַטשקען. צום סוף בין איך היינט געוווירן געוואָרן, אַז נישט נאָר איר האָט זי געלאָזט גיין, נאָר איר האָט איר נאָך געהאָלפן קומען אַהין.

מירקין האָט געשוויגן. מירקין איז אין דער אַנוועזנהייט פון על־טערע פרויען מער געקומען אין פאַרלעגנהייט, ווי צווישן יונגע, זיינס גלייכן.

— וואָס איז מיט אייך, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש? — האָט זי אים געפרעגט, און בשעת מעשה געקוקט אין זיין פּנים אַריין מיט אירע שוואַר־צע, רונדיק־קאַרשעדיקע אויגן.

— וואָס מיינט איר, אָלגאַ מיכאַיליאָוונאַ? האָט מירקין אויפגעהויבן זיינע בליקן מיט שרעק צו איר ווי אַ קליין קינד פאַר אַ מוטער.

— ווען איך וואָלט געהאַט אַ רעכט צו זאָגן אייך מוסר, זייט מיר מוחל פאַר דער אָפנהאַרציקייט, איר ווייסט, ווי מיר אַלע אין דעם הויז האָבן אייך ליב, דורך דעם נעם איך זיך די פרייהייט צו רעדן מיט אייך אַזוי אָפן... וואָלט איך געוועז געזאָגט: שוין צייט צו זיין פאַר אייך אַ מאַן, אַן אומאָפּהענגיקער פרייער מאַן מיט פאַראַנטוואָרטלעכקייט. עס איז שוין צייט אייך אַרויסצוגיין פון דער קינדער־שטוב, זאַכאַרי גאַוו־ריליאָוויטש. זייט מיר מוחל, נאָר איך זאָג עס מיט מיין גאַנצער ליבע צו אייך. איר זענט דאָך נישט בייז אויף מיר...

— אָ, ניין, אָלגאַ מיכאַיליאָוונאַ, ניין. פאַרקערט, איך דאַנק אייך זייער. איך דאַנק אייך, — האָט זאַכאַרי געזאָגט, רויט ווערנדיק.

— צו אַלעם ערשטן, פאַרוואָס זענט איר אַזוי אומרואיק? אַ מאַן טאָר קיינמאָל נישט זיין אומרואיק. אויף דעם האָבן נאָר מיר, פרויען, אַ רעכט. פאַרוואָס זענט איר נישט אַזוי זיכער? מיט איין וואָרט, פאַר־וואָס זענט איר נאָך אַזאַ קינד? — האָט אָלגאַ מיכאַיליאָוונאַ זיך פאַר־

געסן און איז ארוים פון איר געדולד, — שוין צייט פאר אייך צו זיין א מאַן, איר הערט, זאכארי, א פרייער, פעסטער, אַנטשיידענער מאַן, — האָט זי צו אים געזאָגט מיט א מוטערלעכער שטרענגקייט.

— יאָ, יאָ, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, רעדט, איך בעט אייך, רעדט, האַלט אייך נישט צוריק, איך דאַנק אייך פאר אַלעם.

— איך ווייס, דאָס איז אייער דערציאונג שולדיק. איך ווייס. שטענדיק אונטער פּאַרטיכער פון באָבעס: שטענדיק האָבן באָבעס אייך באַוואַכט. צוערשט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, און איצט האָט איבערגענומען איר ראָלע די „שיינע העלענע". אָ, איר פּאַסט שוין גאָרנישט די ראָלע. און דאָס איינציקע, וואָס איך וואָלט מיר געוווּנטשן פון אייך איז: באַפרייט זיך איינמאָל פאַר אַלעמאָל פון באָבעס, זייט שוין אַמאָל איר אַליין. קיינער נישט, נאָר איר. זאָגט איר מיר דאָס צו?

מירקין האָט אויסגעהערט אירע שטראָף־רייד. זיין פּנים האָט געגלית, און עס איז אים גוט געווען. א געפיל, וואָס ער האָט קיינמאָל נישט פאַרמאָגט, האָט אָנגענאָסן אַלע זיינע אבֿרים. עס איז געווען דאָס געפיל, וואָס א קינד האָט, ווען די מוטער ליגט עס שלאָפן און דעקט עס גוט צו מיט א וואַרימער דעקע...

— און וואָס וואָלט איר געמיינט, דאַרף איך טון? — האָט מירקין געפרעגט, — זאָגט מיר, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— אָ, דאָס איז דאָך טאַקע די צרה מיט אייך, זייט מיר מוחל, וואָס איר פרעגט שטענדיק אַנדערע: „וואָס באַדאַרף איך טון?" וואָס מיינט איר, איך וועל איבערנעמען די ראָלע פון מאַריאַ איוואַנאָוונען, אָדער פון דער „שיינער העלענע"? ניין, נישט צוליב דעם רעד איך דאָס מיט אייך. נישט פרעגן אַנדערע, נאָר זיך אַליין. אָפּהאַקן, איינמאָל פאַר אַלע מאָל, מיט אַלע איינפלוסן. אויפהערן פרעגן אַנדערע, און אַרויפוואַרפן דאָס קלערן, דאָס אַנטשיידן און דאָס אחריות אויף אַנדערע, נאָר איבערנעמען דאָס אַלץ אויף זיך אַליין. אפשר איז עס זייער באַקוועם צו פאַרלאָזן זיך אויף אַנדערע, אָבער עס איז נישט זייער מאַנלעך, זאַכאַרי גאַווריל־אָוויטש. דאָס פּאַסט פאַר א ייִנגל, נישט פאַר א מאַן.

— איר האָט רעכט, איר האָט רעכט, — האָט מירקין געוערדט מער צו זיך, ווי צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

— איך ווייס, אַז איר פאַרשטייט מיך, און צוליב דעם נעם איך

מיר די פרייהייט צו רעדן צו אייך אזוי. קיין זאך גייט מיר נישט אָן, נאָר אייער ווילזיין. גלויבט איר מיר דאָס?

— איך דאַנק אייך, איך דאַנק אייך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, — האָט מירקין געזאָגט און אויסגעזוכט איר האַנט און זי באַדעקט מיט קושן און מיט דער וואַרימקייט פון זיין רויט פּנים.

זי האָט נישט צוריקגעצויגן פון אים איר ווייסע קליינע האַנט. מיט איר צווייטער האַנט האָט זי געגלעט זיינע האָר. און באַלד האָט ער אָנגעלענט זיין קאָפּ אויף איר שויס און עס איז אים גוט געווען.

— וואָרים איר זענט דאָך נאָך אַזאַ קינד, מיט אייערע זיבן־און־צוואַנציק יאָר, און עס איז שוין צייט צו זיין אַ מאַן, זאַכאַרי.

אַ מינוט האָבן זיי געשוויגן. פּלוצלינג האָט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונען אליין דערוואַכט אַ צערטלעכקייט. זי איז אַליין שוואַך געוואָרן. זי האָט ערשט איצט באַמערקט, ווי ער האַלט אַלץ איר האַנט צו זיינע ליפּן און צערטלט זי. זי האָט זיך געלאָזט און האָט צו אים געזאָגט:

— און איצט האָב איך אייך אויסגעזידלט. איר זענט געקומען צו מיר נאָך אַ ראַט, נאָך וואַרימקייט, און איידער איך האָב אייך נאָך אויסגעהערט, האָב איך אייך אויסגעזידלט. זייט מיר מוחל, טייערינקער.

— איך דאַנק אייך, איך דאַנק אייך, — האָט מירקין נישט אויפגעהערט צו מורמלען פאַר זיך.

— און וואָס האָט איר מיר געוואָלט זאָגן, זאַכאַרי, ווען איר זענט אַריינגעקומען צו מיר?

— גאָרנישט האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, גאָרנישט, איך בין צו אייך געקומען, איר זאָלט מיך אויסזידלען. דאָס איז אַלץ. איך ווייס, אַז איך האָב עס באַדאַרפט און פון אייער האַנט. יאָ, און נאָך עפּעס האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, — האָט זיך מירקין ווי אָן עפּעס דערמאָנט און האָט אָנגעהויבן צו שטאַמלען זוכנדיק ווערטער מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ,

— איך האָב געוואָלט פון אייך בעטן די האַנט פון אייער טאָכטער, פון נינאָטשקען... וועט איר זי מיר געבן?

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז איצט, ביי איר גאַנצער מוטערלעכער זיכערקייט, וואָס זי האָט קעגן דעם שוואַכן יונגנמאַן אויסגעשפּילט, אַ ביסל פאַרלוירן געוואָרן. אָבער דאָס האָט נאָר געדויערט איין מינוט. איר שיין פּנים האָט זיך אָנגעהויבן צו רויטלען, ווי ביי אַ קליין מיידל. באַלד

איז די רויטלעכקייט פארלוירן געוואָרן אין דער איידעלער קרעם־ווייס־קייט פון איר הויט.

— און מיט נינאָטשקען האָט איר שוין גערעדט וועגן דעם? — האָט זי אים געפרעגט, און מען האָט געהערט די באַוועגונג פון איר האַרץ גאַנץ הויך.

— ניין.

— און ווי אַזוי רעדט איר דאָס מיט מיר צוערשט? — האָט זי אָנגעהויבן צו שמייכלען און באַוויזן אירע ווייסע ציין, וואָס זענען געזעסן אין איר מויל אויפגעצויגן, ווי די פּערל אויף איר האַלדז.

— איך האָב געמיינט, אַז איך וועל צוערשט מיט אייך איבער־רעדן. איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר מיט אייך איז מיר לייכטער צו רעדן. איר פאַרשטייט מיך, איר ווייסט אַלץ... און איך האָב אייך גע־וואָלט בעטן, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר זאָלט מיר העלפן דאָס דורכצופירן.

— וואָס דורכפירן? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געפרעגט.

— אָט דאָס... איך מיין נינאָטשקאָס איינשטימיקייט, ווען איך בין אייך נישט דערווידער. דאָס הייסט, ווען איר, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, זענט איינשטימיק דערצו... האָב איך אייך געוואָלט בעטן...

— און פאַרוואָס זאָלט איר דאָס אַליין נישט טון?

— איך וועל עס טון. שוין לאַנג געוואָלט טון. יעדן טאָג קום איך אַהער מיט דעם געדאַנק דאָס צו טון, און איך טו עס נישט.

— אָט דאָס איז דאָך, וואָס איך פאַרלאַנג פון אייך — אַנטשיידנ־קייט. ווי אַזוי קאָן איך פאַר אייך דאָס טון, אַז איר אַליין זענט נישט פאַרטיק דערצו?

— פאַרטיק בין איך יאָ, געוויס. איך קלער דאָך וועגן דעם און איך וויל דאָך דאָס, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— און פאַרוואָס טוט איר דאָס נישט? וואָס, איר האָט מורא, אַז נינאָטשקאַ זאָל אייך נישט אָפּזאָגן?

—יאָ, דאָס אויך, אָבער נישט בלויז דאָס. גוט, וועט זי מיר אָפּ־זאָגן. וואָס קאָן דאָ זיין, וועט דאָך דאָס יעדנפאַלס פאַר מיר קלאָר זיין, — האָט זאַכאַרי גערעדט צו זיך.

— און דאָך, פאַרוואָס טוט איר דאָס נישט?

— אָט דאָס איז עס דאָך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, עס פעלט מוט.

— זאַכאַרי גאַווריליאַוויטש, — האָט פּלוצלינג אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ מיט אַן אויפגערעגטער שטימע געזאָגט, — איר ווייסט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר? איר ווייסט, וואָס איר רעדט? איר ווילט זיך דערקלערן נינאָטשקען אין ליבע, און דאָך טוט איר עס נישט, ווייל אייך פעלט אוים מוט. זאָל איך עס זיין די, וועלכע זאָל רעדן פאַר אייך? איר ווייסט דאָך, איך בין איר מוטער. נינאָטשקאַס גורל איז מיין אייגענער. ווי אַזוי וואָלט איך געקאָנט רעדן מיט איר וועגן דעם, אפילו אַז איך זאָל עס וועלן? אייער אַריינקומען אין אונדזער משפחה איז מיר זייער סימפּאַטיש. איך זאָג עס אָפן, אַז עס איז מיר סימפּאַטיש. יאָ, זייער געוווּנטשן (און זי רויטלט זיך ווי אַ קליין מיידל). דאָך, ווי אַזוי וואָלט איך געקאָנט רעדן מיט איר אין נאָמען פון אַ מאַן, וואָס האָט אַליין קיין מוט נישט איר דאָס צו זאָגן? איר ווייסט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר אין דער ראָלע, אין וועלכער איר שטעלט זיך אַליין אַריין?

— ניין, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. ניין, עס האַנדלט זיך נישט וועגן מוט. יאָ, איצט זע איך עס. עס איז מוט, און נאָך עפּעס אַנדערש. וואָלט עס זיך געהאַנדלט בלויז וועגן מוט, וואָלט איך עס געקאָנט ווי עס איז טון. נאָר עס איז דאָך עפּעס אַנדערש. אייך קאָן איך דאָס זאָגן מיטן גאַנצן האַרצן, אָפן, מיט מיין גאַנצן באַגער, מיט מיין גאַנצן ווּנטש. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איך בעט ביי אייך די האַנט פון אייער טאָכטער, און נינאָטשקען קאָן איך עס נישט זאָגן, — האָט מירקין דערנידעריקט זיין שטימע.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז שטיל געוואָרן, דערשראָקן אַ ביסל. זי האָט שווער געאָטעמט, און איר האַרץ האָט ווידער הויך געקלאַפּט, נישט ווייסנדיק פאַרוואָס. ווען מירקין האָט אַרויסגערעדט די לעצטע עטלעכע ווערטער, האָט ער איר געקוקט גלייך אין די אויגן אַריין, מיט אַזאַ אָפנקייט און מיט אַזאַ דרייסטקייט, וואָס זי האָט עס קיינמאָל ביי אים נישט באַמערקט. און זי איז פון דעם שטאַרק פאַרוווּנדערט געוואָרן. זיינע אויגן האָבן געפלאַמט און זיינע ליפּן האָבן געציטערט. זיין אָטעם, זיין גאַנץ פּנים, זיינע באַוועגונגען האָבן אויסגעדריקט עפּעס אַ פאַרלאַנג, וואָס זי האָט נישט פאַרשטאַנען און נישט געוואָלט פאַרשטיין.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט זיך ווייטער געראַוטלט. נאָר ביסלעכווייז איז ווידער די רויטלעכקייט פאַרלוירן געוואָרן און אויסגעמישט זיך מיט

דער איידעלער ווייסקייט פון איר הויט. ווידער האָט זי זיך נאָר אויף איין מינוט פאַרלוירן, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, און געזוכט אויסצומיידן זיין ברענענדיקן, חלומדיקן בליק, וואָס האָט איבערראַשנד־מוטיק גע־לויכטן איר אין פּנים אַריין. זי האָט זיך אָבער באַלד געשטאַרקט, און עס איז איר געלונגען צוריקגעווינען איר גלייכגעוויכט און רואיקייט. און טרוקן, מיט אַ זאַכמעסיקן טאָן, האָט זי אים געפרעגט:

— זאָגט מיר, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, האָט איר ליב נינאַ סאָלאָ־מאָנאָוונען?

— איך ווייס נישט, — האָט זאַכאַרי אָפּגעענטפערט, נישט אַוועק־נעמענדיק זיין ברענענדיקן בליק פון איר.

— איר ווייסט נישט? — האָט זי געפרעגט מיט אַ פאַרוווּנדערטן שמייכל, ביי וועלכן זי האָט ווידער באַוויזן אירע שיינע ציין, — איר ווייסט נישט? און דאָך בעט איר איר האַנט ביי מיר?

— ווייל איך וויל... איך וויל, אַז איר זאָלט מיין מוטער זיין.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אַ ציטער געטאָן. איר קליינער, רונדיקער, אויסגעבעטער קערפּער האָט זיך אין איר שטיל אַ וואַקל געטון, זי האָט פאַרמאַכט אירע אויגן, און אירע קליינע הענט האָבן זיך צונויפגעדריקט אין פויסטן, און מיט פאַרמאַכטע אויגן האָט זי געזאָגט:

— הערט אויף, הערט אויף רעדן נאַרישקייטן...

דאָך האָט זי אים אַ ציִ געטון צו זיך מיט אירע קראַמפּהאַפטיקע הענט, וועלכע האָבן איצט אינגאַנצן געציטערט, און מיט פאַרמאַכטע אויגן האָט זי אים אַ קוש געטון אויפן שטערן.

מירקין האָט געזוכט איר האַנט.

— אַז איצט באַרואיקט אייך, קליינער יינגל — האָט זי שוין גע־זאָגט אין איר רואיקן, שמייכלענדיקן טאָן. — מיר וועלן שפּעטער רעדן דערפון, דאַכט זיך נינאָטשקאַ גייט.

קאַפּיטל 13

ווי זאַכאַרי איז געוואָרן אַ חתן

פון דערווייטנס האָבן זיך טאַקע דערהערט האַסטיקע טריט. פון הינטער דער טיר האָט נינאָטשקאַ גערופן.

— מאַמע, איר זענט אַליין?

איידער אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט נאָך צייט געהאַט אירע געדאַנקען צו זאַמלען, האָט נינאָטשקאַ, צוזאַמען מיט אַ קלאַפּ אין דער טיר, זי אויפגעעפנט און איז אַרייַנגעקומען אין נעגליזש, אין אירע יאַפּאַנישע „פּיזשאַמעס", אין איר פוטער־באַנייטן זיידענעם שלאָפּראָק. אירע צע־וואָרפענע האָר זענען געפאַלן ווילד איבער איר נאַקעטקייט. אַנגעטראָפן זאַכאַרין, האָט זי זיך גאָרנישט פאַרוואונדערט, אַזוי ווי זי וואָלט זיך גע־ווען געריכט דערויף, און זיך אָנגערופן:

— נו, געוויס ווי שטענדיק, ביי מאַמעשקען. אַ, איך באַדויער, וואָס איך האָב אייך געשטערט, אָבער גוט, וואָס איך האָב אייך אָנגע־טראָפן, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש. איך האָב אייך געוואָלט זאָגן, אַז ווייטער אַזוי וועט עס נישט גיין, אָדער איר וועט מוזן מיטגיין מיט מיר אין מיינע ערטער, אָדער איך וועל מיטגיין מיט אייך אין אייערע ערטער. עס איז גאָרנישט קיין פאַרגעניגן צו ווערן אָפּגעפירט פון אַ קאַוואַליער ביז צו דער טיר און צו מעגטשן צו גיין אַליין. ווען יעדע דאַמע איז מיט־געקומען מיט איר אייגענעם באַשיצער. אַז נישט, וועט אויסקומען צו שאַפן זיך אַזאַ באַגלייטער, וואָס זאָל אַ שריט ווייטער פירן פון דער טיר. געהערט, מאַמעשקע, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש האָט מיך נעכטן צו־געפירט צום קאָרידאָר פון סאַפּיאַ אַרקאַדיעווגאַס הויז און נישט ווײַ־טער. און בחנם, איר מעגט עס באַדויערן, אין אַ געוויסער אַרט איז עס געווען אינטערעסאַנט, זייער אינטערעסאַנט.

— נינאָטשקאַ, וואָס טוסטו? זע, ווי דו ביסט אָנגעטון?

— וואָס איז דען, עס איז דאָך קיינער נישטאָ, — האָט זי זיך אומגעקוקט אויף מירקינען.

נישט די מוטער און נישט מירקין האָבן געשאָנקען פיל אויפמערק־זאַמקייט צו אירע ווערטער. זיי זענען ווייטער געבליבן זיצן אויף זייערע ערטער. עס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי הערן זיך גאָר נישט צו צו אירע רייד, און זיי קאָנען זיך נאָך נישט אַרויסאַרבעטן פון דער אַנדערער וועלט, אין וועלכער זיי זענען געווען פאַרזונקען ביי נינאַטשקאַס אַריינ־קומען.

— אַ, איך זע, איך האָב געשטערט. וועגן עפּעס ערנסטעס געווען גערעדט. איך בעט איבער טויזנט מאָל; איך וויל נישט איבערפירן די שטימונג, — זאָגט זי און וויל זיך דערווייטערן.

נאָר דאָ האָט זיך פּלוצלינג מירקין אויפגעהויבן, ווי באַהאַלטנדיק זיי־נע אויגן אין אַן אַנדערער זייט, אין אַ ווינקל צו, וווּ קיינער איז נישט געזעסן, און האָט זיך אָנגערופן:

— נינאַ סאָלאָמאָנאָווּנאַ! איך בעט אייך, טוט מיר אָן דעם כבוד, דעם אומפאַרדינטן כבוד, — האָט מירקין ווי אַ טרינקנדער אָנגעכאַפּט זיך אין דעם וואָרט, — איך בעט אייך, איך ווייס, איך האָב נישט פאַר־דינט דעם כבוד; איך ווייס, איך ווייס, — האָט מירקין געשטאַמלט און פּלוצלינג זיך געשטאַרקט און אַרויסגעזאָגט שנעל און זיכער:

— באַגליקט מיך מיט אייער האַנט. יאָ, דאָס איז עס, וואָס איך האָב אייך געוואָלט בעטן.

נינאַטשקאַ האָט אים אָנגעקוקט פאַרווונדערט.

— וואָס, איר זענט משוגע געוואָרן, צי וואָס? אַזוי פּלוצלינג אינ־מיטן דרינען? אויף מיר איז דאָך אפילו קיין אנשטענדיק קליידל נישטאָ

— לאַכט נישט, איך בעט אייך. איך ווייס, עס איז נישט פאַר מיר, נאָר פון דעם הענגט אָפּ מיין גליק, — קוקט ער פּלוצלינג אויף אָלגאַ מיכאַילאָווּנען מיט בעטנדיקע בליקן און לייגט צו: — מיין גליק און מיין לעבן.

— ניין, איך לאַך נישט, נאָר איך פאַרשטיי נישט. אהא! איצט זע איך ערשט (האָט נינאַטשקאַ פּלוצלינג אויסגעשריען, ווי זי וואָלט דערזען עפּעס שרעקלעכס), וועגן דעם איז דאָ גערעדט געוואָרן; איצט פאַרשטיי איך שוין די ערנסטע שטימונג, — האָט זי געזאָגט, און זי אַליין איז ערנסט געוואָרן און בייז.

— יאָ, — האָט זיך פּלוצלינג אָנגערופן אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ פון

איר שטול אראָפּ, — זאַכאַרי גאַווריל‌אָוויטש האָט געבעטן דיין האַנט ביי מיר, נינאָטשקאַ.

— און ווי שטענדיק, איז ער פריער געגאַנגען צו דער מאַמען, איי־דער ער האָט עס מיר פאַרטרויט.

מירקין האָט זיך די מינוט פאַרלוירן, אָבער ער האָט זיך גע־שטאַרקט, ווייטער מער.קוקנדיק אויף אָלגאַ מיכאַיל‌אָוונען, ווי אויף איר טאָכטער.

— עס איז דערפאַר, נינאַ סאָל‌אָמאָנאָוונאַ, ווייל איך האָב נישט גע־וווסט, ווי איר וועט עס אָננעמען, ווייל איך האָב נישט געוואַגט פאַר אייך...

— און פאַר דער מוטער האָט איר יאָ געוואַגט?

— יאָ, פאַר אייער מוטער האָב איך יאָ געוואַגט, — האָט מירקין געענטפערט זיכער.

— אויב אַזוי, גייט, איך בעט אייך, צו מיין מוטער נאָך אַן ענט־פער, — און זי האָט זיך אַוועקגעדרייט צו דער טיר.

— נינאַ, ווי אַזוי קאָנסטו דאָס? דו האָסט דען קיין האַרץ נישט?

— האָט אָלגאַ מיכאַיל‌אָוונאַ זיך אָנגערופן פון איר שטול אַראָפּ, — זאַכאַרי האָט נאָר פאַר מיר פאַרטרויט זיך.־

— דאָס איז מיין עסק, מאַמע, נישט וואָר? — האָט נינאָטשקאַ איבערגעשלאָגן דער מוטערס רייד, און איר פּנים האָט מיטאַמאָל אויס־געדריקט אַ מאָדנע גרימאַסע פון צער און צאָרן, וואָס די מוטער האָט נישט דערקענט אין איר.

— יאָ, טאָכטער, דו האָסט רעכט, — האָט אָלגאַ מיכאַיל‌אָוונאַ גע־זאָגט און אַראָפּגעל‌אָזט אירע שיינע אויגן צו דער ערד, פאַרשעמענדיק זיך פאַר דער טאָכטער.

נאָר דאָ איז עפּעס פּלוצלינג געשען: נינאָטשקאַ, אָנשטאָט אַרויס־צוגיין צו דער טיר, ווי זי האָט געפּלאַנט, איז זי צוגעפאַלן צו דער מו־טער, אַרויפגעפאַלן אויף איר האַלדז און האָט זיך צעוויינט ווי אַ קליין קינד, באַדעקט מיט קושן איר געזיכט, איר האַנט און געבעטן זיך ביי איר מיט אַ וויינענדיקער שטימע:

— זייט מיר מוחל, מאַמעשקע, אום גאָטס ווילן, זייט מיר מוחל. איך האָב אייך נישט געוואָלט באַליידיקן: איך האָב עס גאָרנישט גע-

װאָלט. זײט מיר מוחל, — האָט זי זיך אױך גענױנדט צו זאַכאַרים זײט.

— װאָס זאָל איך דיר מוחל זײן, מײן קינד? איך האָב דיר גאָרנישט װאָס מוחל צו זײן, — האָט די מוטער אַרומגענומען האַרציק איר טאָכטער.

מירקין איז געשטאַנען די גאַנצע צײט פון דער סצענע צװישן מוטער און טאָכטער, װי אױף הײסע קױלן, אַמבעסטן װאָלט געװען, װען עס עפנט זיך איצט די פּאָדלאָגע, און ער װערט ערגעץ־װו פאַרשװונדן; ער האָט נישט געפונען גענוג כוחות אין זײנע פיס אױפצוהײבן זיך און אַרױסצוגײן פון צימער, װאָס זײן טאַקט און זײן געפיל האָבן אים דיקטירט. די פיס האָבן אים פשוט נישט געדינט; זײ זענען געװען װי אונטערגעשניטן, ער האָט געהאַלטן אין אײן רעדן צו זיך, װי פאַרענטפערנדיק זיך:

— דאָס איז אַלץ מײן שולד, אַלץ מײן שולד. איך בין אַ נאַר; איך בין אַ גרױסער נאַר; איך האָב גאָרנישט געזאָגט. זײט מיר מוחל, — און ער האָט דאָך אָנגעהױבן זײנע שװאַכע פיס צו שלעפּן צו דער טיר.

— נײן, זאַכאַרי גאַװרילאָװיטש, גײט נישט אַװעק. איך בעט אײך, גײט נישט אַװעק. איר האָט דאָך עפּעס געבעטן בײ מיר, איך בין דאָך אײך שולדיק אַן ענטפער. גײט נישט אַװעק. האַלט אים אײן, מאַמעשקע. איך בעט אײך, האַלט אים אײן, נאָר אײן אױגנבליק, איך קום באַלד צוריק, און איר, מאַמעשקע, גײט אױך נישט אַװעק. געדענקט אָן גאָט און גײט נישט אַװעק. איך בין באַלד צוריק דאָ. — און מיט די װערטער איז זי אַרױסגעלאָפן פון צימער, װי אַ װײכער.

אָלגאַ מיכאַילאָװנאַ און מירקין זענען איבערגעבליבן אין די פּאָזיציעס, אין װעלכע נינאָטשקאַ האָט זײ פאַרלאָזט, װי פאַרשטײנערט, װי אױף קאָמאַנדע. אָלגאַ מיכאַילאָװנאַ אױף איר אָרט אין איר װײכן באַקװעמען פאָטער־שטול, און מירקין אין מיטן צימער, דאָרט, װו ער איז געשטאַנען. נישט קײן אײן װאָרט האָבן זײ אױסגערעדט צװישן זיך און נישט אײנמאָל זיך געקוקט אין פּנים אַרײן. עס איז געװען, װי אָלגאַ מיכאַילאָװנאַ װאָלט אינגאַנצן פאַרלױרן יענעם מוטערלעכן שטאָלץ און באַװוסטזײן, װאָס זי האָט ערשט פאַר אַ פּאָר מינוט אַזױ רײַכלעך פאַרמאָגט. זי איז געװאָרן, װי אַ קלײן שול־מײדל, װאָס מען כאַפּט בײ דער האַנט בײ עפּעס אַן אומאָנגענעמען ליגן. די רױטלעכקײט, װאָס האָט

איצט אַרויסגעשלאָגן אויף איר פּנים, איז שוין געבליבן שטיין. זי האָט מיט איר ווייסער שיינער האַנט געהאַלטן פאַרמאַכט אירע אויגן־הייטלעך און איר ברוסט האָט זיך הויך געהויבן, באַוועגנדיק די פּערל, וואָס האָבן געבליצט ווי לעבעדיקע טראָפּן אַראָפּ פון איר שיינעם פולן ברוסט־ברעט. זי האָט געוווּסט, אַז זי מוז עפּעס זאָגן, אַז זי מוז עפּעס טון אַרויסצו־קומען פון אָט דער אוממעגלעכער, כמעט סקאַנדאַליעזער לאַגע, אין וועל־כער זי געפינט זיך. זי מוז זיך ראַטעווען. און דאָך האָט זי זיך נישט געקאָנט קיין עצה געבן, געשטאַנען ווי פאַר אַ ריכטער. אין דער זעלבער לאַגע האָט זיך געפונען מירקין, און אפילו אין אַ קאָמישערער. ער האָט אַ פּאָר מאָל געפּרוּווט אויפהייבן זיינע אויגן און עפּעס זאָגן, נאָר זעענ־דיק אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס פאַרמאַכטע אויגן־הייטלעך, האָט ער אויך גע־שוויגן.

די סיטואַציע האָט געדויערט אַ מינוט פינף און אפשר מער, און ני־נאָטשקאַ איז אַלץ נישט געקומען. דער סקאַנדאַל איז אַלץ געוואַקסן. דאָך האָבן ביידע נישט געפונען גענוג מוט און ענערגיע אויפצוהייבן זיך פון זייערע ערטער. עס איז געווען, ווי נינאָטשקאַס ־געבאָט האָט זיי צוגע־שמידט צו זייערע ערטער, צו וואַרטן, וואָס דאָ וועט זיין.

ענדלעך האָט זיך נינאָטשקאַ באַוויזן. זי איז געווען אָנגעטון נישט ווי שטענדיק אין עפּעס פאַנטאַסטישעס, נאָר אין אַ בירגערלעך־קאָנסער־וואַטיוון קלייד, לאַנג ביז צו די קנעכלען (וואָס איז דענסטמאָל די מאָ־דע געווען) אין שוואַרץ־סאַמעט, פאַרוואָרפן מיט אַ שאַרף פון ווענעציאַ־נישע שפּיצן. די שפּיצן האָבן איר האַלדז ווייכער און ווייבלעכער גע־מאַכט. אירע האָר זענען אויך דאָס מאָל געווען „לייטישער" פאַרקעמט און געהאַלטן זיך ביי די פּאָר שפּילקעס צוגעבונדן צו זייערע ערטער און נישט געפלויגן אין דער הויך. נינאַ האָט אויסגעזען פאַרנעמער און גע־זעצטער און דערוועקט צו זיך רעספּעקט.

— איצט, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, קאָנט איר מיר זאָגן, וואָס איר האָט מיר צו זאָגן, — האָט זי זיך אָנגערופן צו דעם פאַרלוירענעם מיר־קינען.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געפונען איצט די ענערגיע. זי האָט זיך אויפגעהויבן פון איר אָרט און געפּרוּווט אַרויסגיין מיט לייכטע טריט.

— ניין, מאַמעשקע, איצט איז שוין צו שפּעט. קוים האָט ער עס

שוין געזאָגט אין אייער קעגנוואַרט, קאָנט איר ווייטער הערן, — האָט נינאָטשקאַ געפּרווט איינהאַלטן די מוטער.

אָן ווערטער, נאָר מיט אַ קוש אין שטערן, האָט זיך אָלגאַ מיכאַי־לאָוונאַ ארויסגעמאַכט פון אירע הענט און געוואָלט פאַרשווינדן.

— ניין, מאַמעשקע, איר מוזט אומבאַדינגט בלייבן, אַ נישט, גיי איך אויך אוועק. וואָרים די דערקלערונג, וואָס וועט דאָ אָפּגעגעבן ווערן, באַלאַנגט אויך צו אייך...

— נינאָטשקאַ, וואָס איז מיט דיר? — האָט די מוטער אויסגערופן און איז בלייך געוואָרן.

— גאָרנישט, מאַמעשקע, איר מוזט בלייבן דאָ. ביטע, זעצט אייך צוריק אויף אייער אָרט. — און זי האָט אָנגענומען מיט אירע הענט איר מוטער אונטער איר אָרעם און האָט זי צוגעפירט צו איר פריערדיקן אָרט, צום פּאַטער־שטול. די מוטער האָט אויסגעפירט איר געבאָט, ווי אונטער אַ היפּנאָז.

אַז די מוטער איז שוין געזעסן אויף איר פּלאַץ, האָט זי זיך אָנגע־רופן צום בלייכן מירקינען:

— און איצט, וואָס האָט איר מיר צו זאָגן? איך בין גרייט צו הערן.

— נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, איך בעט אייך מיך צו באַגליקן מיט אייער האַנט! — האָט מירקין ארויסגעזאָגט זיינע אין געדאַנק אויסגעלערנטע ווערטער, ווי אַ באַפעל.

— און איר, מאַמעשקע, האָט געגעבן אייער צושטימונג? — האָט נינאַ זיך געווענדט צו דער זיצנדיקער מוטער.

— נינאָטשקאַ, וואָס איז מיט דיר? ווי קום איך דאָ אהער? דאָס האָסט דו דאָך צו אַנטשיידן, נישט איך, — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ גע־פונען איר לשון און געזאָגט אין אַ שמייכל.

— ניין, מאַמעשקע, אַזוי ווי איר האָט באַשטימט, אַזוי וועט זיין איר האָט געגעבן אייער צושטימונג, יאָ צי ניין?

— יאָ, — האָט די מוטער אָפּגעענטפערט מיט אַ נידעריקער שטי־מע, פאַרשעמט.

— אויב אַזוי, גיב איך אויך מיין צושטימונג. דאָ, זאַכאַרי גאַווריִ־לאָוויטש, האָט איר „אונדזער" האַנט.

לגאַ מיכאַי־לאָוונאַ האָט געוואָלט אויפשטיין. זי האָט מיט אירע

קליינע ציין זיך געגעבן א שארפן בים אין איר ליפ אריין און געשוויגן.

מירקין האט נישט געוואגט צו נעמען איר האנט אין, זיינע, נאר ני־נאטשקא האט זיין האנט אנגעכאפט און פעסט זי געדריקט, צובויגנדיק זיך צו אים, און האט אים געקושט.

— און איצט, טייערער, קומט צו דער מאמען. זאל זי אייך אויך קושן, — האט נינאטשקא צוגעפירט מירקינען צו איר מוטער, פון וועל־כער עס האט זיך דערהערט דאס הארץ־קלאפן פון דערווייטנס.

— מאמעשקע, קוש אים!

רויט ווערנדיק ווי א פארשעמטע כלה, האט אלגא מיכאילאוונא, אונטער איר טאכטערס באפעל, צוגעלייגט אירע ליפן צו מירקינס שטערן.

— און איצט וועלן מיר ברענגען די בשורה צום פאטער, — האט נינאטשקא געזאגט. זי האט אנגעקלונגען נאכן לאקיי, וועלכן זי האט אפ־געשיקט אין פאטערס קאבינעט אריין מיט דער ביטע, אז ער זאל דא באלד אריינקומען.

די פאר מינוט, איידער סאלאמאן אסיפאוויטש האט זיך באוויזן, זענען זיי אלע דריי געזעסן און האבן נישט געוווסט, וואס צו רעדן און וואס צו טון. די שטימונג איז נאך דער דערקלערונג געווארן נאך מער פיינלעכער ווי פריער. נאר קוים האט זיך דער בארימטער אדוואקאט באוויזן אין דער טיר, מיט זיינע צעשויבערטע האר, האט אלגא מיכאי־לאוונא גלייך צוריק געפונען איר גאנצע זיכערקייט, איר ווייבלעכן לייב־טן שטאלץ און איר מוטערלעכע וויכטיקייט. אין א געריר־טער שטימע האט זי איר מאן אנגעזאגט מיט גרוים פרייד:

— סאלאמאן אסיפאוויטש, א גרויס גליק איז געשען אין אונדזער פאמיליע: זאכארי גאוורילאוויטש האט ערשט-וואס געבעטן נינאטשקאס האנט און נינאטשקא האט זי אים נישט אפגעזאגט, — האט זי באטאנט דעם לעצטן האלבן זאץ.

דער אדוואקאט, וואס האט אויף דעם געשעעניש שוין לאנג אוים־געווארט, האט אויסגערופן:

— גאט צו דאנקען, איך בין גליקלעך. — און צעקושט זיך מיט מירקינען.

— און איצט, מיין טייערע, הייס דעם לאקיי, אז ער זאל שאמפאניער

אריינשטעלן אין אייז. זאכארי גאווריל‌אָוויטש, איר בלייבט דאָך מיט אונדז צום עסן.

— מאַמעשקע, איך מיין, אַז זאכארי גאווריל‌אָוויטש האָט באַדאַרפט איצט פאָרן צו זיין פאָטער אים אָנזאָגן די בשורה, — האָט זיך אָנגערופן נינאָטשקאַ.

ווידער רויט ווערנדיק, וואָס זי, אַלס מוטער האָט פארגעסן אין דער זעלבסטפארשטענדלעכער טאַקטישקייט, האָט זי זיך אָנגערופן פאַרשעמט:

— יאָ, נינאָטשקאַ, דו האָסט רעכט. זאכארי גאווריל‌אָוויטש באַדאַרף פאָרן צו זיין פאָטער; איך האָב זיך פארגעסן. דאָס איז פון פרייד, — און זי האָט ארויסגענומען איר געשטריקט קליין זיידן טיכל און אויסגעווישט זיך אַ טרער פון איר אויג.

— אָבער שפּעטער אומבאַדינגט קומען. נישט אַנדערש, נאָך היינט אָוונט, מיי גבריאל חיימאָוויטשן, געהערט? — האָט זי אָנגעזאָגט איר צוקינפטיקן איידעם, וועלכער האָט זיך איצט אַראָפּגעבויגן איבער איר ווייסער האַנט.

נאָר ביים טיש, ביי דער אַלגעמיינער פריילעכער שטימונג, וואָס דער פאָטער און דער זון מישענקאַ האָבן ארויסגעוויזן צוליב דעם פריילעכן נייעס, האָבן מוטער און טאָכטער אויסגעמיטן צו טרעפן זיך מיט די בליקן.

קאַפּיטל 14

אַ טראָפּן אין ים

אין אַ פּאָר טעג ארום נאָך דער פריער־דערמאָנטער געשעעניש, ווען מירקין איז צוגעקומען צום הויז פון אדוואקאַט צו דעם נאָכמיטאָגדיקן עמפּפאַנג, האָט ער אָנגעטראָפן פארן הויז אַ רעדל מענטשן. צוגעקומען נענטער, האָט עס אים געגומען אַ גוטע ווײַלע, ביז ער האָט געקאָנט אויסגעפינען, ווענן וואָס עס האַנדלט זיך. אין מיטן דעם רעדל איז געשטאַנען אַ יידישע פרוי (אַזעלכע האָט זי געמוזט זיין; מירקין האָט

ביז דענסטמאָל נאָך נישט געזען אזא „עקעמפּלאַר". עפּעס מאָדנע אָנ־געטון, א טוכענעם, אויפגעניייטן טשופּעק איבערן קאָפּ, מיט שווארצע בענדער, מיט א פּאַטשיילע ארומגעהילט) — געשטאַנען האַלב געפרוירן, מיט א רויטער נאָז און רויטע פאַרוויינטע אויגן. זי האָט געפּישטשעט ווי א פויגל, אין א שפּראַך, וואָס קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען. אין האַנט האָט זי געהאַלטן א שטיקל פּאַפּיר, א בריוול אזעלכעס, וואָס איז געווען צוזאַמענגעקנייטשט און אויסגעדרייט. זי האָט עס בשום אופן נישט געוואָלט ארויסלאָזן פון דער האַנט, נאָר געוויזן פון דערווייטנס, אז זי וויל צום באַרימטן אדוואָקאַט האַלפערן, „אז ער זאָל זיין א מליץ־יושר פאַר איר זון, משה בן ר' חיים" — האָט זי געברומט פאַר זיך, ווי אַן אָפּגעמוטשעטע הון קרעכצט. שפּעטער איז מירקין געוווּיר געוואָרן, אז א גוט־האַרציקער טרעגער האָט זי פון דער וואַרשעווער באַן־סטאַציע, ווו זי איז אָנגעקומען מיט א פריערדיקן צוג, אהערגעפירט, לויט דעם אַד־רעס, וואָס איז געווען אָנגעוויזן אין בריוועלע, צו דער טיר פון אדוואָ־קאַט. דער הויז־דינער האָט זי אָבער נישט געוואָלט אריינלאָזן, איר גע־זאָגט, אז דער „עמפּפאַנג" הייבט זיך ערשט אָן ביים באַרימטן אדוואָ־קאַט פון פיר אזייגער אָן. די יידענע וואָס האָט קיין איין וואָרט רוסיש נישט פאַרשטאַנען, האָט נישט געוווּסט, וואָס דער גוי וויל פון איר. זי האָט זיך געריסן אין דער הויף צום אדוואָקאַט, און דער שווייצער האָט זי אַלץ געטריבן פון קאָרידאָר. זי איז געשטאַנען שוין לאַנג אויף דער קעלט פאַרן הויז, געמיינט, אז זי וועט אָנטרעפן א יידן, ביי וועמען זי וועט קאָנען עפּעס פרעגן, נאָר קיין ייד איז נישט פאַרבייגעגאַנגען. עס זע־נען יאָ דורכגעגאַנגען פאַרשוינען מיט בערד, און זי האָט געמיינט, אז עס זענען יידן, האָט זי צו זיי גערעדט אין איר לשון, האָט זי קיינער נישט פאַרשטאַנען. איז זי אזוי, די יידענע, געשטאַנען פון פרימאָרגן אָן. א געפרוירענע, איינגעהילט אין איר טוך, מיט איר פּוילישער קופּקע, וועל־כע זי האָט אָנגעטון צוליב „פּייטערבורג", און אַלץ געברומט פאַר זיך: „אז ער זאָל זיין א מליץ־יושר פאַר מיין זון משה בן ר' חיים". דער שוויי־צער האָט זי אָבער פאַר דער טיר אויך נישט געלאָזט שטיין, און גענומען זי טרייבן (ווייל די יידענע האָט יעדן איינעם, וואָס איז אריין אָדער ארויס פון קאָרידאָר, און וואָס האָט זיך איר געקאָנט אויסווייזן, אז דאָס איז דער באַרימטער „מליץ־יושר", באַאומרואיקט, אָנגעכאַפּט פאַרן אַרבל,

און גענומען קושן, און מיט טרערן אין די אויגן געוויזן אויפן בריוול).
די יידענע האָט בשום אופן נישט געוואָלט אוועקגיין פון הויז. דאָס האָבן באַמערקט אַ פּאָר פאַרבייגייענדיקע און זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט צו באַטראַכטן די יידענע. אַ טאַטערישער פּרוכטן־הענדלער האָט זי אָנגענומען פאַר איינער פון זיין ראַסע און צו איר גערעדט טאַטעריש, און די יידענע האָט אים נישט געקענט צוריק אָפּענטפערן. ווער ווייסט, מיט וואָס דער אינצידענט וואָלט זיך געווען געענדיקט (געווים מיט דעם, וואָס די יידענע וואָלט אוועקגעפירט געוואָרן אין צירקל אַריין), ווען עס וואָלט זיך נישט באַוויזן מירקין.

אַז דער שווייצער האָט אים דערזען, האָט ער די יידענע אָפּגעלאָזט און דערקלערט, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך.

— פון פרימאָרגן זיצט זי דאָ, אָנגעקומען גלייך פון באַן מיטן פּעקל אין האַנט. מ'האָט איר געזאָגט, אַז דער עמפּפאַנג הייבט זיך ערשט אָן פיר אַזייגער, און זי וויל נישט אָפּטרעטן. זי באַאומרואיקט יעדן פאַרבייגייענדיקן.

מירקין האָט אים שטיל געמאַכט און שוין מיטגענומען די יידענע מיט זיך.

די יידענע האָט אָנגענומען מירקינען פאַרן גרויסן מליץ-יושר, און אַ מבול פון ווערטער האָבן זיך געשאָטן פון איר מויל, אַזוי ווי זי וואָלט זיי געוועזן אַרויסגעזאָגט, נאָר כדי איינצושלינגען זיי צוריק:

— האַר לעבן, איר קאָנט מיר ראַטעווען מיין קינד. איר אַליין, דער הייליקער רבי האָט עס געזאָגט. אוי, פּאַניע קרוין!

מירקין האָט נישט פאַרשטאַנען קיין איין וואָרט, וואָס די יידענע זאָגט, נאָר דאָך האָט ער עפּעס יאָ פאַרשטאַנען. עס איז געווען אַ נייע זאַך, וואָס האָט זיך דערוועקט אין אים. וואָס פרעמדער די יידענע איז אים פאַרגעקומען, וואָס אומפאַרשטענדלעכער זי האָט גערעדט, אַלץ מער האָט אים גערייצט די נייגיריקייט אויסצוגעפינען, ווער זי איז אַזעלכע. ער האָט זי אוועקגעזעצט אין פאָדער־צימער און האָט צו איר עפּעס געזאָגט, נישט מיט ווערטער, נאָר דורכן ווונק, דורך די האַנט־באַוועגונגען, און ער איז אַריינגעגאַנגען אין די אינערלעכע צימערן פון אַדוואָקאַט.

אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ איז נישט געווען אינדערהיים. איר דינסט האָט אים דערציילט, אַז זי איז אַרויסגעפאָרן מיט נאַאום גריגאָראָוויטשן,

וועלכער איז געקומען נאָך איר. דער אדוואָקאַט איז נאָך אין סענאַט. גינא סאַלאָמאָנאָוונא געפינט זיך אין איר צימער. זי איז נישט אין זייער אַ גוטן מוט. זי האָט קאָפּ-ווייטיק.

מירקין האָט זיך ארומגעדרייט אין די גרויסע צימערן. ער איז אַריין צו זיך, אין בשותפותדיקן קאַבינעט, וואָס ער האָט געהאַט מיט ווינ־שטיינען און אָנגעהויבן איבערצוקוקן אַקטן, וואָס ער האָט באַדאַרפט צוגרייטן פאַרן אדוואָקאַט.

דער קאָפּ איז אים אָבער נישט געווען צו דער ארבעט. די יידענע אין קאָרידאָר, פון וועלכער עס האָט זיך אַלץ געהערט אַ שטיל זיפצן, ווי אַ זשיפּען פון אַ האַלב-געשאָכטענער הון (ער הערט איר זשיפּען דאָ ביי זיך אין קאַבינעט), לאָזט אים נישט צורו. עס רייצט זיין נייגיריקייט: „ווער זענען זיי דאָס אַזעלכע — דאָרט, ווייט, ווייט, טיף אין תחום? ווי אַזוי לעבן זיי דאָרט? וואָס פאַר אַ שפּראַך רעדן זיי דאָס? ווי פרעמד און ווייט דאָס איז אַלץ — ווי מענטשן פון אַ גאַנץ אַנדער לאַנד, פון לענדער, צו וועלכע מען קומט קיינמאָל נישט, ווי עסקימאָסן, אָדער אַן אַנדערער נישט-אויסגעפאָרשטער שבט פון דער גרויסער רוסישער אימ־פּעריע".

דורך דעם יאָר, וואָס ער האָט פּראַקטיצירט ביים באַרימטן אדוואָ־קאַט, איז אים שוין נישט איינמאָל אויסגעקומען זיך צו באַקענען מיט יידן, וואָס קומען פון יידישן תחום, פון אויבן-אויף באַקאַנט צו ווערן מיט זייער לעבן, מיט די ספּעציפישע יידישע פּראָבלעמען, וואָס די אויס־נאַם-געזעצן און די באַגרענעצונגען שאַפן פאַר זיי. אָבער דאָס וואָס היינט, האָט ער נאָך קיינמאָל נישט געזען. אַ סוד פון דער טיפענער פון אומבאַקאַנטע און געהיימנישפולע וועלטן. ער דערפילט ערשט איצט, ווי יענע וועלטן גייען אים אָן.

ער האָט אַליין נישט געוווּסט, אַז ער וועט זיין אַזוי פאַראינטערע־סירט אין דעם פאַל. און פאַרוואָס איז ער אייגנטלעך אַזוי פאַראינטע־רעסירט?

שפּעטער, אַז מען האָט די יידענע צוגעלאָזט צום באַרימטן אדוואָ־קאַט, איז געווען זייער שווער אויסצוגעפינען די ריכטיקע סיבה, וואָס עס האָט זי געבראַכט צו קומען קיין פּעטערבורג. קיינער האָט נישט פאַר־שטאַנען איר שפּראַך. די האָפענונגען, וועלכע מען האָט געלייגט אויף

יאַקאָב שמולעוויטש (אויפן ערשטן אַסיסטענט), וועלכער איז דאָך אַליין געקומען פון תחום, האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר אָפּגענאַרטע. יאַקאָב שמולעוויטש האָט זיך באַליידיקט: אַז מען האָט גאָר געקאָנט דערוועגן זיך צו טראַכטן וועגן דעם, אַז ער פאַרשטייט „זשאַרגאָן". ביי זיי אין שטוב איז קיין אַנדער וואָרט אַ חוץ רוסיש, זייט דריי דורות, נישט גע־רעדט געוואָרן. ער, מער פון אַלע אַנדערע, האָט זיך אָפּגעשאָקלט פון דער גאַנצער מעשה. בשעת־מעשה האָט ער צווישן זיין גראָבן און קליינעם פינגערל געהאַלטן זיין האָר־בערשטל (אַ קונץ־שטיקל פון אים) און באַ־האַלטענערהייט זיך געבאַרשט די וואָנסעס און דאָס בערדל, רעדנדיק דערביי מיט זיין כאַראַקטעריסטישן „ר" רוסיש.

— איך קאָן דאָס נישט פאַרשטיין, ווי אַזוי קאָן מען זיך דאָס לאָזן אַליין אין דער רעזידענץ נאָך יורידישע עצות, נישט קענענדיק די שפּראַך פון אונדזער לאַנד.

פון דער סיטואַציע האָט אַרויסגעראַטעוועט דער באַרימטער אַד־וואָקאַט אַליין. ער האָט זיך גוט דערמאָנט יעדעס וואָרט פון זיינע קינ־דעריאָרן און זיך געפרייט דערויף, וואָס ער האָט אַ געלעגנהייט צו רעדן אַ שפּראַך, וואָס איז געווען זיין אייגענע קינדער־ און מוטער־שפּראַך. און כאָטש דער יידענעס אויסרעדן איז אים געווען פרעמד און שווער צו פאַר־שטיין (זי האָט גערעדט מיט אַ טיפן פוילישן אַקצענט, זינגענדיק די ווערטער, און אַזוי ווי זי איז נאָך געקומען פון אַ חסידישער משפּחה, האָט זי באַנוצט פיל גמרא־ווערטער), דאָך האָט ער זיך געמאַטערט און האָט כמעט אַלץ פאַרשטאַנען.

זי האָט דערציילט אין איר כאַראַקטעריסטישן לשון אַ שוידערלעכע געשיכטע:

„אַ זון האָט זי אָן איין איינציקן ביי דער מאַמען און ביי גאָט. אַ לערנער גאָר אייגער אין דער וועלט — היתר־הוראה אין דער קעשענע, אַ באַווייבטער שוין, מיט צוויי קינדערלעך. האָט מען אים, צוליב דעם וואָס מען האָט פאַרגעסן אויסצושטרייכן פון די ביכער זיינעם אַ יונגן ברודער, וואָס איז, לא־עלינו, געשטאָרבן, צוגענומען אין סאָלדאַטן. איז ער דאָך אָבער אַ פרומער ביז גאָר, און איידער אָפּצוווייכן פון גאָטס וועג אויף אַ האָר, איז דאָך שוין גלייכער הונדערט מאָל דער טויט, לא־עלינו. און ווער שמועסט נאָך פון עסן טרפות און אַלע טמא זאַכן. געגוג, ער

האָט זיך נעבעך אויסגעריכט אַ ביטער שווער יאָר, וואָס דאָס איז גאָר ניִשט צו באַשרייבן. מען האָט אים אָנגעטון כּלערליי געברענטע צרות און אכזריות, וואָס אַזעלכעס שטייט גאָרנישט אין דער תוכחה. מען האָט געריסן פון אים זיין לייב לעבעדיקערהייט. ער איז פון גאָטס וועגן, חלי־לה, ניִשט אָפּגעטראָטן אויף אַ האָר. ביי די גויים אין די הענט האָט ער זיך אויפגעפירט יידישלעך. איז געגאַנגען אויף זייערע דינסטן און האָט געברומט דאָס דאַוונען אויסנווייניק. ווי ער האָט נאָר געקאָנט, האָט ער אָנגעטון אַ טלית און תפילין, אָדער אַריינגעקוקט אין אַ יידיש ספר, וואָס ער האָט מיטגענומען אין זיין רוקזאַק אַריין. האָבן נישט געקאָנט אי־בערטראָגן די גויים, וואָס ער האַלט אַזוי געטריי זיין אמונה, און זיי האָבן זיך אָנגעזעצט אויף אים, חלילה עובר צו זיין אויף גאָטס געבאָט. און אפשר איז עס געווען גאָטס אַ זאַך. מען האָט אים געוואָלט אויספּרוּוון „מן השמים”, צי ער וועט קאָנען ביישטיין די נסיונות און האַלטן זיך ביי זיין אמונה, ווי אין קו־הישר שטייט געשריבן. גענוג צו זאָגן, איינ־מאָל האָבן זיי מיט אים אַ שפּאַס געטריבן. דער עלטסטער זיינער, מיט נאָך אַ פּאָר זיינע חברה־לייט, פּעלדפעבל, ווי מען רופט דאָס ביי זיי, זענען געגאַנגען און האָבן גענומען אַ שטיק „דבר־אחר” און געשטופּט אים אין מויל אַריין. האָט ער זיך דאָך אוודאי געווערט. ווי דען אַנ־דערש? אַזוי ווי עס שטייט געשריבן, אַז אַ ייד מוז זיך דאָס לעבן חליפה איינשטעלן און נישט אָפּטרעטן פון ריכטיקן וועג. גענוג, זיי האָבן אים אַנידערגעוואָרפן אויף דער ערד. שיכור זענען זיי געווען. וואָרים ווען זיי וואָלטן נישט געווען שיכור, וואָלטן זיי דאָך פאַרשטאַנען, אַז מען טאָר אַזאַ זאַך נישט טון. אפילו די אייגענע אמונה פאַרבאָט דאָס. גענוג, זיי האָבן אים מיט געוואַלד דאָס חזיר אין מויל געשטופּט. וויי, וואָס מיינע אויערן האָבן דאָס דערלעבט צו הערן! ר' יודלס איינאיינציקן זון, דעם אור־החיימס אַן אייניקל, זאָל מען טון אַזאַ זאַך (איז די יידענ' פּלוצ־לינג אַרויס מיט אַ גרויס געוויין). און ווי זיי האָבן אים דעם דבר־אחר געשטופּט אין מויל אַריין, האָט ער זיך דאָך אוודאי געווערט, האָט ער ביי זיין עלטסטן דאָס העמדל צעריסן, און אַ צווייטן עלטסטן האָט ער געביסן אין דער האַנט. מען ווייסט דען, וואָס מען טוט ביי אַזאַ זאַך? האָבן זיי אים פאַרקלאָגט פאַר די גרויסע נאַטשאַלניקעס, אַז ער האָט זיינע עלטס־טע מעיז פּנים געווען, און פאַר דעם קומט בעוונותנו הרבים אַ גרויסע

שטראָף. נענוג, עס איז קיינער ניט געווען, וואָס זאָל זיך פאַר אים אָנ־נעמען, ווער האָט דען געזאָלט וויסן? ער האָט אפילו אהיים נישט גע-שריבן אויך, און זיי האָבן אים פאַרמשפּט אויף צוואַנציק יאָר „ארעס־טאַנטסקע ראָטע", וואָס דאָס הייסט קאַטאָרגע, און מען שיקט אים שוין אַ געבונדענעם אין קייטן אוועק. האָב איך דאָך נישט געוווסט וואָס צו טון, בין איך אַריין צום רבין זאָל לעבן, און אַזוי לאַנג געשלאָגן מיט דעם קאָפּ אין רבינס טיר, ביז מען האָט מיך גלייך צוגעלאָזט צו אים. האָב איך דאָך עפּעס געמאַכט אַ גוואַלד, אַז מען זאָל אַזעלכעס צולאָזן, אַז דעם אור־החיימס אַן אייניקל זאָל יונגערהייט פאַרפוילט ווערן אין די תפיסות! האָט מיר דער רבי געזאָגט, אַז דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, אַז מען זאָל זיך ווענדן נאָך פּעטערבורג, אַז דאָרט געפינט זיך אַ גרויסער מליץ־יושר, אַן אוהב־ישראל, וואָס ווען ער זאָל נאָר וועלן, קאָן ער דיין זון אַרויסראַטעווען. וואָס וועט אַ מאַמע נישט טון צוליב אַ קינד? האָב איך זיך איינגעשטעלט דאָס לעבן, און בין געקומען צום גרויסן האַר נאָך פּעטערבורג: — „האַר לעבן!" — איז די יידענע אַרויס מיט אַ בראָך טרערן, געוואָרפן זיך צו די פיס פון אַדוואָקאַט, געכאַפּט זיין האַנט קושן; „ראַטעוועט מיר מיין קינד, מיין איינציקן לערנער!"

אַ לאַנגע ווײַלע איז דער אַדוואָקאַט געבליבן זיצן אַ בלייכער און אַ שווייגנדיקער. ער האָט זיינע פינגער נערוועז דורכגעפירט איבער זיי־נע גרויסע קודלעס האָר, נערוועז זיין בערדל געצופּט. די יידענע האָט איצט געשטופּט צו אים דאָס בריוול, וואָס זי האָט געהאַלטן אין האַנט.

— נאַ, לייענט, האַר לעבן, לייענט, וואָס דער הייליקער רבי שרייבט וועגן אים. דער הייליקער רבי האָט עס אַליין אָנגעשריבן מיט זיין איי־גענער האַנט צום האַר לעבן. דער האַר וועט זיך אַ גרויס שטיק עולם הבא פאַרדינען. אַלע עבירות וועלן אים שוין פאַרגעבן ווערן, פאַר אַזאַ גרויסע מצוה, צו ראַטעווען אַ יידישע נשמה פון גויאישע הענט.

די ווערטער האָבן גערירט דעם אַדוואָקאַטס האַרץ, מער ווי אַלץ. עס איז נישט געווען די הבטחות, וואָס זי האָט אים צוגעזאָגט. עס איז געווען דער נאַאיווער שטאַרקער גלויבן, וואָס האָט זיך געהערט פון דער יידענעס רייד, וואָס האָט גערירט דעם אַדוואָקאַטס האַרץ.

דער אַדוואָקאַט האָט זיך אויפגעהויבן און גענדרייט זיך איבערן צי־מער אַרויף און אַראָפּ. ער האָט נאָך גאָרנישט געזאָגט. זיינע צוויי אַסיס־

מענטן זענען געשטאַנען ביים טיש, באַטראַכט די יידענע מיט נייגירי־קייט.

— איך זע נישט, איך זע גאָרנישט, וואָס מען קאָן דאָ מאַכן! — האָט געהאַלטן אין איין רעדן פאַר זיך דער אדוואָקאַט, אין אַ שפּראַך, וואָס די יידענע האָט נישט פאַרשטאַנען, — ער איז פאַראורטיילט דורך דעם קריגס־געריכט.

— און צוליב אַזאַ קליניקייט, איבער אַ שטיקל חזיר, לאָזט אַ מענטש זיך זיין איינן לעבן פאַרלירן? — האָט פּלוצלינג יאַקאָב שמו־לעוויטש געפּונען דער יידענעס לשון אין זיין מויל, — וואָס וואָלט גע־ווען, אַז ער וואָלט געוועז אויפגעגעסן דאָס שטיקעלע חזיר?

— האַר לעבן, וואָס רעדט דער האַר? טויזנט מאָל גלייבער דער טויט, איידער חלילה! — האָט די יידענע אויסגעשריגן.

— דאָ קאָן איך נאָר, מיין ליבע יידענע, איין איינציקער מענטש העלפן. און דאָס איז דער צאַר אַליין! — האָט פּלוצלינג דער אדוואָקאַט זיך אָנגערופן. — קריגס־געריכט, אויף דעם איז קיין אַפּעלאַציע נישטאָ. קיין מענטש קאָן אייך דאָ נישט העלפן.

— דער רבונו של עולם! — שטרעקט אויס די יידענע די האַנט צום הימל.

דער באַרימטער אדוואָקאַט האָט זיך פאַרשעמט פאַר דער יידע־נעס ענטפער, און ער האָט געזאָגט ווי פאַר זיך:

— געוויס, געוויס, דער רבונו של עולם. אָבער דער רבונו של עולם קאָן עס נאָר טון דורך דעם צאַר, דערפאַר ווייל ער איז פאַרמשפּט גע־וואָרן דורכן קריגס־געריכט. אָבער ווער וועט גיין צום צאַר? ווער קאָן אים די זאַך פאָרברענגען? איר ווייסט, אין וואָס פאַרא צייטן מיר לעבן? — האָט דער אדוואָקאַט געזאָגט ווי פאַר זיך.

— דער רבי האָט מיר געזאָגט, וואָס איך זאָל טון, דעם קייסערס האַרץ אויף צום גוטן איבערצוקערן, — האָט די יידענע דעם אדוואָקאַט געטרייסט — אויך דער קייסער איז ביים רבונו של עולם אין די הענט.

אַ שמייכל איז פאַרלוירן געוואָרן אויפן אדוואָקאַטס ליפּן.

— דערווייל קאָן מען אייך יעדן אויגנבליק דאָ כאַפּן. קיין וווינ־רעכט אין פּעטערבורג האָט איר דאָך נישט, און מען קאָן אייך אַהיים־שיקן מיטן עטאַפּ.

— איז שוין גאר קיין עצה נישטא פאר מיין בראך? — איז די יידענע געבליבן בלינד דערשראקן.

— איך וויים נישט, וואס מיר קאנען דא טון. איך זע נישט קיין מעגלעכקייט, קיין אויסוועג... א צוטריט צום צאר האבן מיר נישט.

— איך וועל נישט גיין פון דאנען. דער רבי האט מיך געשיקט צום גרויסן האר, מן הסתם ווייסט ער, וואס ער רעדט. מיין קינד איז אין סכנה. וווהין זאל איך גיין? איך וועל זיך אוועקלייגן פארן צארס פאלאץ. זאלן זיי מיך צעטרעטן מיט די פיס. איך האב שוין פאר גארנישט קיין מורא, מיין קינד איז ביי די גויים אין די נעגל. — און די יידענע האט זיך געגעבן א ווארף אנידער פאר די פיס פונעם אדוואקאט.

דער אדוואקאט איז געבליבן אין פארלעגנהייט און געקוקט, ווי ער וואלט געזוכט אן עצה ביי זיינע צוויי אסיסטענטן. יאקאב שמולעוויטש האט געמאכט אן אומאנגענעמע גרימאסע. דאס זעלבע האט אויך געטון דער אנדערער. דער אדוואקאט האט זיך אין דער שטיל אנגעהויבן צו באראטן מיט זיינע אסיסטענטן.

— סאלאמאן אסיפאוויטש, אפשר וועט זיך דאך לאזן עפעס מאכן? דאס, דאס איז דאך אומדערהערט... — האט מירקין ארויסגעשטאמלט.

— וואס קאן מען מאכן מיט איר? זי האט דאך קיין ווינרעכט נישט. מען קאן זי דאך יעדן אויגנבליק ארויסשיקן. יאקאב שמולעוויטש, — ווענדעט ער זיך צו זיין אסיסטענט, — קאן מען נישט עפעס זען איינצוארדענען דורך אונדזערע קליענטן, וואס קומען פון „תחום"? זיי מוזן דאך עפעס האבן א וועג, ווי אזוי זיך דערוויייל איינצוארדענען איז פעטערבורג. גיט א פרעג, למשל, די פרוי הורוויץ, זי קומט אויך, דאכט זיך פון ווארשע. איר ווייסט שוין, די מוטער פון אונדזער רעוואלוציאנער.

— איך וויל דערמיט גארנישט האבן צו טון. מיר קאנען נאך האבן אומאנגענעמלעכקייטן.

— איך וועל זיך דערצו נעמען. איך וועל עס איינארדענען, — האט זיך אנגערופן מירקין.

— וואס ווייסט איר פון ווינרעכט! איר האט דאך דערמיט קיינמאל נישט געהאט צו טון, — זאגט דער אדוואקאט, און גייט אליין ארויס אין קארידאר, ווו עס האבן געווארט די ארימע קליענטן אויף

זייער רייע, לויפט דורך מיט זיינע פלינקע דורכנעמענדיקע אויגן די וואַרטנדיקע, וואָס האָבן זיך אויפגעשטעלט ביים אַדוואָקאַטס דערשיינען. באַמערקט אַ יידן, געגעבן אַ ווונק צו אים. דער ייד מאַכט זיך גלייך די באָרד, הוסט זיך אויס און גייט נאָכן אַדוואָקאַט.

— ווײַנשטיין פון ווילנע, דער פּאַטער פון סטודענט לעוו אָסיפּאָוויטש ווײַנשטיין, — זאָגט דער אַדוואָקאַט, וואָס האָט געדענקט די נעמען און די „עסקים" פון אַלע זיינע קליענטן.

— יאָ, איך האָב געקראָגן אַ בריוו, — הייבט דער פּאַטער אָן צו דערציילן פון זיין „עסק".

— נישט וועגן דעם וויל איך רעדן מיט אייך. איך האָב צו אייך אַ בקשה. איר האַלט זיך דאָך אויף אין פּעטערבורג אומלעגאַל, פאַרשטייט זיך — האָט נישט קיין מורא, איך וועל אייך נישט אַרויסגעבן. קאָנט איר נישט מיטנעמען די יידענע און זי אויך איינאָרדענען?

— איך האַלט זיך אויף ביי דער „סוואַסנעצאָווא", — זאָגט דער ייד אַ פאַרשעמטער און לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ.

— איך האָב אייך נישט געפרעגט, ווו און וואָס — דערהויבט דער אַדוואָקאַט זיין שטימע אין אַ בייזערדיקן טאָן. — מיר אַלע לעבן נישט אין רוסלאַנד, ווי מיר וואָלטן געוואָלט, נאָר ווי מיר מוזן. נעמט מיט די יידענע.

— עס זענען אַפילו דאָרט פאַראַן אויך פרויען. איך מיין...

— איך האָב אייך נאָך אַמאָל געזאָגט, אַז איך ווייס נישט און וויל נישט ווייסן, וואָס פאַר אַן אָרט דאָס איז. זייט אַזוי גוט און נעמט מיט די פרוי מיט זיך

— גייט מיט מיט דעם יידן, — ווענדעט זיך דער אַדוואָקאַט צו דער פרוי, — ביז מיר וועלן באַטראַכטן, וואָס מיר קאָנען טון.

— יאַקאָב שמולעוויטש, נעמט דעם נאָמען פון איר זון און פאָלק, ווו ער האָט געדינט. זייט אַזוי פריינטלעך...

— גייט, גייט, — העלפט דער אַדוואָקאַט אויפהייבן די יידענע פון דער ערד. — ווי זאָגט איר, אַלץ איז אין גאָטס הענט.

— און איצט נאָך דער רייע. ווער איז דער נעכסטער?

פאַרן אַדוואָקאַט האָט זיך פאָרגעשטעלט אַ דעפּוטאַציע פון אוני־טישע פויערן, מיט זייער גלח בראש...

קאפיטל 15

מאדאם קוואסנעצאווא

ניט ווייט פון אדוואקאטס ווינונג, אויף דער זעלבער גאס, האט זיך געפונען דאס ארט, וואס איז באוווסט געוועז אין דער הויפטשטאט, אלס „קוואסנעצאוואס אינסטיטוט". ס'האט זיך געפונען אין א הויז, אויף אן אומהיימלעכן גרויסן הויף. דער הויף איז שטענדיק געוועז א פארוואלגערטער. א סוחר פון אלטווארג האט געלאזט דארט שטיין זיינע אלטע מעבל־שטיקער, אן אייזן־הענדלער — זיין פארלעגן אייזן־אפפאל, און א הערינג־סקלאד — אומענדלעכע שורות פון טונען... דער הויף איז געוועז ווי א לאבירינט. אז מ'איז אריינגעקומען אין אים, האט מען מער זיך פון אים ניט געקאנט ארויסקריגן. אין דעם דאזיקן הויז האט די קוואסנעצאווא געהאט איר „זאוועדעניע", וואס האט ביי א טייל פעטער־בורגער איינוווינער (און דאס דווקא צווישן די בכבודע באאמטישע קרייזן) זיך גערופן „קוואסנעצאוואס אינסטיטוט", און ניט בחנם.

אין א קעלער פון דעם הויז, בשותפות מיט איר פארוואלטער וואסיל אלעקסאנדראוויטש, האט די קוואסנעצאווא געהאט א „טיי־לאווקע". בלויע שילדן, אויף וועלכע עס איז געשטאנען אויסגעמאלט, ווי ווייס־העמדיקע רוסן שוויצן ארום א סאמאוואר טיי, זענען געהאנגען פאר דעם איינגאנג פון גאס ארויס. נאר די לעבעדיקע רוסן מיט די אויפגעפראל־טע באבערדטע ברוסטן, וואס האבן ארויסגעקוקט פון די אויפגעקנעפלטע ווייסע העמדער — האבן געפארעט אין די הינטערשטע שטובן פון קע־לער, און פון די אויפגעעפנטע טירן האט געזעצט א רויך, ווי פון א שוויץ־באד ארויס. אויפן ערשטן שטאק איבער דער „טיי־לאווקע", האט זיך געפונען דער „אינסטיטוט". אגן איין קווארטיר פון איין זייט קארי־דאר זענען די גרויסע, ברייטע, אומהיימלעכע צימערן פון דעם אלטן פע־טערבורגער הויז איבערגעמאכט געווארן אין קליינע קעמערלעך, אפגע־צוימט איינס פון אנדערן מיט דיניטשקע האלצערנע ווענט, און בא־קלעפט — ווי אין איילעניש — מיט שטענדיק זיך שיילנדיקע באבלימ־

טע טאפעטן. דער „זאל", וועלכער האט ארויסגעקוקט מיט זיינע פיר אויגן־פענצטער צו דער גאס ארויס — איז איבערגעבליבן אומבארירט. באמעבלט מיט רויטע פלושעלע קאנאפעס און פאטעלן, ארום שווארצע געשניצטע טישן, האבן זיך דארט אויפגעהאלטן די געסט, וואס זענען געקומען צו די דאמען פון דעם „אינסטיטוט". אין א צווייטער וווינונג, וואס איז געלעגן וויז־א־ווי דעם „אינסטיטוט", אויפן זעלבן קארידאר, איז אויף דער פראנט־טיר געשטאנען אויפגעקלאפט א מעשן בלעכל מיט דער אויפשריפט: „פריוואטע וווינונג פון מאדאם קוואסנעצאווא".

דארט אין דער וווינונג איז אריינגערונען א שטראמל טרערן, וואס האט זיך געגאסן ווי א שטראמל בלוט פון דער ווונד, וואס האט זיך גערופן „רוסלאנד"...

קוואסנעצאווא האט די מאדאם געהייסן נאר אין איין טייל וווינונג, זוו עס האט זיך געפונען דער „אינסטיטוט". אבער אויף איר אייגענער קווארטיר, וויז־א־ווי פון „אינסטיטוט", האט זיך די מאדאם גערופן נאך ביי איר יידישן נאמען, וואס זי האט מיטגעבראכט פון די אדעסער געגנטן — דבורה־לאה ברוינשטיין.

אלע „איקאנעס" פון איר נייעם גלויבן האבן זיך געלויכטן אונטער רויטע פלעמעלעך אין די קליינע קעמערלעך פונעם „אינסטיטוט". אויף איר אייגענער וווינונג האט די מאדאם געהאט אויסגעהאנגען אן „אל־מלא־רחמים־לוח", אויף וועלכן עס זענען געווען אויסגעמאלט דריי מצבות, וואס האבן געטראגן אין דער רוסישער און יידישער שפראך די נעמען פון איר פאטער, מוטער און מאן. די טעג אין רוסישן און יידישן קאלענדאר, אין וועלכע עס פאלן אוים זייערע יארצייטן, זענען געווען אויפגעשריבן אויפן „לוח". איבער די טישן האבן זיך ארומגעוואלגערט סדורים און חומשים, וואס זענען נישט לאנג צוריק באנוצט געווארן, און אויף א קליין שענקל, איבער וועלכן טאקע עס איז געהאנגען דער אויבן דערמאנטער „אל מלא רחמים", האבן זיך געפונען צוויי מעשענע לייכטערלעך, אין וועלכע עס האבן נאך געשטעקט צוויי אינמיטן אויסגעלאשענע ליכט.

די „קוואסנעצאווא" איז געווען א באיארטע, פליישיקע פרוי מיט א רויט פול פנים, און אן אויסערגעווענלעך דיקן האלדז, וואס האט געמאכט אן איינדרוק, ווי א ברייט־ראנדיקער קוימען פון א גוט אונטער־

געהייצטן קעסל, אָן וועלכן איר ברייט־ברוסטיקע און ברייט־ביינערקע פי־גור — (וואָס איז געווען ווי געגאָסן פון איין שטיק) — האָט דערמאָנט. זי האָט געטראָגן אַ ברוין שייטל אויף אירע גרויע האָר, נישט צוליב פרומ־קייט, נאָר צוליב איר „פּראָפּעסיע". זי האָט באַלאַנגט צו דער „רעכט־גלויביקער אמונה", וועלכע זי האָט אָנגענומען צוזאַמען מיט איר מאַן, צוערשט אויס ריין מאַטעריעלע גרונטן, כדי צו קאָנען וווינען אין פּע־טערבורג אומגעשטערט און צו קאָנען פריי אָפּגעבן זיך מיט איר באַשעפ־טיקונג. נאָר שפּעטער איז זי איבערגעגאַנגען אין דעם גלויבן אריין מיט אַ רעכטן אמת. זי האָט פרום געהאַלטן די אַלע רעכט־גלויביקע יום־טו־בים, רעגלמעסיק באַזוכט די צערקווע און ווי נאָר זי האָט געהאַט אַ גע־לעגנהייט, האָט זי אָנגעצונדן אַ ליכטל פאַר איר פאַרשטאָרבענעם מאַנס נשמה. נאָר דאָס האָט איר נישט געשטערט ווייטער זיך צו קלאַמערן צו דער אמונה, פון וועלכער זי האָט געשטאַמט, אויס דעם איינפאַכן פּראַק־טישן גרונט: אין צווייען איז שטאַרקער.... צוזאַמען מיט די רעכטגלויבי־קע יום־טובים האָט זי אויך געפּראַוועט די יידישע, וועלכע זי האָט גאַנץ גוט געדענקט און געהאַלטן פון זיי אַ פּינקטלעכן חשבון. דבורה־לאה האָט מיט אַ געשיקטקייט געקאָנט אַזוי די יום־טובים פון די ביידע גע־טער צוזאַמענבינדן, אַז מען האָט גאָרנישט אָנגעזען, אַז זיי שטייען איינס צום אַנדערן אין אַ סתירה. דבורה־לאה האָט שלום געמאַכט אין דעם טויזנט־יעריקן קריג, וואָס די באַגרינדער פון די אמונות האָבן אריינגע־וואָרפן צווישן די מענטשן. צווישן די באַמאַלטע אייער, חזיר־קעפּלעך, קוכנס, וואָס זי האָט אויסגעשטעלט אויף איר פּסח־טיש פאַרן פּאָפּ צו באַשפּריצן מיטן הייליקן וואַסער, האָט זי אויך נישט פאַרפעלט אריינ־צונעמען די יידישע מצות. ביינאַכט האָט זי אָפּגעריכט דעם סדר, צו־מאָרגנס איז זי געגאַנגען אין צערקווע אריין זיך קושן מיט אַלע: „קריס־טוס איז אויפגעשטאַנען". נעבן דעם קריסטוס־בוים האָט זיך געפונען אַ יידישער חנוכה־לאָמפּ, וועלכן זי האָט געלאָזט באַלויכטן אין זיינע אַלע ניין ליכטלעך.

דעם שלום צווישן די געטער, קעגן די אָנגענומענע דאָגמעס פון די הערשנדע רעליגיעס, — האָט נאָך אייגנטלעך איינגעפירט איר מאַן, אַנשל סולאָס, וואָס האָט זיין געשעפט, צוזאַמען מיט זיין ווייב, איבער־געפירט פון אָדעסער פּאָרט — אין דער הויפּטשטאָט אריין. צוליב דעם

ליכטיקן אָנדענקען פון געשטאָרבענעם האָט דבורה־לאה נישט געענדערט אויף א האָר פון זיין פירן זיך, סיי אין זיינע געשעפטלעכע וועגן, און סיי אין זיין גלויבנס־שטייגער...

די אַלע יום־טובים, סיי די יידישע, סיי די רעכט־גלויביקע, האָט דבורה־לאה געפּראַוועט פּריוואַט, ביי זיך אין שלאָף־צימער, וואָס איז געלעגן אָפּגעזונדערט, אין דער ענד פון איר גרויסער וווינונג. דאָרט האָט זי געהאַט הענגען אי אַן איקאָנע, אי א „ר' מאיר בעל־הנס"־פּושקעלע, אויף איר אַדרעס פון סאַמע דער הייליקער שטאָט „ירושלים". און כדי אונטער א בילד פון דעם הייליקן קבר, וואָס איז איר געוואָרן צוגעשיקט די געטער נישט צו מאַכן איפּערזיכטיק, — האָט דבורה־לאה יעדעס מאָל, ווען זי האָט אין דעם איקאָנע־לעמפּל אריינגעגאָסן פרישן אייל — אויך אריינגעוואָרפן איר שיינע נדבה אין פּושקעלע, וואָס זי פלעגט — ווען עס איז פול געוואָרן — אַליין אָפּטראָגן און איבערגעבן מיט אירע אייגענע הענט צו א גבאי פון דער סינאַגאָגע. דאָרט, אין איר שלאָף־צימער, פלעגט זי וווינען, עסן, פאַרברענגען, און ציילן ביינאַכט, ביים אראָפּגעלאָזענעם ראָלעט, איר אָפּגעשפּאָרטן פאַרמעגן, וואָס זי האָט גע־האַלטן פאַרשטעקט אין א סעקרעטנעם אָרט... די איבעריקע שטובן פון איר וווינונג האָט זי אָפּגעגעבן פאַר נאַכט לעגער פאַר יידן, וואָס האָבן זיך געמוזט אויפהאַלטן אין דער רעזידענץ אומלעגאַל.

דבורה־לאה האָט געהאַלטן איר „אינסטיטוט" ציכטיק, שטרענג און אָנשטענדיק, געפירט מיט א פעסטער האַנט, צו קיין סקאַנדאַלן נישט צו־געלאָזט. איר „קליענטעלע" איז געווען א געציילטע און איז באַשטאַנען בלויז פון באַווייבטע בכבודע מענער, וועלכע האָבן געוואָלט באַגיין אָן עבירהלע אין דער שטיל, אָן איבריקן רעש... אָן רעקאָמענדאַציע האָט זי קיין געסט צו זיך נישט צוגעלאָזט (דערויף האָט שוין זאָרגפעלטיק אָב־טונג געגעבן איר פאַרוואַלטער, וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, וועגן וועלכן מיר וועלן שפּעטער דערציילן). מיט פּאָליציי האָט זי זיך געפירט קאָ־רעקט, פּינקטלעך אויסגעצאָלט זייער אָפּגעמאַכטן געהאַלט (אַזוי אַז דער „רעווירנאָוווע" אויף דער גאַס האָט זי געגריסט יעדעס מאָל, ווען זי האָט זיך באַוויזן). צווישן דער שכנימשפּאַט איז זי געווען געאַכט, נישט קוקנ־דיק אויף איר פּרנסה — צוליב איר פריינטלעכקייט און אָפענער האַנט אין צדקה־זאַכן. (די „דאַמען" האָבן געהאַט דעם שטרענגסטן באַפעל אויף

קיין אופן נישט צו באַלעסטיקן די שכנים.) אפילו צווישן דער העבערער באַאַמטנשאַפט האָט מען זי געקענט און געאַכט. — איז ביי איר אין הויז געווען די זיכערסטע וווינונג פאַר די נישט־לעגאַלע יידן אין פּעטער־בורג.

זעלבסטפאַרשטענדלעך האָט זי די וווילטאַט געטון נישט צוליב לוין — דבורה־לאה האָט פון אירע קוואַרטיראַנטן קיין באַצאָלט נישט גענומען, זי האָט עס געטון אויס מצוה וועגן, פאַר דער נשמה פון איר פאַרשטאָרבענעם מאַן (קיין קינדער האָבן זיי, נעבעך, נישט געהאַט).

נישט איינמאָל האָט זי באַמערקט, דורכגייענדיק פאַרביי דעם הויז פון אַדוואָקאַט, ווי עס האַלטן זיך אויף אין קאָרידאָר, וואַרטנדיק אויף דער „אויפנאַם", באַזאָרגטע, דערשראָקענע יידן און ווייבער, וואָס אין זייער אויסזעען, אין די קאַפּאָטעס, אין די אַנגסטדיקע אויסדרוקן פון זייערע פּנימער, האָט מען גלייך דערקענט, אַז זיי קומען פון „תחום". דבורה־לאה פלעגט זיך אָפּשטעלן פאַרן הויז און פאַרפירן געשפּרעכן מיט די באַזאָרגטע יידן. אַ חוץ די צרות, וואָס האָבן זיי געבראַכט פון זייערע ווייטע פּראָווינצן אין דער הויפּטשטאָט, איז נאָך צוגעקומען די זאָרג פון אויפהאַלט אין דער הויפּטשטאָט, ד. אימה פאַרן פּאָליציי־צירקל. דבורה־לאה האָט צוערשט פון רחמנות וועגן אַריינגענומען אין איר וווינונג איי־נעם אָדער אַן אַנדערן יידן. ביסלעכווייז איז איר שטוב פאַרוואַנדלט גע־וואָרן אין אַ רעגלמעסיקן אומלעגאַלן האָטעל פאַר רעכטלאָזע. זי פלעגט שוין קומען אַליין פון צייט צו צייט און נאָכפרעגן צווישן די באַזאָרגטע יידן, צי עס באַדאַרף נישט ווער אַ נאַכטלעגער. צוערשט האָט מען זיך דערשראָקן פאַר איר, זי האָט אָבער באַלד געוווּנען צוטרויען — און ביס־לעכווייז איז איר קוואַרטיר געוואָרן אַ באַהאַלטענער אַדרעס, וואָס איז אַרומגעגאַנגען צווישן די אומגליקלעכע פון האַנט צו האַנט, פון מויל צו מויל.

דאָס איינציקע, וואָס דבורה־לאה האָט פאַרלאַנגט פון אירע אומלע־גאַלע קוואַרטיראַנטן (אַ פאַרגיטיקונג פאַר איר גאַסטפריינטלעכקייט), איז געווען, אַז זיי זאָלן אָפּריכטן זייער־דאַווענען ביי איר אין דער וווינונג. דבורה־לאה פלעגט זיך צוהערן פון אַ שפּאַלט פון טיר, פון איר שלאָף־צימער אַרויס, צום לאַנג שוין אָפּגעוווינטן, אָבער נאָך טיף איינגעזונ־קענעם טרויעריקן יידישן דאַווענען־ניגון, וואָס האָט געשלומערט אין איר,

און מיט א גראָבן קרבן־מנחה־סדור אויף אירע קני פּלעגט זי מיטברו־מען די געבעטן...

אין די מערסטע פאלן האָבן די קוואַרטיראַנטן גאָרנישט גע־ווּסט, וואָס פאר א וווינונג דאָס איז, אין וועלכער זיי האַלטן זיך אויף. די „דאַמען" פון דבורה־לאהס „זאַוועדעניע", האָבן געהאַט דעם שטרענגן באַפעל, אויף קיין פאל נישט איבערצוטרעטן די שוועל פון איר פּריוואַט־וווינונג. אויך פלעגט דבורה־לאה נאָר אין זעלטענע פאלן, ביים באַזוך פון א הויך געשטעלטן באַאַמטן אין איר „אינסטיטוט", זיך געפינען אויף דער צווייטער זייט פון איר וווינונג, — ווען עס איז נויטיק געווען זיך צו באַמיען פּערזענלעך און רעפּרעזענטירן זיך פאַרן הויכן גאַסט. דאָס געשעפט איז געטריבן געוואָרן דורך איר באַגלויבטן פּאַרוואַלטער, וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, דורך וועלכן עס איז אויך געגאַנגען די קאָמוניקאַציע צווישן דעם „אינסטיטוט" און דבורה־לאהס שלאָף־צימער.

אזוי אַרום איז די וווינונג פון דבורה־לאה, ווי־זאַ־ווי פון „אינסטיטוט", פאַרוואַנדלט געוואָרן מיט דער צייט אין א צוזאַמענקונפט פאר פיל פון די, וועלכע דער ווילקיר פון די אויסנאַם־געזעצן און באַרבאַרישע באַאַמטע האָט געבראַכט צו זוכן שוץ אין דער הויפּטשטאָט. די קוואַרטיר איז מיט דער צייט געוואָרן אַן „אדרעסני סטאָל" פון יידישע צרות און פּיין. די שטובן פון דער וווינונג האָבן זיך געווייקט אין טרערן, ווי א שוואָם אין וואַסער... צווישן די ווענט זענען געהערט געוואָרן סרעבצן פון צעבראָכענע הערצער, פון קלאָגעדיקע תהלים־זאָגערס, און וועמענס גורל די אייגנטימערין פון דער קוואַרטיר האָט נישט קיין קליינעם אָנטייל גענומען. אויף דער קוואַרטיר האָט אויך דער גורל געבראַכט אסתר האָדל קלאַפּאַייזן, וואָס איז געקומען פון דער עגד פון דער גרויסער רוסישער אימפּעריע, צו זוכן גערעכטיקייט פאר איר זון אין דער הויפּטשטאָט.

ווען מאַדאַם קוואַסנעצאָווא איז געוווּיר געוואָרן די סיבה, וואָס האָט געבראַכט די יידישע פרוי קיין פעטערבורג (אגב, דער יידענעס שטרענגע רעליגיעזיטעט, איר אַלטע יידישע קליידונג האָט נישט ווינציק רעספּעקט און אכטונג גלייך איינגעפלאָסן ביי דער מאַדאַם פון דער „זאַוועדעניע"), איז זי אזוי גערירט געוואָרן, אז זי האָט געלאָזט אַריינרופן איר פּאַרוואַלטער וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, מיט וועלכן זי האָט זיך

געמוזט טיילן מיט דעם איינדרוק, וואָס זי האָט ערשט נאָר וואָס איבער־געלעבט.

וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש האָט גיכער אויסגעזען, ווי אַ פּאַרוואַל־טער פון אַ געשעפט, וואָס פאַרקויפט הייליקע בילדער פאַר גלויביקע, איידער פון אַזאַ „זאַוועדעניע". אַזוי ווי זיין באַלעבאָסטע, איז ער גע־ווען נישט אין זיין ערשטער יוגנט און האָט דערוועקט צו זיך אַכטונג דורך זיינע גלאַט־געשמאַלצטע, שוין פאַרגראָעטע האָר, וואָס האָבן זיך רעגלמעסיק אַראָפּגעלאָזט איבער זיינע אויערן, דורך זיין גוט־געפּלעגטע באָרד און דורך זיין בכבודע קליידונג. וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש האָט שטענדיק אין זיין דינסט אין „אינסטיטוט", ווי ביי זייער אַ בכבודער באַשעפטיקונג, געטראָגן זיין שוואַרצן סורדוט, און די סאַמעטענע וועסט, איבער וועלכער עס איז געהאָנגען אַ גאָלדענע קייט.

פּונקט ווי זיין באַלעבאָסטע, איז ער געווען שטרענג רעליגיעז, און מען קאָן זאָגן, אַז דעם רעליגיעזן קולט, וואָס האָט געהערשט נישט נאָר בלויז אין דעם הויז פון דער „קוואַסנעצאָווא", נאָר אויך אין איר „אינ־סטיטוט", האָט מען אין אַ גרויסער מאָס צו פאַרדאַנקען די שטרענג־רע־ליגיעזע געפילן פון וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש. (אין פּעטערבורג איז אַרומגעגאַנגען אַ ווערטל אויף גאָטספּאַרכטיקע פרויען: „אַזוי רעליגיעז, ווי אַ „דאַמע" פון דער קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט".) זעלבסטפאַר־שטענדלעך, איז דער באַגריף פון די „דאַמען" פון „אינסטיטוט" אין דעם ווערטל געווען איבערגעטריבן, נאָר וואָס איז יאָ וואָר געווען, איז דאָס: אַזוי ווי וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש איז געווען זייער אַ פליכט־באַוווס־טער מענטש, האָט ער אַכטונג געגעבן נישט בלויז אויף דער גוטער באַ־נעמונג פון די „דאַמען" (למשל, אויף זייער אָרט באַגריסן זיך מיט די בכבודע באַאַמטע, פון וועלכע עס איז באַשטאַנען די קליענטעלע), נישט נאָר בלויז אויף זייער היגיענישע ריינקייט (וואָס דאָס איז געווען נויט־ווענדיק פאַר דעם געערטן געזונט פון די געערטע באַזוכער), נאָר אויך אויף די מאָראַלישע און רעליגיעזע פירונגען פון די „דאַמען". ער האָט געזאָרגט וועגן דעם, אַז די „דאַמען" זאָלן רעגלמעסיק באַזוכן די צערק־ווע יעדן שבת פאַרנאַכט, וווהין ער פלעגט זיי פּערזענלעך באַגלייטן און זיי זאָלן אַכטן די פּאָפּן און אַנדערע רעליגיעזע מענטשן. וואַסיל אַלעק־סאַנדראָוויטש איז אַרויסגעגאַנגען פון דעם שטאַנדפּונקט, אַז ווען אַ

מענטש היט אָפּ די רעליגיעזע מנהגים, איז ער שוין ממילא אין בעסטער אָרדענונג, און עס קאָן דורך אים קיינעם קיין שלעכטס נישט געשען...

דערביי מוז מען צוגעבן, אַז וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש איז נישט דווקא אַנגעגאַנגען, אַז מען זאָל אָפּהיטן די מנהגים פון זיין קירכע. אין דער הינזיכט איז ער געווען זייער ליבעראַל. יעדע אמונה איז ביי אים געווען וויכטיק, און ער האָט געהאַלטן יעדן מענטש, וואָס היט אָפּ זיין אייגענע רעליגיע, פאַר אַ פאַרטרויענסווערטן און אָנשטענדיקן מענטש;...

שונאים זאָגן אפילו, אַז דאָס וואָס די „קוואַסנעצאָווע" האַלט פון ביידע רעליגיעס, איז עס דער איינפלוס פון וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן, צו וועלכן, ווי שונאים זאָגן, די מאַדאַם איז נישט גאַנץ גלייכגילטיק זייט איר מאַנס טויט. דאָס זאָגן שונאים און לצנים. דער אמת איז, אַז דאָס אַריינגעמען צו זיך אויף קוואַרטיר פרומע אומלעגאַלע קוואַרטיראַנטן איז געווען מיט דער פולער איינשטימיקייט און סימפּאַטיע פון וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן (וואָס איבעריקנס אָן זיין אָנטייל אין דעם „פאַרברעכן" וואָלט עס געווען צוליב פּאָליצייאישע סיבות פאַר דער „קוואַסנעצאָווע" אוממעגלעך אויסצופירן). ער איז געווען אַזאַ איבערגעגעבענער פריינט פון אַלע רעליגיעזע מענטשן, אַז ער האָט אפילו מוחל געווען די קוואַרטיראַנטן פון „קוואַסנעצאָוואָס" וווינונג דאָס וואָס זיי בעטן פאַר דער נשמה פון זיינס אַ „קאָנקורענט" — דער „קוואַסנעצאָוואָס" מאַן, אַנשל קולאַס. וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש איז, ווי שונאים זאָגן, אייפערזיכטיק געווען אויפן געשטאָרבענעם ביים לעבן, און ער קאָן אים נישט מוחל זיין די צוגעבונדנקייט פון דער „קוואַסנעצאָווע" צו אים, אפילו נאָך זיין טויט...

קאָן מען זיך דאָך פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַן איינדרוק די געשיכטע פון אסתר־האָדל, דערציילט אין דער איבערזעצונג פון דבורה־לאה, האָט געמאַכט אויף וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן. ער האָט אַרויסגענומען זיין קאָלירטן טאַשן טוך פון דער הינטער קעשענע פון זיין בכבודן סורדוט, גוט אויסגעשנייצט זיך זיין רויטע נאָז, און אויסגעווישט די אויגן און געזאָגט אין אַ וויינענדיקן טאָן:

„אַזאַ זאַך זאָל קאָנען געשען אין אונדזער הייליקן רוסלאַנד, דערפאַר וואָס אַ מענטש וויל האַלטן זיינע רעליגיעזע געבאָטן! ניין, איך מוז עס דערציילן דעם געערטן פּאָרזיצענדן אַקים מאַקסימאָוויטש צאַפּוכין, ווען ער וועט אונדז דאָס נעכסטע מאָל באַערן מיט אַ וויזיט. איך בין זי־

בער, אז דער געערטער אקים מאקסימאָוויטש, וואָס איז אַן אויסגעקאָכ־טער מיט די הויכגעשטעלטע קרייזן, וועט עפּעס געפינען אַן עצה".

און צו דער יידענע האָט ער זיך אָנגערופן אין זיין שפּראַך:

— דו זיץ דאָ מיט אונדז. מיר וועלן שוין זען, וואָס מיר קאָנען טון פאַר דיר. מיר האָבן, גאָט צו דאַנקען, גרויס באַקאַנטשאַפט, און וואָס אַנדערע קאָנען נישט — קאָנען מיר.

די יידענע אסתר־האָדל איז פון די רייד אָפּגעשפּרונגען, דערפאַר, ווייל דער „ערל" האָט זי באַרירט מיט דער האַנט, וואָס איז דעם געאַכטן וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן זייער געפעלן.

און די מאַדאַם פון הויז האָט אַרויסגענומען דאָס צווייטע טאַשן־טוך פון דער קעשענע פון איר קלייד, אָפּגעווישט איר נאָז און די פולע באַוואַסערטע אויגן, און געזאָגט:

— מוטער לעבן, איר זענט אַריינגעפאַלן אין גוטע הענט. דער קריסט דאָ (ווייזט זי אויף וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן) איז אַ פרומער גוי און ער האָט גרויס באַקאַנטשאַפט צווישן נאַטשאַלסטווע. עס קומט צו מיר אַריין די גאַנצע וועלט, די שענסטע מענטשן, די העכסטע לייט. גאַנץ פּעטערבורג וועלן מיר אויפקאָכן. דערוויילע זיצט אייך דאָ ווי לאַנג איר ווילט. איר וועט אייך קריגן אייער כשר עסן פון יידישן רעסטאָראַן. עס וועט אייך גאָרנישט פעלן, פון אַלעם בעסטן. נאָר זיצט אייך און בעט צו גאָט, ווי מען האָט אייך געבאָטן.

און אסתר־האָדל האָט פרום די אויגן פאַרגלאָצט און אָנגעהויבן צו שאָקלען זיך ווי ביים דאַוונען:

— דעם רבינס כוח, — מען זעט דאָך באַשיינפּערלעך, דעם הייַ־ליקנס וואונדער.

און דער ייד, וואָס האָט זי אַהער געבראַכט, האָט צו איר געזאָגט, נישט אָן קנאה, מיט אַ קרעכץ:

— הלוואי זאָל איך אַזוי באַלד געהאָלפן ווערן, ווי איר וועט גע־האָלפן ווערן!

דערויף האָט זיך אסתר־האָדל אוועקגעזעצט אין אַ ווינקל און האָט אָנגעהויבן צו זאָגן מיט אַן איכהדיקן ניגונדל:

„אשרי האיש..."

מאַדאַם „קוואַסנעצאָווא" און וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש זענען גע־

שטאנען מיט גוט־בליקנדיקע פארחלומטע אויגן, צוגעקוקט צו דער יידע־
נעס שאָקלען און געפרייט זיך, וואָס אזא פרומע פּדוי איז אריינגעקו־
מען צו זיי אין קווארטיר, — ביז מען האָט געלאָזט וויסן וואסיל אלעק־
סאנדראָוויטשן, אז מען באדארף אים אין „אינסטיטוט"...

קאַפּיטל 16

די שוואָם אין טרערן

מירקין האָט אליין נישט געוווסט, אז דאָס באַגעגעניש מיט דער
וויטער פּראָווינציעלער פרוי וועט אויף אים אזא איינדרוק מאכן. צו־
ערשט א וווּנדערלעכע זאך: ער האָט אלץ פארשטאנען, וואָס די יידענע
האָט געזאָגט. פון וואַנען? עס איז געווען, ווי א קליין באַהאלטן אָדערל
וואָלט זיך אין אים אויפגעעפנט און איינגעזאַפּט אין זיך די אומפאר־
שטענדלעכע ווערטער און צעלאָזט זיי אין זיינע חושים. און איצט האָט
ער זיי.

ביז איצט האָט ער געהאַט אין די ענינים פון טאָג־טעגלעכן ווילקיר,
וואָס זענען פאָרגעבראַכט געוואָרן פאַר דעם גרויסן אדוואָקאט, א ריין
פּראָפעסיאָנעלן אינטערעס, אויף אזוי פיל, אויף וויפיל זיין פּראָפעסיע
איז אים איבערהויפּט אָנגעגאנגען. דורך דער יידענע, דורך איר לעבעדיקן
היינטיקן גוואלד, האָט ער געקראָגן אין די אלע עוולות א ריין פּערזענ־
לעכן אינטערעס. אָן אייגענע זאך. צי איז עס געווען דער עלעמענ־
טאַרסטער געשריי, וואָס האָט זיך געריסן פון דעם בלינדן גלויבן, וואָס
לעבט נאָך אזוי שטארק אין דעם פאָלק, וואָס האָט מירקינען אזוי טיף
אָנגערירט? דורך דעם יאָר, וואָס אים קומט אויס צו פּראַקטיצירן ביים
בארימטן אדוואָקאט, איז ער נישט איינמאָל דערשטוינט געבליבן פאר
די מוראדיקע זאכן פון טאָג־טעגלעכן לעבן. נאָר דאָס מאָל איז עפּעס אַנ־
דערש געווען. ער איז געבליבן דערציטערט און דערשטוינט פאר דעם
טויזנט־יעריקן געהיימניש, פאר דער אומצוגענגלעכער מיסטישער פאַר־
בּאָרגעניש, וואָס לעבט נאָך אזוי פריש און אזוי מעכטיק דאָרט טיף צווי־

שן די מענטשן, וועלכע באַלאַנגען צו איין ראַסע, ווי ער. ער איז דערציטערט געבליבן פאַר דעם גלויבן, וואָס ער האָט קיינמאָל נישט געהאַט.

ער האָט אָפּגעמאַכט ביי זיך, זיך אָנצונעמען פאַר דער יידענע, איך צו העלפן מיט וואָס ער וועט קאָנען. אַז זי האָט זיך אַ פּאָר טעג נישט באַוויזן, האָט ער באַשטימט זי צו זוכן אין איר וווינונג: אפשר דאַרף זי עפּעס, געלט, אָדער עפּעס־אַנדערש? אפשר קאָן זי גאָרנישט זיין דאָרט, ווו זי איז? און אפשר געפינט זי זיך שוין אין אַ צירקל און וואַרט אָפּגעשיקט צו ווערן מיטן עטאַפּ אין איר היים?

ער האָט געוווסט, אַז עפּעס איז נישט רעכט מיט דער קוואַרטיר, אויף וועלכער די יידענע געפינט זיך — כאָטש וואָס עס שטעלט מיט זיך פאָר די קוואַרטיר, האָט ער נישט געוווסט. עס זענען געווען זאַכן ביים אדוואָקאַט, וועלכע מען האָט באַהאַלטן פון אים. פון אַלע די געהיימנישן האָט נאָר געוווסט זיין קאָלעגע יאַקאָב שמולעוויטש, מיט וועלכן דער באַרימטער אדוואָקאַט פלעגט זיך אָפטמאָל איינשליסן אין זיין קאַבינעט, מישב זייענדיק זיך עפּעס מיט אים, אָן מירקינס דערביי־זיין. די קוואַסנעצאָוואַס קוואַרטיר האָט געמוזט זיין איינע פון יענע געהיימנישפולע זאַכן, ווייל מען רעדט קיינמאָל נישט וועגן איר. ער האָט זיך דעם אָדרעס פאַרשריבן אין געהיים.

אַמאָל אין אַן אָוונט, נאָכן עסנפּאַנג, איז ער אַהין אַוועק אויפצוזוכן די יידענע פון פּראָווינץ. אַרויפגייענדיק אויף די טרעפּ צו דער קוואַסנעצאָווא, וועלכע זענען געווען אויסערגעוויינלעך העל באַלויכטן, האָט מירקין פאַרנומען איינצלנע פריילעכע טענער פון אַ שלעכט געשטימטער פּיאַנאָ, אַרויסרייסנדיק זיך פון דער פריש אָפּגעפאַרבטער טיר פון קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט". כאָטש דער ניגון, וואָס האָט זיך אַרויסגעריסן פון דער פאַרמאַכטער וווינונג, איז געווען אַ פריילעכער, פּאָפּולערער קאַבאַרעט־נומער, דאָך האָט ער געוווירקט אַזוי טרויעריק, אַז עס האָט מירקינען אַרומגענומען אַן אומפאַרשטענדלעך בענקעניש.

אַז מירקין האָט זיך דערנענטערט צו דער טיר פון דער קוואַסנעצאָוואַס וווינונג, האָט פון דאָרט אַרויסגעדרונגען אַ גאַנץ אַנדערער ניגון, אַ ניגון פון צעבראָכענע שטימען, וואָס זאָגן תהלים אין אַן איכה־טאָן. אַ מינוט איז מירקין געבליבן שטיין און האָט זיך צוגעהערט צו דיביידע פאַרשידנאַרטיקע ניגונים, וואָס האָבן זיך אַרויסגעריסן פון די

צווי באזונדערע ווינונגען, וואס זענען געווען איינע נעבן דער אנדערער, און זיי האבןביידע געטראגן דעם זעלבן נאמען, נאר מיטן חילוק, וואס אויף דער טיר, פון וואנען עס האט זיך געהערט דער קאבארעט־ניגון, איז געשטאנען אויפגעשריבן: „אינסטיטוט גאספאזשי קוואסנעצאוואי"; און אויף דער טיר, פון וואנען עס האט זיך געהערט דאס תהלים־זאגן, איז געשטאנען אויפגעשריבן: „קווארטירא גאספאזשי קוואסנעצאוואי". א מינוט האט זיך מירקינען אויסגעדוכט, אז די ניגונים מישן זיך צוזאמען, ווי זיי וואלטן איינער דעם אנדערן דערפילט און צוזאמענגעגאסן זיך אין איין הארמאניע...

אז מירקין איז אריינגעקומען אין שטוב אריין (וואס איז אים, אי־בעריקנס, נישט אזוי לייכט אנגעקומען, און עס איז אים ערשט געלונגען נאכדעם, ווי ער האט זיך פארגעשטעלט פאר דער מאדאם קוואסנעצאווא אליין, וואס איז צו דעם צוועק ארויסגערופן געווארן פון איר שלאף־צימער), האט ער געטראפן א צוויי־דריי ווייבער מיט א פאר פארזארג־טע יידן, וואס זענען געזעסן יעדער אין אן אנדער ווינקל, טייל ביים טיש, אנדערע אויף א באנק ביים שענקל, אויף וועלכן עס האבן נאך געהאלטן אין ברענען די צוויי ליכטלעך אין די לייכטער, און יעדער איינער פון זיי האט זיך געשאקלט איבער זיין תהילימל און געזאגט מיט א צעבראכן הארץ. עס האט זיך אויסגעלאזט, אז זייט די יידענע איז אריינגעקומען צו דער קוואסנעצאווען, איז איר ווינונג פארוואנדלט געווארן אין א ריכ־טיקן בית-מדרש. זי, די יידענע, האט געהאט א סגולה פון איר רבין יעדן טאג זיבן און דרייסיק מאל איבערצוזאגן געוויסע קאפיטלעך תהלים, אזוי לאנג ווי זי וועט זיין אין פעטערבורג, און זי וועט געוויס געהאלפן ווערן. זענען די אנדערע איינוווינער אויך אנגעשטעקט געווארן פון דער יידענעס תהלים־זאגן, און זיי האבן איר נאכגעטון, און ביי דער קוואס־נעצאווען איז אנגעגאנגען אן אמתער געיעג אויף תהלים־זאגן. דאס תהלים-זאגן ביי דער קוואסנעצאווען אויפן קווארטיר איז שוין נישט גע־מאסטן געווארן אויף דער אייל, נאר אויף דער וויארסט; ווער עס וועט קענען מער וויארסטן תהלים ארויסווארפן פון מויל א טאג...

פונקט אזוי ווי פאציענטן אין א שפיטאל זענען אייפערזיכטיק, ווען דער דאקטאר שענקט ספעציעלע אויפמערקזאמקייט א קראנקן, אזוי זע־נען אלע איינוווינער פון דער קוואסנעצאוואס ווינונג שוין לאנג איי־

פערזיכטיק געווען אויף דער פרומער יידענע פון דער פוילישער פּראָווינץ, מיט וועלכער אַלע האָבן זיך אַזוי אינטערעסירט. און איצט, דערזעענדיק דעם גע̇הילף פונעם בארימטן אדוואָקאַט אַריינקומענדיק אין דער קוואַרטיר און נאָכפרעגנדיק זיך אויף דער יידענע, איז אַ געמורמל דורכגעגאַנגען צווישן די קוואַרטיראַנטן. אַ פרוי, אָנגעטון אין שוואַרצן, שוין האָבנדיק אויף איר קאָפּ אירע אייגענע האָר, וועלכע זענען געשטאַנען אַביסל צעשויבערט, מיט אַן אויסערגעוועגלעך ענערגיש באַלעבעט פּנים, וואָס האָט, טראָץ די קנייטשן אויף איר נידעריקן שטערן, צוגעצויגן צו זיך מיט די ליבלעכע אויגן און מיט דער גראָדער, גראַציעזער ליניע פון דער נאָז, מויל און גאָמבע, האָט זיך אָנגערופן פון אַ ווינקל אַרויס:

— גיט נאָר אַ קוק, וואָס פאַר אַ וואָרע זיי מאַכן דאָס פאַר דער יידענע, פון אדוואָקאַט ביז צו דער קוואַסנעצאָוואַס געט̣... אַזוי ווי זי אַליין וואָלט געווען די אײנציקע מאַמע דאָ, וואָס האָט אַ זון. איך וועל זיך אויך אָנטון אַ קופּקע, אפשר וועלן זיי זיך אויך אינטערעסירן מיט מיין זון.

— זי איז דאָך עפּעס אַנדערש. זי האָט דאָך אַ זון אַ וואויל־לערנער, און ער זיצט פאַר זיין יידישקייט, — האָט אַ צווייטע יידענע געפּרוווט די ערשטע באַרואיקן.

— מיין זון איז אויך אַ וואויל־לערנער, אַ קליינער לערנער איז ער? צו איין און צוואַנציק יאָר דריטן פאַקולטעט געווען, און ער קען שפּראַכן, וואָס נאָר צוויי־דריי מענטשן אין דער וועלט קענען זיי. אַלע פּראָפעסאָרן רימען אים. אָט דאָ האָב איך בריוו פון זיינע פּראָפעסאָרן. וואָס, דווקא באַנק־קוועטשן הייסט לערנען? אַנדערע זאַכן זענען ביי אייך גאָרנישט? גענומען אַ יונגן בוים און אים אונטערגעהאַקט די הענט!

— וואָס גלייכט זי זיך צו יענער? יענע האָט אַ זון אַ רב, וואָס זיצט איבער זיין יידישקייט!

— איך האָב אויך אַ זון אַ רב, אויך אַ רב, און ער זיצט אויך איבער יידישקייט. וואָס דען, ער האָט עמיצן באַגנבעט, עמיצן דערהרגעט?

— ווער האָט אים געהייסן אָפּגעבן זיך מיט „יענע זאַכן”.

— „יענע זאַכן” זענען פּונקט אַזוי נוצלעך און גוט, ווי נישט וועלן חזיר־עסן, גלייבט מיר, און אפשר נאָך מער. זיי וועלן מער נוצן ברענגען

דער וועלט. איך שעם זיך גאָרנישט מיט מיין קינדס „פאַרברעכן". הלוואי וואָלטן אַלע מאַמעס קינדער געווען אַזעלכע „פאַרברעכער", ווי מיין זון, וואָלטן מיר היינט שוין גאַנץ אַנדערש אויסגעזען. — און איבערלאָזנדיק די ווייבער אין איר ווינקל, איז זי צוגעגאַנגען צו מירקינען, וועלכער איז געשטאַנען נעבן דער פוילישער יידענע אין דער קופּקע און זי עפּעס אויסגעפרעגט.

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, פּאַניע נעהילף, ווי לאַנג איז דער שיעור, ווי לאַנג נאָך וועל איך דאָ זיצן אין דעם טמא הויז, און צוהערן זיך צו זייער תהלים־זאָגן? איך האָב איבערגעלאָזט אינדערהיים אַ פולע שטוב מיט קינדערלעך, און בין געקומען ראַטעווען מיין זון. ווילט איר עפּעס טון פאַר מיר, צי נישט? זאָגט מיר. דאָרט, ביי אייך אין דער קאַנ־צעלאַריע, לאָזט מען צו אייך נישט צו, — האָט זי געזאָגט צו מירקינען.

— שווייגט, שווייגט, וואָס רעדט איר? זי וועט דאָך דערהערן! — ווייזט די צווייטע יידענע אויף דער טיר פון שלאָף־צימער, וווּ די קוואַס־נעצאָווא געפינט זיך.

— זאָל זי הערן! איך האָב שוין פאַר קיינעם קיין מורא נישט. וואָס קומט מיר אַרויס פון זייער תהלים־זאָגן, אַז עס רינט אַלץ אַריין דאָרט אַהין, צו זיי אונטער די בעטן... — ווייזט די יידענע מיטן פינגער, וווּ עס געפינט זיך דער „קוואַסנעצאָווא־אינסטיטוט".

מירקין האָט זי געקענט. עס איז געווען פרוי הורוויץ פון וואַרשע. שוין צוויי חדשים זיצט זי דאָ איבער דעם „ענין" פון איר זון, אַ סטודענט פון פילאָלאָגישן אינסטיטוט, וועלכער ווערט באַשולדיקט אין אָנגעהערן צו אַ געהיימער פוילישער סאָציאַליסטישער אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט דעם ציל „אָראָפּצוואַרפן די הערשנדע אָרדענונג". בעת דער רעוויזיע האָט מען געפונען ביי אים אַ גאַנצן אַרכיוו פון זיין פּאַרטיי, פאַרשריבן אין אַן אומפאַרשטענדלעכער שפּראַך.

— די פּאַפּירן פון אייער זון געפינען זיך ביים פּראָפעסאָר פון זיין אינסטיטוט. זיינע נאָטיצן זענען געשריבן אין דער אַלטער קאָפּטישער שפּראַך. אין גאַנץ רוסלאַנד געפינען זיך נאָר אייניקע מענטשן, וואָס פאַרשטייען זי, און ביז עס וועלן נישט אָנקומען די איבערזעצונגען פון די נאָטיצן פון פּראָפעסאָר, קאָן מען גאָרנישט טון, — האָט איר מירקין געענטפערט.

נישט קוקנדיק אויף דעם נישט צו פיל האָפענונג דערוועקנדן ענט־פער, וואָס מירקין האָט איר געגעבן, איז דאָך מאַדאַם הורוויץ שטאָלץ געוואָרן. אַ פּייערל האָט זיך אָנגעצונדן אין אירע שיין באַלעבטע, גרויסע אויגן, און אַ נחת־גרימאַסע האָט זיך קענען איר ווילן צעגאָסן איבער אירע גלאַטע, גראַציעזע ליפּן.

— און מענטשן מיינען, אַז עס איז נאָר דאָ איין מאַמע אויף דער וועלט, וואָס האָט אַ קינד אַ וויל־לערנער...

נאָר איידער זי האָט נאָך פאַרענדיקט דעם זאַץ, האָט די מינע פון נחת זיך פאַרוואַנדלט אין אַ גרימאַסע פון צער אויף אירע ליפּן. אירע אויגן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט טרערן, און זי האָט געזאָגט ווי פאַר זיך:

— איידער מ'האָט דאָס דערלעבט צו זען ענדיקן די גימנאַזיע, מיט גרינגע גאַל איז אָנגעקומען דאָס קוואַרטל צו באַצאָלן. יעדער מונדיר. יעדעס בוך... מיין מאַן איז אַן אָרימער לערער, האָט אַ שולע פאַר אָרימע קינדער. גאַנצע נעכט אויפגעזעסן, און ביז מ'האָט דאָס שוין דערלעבט צו זען ענדיקן... דאָס ברויט איז אין די גערעדערים זויער געוואָרן, ביז עס איז שוין אָנגעקומען אין אוניווערסיטעט. וועלטן האָט מען איינגעלייגט... און דאָ מיט איינמאָל געגומען און פאַרשיקט, און מ'ווייסט אפילו נישט, ווו זיין געביין געפינט זיך!

— האָט ער זיך נישט געדאַרפט אַריינלאָזן אין „יענע זאַכן". ווער האָט אים געהייסן? — קאָכט זיך אַ ייד, וועלכער איז ביז איצט געווען פאַרנומען מיט זיין תהלים. ער האָט געמאַכט אַ קנייטש אין תהלים, אויפגעשטעלט זיך און אָנגערופן זיך אין אַ בייזן לשון:

— אַזעלכע זאַכן זענען גוט פאַר רייכע מענטשן. ווי קומען אָרימע לייט דערצו? אַן אָרימאַן מוז שווייגן, זען און הערן און שווייגן... די גימ־נאַזיע געענדיגט, אין אוניווערסיטעט אַריינגעקומען. נישט איינער וואָלט זיך דאָס געוווּנטשן, וואָס נאָך ווילסטו, יידל פּאַרך? אַלדאָס שלעכטס קומט אַרויס פון זיי. וואָס איז דאָס דיין עסק?

— אוי ווי, קענען מלכות צו גיין! — האָבן ביי דער יידענע פון דער ווייטער פּוילישער פּראָווינץ די באַקן זיך אָנגעהויבן קנייטשן, גע־וויר וועראַנדיק, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך.

נאָר די מוטער פון דעם סטודענט, פרוי הורוויץ, איז פּלוצלינג

אויפגעשפרונגען. די האָר אויף איר קאָפּ, וועלכע זענען שטאַרק געזעסן מיט זייערע וואָרצלען אין איר קאָפּ־הויט, האָבן זיך אויפגעשטעלט. אויפגעהויבן האָבן זיך אויך די נאַטירלעך־געקרייזלטע צוויי לאָקן, וואָס זענען געפאַלן איבער די שטערן. דאָס פייערל אין אירע אויגן האָט איצט געברענט מיט אַ כעס, פאַר וועלכן די מענטשן, וואָס האָבן זיך אין הויז געפונען, האָבן זיך דערשראָקן, אויסגעמיטן איר בליק און זיך צו־ריק אויף זייערע ערטער אַוועקגעזעצט. אַ סעקונדע האָט זי פאַרביסן מיט אירע קליינע ציין די אויבערשטע ליפּ, וואָס האָט איר לאַנגער גאָמ־בע געגעבן נאָך אַ לענגערן אויסשנים. איר שטאַרקע ברוסט האָט זיך געהויבן פון איר לייכטן שוואַרצן קאַפּטאַנדל, און זי האָט זיך אָנגערופן:

— ווען עמעס דען עסק איז עס אָפּצוגעבן זיך מיט „יענע זאַכן“, די נגידימס? פאַר זיי איז גוט אַזוי ווי עס איז. אוי, איז פאַר זיי גוט! וואָס פעלט זיי דען? זיי קאָנען וווינען אין פּעטערבורג, זיי קאָנען האַנד־לען מיט וואָס זיי ווילן. זיי קומט קיין זאַך נישט אָן שווער. ניין, עס איז נאָר דער עסק פון די אָרימעלייט. און איך בין שטאָלץ דערויף, וואָס מיין זון גיט זיך אָפּ מיט „יענע זאַכן“. אַז ער וואָלט מיר אַליין געווען געפרעגט, וואָלט איך אים געוועהן געהייסן זיך אָפּגעבן מיט „יענע זאַכן“, ווייל איידער אַזאַ וועלט, זאָל בעסער אַלצדינג אונטערגיין. איך האָב נישט קיין מורא, זאָלן זיי מיך אויך צונעמען“.

— האָט איר דאָך טאַקע דאָס, וואָס איר ווילט!

— האָב איך טאַקע דאָס, וואָס איך וויל! — האָט די יידענע גע־זאָגט זיכער און שטאָלץ און זיך אַוועקגעדרייט פון זיי.

ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס וואָלט זיך געענדיקט, ווען אין דער טיר פון איר שלאָפצימער וואָלט זיך נישט פּלוצלינג באַוויזן קוואַסנע־צאָווא אין איר הארטן קלייד, ווי עס וואָלט געמאַכט געווען פון לעדער, און אין איר ברייטער, אויך ווי פון לעדער, שערץ. פון איר באַנד האָט אַראָפּגעקלונגען אַן אויסערגעוועגלעך־גרויסער בינט שליסלען פון די פאַרבאָרגענע ווינקלען פון איר גרויס הויז, וועלכע האָבן באַגלייט אירע טריט מיט אַ קלאַנג. זי איז געבליבן שטיין אויף דער שוועל פון דעם קוואַרטיר־צימער, און גוט באַקוקנדיק מיט אירע קליינע מייזל־אויגן פון איר פאַרפעטצט פּנים אַרום די אַלע קוואַרטיראַנטן, האָט זי זיך אָנגע־רופן, נישט אָן גוטסקייט און נישט אָן אַ שמייכעלע:

— און איך האָב געמיינט, אַז מענטשן, וואָס געפינען זיך אין אַזעלכע אומגליקן, גיבן זיך אָפּ מיט דאַווענען, מיט תפילה טון. צום סוף קריגט מען זיך גאָר.

די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך איינגעשטילט, און יעדער איז זיך אַוועק אין זיין ווינקל. נאָר דאָס יידל, וואָס האָט זיך צעוועדטלט מיט דער מוטער פון דעם סטודענט, האָט זיך אָנגערופן מיט אַ שמייכעלע:

— אָ, ווער קריגט זיך, דער געהילף פון דעם אַדוואָקאַט איז גע־קומען, רעדן מיר זיך אויס פאַר אים דאָס האַרץ.

די קוואַסניצעוואַ האָט אַן אַ וואָרט אָפּצוענטפערן פאַרמאַכט הינ־טער זיך די טיר פון איר שלאָפצימער, און די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך איינגעשטילט.

קאַפּיטל 17

אַ תפילה ביינאַכט

דורך דער גאַנצער צייט פון דער אויבן באַשריבענער סצענע איז געזעסן אַ ייד ביים פענצטער; עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער הערט זיך גאָרנישט איין, וואָס קומט פאָר אין דער גרויסער שטוב. קיין תהלים האָט ער נישט געזאָגט, קיין ספר האָט ער נישט געהאַלטן. אָנלענענדיק זיין אומגעוועלטלעך גרויסן קאָפּ מיט זיין לאַנגער באָרד אויף זיין אומגע־וועגלעך גרויסער האַנט, האָט ער אַרויסגעקוקט אין דער נאַכט אַריין, אַ פאַרקלערטער און אַ שווייגנדיקער.

דער ייד האָט שוין לענגסט צוגעצויגן מירקינס אויפמערקזאַמקייט מיט זיין אויסערגעוועגלעכן וווקס און מיט זיין פאַרפרעמדט שווייגן. עס האָט אויסגעוויזן, ווי דער ייד וואָלט גאָרנישט געווען אַנוועזנד דאָ אין שטוב — אַזוי פאַרטיפט איז ער געווען עפּעס אין זיך. פאַררוקט דאָס קליינע ליטווישע קאַפּעלושל אויף אַ שפּיץ פון זיין גרויסן שטערן, האָט ער מיט אַן עק פון זיין גרויסער ברייטער באָרד פאַרשטעלט זיין פּנים, פאַרמאַכט די אויגן און ערגעץ־ווו אַריינגעקוקט אין זיך אַריין. נאָכדעם

ווי מירקין האָט זיך איבערצייגט, אַז דער יידענע, אין וועלכער ער איז פאַראינטערעסירט געוואָרן, פעלט פּאַרלויפּיק גאָרנישט, און נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוגעהערט צו די דיסקוסיעס פון די קוואַרטיראַנטן, האָט ער פאַרלאָזט די קוואַרטיר. דער פרעמדער ייד האָט זיך אויפגעהויבן און איז אים נאָכגעגאַנגען. אין דרויסן, אין קאָרידאָר, אויף די אויסערגעוועגלעכער באַלויכטענע טרעפּ, אין גערויש פון דעם קאַבאַרעט־ניגון, וואָס האָט זיך געהערט פון דער שלעכט־געשטימטער פּיאַנא פון דער קוואַסנעצאָ־וואַס „אינסטיטוט" אַרויס, האָט דער ייד מירקינען אָפּגעשטעלט. מיר־קין איז מיטאַמאָל דערשראָקן געוואָרן פאַר דעם אומנאַטירלעכן וווּקס פון דעם פרעמדן ייד, פאַר זיין גרויס פּנים, פאַר זיין לאַנגער באָרד און פאַר זיינע אויסגעצויגענע הענט. מירקין האָט קעגן דעם יידן אויסגעזען, ווי אַ יינגל קעגן אַ דערוואַקסענעם מענטשן. מיט אַ מעכטיקער מעטאַלע־נער שטימע האָט ער זיך פאָרגעשטעלט פאַר מירקינען:

— פאָרזיצנדער פון טאָלעסטינער קהילה, משה ברוך באָמקין!

מירקין איז שטיין געבליבן אָן לשון.

דער ייד האָט זיך אינפאָרמירט ביי מירקינען וועגן זיין „עסק". ער איז געקומען אין אַ שליחות פון זיין קהילה, אַ קליין שטעטל אַרום ווילנער געגנט; מען האָט פּלוצלינג דאָס שטעטל פאַרוואַנדלט אין אַ דאָרף און באַפוילן די יידן צו פאַרלאָזן זייער היים. דער ייד האָט די טירן פון אַלע שתדלנים פון פעטערבורג אָפּגעשלאָגן און איצט געפינט זיך דער „עסק" אין די הענט פון באַרימטן אַדוואָקאַט. מירקין האָט אים נישט געקאָנט געבן קיין איבעריק קלאָרן ענטפער, ווייל ער האָט אַליין נישט פיל געוווּסט פון דעם יידנס עסק, און אָפּגעפּטרט אים מיט אַלגעמיינע הבטחות: „מען טוט אַלץ, וואָס מען קאָן". דער ייד האָט אים אויסגע־הערט אין ערנסטער פאַרקלערונג, אין טיפן שווייגן. נאָר ווי מירקין איז אַרויסגעקומען אויף דער גאַס אַרויס, האָט דער ייד אים נישט פאַר־לאָזט און איז געגאַנגען נעבן מירקינס זייט אין שווייגעניש. מירקין האָט זיך פאַרוווּנדערט און אים געפרעגט, צי ער באַדאַרף אויך גיין אַרויף, צו „איסאַאַקיעווסקי", וואָרום ער, מירקין, גייט דאָרט אַהין.

— איך קאָן גיין אויף איסאַאַקיעווסקי פּלאַץ אויך: וואָס איז דער חילוק? — האָט דער ייד געזאָגט ווי פאַר זיך און איז ווייטער געגאַנגען נעבן מירקינען און האָט געשוויגן.

מירקין האָט אַפילו בדעה געהאַט צוערשט צו נעמען אַ שליטן, נאָר דער ייד האָט אים פאַראינטערעסירט. האָט ער באַשטימט בעסער צו גיין.

— אַז עס איז זיך נישטאָ וואוהין צו טון! — האָט דער ייד געזאָגט ווי פאַר זיך. — שוין באַלד אַ חודש, ווי איך האָב נישט קיין טלית און תפילין אָנגעטון אין דער שטאָט.

— און פאַרוואָס? — פרעגט מירקין.

— איך וועל דאָך נישט תפילה טון אין אַן אומריין אָרט, — האָט דער ייד געזאָגט אין רוסיש.

מירקין האָט געשוויגן.

— צוויי וואָכן האָב איך זיך אויף דער גאַס אַרומגעוואַלגערט און נישט געוואָלט אַהין אַריינגיין שטיין. איך בין דער פּאַרזיצנדער פון אונ־דזער קהילה. איך האָב דערוואַקסענע קינדער, אויסגעגעבענע טעכטער. קיינמאָל אין מיין לעבן האָבן מיינע פיס נישט איבערגעטרעטן די שוועל פון אַזאַ הויז. איצט אויף דער עלטער, איך דער פּאַרזיצנדער פון דער טאַלעסטינער קהילה, וווין אין אַזאַ הויז...

אַ לאַנגע ווײַלע האָט דער ייד ווידער געשוויגן, ביז ער האָט זיך אָנגערופן:

— צוויי וואָכן קיין העמד נישט איבערגעטון, אין קיין מענטשלעך בעט נישט געלעגן. געוואַלגערט זיך פון איין טיי־לאַווקע צו דער אַנדע־רער, אויפן וואָקזאַל גענעכטיקט, אַמאָל שוין פאַרהאַלטן געוואָרן אויך — אויסגעקויפט זיך פאַר געלט. ווי לאַנג איז דער שיעור? כ׳האָב עס נישט לענגער געקאָנט אויסהאַלטן. וואָלט זיך געהאַנדלט וועגן אייגענעם עסק — כאָטש דאָס פאַרמעגן פאַרלירן, אָדער חלילה דאָס אייגענע לעבן, וואָלט איך קיין איין שעה נישט געבליבן אין דער זינדיקער שטאָט. נאָר עס האַנדלט זיך וועגן אַ גאַנצער עדה. קהל האָט געשיקט מיך, דעם פּאַרזיצנדן פון טאַלעסטינער קהילה.

דער ייד האָט ווידער פאַרשוויגן, ווי ער וואָלט דאָרט עפּעס אַראָפּ־געשלונגען אין זיך און געוואַרט, ביז ער וועט עס גוט פאַרדייען. דערנאָך האָט ער זיך ווידער אָנגערופן:

— אָבער גאָט בעטן אין אַזאַ הויז — ווי קאָן מען? נאַרישע מענ־טשן זאָגן נאָך תהלים. עס איז דאָך דער גרעסטער חילול־השם. עס רינט

דאָך אַלץ דאָרט אַריין — צו זיי... די יידענע האָט דען נישט רעכט, די פרוי הורוויץ פון װאַרשע...

ער פאַרשוויי‏גט ווידער.

— אָבער וואָס איז זיך דאָ צו קלאָגן אויף אייגענע עוולות, מ'שטיינסגעזאָגט? וואָס איז דער מענטש, אַז זיי האָבן זיך גענומען גאָט אַליין צו משפּטן? צוועלף פויערים ווען אים מ'שפּטן אין קיעוו — דעם יידישן גאָט.

(דער ייד האָט גענעבן אָנצוהערן אויף דעם פאַרשטייענדן ביילים־פּראָצעס.)

נאָר דאָס מאָל איז דער ייד פאַרשוויגן געוואָרן אויף א לענגערע צייט, ווי ער וואָלט דאָרט געהאַט אַראָפּצושלינגען א שווער, שווער מאכל, וואָס ער באַדאַרף עס לאַנג צו פאַרדייען.

די נאַכט איז געווען א שוואַרצע און א פינצטערע. קיין איין שטערן האָט זיך אין הימל נישט באַוויזן, נאָר א טיפע שווערע טונקלקייט האָט גערעגנט פון אויבן. אין דער טונקלקייט האָבן די ליכטער פון די לאַמטערנס און געוועלבער אַרויסגעשיינט מיט א בולט־ברענענדיקן פייער און באַלויכטן רונדיקע קרייזן אַרום זיך, איבערלאָזנדיק דעם גאַנצן חלל ווידער פאַרפאַלן אין א שווערער טונקלקייט... פון דער פינצטערער נאַכט האָבן זיך דאָך די סילועטן פון די מעכטיקע הייזער אַרויסגעשניטן און געשטאָכן מיט זייער מאַסיווקייט דעם שוועבנדיקן נאַכט־חלל. זיי האָבן אויסגעזען נישט ווי הייזער, נאָר ווי שאָטנס פון מעכטיקע, נישט אָנ־זעענדיקע וועזנס, וואָס געפינען זיך ערגעץ־ווו אין דער לופטן.

זיי זענען איצט אַרויסגעקומען אויף דעם ברייטן אומהיימלעכן אי־סאַאַקיעווסקין פּלאַץ. זיי זענען ביידע, ווי צוויי טראָפּנס, פאַרלוירן גע־וואָרן אין דעם ים פון פינצטערניש, וואָס האָט איינגעשלונגען דעם גרויסן פּלאַץ. דער מעכטיקער סאָבאָר, געבויט פון גראַניט און שטאָל, האָט זיך צעלייגט איבערן גאַנצן פּלאַץ און עס האָט זיך געדאַכט, אַז די גאַנצע נאַכט, וואָס ליגט איצט איבער דעם פּלאַץ, באַשטייט פון גראַניט און שטאָל — נישט דורכצושפּאַרן. קיין פונק פון א ליכט האָט זיך נישט געזען איבערן פּלאַץ, נאָר פון איין זייט גאַס איז געשטאַנען א גרויס און מעכטיק הויז און פון אַלע זיינע הויכע רייכע פענצטער האָט זיך אַרויסגעגאָסן א יום-טובדיק ליכט.

— היינט איז א זיצונג פון מיניסטאָרן־ראַט, — האָט מירקין גע־זאָגט, קוקנדיק אויף דעם באַלויכטענעם פענצטער פון דעם גרויסן הויז ארויס, ווו עס האָט זיך געפונען דער מיניסטאָרן־ראַט.

— היינט איז א זיצונג פון מיניסטאָרן־ראַט, — האָט דער ייד נאָך אים אָפּגעענטפערט.

מירקינען איז עפּעס אומהיימלעך געוואָרן פאַרן ייד. ער האָט זיך אָנגערופן:

— איך גיי צו טראַאיצקי בריק. און איר?

— איך גיי אויך דאָרט אהין, צום ווינטער־פּאַלאַץ.

— וואָס האָט איר ביים ווינטער־פּאַלאַץ צו טון?

— גאָרנישט, גלאַט אזוי... יעדן אָוונט, איידער איך לייג זיך שלאָפן גיי איך זיך איבער צום ווינטער־פּאַלאַץ.

— צום ווינטער־פּאַלאַץ? נאָך וואָס?

— נאָך וואָס, פרעגט איר? — איך גיי דאָרט אהין תפילה טון, — ענטפערט אָפּ דער ייד.

מירקין איז דערשטוינט געבליבן, אָבער געשוויגן. אזוי אויך זיין באַגלייטער. אזוי זענען זיי שוין געגאַנגען איבערן גאַנצן וועג.

דער פּלאַץ פאַרן צאַרס שלאָס איז נאָך מער געווען איינגעטונקט אין דער פינצטערניש, ווי דער איסאַאַקיעווסקי פּלאַץ.

די הייזער פון די פאַרשידענע מיניסטעריומס ארום דעם פּלאַץ זע־נען אַלע געווען אויסגעלאָשן און איינגעשלונגען אין דער נאַכט אריין. אין מיטן פּלאַץ האָבן זיך נאָר געפינקלט די קעמפּנדיקע ליכטער פון די פיר לאַמטערנעס ארום ניקאָלאַיס דענקמאָל, וואָס די נאַכט האָט זיי גע־וואָלט דורכאויס איינשלינגען. די נאַכט האָט אויך געוואָגט אויסצוציען אירע לאַפּעס אויפן קייזערלעכן שלאָס. דער גרויסער שלאָס איז גע־שטאַנען ווי א טויטן־הויז, אריינגעוואָרפן אין דער נאַכט אריין. נאָר פון א הויכן שטאָק האָט זיך ארויסגעפינקלט איין־איינציק פאַרגעסן ליכטל פון א הויך פענצטער אַראָפּ. דאָס ליכטל, האָט זיך געדאַכט, דרינגט נישט פון פענצטער ארויס, נאָר עס הענגט ערגעץ־ווו אין דער לופטן. א ווינט האָט גענומען בלאָזן פון דעם אָפענעם ניעווא־ברעג, און האָט גענומען טראָגן די פּאָלעס פון די קאַפּאָטעס און די היטלעך פון די גייענדיקע. דער ייד איז געבליבן שטיין אויפן מיטן פּלאַץ, אזוי ווי ער

וואָלט געוואָלט פאַרהיטן זיין היטל פון קאָפּ. אַזוי האָט זיך אויך מיר־קין אָפּגעשטעלט. פּלוצלינג האָט מירקין דערזען, ווי דער ייד הייבט אויף איבער זיין קאָפּ זיינע אומנאַטירלעך לאַנגע הענט, וואָס האָבן זיך אין דער פינצטערקייט פון דער נאַכט נאָך העכער אויסגעוויזן. מירקי־נען האָט זיך געדאַכט, אַז דער ייד דערגרייכט ערגעץ־ווו מיט זיינע הויכע הענט די נישט־געזעענע וועלטן. און פּלוצלינג, טייטלענדיק מיט זיין מעכטיקער האַנט צו דעם לויכטנדיקן ליכטל פון ווינטער־פּאַלאַץ, זאָגט דער ייד אין אַ בעטנדיקער מעטאַלענער פעסטער שטימע, וואָס איז געקומען, דאַכט זיך, נישט פון זיין קעל, נאָר פון ערגעץ־ווו נאָך טיפער:

— וואַרף דיין אַנגסט אויף די גויים, וואָס קענען דיך נישט און אויף די פעלקער, וואָס לעסטיקן דיין נאָמען. צעפיר דאָס הויז און לאָז נישט איבער אַ שטיין אויף אַ שטיין — אַזוי ווי דו האָסט צו אשור און צו בבל געטון!

— וואָס איז דאָס? — פרעגט מירקין דערשראָקן, אָנכאַפּנדיק דעם יידן ביי דער האַנט.

— מיין תפילה פאַר גאָט. — ענטפערט אָפּ דער ייד און פאַר־שווינדט אין דער פינצטערער נאַכט, איבערלאָזנדיק מירקינען אַ פאַר־וווּנדערטן און אַ דערשראָקענעם איינעם אַליין.

קאַפּיטל 18

אין רעסטאָראַן „דאָנאָן"

אין רעסטאָראַן „דאָנאָן", אויף מאָרסקאַיאַ, האָט דער אַלטער גבריאל חיימאָוויטש מירקין געגעבן אַ פאַמיליען־מאָלצייט לכבוד דער כלה פון זיין זון, נינאָטשקאַ, און אירע עלטערן. עס זענען נאָר דערביי געווען די נאָענטסטע מיטגלידער פון דער משפּחה: דער באַרימטער אַד־וואָקאַט מיט זיין פרוי, די כלה מיט איר חתן, און גבריאל חיימאָוויטש. יאָ, נאָך איינער: אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס קוזין, איר „נישט־אָפּטרעטנדיקער

שאַטן", נאַאום גריגאָראָוויטש, וועלכער האָט זיך גערעכנט צו דער משפּחה. זעלבסטפאַרשטענדלעך, האָט דערביי העלענא ניקאָלאַיעווונא, גבריאל חיימאָוויטשעס אומגעזעצלעכע ־פרוי, געפעלט. זי האָט עפּעס אַליין אַזוי געהאַט איינגעאָרדנט, אַז זי איז אויף איינציקע טעג אַרויסגע־פאָרן צו אירער אַ פריינדין קיין גאַטשינע, ביז די פאַמיליע־פייערלעכ־קייטן, וועלכע האָבן געזאָלט פאָרקומען צוליב די תּנאָים פון זאַכאַריש־קען, וועלן זיין פאַראיבער, און זי וועט קיינעם נישט שטערן. דאָס עסן איז פאָרגעקומען נאָך אַן אָפּערע־פאָרשטעלונג, ווו מען האָט געהערט שאַליאַפּינען אין „מעפיסטאָ" און געזען דעם נייעם פּעטערבורגער טאַנץ־שטערן, די קאַרסאַווינא. אין דער לאָזשע אין טעאַטער איז אויך געווען מישענקאַ, דער כּלהס ברודער. נאָר אין רעסטאָראַן האָט דער אַדוואָקאַט בשום אופן נישט געוואָלט געבן די דערלויבעניש דעם זון מיטצוגיין, כּדי עס זאָל נישט עמיצער באַמערקן זיין גימנאַזיע-אוניפאָרם און צוליב דעם זאָלן זיך נישט אַנטוויקלען קיין נייע שוועריקייטן ביים זונס היי־יאָריקן פאַרענדיקן די גימנאַזיע. דער אַדוואָקאַט איז שוין סיי־ווי־סיי געווען באַזאָרגט, צוליב זיינע שלעכטע צייכנונגען אין מאַטעמאַטיק.

די מענער האָבן געטראָגן אויף זייערע פראַקן זייערע אוניווערסי־טעטס־אויסצייכנונגען, און גבריאל חיימאָוויטש, ווי שטענדיק, זיין „אננא" פון דריטער קלאַס, וואָס ער האָט געקראָגן פאַר זיינע פאַר־דינסטן אין די אַזיאַטישע אייזנבאַנען.

דאָס עסן האָט מען סערווירט פאַר דער קליינער געזעלשאַפט אין אַ פּריוואַטן קאַבינעט, איבער דעם פאַמיליען־כאַראַקטער, וואָס דאָס עסן האָט געטראָגן, און אויך איבער דער אַנטיסעמיטישער שטימונג, וואָס האָט דעמאָלסט דערגרייכט אין דער צאַרישער הויפּטשטאָט צו דער העכס־טער מדרגה, צוליב דעם פאַרשטייענדן ביילים־פּראָצעס. (דעם פּראָצעס האָט מען פאַר דעם באַרימטן אַדוואָקאַט נישט געטאָרט דערמאָנען, ווייל צוליב זיין נישט קאָנען דורכקומען מיט דעם פאַרטיידיקונגס־קאָמיטעט, איז די הויפּט-פאַרטיידיקונג איבערגעגעבן געוואָרן נישט אים, נאָר זיי־נעם אַ קאָנקורענט.)

דער גרויסער, הויכער זאַל, אין וועלכן די קליינע געזעלשאַפט האָט זיך געפונען אַרום דעם ברייטן רונדיקן יום־טובֿדיק באַדעקטן טיש, איז באַגאָסן געווען מיט צעבערס עלעקטריש ליכט, וואָס האָט אַרויסגע־

שטראָמט פון אַלע ווינקלען פון באַלקאָן און פון די ווענט. דאָס ליכט האָט זיך אָפּגעשלאָגן אָן די הויכע מאַרמאָרענע זײַלן פון זאַל, און האָט זיך געפינקלט אין טויזנטער רעגנבויגנס אין קרישטאָל, און געבלישטשעט אַרויס פון פאַרגאָלדעטן בראָנדז. הינטער יעדן שטול פון יעדן גאַסט איז געשטאַנען אַן אויסגעצויגענער קעלנער אין בלאַנק־ווײַסן אָנגעטון, וועלכער האָט מיט לײַכטע, נישט־געזעענע באַוועגונגען באַדינט זײַן הער, בײַ דעם מיט בלומען באַדעקטן טיש.

דאָס עסן איז געווען, ווי תמיד אין רוסלאַנד, רײַך, פיל און אויסטערליש. פּאָרטוגעזישע אויסטריצעס, וואָס מ׳האָט אין ספּעציעל געאײַזטע וואַגאָנען געבראַכט פון אויסלאַנד, רוסישער קאַוויאַר, פראַנצויזישער שאַמפּאַניער. די קעלנער זענען געלאָפן הין און צוריק און אַרײַנגעבראַכט פאַר די געסט צו ווײַזן די לעבעדיקע גליטשיקע פאָרעלן, וואָס האָבן זיך געצאַפּלט אין די נעצן. אין זײַערע בלויע שלײַמיקע שופּן איז נאָך געלעגן דער קאַלטער סוד פון די בערג־וואַסערן, פון וואַנען מען האָט זיי אַרויסגעכאַפּט. רחמנות־דערוועקנדע, פּישטשענדיקע, מיט גלאַנציקע פּעדערן באַקליידטע פייגל אין שטייגן. דאָס אויג־דערקוויקנדיקע, מיט זייערע נאַטור־פאַרבן, ספּעקטאַוועג גרינסן, אַז זיי זאָלן נאָך מיט זייער לעבעדיקן אָטעם דערוועקן דעם אַפּעטיט צו זיך פון די עסערס.

דאָס געשפּרעך בײַם טיש איז אָנגעגאַנגען לאַנגזאַם און אביסל שטײַפלעך. די מחותנים האָבן זיך ווייניק־וואָס געקענט. די מוטער מיט דער טאָכטער זענען גבריאל חיימאָוויטשן געפעלן געוואָרן פון ערשטן אויגנבליק: אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ מיט איר שווייגנדיקער האַלטונג און נינאָטשקאַ מיט איר האַרציקער ליבלעכקייט, פאַר וועלכע גבריאל וואָלט אַלצדינג אוועקגעגעבן. דעם אַדוואָקאַטס צוריקגעהאַלטענע קאַלטקייט האָט דעם אַלטן מירקין אַביסל אָפּגעשטויסן (סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט קיינמאָל נישט פאַרגעסן דעם כבוד, וואָס ער אַליין און אַנדערע זענען אים שולדיק און, ווי מע־טשן, וואָס לעבן אונטער דער זון פון באַרימטקייט. האָט ער שטענדיק דערוואַרט, בײַ יעדער נײַער באַקאַנטשאַפט, פון וועמען דאָס זאָל נישט זײַן, דעם אויסדרוק פון באַגייסטערונג). אָבער גבריאל חיימאָוויטש האָט זיך אויך נישט געהאַלטן פאַר אַבי־ווער. די קילקייט, וואָס האָט געהערשט צווישן די צוויי הויפּט־מחותנים, האָט שטײַפלעך פאַרשווערט דאָס געשפּרעך. נאָר מ׳האָט אײַנגנטלעך גאָרנישט נע־

דאַרפֿט רעדן. פֿאַר אַ גוטער געמיטלעכער שטימונג האָט געזאָרגט דער שאַמפּאַניער און די גוטע מוזיק, וואָס איז געשפּילט געוואָרן פֿון אַ רו־מעניש אָרקעסטער.

נאָך דערפֿאַר האָט די כּלה, וואָס האָט געהערשט צווישן די מע־נער, געגעבן אַ געלעגנהייט ניואַטשקאַס באַלעבאַטן טעמפּעראַמענט אַרויס־צווייזן זיין רירעוודיקן טאַלאַנט צו פֿאַרקניפּן די מענער און זיי אַריינ־צוברענגען אין אַ פֿריינטלעכער שטימונג. אין אירע אויערן זענען געזעסן נאַקעט־בלויז די גרויסע נים־בריליאַנטן פֿון דעם ריינסטן ווייס־בלויען קאָ־ליר, וואָס גבריאל חיימאָוויטש האָט מיט איייניקע טעג צוריק אויסגעכאַפּט ביים באַרימטן פּעטערבורגער יוועליר „פֿאַרזשע״. די בריליאַנטן זענען גע־ווען באַשטימט פֿאַר אַ גרויספֿירשטלעכער געליבטער, נאָר דער אַלטער מירקין האָט זיי אויסגעדונגען און צוגעשיקט פֿאַרן טעאַטער־גיין אין אַן אומענדלעך־גרויסן בוקעט ניצער־פֿיילכן. (אָ, ער האָט געוווּסט, דער גבריאל חיימאָוויטש, ווי אומצוגיין מיט דאַמען.) אויף איר נאַקעטן הויכן טיידלש־קינדישן האַלדז זענען געווען די געציילטע אָריענטאַלישע פּערל, וואָס זאַכאַרים מוטער האָט איבערגעלאָזט נאָך איר טויט אַ מתּנה פֿון איר פֿאַר זאַכאַרים כּלה. נאָר מער ווי די בריליאַנטן און מער פֿון די פּערל האָבן לעבעדיק געצאַפּלט אירע טינט־שוואַרצע פֿאַרלאַקטע האָר און איר ברוין־טונקעלער אָפּגעברענטער קערפּער, וואָס האָט זיך, ווי אַ יוועל פֿון זיין ראַם, אַרויסגעגאָסן פֿון איר שוואַרץ־שפּאַניש שפּיצן־קלייד, אויפֿ־געננייט אויף בורשטין־קאָלירנדיקן אַטלעס...

זי איז געזעסן צווישן איר פֿאָטער און איר צוקינפֿטיקן שווער. איר חתן האָט זי איבערגעגעבן צו איר מוטער (ער איז דאָך געווען אינגאַנצן אַ פֿאַרכאַפּטער פֿון אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס שטילער פֿאַרנעמלעכקייט), און זי אַליין מיט אירע צוויי נאַקעטע הענט, געפֿלאָכטן צווישן איר פֿאָטער און איר שווער, האָט דאָ נאָך דעם איינעם „אוכאַזשעוועט״, און דאָ נאָך דעם אַנדערן, און נישט איינמאָל האָבן זיי ביידע געמוזט שמייכלען אין איין שמייכל, וואָס ניואַטשקאַס חן האָט ביי זיי אַרויסגערופֿן מיט איר געשיקטן מאַנעוור.

דאָס געשפּרעך האָט זיך איצט געדרייט אַרום דער פֿראַגע פֿון ווויי־נונגען, אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פֿאָרשטייענדן איינאָרדענען זיך פֿון דעם נייעם פּאָר. (זעלבסטפֿאַרשטענדלעך, איז וועגן לעצטן נישט דער־

מאַנט געוואָרן, כאָטש אַלע האָבן געוווסט, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך.) נאַאום גריגאָראָוויטש, דער „קוזין", איז געווען דער הויפּט־אָנפירער און באַלעבאָסטער אָנטיילנעמער אין דעם געשעפט. דאָס פּראָבלעם איז געווען, ווי אַזוי איז בעסער איינצואָרדענען זיך: אָדער אין אַ מאָדערן הויז, וואָס האָט אַלע נייע באַקוועמלעכקייטן, אין דעם נייעם פּאַרנעמען קוואַרטאַל אויף „קאַמענע־אָסטראָווסקי פּראָספּעקט", וואָס איז געוואָרן אין פּעטער־בורג זייער מאָדערן, צי (ווי דער „ענגלענדער" האָט געהאַלטן אין איין אַגיטירן פאַר זיין פּראָיעקט) אין אַן אַלטן אַלעקסאַנדראָווסקי „אָסאָב־ניאַק" אויף דער אַריסטאָקראַטישער „נאַבערעזשני", געבויט פון דעם באַרימטן אַרכיטעקט „קוואַרענגהי", אָדער אין אַן אַנדערן קוואַרטאַל, נישט ווייט פון „אַדמיראַלטייסקי", וואָס מען קאָן נאָך קריגן פאַר אַ גוטן פּרייז. זעלבסטפאַרשטענדלעך, דאַרף מען עס צופּאַסן צו די נייעסטע פּאָ־דערונגען, מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן, מיט צענטראַל־באַהייצונג און אַ פּריוואַטער ווינדע, נישט צו באַדאַרפן קריכן אויף די אומהיימלעכע הויכע שטיינערנע טרעפּן. זעלבסטפאַרשטענדלעך, מוז עס געמאַכט ווערן דורך אַ פּעאיקן אַרכיטעקט, אַז ער זאָל נישט איבערפירן דעם סטיל פון הויז, און עס אויסמעבלירן מיט אַלטע אַנטיק־מעבל, אַלעקסאַנדרינסקי אַמפּיר, אָדער פראַנצויזישע לואיסן, וועלכע ער, דער „ענגלענדער", וואָס איז אַ מבין אין די זאַכן און קען אַלע פאַרוואָרפנסטע אַנטיק־געשעפטן פון פּע־טערבורג, נעמט זיך אונטער דאָס איינצושאַפן; און אַמאָל קאָן מען נאָך אָנטרעפן אויף אמת גוטע שטיקלעך.

— אַזאַ הויז, ווו טויטע מומעס, למשל, וואַנדערן אַרום ביינאַכט און זעצן זיך אַוועק אויף די אַלטע פאָטעלן אין די ווינקעלעך, ווו זיי זע־נען געוווינט געווען צו מאַטלען ביי זייער לעבן, אָדער קומען פון קבר אַרויס אויפצוזוכן זייערע ליבע־בריוו און אַנדערע זינד, וואָס זיי האָבן פאַרגעסן אין די שופלאָדן פון די אַלטע שראַנקן, — האָט נינאָטשקאַ חוזק געמאַכט אין איר בעסטן הומאָר, אין וועלכן זי האָט זיך געפונען.

— טיילמאָל ביסטו גרויזאַם, נינאָטשקאַ, — האָט זיך אָנגערופן אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ און אונטערדריקט אַ שמייכל, וועלכער האָט זיך באַ־וויזן אין באַלעבאַט אירע שיינע אויגן, — אָפּטמאָל קלער איך: פון וואַנען קומט עס צו דיר?

— ניין, מאַמעשקע, איך מיין עס מיט אַן אמת — עס איז אפשר

ראָמאַנטיש אַזוי צו לעבן אין אַלעקסאַנדראָווסקי גייסט, עכט פּעטער־בורגיש, ווי די „פּיקאָוואַיאַ דאַמאַ". אָבער מיר האָבן געגוג אונדזערע אייגענע גייסטער אין אונדזער היינטיקן לעבן, און מיר דאַרפן נישט אַרויסרופן אַלטע פון קבר אַרויס. ווי מיינסטו, פּאַפּעשקע. — האָט זי געזאָגט, אויסשטרעקנדיק איר נאַקעטע רעכטע האַנט צום פאָטער, און גע־ווענדט זיך מיט איר באַלעבט פּנים צו איר לינקער זייט, צו גבריאלן: ווי גאָט איז מיר ליב, איך האָב אַליין מורא פאַר די גייסטער וואָס ווי־נען אין מיר, דאַרף איך נאָך האָבן אַ הויז מיט גייסטער...

— האָט נישט קיין מורא, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, מירן אייך העלפן די גייסטער פאַרטרייבן, אי פון הויז, אי פון אייך אַליין, — האָט דער אַלטער מירקין געקושט איר אויסגעשטרעקטע לינקע האַנט.

און כּדי איבערצובעטן דעם אָפּגעשמיסענעם „ענגלענדער", האָט דער באַרימטער אַדוואָקאַט געזאָגט צו אים פון איבערן טיש:

— נו, וואָס קאָן מען טון, נאַאום גריגאָראָוויטש? גאָר אַ גאַנץ נייער דור דער היינטיקער. קיין איין ברעקל ראָמאַנטיק נישט, טרוקענער רעאַליזם. נישט ווי מיר.

— דאָס איז אמת, — האָט געזאָגט דער אַלטער נאַאום גריגאָראָ־וויטש, האַלב אין געלעכטער, האַלב אין אַ קרעכץ, און בשעת מעשה גע־קוקט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס שיינע אויגן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וועלכע איז געזעסן אויף דער צווייטער זייט פון גבריאל חיימאָוויטש, האָט מיט אַ גראַציעזער באַוועגונג אויפגעהויבן אַ האַר, וואָס האָט זיך איר אַראָפּגעגליטשט איבער איר שטערן און צוריק אַרויפגעלייגט אים אויפן שוואַרצן גלאַטן שייטל, ווו ער האָט באַלאַנגט. זי האָט זיך אָנגערופן:

— און דאָך בין איך זיי נישט מקנא, די נייע. — און ווענדנדיק זיך מיט איר שמייכל צו נאַאום גריגאָראָוויטשן, האָט זי געזאָגט דירעקט צו אים: — נישקשה, מיר, נאַאום, בלייבן געטריי אונדזער דור.

די אין ווייס געקליידעטע קעלנער האָבן דערווייל סערווירט מיט כּמעט נישט־געזעענע, אינגאַנצן אומגעהערטע באַוועגונגען, די פאָרעלן, וואָס האָבן ערשט מיט אַ פּאָר מינוט פריער אַזוי פריש־לעבעדיק געצאַפּלט זיך אין נעץ. גבריאל חיימאָוויטש האָט אויף זיין גאָפּל אָנגענומען אַ שטי־

קל ווייסע פלייש פון דער פארעלס בויך, און מיט דער צווייטער האנט געוויזן אויף זיין זון:

— אט דער האט זיך נאך פארוואנדלט אין פריערדיקן דור אריין.

— זאגט עס נאכאמאל, גבריאל חיימאוויטש, — האט גינאטשקא צו אים געזאגט, — איך האב עס שוין איינמאל מיטגעטיילט מיין נייעם העה. איך ווייס גארנישט, ווי אזוי איך וועל דורכקומען מיט אים; אדער ער וועט זיך מוזן צופאסן צו מיין דור, אדער איך צו זיינעם, וואס איך גלויב קוים.

— נישקשה, מיר נעמען אים זייער גערן אויף אין אונדזער דור אריין. נישט וואר, נאאום? — האט אלגא מיכאילאוונא געזאגט, און אליין נישט באמערקנדיק, וואס זי טוט, האט זי איר נאקעטע גראציעזע האנט ארויפגעלייגט אויף איר שכנס אקסל.

פון דער באוועגונג האבן זיךביידע גערויטלט, אי אלגא מיכאילאוונא, אי מירקין; מ'האט עס אבער קוים באמערקט.

מירקין איז געזעסן איבערגעבויגן, כמעט איינגעהויקערט איבער זיין טעלער. ער האט עפעס נישט געוואגט אויפצוהויבן זיין בליק און ארי־בערצוקוקן דארט, אויף יענער זייט, וו עס זענען געזעסן זיין כלה און זיין פאטער. דערפאר אבער איז זיין גאנץ וועזן פול געווען מיט אלגא מיכאי־לאוונען. ער איז גליקלעך געווען, וואס ער זיצט נעבן איר, וואס די באַ־וועגונגען פון אירע הענט זענען אזוי נאענט צו אים. ער האט טיף גע־טרונקען דעם איידעלן געשמאק, וואס האט זיך געטראגן פון איר שארף, פון איר קלייד, פון איר אפענעם בוזעם. ער האט איינגעאטעמט דעם אטעם פון איר פיגור, פון אירע האר, פון איר נשמה ארוים. איר לייכטער, גארנישט ווילנדיקער און דערביי אזוי פיל זאגנדיקער בליק, האט אים נישט דענערווירט, נישט גערייצט, נישט גערופן, נאר האט אים אריינגע־בראכט אין א פאלקאמער רואיקייט, אין אן אבסאלוטער זיכערקייט. ער האט זיך גארנישט געפילט זינדיק מיט דעם געפיל צו איר, וואס האט באווינט זיין גאנץ וועזן. פארקערט, ער האט זיך דורך דעם געפילט גע־איידלט אויסגעלייטערט און בעסער. און וואסערע מאדנע קאמישע גע־דאנקען — געדאנקען, וואס זענען נאך פארטויבט אין אן אומקלארער ווייטקייט; געדאנקען, וואס זענען נאך נישט רייף, וואס ער וויל זיך זיי נישט איינגאנצן דערקלערן... דורך זיין לעגאלער פארבונדנקייט צו ני־

נאַטשקען האָט זאַכאַרי זיך געפילט שולדיק אין עפּעס. און אַ מינוט האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז אַזוי זיצנדיק אין דעם רייכן זאַל מיט זיין כּלה, מיט זיין פאָטער, אַז עפּעס קומט דאָ פאַר נישט ריכטיקס, נישט ערלעכס. אָבער ער האָט נאָר באַדאַרפט פון דער זייט וואַרפן אַ בליק אויף דער הויכער, גלייכער פיגור פון אָלגאַ מיכאַילאָוונען, כאַפּן איר איידעלן אָטעם, אום אויסצוגעפינען, אַז אַלץ איז ריכטיק און באַדאַרף אַזוי זיין.

עס איז געווען אַזוי, ווי דאָס געפיל פון אַ קינד צו אַ מוטער, וואָס ער האָט געהאַט פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען, וואָלט געבשרט און רעכט גע־מאַכט יענעם נישט קלאָרע געפיל, וואָס ער האָט געהאַט פאַר זיין כּלה...

קאַפּיטל 19

קאַרשן אין שניי

נאָכן עסן האָט גבריאל חיימאָוויטש פאַרגעשלאָגן דער געזעלשאַפט דורכצופאָרן זיך אויף די „סטרעלקעס" צו די ציגיינער. דער אַדוואָקאַט האָט זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט דערפון. „שוין נישט פאַר אונדז, גבריאל חיימאָוויטש — פאַר אַזעלכע יונגעלייט, ווי איר זענט". נינאַטשקאַ האָט זיך אָן דעם אָנגעכאַפּט, דווקא באַשטאַנען דערויף. דער אַדוואָקאַט מיט זיין ווייב זענען אַהיים געפאָרן. די איבעריקע געזעלשאַפט איז געפאָרן אויף צוויי שליטנס איבער דער „ניעווע" אין פולן גאַלאָפּ צו די „אָסטראָ־זוואָ".

אין ערשטן שליטן זענען געזעסן נינאַטשקאַ און גבריאל חיימאָ־וויטש. זיין ברייטע פיגור און דער גרויסער, ברייטער שאָפּענער פּעלץ האָבן פאַרנומען דעם גאַנצן שליטן און דאָס קליינע מיידל אינגאַנצן אין זיך אַריינגענומען. דער פורמאַן האָט געוווּסט, וועמען ער פירט און ווו־הין ער פירט זיי, און מיט אַ גאַלאָפּ, וואָס מען האָט זיך נאָר געקאָנט דער־לויבן אין פּעטערבורג מיט געסט פון רעסטאָראַן „דאַנאָן" נאָך צוויי אַזייגער ביינאַכט, האָט ער זיך געלאָזט איבער דער ברייטער „ניעווע" ווי אַ פייל פון בויגן, אַזוי, אַז זאַכאַרי און נאַאום, וועלכע זענען געווען

אין צווייטן שליטן נאָך זיי, האָבן זיי צייטנווייז פאַרלוירן פון די אויגן.

דער ווינט פון פלינקן גײַיעג האָט אויפגעהויבן קרישטאָל־ריינעם שניי, וואָס איז ווי אַ ווייסע דעק געלעגן איבער דער „ניעווע", און זיי געפּאַטשט אין פּנים אַריין, כאָטש די נאַכט איז געווען אַ רואיקע און אַן אויסגעשטערנטע און אַ ליכטיק באַלבנהטע. גבריאל חיימאָוויטש, וועלכער איז געוואָרן אָנגעגאָסן מיט חשק פון דעם שאַמפּאַניער, וואָס ער האָט געטרונקען, איז ווי צוריק יונג געוואָרן. עס האָט זיך מיט אַמאָל געגעבן אַ וועק אויף אין אים די גאַנצע לעבנסלוסט פון פאַרשווונדענע טעג...

און איצט, האַלטנדיק נעבן זיך די קליינע נינאָטשקאַ האָט ער, ווי אַמאָל זיין זון, אַריינגעטרונקען אין זיך דעם פּערפום, וואָס האָט זיך געטראָגן פון אונטער איר וואַרימען פּעלץ, און ער האָט איר געסודעט אין אויער מיט זיין קאַלט־וואַרימען אָטעם:

— איך בין זייער גליקלעך, זייער גליקלעך, נינאַ סאַלאָמאָנאָווגאַ, וואָס איר האָט איינגעשטימט צו ווערן זאַכאַרים ווייב. איך בין זייער גליקלעך. און איך דאַנק אייך זייער.

— און איך אויך, פּאַפּעשקע... דערלויבט מיר אייך אָנצורופן פּאַ־פּעשקע. גבריאל חיימאָוויטש, איך בעט אייך... — און זי האָט איר וואַ־רים פּנים צוגעטראָגן און צוגעלייגט צו זיינע פליישיקע קאַלטע באַקן.

— מיר וועלן זיין פריינט, נישט וואָר, נינאָטשקאַ?

— יאָ, פּאַפּעשקע, נישט אַנדערש, נישט אַנדערש, — און זי האָט מיט איר האַנט אַרומגענומען זיין ברייטן רוקן און אָנגערירט זיינע באַקנ־בערד. — איך האָב אַזוי ליב באַקנבערד. פאַרוואָס טראָגט נישט זאַכאַרי קיין באַקנבערד? איך האָב ליב, אַז אַ מאַנספּאַרשוין זעט אויס ווי אַ מאַנספּאַרשוין, שטאַרק, ברייט. איך וועל אים מאַכן טראָגן באַקנבערד, דעם זאַכאַריושקאַ. אַזוי ווי זיין פּאָטער.

— יאָ, ער איז דאָך נאָך אַ יינגל, דער זאַכאַרישקאַ. מען באַדאַרף אים אויפוועקן. אַ גוטער, אַ האַרציקער, נאָר אַ יינגל. איך ווייס נישט, וואָס צו טון מיט אים.

— יאָ פּאַפּעשקע, דאָס איז, וואָס איך זאָג. איך ווייס נישט פאַר־וואָס איך האָב אים ליב געקראָגן, דעם זאַכאַרישקאַ. נישט אַנדערש, נאָר דאָס בלוט אין אים... דערפילט זיין פּאָטער אין אים... — לאַכט נינאָטש־

קא און טוליעט זיך צו אים. גבריאל חיימאָוויטש איז מיט אמאָל ערנסט געוואָרן:

— איך בין אזוי גליקלעך. דו ווייסט אליין נישט, קינד, ווי דו האָסט גליקלעך געמאכט אַן אַלטן פאַרלאָזענעם מאַן...

— וואָס פאר אַן אלטער זענט איר, פאַפעשקע? איך וואָלט געוואונטשן, אַז זאכאריושקא זאָל זיין אזוי אַלט ווי איר.

— יאָ, מיידל, אַן אַלטער און אַ פאַרלאָזענער, שטענדיק געווען אַן איינזאַמער. ביי אונדז איז דאָך קיין פאַמיליע נישט געווען, און איצט וועסטו אונדז אַ פאַמיליע מאַכן. ווי איך האָב געבענקט נאָך דעם!...

— רעדט נישט אזוי, פאַפעשקע! עס פּאַסט פאַר אייך נישט אזוי צו רעדן. איר זענט אַזאַ שטאַרקער, אַזאַ פעסטער, פאַפעשקע. אייך פּאַסט צו רעדן גאָר אַנדערש.

— דאָס איז פון פרייד, טאָכטער, פון פרייד... — און דער אַלטער האָט איר קאָפּ צוגעבויגן צו זיין ברוסט, — פון פרייד און פון גליק.

— נו, איר האָט דאָס אַ מאַניער, פאַפעשקע, אַ דאַמע אַ מתנה צו דערלאַנגען. בריליאַנטן אין אַ בוקעט פיילכן באַהאַלטן. די יונגע וואָלטן זיך ביי אייך לערנען באַדאַרפט. נישט ביי די היינטיקע, וואָס פאַר אַ דער־פאַרונג!

גבריאל האָט באַהאַלטן אַ שמייכל אין זיינע צוויי באָרד־שפּיצן אַריין.

— אָך, פאַפעשקע, נישט איינע געווען ביי אייך, וועלכער איר האָט געקאָנט אויף אַזאַ מאַניער דאָס האַרץ מיטן קאָפּ פאַרדרייען. גוט, וואָס מען האָט נישט געלעבט אין אייער צייט, — סטראַשעט זי אים מיטן פינגער.

— געווען, מיידעלע, געווען, — ברומט דער אַלטער.

— איר וועט מיר אַלץ מוזן דערציילן, אַלץ. פאַפעשקע, קיין סוד פאַר מיר!

אין דעם האָט זיך דער שליטן אָפּגעשטעלט אין אַ וויים־באַשנייט וועלדל, פאַרן באַרימטן ציגיינער־קאַבאַרעט „פאַנטאַנקאַ“

— און ווו זענען זיי? — האָט נינאָטשקאַ געפרעגט. — כ'האָב גע־מיינט, אַז זיי זענען מיט אונדז.

— דאָס פערד ווייסט באַלד, וועמען עס פירט, — רופט זיך אָן דער

אַלטער. נאָר פון דערוויַיטנס האָט זיך שוין געהערט דאָס קלימפּערן פון צוויַיטן שליטן.

— אין „פאַנטאַנקאַ" האָט מען דעם אַלטן גוט געקענט. קוים האָט מען אים דערזען, האָבן זיך צו אים אַ לאָז געטון פון קעלנער ביז דעם מאַטערשן באַלעבאָס מיטן שרויט-באַשפּריצטן פּנים, וועלכער איז געקו-מען צולויפן פונעם פּריילעכן, רווישיקן זאַל אַרויס.

— אַך, גבריאל חיימאָוויטש, פאַטערל אונדזערער! ווי לאַנג איז עס שוין, ווי מיר האָבן נישט געהאַט דעם כבוד אייך צו זען ביי אונדז! נעמט צו די פוטערס! וואָס פאַר אַ גליק, וואָס פאַר אַ יום־טוב! דאָס „רויַ־טע צימער" איז דערוויַיל באַזעצט, נאָר מיר וועלן עס פריימאַכן פאַר אייך. גיי, קאַלקע, און זע אַרויסצופּטרן די לייט. איר וועט זיין געדולדיק אַ מינוט, נישט אין אַלגעמיינעם זאַל, ניין, אין מיין ביוראָ, ביז עס וועט פאַרטיק ווערן.

פופצן פאַר הענט זענען גרייט געווען צוצונעמען די פוטערס און זיי צו באַדינען, נאָר דער מאַטערשער באַלעבאָס האָט קיינעם נישט צוגע־לאָזט צו זיי. ער אַליין האָט געוואָלט האָבן דעם גאַנצן כבוד.

— און נאַטאַליאַ סטעפאַנאָוונאַ איז נאָך מיט אייך? — נאָך נישט אַנטלאָפן?

— נאָך דאָ, פאַטערל, נאָך דאָ, ווי אַנדערש? וועט דאָס זיין אַ פרייד! באַוויליקט איר זי צו באַשטעלן מיט דער גאַנצער קאַפּעליע צו אייך אין קאַבינעט?

— ניין, נאָר זי אַליין מעג קומען, און די אַקראָבאַטין־טענצערין, נישט אַנדערש, נאָר די אַקראָבאַטין־טענצערין.

— ווייל, פאַטערל, ווייל, איר האָט באַדאַרפט זען, וואָס פאַר אַ פאַר־שטעלונג זי האָט איצט געגעבן, די אַקראָבאַטין, אין גרויסן זאַל. דער זאַל איז געגאַנגען כאָדאָראָם. מען האָט די סערוועטקעס געוואָרפן, ווי גאָט לעבט. און אַ פובליקום האָבן מיר היינט אַן אויסדערוויילטס, פיל הויכע נאַטשאַלסטוואָ פאַראַן, נישט די קליינע, וואָס צאָלן נישט. און פון הויף איז מען אויך דאָ. פירשט באַריס האָט אַנגעזאָגט, און פירשט אַרבאַזאָוו מיט זיין געזעלשאַפט, און פון האַנדלס־מיניסטעריום, און פיל רייכע לייט, אַזוי, אַז זיי האָבן אויסגעדונגען איינער ביים אַנדערן די פאַר בריליאַנטן, וואָס „קאַקאָטשקע" האָט געהאַט צו באַשענקען די אַקראָבאַטין. געמאַכט

א גוט געשעפט היינט, „קאַקאַטשקע״, — האָט דער טאַטער נישט אויפֿגעהערט צו דערציילן.

— דו לאָז איבער דיין „קאַקאַטשקע״ מיט דער אַקראַבאַטין און היים בעסער דעם שאַמפּאַניער אויף אייז שטעלן, — זאָגט דער אַלטער מירקין, — און זע, אויב דאָס צימער איז שוין פריי.

— וועלכן ווינטשט איר, מאַנאַפּאַלקע?

— ווי שטענדיק.

א פּאָר קעלנער זענען אוועקגעלאָפן אויספירן דעם באַפעל, און באַלד האָט מען די געזעלשאַפט אריינגעפירט אין „רויטן קאַבינעט״, וואָס איז נאָך פול געווען מיט רויך פון פרעמדע מענער און מיט פּערפומען פון פרעמדע דאַמען, וואָס דער טאַטער האָט געהאָלפן צו פאַרטרייבן מיט זיין סערוועט.

— אך, גבריאל חיימאָוויטש, געדענקט איר יענע יאָרן, וואָס איז אנגעבראָיעט געוואָרן מיט דער נאַטשאַלסטווא פון באַן-מיניסטעריום. אך, איז דאָס געווען א צייט, ווען איר האָט געהייסן נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָווגען אין א באַליע אַנגעוואַרימטן שאַמפּאַניער אריינזעצן... נישט אַנדערש, נאָר אין באַליע אריינזעצן, — האָט דער טאַטער געזאָגט, איבערדעקנדיק דעם טיש מיט פרישן באַדעקעכץ.

— ווער האָט דיך געפרעגט, באַלוואַן! — שרייט אויף אים גבריאל,

— וואָס מאָלסטו מיט דער צונג, אז מען באַצאָלט דיר נישט דערפאַר?

נאָר דער טאַטער האָט שוין געקענט זיינע געסט. וואָס מער זיי האָבן געשריגן אויף אים, אַז ער זאָל האַלטן זיין מויל און נישט פּלוידערן, אַלץ מער האָבן זיי געוואָלט, אַז מען זאָל דערציילן פון זייערע גבורות.

— אָדער, דעמאָלסט, גבריאל חיימאָוויטש, ווען איר האָט געגעבן דאָס מיטאָג פאַר דעם פאָרזיצנדן פון דער באַן-קאָמיסיע, גראַף קאַרמין, ווען איר האָט געהייסן, אַז נאַקעטע פראַנצויזקעלעך זאָלן באַדינען די געסט...

— איך האָב דאָך דיר באַפוילן צו שווייגן, פאַרשטאַנען? — האָט גבריאל חיימאָוויטש געזאָגט אין דעם טאָן, וועלכן ער באַנוצט פאַר זיינע אָנגעשטעלטע, און מען האָט אים געפאָלגט. זיינע געל-גרויע באַקנבערד האָבן זיך אויפגעשטעלט, זיינע ברעמען האָבן זיך אויפגעשטעלט, און די

צוויי טשופרינעס, וואָס זענען געלעגן גלאַטיק פון ביידע זייטן פון זיין שרונט, האָבן זיך אויך באַוויגן.

— איך הער, — האָט דער טאַטער געזאָגט, ווי אַ סאָלדאַט, און שוין געטון זיין ווייטערדיקע אַרבעט אין שווייגן.

— אין רוסלאַנד קאָן מען ניכטערהייט גאָרנישט אויפטון. מען דאַרף זיי צוערשט אָנשיכורן, אום עפּעס דורכצופירן: אַז נישט, ליגן זיי דיר שטיינער אין וועג, — האָט דער אַלטער מירקין זיך געווענדעט צו די אַרומיקע, ווי פאַרענטפערנדיק זיך פאַר עפּעס. — פאַרשטענדלעך, מען האָט געמוזט אַמאָל אויסטרינקען, און ער דערציילט דיר דאָ מעשיות!

— אַך, פּאַפּעשקע, בייזער דיך נישט, — האָט נינאַטשקאַ אים צערטלעך געגלעט איבער זיינע באַקן מיט איר נאַקעטער האַנט, וואָס זי האָט איצט באַפרייט פון דער הענטשקע. און מירקין האָט זיך געוווּנדערט, ווי אַזוי זי האָט עס געוואָגט.

גבריאל חיימאָוויטש האָט געשמייכלט און איבערגעגעבעטן דעם טאַטערשן באַלעבאָס מיטן וואָרט „באַלוואַן", וואָס יענער האָט אָנגענומען פאַר אַ קאָמפּלימענט און געדאַנקט דערפאַר מיט אַ שמייכל.

דערווייל האָבן די קעלנער געבראַכט דעם שאַמפּאַניער, די גלעזער, פּרוכטן. די פּרוכטן זענען געווען אויסגעבעט ווי לייבעלעך פון קליינע קינדער אין וואַטענע קעסטעלעך. דאָס פרישסטע גרינס פון באַרנעס און דאָס רויטלעכע ליכט, וואָס די זון האָט באַקושט מיט אירע שטראַלן, האָט אַראָפּגעשיינט פון די פלוימען און אויסטערלישע פּערסיקעס. נאָר נינאַטשקאַ, וואָס איז געזעסן מיט גבריאל חיימאָוויטשן אויף דער באַקוועמער קאַנאַפּע, האָט מיט אירע דינע פינגערלעך געזוכט עפּעס צווישן די פּרוכט, אָנגענומען אַ באַרנע — אוועקגעלייגט: אַ מילגרוים — אַ שמעקעטון, און לאַנגווייליק אוועקגעלייגט.

— וואָס ווילסטו, נינאַטשקאַ? — האָט דער אַלטער מירקין געפרעגט.

— גאָרנישט, עפּעס אַ נארישער פאַרלאַנג, נאָר גאָרנישט...

— וואָס אַזעלכעס, זאָג, מיידעלע! געדענק אָן גאָט, זאָג!

— עס האָט זיך מיר פאַרגלוסט קאַרשן. איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר ווען מיר זענען דורכגעפאָרן די געפרוירענע „ניעווע" אין ווינט און שניי, האָב איך עפּעס געקלערט פון קאַרשן.

גבריאל חיימאָוויטש האָט געגעבן אַ ווונק צום קעלנער און געהייסן אַריינרופן דעם באַלעבאָס.

ווען דער מיט שרויטן באַשפּריצטער טאַטער האָט זיך געשטעלט פאַר גבריאל חיימאָוויטשן מיט דער גאַנצער בערייטקייט אים צו דינען, האָט אים דער אַלטער מירקין געזאָגט:

— זאָג נאָר, אַלטיטשקער, איז נישט מעגלעך ערגעץ־ווו קאַרשן צו באַקומען? גיב נאָר אַ קוק.

— נישט מעגלעך, פּאַטערל, ווי גאָט איז ליב, נישט מעגלעך. טעלע־גראַפירט שוין דריי מאָל נאָך ניצע: „שיקט קאַרשן!" „נאָך נישט רייף געוואָרן אין די וואַרים־הייזער!" האָט מען געענטפערט! — קלאַפּט זיך אין האַרץ אַריין דער טאַטער.

— דו זאָגסט נישט קיין ליגן? — קוקט אים אָן גבריאל חיימאָ־וויטש מיט זיינע אויפגעהויבענע ברעמען.

— פּאַפּעשקע, ווי אַזוי קאָנט איר דאָס? און עס לוינט זיך, אסור, נישט, — האָט ניגאַטשקאַ אים באַרואיקט.

— ניין, באַרינקע, גבריאל חיימאָוויטש קאָן אַלץ זאָגן אויף מיר, אַלץ וואָס אים ווילט זיך, — קלאַפּט זיך דער טאַטער אין ברוסט, — ער האָט מיך דאָך געקענט, ווען איך בין נאָך געווען אַ שיק־ייִנגל אין דעם אַלטן געשעפט, און ער איז דאָך מיין בעל־טובה. ער האָט דאָך מיר דאָס געלט אויסגעבאָרגט דאָס געשעפט אָפּצוקויפן, ווען דער אַלטער באַלעבאָס איז געשטאָרבן. אַרויפגעקומען אין קאַנטאָר. „וויפיל דאַרפסטו?" „אַזוי פיל און אַזוי פיל". „גיי צו דער קאַסע!" מיך נישט געקענט און מיר גע־טרויט. און דאָס געלט אָפּגעצאָלט בלויז מיט געטראַנקען, מיט טרינק־געלט בלויז. אָט אַזעלכער איז גבריאל חיימאָוויטש.

— און וועגן דעם האָב איך אויך געהייסן שווייגן. געהערט?

— געהערט, גבריאל חיימאָוויטש.

— און דאָך זאָגסטו אַ ליגן. דו האָסט יאָ קאַרשן.

— נאָר איין־איינציק קערבל, אַ טוץ, צי אַ שטיק צוואַנציק אינ־גאַנצן. פאַרן גרויספירשט באַרים. נאָך מיט אַ וואָך צוריק באַשטעלט. „דו טעלעגראַפיר נאָך מאָנטע קאַרלאָ, און לאָז דיר ברענגען קאַרשן אויפן צוויי־און־צוואַנציקסטן. אַז נישט, וועל איך פון דיר די הויט אָפּשינדן אַ לעבעדיקן", האָבן זיי באַוויליקט צו לאָזן וויסן פון פּאַלאַץ דורך זייער

סעקרעטאַר. געמיינט, אַז זיי וועלן שיקן אַ קעסטעלע באַטש, און דאָ שיקן זיי דיר אַ סך פּאַפּירן, פיל וואַטע, ווי אַ קינד דיר איינגעוויקלט, אַז עס זאָל זיך נישט צוקילן. אינגאַנצן אַ שטיק צוואַנציק, נאָך נישט רייף געוואָרן אין די וואַרים־הייזער, שרייבן זיי. נאָר איך וועל זיי אייך אָוועקגעבן. איך ווייס, אַז דער פירשט וועט מיך שלאָגן, מיט זיין שפּיץ־רוט וועט ער מיך דורכשמייסן. זאָל ער שלאָגן, נישקשה, דיר בין איך אַ דאַנק שולדיק, מיין בעל־טובה. איר ווייסט, ער האָט דאָך מיר דריי־סיק טויזנט רובל געבאָרגט צו קויפן די „אינסטיטוציע", און ער האָט מיך רעכט נישט געקענט, אַ יינגל נאָך געווען. אַלץ האָב איך אים צו פאַרדאַנקען. דערלויבט, גבריאל חיימאָוויטש, אייער געערטע האַנט צו קושן.

— גענוג, האָב איך געזאָגט! גיי ברענג די קאַרשן, דער באַרינע האָט זיך פאַרגלוסט „קאַרשן אין ווינטער".

דאָס זאָגנדיק, האָט גבריאל חיימאָוויטש אַרויסגענומען פון זיין בו־זעם־קעשענע אַ קליין נאָטיץ־ביכל און, נישט קוקנדיק אויף דער גאַנצער געזעלשאַפט, האָט ער מיט זיין גאָלדענעם בלייפעדער פון דער זילבער־קייט עפּעס פאַרצייכנט.

— זאַכאַרי, פאַרגעס נישט מאָרגן אַרויפצוקומען צו מיר אין קאַנ־טאָר, איידער דו גייסט אין געריכט. איך האָב עפּעס מיט דיר איבערצו־רעדן, — האָט דער אַלטער מירקין פּלוצלינג, צו אַלעמענס באַוווּנדערונג, געזאָגט צו זיין זון.

דערווייל איז דער טאַטערשער באַלעבאָס אַוועק, און די געזעלשאַפט האָט אַ געוויסע צייט געטרונקען שאַמפּאַניער אין שווייגן. אין אַ מינוט צען אַרום האָט ער זיך באַוויזן. אין זיינע הענט האָט דער טאָטער גע־טראָגן אַ גרויסע פאָרצעלייענע שיסל פול מיט ווייסן, אומבאַרירטן שניי, און, אַזוי ווי אויף להכעיס דער גאַטור און ווי זיך צו רייצן מיט איר, זענען אין שניי געלעגן אויסגעבעט רויטע, פליישיקע קאַרשן. יעדער קאַרש באַזונדער האָט אַרויסגעלאַכט מיט זיין פרילינג־רויטקייט פון דער ווינ־טערדיקער ווייסקייט.

— איך דאַנק אייך, גבריאל חיימאָוויטש, — האָט דער טאָטער געזאָגט און געשטעלט דעם טעלער קאַרשן פאַר ניניאָטשקען...

ניניאָטשקאַ האָט גענומען אַ קאַרש, אים צוערשט איבערגעוואַשן אין

פרישן שניי, איינגעטונקט אים אין איר גלאָז שאַמפּאַניער, און דערלאַנגט גבריאל חיימאָוויטשן אין מויל אַריין.

— פאַרזוכט, פּאַפּעשקע.

דערנאָך האָט זי גענומען דעם טעלער און צוריק דערלאַנגט דעם דערשטוינטן טאַטער.

— נעמט עס צו, באַהאַלט עס פאַרן פירשט. א שאָד אייער הויט.

— וואָס איז מיט דיר, נינאַטשקאַ? — האָט דער אַלטער מיר־יין געפרעגט.

— גאָרנישט, פּאַפּעשקע. צוערשט האָט זיך מיר עס פאַרגלוסט. איך האָב געמיינט, אַז מען קאָן עס נישט קריגן. געזען, אַז מען קריגט עס, גלוסט זיך עס מיר נישט מער, — האָט זי צו אים געשמייכלט מיט אירע שוואַרצע אויגן אין זיין רויטן פּנים אַריין.

— נעם עס צו! — האָט דער אַלטער באַפוילן דעם טאַטער מיט א בייזער שטימע.

— פּאַפּעשקע, בייזערט אייך נישט, — האָט נינאַטשקאַ געזאָגט צום אַלטן, מיט איר קליינעם פינגער אויפן מויל, קוקנדיק מיט אירע אויגן אים אין פּנים אַריין.

דער אַלטער האָט באַלד געמוזט שמייכלען, אַזוי אַז דער טאַטער האָט שוין געוואַגט אים צו פרעגן:

— גבריאל חיימאָוויטש, נאַטאַשאַ סטעפּאַנאָוונען באַווילגט איר צו לאָזן דערשיינען? זי גייט אויס אייך צו זען.

— גוט, — האָט דער אַלטער געצויגן זיין וואָרט.

קאַפּיטל 20

אַ פּעטערבורגער נאַכט

מירקינען איז אויסגעקומען צו זיצן אויף דער צווייטער זייט טיש, אין איין רייע מיט דעם „ענגלענדער". ער האָט געשוויגן. דער „ענגלענ־דער" האָט זיך יאָ אָנגערופן מיט א וואָרט אָדער צוויי. מירקין האָט

אָבער ווי אויף צו להכעיס קיין וואָרט פון זיך נישט געקאָנט ארויס־ברענגען.

ער האָט געקוקט אויף זיין פאָטער, און די גאַנצע ווייטקייט, וואָס איז געלעגן צווישן אים און זיין פאָטער דורך זיינע קינדער־יאָרן, האָט זיך ווידער באַנייט:

— ווער איז דאָס אָט דער ברייט ביייניקער, ברייט פלייש־יקער מענטש, וואָס זיצט דאָ קעגנאיבער אים מיט זיין כלה? — מיט זיין צו־קינפטיק ווייב, מיט דער מוטער פון זיינע צוקינפטיקע קינדער? — ווער איז ער דאָס דער מענטש מיט די רויטע לאַנגע באַקן־פעלדער, מיט זיינע צעשפּרייטע געל־גראָלעכע באַקן־בערד, וואָסערדיקע בלוילעכע אויגן? די אויגן־טאָרבעלעך, וואָס פאַלדעווען זיך אין אַלטן מירקינס פּנים, זענען דעם זון יאָ באַקאַנט, און עס דערמאָנט אים, אַז ער האָט אַ שייכות מיט אים, אָבער דער גאַנצער שטאַרק־געשניטענער קערפּער קומט אים פאָר צום ערשטן מאָל, ווי פון אַ פרעמדן מענטש.

— וואָס האָט ער דאָס געטון די גאַנצע צייט איינער אַליין אין פּע־טערבורג אָן זיין פאַמיליע? — מיט וועמען איז ער דאָס געוועזן? — ווער איז ער? ווער קען אים?

נינאָטשקאַ האָט שוין אַלץ געוווּסט, וואָס עס טוט זיך דאָרט אונטער מירקינס שטייף־געפּרעסטן העמד, אונטער דעם גלאַנצנדיקן הויכן שטערן זיינעם. זי האָט פּלוצלינג אויסגעשטרעקט צו אים די האַנט, אַ נאַקעטע, אַ ברוינע, אַ דיניטשקע פון איר שפּיציקן אַרבל אַרויס פון איבער דעם טיש. מיט אירע נערוועזע, דינע פינגער אָנגעהויבן אים אַרויסצוכשופן:

— קום דאָ אַהער, זאַכאַרישקאַ, קום אָט דאָ אַהער, נעבן מיר; איך האָב דאָך דיך אַ גאַנצן אָוונט נישט געזען, — (איז זי פּלוצלינג איבער־געגאַנגען צו אים אויף „דו", צום ערשטן מאָל, צייט זיי קענען זיך. און אַזוי ווי זי וואָלט זיך אַליין געוועזן דערשראָקן דערפאַר, האָט זי צוגע־לייגט:) — איך האָב זיך פאַרבענקט נאָך אייך, קומט דאָ אַהער צו מיר, איך בעט אייך, אָט דאָ אויף דער קאַנאַפּע. זייט מיר מוחל, נאַאום גרי־גאָראָוויטש, וואָס איר וועט דאָרט בלייבן אַליין.

פאַרשעמטערהייט, גערויטלטערהייט איז מירקין אַריבערגעגאַנגען צו איר און אָוועקגעזעצט זיך נעבן איר, אויף דער צווייטער זייט פון זיין פאָטער.

נינאַטשקאַ איז שוין געווען אין איר בעסטער שטימונג נאָך די פּאָר גלעזלעך שאַמפּאַניער. זי האָט גענומען איר גלאָז און דערלאַנגט מירקי־נען אין מויל אריין. מירקין האָט אַ שלוק געגעבן — און דאָס זעלבע גלאָז דערנאָך דערלאַנגט זיין פּאָטער, און דערנאָך האָט זי אַליין געטרונקען.

— אַזוי, איצט ווייס איך אייערע ביידנס געדאַנקען, — האָט זי געשמייכלט, און אַרויפלייגנדיק איר האַנט אויף מירקינס אַקסל, האָט זי דורכגעפירט מיט אירע פינגער איבער זיינע האָר:

— ווייסט איר, גבריאל חיימאָוויטש, אַז זאַכארישקאַ איז אַ זייער גרויסער פריינט מיט מיין מאַמעשקען, מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען, אָבער אַזעלכע גרויסע פריינט, אַז אָפטמאָל בין איך אייפערזיכטיק אויף איר. יאָ, איך זאָג עס אָפן, און איך האָב מורא, אַז צוערשט האָט זיך זאַכאַ־רישקאַ פאַרליבט אין מאַמעשקען, און ערשט דערנאָך אין מיר. נישט וואָר, זאַכארישקע, זייט אייך מודה.

— יאָ, איך האָב אָלגאַ מיכאַילאָוונען זייער גערן און איך אַכט זי זייער, — זאָגט מירקין מיט אַ שמייכל.

— אויף אָלגאַ מיכאַילאָוונען קאָן מען נאָך אייפערזיכטיק זיין, — זאָגט דער פּאָטער.

— אָבער איך בין גאָרנישט אייפערזיכטיק, — לאַכט נינאַטשקאַ,

— פאַרקערט, איך בין זייער גליקלעך, וואָס דו, זאַכארישקאַ, האָסט אַזוי ליב מיין מאַמען. דאָס מאַכט מיך נאָר צו דיר נענטער, משפּחהדיקער, אַזוי צו זאָגן — אַזוי ווי צו נאַאום גריגאָראָוויטשן. נאַאום גריגאָראָוויטש „אוכאַזשעוועט" אויך נאָך מאַמעשקען, דערפאַר האָב איך אים אויך זייער גערן, — שטרעקט זי אויס צום „ענגלענדער" אַריבער די האַנט. — איך ווייס נישט, איך האָב אַ שוואַכקייט צו אַלע, וואָס האָבן אַ שוואַכקייט צו מאַמעשקען, און איך ווייס נישט, אויב דאָס איז נישט געווען די סיבה פון אונדזער גאַנצן פאַרקנסן זיך.

אַלע זענען אַביסל זשענירט געוואָרן פון נינאַטשקאַס רייד. אַ שטיל־קייט איז איינגעטראָטן, נאָר די פיינלעכקייט פון דער שטילקייט איז באַלד פאַרשוווּנדן, ווען עס האָט ווער זיין שמאָל־געשניצט קעפּל אַריינ־געשטעקט צווישן די פאָרהאַנגען, וואָס האָבן געהאָנגען איבער דער איינ־גאַנגס־טיר פון „רויטן קאַבינעט", און נעפרעגט מיט אַן אויסדרעסירטער רוסישער אויסשפּראַך:

— נינא סאַלאָמאָנאָוונא, דערלויבט אַ מינוט אַריינצוקומען צו אייך?
— דאָס זענט איר, באַרים אַבראַמאָוויטש? קומט נאָר אַריין.

עס זענען דאָ קירכן־מייז, טעאַטער־מייז און אויך קאַבאַרעטן־מייז. פאַרשידן זענען די מייז, אַזוי ווי אַנדערש עס זענען די אינסטיטוציעס, וועלכע זיי באַוווינען. די קאַבאַרעטן־מויז איז אַן איינזאַמע אין איר גרויסקייט, אַ פאַרחלומטע אין דער וועלט פון רעאַלקייט, אויסדערוויילט פון אַלע איבריקע מייז פון דער גאַנצער מייזן־וועלט דורך איר עסטעטישן דורשט, וועלכן קיינער קאָן קיינמאָל נישט שטילן. אַלץ וואָס איז דאָ אין אונדזער אָרים וועלטל איז נאַריש, געמיין און טאַלאַנטלאָז — און קוקנדיק אויף אירע געפּוצטע נעגל, זוכט זי אַ דערלייזונג פאַר איר טראַגישן „איך" אין אַ גרוים וואָרט, אין אַ ניי וואָרט, וואָס זאָל קומען און באַפרייען די וועלט פון איר געפאַלנקייט. די וועלט — פאַרשטייט זיך, די מייזן־וועלט. און דאָס וואָרט — אַ נייער וועג אין דער קונסט, אַן אויסדרוק פון נייע פאָרמען און אַ נייעם געוויכט פון אינהאַלט. און אַזוי ווי די קאַבאַרעטן־מויז קאָן נאָך געפינען געטראַנק פאַר איר דורשטיקער נשמה אין אַבסטראַקטע פאָרמען, — דערוואָרט זי די וועלט־דערלייזונג דורך דעם טאַנץ, וואָס איז — נאָך איר מיינונג נאָך — דער פּאַסנדסטער אויסדרוק פאַר דעם ריטם פון מאָדערנעם מענטשן (אגב ציט זי אויך דורך דעם טאַנץ, וואָס זי האָט געהאָלפן מיט אירע עסטעטישע עסייען פּאָפּולער צו מאַכן אין די פּעטערבורגער סאַלאָנען — איר בידנע חיונה), נאָר אַזוי ווי דאָס גרויסע טאַנץ־וואָרט קומט נישט, אין וועלכן עס זאָל זיך טראָגן דאָס „געשריי פון אונדזער צייט" (ווי זי האָט זיך אַנומלט אויסגעדריקט) האָט זי זיך אוועקגעוואָרפן. דאָס „אוועקוואַרפן" איז באַשטאַנען פון ליגן גאַנצע טעג אויף איר געלעגער און דערלעקטירן זיך מיט אַ גריכישער ביבל און פּאָרנאָגראַפישע פאָטאָגראַפיעס, וואָס גוטע פריינט האָבן אויפגענומען ביי אייגענער דערפאַרונג, און די נעכט פאַרברענגען אין די סאַלאָנען פון דעם מיז פון סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ, אין וועלכע ס'ווערן געגעבן „פּריוואַטע" פאָרשטעלונגען. דאָס עיקר „אוועקוואַרפן" זיך באַשטייט אָבער אין דעם, וואָס די עסטעטישע מויז פאַרברענגט גאַנצע נעכט אין קאַבאַרעט „פאָנטאַנקע" און זוכט אַ היילונג פאַר איר פאַרדורשטער נשמה אין די פּערפומען פון שיינע דאַמען און געשענקטן סעקט, און אויך אין שפּילן זיך

מיט די דערווייל נאָך לײדיק־שטײענדיקע סובּרעטינס און ציגיינער־מײדלעך... די קאַבּאַרעטן־מויז איז נישט קיין אַנדערע, נאָר ווי דער באַרימטער טאַנץ־קריטיקער באָריס אַבּראַמאָוויטש לעווינשטײן, וועמענס אויסגעשניצט פּנים האָט איצט אַרײנגעקוקט מעפיסטאָפעליש דורך די פאָרהאַנגען ביי דער טיר פון „רויטן קאַבּינעט".

ער האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר דער געזעלשאַפט אין זיין גאַנצער פּערזענלעכקייט, אַ הויכער, אַ דאַרער און אויסגעצערטער, ווי אויסגעשניטן פון האָלץ, אין אַ שוואַרצן סורדוט, מיט אַ שוואַרץ וועסטל פון אַ פּראָטעסטאַנטישן גלח, פאַרקנעפּלט ביז אַרויף צום סאַמע קאָלנער (אָן איינגנע מאַניער אַזעלכע). ער פאַרבויגט זיך אַרטיק און גערירט אין אַ סאַלאָן־מאַניער, וואַרט געדולדיק ביז מען וועט בעטן אים זיצן און בויגט זיך אַריבּער אין דער האַלבער פיגור צום קושן נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַס אויסגעשטרעקט ווייס הענטל.

— פאַרבּענקט זיך נאָך אַ מענטשן אין דער „סאַכאַרא", וואָס הייסט פּעטערבּורג. איר וועט מיר מוחל זיין, וואָס איך האָב זיך געראַטעוועט צו אייך. געהערט פון סאָפיאַ אַרקאַדיעוונען, אַז איר געפינט זיך דאָ. די הערן וועלן דאָך מיר מוחל זיין מיין פרייהייט.

— אָבער, באָריס אַבּראַמאָוויטש, מיר האָבן געבענקט נאָך אייך. זעצט אייך נאָר, איך בעט אייך. דאָס זענען אַלע אונזעריקע. מיין פאַרפּעשקע, גבריאל חיימאָוויטש, דאָס איז מיין חתן, און נאַאומען קענט איר דאָך. איר קומט אונדז זייער צונוץ, און איר קומט אויך אין זייער אַ ריכטיקער מינוט. מיר פירן דאָ אַ געשפּרעך, אין וועלכן איר קאָנט אונדז זייער באַלערנען. מיר גאַרן נאָך אייער וואָרט, מייסטער.

דער אַלטער מירקין האָט אפילו אויפגעהויבן זיינע הויכע ברעמען איבער זיין שטערן ביי ניניאָטשקאַס ווערטער. מען האָט געזען, אַז עס געפעלט אים נישט, וואָס זי ציט אַריין אַ ווילד־פרעמדן אין דעם אינטימען פאַמיליען־געשפּרעך, אָבער ניניאָטשקאַ האָט אים שוין געוווסט, ווי צו צוימען, און מיט אירע קאַלטע פינגערלעך האָט זי אים אויסגעגלייכט די קנייטשן איבערן שטערן.

— באָריס אַבּראַמאָוויטש איז דאָך אַן אייגענער מענטש. מיר קאָנען פאַר אים גאַנץ פריי רעדן, און ער איז דאָך אַזאַ קלוגער. איר וועט אים הערן באַלד, פּאַפּעשקע, — האָט זי ווי געוואָלט אַרונטערלאָזן דאָס

געשפּרעך אויף אַ נידעריקערן טאָן, ווי איר אינסטינקט האָט איר דיקטירט, אַזוי ווי מען וויל אָפּלאָזן אַ פּאַסיק, ווען ער קוועטשט צופיל דעם בויך.

— מיר זענען אַלע נייגיריק צו הערן, וואָס איר האָט דעריבער צו זאָגן, — ווענדעט זי זיך צו באָריס אבראַמאָוויטשן, — מיר רעדן וועגן משפּחה־געפילן. וואָס איז משפּחה? באָריס אַבראַמאָוויטש, דערקלערט אונדז.

— משפּחה, משפּחה, — ציט באָריס אַבראַמאָוויטש צוויי פינגער פון דער לינקער האַנט, — משפּחה איז מאַטעריע, דער מיטגליד איז די פאָרם, געקנאָטן פון דער מאַטעריע.

— און אז מען פארליבט זיך, למשל? אין וואָס פארליבט מען זיך, באָריס אבראַמאָוויטש, אין דער מאַטעריע אָדער אין דער פאָרם? — פרעגט נינאָטשקאַ.

— פאָרם ענדערט זיך, מאַטעריע איז שטענדיקס. ליבע איז עלעמענטאַר, סעקסועל. דאָס עלעמענטאַרע אין מענטשן זוכט דאָס שטענדיקע, נישט דאָס דורכגייענדיקע. מען פארליבט זיך נישט אין אויסערלעכקייט, נאָר אין בלוט, אין ראַסע, אין דער מאַטעריע. צוערשט האָבן מיידלעך חתונה געהאַט אין שבט אריין, דערנאָך צו דער משפּחה, ערשט גאָר צום לעצטן, אין אונדזער דעקאַדענטישער צייט, צום איינצלנעם. ווייסט איר, ווי אַזוי יעגערס כאַפּן ווילדע חיות? זיי כשופן זיי אריין אין די פאַנגשטאַנגען, וואָס זיי לייגן אויס פאַר זיי, דורך סעקסועלן געשמאַק פון זייערע מינים. דער מענטש ווערט אויך אַזוי אַרום געפאַנגען. יעדע משפּחה האָט איר אייגענעם משפּחה־געשמאַק, — איך וואָלט געזאָגט סעקסועלן געשמאַק, אַז איך זאָל זיך דערלויבן פריי אויסצודריקן.

— נו, פּאַפּעשקע, האָט איר געהערט? דאָס איז באָריס אבראַמאָוויטש. אויף אייער געזונט. טרינקט, באָריס אַבראַמאָוויטש. אויב אַזוי, נאָך אייך נאָך, קומט אויס, אַז ווען איך האָב זיך פארליבט אין זאַכאַרי גאַווריליאָוויטשן, וואָלט איך שוין באַדאַרפט איינצייטיק פארליבן זיך אין זיין פּאַפּעשקען, — האָט נינאָטשקאַ געלאַכט. — איך מוז זיך טאַקע מודה זיין, אַז איך האָב אים טאַקע זייער גערן, דעם פּאַפּעשקע, — האָט זי געזאָגט, אָנשפּאַרנדיק איר קאָפּ אויף דעם אַלטנס ברוסט.

דער אַלטער האָט איר אַ קוש געגעבן אין שטערן און געזאָגט:

— גאַנץ אויף אַלע ביידע זייטן.

אין דעם האָט זיך די טיר לייכט אויפגעעפנט און דער טאַטערשער באַלעבאָס האָט אַריינגעלאָזט נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונען מיט איר יידישן מוזיק־באַגלייטער.

נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונאַ איז נישט געווען קיין ציגיינערין. זי איז געווען אַן אַרמענערין מיט סעמיטישע גרויסע לעבעדיקע אויגן, וועלכע האָבן געהאַט אין זיך דעם גאַנצן צער און לייד, וואָס איר פאָלק איז אויסגעשטאַנען פון אונטערדריקונג און פאַרשקלאַפונג. זי איז שוין נישט געווען אין איר ערשטער יוגנט. אַ פרוי אין די פערציקער, אַ פליישיקע, אַ דיקלעכע; אירע פעך־שוואַרצע האָר זענען געווען פאַרקעמט שרונט־גלאַטיק, מיט אַ גרויסן געפלאָכטענעם קאָקס פון הינטן, און לויטן סטיל פון די שפּאַנישע ציגיינערינס האָט זי געטראָגן אַ גרויסן קאַם אין אירע האָר און אַריינגעזועצט אין די האָר אונטער דעם קאַם רויטע נעגעלעך־בלומען. צוערשט, אַז זי האָט דערזען איר גוט באַקאַנטן גבריאל חיימאָוויטשן, האָט זי אים געוואָלט אַנטקעגנלויפן מיט אירע פליישיקע אויסגעשטרעקטע אָרעמס, וועלכע האָבן זיך אַרויסגענומען פון די לאַנגע פרענזן פון איר שפּאַנישן קרעם־ווייסן טוך, וועלכעס האָט אַרומגענומען איר קערנדיקן, גוט דערהאַלטענעם קערפּער (טראָץ דעם רוישיקן נאַכט־לעבן). נאָר עס איז נענוג געווען איין ערנסטער בליק פון אַלטן מירקינס אויפגעהויבענע ברעמען, אַז עס זאָל צוימען אירע טריט און איר דערמאָנען איר שטעלע.

זי איז געבליבן שטיין פון דערווייטנס, מיט אַ פאַרלוירענעם פאַרלעגענעם שמייכל אויף אירע ליפּן, און לייכט זיך פאַרבויגן הינטער איר באַגלייטער, דעם יידישן „ציגיינער"־שפּילער אויף דער מאַנדאָלינע.

דער באַגלייטער האָט גענומען גרימפּלען אויף דער מאַנדאָלינע, און נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט מיט אַ טרוקענער, אָנשטענדיקער, נאָר געשעפטסמעסיקער מינע אָנגעהויבן צו זינגען אירע ציגיינערשע ראָמאַנסן.

איר שטימע, כאָטש האַלב פאַרטרונקען פון אַלקאָהאָל, האָט געהאַט אין זיך רירנדיקס און עלענדישעס. זי האָט געזונגען זייער געפּילפּול און זיך אַליין איבערגענומען מיט דעם גורל פון די פאַרלוירענע העלדן־ציגיינער, קאָזאַקן מיט די פאַרפאַלענע מיידלעך פון ליבע, צאָרן און אייפערזוכט, מיט וועלכע עס ווימלען די ראָמאַנטיש־ציגיינערשע ראָמאַנסן. און זוי אויף יעדן רוסישן מענטשן, האָבן די ציגיינערשע לידער געהאַט אויך

זייער ווירקונג אויף דער קליינער געזעלשאפט. דער שאמפאניער, די ציגיינערשע לידער און באריס אבראמאוויטשעס קלוגע רייד האבן נינאטשקען אריינגעבראכט אין א בענקענדיקער שטימונג, א שטימונג פון קאבארעט־טראגיייעס.

זי האט אנגעשפארט איר קעפל אויף זאכארישקעס ברוסט און שפילנדיק זיך מיט זיינע פינגער, האט זי מיטגעברומט נאך דער זינגערין:

„נאך אמאל...

„נאך פיל, פיל מאל"...

פלוצלינג האט זי זיך אנגערופן צום אלטן אין דער שטיל:

— גבריאל חיימאוויטש, שיקט אוועק די זינגערין. איך בעט אייך, מיר וועלן זיין אליין מיט אייגענע.

גבריאל חיימאוויטש האט געגעבן דער זינגערין, וואס ער האט איר געוואלט געבן, און געזאגט מיט א שמייכל:

— דער בארינע ווילט זיך נישט מער. די בארינע האט אירע שטימונגען, נו, גיי דיר, נאטאשקא. אן אנדערש מאל וועלן מיר עס פארבעסערן.

— איך האב אויך אמאל געהאט מיינע שטימונגען. היינט באדארף איך זיך צופאסן צו אנדערע, — האט נאטאליא געזאגט, און איז אוועקגעגאנגען א באליידיקטע.

נינאטשקען איז אומאנגענעם געווארן.

— איך ווייס נישט פארוואס, איך קאן נישט גלייכגילטיק אויסהערן ציגיינערשע לידער. זיי וועקן מיך צופיל אויף, ווי זיי וואלטן עפעס געמאנט.

און דערנאך האט זי צוגעלייגט ווי פאר זיך:

— עס איז, ווי איך וואלט פאר זיי עפעס מורא געהאט.

נינאטשקא האט גענומען איר שאמפאניער גלאז אין האנט אריין, געהאלטן דעם ראנד צו אירע קליינע ליפן, און געזאגט האלב ווי אין שפאס, האלב אין ערנסט, לאכנדיק אייגנצייטיק צו ביידע, — אי צום פאטער, אי צום זון, ווי נאר זי אליין האט עס געקאנט:

— איך וועט מיך דארפן גוט היטן!

— פארוואס, נינא סאלאמאנאוונא? — האט דער אלטער געפרעגט.

— איך ווייס נישט פארוואס, נאר אפטמאל האב איך מורא פאר זיך

אליין. עס איז, ווי איך קען זיך אליין נישט; איך ווייס נישט, וואס איך וועל טון מארגן. איר הערט? אט נעמלעך ווען איך בין געווען יענעם אוונט ביי סאפיא ארקאדיעוונא. איר באדארפט עס באדויערן, זאכארישקא, וואס איר האט מיך דארט אליין אהינגעשיקט. — אינטערעסאנט גע־ווען דער אוונט, זייער אינטערעסאנט. איך האף, אז פון היינט מאל אן וועט איר מיך נישט לאזן מער גיין אויף אזעלכע אוונטן, — האט זי גע־זאגט צו איר חתן, סטראשענדיק אים מיטן פינגער. — האב איך דארטן אנגעטראפן אויף א מענטשן, א פרוי אזעלכע; פיל אינטערעסאנטע מענ־טשן געווען דארט אויף דעם אוונט. נישט וואר, באריס אבראמאוויטש? האב איך אנגעטראפן דארט אויף א פערזאן, האט זי מיר דערציילט. נו, וועגן דעם פויערל, וואס איז איצט אזוי פאפולער אין די פעטערבורגער סאלאנען. צוערשט האב איך עס נישט געקאנט פארשטיין, ווי אזוי קאנען אינטעליגענטע, אריסטאקראטישע קולטורעלע פרויען זיין צוזאמען מיט פויערטעס, כאמקעס, און גארנישט אייפערזיכטיק זיין איינע אויף דער אנדערער; זיי האבן זיך גאר ליב איינע די אנדערע, און די רייכע לערנען זיך פון די פראסטע וואס מער גרעבער און פראסטער צו זיין, כדי צו געפעלן דעם פויערל, אזוי ווי ער וואלט זיי צוזאמענגעגליט אין איין הייליק פייער. דערנאך האט זי מיר דערקלערט, די פערזאן — דעם ענין, אזוי צו זאגן. זי האט מיר געגעבן צו פארשטיין דעם טעם דערפון. און איך מוז זאגן, אז עס איז נישט דורכגעגאנגען ביי מיר אן אינטערעס. זוארים נאך אלעם, ווייסט דאך דער טייוול, ווער מיר זענען דאס אזעלכע.

דער עולם איז שטיל געווארן, אפילו באריס אבראמאוויטש. ני־נאטשקא האט זיך אומגעקוקט אויף איר חתן, און פלוצלינג, ווי זי וואלט זיך דערמאנט אין עפעס, אזוי ווי זיך אליין צו פארענטפערן, איז זי עפעס בייז געווארן, און ווענדנדיק זיך צום אלטן מירקין, האט זי געזאגט אין א וויינענדיקן טאן:

— גבריאל חיימאוויטש, איך האב אים שוין געזאגט, דעם זאכא־רישקען, און איך זאג אים נאכאמאל: עס איז א געמיינהייט, אז א מענטש זאל זיין אזוי אנשטענדיק, ווי זאכארישקא. ער פארשעמט מיך שטענדיק און דערמאנט מיך שטענדיק, ווי זינדיק איך בין, גיין, גיין, זאכארישקא, — ווענדעט זי זיך פלוצלינג צו איר חתן, — איך בין נישט פאראינ־טערעסירט געווארן אין דעם פויערל, נאר וואס האט מיך ווירקלעך פאר־

וואָנדערט, — זאָגט זי צו דער גאַנצער געזעלשאַפט, — וואָס איך בין נישט אויפגעבראַכט געוואָרן דעריבער... וואָס ס'האָט מיך נישט אָנגע־כאַפּט קיין עקל פאַר דעם אַלעם. — נו, נאָך אַלעמען בין איך דאָך, אַזוי צו זאָגן, אַ מאָראַלישער מענטש, כאָטש זאַכאַרישקע מיינט אפילו, אַז איך בין פאַרדאָרבן. וואָס מיינט איר וועגן דעם, באָריס אַבראַמאָוויטש? אפשר וועט איר אונדז זאָגן אייער באַלערנדיק וואָרט?

— אין רוסלאַנד, מיינע טייערע, צווישן רוסישע מענטשן, — האָט באָריס אַבראַמאָוויטש גענומען זיין גלאָז און באַנעצט זיינע פאַרטריקנטע ליפּן, — הערשט אַ גאַנץ אַנדערער סאָרט מאָראַל, ווי אין אַלע אַנדערע טיילן פון דער וועלט, איך וואָלט זיך אפילו דערלויבט צו זאָגן — אַ העכערער סאָרט מאָראַל, נישט דער עגאָאיסטישער, וואָס שטייט אויף דער וואַך אַלס שומר פון אייגנטום, נאָר איך וואָלט זיך אויסגעדריקט „אַ קאָלעקטיווע מאָראַל". עס איז די מאָראַל פון אַ משפחה, נישט פון אַן איינצלנעם מענטש. עס איז, אַזוי צו זאָגן, „מיר אַלע". מיר לעבן נאָך אין אַ פריערדיקן סדר־העולם, אָדער שוין אין אַ שפּעטערדיקן, אין אַ קאָלעקטיוויזם — ווי עס האָט אַמאָל געמוזט הערשן, ווען שבטים האָבן רעגירט, אין דער צייט פון דער „מוטערטום". דורך דעם עקזיסטירט נישט ביי אונדז קיין פּריוואַטלעבקייט. האָט איר באַמערקט, אַז ביי אונדז איז גאָר נישטאָ קיין באַהאַלטענעס? גאַנץ רוסלאַנד איז ווי איין גרויס באָד־הויז. אין אייראָפּע שעמט זיך איין מענטש פאַרן אַנדערן מיט זיין נאַקעטקייט, ביי אונדז האָבן מיר אַ באַזונדערע הנאה, ווען מיר קאָנען זיך ווייזן איינער דעם אַנדערן אַ נאַקעטער... און אַזוי ווי עס איז אויס־ סערלעך, אַזוי איז אויך אינערלעך. נישט נאָר קאָן אַ רוסישער מענטש נישט האַלטן קיין סוד, נאָר ער האָט עפּעס אַ באַזונדער פאַרגעניגן, אַז ער האָט אין וואָס זיך מודה צו זיין און פאַר וועמען מתוודה צו זיין זיך. און טאָמער האָט ער שוין גאָרנישט אויף זיין געוויסן, טראַכט ער אויס נישט געשטויגענע נישט געפלויגענע זינד, אבי ער זאָל זיך נאָר האָבן אין וואָס מתוודה צו זיין. וואָס באַווייזט דאָס? דאָס באַווייזט, אַז דער רוסישער מענטש קאָן נאָך נישט לעבן אַליין מיט זיין אייגענעם איך, אין זיין איינענער וועלט. דער רוסישער מענטש, ווי קיין אַנדערער, באַדאַרף האָבן די סביבה פון קאָלעקטיוויזם, אַלס די נאַטירלעכע פאָרם פון זיין לעבן, נישט נאָר אין סאָציאַלע ענינים, ווי עס לעבן ביי אונדז די פּויע־

רים, נאָר נאָך פיל מער באַדאַרף ער האָבן דעם קאָלעקטיוויזם אין זיין אינטים אייגן לעבן: ער האָט מורא צו זיין אַליין מיט זיך. ער מוז האָבן אין זיך זיין מיטמענטש. גאַנץ רוסלאַנד איז פאַרברידערט און פאַר־שוועסטערט. נישט קוקנדיק, וואָס ביי אונדז זענען אפשר די סאָציאַלע שיכטן פיל בולטער און טיפער געגראָבן, ווי אין אַלע אַנדערע לענדער, זענען אָבער נאָר די גריבער פון אויבן־אויף, אין וועלטלעכע גיטער. דער רייכערער מענטש פאַרגינט זיך דריי מאָל אַ טאָג „וואָדקע", אַנשטאָט וואָס דער אָרימער — נאָר איין מאָל. אָבער אינערלעך, אין כאַראַקטער, אין דער נשמה, איז נאָך רוסלאַנד איין קאָלעקטיווע מאַסע. דורך דעם — דאָס טיילן זיך מיט זינד, מיט מצוות, מיט אינטימע זאַכן, מיט איין וואָרט, — מיט דער נשמה. אפשר ביי אַנדערע פעלקער איז דאָס סאָ־ציאַלע לעבן געקומען דורך צוגעוויינטקייט און נויט. ביים רוסישן איז עס געווען אַ נאַטור־באַדערפעניש, אַזוי ווי עס איז לופט און שפייז.

די ווערטער זענען געקומען ביי אים מיט אימפּעט, ווי ער וואָלט זיי פון זיך אַרויסגעוואָרפן, און דערביי אָבער האָט ער עס געמאַכט אַזוי, ווי עס וואָלט אים אַלץ געווען לאַנגווייליק, אַפילו זיינע אייגענע קלוגע ווערטער.

— דאָס איז באָריס אַבראַמאָוויטש, — האָט נאָכאַמאָל נינאָטשקאַ אויסגערופן. — פּאַפּעשקע, האָט איר שוין געהערט אַזעלכעס? אויף אייער וויל, — טרינקט מיט מיר.

— אָבער יעדעס פאָלק, וואָס איז שטאָלץ אויף זיינע באַזונדערע אייגנשאַפטן, קלערט אַזוי פאַר זיך. ביי אונדז אויפן פאַקולטעט האָבן מיר געהאַט אַ חבר אַ ייד, אַ ציוניסט — אַלע אייערע אויספירונגען וואָס איר האָט געמאַכט אויפן רוסישן פאָלק, באָרים אַבראַמאָוויטש, האָט ער כמעט געבראַכט אַלס ראיה אויף דעם יידישן פאָלק, אין זיינע אַגיטאַ־ציע־געשפּרעכן וואָס ער האָט געפירט מיט מיר, צו געווינען מיך פאַר זיינע אידייען, — רופט זיך אָן דער יונגער מירקין.

— וואָס מיינט איר, עס איז טאַקע דאָ אַ גרויסע ענלעכקייט אין דער הינזיכט צווישן דעם רוסישן און יידישן פאָלק, אין דעם בשותפות־דיקן לעבן, אין דער צוזאַמענגעקניפּטקייט. יעדעס פאָלק, וואָס איז דורכ־געגאַנגען אַ ליידנדיקע געשיכטע, האָט די אייגנשאַפט פון ברידערלעכ־קייט, נאָר מיט דער אונטערשיד, וואָס דער רוסישער מענטש האָט גערן

זיך צו טיילן מיט זיין חבר אין עברות, וואָס ער איז באַגאַנגען, האָט דער ייד נאָר ליב צו טיילן מיטן אַנדערן זיינע מצוות. עברות באַהאַלט ער, אָדער ער איז זיי גאָר מבטל. דאָס קומט דערפון, וואָס דער רוסישער מענטש האָט ליב צו האָבן אַ באַשווערט געוויסן; אָן אַ פּעקל עברות קאָן ער זיך גאָר נישט רירן, און טאָמער באַגייט ער זיי נישט, טראַכט ער זיי אַליין אויס אויף זיך, אַבי נאָר אַרומצוגיין מיט קינס צייכן אויפן שטערן. דער ייד, פאַרקערט, האָט ליב צו האָבן אַ ריין געוויסן, שטענדיק צו זיין אויסגעהיט. אין דעם באַשטייט די גאַנצע כיטרעקייט פון יידן, שטענדיק צו האַלטן אַ ריינע „קאָנטע" אין זיינע ביכער, ווי ער וואָלט זיך גע־רעכנט יעדער אויגנווייל אויף אַ רעוויזיע, און מעג ער נאָך אָפּטון די געמיינסטע פאַרברעכנס, וועט ער שוין וויסן אַזוי זיי צו כשרן ביי זיך, אַז עס וועט אַרויסקומען אַ מצווהלע. אַנישט וועט ער גאָר גאָט נעמען אין שותפות אַריין, אַזוי ווי עס איז געווען מיטן פּאַטריאַרך יעקב. ווען אַ גוי וואָלט אָפּגעטון לבנען דאָס וואָס יעקב האָט געטון, — כאָטש דעם פּאַקט מיט די שטעקלעך ביים וואַסער, — וואָלט ער זיך לכל הפחות גע־האַלטן פאַר אַ שולדיקן; יעקב האָט גאָר דערפון געמאַכט אַ „מצווהלע" פאַרן ווייב, פאַר די קינדערלעך. דער ייד קאָן זיינע טאָג־טעגלעכע עגאָ־איסטישע ריין ברויטאישע אינטערעסן פאַרוואַנדלען אין הייליקייטן. דאָס, זאָלט איר מיר מוחל זיין פאַר די רייד, איז אַ יידישע כיטרעקייט.

— אַראָפּגערעדט פון דער נשמה, באָריס אַבראַמאָוויטש, — שטרעקט אויס צו אים נינאַטשקאַ איר האַנט פון איבערן טיש. — איך האָב אָפּט־מאָל געקלערט וועגן דעם. עס זענען דאָ מענטשן, וואָס זיי מעגן אָפּטון נאָך וואָס פאַר געמיינהייטן, קומען ביי זיי אַרויס די פאַרברעכנס הוילע לויכטנדע מצוות מיט שטראַלן באַקראַנצט; און פאַרקערט, ווידער, זענען דאָ אַזעלכע, מעגן זיי נאָך האָבן די ריינסטע כוונות, וואָס זיי טוען, קומט אַרויס אַן עברהלע. אָט, נעמט מיך, למשל, וואָס איך זאָל נישט וועלן טון אַ גוטע, אַן אָנשטענדיקע זאַך, קומט עפּעס שטענדיק אַרויס דערפון אַזעל־כעס, וואָס לאָזט נישט דערנאָך דאָס געוויסן רוען. און איך זאָג אייך, אין דער הינזיכט האָב איך פיינט די יידן. עס איז אַ געמיינהייט און אַ נידערטרעכטיקייט שטענדיק גערעכט צו זיין. בין איך שוין גליקלעכער, אַז איך בין אַ זינדיקע, ווי אַלע גויים זענען, און אויך פּאַפּעשקע איז אין דער הינזיכט גאָר נישט קיין ייד. ער האָט אויך ליב אַביסעלע צו טראָגן אויפן

געווישן. נישט וואָר, פּאַפּעשקע? — ווענדעט זי זיך צום אַלטן. — און נאַאום גריגאָראָוויטש האָט אייך עפּעס אויף זיין געווישן. אָ, איך ווייס עס. נאָר אָט דער, — ווייזט זי אויף איר חתן, — איז אינגאַנצן אַ ייד. שטענדיק רייין, ווי אַ טויב. איך ווייס גאָרנישט, ווי איך וועל ביי זיין זייט קאָנען אָפּלעבן מיין לעבן. נאָר עס ענדערט זיך, גאָט צו דאַנקען. — יאָ, זאַכארישקאָ? קום, לאָמיר אויסטרינקען פאַר זאַכארישקאָס זינדיקע געדאַנקען. דאָס מאַכט אים אַזוי נאָענט צו מיר. טרינק, זאַכארישקאָ, — דערלאַנגט זי אים דעם שאַמפּאַניער כוס צום מויל: פאַר דיינע זינד.

— מיר וועלן זיך מיען, אַז זיי זאָלן זיין וואָס מער, נאָר דו זאָלסט נישט דערנאָך חרטה האָבן, מיידעלע, — זאָגט דער אַלטער מירקין.

אין דער טיר האָט זיך געהערט אַ קלאַפּ, און ווידער איז די געזעלשאַפט געשטערט געוואָרן. צווישן די אויפגעשפּרייטע פאָרהאַנגען האָט זיך באַוויזן אַ הויכע שלאַנקע, בלאָנדע פרוי מיט ווייסע רויזן אין אירע אָרעמס. אירע גאָלדענע האָר האָבן זיך, זעט אויס, פון דעם לאַנגן באַלעבטן אָוונט אביסל פריי געמאַכט פון דער פריזור, אָנגעהויבן זיך צו צעלאָזן, ווי אַ ווינט וואָלט זיי געבלאָזן. זי האָט אויסגעשטרעקט פון דער ווייטנס נאָך אירע ווייסע, לאַנגע הענט פון איר פיקסענער פעלערינע אַרויס מיט די גרויסע רויזן־קעפּ, און זיך אָנגערופן מיט אַ מעלאָדישער שטימע:

— זיי מיר מוחל, נינאָטשקאַ, מיין פרייקייט. נאָר געהערט, אַז דו ביסט דאָ מיט דיין חתן, האָב איך זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, אַז איך זאָל דיך נישט קושן און גראַטולירן דיר.

— אַך, סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ, איר זענט דאָ? — האָט זיך נינאָטשקאַ אויפגעכאַפּט און איז איר אַנטקעגנגעקומען. די פרויען האָבן זיך האַרציק און לאַנג צעקושט.

— דערלויבט מיר אייך פאָרצושטעלן, גבריאל חיימאָוויטש מירקין, מיין פּאַפּעשקע; זאַכארי גאַווריִלאָוויטש מירקין, מיין חתן, און נאַאום גריגאָראָוויטש ראַזמין. גרעפין אַרבוזאָוו — סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ.

די הערן זענען געשטאַנען אין שווייגן.

— ניין, איך וויל נישט שטערן. זייט מיר אַלע געזונט און גליקלעך. איך האָב נאָר געוואָלט מיט דיר צעקושן זיך, נישט מער. זייט מוחל, — האָט די גרעפין געזאָגט און זי האָט אַ בליק געוואָרפן אויף די מענער, זיך לענגער אָפּגעשטעלט מיט אירע גרויסע טרויעריקע אויגן אויף

זאַכאַרין, ווי זי וואָלט אים געוואָלט דורך דעם אויגנבליק קענען לערנען.

דער גראַף, וואָס האָט געוואַרט אויף איר ביי דער טיר אין זיין פעלץ שויבן, האָט געמוזט אַריינקומען נאָך זיין פרוי. ער איז געווען אַ יונגער נאָך, אַ רואיקער, האַלב אַ פאַרשלאָפענער, מיט מאָנגאָלישע אויגן.

— זייט מוחל מיין פעלץ, — האָט דער גראַף געזאָגט מיט אַ ביטול־דיקן שמייכל, געשאָקלט קאַלט די הענט פון די מענער, געזעגנט זיך און גענומען זיין פרוי אונטערן אָרעם און זי אַרויסגעפירט.

— דאָס איז די גרעפין אַרבוזאָוו — סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ? — האָט דער יונגער מירקין עפּעס געפרעגט דערשטוינט.

— יאָ, וואָס וואונדערט זי דיך? ווייל זי איז אַזוי יונג און שיין? וואָס האָסטו געמיינט, אַז זי איז אַן אַלט ווייב? — האָט נינאָטשקאַ געפרעגט.

— ניין, איך וואונדער זיך, איך וואונדער זיך, — האָט מירקין געזאָגט ווי פאַר זיך, — וואָס זי איז אַזוי טרויעריק, אַזאַ ווייטיקדיקער בליק אין אירע אויגן, און איך האָב געמיינט, אַז זי איז תמיד אַ פריילעכע.

— אין וואָס דערקענסטו דאָס, אַז זי איז טרויעריק? — פרעגט נינאָטשקאַ.

— אין איר רעדן, „בלייבט מיר אַלע געזונט און גליקלעך". גליקלעכע מענטשן רעדן נישט אַזוי.

— דאָס איז וואָר, — איז מסכים דער קלוגער באָרים אַבראַמאָוויטש.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, מיר קומט פאָר, אַזוי ווי זי וואָלט גע־שטאַמט פון יידן. נאָר געווים נישט? — פרעגט זאַכאַרי.

— דו האָסט געטראָפן. זי איז טאַקע אַ יידישקע, נאָר זי איז איבער־געגאַנגען אויף פּראַוואָסלאַוויע, כדי צו קאָנען חתונה האָבן פאַר איך גראַף. נאָר ווי אַזוי ביסטו דאָס געפאַלן אויפן געדאַנק, אַז זי איז אַ יידישקע? זי זעט דאָך גאָרנישט אויס ווי אַזעלכע.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, עס איז מיר אַזוי איינגעפאַלן. אין אירע אויגן ליגט עפּעס אַזעלכעס — און: „זייט מיר אַלע געזונט און גליקלעך", — האָט מירקין נאָכאַמאָל איבערגעחזרט דער גרעפינס ווער־טער פאַר זיך.

— נו, נו, זאַכאַרישקאַ... די גרעפין האָט אויף דיר, זעט אויס, אַ גרויסן איינדרוק געמאַכט. אויף מאַמעשקען בין איך נישט אייפערזיכ־טיק. אָבער אויף דער גרעפין וועל איך זיין אייפערזיכטיק.

— בעסער אזוי. האָסט אַליין געזאָגט, מיידעלע, אז דו ווילסט, אַז זאַכארי זאָל אויך עפּעס האָבן אויפן געוויסן, — האָט דער אַלטער מירקין געלאַכט.

נאָך איידער זיי האָבן נאָך צייט געהאַט זיך צו באַפרייען פון דער גרעפינס איינדרוק, זענען זיי ווידער איבערראַשט געוואָרן פון אַן אַנדערן באַזוך. אַ קלאַפּ אין דער טיר, און צוויי דינער פון קאַבאַרעט האָבן אַריינגעבראַכט אַ זעלטן גרויסן קאָרב מיט רויטע רויזן, וואָס זיי האָבן אים קוים דערשלעפּט. הינטער זיי איז נאָכגעגאַנגען אַ יונגערמאַן, אַ דאַרער און אַ הויכער מיט זייער אַ שאַרף־סעמיטישן אויסזען, וואָס האָט זיך אַמבּולטסטן אַרויסגעוויזן אין זיין אויסגעשעגיטענער ביינערדיקער נאָז און אַראָפּהענגענדיקער ליפּ. די פּראָצעסיע איז אָנגעקומען פאַרן טיש, ווו די דינער האָבן אַוועקגעשטעלט דעם קאָרב בלומען פאַר נינאָטשקען און אָפּגעטרעטן. אויף זייער אָרט, פאַרן בוקעט, איז געבליבן שטיין דער יונגערמאַן. ער האָט זיך פאַרבויגן פאַר נינאָטשקען, פאַר גבריאל חיימאָוויטש, און די צוויי עקן פון זיין לאַנגן פראַק האָבן זיך פאַרשפּרייט. ער האָט זיך אָנגערופן אין אַ פייערלעכן טאָן: — גבריאל חיימאָוויטש, דערלויבט מיר אייך צו גראַטולירן צו דער פריילעכער געשעעניש אין אייער משפּחה.

דער אַלטער מירקין האָט געלאָזט פאַלן די אויסגעשטרעקטע האַנט פון דעם יונגנמאַן, און געגעבן אַ שטאַרקן קלימפּער מיטן טיש־גלאָק. און ווען דער דערשראָקענער טאָטערשער באַלעבאָס האָט זיך באַוויזן אין דער טיר, האָט זיך דער אַלטער אָנגערופן אין זייער אַ רואיקן געשעפטלעכן טאָן:

— היים דיינע דינער, אַז זיי זאָלן אַרויסטראָגן דעם קאָרב בלומען נאָך דעם הער. — און ער האָט אַוועקגעבויגן זיין בליק און אָנגעהויבן רעדן צו די ביים טיש.

— נו, מיר וועלן זיך נאָך אַמאָל באַגעגענען, גבריאל חיימאָוויטש. — האָט געזאָגט דער יונגערמאַן, וואָס איז אַרויס מיט אַ קאָפּ־שאָקלען פון אַ פריילעכן געמאַכטן שמייכעלע אויף זיינע קליינע וואָנסעלעך.

— דאָס איז מישקאַ מאַלאַדיעץ, ערשטער קאָמבינאַטאָר אין דער רעזידענץ, — דערקלערט פאַר דער געזעלשאַפט זיין האַנדלונג דער אַלטער. ער האָט שוין פאַרמאָגט מיליאָנען, פאַרלוירן און ווידער זיי באַקומען. ער זוכט אַ געלעגנהייט שוין זייט יאָרן אַריינצוקומען מיט אונדז

אין געשעפטלעכע פארבינדונגען. איך לאָז אים נישט אריין אין קאנטאָר... נו, עס איז שוין צייט צו גיין. זעט זיך אויס, אז מען איז אין זאל גע־וויר געוואָרן, אז מיר געפינען זיך דאָ.

דער אלטער האָט אָנגעקלונגען נאָך דער רעכנונג, און נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעלאָזט דער דינערשאפט א רייכן טרינק געלט, האָט ער אונטער דעם טיפן פארבויגן זיך און גוטע ווונטשן פון באלעבאָס און די־נערשאפט געהאָלפן ניגאָטשקען צו פארלאָזן דעם קאבארעט.

צוקומענדיק אָבער צו דער טיר פון זייער קאבינעט, האָבן זיי ווי־דער אָנגעטראָפן א גרופע יונגע מענער, וואָס האָבן זיי געפרווט פאר־שטעלן דעם וועג. צוויי ציוויל־געקליידעטע יונגעליים מיט בענדלעך אין די לאצן פון זייערע פרעק און אייניקע אָפיצירן אין אוניפאָרמען.

— נאָך אלעם זענען זיי דאָך „ביילי־סעס"... אלע זענען זיי „ביילי־סעס", ווי זיי ווען זיך נישט פארשטעלן אין פראַקן, — האָט איינער פון די ציוויל־געקליידעטע געזאָגט, — און די איבריקע האָבן געלאכט מיט א שיכור געלעכטער.

דער אלטער מירקין האָט זיך געמאכט נישט הערנדיק. ער האָט גע־האלטן ניגאָטשקען פעסט אונטערן אָרעם און געזוכט א וועג, ווי אויס־צומיידן די שכורע געזעלשאפט. נאָר זאכארי האָט זיך אָפּגעשטעלט, בלייך געוואָרן און געטראָטן אין פנים אריין דעם יונגנמאן, וואָס האָט זיי באליידיקט.

— ווער האָט עס געזאָגט?

נאָר איידער זאכארי האָט נאָך צייט געהאט צו פארענדיקן דעם זאַץ, האָט ער דערפילט, ווי א שטארקע האנט נעמט אים אָן ביים אָרעם און שלעפט אים נאָך זיך מיט ענערגיע.

— א גוטע נאכט, מיינע הערן. זייט אזוי פריינטלעך, און גיט א וועג א דאמע, — האָט זיך אָנגערופן דער אלטער מירקין צו דער שכורער געזעלשאפט, מיט א גוטמוטיק שמייכעלע. פון זיך אליין, ווי אינסטינק־טיוו, האָבן זיי אָפּגעטראָטן דעם וועג פאר ניגאָטשקען, פארבויגט זיך, פארגעסנדיק אפילו צו פארענדיקן זייער לאכן.

— וואָס ווילסטו, געשאָסן צו ווערן אויפן אָרט, יינגל? ווען איך וואלט געוואָלט רעאגירן אויף שכורים, וואָלט איך די סיבירישע באן נישט

געווען געבויט, — האָט דער אַלטער געזאָגט צום זון, ווען זיי זענען אַרויסגעקומען.

אויף דער גאַס האָט זיי אָפּגעפרישט דער קילער, מחיהדיקער פראָס־טיקער ווינט, וואָס טוט שטענדיק אַזוי וווּל נאָך אַ רויך־פאַרשטיקטן אָוונט. ס'האָט נאָך אויסגעזען טיפע נאַכט, ווי די נאַכט וואָלט זיך ערשט אָנגעפאַנגען, כאָטש עס איז שוין געווען גאַנץ שפּעט אויפן זייגער. קיין לבנה איז שוין נישט געווען, און די שטערן האָבן שוין אויך געהאַלטן אין פאַרשווינדן. אַרום די אָפּוואַרטנדיקע שליטנס, פאַר דער טיר פון קאַבאַרעט, האָט זיך צונויפגעקליבן די אַרומיקע אָרימע באַפעלקערונג פון די פעטערבורגער אינדזלען. זיי האָבן אָפּגעוואַרט די געסט, וואָס קו־מען אַרויס פון רעסטאָראַן, כדי נדבות צו באַקומען. עס זענען געווען מוטערס מיט קינדער אונטער די טיכער ביי די בריסטן, ייִנגלעך און מיידלעך ביי די שירצן, האַלב־נאַקעטע אַלטע לייט. מיט באָרוועסע פיס האָבן זיי געטראָטן אין שניי, געציטערט פון קעלט, בלאָזנדיק און הויכנ־דיק אין די פינגער, כאָטש זיי האָבן זיך אַלע געהאַט אַרומגעקליבן אַרום אַ פייער, וואָס דער באַלעבאָס פון קאַבאַרעט האָט פאַר דעם צוועק גע־לאָזט אָנצינדן פאַר זיי. דער יונגער מירקין, בלייך, אויפגערעגט פון דער סצענע, וואָס ער האָט נאָר וואָס איבערגעלעבט, האָט נאָך נישט צייט געהאַט צונויפצוזאַמלען זיינע חושים. דער אַלטער מירקין, וואַרטנדיק אויף די שליטנס, וואָס אַ דינער איז געלאָפן רופן, האָט אַ קללה געגעבן צווישן זיינע ציין, קוקנדיק אויף די אָרימע לייט אין דער קעלט.

— „סדום!" —

— גבריאל חיימאָוויטש, געדענקט אין גאָט, וואָס איז געשען? מען האָט געוואָגט אייך צו באַליידיקן ביי מיר אין הויז? — איז דער טאָ־טערשער באַלעבאָס אים נאָכגעקומען צולויפן אין דרויסן צו די שליטנס אַרויס.

— באַלוואַן, גאָרנישט איז געשען. ווער זאָגט עס איז עפּעס געשען? נאַ, דאָ האָסטו הונדערט רובל, און צעטייל אויף קוילן פאַר זיי דאָ, פאַרן כבוד פון נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ האַלפּערן, — האָט דער אַלטער מירקין אַרויסגענומען אַ הונדערטער פון זיין ברוסט־טאַש און דערלאַנגט דעם באַלעבאָס, אָנווייזנדיק אויף די אָרימע ווייבער מיט די קינדער.

דער וועג אַהיים איז צוגעגאַנגען אין שווייגן. כאָטש די פיינלעכ־

קייט פון דעם אומאַנגענעמען אינצידענט איז פיל געמילדערט און גע־לאָשן געוואָרן דורך דעם אַלטן מירקינס פאַרהאַלטן זיך און האַנדלען, דאָך איז דער וועג געוואָרן פאַרבראַכט אויף שטילן נאָכדענקען. נאָר ביי דעם טויער פון אַדוואָקאַטס הויז, ווען נינאָטשקאַ האָט געוואַרט אויפן שווייצער, אַז ער זאָל איר עפענען, האָט זי אַ פּלינקן קוש געגעבן איר חתן אין זיין מויל אַריין (צום ערשטן מאָל אין זיין מויל), און געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— און נאָך אַלעמען געפעלט מיר אייער פאָטער בעסער פאַר אייך!

קאַפּיטל 21

אַ באַגעגעניש

צומאָרגנס האָט זיך מירקין אויפגעהויבן אין די שפּעטע שעהען פון טאָג. ער האָט זיך דערמאָנט אַן פאָטערס אָנזאָג צו קומען אין קאַנטאָר אַריין, איידער ער גייט צום באַרימטן אַדוואָקאַט. עס איז שוין געווען שפּעט, און ער האָט זיך געאיילט מיטן אָנטון, גענומען אַ שליטן און פאַר־פאָרן צום גרויסן באַנק־הויז אויף „נעווסקי“, וווּ זיין פאָטער האָט געהאַט זיין קאַנטאָר.

כאָטש עס איז געווען סוף מערץ, און די קעלט האָט געהאַט די לעצ־טע טעג אַביסל נאָכגעלאָזט, האָט זיך מיט איינמאָל געמאַכט אַ נייער פראָסט, דער שניי אויפן ברוק איז אויסגעטרוקנט געוואָרן האַרט און גע־קרישלט זיך, ווי פאַרפל. מענטשן זענען געלאָפן איבער די גאַסן מיט פאַרבונדענע אויערן, איינגעקאָרטשעט, און געהויכט זיך אין די הענט. אין דער לופטן איז געשטאַנען אַ נעפל, וואָס איז געפרוירן געוואָרן — און האָט מיט אַ פאַרבלייערט מילכיקן וואָלקן אַרומגעהילט גאַנץ פעטער־בורג. דער הימל איז געווען, ווי אַ גרויסע געפרוירענע שויב, דורך וועל־כער די מלאכים מיען זיך אָראָפּצוקוקן אויף דר'ערד און קאָנען נישט. די זון, וואָס האָט דורך אַ צופאַל פון צייט צו צייט זיך דורכגעריסן דורך דעם נעפל, איז אויך געווען צוגעפרוירן צו איר אָרט און זיך נישט גע־

קאַנט רירן. עס האָט זיך גערדאַכט, אַז זי וועט שוין דאָרט איבערבלייבן אַ צוגעפרוירענע אין די אייביקייטן אַריין.

דאָס באַנק-הויז פון דער פירמע „מירקין" האָט זיך געפונען אין איינעם פון די נייע נעווסקי־הייזער. דער שווארצער מאַרמאָר האָט זיך געגלאַנצט פון פראַסטיקן טוי, וואָס האָט אים באַדעקט. נאָר קוים איז מירקין אַרייַנגעקומען אין די מעכטיקע גרויסע זאַלן, האָט אים אַרומגענומען אַזאַ היץ פון די פיל מענטשן, באַוועגונגען, אַז עס האָט זיך גע־דאַכט, אַז די מענטשן פאַרען פון זיך...

עס האָט אים גענומען אַ לאַנגע צייט, ביז מען האָט אים צוגעלאָזן צום פאָטער. דער וואַרט־צימער, וואָס האָט געפירט צום שעפס קאַבינעט, איז געווען פול באַזעצט מיט אינטערעסאַנטן, טייל אין ציוויל־קליידער, טייל אין אוניפאָרמען — מענטשן מיט וואַזשנע שטייפע מינעס און האַרטע קראַגנס — און אויך אָרימע אַרבעטנדיקע מיט רוסישע שוואַר־צע העמדלעך און שטיוול; פרויען אין ערנסטן שוואַרצן, פרויען אין טי־כער; יונגע, שיינע און עלטערע, באַאמטע מיט מעדאַלן און מיט דיקע פאָרטפעלן אונטערן אָרעם, וואָס האָבן געמאַכט אַ ברוגזדיקע מינע, וואָס מען דערלויבט זיך צו רויבן פון זיי זייער טייערע צייט.

נאָר די צוויי שווייצערן אין באַנקישע אוניפאָרמען מיט הויכע גע־פוצטע שטיוול האָבן ענערגיש, כאָטש מיט דרך־ארץ און מיט אַ לייכטן שמייכל, וואָס נאָר רוסישע לייט קאָנען אַרויסברענגען פון זיך, צוריק־געהאַלטן דעם געדראַנג פון די מענטשן, ביי יעדן אויסגעפרעגט וועגן דעם כאַראַקטער פון זיין וויזיט און אָפּגעפירט די וואַרטנדיקע צו פאַר־שידענע דעפּאַרטאַמענטן, פון וואָס די לעצטע זענען אומצופרידן געבליבן נישט האָבנדיק די געלעגנהייט צו זען דעם שעף אַליין.

— באַפוילן נישט צו שטערן — אַ וויכטיקע באַראַטונג — עס וועט זיך לאַנג פאַרציען. — ווילט איר זיך ווענדן צום סעקרעטאַר אַקים סטע־פאַנאָוויטש?

מירקין האָט זייער זעלטן באַזוכט זיין פאָטער אין קאַנטאָר; די שווייצערן אָבער האָבן אים דאָך געקענט.

— זיי האָבן געזאָגט צו דערלויבן צו וואַרטן, זיי וועלן זיך באַלד באַווייזן.

די שווערע טיר פון פאָטערס קאַבינעט האָט זיך אויפגעעפנט. און

אראמאט פון אנגענעמען סיגאר־רויך מיט א היימישער ווארימקייט האט זיך צעשפרייט ארויסגעריסן פון קאבינעט, דערנאך האט זיך באוויזן דער קליינער בלאנדער פארזיצנדער אקימאוו, וועלכן זאכארי האט דערקענט פון זיין באזוך ביים אדוואקאט, און הינטער אים — זיין פאטערס ברייטע פיגור און זיין הויכע באסאווע שטימע, וועלכע האבן באגלייט דעם סענאטאר ביז צו דער טיר.

— וואסילי, פירט זאכארי גאווריליאוויטש אין קאבינעט, — האט ער זיך געווענדעט צו איינעם פון די שווייצערן. — איך קום באלד אריין, — האט ער צוגעגעבן צום זון, נאכדעם, ווי ער האט דעם סענאטאר באגלייט ביז צו דער טיר. ער האט זיך ארומגעקוקט ארום אויף די ווארטנדיקע, וועלכע האבן זיך אויפגעהויבן ביי זיין דערשיינען, און געווענדעט זיך צו זיי מיט זיין באפעלנדיקער שטימע, געמילדערט דורך זיין ארטיקייט.

— איר וועט מיר מוחל זיין, מיינע הערן, עס איז מיר אוממעגלעך אייך היינט צו זען, איר וועט זיך באדארפן ווענדן יעדער צו זיין אפטיילונג, צו וועלכער ער באדארף. זיי האבן אינסטרוקציעס אייך אנטקעגן צו קומען מיט וואס זיי קאנען נאר. וואסילי, וועגן די פענסיעס פירט צום סעקרעטאר; ער ווייסט באשייד.

— גבריאל חיימאוויטש, איך האב צו אייך א געשעפט פון ערשטער וויכטיקייט, — האט זיך צוגעריסן צו אים א שלאנקער הויכער הער אין א שטייפן קראגן.

— מיט געשעפטן וועט איר זיך ווענדן אין דער ריכטיקער אפטיילונג. איך באדויער, איך האב קיין צייט נישט, — האט דער אלטער מירקין געזאגט מיט א שמייכל אין זיינע באקנבערד און צוגעמאכט די טיר הינטער זיך.

— פאפעשקע, איז דאס נישט געווען אקימאוו, וואס איז נאר־וואס ארויס פון דיר? — „סטאטסקי סאוויעטניק״, אקימאוו?

— יא, — האט דער פאטער אפגעענטפערט דעם דערשטוינטן זון, אריינשטעקנדיק זיינע גנעלע מיט זומער-פלעקלעך באשפרינקלטע הענט אין די זייטן-קעשנדלעך פון זיין ברייטער סאמעטענער וועסט, איבער וועלכער די גרויסע קייט פון זיין זייגער האט זיך געבאמבלט.

— דער אונטערשריפט־פעלשער, וואס טוט ער דא ביי דיר? — האט זאכארי געפרעגט.

— אונטערשריפט־פעלשער! — האט דער אלטער האלב פארקרימט זיין אויבערשטע ליפ, — עס איז, ווי מען רופט דאס אן, און דאך, נאך אלעם, איז עס אקימאוו, סענאטאר, פארזיצנדער פון די וואלד־קאנצעס־יעס, ווירקלעכער „סטאטסקי סאוויעטניק".

— ער איז געווען ביי סאלאמאן אסיפאוויטשן מיט זיין „עסק". ער האט אים אבער געוויזן די טיר.

— אומזיסט האט ער עס געטון, צו פלינק זיך געאיילט. מען באַדארף נישט אזוי געשווינד משפטן. אין רוסלאנד קאן זיך דאס אלעמען טרעפן. איר, אדוואקאטן, ווייסט נישט מער, נאר געזעץ. אויב עס איז פארשריבן אין קאדעקס, איז עס א געזעץ. אז נישט — נישט. ניין, מיין יינגל, רוסלאנד האט אן אנדער פארשטענדעניש פון רעכט. ווי האט זיך נעכטן אויסגעדריקט דער בארים אבראמאוויטש, אז אין רוסלאנד איז דא אן אנדערער באגריף פון עטיק און מאראל. א קלוגער מענטש אט דער טאנץ־סדריטיקער. מען זעט גארנישט אן אויף אים. און דאס זעלבע איז אויך מיט רעכט: דאס, וואס ביי אנדערע פעלקער הייסט א פארברעכן, איז עס נאך נישט קיין מאס פאר רוסלאנד. מיר האבן דא אן איינזועניש מיטן מענטשן, נישט מיטן געזעץ. ווי האט ער זיך אויסגעדריקט, דער „טאנץ־מייסטער": „א מאראל נישט פארן איינצלנעם, נאר פארן גאנצן שבט". אט דאס איז אויך מיט רעכט. „רעכט נישט פארן איינצלנעם, נאר פאר דער גאנצער משפחה — פארן שבט".

— פאר דער קאסטע, פאר דעם קלאס, — מיינסטו פאפעשקע.

— א, דאס רעדסטו שוין ווי א סאציאליסט, און דאס האב איך פיינט, נישט דערפאר, ווייל זיי זענען סאציאליסטן, נאר דערפאר, ווייל זיי ווילן אט זייערע דאקטרינעס, ווי א מאשינקע צופאסן, פון דייטשן, פון ענגלישן אויפן רוסישן מענטשן. דאס דייטשע העמדל פאסט זיך אבער נישט פארן רוסישן מענטש. ווען עס וועט אמאל קומען אן אנדערע גערעכטיקייט, א סאציאלע גערעכטיקייט, ווי איר רופט עס אן, וועט עס נישט ווערן אימפארטירט צו אונדז פון פרעמדע לענדער, נאר זי וועט ארויסוואקסן פון דער טיפעניש פון דער אינערלעכער רוסישער נשמה, צונעפאסט לויט איר כאראקטער, באגריפן און אייגענער מאס פון יושר

— אזא אייגענע רוסישע פרוכט. איך האָב דאָך דיר שוין איינמאָל געזאָגט, אַז רוסלאַנד איז נאָך נישט פאַרטיק. דער רוסישער מענטש האָלט זיך ערשט אין אַרויסשיילן. דער רוסישער מענטש איז נאָך וואַקלענדיק. היינט קאָן ער דיר זיין אַ מיליאָנער, אַ צאַר איבער מדינות, אַ גרויסער סוחר, אַ גרויסער גוטבאַזיצער, און צומאָרגנס — אַ שכור, אַ נע־ונדניק, אָן אַ ריכטיקער סיבה; ער איז נאָך יונג, דער רוסישער מענטש, און ווי אַזעלכן באַדאַרף מען אים באַהאַנדלען — ווי אַ קינד, ווי אַן אומשולדיק קינד, וואָס ווייסט אַליין נישט, אַז עס טוט שלעכטס... אָט האָסטו זיך נעכטן געוואָלט אַנטקעגנשטעלן אַ שכורן מענטשן דערפאַר, וואָס ער האָט דיך באַליידיקט, טיף באַליידיקט. וואָס וואָלט געווען, ווען איך שלעפּ דיך נישט אַוועק? זיין חבר וואָלט אַרויסגענומען דעם רעוואָלווער און דיך דערשאָסן אויפן אָרט. אפשר וואָלט מען אים באַשטראָפט מיט אַ חודש דערפאַר, און אפשר דאָס אויך נישט. און איך בין זיכער, אַז מיט דעם, וואָס איך האָב זיי געזאָגט „גוט נאַכט", האָבן זיי זיך פאַרשעמט. און היינט, אָט דער זעלבער יונגערמאַן, אַז עס וועט אים ווער אויפמערקזאַם מאַכן דערויף, אַז ער האָט פאַרשעמט אַ חתן אין דער קעגנוואַרט פון זיין כלה, כאָטש אַ ייד, וועט אים זיין געוויסן פּייניקן און ער וועט גרייט זיין צו קומען צולויפן און דיך איבערבעטן. איבעריקנס, ווייסטו, ווער עס האָט אונדז נעכטן באַליידיקט? נישט קיין אַנדערער, ווי אַקימאָווס זון. איך קען אים גאַנץ גוט, נישט איינמאָל שוין געווען ביי מיר געלט באָרגן.

— אַקימאָווס זון! — שרייט אויס מירקין, — און דו האָסט דעם פאָטער געזאָגט דערפון?

— דאָס איז ער טאַקע געווען ביי מיר, דער פאָטער זיינער, מיך איבערבעטן. איך ווייס נישט, ווער עס האָט אים געזאָגט דערפון, אַז מיר האָבן נעכטן געהאַט אומאָנגענעמלעכקייטן מיט זיין זון. דער זון, זאָגט ער, שעמט זיך די אויגן צו ווייזן פאַר מיר, און האָט דעם פאָטער געשיקט, אַז ער זאָל קומען מיך איבערבעטן. אפשר מיינסטו, אַז ער האָט דאָס געטון צוליב עפּעס אַן אויסרעכענונג, דערפאַר ווייל ער באַדאַרף מיין טובה? — איך בין איבערצייגט, אַז נישט, אַז דאָס געוויסן האָט אים געטריבן, און אפשר האָבן אים די חברים אַליין אויפמערקזאַם געמאַכט דערויף שפּעטער. איך האָב אָבער יאָ אויסגענוצט די געלעגנהייט

און האָב דעם פּאַטער געבאַרגט די הונדערט טויזנט רובל, וואָס ער האָט באַדאַרפט גוטמאַכן, די ביכער אויסצוגלייכן. איך ווייס, איך האָב דערמיט געהאַנדלט זייער יידיש, נאָר איך האָב זיך נישט געקאָנט העלפן. דאָ האָט שוין מיין ראַסע געאַרבעט.

— די ביכער אויסצוגלייכן, — לאַכט מירקין — מילד אויסגעדריקט — פאַלשע אונטערשריפט.

— איך האָב דיר איינמאָל געזאָגט: אין רוסלאַנד איז נישטאָ קיין פאַרברעכן: אין רוסלאַנד איז נאָר דאָ אַ פּאַרזען, אַ טעות, און איך בין איבערצייגט, אַז מען וועט עס אַזוי דאָרט אויך אויפפאַסן, איך מיין אין הויף. די ביכער אויסצוגלייכן, נישט קיין פאַלשע אונטערשריפט.

— און ער האָט זיי גענומען פון דיר?

— צוערשט האָט ער זיך געקווענקלט, ווי הייסט, — זאָגט ער, איך בין געקומען דיך איבערבעטן פאַר מיין זונס גראָבקייט, און דו ווילסט מיר מיט אַ טובה באַצאָלן? — דאָס גייט נישט, דאָס פאַרשעמט מיך צופיל, כאָטש מיט אן אמת גערעדט, ווייס איך ווירקלעך נישט, פון וואַנעז דאָס געלט צו נעמען. אין מיניסטעריום ווילן זיי שוין אַלץ אויסגלייכן. דער פּראָקוראָר האָט געקריגן אַ באַפעל, דערוויל די „דיעלאָ" צוריקהאַלטן. יעקאַטערינאַ זאַוורוכאַוונאַ האָט זיך דער צאַרין געוואָרפן צו די פיס און דאָס „פּויערל" האָט אויך צוגעהאָלפן — „אַן אייגענעם מענטשן באַדאַרף מען אַרויסהעלפן פון דער בלאָטע, — האָט ער געזאָגט, — גאָט האָט געהייסן". נאָר דאָס געלט הייסן זיי צוריקגעבן, די ביכער אויסצוגלייכן, און איך ווייס עס נישט פון וואַנען צו נעמען, און דו קומסט מיט אן אָפענער האַנט. דאָס איז צופיל קריסטלעך, — האָט ער אויסגערופן. — דו ווייסט דאָך, — זאָג איך, — אַז יידן זענען די בעסטע קריסטן, — און אויסגעשריבן דעם טשעק. איבעריקנס, איז עס נישט אַזאַ שלעכט געשעפט. דער אַקימאָוו וועט נאָך אַמאָל צוריקקומען, ער איז נאָך נישט פאַרפאַלן: יעקאַטערינאַ זאַוורוכאַוונאַ און דאָס „פּויערל". און אַ מענטש געדענקט לענגער אַ טובה, וואָס מען טוט אים דענסטמאָל, ווען ער איז געפאַלן, ווען ער ליגט אין דער טיפעניש, איידער דענסטמאָל, ווען ער שטייט אין דער הויך — נאָך דערצו אַ רוסישער מענטש.

— איך דערלויב מיר צו צווייפלען, אַז דאָס איז געווען דער מאָטיוו פון דיין האַנדלען, פּאַפּעשקע, — האָט מירקין געזאָגט.

דער אַלטער מירקין האָט זיך מיט זיינע ביידע הענט גלייך געמאַכט די וואָנסעס, ווי ער וואָלט עפּעס אַראָפּגעשלונגען דאָרט, אונטער זיין האַנט, און נישט געוואָלט, אַז עס זאָל ווער באַמערקן, אויסגעצויגן זיך די צוויי לאַנגע שפּיצן פון זיינע באַקנבערד און אויף צוריק זיך אַ וואַקל געגעבן אין זיין טיפער באַקוועמער לעדערנער פאָטערשטול.

— איך בין אַ סוחר, איך האָב מיינע פּרינציפּן אינעם האַנדל, איך האָב אָבער אויך מיינע מעטאָדן; איך שעם זיך נישט מיט זיי. זיי האָבן מיך געפירט צום וועג פון מיין דערפאָלג. נאָר דאָס מאָל האָב איך נישט געקלערט וועגן זיך און איך גלויב, אַז דאָס, וואָס מיר האָבן, וועט פאַר דיר און דיינע קינדער (ווען אַזעלכע וועלן זיין) סטייען רייכלעך. נאָר האָסטו מיר דען נישט אַמאָל דערציילט וועגן אַ יידענע, וואָס איז געקומען פון תחום צו אייך דאָרט וועגן איר משוגענעם זון? מען האָט אים עפּעס דאָרט פאַרשיקט אויף צוואַנציק יאָר „ארעסטאַנטסקע ראָטע". איר קאָנט זיך נישט קיין עצה געבן. דעם אורטייל האָט אַרויסגעגעבן דאָס קריגס־געריכט, און דער צאַר אַליין קאָן אים נאָר באַגנעדיקן... איר האָט נישט קיינעם, ווער עס זאָל די זאַך ברענגען פאַר דעם צאַר? נישט וואָר? האָט דער אַלטער מירקין אַריבערגעבויגן זיך איבער זיין ברייטן מאַכאָגענעם טיש און מיטן מאַסיוון בראָנדזענעם פּאַפּיר־מעסער אין האַנט געטייטלט צום זון:

— זיי מוחל, פּאַפּעשקע, זיי מוחל, איך האָב גאָרנישט געמיינט.

— באַרואיק זיך, באַרואיק זיך, איך ווייס עס, — האָט דער אַלטער געשמייכלט, — איך האָב וועגן דעם אַלעם דערציילט אַקימאָוון. איך האָב אים געשילדערט דעם יידישן סאָלדאַט, בעסער, דעם פרומען יידן אין סאָלדאַטסקע קליידער, וואָס זיין אמונה איז דאָס איינציקע, וואָס ער פאַרמאָגט, און איז גרייט פאַר איר זיין לעבן אוועקצוגעבן. אָ, גוט צו האָבן אַן אמונה, — האָט דער אַלטער געקרעכצט פאַר זיך.

— נו, וואָס האָט ער געזאָגט, דער אַקימאָוו? — האָט מירקין גע־פרעגט דעם פאָטער אומגעדולדיק.

— געזאָגט? געוויינט האָט ער, ווי אַ קליין קינד געוויינט, אויפ־ריכטיק, אמת געוויינט, אין האַרצן זיך געשלאָגן און געשוווירן זיך, אַז דאָס ערשטע מאָל, ווען מען וועט אים צולאָזן צום צאַר, וועט ער זיך וואַרפן פאַר אים צו די פיס און נישט בעטן פאַר זיך, נאָר פאַר דעם

יידישן סאָלדאַט. אַלצדינג וועל איך דעם באַטיושקע דערציילן. — און איך גלויב אים, און נאָך מער, אַז דער יידישער סאָלדאַט וועט אַרויס־העלפן אַקימאָוון. — דער צאַר וועט זיך צעוויינען, ווען ער וועט דער־הערן, און וועט שוין איינצייטיק אַקימאָוון אויך באַגנעדיקן. איר קענט נישט דעם רוסישן מענטשן. דאָס זענען דאָך קינדער; זיי שלאָגן און ווייסן נישט פאַרוואָס, טוען גוטס און ווייסן נישט פאַרוואָס. איר וועט מיר נאָר באַדאַרפן צושטעלן דעם נאָמען און פאָלק פון סאָלדאַט, און די שטאָט, פון וואַנען ער קומט, כדי איך זאָל עס אַלץ איבערגעבן אַקי־מאָוון. ער דערוואַרט נאָך די טעג צו ווערן צוגעלאָזן צום צאַר, ווען ער וועט נאָר די „ביכער אויסגלייכן". איך וועל אייך לאָזן ווייסן דערפון.

פּאַפּעשקע! — האָט מירקין אויסגעשריגן ווי אַמאָל, ווען ער איז נאָך אין יעקאַטערינענבורג געווען, ווען דער פאָטער האָט אים פלוצלינג איבערראַשט מיט אַ באַזוך, אַזוי האָט ער זיך איצט געוואָלט וואַרפן צו אים.

— און דו האָסט זיך נעכטן געוואָלט שלאָגן פאַר אַ באַליידיקונג פון אַ שכור, און ביסט בייז געווען, וואָס איך האָב דיך אָוועקגעשלעפּט. אַ דועל! זע, וויפל גוטע זאַכן עס זענען דערפון אַרויסגעקומען, פון דער נעכטיקער באַליידיקונג: אַ מענטש האָט חרטה געהאַט, אַ צווייטער מענטש געראַטעוועט געוואָרן, און דיין יידענע וועט קאָנען אַ פרייל־עכע פאַרן אהיים. און חלילה אַנדערש — וואָלט איך היינט געהאַט צו באַ־קלאָגן אַ טויטן, — לאַכט דער פאָטער.

— דו האָסט רעכט, פּאַפּעשקע, — האָט מירקין געזאָגט, ווי אַ יינגל, וואָס מען לערנט אַ לעקציע.

— נאָר נישט וועגן דעם האָב איך געוואָלט רעדן מיט דיר. איך האָב דאָך דיך צו עפּעס גערופן. יאָ, וואַרט נאָר אַ מינוט. זעץ זיך, זעץ זיך (דער אַלטער האָט דערווייל אַרויסגענומען זיין נאָטיץ־ביכל, אויס־געטון זיין פּענסנע אויף דער נאָז און אַריינגעקוקט).

— יאָ, וועגן נינאָטשקען האָב איך געוואָלט רעדן מיט דיר. ווילסט עס דאָ? אָדער אפשר לאָמיר גיין ווו, איך בין שוין היינט פאַרטיק מיט מיין טאָג אַרבעט, און דאַנקען גאָט, דעם בעסטן טאָג פאַר אַ לאַנגע, לאַנ־גע צייט. געראַטעוועט דער יידענע איר זון. ווייסטו וואָס גאָר, — פאַלט איין דעם אַלטן, — דו האָסט נאָך נישט געגעסן? — קלינג אָן, אַז דו

וועסט היינט נישט קומען אויף „עמפּפאַנג". איך וויל איבערהויפּט, אַז דו זאָלסט ענדערן דיין לעבנס־שטייגער. וועגן דעם וויל איך טאַקע דאָס רעדן מיט דיר, און מירן פאָרן אין „איירמיטאַזש". דאָרט וועט אונדז קיינער נישט שטערן, אפשר וועלן מיר דערנאָך צוזאַמען אַריבערפאָרן צו אָלגאַ מיכאַילאָווגען. איך וואָלט געוואָלט אויסגעפינען, ווי נינאַטשקאַ פילט זיך נאָך דער נעכטיקער אומאָנגענעמלעכקייט.

קאַפּיטל 22.

טאַטע און זון

אַז טאַטע און זון האָבן זיך ביידע שוין געהאַט באַקוועם געמאַכט אין אַ ווינקל־טיש פון גרויסן „איירמיטאַזש" זאַל, וואָס איז נאָך צוליב די פריע שעהען כמעט ליידיק געווען, האָט דער פאָטער אָנגעהויבן צוערשט אין אַ טאָן, ווי ער וואָלט צו זיך אַליין געווען גערעדט.

— זי איז נישט קיין איינפאַך מיידל, די נינאַטשקאַ דיינע, זייער אַן אינטערעסאַנטע, דערפאַר אָבער אויך אַ קאָמפּליצירטער כאַראַקטער. אַ שווערע „זאַדאַטשע", ווען דו וועסט מיר מוחל זיין פאַרן אויסדרוק. איך האָב מורא, מיין זון, דו מוזט זיך פאַרבערייטן דערצו, דאָס הייסט דו מוזט אָנהייבן צו פירן גאָר אַ גאַנץ אַנדער אַרט לעבן, ווען דו ווילסט איר מאַן זיין, ווען דו ווילסט מיט איר גליקלעך זיין.

מירקין האָט געשוויגן, הערנדיק געשוויגן.

— איך קען זיך אויף פרויען. יאָ, זי איז נישט קיין איינפאַכע, די נינאַטשקאַ: זי איז אָבער דערפאַר אַן אויסערגעוויינלעכער, אינטערעסאַנ־טער, וואַרימער מענטש — מיט אַ געפיל פון אַן עכטן רוסישן מענטש. ניין, שרעק זיך נישט פאַר אירע ווערטער. איך ווייס עס, איך קען זיך דערויף. מיידלשע רייד, אַביסל קאָקעטסטווע, ווייבערישע קאָקעטסטווע — אָבער אין טיפן, אין אמתן איז זי אַ האַרציקער, אַ גוטער, אַ ריינער מענטש. ניין, ניין, מיך שרעקן גאָרנישט אירע ווערטער, נאָר דערציען באַדאַרף מען זי. יעדעס ווייב באַדאַרף מען דערציען. אַ ווייב נעמט מען זיך נישט אַ פאַר־

טיקס, און וועגן דעם אָט וויל איך רעדן מיט דיר; דו וועסט דאָך מיר דערלויבן?

— רעדט אומגעשטערט, פּאַפּעשקע!

— אין איין וועג בין איך זייער גליקלעך, וואָס דו האָסט דיר אויסגעקליבן דיין נינאַטשקען. איך מיין, אַז דאָס איז די פרוי, וואָס דו באַדאַרפסט; זי וועט דיך אויפוועקן. יאָ, מיין זון, דו באַדאַרפסט, מען זאָל דיך אויפטרייסלען. דו מאַכסט דעם איינדרוק, ווי דו וואָלסט געווען געשלאָפן. זיי מוחל פאַר די רייד; מיט דיין גימנאַזיע, אוניווערסיטעט, מיט דיין עטלעכע און צוואַנציק יאָריקן לעבן, ביסטו נאָך נישט אַרויסגעקומען פון דיין יינגלשן חלום. איך ווייס, איך ווייס — דאָס איז מיין שולד: דיין דערציאונג, דיין שטענדיק אַליין זיין, אָן אַ פאַמיליע — דאָס איז מיין שולד. נאָר צייט, זאַכאַרי, אַרויסצוגיין פון אָט די קינדערשע חלומות, צייט ווערן אַ מאַן — אַ מאַן מיט אַן אייגענעם ווילן, מיט אַ שטאַרקן ווילן, מיט אַ פאַרלאַנג נישט אַלעמען צו קוקן אין די אויגן אַריין. דו באַליידיקסט דיך נישט אויף מיר, וואָס איך רעד צו דיר אַזוי פריי?

— ניין, ניין, — זאָגט מירקין, — די זעלבע ווערטער, אָט פּונקט די זעלבע ווערטער, האָט מיר געזאָגט אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ.

— אויב זי האָט דיר אויך דאָס זעלבע געזאָגט, בין איך צופרידן. דו מוזט דיך נעמען אין די הענט אַריין. איך וויל, אַז מיין זון זאָל זיין אַ שטאַרקער זעלבסטשטענדיקער מענטש. אין דער הינזיכט, מיין איך, וועט דיר נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ זייער פיל העלפן; זי וועט דיך, אַזוי צו זאָגן, מיטרייסן מיט זיך, און איך בין צופרידן.

— און נאָך דיר נאָך, פּאַפּעשקע, וואָס באַדאַרף איך טון אַזעלכעס?

— פרעגט פלוצלינג מירקין, איבערהאַקנדיק דעם פאָטערס רייד.

— דאָס ערשטע, גלויב איך, באַדאַרפסטו ענדערן דיין באַשעפטיקונג

— די באַשעפטיקונג, וואָס דו האָסט דיר אויסגעקליבן. אַ פּראַקטיצירנדיקער אַדוואָקאַט איז נישט זייער צוגעפּאַסט פאַר דיינע פעאיקייטן. ווען דו וועסט מיר מוחל זיין, פאַר דעם לעבן, וואָס איך פאַרשטיי, דיר וועט אויסקומען צו פירן נאָכדעם, ווי דו וועסט זיך פאַרבינדן מיט נינאַטשקען, איז עס גאָרנישט קיין צוגעפּאַסטע פּראָפעסיע — און זי איז אויך נישט פאַר דיר. דו באַדאַרפסט אַריינקומען צו אונדז אין דער פירמע. מיר וועלן דיך באַשטימען פאַר אַ וויצע־פּאָרזיצענדן מיט אַ יערלעכן געהאַלט, וואָס

וועט דיר געבן אַ מעגלעכקייט צו פירן אַ לעבן, ווי נינאַטשקאַ דערוואַרט. קיין סך אַרבעט וועסטו נישט האָבן. מיר האָבן גוטע פּראַקורענטן, טיכטיקע מענטשן. — אַמאָל אויף אַ זיצונג אַרויסהעלפן מיט אַ דעה, פאַרשטענדיקן זיך מיט אונדזערע יורידישע קאָנסולענטן. דאָס וועט דיך מאַכן אומאָפּהענגיק, דאָס וועט דיר געבן אַ פּאָזיציע, אַ שטעלונג אין דער געזעלשאַפט, וואָס יעדער איינער דערוואַרט, דו וועסט פאַרנעמען אַלס מיין זון. עס וועט דיר אויך געבן מאַכט. מענטשן וועלן זיין אונטערטעניק צו דיר; דו וועסט זיך באַדאַרפן אַרומזען וועגן אַ וווינונג, אַ רייכע, פאַרנעמע, ערשטקלאַסיקע וווינונג אין שטאָט — אַן „אָסאָבניאַק”, ווי דיין „ענגלענדער” וויל, אָדער אַ מאָדערנע. דיין „ענגלענדער” האָט נישט וואָס צו טון, קאָן ער אַרומלויפן און דיר איינשאַפן אַנטיקע מעבל. דו וועסט באַדאַרפן האָבן דיין אייגענעם אויטאָמאָביל, פערד האַלטן אייגענע. ווי אַזוי מיינסטו, — נינאַטשקאַ וועט זיך אַריינציען צו דיר אין דיין קאַוואַלערסקע וווינונג, וואָס דו האָסט? זי דערוואַרט דאָך פון דיר אַ הויז, וווּ זי זאָל קאָנען צונעמען פריינט און זיך נישט באַדאַרפן שעמען, און זי האָט עס רעכט צו דערוואַרטן אויך; און דו אויך, מיין זון. נישט אומזיסט האָט דיין זיידע געאַרבעט און אָנגעזאַמלט פאַרמעגנס: און דיין פאָטער האָט זיך געמיט ווי ווייט ער האָט געקאָנט, און מיט גאָטס הילף איז אים געלונגען עפּעס אָנצוקלייבן, אַז זיין זון זאָל געניסן דערפון, אַז זיין זון זאָל גליקלעך זיין.

— דענקסטו, טאַטע, אַז דאָס איז גליק, — אַ רייך הויז? צונעמען געסט, בעלער געבן, ווי סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ?

דער אַלטער מירקין איז אַביסל פאַרוווּנדערט געוואָרן אויף דער פראַגע און פאַרטראַכט זיך, און מיט דער פענסנע, וואָס ער האָט אַראָפּגענומען פון זיין נאָז, אין דער האַנט, האָט ער געגעבן אַ ווונק צום קעלנער, וועלכער האָט איצט זיך דערנענטערט מיט דעם וויין, אַז ער זאָל נישט שטערן. נאָכדעם, ווי דער קעלנער האָט אָן גערודער אַוועקגעשטעלט דעם ווייסן „גראַף” מיט די גלעזער אויפן טיש, האָט אים דער אַלטער נאָכגערופן:

— מיטן סערווירן די פיש קאָנסטו וואַרטן ביז מיר דיך רופן, שטער נישט.

— געהערט, — האָט דער קעלנער געזאָגט און דערווייטערט זיך.

— גליק, — האָט דער אַלטער צעקייט דאָס וואָרט, און זיינע אויגן.

וואָס זענען איצט רויט געוואָרן, האָבן זיך אָנגעבלאָזן און אַרויסגעזעצט זיך אויף די געשוואָלענע ראַנדן פון זיינע אויגן־טאָרבעס. — גליק — ווער ווייסט, וואָס גליק איז: אַזוי פיל מענטשן געזען, און קיינער האָט מיר נאָך נישט געזאָגט, וואָס דאָס איז אַזעלכעס. איך וויל אָבער, אַז מיין זון זאָל האָבן אַ היים, וואָס זיין פּאָטער האָט עס נישט געהאַט. — און דער אַלטער איז פאַרשוויגן געוואָרן.

— פּאָפּעשקע, — האָט מירקין אויסגערופן.

— וואָס איז דאָ צו פאַרשווייגן, איך ווייס מיין שולד; און אפשר איז עס מיין שולד אויך נישט, אַ קללה אַזעלכע, צי וואָס? יעדנפאַלס איז עס נישט געווען. דיר ווינטש איך עס אַנדערש. עס גלוסט זיך אָביסל אָנצו־וואַרעמען, זון, איז כאָטש ביי דיין פייער, ווען דו וועסט דערלויבן, זיי מוחל... די עלטער. עס ווערט לאַנגווייליק און עס בענקט זיך נאָך עפּעס. יאָ, יאָ, איך וואָלט דיך געוואָלט זען גליקלעך.

מירקין איז שטיל געבליבן. זיין האַרץ איז איצט ווייך געוואָרן צום פּאָטערס גורל און אָנגעגאָסן מיט רחמנות צו אים ווי אין אַמאָליקע יאָרן.

— פאַרוואָס רעדסטו אַזוי?

און ווי אויף עפּעס אַנדערש אַרויפצופירן דאָס געשפּרעך, האָט דער אַלטער צוגעלייגט:

— און נאָך אַלעם גלויב איך, אַז ניוּאָטשקאַ וועט זיין אַ גוט ווייב; זי וועט מאַכן אַ וואַרים הויז; עס שאַדט נישט, וואָס זי האָט קאַפּריזן. דאָס איז גאָרנישט; חתונה־האָבן, וועט זי זיין דאַמען־אַרטיק, ווי אָלגאַ מי־כאַילאָווגאַ.

— דו גלויבסט אַזוי, פּאָפּעשקע?

— איך ווייס עס. נישט איינמאָל שוין דאָס געזען, נאָר דו באַ־דאַרפסט דיך אויך אָביסל ענדערן, מעגלעך ווערן. אָבער זאָג מיר נאָר, האָסטו ווירקלעך ליב ניוּאָטשקען, אַז דו האָסט זיך באַשלאָסן אויף דעם שריט? עפּעס זעסטו מיר אויס אָביסל קאַלטלעך צו איר, אפשר דיין נאַ־טור.

— מיט אַן אמת גערעדט, ווייס איך נישט, פּאָטער.

— וואָס הייסט דאָס? אַך, איר יונגער דור! שווער אייך צו פאַרשטיין. וואָס הייסט דו ווייסט נישט? און דו גייסט טון אַזאַ שריט!

— יאָ, געווים. ווי הייסט אַנדערש? נאָר נאָך נישט צוגעוווינט — קומט נאָך אוים אַביסל פרעמד.

— אָ, דאָס מיינסטו? דאָס וועט זיך באַדאַרפן ענדערן, און מיט דער חתונה וועט זיך דאָס ממילא ענדערן. מען באַדאַרף נאָר מאַכן אַ גרויסע וואַרימע היים, אַן אמתע היים, אַ פריצישע, ס'איז צייט, זון, שוין לאַנג צייט. און אפשר וועל איך זיך אויך איבערציען צו אייך, ווען איר וועט דערלויבן. פאַרמיאַוסט געוואָרן דאָס האָטעל־לעבן.

— ווי אַזוי? — פרעגט מירקין דערשטוינט.

— פשוט, מיר וועלן נעמען אַ גרויסע וווינונג, אָדער אַ הויז קויפן. יאָ, בעסער קויפן אַ הויז: מירן עס אַ נאָמען געבן „הויז מירקין". איך וועל דאָרט האָבן מיין אייגענע וווינונג. ניניאַטשקאַ וועט זיין די מאַדאַם. מירן אויפנעמען בשותפותדיקע געסט, געבן אָוונט־מאָלצייטן פאַר פריינט. מיט איין וואָרט, מיר וועלן אין פעטערבורג פאַרלייגן אונדזער היים — „הויז מירקין". נאָך יעקאַטערינענבורג וועלן מיר דאָך שוין נישט צוריקקערן; נישטאָ דאָרט וואָס צו זוכן מער.

מירקין האָט געשטאַמלט אַ ווײַלע, איידער ער האָט אַרויסגעבראַכט דאָס וואָרט:

— און מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען וואָס וועט זיין?

— מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען? מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען — וואָס זאָל זיין מיט איר? זי האָט איר אייגענע היים.

— איך מיין, העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ וועט דאָס גערן האָבן, זיי מוחל, גערן האָבן, וואָס דו וועסט וווינען מיט אונדז?

— וואָס האָט זי יאָ גערן צו האָבן אָדער נישט? זי האָט זיך איר לעבן.

— פּאַפּעשקע, איך בעט דיך איבער, וואָס איך וואָג דאָס, נאָר ווי אַזוי וועט דאָס זיין מיט איר?

— איך האָב דאָך דיר געזאָגט, וואָס ס'זאָל זיין מיט איר. העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט גענוג געלט, און אַז זי וועט באַדאַרפן, וועל איך איר נאָך געבן. עס מוז דאָך אַמאָל אַן ענדע נעמען, — האָט דער אַלטער געשמייכלט.

— פּאַפּעשקע, דו מיינסט דאָך נישט איבערצורייסן מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען? — האָט מירקין כמעט אויסגעשריגן.

— שוין לאנג באשטימט, און איצט וועל איך עס אויספירן. איך מיין, אז זי איז פארגעברייט דערויף!

— פאפעשקע, ווי קאנסטו דאס? די פרוי האט דאך דיר איר לעבן אוועקגעגעבן, — האט דער זון אויסגעשריגן.

— וואס ווייסטו, וואס זי האט מיר געגעבן — איר לעבן אדער נישט. נישט דיר דאס צו משפטן. און דו האסט דאך נישט געוואלט, אז דיין פאטער זאל ווייטער פירן אזא אומקלאר לעבן. ניין, אויך צייט שוין פאר דיין פאטער מיט לייט גלייך צו ווערן.

— אבער פאפא, פאפא, ווי הייסט, ווי אזוי קאנסטו דאס? טוט דיר נארישט לייד די פרוי, וואס האט פאר דיר אזוי פיל געטון?

— יא לייד, אדער נישט לייד, מען באדארף עס טון. און פאר א זאך, וואס מען באדארף טון, טאר מען זיך נישט אפשטעלן, וואס עס זאל נישט קאסטן. איבעריקנס, די געשיכטע מיט העלענא סטעפאנאוור נען איז מיינע אן אייגענע און דו וועסט דאך מיר דערלויבן מיינע עסקים אליין צו ברענגען אין ארדענונג.

מירקין האט שוין געשוויגן.

— נו, קעלנער, איצט קאנסטו דערלאנגען די פיש, — האט דער אלטער מירקין געגעבן א ווונק צו די פון דערווייטנס ווארטנדיקע מענטשן.

דאס עסן איז שוין צוגעגאנגען אין שווייגן, אדער אין א געשפרעך וועגן נישט אינטערעסאנטע און קיינעם נישט אנגייענדיקע זאכן.

נאכן עסן זענען זיי ביידע פארפארן צום בארימטן אדוואקאט. ווען זיי זענען אריינגעקומען צו אלגא מיכאילאוונען, איז זיי ניניאטשקא שוין אנטקעגנגעלאפן מיט א בריוו אין דער האנט.

— שטעלט אייך פאר, דער „נאבאל”, וואס האט אונדז נעכטן גע־וואלט באליידיקן, איז נישט געווען קיין אנדערער, ווי דער יונגער אקי־מאוו, דער זון פון דעם באקאנטן פעלשער, — זאגט מיט פארוואונדערונג ניניאטשקא.

— ווי אזוי? פון וואנען ווייסטו עס, מיידעלע? — וואונדערט זיך דער אלטער מירקין, אראפנעמענדיק זיין גאלדענע פענסנע און איבער־ווישנדיק די גלעזער.

— אט, נאר־וואס געקריגן פון אים א בריוו, וו ער בעט איבער־שבור געווען, זאגט ער. און בלומען צוגעשיקט.

— דאָס איז אינטערעסאַנט, זייער אינטערעסאַנט, — זאָגט דער אַלטער, נעמענדיק דעם בריוו פון ניניאַטשקאַס הענט.

דער זון איז געשטאַנען ביי דער סצענע און אים אָנגעקוקט. אַ געוואַלדיקער געדאַנק איז אים געקומען אויפן זינען און אַ שרעק איז אים באַפאַלן, ווי עס באַפאַלט אַ שרעק שוואַכע מענטשן, ווען זיי ווערן בייז — אַ שרעק פאַר זיין פאָטער.

— „ער האָט דאָך איר דעם בריוו געקויפט, אַזוי ווי ער קויפט אַלצדינג".

די ווערטער זענען געלעגן אויף די ליפּן פון דעם יונגנמאַן, נאָר דאָך האָט ער מיט די ליפּן באַרירט ניניאַטשקאַס האַנט און געשוויגן.

(ענדע פון ערשטן טייל)

צווייטער טייל

קאַפּיטל 1

מישענקאַ

אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ איז געווען אַ רירנדע מוטער פאַר פרעמדע קינ־דער, דאָרט, ווו איר מוטערלעכקייט איז געווען אַ באַזונדערע באַצירונג צו איר ווייבלעכקייט. אָבער זי איז שוין גאָרנישט געווען אַזאַ וואַרימע מו־טער צו אירע אייגענע קינדער, ד. ה. דאָרט, ווו די מוטערלעכקייט איז באַ־שטאַנען פון ערנסטע פליכטן און האָט פאַרלאַנגט קרבנות אויפן חשבון פון איר אייגענער פרייהייט.

נינאָטשקאַ איז פרי דערוואַקסן געוואָרן, דאָס הייסט זי האָט מיט געוואַלט אַרויסגעבראָכן זיך פון די צווימען פון איר דערציערין און פון איר קינדער־צימער, און אַליין זיך דערקלערט אַלס דערוואַקסענע, צום פאַרדרוס און פאַרצווייפלונג פון איר מוטער. דאָס ייִנגל אָבער, כאָטש ער איז שוין געווען אין לעצטן קלאַס גימנאַזיע, האָט זיך איר, צוליב זיין ווייבערשן כאַראַקטער, נאָך איינגעגעבן צו האַלטן אין די קייטן פון קינ־דער־רעזשים, דאָס הייסט, עס האָט זיך דעם באַרימטן אַדוואָקאַט מיט זיין פרוי אויסגעוויזן, אַז זייער מישענקאַ איז נאָך אַ קינד, און זיין לעבן שפּיגלט זיך נאָך אַלץ אָפּ אין זיין קינדער־צימער...

אָבער קיינער האָט נישט געוווּסט, וואָס עס טוט זיך דאָרט אָפּ אין מישענקאַס האַרץ און מוח הינטער די ווענט פון זיין צימער...

זיין פאָטער איז געווען צופיל באַשעפטיקט, אַז ער זאָל זיך באַקענען מיט זיינע קינדער, און זיין מוטער צופיל פאַרנומען מיט זיך אַליין.

צווישן מוטער און טאָכטער, נאָכדעם ווי נינאָטשקאַ איז דערוואַקסן געוואָרן, האָט זיך אויסגעוועבט אַ געווויסע פריינטשאַפט. אָלגאַ מיכאַי־

לאָוונאַ האָט שלום געמאַכט מיט דעם געדאַנק, אַז ניוּאַטשקאַ איז אַ מענטש, אַ דערוואַקסענער מענטש — אַ פרוי פאַר זיך, — און אַלס גלייַכע מיט גלייַכער זענען אַרייַנגעטראָטן צווישן זיי פרייַנטלעכע באַציאונגען, וועלכע דער בשותפותדיקער „סוד“, וואָס הערשט שטענדיק צווישן ווייבער, האָט געהאָלפן אויסצוועבן צווישן זיי. גאַנץ אַנדערש זענען אָבער געווען די באַציאונגען צווישן מוטער און זון.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט איר איינציקן זון זייער האָלד געהאַט. ווען מישענקאַ איז געווען אַ קליינטשיקער און מען האָט אים געקאָנט גלעטן איבערן בלאָנדן קעפּל, זענען אויך אירע געפילן צום ייִנגל נישט געווען באַזונדערס וואַרים; זי האָט ליבער געהאַט דאָס מיידל. נאָר צייט מישענקאַ האַלט זיך פאַר אַ דערוואַקסענעם, איז איר דער יונגער בחור מיט די שיינע בלויע אויגן און קינדערשן אומשולדיקן אָנבליק פון זיין פּנים פאַרגעקומען פרעמד, און מ׳קאָן אפילו זאָגן אומסימפּאַטיש. און אַ מאָדנע זאַך: די אומסימפּאַטישקייט צו איר זון האָט אַרויסגערופן ביי דער מוטער דווקא זיין שיינקייט... ווען מישענקאַ איז נאָך געווען אַ קינד, האָבן אים די ווייבער, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס פרייַנדינס, אַרויפגעשטעלט אויפן טיש און געהאַלטן אין איין באַטראַכטן זיין שיין פּנים, זיינע געלאָקטע האָר און זיין איידעלע פיגור. ווייבער האָבן אים ליב געהאַט צו קושן, צו גלעטן און צו באַגייסטערן זיך מיט די ווירקלעך וווּנדערבאַרע איידעלע ליניעס פון זיין יונג קערפּערל, ווי מיט אַ הינטל פון אַ גוטער ראַסע. שוין דענסטמאָל האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געפילט אַ ווידערגעשמאַק פאַר איר ליאַלקעדיק אויסגעוואַקסן קינד. עס איז געווען ווי אַ באַהאַלטן קנאה־געפיל וואָלט דאָרט אין איר געווירקט איבער דעם, וואָס דאָס קינד ציט אָפּ די אויפמערקזאַמקייט פון דער מוטער צו זיך — און עס האָט איר פאַרדראָסן, וואָס מענטשן באַגייסטערן זיך אַזוי מיט איר קינדס שיינקייט.

— אַ ליאַלקעלע אַזעלכע, — פלעגט זי זאָגן.

זי האָט נאָך געקאָנט פאַרטראָגן זיין שיינקייט, ווען מישענקאַ איז קליין געווען; נאָר ווען דאָס ייִנגל איז אויסגעוואַקסן און נישט פאַרלוירן די מיידלשע ווייכקייט זיינע, האָט זיך פּשוט ביי דער מוטער אַנטוויקלט אַן אַנטיפּאַטיע צו אים.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געחלומט וועגן אַ זון, וואָס וועט זיין אַ

שטאַרקער, אַ מענלעכער, אַ הויך־געוואַקסענער, מיט אַ ברייטן רוקן, מיט שטאַרקע מוסקולנע הענט, מיט אַ פּנים אַ שטעכעדיקס פון די פרישע האָר פון באָרד, וואָס רייסן זיך אַרויס — און דאָ איז גאָר אויסגעוואַקסן אַ יינגל מיט אַ שלאַנקן בייגזאַמען ווייכן קערפּער און אַ פּנים פון אַ מיידל: גלאַטיק, לענגלעך, אומשולדיק, נאָר אַרומצוגעמען און צו גלעטן עס, מיט גרויסע בלויע אויגן, וואָס קוקן דיר קיינמאָל נישט גלייך, נאָר ערגעץ אָן אַ זייט. און טאָמער דערזועגן זיי זיך יאָ דיר צו קוקן גלייך אין פּנים אַריין, איז שטענדיק עפּעס מיט אַ מין באַהאַלטענעם געדאַנק, מיט אַ זינדיקן געדאַנק און באַוועגונגען נישט קיין דרייסטע, פעסטע, נאָר פוילע, בעטנדיקע — עפּעס ווי ס׳וואָלט געוואָלט, אַז מ׳זאָל עס אָנרירן, פּיעשטשען עס... פון וואַנען קומט דאָס צו אים? די ענלעכקייט צו איר אַליין האָט די מוטער געמאַכט פרעמד און קאַלט צו איר זון און נישט איינמאָל האָט זי זיך אויסגעדריקט צו איר נישט אָפּטרעטנדיקן שאָטן, דעם „ענגלענדער” נאַאום גריגאָראָוויטש, אין פאַרטרוילעכע שמועסן:

— דווקא דאָס מיידל איז ביי מיר אויסגעוואַקסן אַ שטאַרקע, מיט כאַראַקטער און ווילן, ווי אַ יינגל, און דאָס יינגל — די גוטע יאָר ווייסן עס — מישענקא זעט דאָך אויס ווי אַ „באַרישניאַ”...

מישענקא האָט דערשפּירט דער מוטערס געפיל צו אים. ער האָט איר באַצאָלט מיט דערזעלבער מאָס. ווען ער האָט נאָך פאַר זיין פאָטער געהאַט אַ געוויסן רעספּעקט צוליב זיין באַרימטקייט אין שטאָט (כאָטש זיין פאָטערס גרויסער נאָמען האָט דעם יינגל נישט פאַרבייגעלאָזט אָן קנאה צו אים) און אויך צוליב זיין ערנסטער און שטענדיקער באַשעפטי־קונג, האָט ער דערפאַר אָבער פאַר זיין מוטער פאַרמאָגט נאָר גרינגשעצונג און אַ געוויסע פאַראַכטונג. ער איז געווען דער איינציקער אין הויז, וואָס האָט זיין מוטער דורכגעזען דורך און דורך. נישט איינמאָל האָט ער זי אין זיין געדאַנק פאַרגליכן צו דער מוטער פון זיין פריינט, צו מאַר־קאָוויטשעס מוטער, וועלכע גיט אַוועק איר לעבן פאַר איר זון. פאַרגליכן דאָס, וואָס זיין פריינטס עלטערן טוען פאַר זייער זון, און וואָס זיין מו־טער האָט געטון פאַר אים, און ער האָט זי געהאַלטן דעריבער פאַר אַן ענגאַאיסטקע, אַ ליידיק־גייערין, וואָס גייט נאָך ביזן היינטיקן טאָג אַרום מיט געדאַנקען פון אַ שטענדיק כלה־מיידל, און איז מקנא דער טאָכטער

אויף אירע כלה-יאָרן. מוטער און זון האָבן געוווּסט פון זייערע געפילן פון איינעם צום אַנדערן.

מישנעקאַ האָט כמעט געלעבט אָפּגעזונדערט פון זיינע עלטערנס הויז. דער פאָטער — ווי געזאָגט — איז געווען צופיל באַשעפטיקט. אַ חוץ דעם אָפיציעלן אינטערעסירן זיך מיט זיין שטודיום, מער מיט זיינע צייכענונגען פון קלאַס-זשורנאַל, וואָס דאָס איז וויכטיק געווען פאַר זיין ווייטערדיקער קאַריערע, האָט ער זיך מיט זיין זון נישט אָפּגעגעבן. די מוטער האָט שוין בולט דערשפירט די געפילן, וואָס איר קינד פאַרמאָגט פאַר איר. זי איז צופיל שטאָלץ געווען, אַז זי זאָל זיך פאַר אים אויספּייַנען און אים אַרויסווייזן מער צערטלעכקייט, וויפיל זי האָט באמת פאַרמאָגט פאַר אים. ווילנדיק אויסמיידן אומאָנגענעמלעכקייטן און הויז-סצענעס, וואָס אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט פיינט געהאַט, האָט זי אים אַמבעסטן אויסגעמיטן, און מישענקאַ האָט געלעבט אַליין מיט זיך, מיט די שטרעבונגען פון זיין קרייז חברים, און צוזאַמענסטן מיט זיין פריינט און שולחבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש.

***

עס איז געווען נאָכן אָוונט-עסן ביים באַרימטן אַדוואָקאַט. די עלטערן זענען אַוועק אין דער אָפּערע, וווּהין גבריאל חיימאָוויטש האָט ווידער אַמאָל איינגעלאַדן. מישענקאַ איז איבערגעבליבן אַליין און האָט אָפּגעוואַרט זיין חבר אָסיפּ. ביז דער חבר איז געקומען, האָט מישענקאַ זיך באַשעפטיקט דערמיט, וואָס ער האָט נאָכגעקוקט אין דער אָוונט-צייטונג, אין דער בערזע-אָפּטיילונג, דעם קורס פון אַקציעס, ספּעציעל פון די סיבירישע זילבער-גרובנס, אין וועלכע ער, מישענקאַ, איז געווען „פאַראינטערעסירט"...

אין דער בערזע איז מישענקאַ געווען אייגנטלעך מער פאַראינטערעסירט טעאָרעטיש, און דער אינטערעס איז צו אים געקומען פונעם איינפלוס פון זיין חבר מאַרקאָוויטש.

מישענקאַ האָט געהאַט אַ גרויסן חשק שנעל עפּעס וואָס צו ווערן. זיין פאָטערס באַרימטקייט האָט דעם יינגל צוגעדריקט. ער האָט געהאַט אַמביציעס אַליין עפּעס צו ווערן פאַר זיך, וואָס זאָל מאַכן זיין נאָמען קלינגען אַזוי ווי זיין פאָטערס. ער האָט גאַנץ גוט געוווּסט, אַז דורך אַ פּראָפעסיע וועט ער עס קיינמאָל נישט דערגרייכן, אַפילו ווען ער זאָל

שוין ענדיקן אויף אדוואקאט און אריינטרעטן אין פאטערס ביורא. וועט ער שטענדיק זיין דעם פאטערס זון, און צו לערנען האט מישענקא קיין גרויסן חשק נישט געהאט. האט ער געטרוימט וועגן לופט־פליעריי, וואס האט דענסטמאל אנגעהויבן זייער בארימט צו ווערן און איז געוועז אויף אלעמענס ליפן, און וועגן בערזע־שפעקולאציעס, וואס וועט אים מיט איין מאל רייך מאכן.

אין א רעגירונגס־שולע פאר לופט־פליעריי, צו וואס ער וואלט חשק געהאט, האט ער געוווסט, וועט פאר אים, אלס ייד און אלס זון פון א ראדיקאלן אדוואקאט, אוממעגלעך זיין אנצוקומען. מישענקא האט זייער ערנסט געקלערט וועגן שמדן זיך צוליב דעם צוועק. עס האט אים נאר פון דעם אפגעהאלטן זיין אומאנטשיידענער כאראקטער און זיין מורא: אפשר וועט אים אויסקומען צוליידן מאטעריעל, ווען דער פאטער וועט אים אפשניידן פון יעדער הילף. ווידער, וואס אנבאלאנגט בערזע־טראנזאקציעס, איז וויפיל מישענקא האט זיך נישט געמיט צו באקומען דערין אן איינבליק, האט ער זיך קיינמאל נישט געקאנט אריענטירן אין זיי, ווי זיין חבר אסיפ מארקאוויטש. אין גרונט, האט עס אים אויך ווייניק אינטערעסירט. ער האט נאר אויבערפלעכלעך ארויסגעוויזן אן אינטערעס אין דער בערזע צוליב זיין חבר. האט ער נישט געוווסט, וואס מיט זיך צו טון. צו לערנען? ער וואלט מער געוווּנטשן, אז עס זאל ארויסקומען עפעס אזעלכעס, אז עס זאל ווערן אונטערגעשניטן זיין לערן־קאריערע. צו אן אנדערער באשעפטיקונג האט ער אויך קיין באזונדערן חשק נישט געהאט, און זיין פאראינטערעסירטקייט מיט אקציעס און לופט־פליעריי איז ווייטער פון לעזן ציימונגען נישט געגאנגען.

דערווייל האט מישענקא אנטדעקט אין זיך אן אייגנשאפט, וואס האט אים צוערשט פארוווּנדערט, דערנאך אמוזירט און איצט שוין פאראינטערעסירט: ער איז זייער געפעלן מיט זיין שיינקייט. און ווירקלעך האט מישענקא ביים ערשטן אויגנבליק, ווען מען האט אים דערזען, געמוזט ארויסרופן באוווּנדערונג מיט זיין אויסערגעוועהנלעכער יינגלשער גראציע. די אויפמערקזאמקייט האבן אים געשאנקען ביידע געשלעכטער, סיי פרויען און סיי מענער... עפעס איז געלעגן אין זיין בויגזאמער פיגור אזא ווייבקייט, אז עס האט זיך געגלוסט צוגיין צו אים און אים צו גלעטן, אזוי ווי עס גלוסט זיך צו גלעטן א שייינעם ראסעדיקן סיבירער הונט,

ווען ער באַוועגט מיט זיינע מוסקולירטע אויסגעטאָקטע אברים און הויבט אויף זיין שיינעם איידעלן קאָפּ. עפּעס איז געלעגן אין דעם גלאַטן פּנים פון דעם מיידלשן יונגנמאַן (און מייסטן אין זיינע טיפע אויגן), אַזאַ טרויעריקער, איידעלער, זינדיק־ריינער בליק, וואָס האָט צוגעצויגן צו זיך די הערצער סיי פון יונג, סיי פון אַלט. די אויגן־שניטן זענען ביי אים געווען ווי ביי זיין מוטער: לענגלעכע, מאַנגאָלישע און באַשירעמטע מיט געדיכטע, אויסגעקעמטע, ווי איינציקווייז אריינגעזעצטע, טונקעלע הע־רעלעך. דער אויגן־פּאַס איז ביי אים געזעסן אויך ווי ביי זיין מוטער, בולט אויסגעבויגן און אויסגעהויבן. ווי לבנות האָבן זיינע אויגן אַרוים־געשיינט אונטער אַ ווייכלעכן שטערן־שאַרבן — אויגן בלויע, אויסטער־ליש בלויע און קלאָרע, טיפע. ער האָט געקאָנט קוקן פון זיי מיט אַזאַ אומשולדיק־תאַווהדיקן בליק, אַז עס האָט זיך געצווייפלט, צי דער יונגער־מאַן מיינט עפּעס דערביי, צי נישט... און צי ווייסט ער איבערהויפּט עפּעס דערפון. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז דער שיינער בחור גייט אַרום מיט אַ מעסער אין האַנט און ווייסט נישט, ווען ער שעכט.

און צוערשט האָט מישענקאַ טאַקע גאַרנישט געוווסט, אַז ער פאַר־מאָגט אַזאַ באַזונדערן כוח אין זיינע אויגן, אין זיין עלאַסטישער ווייכער פיגור, אין זיינע פוילע געפּיעשטשעטע און זיך בעטנדיקע באַוועגונגען. דערנאָך האָט מען אים געזאָגט — עס האָבן אים געזאָגט חברים אין קלאַס — מיידלעך, חברטעס, אויף קינדער־טענץ. דערנאָך, אַז ער איז אויסגעוואַקסן, און זיין שיינקייט האָט נאָך מער זיך אַנטוויקלט, האָבן אים אָנגעהויבן צו שענקען אויפמערקזאַמקייט פרויען, סיי יונגע, סיי אַלטע — פרויען פון דער געזעלשאַפט, זיין מוטערס און זיין שוועסטערס חברטעס — פרויען פון אַלע שיכטן ביז צו די דינסטמיידלעך אין הויז. און עס האָבן זיך געפונען אַפילו מענער, וואָס האָבן עס אים געזאָגט. און געזאָגט האָט מען עס אים אויף פאַרשידענע מינים, אויף שפּאַס און אין ערנסט: מיט די אויגן, מיטן מויל, טייל מיט בלישטשענדיקע בליקן, אַנדערע מיט לאַשטשענדיקע גנבהשע גלעטן — ביז דער יונגערמאַן איז געוווויר געוואָרן וועגן זיין קראַפט.

היינט ווייסט ער שוין, און נישט עס איז אים זיין שיינקייט צו־ווידער און צו לאַסט און איבערדריסיק, ווי עס איז אים אַמאָל געווען (ווען ער איז נאָך געווען אַ קינדיש יינגל, ווען די ווייבער האָבן אים

בגנבה געקושט), נאָר היינט ווייסט ער שוין וועגן זיין שיינקייט, און ער ווייסט שוין אויך, אַז דאָס איז זיין שטאַרקייט, און איז פאַראינטערע־סירט וואָס מער אַרויסצוברענגען זיין באַזונדערן חן, און וואַרט שוין אויף דער צייט, ווען ער וועט זיך קאָנען קליידן ציוויל און ביים בעסטן שניידער אין שטאָט. און אפילו היינט לייגט ער זייער גרוים געוויכט אויף זיינע העמדער, אויף זיינע קאָלנערס, אויף זיינע שקאַרפּעטן און אויף זיינע טאַשן־טיכלעך, אַז זיי זאָלן זיין פון איין קאָליר און פאַרב. אין זיין וועסטן־טעשעלע האַלט ער שטענדיק אַ שפּיגעלע, ווי אַ מיידל, און נעמט עס אַרויס ביי יעדער געלעגנהייט און שפּיגלט זיך דערינען שעהען־לאַנג, אויספּרובירנדיק די לאָקן פון זיינע האָר, אויף וועלכער זייט זיי לייגן זיך בעסער, און באַמיט זיך אַרויסצוברענגען דעם שאָטן־קאָליר פון זיין ריין־גלאַטיק פּנים און זיינע בלויע אויגן, אַזוי ווי ער טוט דאָס איצט, נאָכדעם ווי די ציפערן פון די פאַרשידענע אַקציעס זענען אים לאַנגוויי־ליק געוואָרן.

עס האָבן זיך דערהערט טריט דערנענטערן, נאָר אַנשטאָט זיין חבר אַסיפ מאַרקאָוויטש, וועמען מישענקאַ האָט דערוואַרט, האָט זיך אַריינ־גענגנבעט דורך דער טיר און איז געבליבן ביי איר שטיין ווי אַ הונט, זיין מוטערס דינסטמיידל אַנושקאַ.

זי איז געבליבן שטיין ביי דער טיר. איר שוואַרצער קאָפּ האָר, באַ־קליידט מיט אַ ווייס דינסט־שלייפל, האָט זי געהאַלטן אַראָפּגעבויגן אויף איר ברוסט, ווי אַ פעלד־גאָפּע, וואָס באַהאַלט איר קאָפּ צווישן די פליגל.

— וואָס ווילסטו? — האָט מישענקאַ געפרעגט אין אַ קאַפּריזנעם, פּיעשטשענדיקן טאָן.

און ווי אַ פעלד־גאָפּע האָט זי נאָך נידעריקער געבויגן איר קאָפּ, און פון אירע פליגן־הענט האָט זי איר פּנים אַרויסגעבויגן, און מען האָט נאָר אַרויסגעזען אויגן און אַ מויל.

— טייערער, טייערער, טייערער... האָט זי געשטאַמלט פאַר זיך, און אויג און מויל האָבן געחלשט, בייגנדיק זיך נאָך אים.

— וויפיל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, אַז דו זאָלסט נישט אַריינ־קומען אין מיין צימער, אַז איך וועל דיך נישט רופן?

— זייט מוחל, הימלישער. נישט אויסגעהאַלטן.

— נו, גיי, גיי, מען וועט באַלד קומען.

— נאָר איין מינוט, איין מינוט לאָזט קוקן אויף אייך, קיינער איז נישטאָ.

— איך וויל נישט, גיי די מינוט. אַז נישט, מיטן פּוס אַרויסקאַפּען ווי אַ הונט!

— נאָר נאָך איין מינוטעלע. שוין, איך גיי שוין, דאָס האַרץ פּרייט זיך, — האָט זי די שוואַרצע פאַרחלשטע אויגן אויסגעפּוטשעט צו אים.

מישענקאַ האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין פּלאַץ און האָט אָנגעהויבן מיט האַסטיקע טריט צוציגיין צו איר. וואָס נענטער ער איז צוגעקומען צו איר, האָט מען אָנגעזען, אַז איר דינער קערפּער, אין שוואַרצן איינגעהילט, האָט פאַר ציטערקייט זיך געבויגן און איינגעקאָרטשעט ווי אַ קריך־וואָרעם. אירע הענט, וועלכע האָבן זיך אַליין אַרומגעהאַלטן ביי איר ברוסט, זענען ווי קראַנקע שלאַנגען אויסגעדרייט געוואָרן, און איר ווייס פּנים, וואָס האָט אַרויסגעחלשט פון אונטער אירע הענט, איז געוואָרן נאָך בלייכער, שאַרפער און לעבעדיקער. איר אָטעם האָט אויך געהעשעט, שלאַנגדיק אין איר האַרץ, און טראַגנדיק וואַרימקייט פון אירע נאָזלעכער און פון אירע ציטערנדיקע אָפענע ליפּן, וואָס האָבן זיך מאָדנע קראַנק־האַפט פאַרקרימט, ווי אַ ביטערקייט פון אַ סם וואָלט אַרויסגעשלאָגן אויף זיי.

— נו, גיי, די מינוט! — האָט ער זי אָנגענומען ביי איר רוקן און געפּרוווט זי ברוטאַליש אַרויסשטופּן פון דער טיר.

נאָר דאָס דינסטמיידל האָט געגעבן אַ פאַל צו זיינע פיס און האָט ווי אַ שלענגלעכע חיה אַרומגעבונדן זיך אַרום זיי מיט אירע בויגזאַמע עלאַסטישע, ווייכע הענט. זי האָט איר ווייס פליישיק פּנים איינגענאָרעט צווישן זיינע קני, קושנדיק מיט היסטערישער ליידנשאַפט זיינע לאַנגע הענט, און אַרויסגערעדט די ווערטער ווי אַ דורשטיקע:

— שיינער, געטלעכער! אַך, דו, ווי אַ מלאך זעסטו אויס!

זי האָט אויפגעהויבן איר בלייך פּנים צו אים, ווי צו אַ הייליק בילד, און האָט געזאָגט אין אַ געבעט, מער מיט אירע אויפגעריסענע שוואַרצע אויגן, איידער מיט אירע פאַרחלשטע ליפּן:

— קיינער איז נישטאָ, אַלע זענען אַוועק. לאָז מיך דיך גלעטן.

— טראָג זיך אָפּ די מינוט!

— איך הער, טייערער, איך הער. איך גיי, איך גיי, — האָט זי גע־זאָגט, און איר דינער קערפּער האָט געציטערט אין פיבער.

ווען זי האָט געוואָלט זיך אויפהייבן פון איר אָרט אויסצופירן זיין באַפעל, האָט זי נישט געקאָנט. ווען זי האָט אַרויפגעבויגן איר פאַרחלשט פּנים צו אים, האָבן זיך אירע פולע לאַנגע צעפּ צעלאָזט און זענען אַראָפּ־געפאַלן אויף דער ערד. מישענקאַ האָט נישט באַמערקט, ווי ער טרעט אויף זיי מיט זיינע פיס; זי האָט אים גאָרנישט געזאָגט, האָט נאָר אַרויפ־געקוקט צו אים און געשמייכלט.

— און פאַרוואָס גייסטו נישט? איך האָב דאָך דיר געזאָגט!

זי האָט אים נישט געענטפערט, נאָר געשמייכלט אין זיין פּנים אַריין.

— וואָס איז מיט דיר, ביסט משוגע געוואָרן, צי וואָס? דו הערסט דאָך, מען קלינגט. ווילסט, איך זאָל גיין עפענען די טיר, פאַרשאָלטענע?

זי האָט אים ווידער נישט אָפּגעענטפערט, נאָר אַרויפגעקוקט צו אים און געשמייכלט, אויסציענדיק איר קאָפּ צו אים, אַזוי ווי זי וואָלט זיך אַ פאַרגעניגן געוואָלט אָנטון, זיך ווייז צו טון דורך אירע אויסגעריסענע האָר, אויף וועלכע ער טרעט.

— גיי צום טייוול! — גיט ער איר אַ שטופּ און וויל אַליין גיין עפענען די טיר. ערשט איצט, מאַכנדיק אַ טריט, האָט ער באַמערקט, ווי זיינע פיס זענען פאַרפּלאָנטערט געוואָרן אין אירע האָר, אויף וועלכע ער האָט געטראָטן די גאַנצע צייט. מער אויס גוט־דערצוויגנקייט, איידער אויס מיטגעפיל, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און געפרעגט:

— איך האָב דיר ווייז געטון? נישט באַמערקט, זיי מוחל.

— אָך, גאָרנישט! — האָט זי אויסגערופן מיט פריידיקע אויגן און האָט אים געשמייכלט מיט גליק אין פּנים אַריין.

קאַפּיטל 2

זיין חבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש

אין קאָרידאָר האָט זיך באַוויזן אַ יונגערמאַן. נאָכדעם ווי אַנושקאַ האָט אים געהאָלפן דעם מאַנטל אַראָפּנעמען, איז געבליבן שטיין אַ פּראַנט. אַלצדינג האָט אויף דעם יונגנמאַן געפּאַסט: דער קאָליר פונעם

שניפּס צום קאָליר פון טאַשן־טיכל; דער קאָליר פון די זאָקן צום קאָליר פון דער וועסט — אַן אויסגעשניטענע וועסט פון גרוי־ברוין. — שטייט ער אַ ווײַלע און קוקט זיך אַרום. די לאַנגע נאָז שנופּט, ווי ער וואָלט גע־וואָלט אַזוי אַרום דערשמעקן, וואָס ער דערזעט נישט. עס זענען דאָ מענ־טשן, וואָס זעען מיט די אויגן; עס זענען דאָ אַזעלכע, וואָס זעען מיט די ליפּן. ער האָט דערזען מיט דער נאָז... די נאָזלעכער זענען געווען שאַרף, ווי גוט געשליפן גלאָז אין אַ פאָטאָגראַפישן אַפּאַראַט. און עס האָט זיך גערדאַכט, אַז ער האָט צוערשט מיט די נאָז לעבער דערשמעקט די גאַנצע שטוב, איידער נאָך ער האָט זי גוט דערזען.

בעפאָר ער האָט געמאַכט אַ טריט ווייטער, האָט ער זיך אָפּגע־שטעלט ביים שפּיגל אין קאָרידאָר, אַרויסגענומען אַ קעמל און פאַרקעמט די גלאַטיק געפאַלענע און זאַרגפעלטיק געשניטענע האָר, זיי נאָך צוגע־גלעט מיט די הענט, אַ לעצטן פּרווו געגעבן דעם שניפּס, צי ער זיצט ענג פאַרקניפּט און פּאַסט פּונקט אַריין אין קליינעם אויסשניט פון קראַגן. און אַזוי ווי ער וואָלט נישט געוואָלט גלויבן דעם גרויסן שפּיגל, וואָס שטייט אין קאָרידאָר — נעמט ער נאָך אַרויס אַ קליין געשליפן שפּיגעלע פון זיין וועסטל־קעשענע און גיט זיך אַ לעצט מאָל אַן עקזאַמעניר אַדורך — צי אַלץ ליגט ביי אים אין אָרדענונג, נאָר דערביי שטערט אים מישענקאַס שטימע פון זיין טיר אַרויס.

— דאָס ביסטו, אָסיפּ?

—יאָ, דאָס בין איך, — ענטפערט אָפּ דער יונגערמאַן, און זיין שטימע פאַרראַט עפּעס אַן איבערלעכע מורא און נישט קיין זיכערקייט.

— דו ביסט נישט אין מונדיר? — פרעגט מישענקאַ אַרויסקומענ־דיק פון זיין שטוב אין קאָרידאָר אים אַנטקעגן.

— ניין, — זאָגט דער יונגערמאַן ווי דערשראָקן, — דיינע עלטערן זענען דאָך נישטאָ?

— ניין, ניין, קיינער איז נישטאָ. זיי זענען אַלע ערגעץ־ווו אַוועק מיט דער נייער משפחה, מיט די מירקינס.

— איך האָב זיך ליב אָנצוטון ווי אַ מענטש, נישט שטענדיק ווי אַ יינגל אין מונדירל, — ענטפערט אָפּ דער יונגערמאַן אויף מישענקאַס פראַגע, — נו. וואָס טוסטו?

— האָסט געזען היינט די בערזע? סיבירישע זילבער איז אַרויף אויף

פופצן פונקטן. פאפאטשקא האט געכאפט דורך היינטיקן טאג א רובל פופציק טויזנט, צי גאנצע זעכציק; באדארפסט מיך הארכן און קויפן א פאר אקציעס.

— יא, געלעזן, קיין געלט נישט געווען, — ענטפערט אפ מישענקא, — קום אריין צו מיר.

— קום אריין אין סאלאן.

— פארוואס אין סאלאן? איך האב עס נישט ליב, קום אריין צו מיר. אנושקא וועט אונדז ברענגען עפעס צו טרינקען.

— מירן נאר אביסל זיצן אין סאלאן, איך האב ליב אייער סאלאן.

אן חשק האט אים מישענקא אריינגעפירט אין סאלאן, וועלכן ער האט האלב באלויכטן.

— מער ליכט, איך בעט דיך. איך האב ליב, ווען סאלאנען זענען באלויכטן.

מישענקא האט געמאכט מער ליכט, און דער יונגערמאן האט זיך אוועקגעזעצט אויף איינעם פון די אויסגעבעטע שטולן, זייער עלעגאנט פארלייגט א פוס אויף א פוס, און ווען ער האט גערעדט מיט מישענקען, איז זיין קאפ נישט געווען דערביי. זיינע שווארצע באוועגלעכע אויגלעך האבן שנעל ארומגעבלאנדזשעט פון איין זאך אויף דער אנדערער, איינגעטרונקען אין זיך די רייכע בילדער, די רייכע מעבל און די רייכע דיוואנעס, וואס האבן באפוצט דעם סאלאן.

— און ווו זענען זיי דאס אוועק, דיינע? — פרעגט דער יונגערמאן און ווארפט א גנבהשן בליק אויף דעם זילבער־שענקל, און זיין דינע אויבערשטע ליפ גיט זיך פאר קנאה אזש א קנייטש און דריקט אויף זיינע ציין.

— אין טעאטער אריין, צי אין א רעסטאראן? דער גוטער יאר ווייסט זיי. זינט זיי האבן זיך מיט די מירקינס משדך געווען, האלט מען אין איין ארומפארן אין די רעסטאראנען; דער אלטער מירקין לאזט נישט אפ.

— א גרויסע „שישקע", דער מירקין אייערער, דאס ערשטע האלץ־קאנטאר אין גאנצן לאנד.

— איך האב זיי נישט ליב, די נייע משפחה... דער אלטער ווי דער אלטער, נאר דער חתן — אזא ווונדערלעכער, א פרעמדער. מען ווייסט

קיינמאל נישט, וואס ער קלערט, און דאכט זיך מער פארליבט אין מאַ־מאַטשקען ווי אין נינאַטשקען. זיצט גאנצע טעג ביי מאַמאַטשקען. און דאַכט זיך, זי האָט אים אויסגעשדכנט פאר דער טאָכטער. יעדנפאלס, זי האָט אים צונעקעטעוועט. איך האַלט זיך פון זיי פון דערווייטנס.

אַסיפ האָט געלאכט מער מיט זיין אויפשנופנדיק שאַרף דין נעזל, איידער מיט זיינע ליפעלעך. זיינע שווארצע אויגן האָבן אַ גלאַנץ גע־געבן און אויפגעגעסן די רייכע גאָלד־באַצירטע בילדער, וואָס האָבן גע־האַנגען אויף דער וואַנט, און ער האָט זיך אָנגערופן:

—אומזיסט האַלטסטו זיך פון דערווייטנס. דו ווייסט, ווער עס זענען אַזעלכע די מירקינס? ער שטורעמט דאָך די בערזע; מיט איין מאַך קאָן ער אָנפילן דיינע קעשענעס מיט געלט. אַ, ווען איך וואָלט אַזאַ משפּחה געהאַט, וואָלט איך געוווסט ווי זי אויסצונוצן.

— מיך אינטערעסירן זיי נישט. נו, גענוג געזעסן אין סאַלאָן. איך האָב פיינט זייערע זאַלן. קום, מיר וועלן אַריין צו מיר. אַנושקאַ וועט אונדז ברענגען עפּעס אויסצוטרינקען.

— ניין, אין עס־צימער, ווי גאָט איז דיר ליב. איך האָב אַזוי ליב אייער „סטאָלאָוואַיאַ”, — האָט זיך דער יונגערמאַן געבעטן ביי מישענקען.

ווען אַסיפ איז דורכגעגאַנגען דורך די פיל צימערן, וואָס האָבן גע־פירט פון זאַל אין עס־צימער, האָט ער אויף איין מינוט נישט אַראָפּגע־נומען זיינע אויגן פון די מעבל פון די זאַכן, וואָס האָבן באַקליידט די צימערן. ער האָט זיך גאָרנישט געקאָנט זאַט אָנקוקן, אומבאַוווּסט האָט זיך דאָרט ביי אים אין האַרץ געזאַמלט אַ ביטערקייט און אַ כעס, וואָס די קנאה האָט אַרויסגערופן. ער האָט זיך פאַרגליכן צו מישענקען, וועלכן ער האָט באַטראַכט פאַר אַ האַלבן אידיאָט. און עס האָט אים געקרענקט: פאַרוואָס איז אים, אַסיפן, נישט באַשערט געווען געבוירן צו ווערן ביי אַזעלכע באַרימטע און רייכע עלטערן, נאַר מישענקען!

וואָרים כאָטש אַסיפ מאַרקאָוויטש האָט לייכט אַרויסגעוואָרפן פון מויל, אַז זיין פּאַפּאַטשקאַ האָט היינט ביי אַ בערזע־שפּעקולאַציע גע־מאַכט „אַ פופציק טויזנט רובל און אפשר די גאַנצע זעכציק” (וואָס, אגב, האָט עס פאַרווונדערט אַביסל דעם נאַאיוון מישענקען, פאַרוואָס לעבן זיי ווידער אַזוי אָרים?), — האָט דאָך היינט אַסיפּס מוטער, מאַדאַם מאַר־קאָוויטש, געמוזט פאַרקויפן אין אַן אַנטיק־קלייטל אויף „סאַדאָווע” דאָס

לעצטע האַלבע טוץ זילבערנע גאָפּל און מעסער צו קאָנען איינשאַפן איר זון דאָס פאַנטאַסטיש גרויע אויסגעשניטענע וועסטל מיט דעם טיכל, וואָס זאָל צופּאַסן צו דעם קאָליר פון זיין קראַוואַט, כדי ער זאָל קאָנען גיין צו די „האַלפּערינס". איר זון האָט איר פאַרטרויט, אַז ער איז אַהין דאָרט פאַרבעטן, און עס איז נישט אויסגעשלאָסן, אַז ער זאָל זיך דאָרט באַגעגענען מיט די מירקינס, מיט וועלכע די האַלפּערינס האָבן זיך משדך געווען. וואָרים די מאַרקאָוויטשעס, ווי אָרים זיי זענען נישט געווען, האָבן דווקא געוואָלט, אַז דער זון זאָל זיך חברן מיט רייכע קינדער, און פאַר דעם צוועק, אַז זייער קינד זאָלן אַריינקומען אין רייכע הייזער, איז נישט געווען קיין זאַך צו טייער. די מוטער איז גרייט געווען צו ברענגען יעדן קרבן. זיי זענען אַמאָל אַליין געווען רייך, די מאַרקאָוויטשעס — דאָרט אין פּוילן, פון וואַנען זיי קומען. נאָר זייט אַסך געדענקט, האָבן זיינע עלטערן שטענדיק געלעבט דאָ אין פּעטערבורג אין גרויסער נויט. דער פאָטער זיינער איז געווען אַ מעקלער אויף דער בערזע און קיינמאָל געקונט נישט פאַרדינט צו באַזאָרגן די משפּחה מיט פּרנסה. שטענדיק האָט מען זיך געגנויטיקט, געוווינט אין פינצטערע דריי צימערן. דער פאָטער און די מוטער זיינע האָבן זיך קיין קלייד נישט געמאַכט פאַר יאָרן און יאָרן — איבערגעלאַטעט אַ מאַנטל און געגאַנגען אין אָפּגעטראָגענע שיך. אַליין האָט מען זיך באַגנוגנט מיט גאָרנישט, נאָר פאַרן קינד, פאַר זייער זון, האָט געמוזט זיין פון אַלעם בעסטן און שענסטן, אַז ער זאָל מיט גאָרנישט פאַרשעמט ווערן פאַר זיינע רייכע חברים, מיט וועלכע זיינע עלטערן האָבן געוואָלט, אַז ער זאָל זיך חברן.

ביי די מאַרקאָוויטשעס אין שטוב האָט מען געחלומט וועגן רייכקייט. מען האָט פאַרגעטערט רייכקייט. מען האָט געוווּסט אַלצדינג, וואָס עס טוט זיך ביי רייכע מענטשן. יעדע געשעעניש אין דער משפּחה פון באַראָן גינצבורג, פון די פּאָליאַקאָווס און יעדן אַנדערן גביר האָט מען געוווּסט ביי די מאַרקאָוויטשעס אין שטוב פיל פריער, איידער עס איז נאָך אין אמתן געשעען, און דיסקוטירט וועגן דעם. און אויפן זון האָט מען געלייגט מיט קיין זאַך נישט באַרעכטיקטע האָפענונג (אַ חוץ בלויז מיט דעם ווונטש), אַז ער וועט ווערן רייך. ווי אַזוי? האָט מען נישט געהאַט קיין קלאָרע פאָרשטעלונג — אַ שדוך. ער, דער זון, מוז באַלאַנגען שוין צו זיי, צו די רייכע. אין דעם גייסט האָט מען אים דערצויגן

און מען האָט אים געזאָגט צו דעם, אַז ער זאָל זיך חברן מיט זיי. די מאַר־קאָוויטשעס האָבן געהונגערט, און דאָס יינגל האָט מען געשיקט אין אַן אויסדערוויילטער גימנאַזיע, ווו עס גייען נאָר די קינדער פון די רייכע יידן. מען האָט אים בלויז נאָר פאַר דעם צוועק געלערנט, און, ווי כדי צו פאַרשטעלן זיין אָרימקייט, האָט מען אים איבערגעטריבן רייך אָנגעטון, אין די בעסטע מונדירן און לאַקירטע שיך. און אַז עס איז געלונגען אָסיפן צו שליסן אין דער שולע פריינטשאַפט מיט רייכע חברים, איז מען אינדערהיים ביי די מאַרקאָוויטשעס מער גליקלעך און שטאָלץ געווען, ווי זיי וואָלטן אליין רייך געוואָרן. אַז אָסיפּ איז אַהיימגעקומען פון אַ באַזוך ביי אַ רייכן חבר, האָט מען אים אינדערהיים געהאַלטן אין איין אויספרעגן. זיין שטענדיק פאַרטועטע און פאַרזאָרגטע מוטער (וואָס אויף אירע פּלייצעס איז דאָך געלעגן דער גאַנצער עול צו שאַפן דאָס, וואָס דאָס יינגל האָט באַדאַרפט) האָט אים געהאַלטן אין איין פרעגן, ווי עס זעט אויס דער זאַל, און ווי עס זעט אויס די „סטאָלאָוואַיאַ“, און מיט וואָס מען האָט אים מכבד געווען? און ווען ער האָט דאָרט געטראָפן, און מיט וועמען ער האָט גערעדט?

און עס איז געווען, ווי דאָס יינגל וואָלט זיך געווען פאַרגעברייט צו זיין קאַריערע, צו זיין אַמאָל רייך. ער האָט געקאָנט אָפּשטיין פאַר די גרויסע רעסטאָראַנען נאָר צו זען די טואַלעטן פון די דאַמען. ער האָט געקאָנט די נעמען פון די אויסטערלישע שפּייזן פון דער שפּייז־קאַרטע פון די גרויסע רעסטאָראַנען (כאָטש ער האָט זיי נאָך קיינמאָל נישט פאַרזוכט); געוווּסט אַלע מאָדעלן פון אויטאָמאָבילן, געקענט די נעמען פון אַלע באַרימטע כאַריסטקעס, טענצערינס און קורטיזאַנקעס, וואָס זענען באַרימט געווען אין דער לעב־וועלט; די אַדרעסן פון אַלע אויסדערוויילטע פריילעכע הייזלעך. ביז צו דער לעצטער „האָסע“ אויף דער בערזע, ווען וועלכער זיין פאָטער האָט אים אינפאָרמירט.

אַז ער איז אַריינגעקומען צו אַ רייכן חבר, האָט ער נאָר געוואָלט זיצן אין סאַלאָן, פאַרברענגען אינעם שפּייז־זאַל, אָדער אין אַ שיינעם בודואַר, כדי ער זאָל דערנאָך קאָנען דערציילן פאַר זיינע עלטערן, ווי עס וווינט זיך ביי אַ נגיד און ווי עס זעט דאָרט אויס, אָדער נישט דווקא בלויז צוליב דעם. ער האָט טאַקע באמת אַ גרויסן חשק געהאַט צו פאַרברענגען אין די רייכע צימערן, וועלכע ער האָט נישט אינדערהיים געהאַט.

אבער איינזייטיק מיט דער פארערונג פון רייכע, און מיטן פארלאנג אריינצוקומען אין זייערע רייען, האט זיך ביי דעם יינגל דערוועקט אזא קנאה צו זייער לעבן, אז זי איז פארוואנדלט געווארן אין א ביטערער שנאה. זיינע דיקע ליפן פלעגן בלייך ווערן, יעדער טראפן בלוט איז אנטלאפן פון זיי, און נישט וויסנדיק, פלעגט ער אין געהיים צונויפדריקן א פויסט און א קללה האט זיך געריסן פון זיין פון קנאה פארברענט הארץ איבער דעם וווילטאג, אין וועלכן אנדערע געפינען זיך. ער האט זיך געפילט, ווי ער שטייט שטענדיק אין דרויסן און קאן נאר בלויז אריינקוקן דורך דעם פענצטער אין די ליכטיקע אוןווארימע הייזער אריין...

אויך איצט, ווען מישא האט אים דורכגעפירט דורך פיל רייכע צימערן, געוויזן זיין מוטערס בודואר, זיין שוועסטערס שטוב, וועגן וועלכער אסיפ האט אים נישט אפגעלאזט (ער האט געוואלט אלצדינג זען), האט ער אויך געברענט פאר אייפערזוכט. ער האט פארגליכן זייער ארימע, פינצטערע קליינע וווינונג, וועלכע זיי מוזן תמיד באלויכטן מיט עלעקטריע (אזוי, אז ער ווייסט קיינמאל נישט, ווען עס איז טאג און ווען עס איז נאכט), מיט דער רייכער וווינונג. ווען ער האט פארגליכן זיין אייגענע לאגע ביי זיינע ארימע עלטערן, וואס נעמען אוועק דעם ביסן פון מויל, כדי אים צו קויפן א פאר לאקירטע שיך, מיט מישענקאס, די מעגלעכקייטן, וואס מישענקא האט צוליב זיין בארימטן פאטער (און איצט דורך זיין שוועסטערס שדוך מיט דעם מעכטיקן מירקין) און זיין אייגענע לאגע ביי א טאטן, אן ארימען מעקלער — האט די פראגע: „פארוואס אלץ איינעם, און דעם אנדערן גארנישט”? געעגבערט אין זיין קאפ, ווי ביי יעדן ארימען. ער האט פיינט געהאט זיין חבר פאר זיין גליק און רייכקייט און אים אנגערופן אין זיין הארץ מיט די שענדלעכסטע נעמען. איין מינוט זיך פארגעשטעלט זיך אליין אין מישענקאס לאגע — גאט, ווי ווייט ער וואלט געקומען!

ביי דעם געדאנק האט ער אפגערוט. דער געדאנק האט אים געגעבן שטאף פאר זיין פאנטאזיע וועגן די גרויסע זאכן, צו וועלכע ער וואלט געקאנט דערגיין, ווען ער וואלט געווען אויף מישענקאס ארט. דערנאך, אז ער איז געזעסן אין א באקוועמער, טיפער, אויסגעבעטער שטול, אין גרויסן, מיט פיל ליכטער באלויכטענעם, עס-צימער, האט ער זיך שוין איינגאנצן געפונען אין מישענקאס שטיוול. ער האט זיך געזען אלס זון פון

דעם הויז אלס איידעם פון דעם באַרימטן אדוואָקאַט, און עס איז אים אַזוי גוט געווען אין דער לאַגע, אַז עס האָט זיך בשום אופן נישט גע־גלוסט אַרויסצוטרעטן, — ווען מישענקאַ האָט אים געשלעפּט און גע־וועקט, — אין ניכטערן לעבן אַריין.

— נו, וואָס ווען מיר דאָ זיצן, ווי די ווייבער ביי מאַמאַס עמפּ־פאַנג אין די פּאַטער־שטולן? מיר האָבן דאָך געזאָלט ערגעץ־ווו גיין? — זאָגט מישענקאַ.

— ווו ווען מיר גיין, אַז מיר האָבן קיין געלט נישט? איך האָב פופציק קאָפּיקעס, און דאָס זענען אויך די לעצטע, וואָס מאַמאַטשקאַ האָט געהאַט (ער האָט זיך צוריקגעכאַפּט אין דער לעצטער מינוט, רויט געוואָרן, ווייל ער האָט צוליב זיין פּראַנומענקייט, אין זיין פּאַנטאַזיע האָט ער געוואָלט זאָגן אַן אמת, נאָר נאָך גענוג צייט געווען אַרויסצודרייען זיך) — וואָס מאַמאַטשקאַ האָט מיר געגעבן.

— און דאָרט באַדאַרפן מיר האָבן כאָטש אַ צען־רובלדיקן פאַר אונדז ביידן. פון וואַנען וועסטו נעמען? גלייכער, אַז מיר זאָלן בלייבן דאָ אַביסל.

— וואַרט נאָר אַ מינוט, איך וועל נאָך זען, — רופט זיך אָן מישענ־קאַ און לאָזט איבער זיין חבר און גייט אַליין אַפּ אין זיין צימער. ער גיט צוויי שיעלע קלונגען אין עלעקטרישן גלאָק, וואָס דאָס איז געווען אַן אָפּגעמאַכטער סימן.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן אַנושקאַ. זי האָט נישט ווי פריער באַהאַלטן איר פּנים אין אירע הענט. נאָר דאָס גליק, אַז זי זאָל גערופן ווערן פון אים, האָט איר געגעבן די דרייסטקייט צו קוקן אים אין פּנים אַריין מיט פולע שמייכלעודיקע אויגן, מיט גאַנצן בלייכן גליקלעכן פּנים און מיט די אויפגעהויבענע פאַרחלשטע ליפּן.

— אַנושקאַ. איך באַדאַרף האָבן צען רובל, דו האָסט נישט?

גליקלעך דערפון, וואָס ער ווענדט זיך צו איר נאָך עפּעס, און דער־שראָקן איבער עפּעס־וואָס, האָט איר שמייכל און בליק געוואָרפן זיך צווישן גליק און פאַרצווייפלונג.

— איך האָב נאָר פינף רובל, אַ גאָלד־שטיקל, וואָס דער אַלטער הער מירקין האָט מיר איבערגעלאָזט, ווען ער איז דאָ געווען צום לעצטן מאָל; איך וועל עס באַלד ברענגען, — זאָגט זי אין אַ ציטערנדיקן פלאַ־

טער, און אין דעם שיין פון אירע אויגן ברענט א געשליפן ליכט, וואס דריקט אויס א ברענענדיקע בקשה פאר אים צו באוויליקן.

— איך באדארף צען רובל, נישט פינף. פינף וועט מיר נישט סטייען,

— זאגט מישענקא אין א קרענקלעכן קאפריז, פארמאכט זיינע אויגן און קנייטשט זיין קליינעם שטערן — א באוועגונג, וואס ווירקט שטארק אויף דער שוואכער אנושקען.

— איין מינוט נאר, איך וועל ארויפלויפן צום שווייצער; איך וועל מיר צובארגן ביים שווייצער. ביי דער דינערשאפט שעם איך זיך שוין,

— זאגט אנושקא, קוים דעם אטעם כאפנדיק.

— נו, גיי שנעל, איך ווארט.

— די מינוט.

אנושקא איז פארשוווּנדן, און מישענקא איז צוריק אריין צו זיין חבר אין עס־צימער. אין א פאר מינוט ארום האט אנושקא איר קעפל ארייגעשטעקט דורך דער טיר פון עס־צימער און האט אריינגערופן מיט א קוים אטעם־כאפנדיקער שטימע:

— מישא סאלאמאנאוויטש, דערלויבט אויף א מינוט, עס איז ווער דא, וואס וויל אייך זען.

מישענקא האט זיך אויפגעהויבן און איז ארויס אין קארידאר, צומאכנדיק די טיר הינטער זיך. אין דרויסן האט שוין געווארט אויף אים אנושקא און האט מיט א מאדנעם טריאומפירנדן גלאנץ אין אירע אויגן (וואס מישענקא האט גארנישט באמערקט) געזאגט א גליקלעכע:

— באקומען, מישא, דער שווייצער האט מיר אויסגעבארגט, — און זי האט דערלאנגט אים דאס געלט, וואס איז ווארים געווען פון איר האנט.

— גוט, — האט מישענקא געזאגט, — איך וועל אפגעבן, ווען איך וועל באקומען פון פאפאטשקען.

— מען באדארף נישט, מען באדארף נישט, איינציקער, ליכטנדי־קער, — שטייט זי מיט געביילטע פויסטן און קוקט אים אין פנים אריין, ווי מען קוקט צו א גאט.

— ווי דו ווילסט, — זאגט מישענקא, — און דרייט זיך אויס און גייט צוריק אריין אין עס־צימער און רופט אויס צו זיין חבר: געלט איז דא, צען רובל. מיר קאנען גיין!

אַסיפ האָט אַ שמייכל געגעבן, אַ קרומען שמייכל אויף זיין בלוט־לאָזער ליפ. זיין שווארץ אויג האָט אַ פינקל געגעבן און זיין לאַנגע, דינע נאָז האָט אַ צוק געגעבן.

— דו באַדאַרפסט שוין גאָרנישט זאָרגן, מישענקאַ, דיין שיין פּנים וועט פאַר דיר אַלצדינג טון.

אויף מישענקאַס לענגלעכע אויסגעשניצטע באַקן איז אַן איידעלע רויטקייט ארויסגעקומען און האָט ווי אַ שיינענדיקער טוי זיי באַלויכטן. דאָס איז געווען פון דער זעלבער מיידלשער רויטלעכקייט, וואָס קומט אַזוי לייכט ארויס אויף זיין מוטערס פּנים, און פּונקט ווי ביי זיין מוטער, איז די רויטלעכקייט זיך צעגאַנגען אין דער שאָטנדיקער ליכט־פאַרב פון זיין איידעלער הויט, פון וועלכער זי האָט ארויסגעשיינט ווי פון אונטער אַ דינעם דורכזיכטיקן שלייער.

קאַפּיטל 3.

נאַאום גריגאָריעוויטש ראָזמין

דאָס הויז פון דער פאַמיליע מירקין איז געוואָרן געקויפט. נישט אַזוי ווי דער „ענגלענדער" נאַאום גריגאָריעוויטש האָט זיך געווונטשן: אַן אַלטער „אַלעקסאַנדראָווסקי אָסאָבניאַק". עס איז געווען אַ מאָדערן הויז אין אַמעריקאַנער סטיל, מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן, לייכט צו פירן, וואָס אַן אינזשעניער האָט געהאַט פאַר זיך אויפגעשטעלט און איז געוואָרן געצוווּנגען צו פאַרקויפן עס צוליב געלט־נויט. נישט אויף דער „נאַבערעזשנאַיאַ", נאָר ערגעץ ווו אין דער נאָענט פון פינלענדישן באַן־הויף, אין אַ געזונטער געגנט פון שטאָט. דער אַלטער מירקין, גבריאל חיימאָוויטש, האָט עס גענומען אין דער האַנט אריין און מיט זיין געוווינהייט דורכצופירן זאַכן — איז ער צוגעטראָטן צו דער גרינדונג פון דעם „הויז מירקין" מיט זיין גאַנצער מירקינשער ענערגיע און לעבנס־קראַפט. עס האָט זיך שוין געהאַט געדאַכט, אַז די ענערגיע און לעבנס־קראַפט האָט ביי דעם אַלטן, אין דער לעצטער צייט, אָנגעהויבן אָפּצולאָזן (צו

דער פרייד פון זיינע שונאים). זייט אָבער דעם גליקלעכן געשעעניש אין זיין פאַמיליע, האָט זיך זיין ענערגיע ווידער באַנייט, ווי עס וואָלטן דאָר־טן אינעווייניק אין אים אויפגעעפנט זיך נייע באַהאַלטענע קוואַלן פון לעבנס־ און חשק־שטראָמען. די מעקלערס האָבן געקראָגן דעם באַפעל אויפצוזוכן אַ פּאַסנדיק הויז, און נאָכדעם ווי נינאָטשקאַ האָט עס אַק־צעפּטירט, האָט ער דאָס הויז גלייך געקויפט. צענדליקער פאַר העגט פון מויערער, טישלער, שלאָסערס, מאַלערס זענען באַשעפטיקט צוצופּאַסן דאָס הויז לויט די באַדערפעענישן פון דער מירקינשער משפּחה... אויף דעם מירקינשן אויטאָמאָביל פירט איצט דער „ענגלענדער" נאַאום גריגאָ־ריעוויטש אַרום אָלגאַ מיכאַילאָווגען, נינאָטשקען און זייער אָפּט אויך זאַכאַרין איבער פאַרשידענע אַנטיק־געשעפטן, אַרומצוקוקן פּאַסנדע מעבל־שטיקער, וואָס דער „ענגלענדער" צוזאַמען מיט די דעקאָראַטאָרן זוכן אויס פאַר דעם הויז. וואָרים דער אַלטער מירקין איז אייליק און וויל נישט אַנדערש, נאָר אַז ווען דאָס הויז וועט פאַרטיק ווערן, זאָל פאַר־קומען די חתונה פונעם יונגן פאָר. נאָך וואָס אָפּלייגן?

יאָ, זאַכאַרי ווערט אויך פון צייט־צו־צייט מיטגעשלעפּט פון זיין כלה, אויפגעמונטערט דורך אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ, צו וועלכער ער פילט זיך (זייט ער איז אַריינגעטראָטן אין אַזאַ נאָענטן פאַמיליען־באַנד) מער צוגעצויגן און טוט שוין, וואָס זי וויל פון אים. ער שלעפּט זיך מיט דעם „ענגלענדער", נאַאום גריגאָריעוויטש, איבער די פאַרשידענע אַנטיק־גע־שעפטן, גאַלעריעס, בילדער־אויסשטעלונגען, וווּ מען קויפט איין דעם הויז־באַזיץ פון די מירקינס. ער ווערט אויפגעפאָדערט אַרויסצוזאָגן זיין מיינונג איבער דער אָדער יענער קונסט־זאַך, וואָס זאָל באַצירן אויף לעבן־לאַנג דאָס הויז פון די מירקינס. נאָך אַלעמען איז עס דאָך זיין הויז, דאָס הויז פון יונגן מירקין, וועלכעס ווערט איצט געגרינדעט. די מעבל, די בילדער, די אויסשטאַטונגען ווערן דאָך פאַר אים איינגעשאַפט, פאַר זיין טאָג־טעגלעכן לעבן. ער וועט דאָך באַדאַרפן וווינען מיט זיי זיין גאַנץ לעבן. פאַרוואָס זאָל ער זיין גלייכגילטיק צו זיי?

אָבער דער זאַכאַרי מירקין פילט גאָרנישט, אַז די אַלע זאַכן, וועגן וועלכע עס האַנדלט זיך דאָ, ווערן דאָס איינגעשאַפט פאַר זיין געברויך. ער פילט גאָרנישט, אַז דאָס הויז, וואָס ווערט דאָ געגרינדעט, איז פאַר אים — זיין הויז. אָפטמאָל זאָגט ער יאָ אַרויס זיין מיינונג איבער דער־

אָדער יענער זאַך, ווענן דער איינריכטונג פון דעם אָדער פון אַן אַנדערן צימער, טיילמאָל פון אייגענעם חשק, אַן אַנדערשמאָל ארויסגעפּאָדערט דורך אַ פראַגע פון זיין כלה, אָדער פון זיין כלהס מוטער. שטענדיק אָבער מיט אַזאַ גלייכגילטיקייט, ווי עס וואָלט זיך גאָרנישט געווען געהאַנדלט וועגן זיין אייגענער היים, נאָר גלאַט אַזוי וועגן אַ קונסט-זאַך אין דער וועלט אַריין.

מען שרייבט עס צו צו זיין פלעגמאַטישער נאַטור און מען מאַכט זיך נישט פיל דערפון. ער אַליין גיט צו וויסן דורך זיין גלייכגילטיקן שמייכל, דורך זיינע קאַלטע באַמערקונגען, אַז מען זאָל זיך נישט רעכענען מיט אים אין די זאַכן, ער פאַרלאָזט זיך אויף זיין קונסט-פאַרשטייענדיקער מחותנתטע, וואָס וועט באַלד זיין שוויגער זיין.

נאָר איינמאָל איז עס געווען, ווען מען האָט אים גערופן, אַז ער זאָל זען אַן אַלט פראַנצויזיש געשניצט שלאָף-צימער, וואָס דער „ענגלענדער" האָט דווקא געוואָלט, אַז זיי זאָלן עס זיך איינשאַפן. זאַכארי האָט באַטראַכט דאָס גרויסע אומגעלומפּערטע בעט מיט די זיילן און באַלדאַכין, וואָס האָט געדאַכט זיך, אַז עס איז גאָרנישט צוגעפּאַסט פאַרן מענטשלעכן געברויך, נאָר פאַר עפּעס שפּילנדיקע הימלישע מלאכימלעך, האָט אַן אומפאַרשטענדלעכער שמייכל, אומבאַקאַנט ביי אים, אַרויסגעגליטשט זיך איבער זיינע ליפּן. ער האָט זיך גאָרנישט געקאָנט פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַ שייכות ער האָט מיט דעם בעט. ער האָט זיך אָנגערופן צו דעם קונסט-ליבנדיקן נאַאום גריגאָריעוויטשן, וואָס האָט אים געפירט אָנקוקן דאָס שלאָף-צימער:

— איך פאַרשטיי נישט, ווי אַזוי מענטשן קאָנען טוישן זייערע בעטן? אַ בעט איז דאָס איינציקע מעבל-שטיק, וואָס אַ מענטש קאָן אָנרופן זיין אייגן. עס איז, אַזוי צו זאָגן, זיין אייגנטלעכע היים, ווי זיין הויט.

— איר רעכנט דאָך נישט מיטצוברענגען אין דער נייער וווינונג אַריין אייער בחורש בעט? — האָט דער „ענגלענדער" צווייפלדיק געשמייכלט.

— פאַרוואָס נישט? — וווּנדערט זיך זאַכארי, — פאַרוואָס זאָל איך עס ענדערן?

— נו, אַ שיין לעבן וועט דאָס זיין. איר וועט ברענגען אין דער

וווינונג אריין אייער בחורש בעט, נינאטשקא — איר מיידל׳ בעט, און ווו וועט דאס געבוירן ווערן דער דור מירקין, אויף וועלכן אלע וואר־טן אזוי אומגעדולדיק פון אייך און צו מערסטן, ווי איך פארשטיי, אייער פאטער?

ווי לייכט און ווי געלעכטעריש די באמערקונג איז נישט געזאגט גע־ווארן, דאך האט זי מירקינען אויפגעדעקט דאס גאנצע פנים פון זיין לא־גע — און אויך דאס מוסר זאגן פון זיין פאטער און פון אלגא מיכאילאוו־נען. ער האט דערפילט דעם שריט, וואס ער גייט טון און דאס גאנצע אחריות, וואס ער נעמט אויף זיך מיט דעם שריט.

— דאס מיינט מען טאקע מיך, מיך אליין, — האט ער זיך גע־זאגט אין געדאנק, נאר צום „ענגלענדער" אין א וויץ:

— מיינט איר נישט, נאאום גריגאריעוויטש, אז דאס בעט איז צו אלט, כדי צו געבוירן אין אים א נייעם דור?

געזאגט האט ער דאס פשוט. נאר ארויסגעקומען איז דערפון עפעס אנדערש. עס איז געווען דער טאן, וואס האט געמאכט נאאום גריגאריט־וויטשן דערשטוינען, נאר אלס גוט דערצויגענער אייראפעער (פאר וועלכן דער „ענגלענדער" האט זיך געהאלטן אין קעגנזאץ צו זיין גאנצער אומ־געבונג), האט ער זיך צוריקגעהאלטן פון צו מאכן א באמערקונג בנוגע א זאך, וואס באלאנגט צו אן אנדערנס פריוואטלעבקייט; ער האט אפגע־לענקט דאס געשפרעך אויף אן אנדערן וועג:

— זעט זיך אויס, אז איר האלט די זאכן פון איינריכטן אייער ווווי־נונג צו גרינג, אז איר זאלט שענקען דערויף אייער אויפמערקזאמקייט. אומזיסט — פאר מיר זענען די זאכן, וואס זאלן צוזאמען מיט מיר פאר־ברענגען מיין גאנץ לעבן — זייער וויכטיק. יעדעס מעבל־שטיק, וואס איך נעם אריין אין מיין וווינונג; יעדעס בילד, אויף וועלכן עס וועט מיר אויסקומען צו קוקן, קומט מיר פאר ווי א לעבעדיקע זאך, מיט וועלכער עס וועט מיר אויסקומען צו טיילן מיין טעגלעך לעבן. מיינט נישט, אז די זאכן זענען טויט. אז איר וועט זיך ארייננקוקן אין זיי, איינלעבן זיך מיט זיי — וועט איר הערן דעם טאן פון יעדער באזונדער, יעדע שטול וועט אייך דערציילן פון דער עפאכע, אין וועלכער זי איז געמאכט גע־ווארן, פון דער נשמה פון איר בעל־מלאכה, וואס האט זי אויסגעדיכ־טעט, פון דעם קינסטלערישן קאפריז, וואס האט אויסגעגאסן איר ליניע.

אין דעם בויג, אין דעם אויסשניט — אַז איר וועט זיך איינגעווינעז צו קוקן — וועט איר הערן די וועלן פון דער קינסטלערישער פאַנטאַזיע פון זייער מייסטער, — אין די ליניעס פון אייער מעבל נישט ווינציקער, ווי אין די סטראָפן פון אַ ליד. מען דאַרף קענען אַראָפּלעזן פּאָעזיע פון מעבל-שטיקער (פון אַן אַלטער קאַמאָד, פון אַן אַלטן שראַנק, פון אַ טיש, פון אַ באַנק) נישט ווינציקער ווי מען באַדאַרף הערן מוזיק, אָדער פילן פּאָעזיע, אָדער רעאַגירן אויף פאַרבן — און מיר איז אַ וווּנדער אויף אייך, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, וואָס איר זענט אַזוי גלייכגילטיק צו די אַלע זאַכן, אַזוי ווי איר וואָלט זיך געשעמט אַרויסצוצייגן אייערע עסטעטישע באַדערפעניש. אייער פֿאָטער — זעט איר — האָט עס גלייך פאַרשטאַנען, און ער איז איצט פאַראינטערעסירט אין יעדן מעבל-שטיק, וואָס קומט אַריין אין דער נייער וווינונג, נישט ווינציקער ווי אין די קוואַליפיקאַציעס און כאַראַקטער פון אַ נייעם אַנגעשטעלטן, וואָס ער נעמט צו אין זיין געשעפט. ער וויל, אַז מיר זאָלן דווקא אויסריכטן די וווינונג מיט עכטע, אמתע שטיקער, נישט קוקנדיק אויף קיין פּרייז. יעדן טאָג פרעגט ער מיך דורך דעם טעלעפאָן, ווי עס האַלט מיט דעם אויסריכטן פון דער וווינונג. איך האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז ער וועט אַזויפיל אינטערעס אַרויסווייזן צו די זאַכן.

— אַזוי איז ער פאַראינטערעסירט, מיין פֿאָטער, אין דער וווינונג?

— וווּנדערט זיך זאַכאַרי, און לייגט צו אין האַלבן שפּאַס: אויב אַזוי, וואָלט איר באַדאַרפט אפשר, נאַאָום גריגאָריעוויטש, מיין פֿאָטער ווייזן דאָס בעט, צי עס פּאַסט זיך, אַז עס זאָל אין אים געבוירן ווערן דער נייער דור „מירקין". וואָרים נאָך אַלעמען גלויב איך, אַז מיין טאַטע איז אַממיינסטן פאַראינטערעסירט אין דעם נייעם מירקינשן דור, מער פון מיר, און מער פון נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ.

— זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, וואָס זענט איר היינט אַזוי ביטער? נאָך גוט, וואָס די דאַמען זענען נישטאָ מיט אונדז. איך האָב נישט געוווּסט, אַז איר קאָנט אַזוי רעדן וועגן די זאַכן, מיט אַזאַ — דערלויבט מיר פריי אַרויסצורעדן — צינישקייט.

— איך גלויב נישט, אַז איך האָב באַליידיקט אייערע אומשולדיקע געפילן, נאַאָום גריגאָריעוויטש. מיר זענען דאָך צווישן בחורים.

— ניין, נאָר דער טאָן, וואָס איר באַנוצט, איז אַ גאַנץ נייער, זאַ־

כארי גאוורילאָוויטש. ביי אַן אַנדערן וואָלט עס מיך נישט געוועזן געוווג־דערט, אין אונדזער היינטיקער צייט, נאָר פון אייך, — דערלויבט מיר אייך אָפן צו זאָגן — האָב איך דערוואַרט, אַז איר וועט זיך אַנדערש אויסדריקן וועגן אייער צוקונפטיק פאַמיליען־לעבן. אָדער איר וועט גאָר נישט רעדן וועגן דעם. איר ווייסט דאָך, מיר האַלטן אייך דאָך צווישן די ראָמאַנטיקער, און אויך אַנדערע — אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ!

ביי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס נאָמען האָט זיך מירקין געטרויטלט.

— איך האָב נישט געוווּסט, אַז איר וועט עס אַזוי ערנסט נע־מען, נאַאוּם גריגאָריעוויטש, — אַ שטימונג אַזעלכע.

— איך ווייס עס, איך ווייס עס, — זאָגט נאַאוּם גריגאָריעוויטש, — אָבער דערלויבט מיר אייך גאַנץ אָפן צו זאָגן, אַז עס שאָקירט מיך, ווען איך הער, ווי היינטיקע יונגעלייט דריקן זיך אויס וועגן די הייליקס־טע און אינטימסטע געפילן מיט אַזאַ רואיקייט. איך קאָן עס נאָך נישט איבערטראָגן.

מירקין האָט זיך געוווּנדערט, וואָס דער „ענגלענדער" נעמט עס אַזוי צום האַרצן. וואָרים, נאָך אַלעמען לאַכט ער דאָך אויס זיך אַליין, זיין אייגענעם גורל. — וועמענס עסק איז עס?

פאַרן „ענגלענדער" האָט מירקין פאַרמאָגט אַ געוויסע גרינגשעצונג, ווי אַלע, וואָס האָבן זיך געפונען אין דער אומגעבונג פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט. דער אַדוואָקאַט, אפשר גאָרנישט מיינענדיק דערביי (און אפשר אויך צוליב אומבאַוווּסטן אייפערזוכט־אינסטינקט), האָט באַ־איינפלוסט אַלע זיינע אַרומיקע קעגן „ענגלענדער". ביי יעדער באַגעגע־ניש מיט נאַאוּם גריגאָריעוויטשן האָט דער אַדוואָקאַט נישט אויסגעמיטן די געלעגנהייט צו מאַכן גיפטיקע ביטול־באַמערקונגען אויפן „ענגלענ־דערס" אַדרעס, כדי אים אויסצולאַכן. זאַכאַרין אָבער, ווי גרינג ער האָט נישט געשעצט דעם ליידיק־אַרומגייענדיקן פעטערבורגער „דענדי", האָט אָבער פאַרבונדן אַ געוויסע נאָענטקייט, אַ שייכות צו אים. דאָס איז גע־ווען דאָס אינטימע באַהאַלטענע געפיל, וואָס דער „ענגלענדער" האָט פאַרמאָגט צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען (פון וועלכן זאַכאַרי, פונקט אַזוי ווי אַלע אַנדערע הויז-מענטשן, האָט געוווּסט). אייפערזוכט צעטיילט נישט בלויז די קאָנקורענטן, אין אַ געוויסער מאָס פאַרבינדט זיי דאָס זעלבע געפיל צו איין און דער זעלבער פערזאָן, וואָס מאַכט זיי פאַר שונאים...

אזוי ווי די פּערזאָן, וועלכע זיי ליבן בשותפות, וואָלט זיי ערגעץ־ווו אין געהיים פאַרברידערט...

זאַכאַרי האָט געוווּסט, אַז דער „ענגלענדער" האָט זיך אָפּגעזאָגט פון זיין אייגן גליק פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען. צוליב איר איז ער פאַר־בליבן זיצן אַן אַלטער בחור, און ער לעבט אין זיין פאַנטאַזיע נאָר מיט איר. ער פאַרפעלט נישט אַרויסצווייזן זיינע געפילן צו אָלגאַ מיכאַי־לאָוונען ביי יעדער געלעגנהייט, באַשענקט זי ביי זיין יעדעס מאָל קו־מען אין הויז מיט קליינע אויפמערקזאַמקייטן. אַמאָל מיט אַן אַלטער פּאָרצעלייענער טיי־טאַץ, אַמאָל מיט אַ מיניאַטור, כאָטש ער מאַכט זיך דורך דעם לעבערלעך פאַר אַלע אַרומיקע. עס איז געווען, ווי דעם „ענג־לענדער" וואָלט עס גאָרנישט געאַרט, וואָס מענטשן קלערן וועגן אים. ער איז נאָכגעגאַנגען זיינע געפילן דאָרט, ווו זיי האָבן אים געפירט, נישט זאָרגנדיק זיך, וואָס אַנדערע טראַכטן וועגן דעם.

— נאַאום גריגאָריעוויטש, וואָס איז דער ציל פון אייער לעבן? — האָט זיך פּלוצלינג זאַכאַרי אָנגערופן צום „ענגלענדער", ווען זיי האָבן זיך אַריינגעזעצט אין אויטאָמאָביל אַהיימצופאָרן.

נאַאום גריגאָריעוויטש האָט אים אָנגעקוקט. זיינע בלויע אויגן זע־נען געוואָרן באַדעקט ווי מיט אַ טוי. ער האָט מיט זיין זיידן טיכל פון ברוסט־טאַש איבערגעווישט זיין צעוואַרעמטן שטערן און געהאַלטן אין איין אָנקוקן זאַכאַרין. ער האָט צוערשט געמיינט, אַז דער לעצטער לאַכט פון אים, און וויל מיט דער פראַגע אָנשפּילן אויף זיין לערקייט. נאָר דער ערנסטער אויסדרוק פון זאַכאַרים פּנים און די שטילקייט, מיט וועלכער ער האָט אים די פראַגע געפרעגט, האָט באַלד דעם „ענגלענדער" איבער־צייגט אין דער אויפריכטיקייט, און איינצייטיק אויך דערקלערט זאַכאַ־רים פאַרהאַלטן זיך: עפּעס וואָס מוז עגבערן אין דעם יונגנמאַנס מוח.

— איך וועל מיט אייך זיין אויך אַזוי אָפן, ווי איר זענט געווען מיט מיר. מיר וועלן אויף אַ מינוט אוועקלייגן דעם ראָמאַנטישן נעפּל, אין וועלכן איך האָב זיך אויסגעקליבן צו לעבן פאַר מיין אייגענער באַקוועמלעכקייט און גלוסטונג, און פּרוּוון קוקן די זאַכן אין תוך אַריין: קיינער האָט מיך נישט געפרעגט, אויב איך וויל געבוירן ווערן, אַז איך זאָל זיך אויסזוכן אַן אורזאַך דערפאַר און אַ ציל. מיין פאָטער האָט גע־האַט אַ געוויסע פיזיש־סעקסועלע באַדערפעניש, בין איך געבוירן גע־

זואָרן (איר זעט, איך בין איצט דער ציניקער). וואָלט ער געווען געוווסט פון די מעטאָדן, וואָס מיר באַנוצן היינט אויסצומיידן אומבאַקוועמלעכ־קייטן, וואָלט איך גאָרנישט געווען געקומען אויף דער וועלט, אַלס אַ פינפט קינד, וואָס איך בין... און אַלס „צופאַל", וויל איך דורכלעבן מיין לעבן אונטער די אומשטענדן, וואָס פּאַסן מיר אַמבעסטן לויט מיין געמיט און איינדרוקס־פעאיקייטן. איך באַטראַכט זיך פונקט אַזוי ווי אַ פליג, ווי אַ גרינסל, וואָס איז אַרויסגעוואָרפן געוואָרן אין לעבן אַריין. דורך איר אינסטינקט רייסט זיך די פליג אָדער דאָס בלעטל צום זונען־שטראַל, די בין צו דער בלום, אַזוי רייס איך זיך דורך מיין אינסטינקט צו יענע שטראַלן, צו יענעם האָניק, וואָס איז צוגעפּאַסט צו מיין גומען. דורך מיין פּאָטערס אָנגעזאַמלטע פאַרמעגנס איז מיר געגעבן געוואָרן אַ מעגלעכקייט אויסצופיינערן מיינע לעבנס־באַדערפעניש אין טויזנטער פאַרשידענע פאָרמען און ניואַנסן. מיין פאָטערס רייכטום דערלויבט מיר אויך די אויסגעפיינערטע באַדערפענישן צו באַפרידיקן, און איך געניס פון די שיינקייטן, וואָס זענען אויפגעהאַלטן געוואָרן דורך פאָרמען, ליניען און קאָלירן, אין אַלטע מעבל־שטיקער, אין אַלטן פאָרצעליין, אין אַלטע בילדער. וואָלט מיין געשמאַק נישט אַזוי קרענקלעך געוואָרן אויסגעביל־דעט, וואָלט איך וואַרשיינלעך באַגנוגנט זיך מיט יענע פאָרמען, וואָס די מעגלעכקייטן און די אומגעבונג וואָלטן מיר געשאַפן. איך וואָלט זיך גע־ווען געפרייט מיט דער זון, מיטן שניי אויפן ברוק, מיט אַ שפּילנדיקן הימל, מיט אַ קאָנצערט, וואָס איך וואָלט געווען געהערט. וואָלט איך גע־בוירן געוואָרן אויפן דאָרף, ביי אַנדערע אומשטענדן: מיטן וואַלד, מיט פעלד, און זומער און ווינטער מיט דער פּשוטער לאַנדשאַפט. איך גלויב, אַז ביי דעם שטימונגס־געמיט, וואָס איך באַזיץ, וואָלט איך אין יעדער לאַגע געווען געפונען מיין פרייד און גליק, מיין שפּייז צו מיין גומען, ווייל איך גיי דורך דורך דעם לעבן ווי אַ פליג, ווי אַ זונען־שטראַל, וואָס רייסט זיך דורך דורך אַ שפּאַלט. איך נעם אויף אין מיר אַלצדינג, וואָס טראָגט שפּייז פאַר מיין ראַפינירטן אינסטינקט, פאַר מיין דורשט. איך זויג מיר אויס די פאָרמען, וועלכע זענען אַמבעסטן צוגעפּאַסט פאַר מיין אינדיווידועלן געברויך פון יעדער זאַך, וואָס איך געפין. נעמט כאָטש מיינע סעקסועלע באַדערפענישן: אַנדערע זוכן זייער צופרידנקייט דורך איבערגעזעטיקטקייט; איך געפין מיין צופרידנקייט אין שטענדיקן הונ־

נער... אין דעם לעכצן נאָך לוסט. איר ווייסט אַלע וועגן מיינע געפילן צו אַלגאַ מיכאַילאָוונען. איך באַהאַלט זיי גאָרנישט. דורך דעם, וואָס איך האָב זיך פאַרליבט אין אַ פרוי, וואָס וועט קיינמאָל נישט זיין מיר צו־גענגלעך (וואָס איך וועל קיינמאָל נישט דערוועגן אפילו אין מיין געדאַנק זי אַרויסצורופן צו זעטיקן מיין בענקשאַפט) — איז דאָס אַ צוגעפּאַסטע פאָרם פאַר מיינע (גראָב גערעדט) סעקסועלע באַדערפענישן. קיינער האָט נישט אַרויפגעוואָרפן אויף מיר דעם ראָמאַנטישן מאַנטל, וועלכן אַלע וואַרפן מיר פאָר. איך האָב זיך איינגעהילט אין אים דערפאַר, ווייל ער איז אַמבעסטן צוגעפּאַסט פאַר מיין אינערלעך געשטאַלט. איך האַלט נישט דאָס ביסל אָרימע יאָרן אַלס אַ צוועק פאַר זיך, נאָר אַ קליין באַ־גרענעצט, מיט טויט אָנגעצייכנט שטראָמל, אין וועלכן מיר זענען צופע־ליק אַריינגעפאַלן, וואָס גיסט זיך אין אייביקן ים פון פאַרניכטונג.

— און דאָס באַפרידיקט אייך? — פרעגט זאַכאַרי, — איר קאָנט זיך באַגנוגענען?

— און מיט וואָס קאָן מען זיך יאָ באַגנוגענען? דאָס איז אפשר דאָס איינציקע געטלעכע, וואָס מיר פאַרמאָגן, דער איינציקער שפור פון איי־ביקייט. לאָזט איבער דאָס „באַגנוגענען".

— אויב אַזוי, צו וואָס ווידער דאָס געבוירן ווערן?

— ווען מיר וואָלטן נאָר געקאָנט דאָס פאַרמיידן.

זאַכאַרי האָט אַ מינוט געקלערט, דאַן האָט ער געזאָגט ווי פאַר זיך, און ווי עס האָט זיך דעם „ענגלענדער" אויסגעדאַכט, שטיל:

— מיר קאָנען אָבער פאַרמיידן דאָס לעבן.

דער „ענגלענדער" האָט אויך אַ מינוט געשוויגן, ווי ער וואָלט געוועזן זאַכאַרים געדאַנק גוט צעקייט, אָפּגעענטפערט אויך אין דער שטיל, ווי פאַר זיך:

— יאָ, דאָס קאָנען מיר פאַרמיידן.

דערויף זענען שוין ביידע שטיל געוואָרן.

קאפיטל 4

העלענאַ סטעפּאַנאָווּנאַ

— נו, גאָט צו דאַנקען, מיט העלענאַ סטעפּאַנאָווּנען אַלץ אויסגע-גליכן, — רופט זיך אָן דער פּאָטער צו זאַכאַרין, ווען דער לעצטער איז אַריינגעקומען אין דעם מירקינשן קאַנטאָר צום פּאָטער אין קאַבינעט.

— ווי הייסט? — פרעגט דערשטוינט זאַכאַרי.

— וואָס מיינסטו, „ווי הייסט?" — מיר זענען מיט גוטן דורכגע-קומען, אומאָנגענעמלעכקייטן פאַרמיטן, גאָט צו דאַנקען. — נאָך אַלעמען איז זי אַ קלוגע פרוי, העלענאַ סטעפּאַנאָווּנאַ, — זאָגט דער אַלטער, און נעמט אַרויס זיין ברייט טאַשנטוך און ווישט זיך איבער זיין רויטן שטאַרקן קאַרק און האַלדז, אויף וועלכע עס האָבן אָנגעהויבן אַנגסטן אויסצושלאָגן. זאַכאַרי האָט געשוויגן.

— נו, איצטער שטייט שוין, גאָט צו דאַנקען, גאָרנישט מער אין וועג. מען האָט באַדאַרפט, אַז דיין „ענגלענדער" זאָל וואָס שנעלער איינ-אָרדענען די וווינונג. קיין סך יאָרן וועלן שוין סיי ווי סיי נישט איבער-בלייבן צו לעבן.

זאַכאַרי האָט אַלץ געשוויגן.

— און דו פירסט זיך אויך שיין אויף, מיין זון. ניניאָטשקאַ האָט זיך געקלאָגט אויף דיר, אַז מען זעט דיך גאָרנישט לעצטנס. איך פאַר-שטיי נישט, ווי אַזוי דערוואַרטסטו, אַז זי זאָל דיר נאָכלויפן? די נאַ-רישקייטן מוזן אויפהערן.

— וועלכע נאַרישקייטן? — האָט זאַכאַרי געפרעגט ווי אין חלום.

— איך מיין דיינע משוגעתן, ווען דו וועסט מיר מוחל זיין פאַרן אויסדרוק. ווי אַנדערש קאָן מען דאָס אָנרופן? אַ יונגערמאַן קריגט דאָס שענסטע מיידל פון פעטערבורג, און איידער ער האָט זי נאָך רעכט אָנ-געקוקט, פאַר דער חופּה נאָך, אין זיינע חתן-יאָרן, פאַרנאַכלעסיקט ער זי שוין. ווי שטעלסטו דיר פאָר דיין צוקונפטיק לעבן? וואָס איז עס אַזעל-כעס — מיט וואָס טראָגסטו דיך אַרום? — זאָג, געפעלט דיר נישט?

מיינסטו, אַז עס איז נישט פאַר דיר? — טאַ שניידט מען אָפּ. און באַלד. וואָס פאַר אַ וועג איז עס אַזוי צו האַנדלען? מען קלייבט אַ וווינונג פאַר דיר און דו ווייזט נישט אַרויס דעם קלענסטן אינטערעס. און לאָמיך דיר זאָגן, אַז איך הייב זי אָן צו באַדויערן, די נינאָטשקאַ דיינע. — וואָס איז עס אַזעלכעס? — מען באַדאַרף דאָך אַמאָל וויסן, אייגנטלעך, וואָס מען וויל?

זאַכאַרי האָט געלאָזט דעם פּאָטער אויסרעדן, אַזוי ווי ער וואָלט זיך גוט געוווען איינגעהערט צו זיינע רייד. נאָר איינגעהערט האָט ער זיך צו עפּעס אַנדערש, און אויף דעם פּאָטערס פאָרוואורף איז ער מיט איינמאָל אַרויס מיט אַ כעס, וואָס מ'האָט עס ביז איצט נישט באַמערקט ביי אים.

— אָבער דאָס איז דאָך אוממעגלעך. דאָס איז דאָך אומדערהערט. דאָס איז דאָך...

— וואָס מיינסטו? וואָס איז אומדערהערט?

— דיין האַנדלען קעגן העלענאַ סטעפּאַנאָוונען. ווי אַזוי קאָנסטו דאָס?

דער פּאָטער איז רויט געוואָרן. זיינע אויערן האָבן אָנגעהויבן צו גליען. מען האָט אָנגעזען, אַז פאַר אויפרעגונג קאָן ער נישט געפינען קיין ווערטער. אָבער דאָס האָט נאָר געדויערט אַ קליינע ווייל. באַלד האָט ער זיך געגעבן אַ וואַקל צוריק אין דער באַוועגלעכער שטול, און האָט געזאָגט רואיק, קאַלט, מיט אַן אונטערשלאַג פון אַ לצנותדיקן שמייכל:

— עס איז אַפילו זייער מאָדערן, איינגאַנצן לויט דער צייט, אַז קינדער זאָלן עלטערן אָנווייזן אויף זייער פירן זיך — אָנשטאָט פאַרקערט.

— נאָר איך דערוואַרט נישט פון קיינעם, אַז ער זאָל זיך אַריינמישן אין מיינע פּריוואַטע זאַכן, אַפילו פון מיין אייגענעם זון נישט.

— ווי אַזוי איז דאָס אייגנס, פּריוואַט? — דאָס איז אונדזער אַלע־מענס.

נאָר דער אַלטער מירקין האָט זיך שוין געהאַלטן פעסט אין די הענט.

— טאַקע דערפאַר ווייל עס איז אונדזער אַלעמענס עסק — האָב איך באַדאַרפט מאַכן וואָס שנעלער אַ סוף דערצו. פון וואַנען ווייסטו, אַז עס איז מיר אַזוי לייכט אָנגעקומען? אפשר באַזיצט נאָך דיין פּאָטער אַזויפיל מענטשלעך געפיל ווי דו? — און אפשר שפּילן נאָך ביי אים מיט

אויך אנדערע פאקטארן? סענטימענטאלע, עגאאיסטישע, אזוי צו זאגן, און ווען איך בין באשטאנען אויף דעם קרבן, איז עס נישט געווען צוליב מיין אייגענער באקוועמלעכקייט, נאר טאקע צוליב דער אלגעמיינער זאך. פון וואנען ווייסטו, ווי נינאטשקא און אירע עלטערן וואלטן זיך באצויגן דערצו, ווען אין א שיינעם טאג וואלט דארט א רעפארטער צו וויסן געלאזט וועגן מיינע באציאונגען מיט העלענא סטעפאנאוונען אין א צייטונג. ווארים, ווי דו זאלסט מיך נישט וועלן פארלייקענען, בין איך דאך דער פאטער פון דעם זון. און איך האב א כלל, אז איידער איך גיי טון א שריט, קלייב איך אפ אלע שטרויכלונגען, וואס ליגן אויף מיין וועג.

דעם פאטערס רואיקער און זעלבסטפארשטענדלעכער טאן האט אנטוואפנט דעם יונגן מירקין. ער איז געשטאנען קעגנאיבער זיין פאטער, ווי א קינד, וואס שטייט פאר א גרויסן באלאן, וועלכן עס וויל אנגעמען מיט זיינע קליינע הענטלעך און קאן נישט, ער גליטשט זיך ארויס. ווי יעדער שוואכער כאראקטער, ווען ער דערפילט זיין אנמעכטיקייט, ווערט ער בייז, אזוי האט זאכארי אויך געמיינט זיין גאנצן פולווער אויסצושיסן קעגן זיין פאטער, ווען ער האט געזאגט.

— איך גיי אהין צו איר, איך גיי צו העלענא סטעפאנאוונען, זי איבערבעטן, זי צו בארואיקן — האט דער יונגער מירקין נישט געפונען דאס פאסיקע ווארט.

— גיי טאקע אהין צו איר, זי דערוואַרט דיך. זי ווייסט נישט, פאר וואס דו מיידסט זי אויס אין דער לעצטער צייט — ווי אונדז אלע. איך האב איר צוגעזאגט, אז איך וועל דיך אהינשיקן, אבער זי „איבערצובעטן", זי צו „בארואיקן", צו „פארזיכערן" האסטו נישט וואס. וועסט זיך באלד איבערצייגן אין דעם. און אז דו וועסט זי זען — גיב איר טאקע איבער, אז אלץ איז געווארן אזוי איינגעריכטעט, אזוי ווי זי האט געוואונטשן. איבעריקנס, איך שרייב איר וועגן דעם.

— זיי מוחל, פאטער, אז איך וועל זיך אפזאגן אויסצופירן די שליחות דיינע.

— אפשר האסטו רעכט, זאכארי, און זיי מיר מוחל פאר מיין אומטאקטישקייט, — האט דער פאטער רואיק געזאגט.

מירקין האט זיך אויפגעהויבן, און מיט א פארשעמטן „זיי געזונט" צו זיין פאטער איז ער אראפ, ווי א יינגל וואס האט געכאפט אן עליה,

גענומען א דראָשקע (דער שניי איז זיך שוין צעגאַנגען איבער דעם פּעטערבורגער ברוק) און געהייסן זיך פירן אויף „קאַמעני אָסטראָוו", צו העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַס וווינונג.

ער האָט זי אָנגעטראָפן אַזוי ווי זיין פאָטער האָט אים פאַרזיכערט, גאַרנישט אין דער טראַגישער פאַרצווייפלטער לאַגע, אין וועלכער ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ מוז זיך געפינען, נאָכדעם ווי זי האָט זיך צעשיידט מיט זיין פאָטער. פּונקט ווי שטענדיק, האָט זי אים אויפגענומען אַ שמייכלענדיקע, מיט אויפריכטיקער צופרידנקייט, וואָס זי האָט אַזוי געשיקט געקאָנט ארויסברענגען דורך איר אָפענעם שמייכל און האַרציקע ווערטער.

ווי תמיד, איז זי געווען איבערגעטריבן אָנגעפּודערט, און אירע בלאָנדע האָר צעשאָטן אין לאָקעלעך, וועלכע זענען געהאַנגען, ווי צוגעהעקלטע טראַלדזן פון איר קאָפּ אַראָפּ. זי האָט צו אים אויסגעשטרעקט אירע ראָזע אָנגעפּודערטע און מיט קרעם אויסגעווייכטע הענט פון אירע ברייטע אַראָפּהענגענדיקע באַטיסטענע אַרבל, און אַריינגעפירט אים צו זיך אין צימער, אַוועקגעזעצט אים נעבן זיך אויף דער חנעוודיקער אויסגעהאַפטענער „טיי־סאָפע", אין איר באַליבט ווינקל. ווי תמיד, זענען אַלע שפּיגל־טישלעך, קאָמאָדעלעך און אַנדערע שפּיל־מעבל פון איר פּרויען־צימער נאָך אַלץ באַשטעלט געווען מיט פאָטאָגראַפיעס פון זיין פאָטער און פון אים אַליין, ווען ער איז נאָך אַ קינד געווען. זי האָט גערעדט צו אים אָפנהאַרציק, מיט גרויס אינטערעס, און האָט אים אויסגעפרעגט וועגן נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ און וועגן דער פאָרשטייענדיקער חתונה זייערער.

— אַזוי ווי איך פאַרשטיי, איז עס שוין גאַרנישט ווייט. איר וואַרט נאָר, ביז איר וועט פאַרטיק ווערן מיט דער איינריכטונג פון אייער וווינונג?

— יאָ, אַזוי איז עס.

— העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, איך בין געקומען אייך איבערבעטן פאַר מיין פאָטערס אומדערהערטער האַנדלונג. מיר אַלע, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ און איך, קאָנען מיט גאַרנישט פאַרענטפערן דעם פאָטערס אומפאַרשטענדלעכע האַנדלונג, און איך וויל אייך פאַרזיכערן, אַז אונדזער גאַנצע סימפּאַטיע איז אויף אייער זייט.

— אָ, דאָס מיינט איר, — שמייכלט לייכט העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, און באַווייזט די חן־גריבלעך אין אירע באַקן. — איך האָב זיך געריכט דערויף, און איך בין געווען צוגעגרייט דערויף.

— נאָך די אַלע יאָרן פון אייער צוזאַמענלעבן? — וואונדערט זיך מירקין.

— איך קען אייער פאָטער צו גוט, אַז איך זאָל זיך נישט ריכטן אויף איבערראַשונגען. אויף אייער פאָטער איז זיך גאָרנישט צו וואונדערן, מיין יונגער פריינט. ער איז דאָך נישט קיין געוועגלעכער מענטש, ווי מיר אַלע. מיר אַלע, אַז מיר קומען אין אַ געוויסן עלטער — ווייסן מיר, ווו מיר געהערן. אייער פאָטער איז אַ שטענדיקער באַנייער. קיין עלטער עקזיסטירט נישט פאַר אים. ער קאָן אַראָפּוואַרפן פון זיך זיין ווינטער־פעל, אַזוי נאַטירלעך ווי אַ חיה, און מיט אַן אמת געדערדט — בין איך צופרידן וואָס עס האָט זיך אַזוי געענדיקט. ער איז געווען, אייער פאָ־טער, צו רירעוודיק אפילו פאַר מיר. איך בין אַן עלטערע פרוי און איך ווייס, אַז איך האָב שוין גאָרנישט מער צו דערוואַרטן פונעם לעבן. אייער פאָטער וואַרט אַלץ נאָך אויף נסים. ער רעזיגנירט קיינמאָל נישט, און ער האָט רעכט אויך. ער באַנייט זיך שטענדיק. אָט, דאַכט זיך שוין, אַז גבריאל חיימאָוויטש איז שוין אָנגעקומען מיט זיין שיפל צו אַ ברעג און וועט וואַרפן דעם אַנקער, און מיטאַמאָל, ער ציט אַרויף דעם אַנקער און צילט ווידער צו אַן אַנדערן פּאָרט. ווער ווייסט וואָס עס איז נאָך צוגע־גרייט אין דער צוקונפט פאַר אייער פאָטער.

— איך וויל אים גאָרנישט באַשיצן, פאַרענטפערן. זיין טאַט באַרעכ־טיקט אייך צו האָבן יעדע מיינונג וועגן מיין פאָטער, העלענאַ סטעפּאַ־נאָוונאַ, און איך וויל אייך פאַרזיכערן, אַז איר האָט אונדזער גאַנצע סימפּאַטיע.

— אָבער פאַרקערט, איר זענט זיך זייער טועה, מיין יונגער פריינט. מיר זענען מיט גבריאל חיימאָוויטשן אין די בעסטע באַציאונ־גען. איך האָב פון אים די בעסטע מיינונג, איך האָב עס אים אַליין גע־ראָטן צו טון. איך האָב אים שטענדיק געזאָגט: „מיט אייך, גבריאל חיימאָוויטש, באַדאַרף מען שטענדיק זיין געפּאַקט, גרייט אויף דער רייַ־זע". און דורך די יאָרן, וואָס מיר זענען געווען צוזאַמען, האָב איך אויס־געלערנט זיך צוויי זאַכן וועגן אייער פאָטער. ערשטנס: אַז מען טאָר זיך

נישט שטעלן אים אין וועג אריין, ווייל ער וועט צעברעכן אלע צוימען; און צווייטנס, אז עס האט קיין נוץ נישט, ווייל ער וועט עס סיי ווי סיי טון. עס דרימלען אין אים געהיימע זאפאסן פון ענערגיע און מען ווייסט קיינמאל נישט, ווען אזא זאפאס לעבנס־שטראם וועט זיך אריינלאזן אין זיינע אדערן און באנייען זיין בלוט. איך האב עס אים שטענדיק געזאגט: „איך וועל עס שוין דערפילן, ווען אן עקספלאזיע באדארף קומען, וועל איך אייך אליין שיקן אין וועג אריין", און איך האב עס אויך דערפילט פיל פריער פאר אים. עס איז געוועזן אינעם מאמענט, ווען איר האט זיך פארקנסט מיט נינא סאלאמאנאווגען. דענסטמאל האב איך אים געזאגט: „איצט איז די צייט". איך אליין האב אפשר צוגעהאלפן אט די לעבנס־קראפט אין אים ארויסצורופן. און פאר וואס נישט? עס וואלט געוועזן א זינד פאר גאט, פאר אונדז אלעמען, א שאד צו לאזן גיין לאביד אט די טייערע ענערגיע, וואס דערוועקט זיך אין אייער פאטער. ער אנטוויקלט דאן אזא טעטיקייט; זיינע כוחות ווערן באנייט, זיין דענקען ווערט פריש און ער שאפט דענסטמאל זיינע גרויסע פלענער. ניין, נאך נישט פארביי די צייט פאר גבריאל חיימאוויטשן. און צו וואס אים שטערן? איך גלויב אין אים צופיל, איך אכט אים און איך ליב אים, אז איך זאל מיך ווארפן פאר א שטערונג אויף זיין וועג. מיט איין ווארט, איך אליין האב דאס געטון. איך אליין האב ארויסגערופן די ענדע. איר האט נישט פאר גארנישט אייער פאטער עפעס פארצוווארפן.

— דער פאטער האט געמיינט, אז ער האט באדארפט פאר מענטשן עס טון, אז זיין באציאונג צו אייך (וואס איך פארשטיי נישט פארוואס איר האט זי נישט לעגאליזירט) קאן אין א געוויסער מאס שלעכט באאיינפלוסן די עפנטלעכע מיינונג צו אונדז און שטערן אונדז אין אונדזער געזעלשאפטלעכער שטעלונג, וועלכע ער דערווארט, אז נינאטשקא וועט פארנעמען נאך אונדזער אפיציעלן פארבינדן זיך; איך קאן אבער בשום אופן נישט פארשטיין וואס פאר א שייכות דאס האט צו אונדז.

— אייער פאטער האט רעכט. איך בין איינפארשטאנען מיט אים. נינאטשקא מוז פארנעמען איר פאסנדיקע שטעלונג אין דער געזעלשאפט. אויך איר. און דאס וואס אייער פאטער האט אומלעגאלע באציאונגען צו א געוועזענער זינגערין, איז זעלבסטפארשטענדלעך א שטערונג. און נאר איין זאך קאנט איר אויפווארפן אייער פאטער: ווען גבריאל חיימאוויטש

האט וועמען עס איז אין לעבן ליב, דאס הייסט, ווען אייער פאטער איז פעאיק אויפן קלענסטן קרבן, אפזאגן זיך פון זיין מינדסטער אייגנליבע, איז עס נאר פאר איינעם, — פאר זיין זון. אלע איבעריקס עקזיסטירט נאר פאר אים, ווי שפייז פאר דער חיה אין וואלד. איך בין איבערצייגט, אז זיין ליבע און איבערגעבנקייט צו זיין קינד איז געווען דער איינציקער מאטיוו פון זיין האנדלען. און אזוי באדארפט איר עס אויך נעמען. דווקא די לעצטע איצטיקע טאט זיינע איז געשען נאר אויס ריינע אידעאלע גרונדן. איך פארזיכער אייך, דאס איך פיל מיט אים מיט. איך וואלט אויך אפשר אזוי געווען געהאנדלט, ווען דאס מזל וואלט בעסער געווען צו מיר. פאר מיין קינד וואלט איך אלע אומשטאנד געווען מקריב צו זיין, אפילו מיין ליבע צו גבריאל חיימאוויטשן.

— אך, איר זענט צו איידל, העלענא סטעפאנאוונא, — קושט זאכארי שטארק גערירט איר האנט.

— אבער, אזוי ווי איך פארשטיי, האט אייער פאטער בדעה זיך צו באזעצן מיט אייך אינעם הויז, וואס איר עפנט אויף. איז עס נישט אזוי?

— זאגט זי פלוצלינג.

— יא, ער געפינט דאס האטעל-לעבן נישט מער אמוזאנט. וואס דענקט איר דעריבער?

— געווים וועט עס פאר גבריאל חיימאוויטשן זיין א קוואל פון נחת די נייע משפחהדיקע דערפארונגען, איך קען אים פארשטיין און איך פיל מיט אים מיט, כאטש מען זאגט אז „האטעל-געסט לעבן זיך זייער שלעכט איין אין א היים". עס ציט זיי, אזוי צו זאגן, צוריק אין „וואלד" אריין. א כשוף אזעלכער ביי זיי, זאגט מען. אין דעם פאל וועט אבער זיין א צווייטער כשוף, כדי אייער פאטער איינצוהאלטן אין דער „היים"; איך מיין די איידעלע נינא סאלאמאנאוונא, צו וועלכער, ווי איך פארשטיי, אייער פאטער איז זייער צוגעבונדן, און ווי איך בין זיכער, וועט זי אויסנוצן אלע אירע רייצן, כדי גבריאל חיימאוויטשן צוצוקייטלען צו דער „היים".

זאכארי, נישט ווייסנדיק פארוואס, האט פון דער לעצטער פראזע פון העלענא סטעפאנאוונא געפילט זיך אומאנגענעם, און ווי תמיד אין אזעלכע פאלן, האט ער נאריש געשמייכלט און צוגעשאקלט מיטן קאפ, אויסמיידנדיק ארויסצוברענגען א ווארט. ענדלעך האט ער זיך אויפגעהויבן

און טיף פאַרנייגנדיק זיך פאַר העלענאַ סטעפאַנאָוונען, האָט ער זיך געקליבן צו גיין.

— יאָ, איידער איר גייט, — רופט זיך אָן העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ פּלוצלינג. — איך האָב אַ קליין פּעקל איבערצוגעבן אייער פאָטער. וואָלט איר נישט געוואָלט זיין אַזוי פריינטלעך און עס מיטנעמען? אייער פאָטער האָט עס פאַרגעסן ביי מיר, אָדער ער ווייסט אַליין נישט, אַז עס געפינט זיך דאָ, און עס איז פון אַזאַ כאַראַקטער, אַז עס וואָלט געווען אַ שאָד, אַז עס זאָל פאַרלוירן גיין.

— איר וועט מיר מוחל זיין, העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ, אַז איך וועל זיך אָפּזאָגן אויסצופירן דאָס מאָל אייער שליחות. אויך דער פאָטער האָט מיר געוואָלט עפּעס מיטבאַפעלן צו אייך, און איך האָב זיך אָפּגעזאָגט. ווייל עס ווילט זיך מיר נישט אין דעם, פאַר אונדז אַלע, אומאַנגענעמער געשעעניש מיט קיין זאַך מיטהעלפן.

— אָבער, מיין יונגער פריינט, מען באַדאַרף נישט נעמען זאַכן טראַגיש, ווען זיי זענען עס נישט. אייער פאָטער און איך זענען שוין אַלטע לייט (כאָטש גבריאל חיימאָוויטש מיינט נישט אַזוי) און וואָס אָנבאַטרעפט דאָס קעסטעלע, וואָס איך האָב אייך אָנגעבאָטן מיטצונעמען פאַר אייער פאָטער, אַנטהאַלט דאָס אַזעלכעס, וואָס האָט אפשר מער אינטערעס, אַ וויכטיקערן אינטערעס פאַר אייך, ווי פאַר אייער פאָטער. עס האַנדלט זיך נעמלעך וועגן אייער געשטאָרבענער מוטערס בריוו. אין זיין צייט פלעגט אייער פאָטער וויכטיקע דאָקומענטן און בריוו באַהאַלטן ביי מיר, איבער זיין שטענדיקן ארומוואַנדערן. אַנדערע דאָקומענטן, פון אַ פינאַנציעלן כאַראַקטער, האָט ער אַרויסגענומען, נאָר דאָס פּעקל האָט ער, זעט זיך אויס, פאַרגעסן. איך האָב סיי ווי סיי גערעכנט אין אַ שיינעם טאָג אייך עס איבערצוגעבן, ווייל איך ווייס, אַז זיי וועלן אייך זייער אינטערעסירן.

זי האָט אים איבערגעגעבן אַ רוסיש זילבערן שאַכטעלע, וואָס זי האָט אַרויסגענומען פון אַ קאַסע, פאַרבונדן דורך אַ ווייבערישער האַנט, מיט אַ ראָזן באַנד, צולייגנדיק:

— גלויבט מיר, אַז איך האָב זיי אָפּגעהיט, ווי אַ הייליקייט. וואָרים, נאָך אַלעמען, וואָס איז געווען צווישן מיר און אייער פאָטער, האָב איך אייער פאַרשטאָרבענער מוטער פאַרגעטערט.

מירקין האָט צוגענומען דאָס פּעקל, און נישט ווּיסנדיק פאַרוואָס, האָט ער זיך זייער קאַלט פאַרבויגן פאַר איר, און שנעל פאַרלאָזט איר הויז, קוים אָנרירנדיק קאַלט איר דערלאַנגטע האַנט.

קאַפּיטל 5

אַ שטימע פון קבר

מירקין איז אַראָפּגעלאָפן פון העלענאַ סטעפאַנאָוונאַס טרעפּ, און אַ קללה מיט אַ זידל־וואָרט זענען צעביטן געוואָרן אין זיינע ציין. דער משפּחה־אינסטינקט, געקומען צו אים מער דורך דעם ירושה־בלוט איידער דורך דער דערציאונג האָט זיך געגעבן אַ צאַפּל.

— פּאַפּאָטשקאַ האָט גוט געטון. נאָך אַלעמען איז זי דאָך אַ פאַלשע פּאַלקע. ווי זי האָט מיך געוואָלט בונטעווען קעגן טאַטן מיט אירע ביטרע, גלאַטינקע ריידעלעך. געמיינט — נישט פאַרשטאַנען דעם ווונק, די אומפאַרשעמטע אָנצוהערענישן אויף נינאָטשקען... ווי געמיין, באַדאַרפט איר אָפּענטפערן אויפן אָרט.

אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבערנע רוסישע קעסטעלע מיט זיין מוטערס בריוו, איינגעוויקלט אין פּאַפּיר. ער האָט געגעבן אַ בליק אויפן קעסטעלע: „מען דאַרף זיי אָפּגעבן פּאַפּאָטשקען אַזוי ווי זיי זענען. צו וואָס דערוועקן אַלטע זכרונות? מאַמאָטשקע אַליין וואָלט נישט געוואָלט, אַז איך זאָל וויסן איר סוד".

ער האָט גענומען אַ דראָשקע, אָנשטאָט אָבער צו פאָרן אויף „נעווסקי", אין פאָטערס קאַנטאָר אַריין, האָט ער זיך געהייסן אַהיימפירן. די גאַנצע צייט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבערנע קעסטעלע אויף זיינע קני און ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז ער האַלט אויף זיך אַ האַנט פון אַ טויטן מענטש, וואָס באַלאַנגט אין קבר. „מ'דאַרף עס איבערגעבן אַזוי ווי עס איז דעם פאָטער", האָט ער צו זיך נאָכאַמאָל געזאָגט, „עס איז זייער ביידנס סוד, דעם פאָטערס מיט דער מוטערס".

דאָך האָט ער עס מיטגענומען מיט זיך, און נישט ווּיסנדיק אַליין

פארוואס, האט ער זיך איינגעשלאסן מיט דעם קעסטעלע אין זיין צימער און אנגעזאגט דער דינסט, אז מען זאל אים נישט שטערן.

ער האט אוועקגעשטעלט דאס קעסטעלע אויף זיין טיש, און אליין האט ער זיך אוועקגעזעצט אויף זיין אלטער סאפע, וואס האט איבערגע־וואנדלט מיט אים פון זיינע סטודענטן־יארן. ער האט געקוקט אויף דעם קעסטעלע און האט געהאט דאס געפיל, אז דארט, אויפן טיש, שטייט א קעסטעלע אש, אש פון א טויטן מענטש. עפעס א חלום ליגט דארט, וואס באלאנגט נישט צו אים. און ער האט נאכאמאל באשטימט פאר קיין פאל עס נישט אויפצועפענען און אריינצוקוקן:

— איך וויל נישט וויסן, וואס דארטן טוט זיך — עס באלאנגט נישט צו מיר.

פלוצלינג האט ער דערפילט א קוריאזיטעט. ער איז נייגיריק גע־ווארן — נייגיריק און נישט מער. קיין ריכטיקן אינטערעס האט ער דע־רין נישט געהאט.

די קוריאזיטעט האט שוין געהערשט איבער אים. ער האט זיך אויפ-געהויבן, גענומען דאס קעסטעלע, ארפגעריסן דאס פאפיר, אויפגעעפנט דאס טירל און מיט כעס (דערפאר וואס ער איז שוואך געווארן און נישט אויסגעפירט זיין אייגנעם באשלוס) האט ער מיט איינמאל ארויסגע־ווארפן אלצדינג, וואס דאס קעסטעלע האט אין זיך געהאט.

עס האבן זיך געגעבן א שיט אלטע בריוו איבערן טיש, בריוו גע-שריבן מיט א דראבנער, איידעלער האנטשריפט, וואס ביים אנבליק פון דער באקאנטער שריפט האט עס געגעבן אן אנגענעמען שטאך. א ציי־טער איז דורכגעגאנגען דורך זיינע גלידער, דער ציטער וואס ער האט געהאט, ווען ער איז נאך א קינד געווען, ווען עס האט זיך אים געמאכט אנצורירן עפעס א זאך, וואס האט באלאנגט צו מאמאטשקען.

צוערשט האבן זיך אים געווארפן אין די אויגן די פארשידענע פיר־מעס, אדרעסן, וואס זענען געווען אפגעדרוקט אויף די בריוו און קאנ־ווערטן: אדרעסן פון האטעלן, פענסיאנאטן מיט שיינע גראווירטע ציי־כנס און מאנאגראמען. ער האט אויפגעכאפט איין בריוו און געוואלט אנהייבן צו לעזן. ער האט אבער פלוצלינג באמערקט מאמאטשקעס א פא־טאגראפיע, וואס האט ארויסגעקוקט פון צווישן די בריוו.

ער האט דאס בילד גענומען אין האנט אריין. עס איז געווען א

קליינע קאבינעט־פאטאגראפיע, געמאכט ערגעץ־ווו אין אויסלאנד, אפגע־בלאקירט. די מאמע האט אויף איר אויסגעקוקט זייער טרויעריק און קרענקלעך. אירע אויגן האבן גלייכגילטיק געקוקט און זענען געווען אויס־געלאשן אונטער אירע אזוי איידל אויסגעבויגענע ברעמען. געטראגן האט זי א הויכן הוט אויף דער פאטאגראפיע, און ענגליש געשניטענעם רייזע־קאסטיום און א ברייט שפיצן־קעלנערל ארום איר האלדז. אין דער האנט האט זי געהאלטן א שירעם.

— ווי שיין זי איז, ווי שיין! ווי אזוי האט ער נישט געקאנט פילן איר שיינקייט? ווי אזוי האט ער געקאנט זי נישט פארשטיין?

אוים קינדישער געוווינהייט האט ער צוגעטראגן די פאטאגראפיע צו זיינע ליפן. דעם קוש האט ער נישט אויסגעפירט, ווייל ער האט זיך אינמיטן פארשעמט פאר זיך אליין.

ער האט געכאפט א בריוו צו לעזן, אן אנהייב פון א זייטל: „ווען איך האב אויף זיך אליין גענומען די שטראף צו זיין אפגעשיידט פון מיין קינד (וואס איז דאך די איינציקע פרייד פון מיין לעבן), האב איך עס נישט געטון צוליב מיינס א זינד, נאר צוליב דעם אורטייל פון מיין גורל, וואס האט אזוי צוגעפסקנט. איצט אבער זע איך, אז איך האב צו טייער באצאלט. איך האב באדארפט קעמפן מיט מיין גורל, ווי שוואך איך בין נישט און ווי ווייניק אויסזיכטן איך האב געהאט אויף א נצחון. בעסער געווען צו פאלן אין קאמף מיטן גורל, איידער אים פחדנותדיק אויסצומיידן, ווי איך האב עס געטון".

— גענוג, גענוג. צו וואס? — האט צו זיך זאכארי געזאגט און אוועקגעווארפן דעם בריוו. די נייגיריקייט האט אבער אים ווייטער גע־כשופט. ער האט אויפגעכאפט א צווייטן בריוו, וואס האט געטראגן אויף זיך די פירמע פון א בארימטער שווייצארישער סאנאטאריע פאר שווינד־זוכט־קראנקע:

„דו מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, אז נאך דעם אלעם, וואס איז צווישן אונדז פארגעקומען, הער איך דיך נישט אויף צו פייניקן מיט מיינע בריוו. מיין נארישן שטאלץ, וואס האט מיך געקאסט מיין פרייד און פאראורטיילט מיך צו זיין אפגעשניטן פון מיין קינד, — בין איך שוין לאנג בייגעקומען, און עס איז מיר אויך נישט קיין חילוק, וואס דו וועסט דענקען וועגן מיר. נאך אלעמען האב איך דאך נישט צו ווען

צו שרייבן, נאָר צו דיר, ווייל קיין אַנדערע אינטערעסירן מיך נישט. און היינט, ווען די זון איז צום ערשטן מאָל אַרויסגעקומען נאָך אַ לאַנגן ווינ־טער, און איך האָב דערזען די רויטע שפּיצן פון די ביימער, האָט זיך מיר פאַרגלוסט צו ווענדן צו שרייבן. זיי מוחל״. —

— גאָט, גאָט, וויפיל זי האָט געליטן, די אָרימע! זי האָט אים ליב געהאַט ביז צו דער לעצטער מינוט, נאָך דעם אַלעם, וואָס ער האָט איר אָנגעטון.

ער האָט ווידער אַוועקגעוואָרפן דעם בריוו און געכאַפּט דעם גאַנצן פּאַק און אַריינגעוואָרפן אין קאַסטן אַריין. נאָר אויפן טיש איז נאָך אַי־בערגעבליבן איינער, אַזוי ווי אַן אומגעזעענע האַנט וואָלט אים עקסטראַ געוועזן אַוועקגעלייגט און צוגעגרייט פאַר זיינעטוועגן.

זאַכאַרי האָט אים גענומען און איבערגעלעזן דאָס לעצטע זייטל:

„איך ווייס, אַז זאַכאַריושקאַ וועט מיר קיינמאָל עס נישט קאָנען מוחל זיין, וואָס איך האָב אים אַזוי יונג פאַרלאָזט און אים באַרויבט פון מוטערלעכער ליבע, וואָס וועט זיך געוויס אָפּרופן אויף זיין כאַראַק־טער. איך האָב גאָרנישט צו פאַרלאַנגען און גאָרנישט צו דערוואַרטן פון מיין קינד, וועלכן איך האָב אַזוי הפקרדיק אַוועקגעוואָרפן פאַר אייגנליבע, פאַר אָנגערירטן שטאָלץ, פאַר פאַרוווּנדעטער ערע. איך זע איצט דעם גאַנצן פעלער אין מיין אומפאַרגעסלעכן פאַרברעכן. וואָס איז שטאָלץ? וואָס איז ערע, פאַר וועלכער מען איז אַלצדינג מקריב? אַן אמתע מוטער ווייסט נאָר פון איין זאַך: פון מוטער ליבע, און מיין אָרט איז געוועזן אינדערהיים. אַ פאַרשעמטע, אַ קרענקלעכע, אַ פאַרלאָזטע, אַן אויסגע־טוישטע — אַבי נאָר אינדערהיים, נעבן מיין קינד. און גוט איז מיר געשעען, וואָס דאָס מזל האָט מיך אַזוי באַשטראָפט. און גוט איז מיר גע־שען, וואָס דו האָסט מיך אַזוי האַרטנעקיק געמשפּט. גוט איז מיר געשען — וואָס מיין קינד וועט פאַר מיר גאָרנישט פאַרמאָגן. איצט, ביי דער ענדע פון מיין לעבן, זע איך דאָס אַזוי קלאָר איין, און עס איז מיר גאָר־נישט איבערגעבליבן, נאָר ביי אייך אַלעמען מחילה צו בעטן און מערסטן ביי דיר, וואָס דיך האָב איך ליב, וואָס איך מוז דיך ליב האָבן קעגן מיין ווילן, צי דו טוסט מיר גוטס, צי דו טוסט מיר שלעכטס. און אפשר דערפאַר, וואָס דו טוסט מיר שלעכטס, ליב איך דיך מער. זע, ווי איך בין שוין בייגעקומען מיין שטאָלץ! איך בין זיך מודה פאַר דיר, אַז איך האָב

ליב די האַנט, וואָס שלאָגט מיך, און איך בין פעאיק אַלצדינג צו טון. שלום צו מאַכן מיט מיינע ערגסטע שונאים, ווען דו וועסט עס פון מיר פאַרלאַנגען. וואָרים, מיט גאָטס הילף בין איך ביינעקומען דעם נאַרישן שטאָלץ..."

מירקין האָט מער נישט געקאָנט לעזן. ווי מען פאַרמאַכט אַ שרייענדיק מויל, האָט ער אַריינגעוואָרפן דעם בריוו צווישן די איבעריקע — און פאַרמאַכט דאָס טירל איבער זיי.

— אומגליקלעכע מאַמאָטשקאַ! ער האָט דיך פאַרמוטשעט און דו האָסט אים ליב געהאַט ביז צו דער לעצטער מינוט!

ער האָט זיך פאַרוואונדערט, פאַרוואָס ער איז נישט בייז אויף זיין פאָטער. פאַרקערט, דורך די האַרץ־שרייענדיקע בריוו פון זיין מוטער האָט ער צו זיין פאָטער דערשפירט אַ משפּחהשע נאָענטקייט, אַזוי ווי ער וואָלט צוזאַמען מיט זיין מוטער ביינעקומען דעם שטאָלץ:

— וואָס איז דאָ צו מאַכן, אפשר האָט ער אויך אַנדערש נישט געקאָנט?

— יעדנפאַלס איז קלאָר איין זאַך, אַז ווינען מיט אונדז צוזאַמען באַדאַרף ער נישט, — איז אים געקומען פלוצלינג אויפן זינען דער געדאַנק, — אין דער הינזיכט האָט העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ זייער רעכט. איך וועל עס אים קלאָר זאָגן, און נאָך היינט. קלאָר אים אַרויסזאָגן, אַז ער האָט נישט וואָס צו ענדערן זיין אַרט לעבן. דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט אין אַ האָטעל — מוז ער ווייטער אַזוי לעבן. פאַרפאַלן — ער האָט אַזוי געוואָלט.

ער האָט צוריק איינגעפּאַקט דאָס זילבערנע קעסטעלע אינעם פּאַפּיר, פאַרבונדן עס מיט דעם בענדעלע, אַזוי ווי העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט עס אים געגעבן, און גענומען עס אַוועקטראָגן צו זיין פאָטער.

— קיין איין טאָג באַדאַרף דאָס נישט איבערבלייבן מיט מיר. דאָס באַלאַנגט צו אים און ער באַדאַרף דאָס אויפעסן, אויב ער קאָן.

אַז ער איז אַראָפּגעקומען אויף דער גאַס, איז נאָך געווען גרויסער טאָג און די זון האָט געשיינט און עס איז געווען פרילינג. לייכטע, אויפמונטערנדיקע ווינטן האָבן געבלאָזן, און מענטשן, פאַרשוויצטע, זענען געשטאַנען אויף דער גאַס און האָבן אויפגערוימט דעם לעצטן שניי, אַריינגעשאָפלט אים אין גרויסע פורן. עס האָט זיך אַנטפּלעקט די אויי־

בערפלאך פון דער פארברוקירטער גאס; עס האט זיך אנטפלעקט די ערד ארום די ביימער, און מירקין האט זיך פארוואונדערט, אז פעטערבורג שטייט — ווי יעדע שטאט — אויף ערד, און נישט אויף שניי.

דער טאג איז געווען א שיינער, א זוניקער און א פריילעכער. מענטשן זענען גליקלעך געווען, האבן הויך גערעדט, געלאכט און זענען פלינקער געגאנגען ווי אן אנדערש מאל. דא און דארט האט מען באמערקט שוין, ווי איינער און א צווייטער האט זיך באוויזן גייענדיק איבער דער גאס אן א פעלץ און אן אן אויבערציער, וואס דאס האט פארוואונדערט נאך אזא לאנגן ווינטער.

מירקין איז אויך אויפגעמונטערט געווארן פון דער פרייער פרילינגס־לופט. דער פרילינגס־ווינט האט פארזאגט פון אים די אומאנגענעמע דערמאנונג פון דעם באזוך ביי העלענא סטעפאנאוונען און האט אים מער אריינגעטריבן אין דער עלעגישער שטימונג, וואס זיין מוטערס בריוו האבן אויף אים אנגעהויכט. ער האט גענומען אן איינשפאנער און געהייסן זיך פירן אין זיין פאטערס קאנטאר אויף „נעווסקי". ווען ער האט געהאלטן דאס קעסטעלע אין דער האנט, האט עס אים שוין נישט ווי פריער דערמאנט אן א טויטער האנט פון א חלום ארויס, נאר אן עפעס לעבעדיקס, נאענטעס און הייליקס. נאך אלעמען באדארף מען אויף זיי גוט אויפפאסן, משפחה־רעליקוויעז, — האט ער זיך געטראכט, — זאגן פאפאטשקען, אז מען זאל זיי איינשליסן אין קאסע.

— און באלד שיעור זיי פארגעסן. ווי אזוי האט ער עס געקאנט, מאמאטשקעס בריוו? — האט ער זיך מער פארוואונדערט אויפן פאטער, איידער בייז צו זיין אויף אים.

דעם פאטער אין קאנטאר האט ער שוין נישט מער געטראפן, כאטש עס איז נאך געווען א שטיק צייט פאר דעם טאג־שלום. מען האט אים געזאגט, אז ער איז ערגעץ־ווו ארויסגעפארן הינטער דער שטאט.

געשלאגן זיך מיט דער דעה, צי איבערלאזן דאס קעסטעלע ביים פאטער אויפן טיש, צי מיטנעמען עס מיט זיך. באשטימט — מיטנעמען עס מיט זיך און דערווייל עס איבערלאזן ביי ניאניטשקען.

— זאגן איר וועגן די בריוו, צי נישט? — האט ער זיך געשלאגן מיט דער דעה. באשטימט — יא צו זאגן.

— עס וועט זי אינטערעסירן, און נאָך אַלעמען באַדאַרף זי וויסן דערפון.

ער האָט גענומען אַ דראָשקע, אויף פאָרן צום אַדוואָקאַט. עס איז שוין צייט געווען צום עמפּפאַנג.

אַריינגעקומען צום אַדוואָקאַט, האָט ער געוואָלט אַריינגיין צו ני־נאָטשקען און דערציילן איר וועגן די בריוו. נינאָטשקאַ איז אויך אינדער־היים נישט געווען. „דאָ איז געווען גבריאל חיימאָוויטש, אָנגעקומען מיט זיין אויטאָ, און ערגעץ־ווו צוזאַמען ארויסגעפאָרן, דאַכט זיך, אויף אַ שפּאַציר" — האָט געזאָגט דאָס דינסטמיידל אַנושקאַ.

כאָטש עס האָט זיך געטראָפן זייער אָפט, אַז זיין פאָטער זאָל פאַר־פאָרן מיט זיין אויטאָ צו נינאָטשקען און זי ערגעץ־ווו מיטנעמען, — דאָך האָט עס דאָס מאָל גאַנץ אַנדערש באַרירט מירקינען. ער איז גע־בליבן פון דער נייעס, ווי עס וואָלט עפּעס געווען געשען אַן אויסערגע־וועגלעכע זאַך. און דאָס וואָס די זון האָט איצט אַזוי ברייט און ליכטיק אַריינגעשיינט דורך די גרויסע פענצטער, און דאָס וואָס ער האָט באַמערקט אויפן וועג, דאָס מען קערט שוין אָפּ דעם לעצטן שפּור פונעם שניי פון די פּעטערבורגער גאַסן — דאָס אַלץ, דאָס פלוצלינגדיקע אַרויספאָרן פון זיין פאָטער מיט זיין כלה, האָט אים געמאַכט מער פאַרוואונדערט און באַ־פרעמדט, אַזוי אַז דער ערשטער פרילינגס־טאָג, וואָס האָט זיך אַזוי פלוצ־לינג באַוויזן אין פּעטערבורג, האָט נאָך מער פאַרשטאַרקט זיין חשד, ווי דער פרילינג וואָלט געווען אַ שותף צו זיין פאָטער און צו זיין כלה אין דער פאַרשווערונג, וואָס ווערט דאָ געמאַכט קעגן אים.

— און דאָס וואָס איז? — האָט ער געפרעגט זיך אַליין, ווי עס וואָלט עפּעס אויסערגעוועגלעכס געווען געשען.

עס האָט זיך אים מיטאַמאָל אויסגעדאַכט, אַז די גאַנץ נאָענטע פריינטשאַפט, וואָס איז אַזוי ענג געשלאָסן געוואָרן צווישן זיין פאָטער און זיין כלה דורך דער קורצער צייט פון זיין שדוך, קוועלט נישט אַרויס פון ריינע משפחהדיקע געפילן, וואָס האָבן זיך אַזוי פלוצלינג דער־וועקט אין זיין פאָטער (צוליב זיין עלטער און זיין בענקשאַפט נאָך אַ היים, ווי מירקין פלעגט עס זיך ביז איצט אויסטייטשן). די קליינע און גרויסע אויפמערקזאַמקייט, וואָס זיין פאָטער שענקט זיין כלה, טראָגן אַ

באפרעמדטן, נישט דערקלערטן כאראקטער און שטאמען פון זיינע פאר־דארבענע, אומקלארע, זינדיקע אינסטינקטן.

א היץ האט ארויסגעשלאגן אויף זאכאריס לייב, וואס האט געמאכט זיין העמד צוגעקלעפט צו זיין הויט. א נאסקייט איז אים באפאלן.

— וואס איז דאס? בין איך משוגע געווארן? — האט ער זיך גע־פרווט בארואיקן. — דאס זענען דאך נישט דערלאזבארע געדאנקען, אט די וואס איך קלער. איך גיי פון זינען אראפ, נישט אנדערש. וואס איז דאס אזעלכעס? איך וועל אים דערהרגענען, ווי א הונט! — איז א שרעק־לעך ווארט דורכגעלאפן דורך זיין גאנץ לייב און געמאכט אויפציטערן יעדן טראפן בלוט אין זיינע אדערן און א טרייסל געגעבן זיינע אברים, ווי עס וואלט ווער זיינע נאקעטע נערוון אנגערירט.

ער האט מיטאמאל אלץ דערזען, ווי עס וואלט ווער א פארהאנג אויפגעהויבן פון די געשעענישן. „מאמאטשקא און איך — מיר זענען איינס. איך טראג מאמאטשקאס גורל”.

ער האט זיך געוואלט ווערן קעגן דעם געדאנק, געפילט זיך, ווי עס האט ווער א משוגעים־העמדל ארויפגעווארפן אויף אים, און ער וויל עס אראפטרייסלען. האט ער שטארקער באטאנט און העכער געזאגט דאס שרעקלעכע ווארט:

— דערהרגענען, ווי א הונט דערהרגענען. פאר אלעמדינג!

אינערלעך האט ער געוווסט, אז דאס זענען הוילע ווערטער; אז בחינם איז דאס ווערן זיך און דאס פרווון אראפטרייסלען פון זיך דעם אנגעווארפענעם גורל — ער בלייבט אין אים.

אבער די ליפן האבן נאך געהאלטן אין איין איבערחזרן:

— דערהרגענען, ווי א הונט דערהרגענען!

ער איז געשטאנען, ווען ער האט גערעדט צו זיך די ווערטער, אין קארידאר, צווישן די אויפנאם־צימערן און דער פריוואטער וווינונג פונעם אדוואקאט. ער האט געוווסט, אז יעדן אויגנבליק קאן ווער ארויסקומען פון דעם אדוואקאטס משפחה און אים באמערקן אזוי שטיין. עס האט זיך מירקינען אויסגעדוכט, אז אלע מיזן איצט קאנען אראפלעזן זיינע גע־דאיקען פון זיין שטערן. אפשר אלגא מיכאילאוונא אליין קאן ארויסקומען פון איר צימער און אים אזוי טרעפן. און עס איז געוועזן די אימה פאר אלגא מיכאילאוונען, וואס האט אים ארויסגענומען פון זיין פארלוירנ־

קייט. ער איז אריין אין דער צווייטער אָפּטיילונג פון דער וווינונג, ווו עס האַלטן זיך אויף די קליענטן, און כדי עפּעס צו טון, כדי ווענן עפּעס אַנדערש צו קלערן און מיט וואָס אַנדערש זיך פאַרנעמען, איז ער אריינגעגאַנגען אין דעם בשותּפותדיקן עמפּפאַנג־צימער, וואָס ער האָט געהאַט מיטן ערשטן העלפער פונעם אַדוואָקאַט, יאַקאָב שמולעוויטש וויינשטיין, וועלכן ער האָט שוין אָנגעטראָפן זיצנדיק איבער אַ פּאַק אַקטן.

— אָ, איר זענט עס, יאַקאָב שמולעוויטש? — רופט זיך מירקין אָן אַ דערשטווינטער, ווי ער וואָלט אים צום ערשטן מאָל באַגעגנט נאָך אַ לאַנגער פאַרלאָזנקייט. — גוט, וואָס איך האָב אייך געטראָפן. איר וועט זיך היינט מוזן באַגיין אָן מיר, עפּעס זייער וויכטיקס צו באַזאָרגן.

— דאָס מיינט איר? — ענטפערט אים אָפּ יאַקאָב שמולעוויטש, נישט אויפהויבנדיק זיין פּנים פון די פּאַפּירן ארויס, אין וועלכע ער האָט עס געהאַט איינגעגראָבן. — מיר זענען דאָך סיי ווי סיי צוגעגרייט צו אייער אָוועקגיין.

— צוגעגרייט צו מיין אָוועקגיין? — וווּנדערט זיך מירקין.

— נו, יאָ. מען זאָגט דאָך, אַז איר האָט בדעה צו ענדערן אייער פּראָפעסיע, אייער גאַנץ אַרט לעבן.

— אָ, דאָס מיינט איר? יאָ, יאָ, איך האָב בדעה צו ענדערן מיין פּראָפעסיע, מיין גאַנץ אַרט לעבן. יאָ, יאָ, — שטאַמלט פאַר זיך מירקין און פאַרלאָזט זיין חבר, אַ פאַרווונדערטן איבער זיין צעשטרייטקייט.

קאַפּיטל 6

דער געראַנגל מיטן מזל

מירקין האָט אָנגעהויבן צו שפּאַנען איבער די פּעטערבורגער גאַסן און ווי זיין געדאַנקען־גאַנג וואָלט זיך געווען פאַרפּלאָנטערט אין דער פראַזע, וואָס יאַקאָב שמולעוויטש האָט אין זיינע געהירן אריינגעוואָרפן — האָט ער געהאַלטן אין איין איבערחזרן פאַר זיך די ווערטער:

— צוגעגרייט צו מיין אָוועקגיין.

ווי צו להכעיס אים (ווי עס האָט זיך אים אויסגעוויזן), האָט זיך דער טאָג באַין אופן נישט געוואָלט ענדיקן. דער טאָג איז געשטאַנען א זוניקער, א שיינענדיקער און א בחורשער. דער טאָג האָט זיך געפרייט מיט די מענטשן, און די מענטשן האָבן זיך געפרייט מיט אים. די פערד זענען פלינקער געלאָפן איבער דער בריק, די מענטשן זענען שנעלער געגאַנגען, און אַלע האָבן זיך ערגעץ־ווו געאיילט צו א גרויסן יום־טוב, צו וועלכן ער איז נישט געבעטן געוואָרן.

אַז ער, מירקין, איז אַרויסגעקומען פאַרן איסאַקיעווסקי פּלאַץ, האָט ער זיך פאַרוווּנדערט, ווי ער איז דאָס מאָל אַזוי ברייט געוואָרן, און אַזוי גרויס. און נאָך א זאַך: פּיאָטרס דענקמאָל און דער איסאַקיעווסקי קאַטעדראַל שטייען אין א וואַלד מיטביימער. פון וואַנען האָבן זיך דאָ ביימער גענומען? יעדן טאָג, דורך דעם גאַנצן ווינטער, איז ער צוויי מאָל דורכגעגאַנגען דורך דעם פּלאַץ און קיינמאָל נישט באַמערקט, אַז עס געפינען זיך דאָ ביימער. און איצט שטייען זיי הויכע, ווי א מוטערס א האַנט וואָלט זיי אָפּגעוואַשן, אָפּגעצוואָגן די קעפּ. זייערע בעזימדיקע צווייגן וואַרפן א שאָטנדיק איידל געוועב פון א נעץ איבער דער פון שניי באַפרייטער ערד. א רויטער פויך הויבט זיך אויף איבער די נאַקעטע צווייגן. די וועלט איז באַפרייט און גרויס און שיין. „צוגעגרייט צו מיין אוועקגיין — אַלץ איז צוגעגרייט פאַר מיין אוועקגיין, און פּונקט אַזוי ווי דאָרט, אין קאַנטאָר ביים אַדוואָקאַט, וועט זיך ווייטער פירן דעם עספּאַנג, א טאָג נאָכדעם, ווען כ'וועל אים פאַרלאָזן — אַזוי וועט דאָס אַלץ ווייטער שטיין, ווייטער לעבן, א טאָג נאָכדעם, ווי איך וועל אַוועקגיין" — האָט ער געטראַכט.

— אָבער ווו וועל איך גיין? — האָט ער זיך געפרעגט. און כדי צו פאַריאָגן עפּעס פון זיך, נישט צו קלערן, האָט ער זיך געלאָזט מיטן שטראָם מענטשן. אַלץ האָט געאיילט צו „נאַבערעזשנאַיאַ", צו דער ניעווע.

אויפן ברעג ביי דער ניעווע, איבער דער גאַנצער ברייט פון דער טראָאיצקי־בריק, איבער דער גאַנצער לענג אויף דער „נאַבערעזשנאַיאַ", פון ווינטער־פּאַלאַץ אָן ביז ווייט אַראָפּ — איז געווען אָנגעשטעלט מיט מאַסן מענטשן, וואָס האָבן באַטראַכט דאָס שפּיל פון די קריעס אייז איבער דער ניעווע. עס איז געווען א שפּיל פון גיגאַנטן. גאַנצע אייז־בערג

זענען אָנגעקומען צו שווימען און אָנגעשלאָגן זיך איינס אָן אַנדערן ביי די באָקעס. אַנדערע אייז־בערג האָבן בלאָקירט פאַר זיי דעם וועג צום פינישן אויסגוס, האָט זיך איינער אויפן אַנדערן אַרויפגעגליטשט, איין באַרג אויפן אַנדערן — האָט זיך אָנגעהויבן אַ געראַנגל פון איין קריע מיט דער אַנדערער, וועלכע איז שטאַרקער געווען, שווערער און מעכטיקער — האָט איר שוואַכערע חברטע אונטערגעטונקט אין וואַסער, צעבראָכן, צעקרישלט און געמאַכט זי שווימען.

די מענגע מענטשן, אַלט און יונג, מענער און פרויען, זענען אַלע פאַרכאַפּט געוואָרן פון דעם געמיינזאַמען שפּיל, וואָס זיי האָבן באַטראַכט. מיט אַ זאָרגלאָזער יינגלשער פריילעכקייט האָבן זיי זיך, אומבאַקאַנטע פרעמדע מענטשן, געטיילט מיט די איינדרוקן, דורכגערעדט זיך אויף הויך-לשון.

מירקין האָט זיך אָפּגעשטעלט און איז פאַרטרונקען געוואָרן צווישן דער מענגע. דאָ, אין דער מאַסע, האָט ער זיך פאַרלוירן פון זיך אַליין, אַנטלאָפן פון זיין אייגענער וועלט, און איז אַ מינוט פאַרכאַפּט געוואָרן צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע — אין דעם שפּיל פון ווינטער מיטן פרילינג.

נאָר באַלד האָט אָנגעהויבן עגבערן אין זיין קאָפּ, ווי ביי אַ מענטש, וואָס טראָגט זיך אַרום מיט אַ געפערלעכער, געהיימער קראַנקהייט, וועלכע מען פאַרטרויט פאַר קיינעם נישט, און מען מוז שטענדיק קלערן וועגן איר... אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבערנע קעסטעלע מיט דער מוטערס בריוו, וואָס העלענאַ סטעפּאַנאָווגאַ האָט אים געגעבן. עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז דאָס זילבערנע קעסטעלע איז שוין צוגעוואַקסן צו אים און וועט שוין דאָרט איבערבלייבן ביי אים אַ צוגעוואַקסנס דאָס גאַנצע לעבן. — אין אמתן — ער האָט שוין מער גאָרנישט געפילט, אַז ער האַלט עפּעס אין דער האַנט. — אין קאָפּ, צי אין האַרץ, צי ערגעץ אַנדערש־ווו האָט אַ פאַרבאָרגענע האַנט געוואָרפן אויף אַ לייוונט, פאַר זיינע גייסטיקע אויגן, האַלב פאַרטושטע בילדער, ווי מען זעט אין אַ הינער פּלעט, דאָס לעבן וואָס וועט זיין נאָך אים, און עס איז געווען מיטאַמאָל, ווי עס וואָלט זיך פאַר אים אויפגעעפנט אַ בוך, אַזוי האָט ער קלאָר פאַרשטאַנען איצט דעם גאַנצן מיין פון דער פראַזע: „זיי זענען צוגעגרייט צו מיין אַוועקגיין”. און פאַרוואָס נישט?

אייגנטלעך איז דאָך אַלץ ריכטיק, און באַדאַרף דאָך אַזוי זיין. דאָס

נייע הויז פון די מירקינס איז שוין באַלד פאַרטיק. פּאַפּאַטשקאַ און ני־נאַטשקאַ וועלן זיך דאָרט אַריינציען, פּאַפּאַטשקאַ וועט זיין גליקלעך, ענדלעך געפונען אַ היים. נינאַטשקאַ וועט זיין גליקלעך, אָלגאַ מיכאַי־לאָוונאַ וועט זיין גליקלעך — אַלע וועלן זיין גליקלעך, צופרידן. אַלץ וועט אַזוי זיין, ווי עס באַדאַרף צו זיין. נאָר איך בין נישט צופרידן — באַדאַרף איך אַוועקגיין. ער וועט אַוועקגיין, ווי אַ ווינטל וועט פאַרביי־בלאָזן. אַלדאָס איבעריקע וועט איבערבלייבן. די גאַס וועט זיין די זעל־בע, מענטשן וועלן זיך ווייטער איילן. ביי אָלגאַ מיכאַילאָוונען אין שטוב וועט זיין ווי תמיד. די מעבל וועלן ווייטער שטיין אויף זייער אָרט; די גרויסע שאַפעס מיט די אַקטן. די קליענטן פון דער פּראָווינץ וועלן זיצן אין קאָרידאָר, אין וואַרט־צימער. אַרום זיי וועט זיך פאָרען יאַקאָב שמר־לעוויטש. דער באַרימטער אַדוואָקאַט וועט זיין אָפּגעזונדערט אין זיין קאַ־בינעט, און אַלע וועלן וואַרטן מיט אימה אויף דער טיר פון קאַבינעט, ווען זי וועט זיך עפענען. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ מיט איר ווייס לייב, דאָרט הינטער איר שוואַרץ קלייד, מיט איר אַראָפּגעבויגענעם צניעותדיקן קאָפּ, וועט זיצן אין אַ פאָטעל, אין איר באַליבט ווינקל, און באַטראַכטן אַ קאַ־פּע טעצל, אַ בילדל אָדער אַן אַנדער מתנהלע, וואָס נאַאום גריגאָריעוויטש האָט איר געבראַכט. אפשר וועט זי דערביי צו אים שמייכלען, און דער „ענגלענדער" וועט זיך שמעלצן פאַר נחת. אין איר בודואַר וועט זיך ני־נאַטשקאַ אַ האַלב־נאַקעטע אַרומוואַלגערן אויף איר דיוואַן מיט אירע גע־קרייזלטע לאָקן, לעזן אַן אומאָנשטענדיק בוך, וואָס דער טאַנץ־קריטי־קער האָט איר אויסגעבאָרגט, אָדער זיצן ערגעץ־ווו פאַרבאָרגן אין אַן אָפּגעזונדערטן ווייטן צימער מיט איר פריינדין, די בלאָנדע גרעפין, און קושן זיך אָדער טון אַנדערע אינטימע זאַכן... זיין פאָטער וועט אין ערשטן האַלבן טאָג, ווי שטענדיק, זיין באַשעפטיקט אין זיין קאַנטאָר, זיך נישט לאָזן שטערן. נאָך דעם דערליידיקן די פּאָסט, וועט ער פאַר־פאָרן נאָך נינאַטשקען מיט זיין אויטאָמאָביל. און זי אַרויסנעמען. זיי וועלן זיצן אין אַ „קאַבאַק" ערגעץ־ווו הינטער דער שטאָט און טרינקען רוסישן שנאַפּס (פּאַרוואָס דווקא אין אַ „קאַבאַק" און טרינקען רוסישן שנאַפּס? ער האָט זיך נישט געקאָנט באַפרייען פון דעם בילד, וואָס צוליב אַ קאַפּריז פון זיין פאַנטאַזיע האָט זיך אים אויסגעמאָלט). אָדער אפשר וועלן זיי שוין וווינען דענסטמאָל צוזאַמען אין נייעם הויז, זיי ביידע —

פארוואס ניטט? ווי אזוי וועט אויסזען דאס נייע הויז מיט די אלע זאכן, וואס נאאום גריגאריעוויטש האט פאר זיי איינגעשאפט, און ווי וועט אויסזען זייער צוזאמענלעבן, דעם פאטער זיינעמס מיט נינאטשקען? — דאס קאן ער זיך ניט פארשטעלן.

— און איך, וווּ וועל זיין? איך — וועל נישט זיין. די האנט, דער פוס, די זייט, וואס איך טאפ אן, דער קערפער מיינער וועט נישט זיין... ערגעץ אנדערש־ווו זיין... ווו אנדערש־ווו? — ניין. עס וועט פון אים עפעס אנדערש ווערן.

ער קאן זיך בשום אופן נישט פארשטעלן, צי זיין געזונטער לעבנס־אינסטינקט פארשטעלט פאר זיינע אויגן דאס בילד, ווי אזוי אין קער־פער וועט אויסזען זיין „איך" — ווען ער וועט נישט זיין... אנשטאט דעם וויל ער איבערשרייען זיין פחדנות-געפיל מיט דעם „ענגלענדערס" פילא־זאפישע באַרעכטיקונג, וועלכע ער שרייט כמעט ארויס הויך:

— אז איך בין א פליג. וואס איז דער חילוק, ווען איך וועל זשו־מען אביסל ווינציקער? אז איך בין א גרעזל — וועל איך אפגעווישט ווערן פון דער ערד אביסל פריער. אין הונדערט יאר ארום פון היינט, אין צוואנציק יאר. איין טאג נאך מיין טויט, איין שעה, איין מינוט — וואס וועט מיר זיין דער חילוק, צי איך האב אויסגעלעבט די גאנצע פארציק זיבעציק יאר, צי א פערטל פארציע נאר? און פאר די מענטשן אט דא ארום, פאר די מענטשן וואס שטייען אט דא נעבן מיר — עקזיסטיר איך דאך איבערהויפט נישט. אזוי פיל מיליארדן באשעפענישן לעבן אויף דער וועלט, און קיינער ווייס נישט אויב איך לעב יא, אדער נישט. וואס־זשע איז דער חילוק, צי איך לעב טאקע פאקטיש, אדער נישט?

ער קוקט אין וואסער אראפ און זעט, ווי עס קומט אן צו שווימען אן אומפארעמדיק קאנטיק שטיק אייז פון א מעכטיקער גרויס. דאס שטיק אייז האט געטראגן אויף זיך שפורן פון א דארף, צי פון אן אנדערן ישוב. און שטיקער האלץ זענען געוועז איינגעפרוירן אין אים, און אנדערע מענטשלעכע געברויכלעכע אפוואָרפן. דאס שטיק אייז האט ארויסגע־רופן אויפמערקזאמקייט ביי פיל באאבאכטער, ווייל עס האט דערמאנט, אז עס קומט פון א מענטשלעכן ישוב. ער האט זיך געטראכט: ווען איך ווארף זיך אזוי איצט אין וואסער אריין, וואלט עס פונקט געווען צייט, אז דאס שטיק אייז זאל מיין לייב צערייבן. עס וואלט אפשר א שטיק

פון מיר מיטגעשלעפּט מיט זיך אין זיין גאַנג. און ווייל איך, אַז עס זאָל מיך דערגרייכן — באַדאַרף איך זיך שוין אַצינד אָראָפּוואַרפן, אַז נישט, וועל איך עס פאַרשפּעטיקן, עס וועט שוין אָוועקשווימען. ער האָט זיך נאָכאַמאָל איינגעקוקט אין דער גרויסער קריע, וואָס האָט זיך צוליב איר שווערקייט און שפּיציקייט אָנגעטשעפּעט אָן אַנדערע שטיקער. אירע שפּיצן האָבן זיך געגעצט אין וואַסער, נאָר איר אויבערפלאַך אין מיטן איז געווען אומבאַרירט און האָט אויסגעזען אַזוי ווי עס וואָלט נאָך געווען געשטעקט אין אַ מענטשלעכן ישוב. מען האָט נאָך אָנגעזען דערויף אַן אויסגעפּאָרענעם וועג פון אַ שליטן, אַ שטיק האָלץ האָט זיך געוואַל־גערט אויף איר, אויך שאַרבנס פון צעבראָכענע טעלער, אַן אַלטער טאָפּ און שטרוי. און דווקא דער ישוב, וואָס האָט געלעבט אויפן שווימענדיקן שטיק — האָט ביי אים אַרויסגערופן אַ סענסאַציע פון לעבן. ער האָט געזען אַ דאָרף, און ווינטער־שליטנס זענען געפאָרן אויף אים. אפשר האָבן מענטשן זיך געליבט אויף אים.

און דווקא דאָס שטיק אייז, וואָס האָט געזאָלט צעמאָלן זיין געביין, האָט אים צוריקגערופן צום לעבן... ער האָט זיך אומגעקוקט און פאַר־וווּנדערט זיך, וואָס די וועלט איז אַזוי ליכטיק און פריי, אַזוי גרויס און אַזוי ברייט. ער האָט דערזען דעם אומענדלעכן הימל, וואָס האָט זיך אויסגעשפּרייט אויף דער צווייטער זייט ניעוואַ. גרינע דעכער פון הייזער, גאָלדענע טורעמס פון צערקוועס זענען פריילעך און שפּילנדיק באַהעלט געוואָרן פון דער זון. די גאָלדענע נאָדל פון דער „אַדמיראַלטעיסקי" האָט געשפּילט אינגאַנצן ווי אַן אָנגעצונדן ליכט — געפינקלט פון זיך שטראַלן אַראָפּ, וועלכע זענען ערגעץ־ווו אין דער לופטן אויפגעריבן געוואָרן און אויסגעמישט זיך מיט דער לופט. די הייזער אויף יענער זייט, די פּעטראָ־פּאַוולאָווסקע פעסטונג מיט אירע קלויסטער־שפּיצן, האָט אויסגעזען ווי אַ קינדער־שפּיל. אין אמתן, די גאַנצע ערד, די גאַנצע וועלט האָט אויס־געזען ווי אַ געלעכטער, ווי אַ שפּילצייג. ריכטיקעס, גרויסעס, ערנסטעס, אמתעס — איז נאָר בלויז געווען דער הימל, דער הימל און זיין אומענד־לעכקייט, וואָס האָט דאַכט זיך העכער אויפגעהויבן זיין געוועלב איבער דער וועלט. דער הימל איז אויך געווען ווי איין אומענדלעכער ים. אין אים זענען אויך געשוואומען קריעס־וואָלקנס, נאָר די קריעס־וואָלקנס דאָרט אויבן זענען נישט געווען ממשותדיקע, קאַנטיקע, אָפּגעשניטענע און אָפּ־

געוויגענע, ווי די קריעס אייז. זיי זענען געווען צוזאַמענגעוועבטע דורך קנוילן רויך. אַן עלאַסטישקייט האָט ציטערנדיק און ווינטיק דורכגעפּאַל־דעוועט דורך דעם גאַנצן הימלישן געוועב — ווי אַ ווינט בלאָזט אין אַ צוזאַמענגעפּאַלענער פּלאַכטע. אין דער דורכזיכטיקער, לייכטער פרילינגס־ספּפערע האָט קיין ממשותדיקס, ווי ערד, לאַנד, הייזער זיך נישט געזען. זיי זענען אַריינגענומען געוואָרן אין דער דורכזיכטיקער, שפּינוועבנדיקער, באַוועגלעכער ספּערע. אַלץ האָט זיך געוואַקלט, ווי פאַרבן שימערן. אי־בער דער וועלט האָט געהערשט דער הימל. דער הימל מיט זיינע שווי־מענדיקע, ליכטיקע און טונקעלע וואָלקנס, וועלכע האָבן זיך געבאָדן אין די טיפענישן פון דער הימלישער בלויקייט. אַמאָל האָבן די וואָלקנס אויס־געזען פאַרווישטע, פאַרוועבטע און פאַרטרונקענע, ווי שימערירנדע ליי־בער פון אומגעזעענע ברואים, הינטער אַ באַוועגלעכן געוועב פון דורכ־זיכטיקע פאָרהאַנגען. און אַן אַנדערש מאָל האָבן זיי אָנגענומען קאָנקרע־טע פאָרמען. עס איז געווען, ווי אַ נקבה־בריאה וואָלט אַרויפגעטויכט פון דער טיפעניש פונעם הימלישן ליכט־ים און אויסגעשפּרייט צו טריקע־נען אירע פּאַכנדיקע פליגלען. אַן אַנדערש מאָל זענען די וואָלקנס פאַר־וואַנדלט געוואָרן אין אַ סטאַדע געוואַשענע שעפּסן, געפליגלטע שעפּסן, וואָס הויערן אויף אַ הימל־פעלד און טריקענען זייער פעדער־וואָל. אין דער לופט האָט אַרומגעשוועבט אַן עטער, אַ רויטער־פיילכן־עטער, אַרויס־געאָטעמט פון נאַקעטע ביימער־צווייגן, פון דעם מויל פון דער באַפריי־טער ערד; אַן עטער וואָס האָט אָנגעטרונקען יעדן לעבעדיקן נפש מיט לוסט, און אויך אָנגעטרונקען דעם קראַנקן זאַכאַרי. זיינע אָדערן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט בלוט־כוחות, זיינע מוסקולן מיט חשק. ער האָט דערפילט דעם טעם פון זיין בלוט, פון זיין לעבעדיק בלוט, אויפן ראַנד פון זיין מויל.

— ניין, עס איז נישט גלייך אַ טאָג צו אַ יאָר. דורך יעדער מינוט באַנייט זיך די אייביקייט; דורך יעדער עמפּפינדונג — דער גאַנצער שאַ־פונגס־פּראָצעס. דורך יעדן ציטער — דער האַרץ־נערוו פון דער וועלט. דאָס איז לעבן — אייביקייט.

— ווער זאָגט אַ פליג? אַ מענטשלעכער אָדלער מיט אומגעצוימטן, אומבאַגרענעצטן ווילן. דער מענטש איז באַשאַפן געוואָרן פאַרן לעבן! אַלדאָס איבעריקע איז קרענקלעך, פלאָגעניש און פחדנות. איך, זאַכאַרי

מירקין, אַרויסגעוואָרפן דורך אַ צופאַל פון אַן אַטאָמל אין לעבן אריין. בין דער צוועק און דער ציל פאַר זיך אַליין. איך בין די וועלט, דער אור־גיוועדסום, דער גאַנצער שאַפונגס־פּראָצעס. דורך יעדן אָטעם מיינעם אָטעמט די וועלט. דורך יעדן מיין חשק־דערוועק — דערהויבן זיך חשק־וועלן איבער דער וועלט, אין דער לופט. אָט איצט דערפיל איך דעם חשק. איך לאָז אים אָפן, און אַלע מיינע אָדערן עפענען זיך. מיין בלוט טרינקט פון דעם חשק ביז צו שכרות. ניין, ביז צו דער באַוווסטזיניקער ניכטערקייט.

און ער האָט אויפגעעפנט די מיילער פון זיינע הויט־קעמערלעך, צו טרינקען אַ געטראַנק, וואָס אַן איינגעשלאָסענער חשק דאָרט אין אים, האָט איצט פריייגעלאָזט.

ער האָט געגעבן אַ וואָרף אַראָפּ פון זיך אַ קייט, אַ רייס אַראָפּ אַ חתימה אויף אַ לאַנג־פאַרחתמעט פלעשל, און דער געטראַנק איז געקומען.

אין זיך האָט ער איצט געהאַט אַלגאַ מיכאַילאָוונען... יאָ, אַלגאַ מי־כאַילאָוונען אַליין. אַ נאַקעטע, אַן אויסגעבעטעטע, מיט אירע שטאַרקע, דיקע, מוטערלעכע בריסטן. זי האַלדזט אים אַרום מיט אירע פעסטע אָרעמס. ער דערפילט די קילקייט און די גלאַטיקייט און די ווייכקייט פון איר לייב, פון איר רייפן געפאַלדעוועטן בויך, וואָס ער האָט זיך שטענ־דיק אין זיין געהיימער פאַנטאַזיע פאַרגעשטעלט, אַז ער ציטערט דאָרט אונטער איר זיידן-שוואַרץ קלייד, פּונקט אַזוי ווי רעמבראַנדטס בילד „דיאַנאַ”, וועלכע ליגט אַ נאַקעטע אויף אירע ווייכע קישנס און וואַרט אויף ווער... שעהען־לאַנג פלעגט ער אָפּשטיין ביי דעם בילד, אין זיינע באַהאַלטענע געדאַנקען זיך אויסמאָלן עפּעס... אַצינד האָט ער די געדאַנ־קען פריי געלאָזט, און עס איז געוועזן, ווי דאָס מירקינשע בלוט, וואָס איז איינגעהאַלטן, איינגעשלאָסן און פאַרמאַכט געוועזן אין אים, האָט זיך אויפגעכאַפּט, מיט דער גאַנצער קראַפט אָפּגעריסן זיך פון די קייטן — און האָט אָנגעהויבן צו ווירקן אין אים.

— ניין, נישט שטאַרבן. פאַר וועמענס באַקוועמלעכקייט? איך וועל אויפפאָדערן, אויפפאָדערן מיין לעבן פון אייך און נעמען באַצאָלט פון יעדן איינעם, וואָס האָט מיר עפּעס צו געבן. קיין נאַרישע סקרופּולן און שוואַכקייטן. פּאַפּאַטשקאַ האָט רעכט — און אַזוי באַדאַרף איך אויך

טון. איך בין א מירקין! געגנג שוואך געווען, אייגנגעהאלטן און סענטי-מענטאל. צייט אויפצוהערן א קינד צו זיין — א שוואכער, סענטימענ־טאלער. צייט צו פאדערן פון לעבן דאס זייניקע.

און מיטאמאל האט ער דערפילט די שווערקייט פון זילבערנעם קעס־טעלע — מיט דעם אלעם וואס עס האט אנטהאלטן אין זיך — אין זיין האנט. און עס האט זיך אים אויסגעדאכט, אז אט דאס קעסטעלע איז אין אלעם שולדיק געווען, וואס ער איז אזוי שוואך און קינדיש געווען ביז איצט, — וואס ער האט גארנישט געוואגט און אויף גארנישט דעצי־דירט געווען. עס האט אים אנגענומען א פארלאנג צו באפרייען זיך פון דעם קעסטעלע. געדאכט האט זיך אים, אז ער טראגט ארום דאס קעס־טעלע אין זיין האנט זיין גאנץ לעבן, פון ערשטן טאג אן, זייט ער איז געבוירן געווארן — ביז איצט. און דאס קעסטעלע האט אים אין אלעם געשטערט. — צייט, צייט צו באפרייען זיך דערפון. און ווי ער וואלט געוואלט מיט איין מאל אראפווארפן פון זיך די אומגעזעענע קייטן, וואס האבן אים צוגעהאמערט און צוגעבונדן צו זיין מוטער, האט ער גענומען דאס קעסטעלע מיט אלץ, וואס עס האט אנטהאלטן אין זיך און גע־געבן א ווארף אראפ אין וואסער אריין צווישן די קריעס אייז.

עס האט זיך איבערגעקוליעט אויפן וועג פון פאלן, און איידער די בריוו האבן נאך צייט געהאט ארויסצופאלן, איז עס שוין פארשווונדן צווישן די קריעס אייז.

— גאט מיינער, וואס האב איך געטון?! — האט ער אויסגעשריגן אין ערשטן אויגנבליק פאר שרעק, נאר אינעווייניק האט ער דערפילט א דערלייכטערונג און א באפרייאונג — ווי מיט דער טאט וואלט זיך עפעס געענדיקט און עפעס זיך אנגעהויבן.

מענטשן זענען אויפמערקזאם געווארן אויף דעם פאל פון קעסטעלע, און מען האט אנגעהויבן צו קוקן אויף דעם ווארפער. כדי אויסצומיידן מענטשלעכע באאבאכטונג, האט ער אנגעהויבן פלינק אוועקצוגיין — אויסגעמישט זיך מיט דער מענגע, וואס האט געשטראמט צום ניעווסקי פראספעקט.

דער „ניעווסקי" איז נאך מער געווען באלעבט, ווי די „נאבערעזש־נאיא" און די „טראאיצקי"־בריק. עס האט זיך געדאכט, אז גאנץ פעטער־בורג געפינט זיך דעם ערשטן טאג פון פרילינג אויף דער גאס. איבער

דער גאַנצער לענג פון „ניעווסקי", ווו עס איז נאָר געווען אַ שפּילקע פרייער פּלאַץ, זענען געשטאַנען קונים ביי אויפגעשלאָגענע ביידלעך און האָבן געקויפט באַמאָלטע פּסח-אייער, פאַרשידענע ווורשטן און פליישן, לעקעכלעך און קיכלעך, און אַנדערע זיסקייטן. פויערן, פויערטעס, בעלי־מלאכות האָבן פאַרקויפט היימיש־געמאַכטע שפּילוואַרג פאַר קינדער: ליאַלקעס, זעלנער, הילצערנע אייער. קינדער האָבן זיך געפרייט מיטן שפּילוואַרג, ווייבער זענען געשטאַנען און געדונגען זיך מיט די סוחרים, און מענער האָבן געקוקט אויף זיי מיט פרילינגס־דערוואַכטע פאַרלאַנגען.

דער פּסח האָט זיך אָנגעהויבן.

קאַפּיטל 7

דערוועקט בלוט

אַז מירקין איז אַהיימגעקומען אַ מידער, מיט אַן אויסגעמאַטערטער נשמה, האָט ער געפונען אַ בריוול וואַרטן אויף אים, געשריבן בשותפות פון זיין פאָטער און זיין כלה: „ארויסגעפאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעווניאַ" לכבוד דעם ערשטן פרילינגס־טאָג. זיי וועלן דאָרטן בלייבן צום עסן. פאָרפאָרן נאָך אים. באַדויערן וואָס נישט געטראָפן אינדערהיים. נישט אַנדערש, נאָר ער זאָל מיטנעמען אָלגאַ מיכאַילאָוונען און אויף אַ געדינגענעם אויטאָמאָביל ארויסקומען צו זיי, ווו זיי וואַרטן אויף אים". ניאַטשקאַ האָט צוגעשריבן: „זאַכאַריושקאַ טייערער, זע, נאָר נישט אָפּ; אַז נישט, וועל איך בייז ווערן. און מיט דיר וועט מאַמאַטשקאַ מיטקומען. דו קאָנסט ביי איר אַלץ פועלן".

דאָס דינסטמיידל האָט אים געזאָגט, אַז פונעם אַדוואָקאַט האָט מען צו אים שוין אייניקע מאָל אָנגעקלונגען, און אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט צו וויסן געלאָזט, אַז נישט אַנדערש, אַזוי ווי ער וועט נאָר אַהיימקומען, זאָל ער גלייך קומען צופאָרן אָדער אָנקלינגען.

מירקין איז אַ מינוט געבליבן שטיין איבערראַשט פון דער נייעס. ער

האָט א מינוט געצווייפלט, וואָס צו טון, און ווידער געהאַט דאָס געפיל, וואָס ער האָט שטענדיק געהאַט, ווען ער האָט זיך צוגערירט צו זיין פאָ־טער: ווי א קינד שטייט ביי א גרויסן באַלאַן און ווייסט נישט ווי אים אָנצוּנעמען. באַלד האָט ער זיך אַליין געזאָגט: „געווים וועל איך גיין, געווים. און וועגן פאָרן נאָך „נאָוואיא דערעווניא" וועלן מיר זען. אפשר דאָרטן און אפשר אַנדערש־וווּ".

ער האָט אָנגענומען דאָס רערל פון טעלעפאָן און האָט אָנגערופן אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

זיין האַרץ האָט אָנגעהויבן הויך צו קלאַפּן. דאָס האַרץ איז געוואָרן א זאַך פאַר זיך, וואָס זיצט אין אים. ער האָט זיך אינערלעך געזידלט, פאַרוואָס ער קאָן זיך נישט קאָנטראָלירן. נאָר זיין האַרץ איז שוין געווען אַן אַנדער וועזן, און ער האָט דעריבער קיין שום שליטה נישט געהאַט.

— ווו זענט איר דאָס פאַרפאַלן געוואָרן, זאַכאַריושקאַ? מיר האָבן שוין געשיקט שטאַפעטן איבער דער שטאָט אייך זוכן, — האָט זיך דער־הערט פון דער צווייטער זייט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס אָנגענעמער ווייבער־שער ווייכער קול.

— פאַרכאַפּט געוואָרן פון פרילינג, זייט מוחל. איך האָב אַרומגע־בלאָנדזשעט איבער די גאַסן, ווי א שכורער, געזען, ווי דאָס אייז גייט איבער דער ניעווע, — האָט מירקין געזאָגט אין א וואָיל־יונגערישן טאָן, און אַליין זיך פאַרוואונדערט איבער זיין דרייסטקייט אזוי צו רעדן מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

— קומט גלייך צו פאָרן. די „יונגע" (אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט גע־רופן דעם אַלטן מירקינען און ניניאַטשקען מיטן נאָמען „די יונגע") זע־נען אַרויסגעפאָרן נאָך „נאָוואיא דערעווניא", און וואַרטן אויף אונדז. נאָר איך האָב מורא, אַז עס איז שוין צו שפּעט.

— איך קום גלייך צופאָרן, — האָט מירקין פאַרזיכערט.

ער האָט זיך אַרומגעוואַשן, באַגאָסן זיך מיט „אָ־דע־קאָלאָן", און איבערגעטאָן זיך אין פרישע וועש, א שוואַרצן אַנצוג, און זאַכאַרי האָט זיך געפילט א ביסל אויסגעהיילט פון זיין קרענק. נאָר די גאַנצע צייט פון זיין איבערטון זיך האָט ער זיך נישט געקאָנט באַפרייען פון דעם געפיל, וואָס האָט אים פאַרשאַפט ביטערקייט און דערוועקט אין אים א כעס אויף זיך אַליין. ער האָט געמלעך ביי זיך אויסגעזען ווי א צום טויט

פאַראורטייל̈טער, וועלכער גרייט זיך צו צום לעצטן מאַלציים, וואָס ער האָט זיך אויסגעבעטן ביים תלין. „פאַרוואָס? — האָט ער זיך אַליין געפרעגט, — ווער צווינגט מיך, אַז איך זאָל אַנדערש זיין ווי איך בין, ווי פאַפּאַטשקאַ, ווי נינאַטשקאַ, ווי די גאַנצע וועלט? פאַרוואָס זאָל איך אַנדערש נעמען דאָס לעבן, ווי אַלע איבעריקע?״

נאָר העלפן האָט ער זיך נישט געקאָנט. מיט אָט דעם געפיל האָט ער גענומען די דראָשקע צו פאָרן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען, און מיט דעם געפיל האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר אַ בלומען־האַנדל צו קויפן בלומען פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

נישט זייענדיק געניט אין די זאַכן, האָט ער געקויפט אַ גאַנצן בוים בעז, וואָס האָט געמוזט אַרויסרופן אויפמערקזאַמקייט שוין מיט זיין אומגעוועגלעכער גרויס; אַרויף אויף דער דראָשקע און פאַרפאָרן אויף „קאַזאַנסקאַיאַ״, צו דעם קאָרידאָר, וואָס פירט אַרויף צו דער פריוואַטער וווינונג פונעם אַדוואָקאַט.

מיט נישט קיין קאָנטראָלירט האַרץ, וואָס האָט געשלאָגן אָן זיין דעה, און מיט דעם געפיל פון צום טויט פאַראורטיילטנס לעצטן מאָלציים, וואָס האָט ווי אַ גריל אין אַ קוימען נישט אויפגעהערט צו מאָנען אין אים, איז ער אַרויף אויף די טרעפּ, לאָזנדיק פאַראויס דעם שוויי̈צער טראָגן דעם גרויסן בוים בעז, און אַריינגעקומען אין שטוב.

— און דאָס וואָס איז? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געפרעגט כמעט אַ דערשראָקענע, ווען זי האָט דערזען מירקינען אָן אויסגעפּוצטן, מיט אַ בלייך פּנים, האַלטנדיק אין דער האַנט דעם אויסערגעוויינלעך הויכן בוים בעז.

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, היינט איז געווען דער ערשטער פרילינגס־טאָג, און איך האָב געפילט דאָס באַדערפעניש אייך צו ברענגען בלומען. זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, פאַר דער פרייהייט, — האָט מירקין געזאָגט דרייסט. נאָר ער איז זייער בלייך געווען.

— מיר בלומען? ווי קום איך דערצו?

— יאָ, אייך, דווקא אייך, — האָט מירקין איבערגעחזרט.

— נו, זאָל זיין. אַ דאַנק אייך. אַ גאַנצן בוים, ווי האָט איר דאָס געקאָנט דערשלעפּן? — קומט דאָ אַהער צו מיר, זאַכאַרי גאַווריל̈אָוויטש, — האָט זי אים איינגעלאַדן צו זיך אין איר ווינקל אַריין, — איך וואַרט

אויף אייך פון פינף א זייגער אָן. געווען דאָ אייער פּאַפּאַטשקאַ, צוגע־נומען נינאַטשקען און אוועקגעפאָרן אין „נאָוואיא דערעווניא". מיר האָבן געזאָלט נאָכקומען, אומזיסט געוואַרט אויף אייך. איצט וועט שוין זיין צו שפּעט אַרויסצופאָרן. ווו זענט איר דאָס פאַרפאַלן געוואָרן? מיטאָג האָט איר שוין געגעסן?

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, נישט געוווסט, אַז איר וואַרט אויף מיר. איך בין היינט שכור געווען פון דעם ערשטן פרילינגס־טאָג, אַרומגעשלייכט זיך איבער די גאַסן, געזען ווי דאָס אייז שווימט איבער דער ניעוואַ. אַזויפיל מענטשן געווען אויף טראָאיצקער בריק, אַרומגע־וואַלגערט זיך אויף „ניעווסקי", באַטראַכט די שפּילוואַרג, וואָס מען פאַר־קויפט אויף פסח. איך ווייס אַליין נישט, וואָס עס איז געווען מיט מיר היינט.

— וואָס פאַר אַ יינגל איר זענט נאָך, זאַכאַרי! זיך געלאָזט פאַר־פירן פון פרילינג און איבערגעלאָזט אַן אַלט ווייב איינע אַליין וואַרטן אויף אייך. איך בין דאָך דאָ איינע אַליין. סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז פאַרפאָרן אויף דער פאַרזאַמלונג, וואָס זיי האָבן היינט ביי לאַנדוין. מי־שענקאַ איז אַוועק צו זיין פריינט מאַרקאָוויטש מאַכן לעקציעס צוזאַמען, און דאָ וואַרט איך אויף אייך. אפילו נאַאום גריגאָריעוויטש האָט היינט נישט אַריינגעשמעקט. אַלע האָט איר מיך פאַרלאָזט אין ערשטן פרי־לינגס־טאָג. זעט, ווי מען קאָן רעכענען אויף אייך!

מירקין האָט זי אָנגעקוקט, ווען זי האָט גערעדט די אויבנדערמאָנ־טע ווערטער. עס איז געווען, ווי דער שטן אַליין וואָלט זי געווען אַזוי אוועקגעזעצט, אַז זי זאָל זיין שפּייז פאַר זיינע געדאַנקען, פאַר זיינע גע־פילן און חושים. אַנדערש ווי אַלע מאָל, איז זי היינט נישט געווען אַרומ־געהילט אין שוואַרצן זיידנס, נאָר איז געווען אָנגעטון אין אַ טיף־אויסגע־שניטן רויט זיידן קלייד, אַ קלייד געמאַכט פאַר רייכע פרויען, אַ קלייד, וואָס העלפט אַרויסברענגען די שטאַרקייט, די שאַרפקייט פון אַ רייפן, סאָלידן פרויען־קערפּער. פאַלנדיק שלאַבריק איבער אירע רונדע אָרעמס, איבער איר אויסגעבעטן קאַרק, איבער איר פולער ברוסט, האָט עס אַנט־דעקט דאָ און דאָרט די העלקייט פון איר הויט, וואָס איז געווען דורכגע־וועבט מיט בלויע אָדערן און האָט אַרויסגעשמעקט מיט דער זיסקייט פון מוטער־מילך... באַצויגן מיט אַ צניעות־שעמעוודיקער רויזיקייט... דער

קערפּער, וועלכער האָט אַזוי לאַנג געשלומערט אין די פאַרבאָרגענישן פון זיינע פאַרלאַנגען, האָט זיך אַנטדעקט פאַר אים מיט אַלע זיינע גלוסטונגען און איינגעקנעטענער תאווה, וואָס ליגט דאָרטן אין די פאַלדן פון איר הויט, אונטער אירע בריסטן, אין איר בויך, אין אירע ווייסע זייטן־עקן, אין אירע שטאַרקע היפטן, דאָרטן, אונטער דעם זייד. די מחשבות האָבן פאַרשכורט דאָס לעצטע ביסל באַוווסטזיין; דאָס לעצטע ביסל ניכטערקייט פון זיינע חושים איז פאַרשוווּנדן.

— וואָס קוקט איר אויף מיר אַזוי פרעמד, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש?

— האָט זי געפרעגט, האַלב דערשראָקן, און זיך געררויטלט ווי אַ כלה־מיידל, ווי איר בלוט וואָלט אָפּגעענטפערט אונטער דער גלוט פון זיינע דורשטיקע בליקן.

— אָ, גאָרנישט, — האָט זאַכאַרי געשמייכלט טאַקע פרעמד. — איר טראָגט היינט אַ ניי קלייד?

— ווי איר באַמערקט! פון ווען אָן שענקט איר דאָס אויפמערקזאַמקייט צו פרויען־קליידער, זאַכאַרי? וואָס איז דאָס היינט מיט אייך?

— איר מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, איך ווייס נישט, צי איז אין דעם שולדיק דער פרילינג, וואָס איז געקומען צו אונדז אַזוי פלוצלינג... איך בין היינט נישט אַליין... ווי שכורלעך...

— זייער צופרידן אייך צו זען אַזעלכן. איך האָב נישט געוווּסט, אַז איר קאָנט זיך אַזוי איבערנעמען מיט אַ פרילינגס־טאָג. דאָס איז אַ סימן פון אייער לעבנס־פרייד.

—ווירקלעך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. איך פיל זיך היינט, ווי אַ יינגל...

— און ער האָט איבערגעהאַקט.

— נו, דערציילט מיר, וואָס האָט איר היינט געטון אַ גאַנצן טאָג?

— וואָס דערציילן? פאַרשידנס, נאַרישקייטן געקלערט, פרילינגס־שטימונגען אוודאי. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וואָלט מען אפשר אַרויסגעפאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעווניאַ", אָדער ערגעץ אַנדערש־וווּ? די נאַכט איז היינט ווונדערלעך. אַזאַ עטער שטייט היינט אין דער לופט, אַזעלכע ווינטן יאָגן, און אַזאַ פרעמד ליכט, ווי אַ שימער פון די ווייסע נעכט, וואָס דערנענטערן זיך צו אונדז, וואָלט שוין אָנגעקומען.

— וווּהין וועלן מיר פאָרן? איר האָט באַדאַרפט פריער קומען, זיי

וועלן זיך אוודאי באלד צוריקקערן. נו, וואס איז מיט אייך היינט אונטז? אזוי פאטעטיש... איך האב אייך קיינמאל נישט געזען אזעלכן.

— איך ווייס נישט, איך ווייס אליין נישט, — האט זאכארי גע־זאגט און צוגעמאכט די אויגן מיט זיין האנט.

— עפעס וואס קאכט זיך דארט אין אייך, עפעס איז דארטן ביי אייך נישט קלאר. וואס האט געטראפן? דערציילט, זאכאריושקא, — האט זי גוט־מוטערלעך איר האנט ארויפגעלייגט אויף זיין אקסל.

זאכארי האט א צוק געגעבן. א טרייסל איז דורכגעגאנגען דורך זיין אינערלעכס, ער האט געכאפט איר האנט, און צודריקנדיק צוערשט צו זיין האלדז, האט ער איינגעגראבן אין איר זיינע ליפן און זיינע אויגן.

אלגא מיכאילאוונא איז באגאסן געווארן מיט א כוואליע רויטקייט, וואס האט ארויסגעשלאגן אויף איר פנים און אויף דער הויט פון איר לייב. זי האט פלינק צוגענומען פון אים זיין האנט.

— מיט אן אמת גערעדט, — האט זי געזאגט, — ווען איך וואלט אייך נישט געקענט, וואלט איך פאר אייך מורא געהאט. איר זענט עפעס אזא פרעמדער...

דאס זענען געווען ווערטער, וואס האבן אים מוט געגעבן.

— אלגא מיכאילאוונא, איך האב אייך ליב, אייך אליין... אייך, אייך האב איך ליב. עס איז מיר גאנץ גלייך, וואס איר וועט קלערן וועגן מיר, און אזוי איז עס שוין, פארפאלן... איך גיי אוים נאך אייך... איך דורשט נאך אייך. נאך אייער לייב, נאך אייער נשמה, נאך אייך אינ־גאנצן... האט רחמנות אויף מיר, נעמט מיך צו צו זיך, נעמט מיך צו אינ־גאנצן, אינגאנצן צו אייך, טיף צו אייך. איך קאן מער נישט לעבן אן אייך, איך וועל שטארבן... איך וועל... — האט ער גערעדט פאר פייער און פאר וואסער און זיך געבויגן און גענויגט צו איר מיט זיין מויל, אויגן, שפיצ־פינגער, מיט זיין גאנצן קערפער, בלייבנדיק א צוגעשמידטער זיצן אויף זיין ארט.

אלגא מיכאילאוונא איז אויפגעשפרונגען און דעם ערשטן אויגנבליק האט זי געהאט בדעה אים צו פארלאזן און ארויסצוגיין, ווי איר געוויסן, איר פרויען־שטאלץ און איר מוטערלעכע פליכט האבן געפאדערט פון איר. נאר אין דעם זעלבן אויגנבליק האט זיך אנגערופן אן אנדער געפיל: די געוווינהייט צו אים און די געטריישאפט צו דעם פאריתומטן יינגל,

װעלכער האָט קיינמאָל נישט געגאָסן פון מוטער־ליבע. פרויען זענען קיינ־מאָל נישט גלייכגילטיק צו מוטערלאָזע קינדער. עס איז אַזוי ווי אַ געהיים נאַטור־געזעץ װאָלט געװען געװירקט אין זיי אײנע די אַנדערע צו פאַר־טרעטן. אין דעם פאַל איז נאָך צו הילף געקומען דאָס, װאָס זאַכאַרי איז איר צוקונפטיקער איידעם; װאָס זאַכאַרי האָט פון שטענדיק אָן גע־האַט אַ נייגונג צו איר, און איר פאַרטרויט מער ווי זיינאַטשקען. דאָס האָט אָלגאַ מיכאַילאָװנען דערמאָנט אָן אירע מוטערלעכע פליכטן, װאָס זי מוז האָבן צו דעם יונגנמאַן, װעלכער האָט געפונען אַ היים ביי איר.

דערצו האָט זאַכאַרים צושטאַנד אַרויסגערופן רחמנות. דאָס רחמנות אויף אים האָט איר האַרץ ווייך געמאַכט. זי איז גרייט געװען אַלץ צו טון פאַר דעם יונגנמאַן, אַזוי ווי ער װאָלט איר אייגן קינד געװען. זי האָט זיך געזען אין דער ראָלע פון זיין מוטער, װעלכע זי מוז פאַרטרעטן, דורך דעם צוטרויען און צונייגונג, װאָס דער יונגערמאַן האָט איר גע־שאָנקען. אים פאַרלאָזן איצט, הייסט אים שטופּן מיט די אייגענע הענט אין אָפּגרונט. זי מוז זיין שטאַרק. זי מוז פאַרטרעטן איצט די שטאַרקע מוטער האַנט, װאָס אים האָט געפעלט דורך זיין גאַנץ לעבן.

זי איז געבליבן שטיין ביים קוימען און, אָנגעלענט אויפן מאַרמאָר־ברעט פון קוימען, האָט זי פאַרמאַכט מיט איר האַנט אירע אויגן. איר גאַנצער אויפגעװעקטער קערפּער האָט געציטערט, און מען האָט געזען, ווי ער באַוועגט זיך אונטער די לייכטע פאַלדן פון איר זיידן קלייד.

אַ מינוט האָט אַזוי געדויערט דאָס קעגנזייטיקע שװייגן.

— װאָס, איר זענט משוגע געװאָרן, צי װאָס? ווי אַזוי האָט איר גע־װאַגט? ווי אַזוי?

— איך בין משוגע געװאָרן... נאָך ערגער. איך ווייס, אַז איך דאַרף נישט לעבן...

אָלגאַ מיכאַילאָװנאַ האָט אים איצט אָנגעקוקט מיט אירע אויגן פון אונטער איר האַנט. זי האָט אים אָנגעקוקט פרעמד, פאַרשנדיק און פאַר־װוּנדערט. עס איז געװען דאָס קינדערשע געװיין אין זיינע אויגן, דער קינדערשער, חלושדיקער פאַרלאַנג און זיינע ליידן, דאָס קינדערשע גע־שריי פון זיינע אויסגעשטרעקטע הענט צו איר, װאָס האָט זי אָנגעבונדן צו איר אָרט און אָנגעגאָסן איר האַרץ מיט רחמנות צו אים.

— איך ווייס, אַז יעדער אויגנבליק, װאָס איך בלייב דאָ מיט אייך,

איז אַ זינד, נאָכדעם ווי איר האָט מיר אַנטדעקט אייערע פרעמדע, אומ־פארשטענדלעכע געפילן... איך טאָר דאָ מער קיין איין אויגנבליק נישט פארבלייבן מיט אייך.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, גייט נישט, פארלאָזט מיך נישט. איר קאָנט מיך נישט פארלאָזן...

ער האָט מיטאמאָל אוועקגעדרייט זיין פּנים פון איר, וואָרים זיינע אויגן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט טרערן.

איר האַרץ האָט אַ טרייסל געגעבן און אירע הענט האָבן געציטערט. אויך אירע אויגן זענען פול געוואָרן. זי האָט געמאַכט אַ טריט נענטער צו אים, און האָט אַרויפגעלייגט אירע הענט אויף זיין קאָפּ, קוקנדיק אים אין פּנים אריין.

— זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, וואָס איז אייך? וואָס איז מיט אייך גע־שען? דערציילט מיר!

— איך ווייס נישט, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. איך בענק נאָך אייך, און אָן אייך וועל איך שטאַרבן, — האָט ער אויפגעהויבן זיין פּנים פון צווישן אירע הענט און געקוקט איר אין די אויגן אריין מיט זיין קינדערש גע־בעט.

— איך האָב דאָך אייך ליב אַזוי ווי אַ מוטער... איר האָט דאָך דאָס געבעטן ביי מיר, איז אייך דאָס נישט גענוג?

מירקין האָט געשוויגן, נאָר אַלץ געקוקט איר אין פּנים אריין מיט אַ לעכצנדיק געבעט.

— וואָס איז אייך? דערציילט מיר. איך האָב אייך ליב ווי מיי־שענקען, און אפשר נאָך מער. און ווי קאָנט איר האָבן אַזעלכע געדאַנקען צו אַ פרוי, וועלכע איר האַלט פאַר אַ מוטער?

אירע לעצטע ווערטער האָבן זאַכארין אינגאַנצן פארטויבט, ער האָט מיט זיין פּנים געגעבן זיך אַ גראָב איין אין איר האַלדז, אין זיינע נאָז־לעכער און אָפן מויל זענען געקומען צושלאָגן מוטער־וועלן און פרויען־וועלן, וואָס האָבן פון דעם אויפגעברויזטן בלוט זיינע אָדערן אָנגעטריבן מיט ענערגיע, און קראַפט אַריינגעיאָגט אין זיינע מוסקולן. ער האָט זי אַרומגענומען, און די לאַנגע, לאַנגע אויסגעווייטיקטע בענקשאַפט נאָך איר איז צו אים וואָר געקומען. ער האָט דערפילט די ווייכקייט פון איר לייב און די גלאַטיקייט, די קילקייט; ער האָט זיך געפילט ווי אַן אויס־

געהונגערט קינד, וואָס פאַלט צו, נאָך טעג וואַרטן, צווישן דער מוטערס בריסטן.

— וואָס טוט איר? דאָס איז דאָך זינד... סדומישע זינד... איך בין דאָך... איך בין דאָך, אַזוי צו זאָגן, כמעט אייער מוטער...

איר אָטעם האָט זיך קורץ אָפּגעהאַקט, זי האָט עלאַסטיש, שלאַנגענדיק, זיך אונטערגעגעבן צו די אָנגעצויגענע מוסקולן פון זיינע הענט, ווי אַן אויסגעהונגערטע מוטער, איז איר גאַנץ לייב אָנגעגאָסן געוואָרן מיט מילך, ווי אַ ברוסט... זי האָט זיך איבערגעגעבן מיט אַ ווייטיקדיקער אַנטציקונג אין זיינע אָרעמס.

— וואָס טוט איר מיט מיר? וואָס טוט איר? — האָט זי שוואַך גערעדט, אָנגעלענט איר פּנים אויף זיין קאָפּ.

— מוטער, אייגענע, געבוירענע... — האָט ער פאַרצוקט גערעכצט.

זייערע הערצער האָבן צוזאַמען געקלאַפּט, ווי זייער בלוט וואָלט זיך געוואָלט אַרויסשלאָגן פון זייערע לייבער און אויסמישן זיך...

— מוטער, מוטער... — האָט ער נישט אויפגעהערט צו קרעכצן.

— וואָס?... וואָס?... האָט זי אונטערגעשטאַמלט.

— טו אַלץ פאַר מיר. אַלץ, אַלץ...

— יאָ, אַלץ... אַלץ... אַלץ... — האָט זי אין דער שטיל אָפּגעענטפערט.

פון אירע אויפגעריסענע ליפּן איז געקומען איר וואַרימער גאָוועער און גערונען איבער זאַכאַרים האַלדז און נאַקן...

קאַפּיטל 8

אין אייגענער קלעם

ווי אַ פאַרוואונדעטע חיה, וואָס שלעפּט איר פאַרוואונדעטן קערפּער ערגעץ אין אַ לאָך אַריין צו שטאַרבן רואיק, אַזוי האָט זאַכאַרי איצט אַהיימגעשלעפּט זיין איבעריקן קראַנקן גוף. ער האָט אים נישט געפילט. זיינע געדאַנקען זענען געווען פאַרהילט אין אַ שוואַרצן נעפּל, ווי אַן

אייביקע, אומענדלעכע נאַכט וואָלט אים שוין געוועזן אַרומגערינגלט. אין דער פינצטערער נאַכט האָבן זיך געטראָגן שטראַלן. שטראַלן אין פאַרשידענע רעגנבויגנדיקע קאָלירן, וואָס ער האָט דערזען אַביסל פריער, ווען ער איז מיט זיין גאַנץ וועזן אַריינגעפאַלן אין אייביקער מוטערלעכקייט... די קאָלירן האָבן זיך נאָך נישט אויסגעלאָשן פאַר זיינע אויגן. אויף זיינע ליפּן האָט זיך נאָך אויפגעהאַלטן אַ זיס־זינדיקער געשמאַק, וואָס האָט אים דערמאָנט אָן עפּעס. ער האָט געוואָלט אויפהאַלטן דעם טעם אויף די ליפּן ביז צו דער לעצטער מינוט, ביז צום לעצטן הויך.

ער האָט זיך נישט געוווּנדערט, פאַרוואָס ער פילט נאָך דאָס אַלץ. אין אמתן האָט ער גאָרנישט געוווּסט, אַז ער פילט דאָס אַלץ. דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער האָט זיך געפונען אויף דער דראָשקע, אויפן וועג אַהיים, איז ער געווען אין אַ חלום. אַלץ האָט זיך געדרייט, ווי אַ קאַרוזעל, אַרום אים. די נאַכט, די שטערן, די אָנגעצונדענע לאַמטערנעס, די באַלויכטענע הייזער, די באַוועגונג פון פורן און מענטשן. אַלץ האָט זיך געפלאָכטן אַרום אים, ווי ליכטיקע צעפּ פון אַ מכשפה. ער אַליין איז נאָך געשוווּמען אין דעם שוואַרצן וואָלקן און מיט די אויגן געווען פאַרזונקען אין אָפּגרונט פון קאָלירטע ליכט...

נאָר קוים איז ער אַהיימגעקומען צו זיך, דערזען די באַקאַנטע שטוב מיט די באַקאַנטע מעבל אין זיין אַרבעט־צימער, דעם דיוואַן, אויף וועלכן ער רוט זיך אויס טיילמאָל, די פאָטאָגראַפיעס, וואָס הענגען פאַר אים אויף דער וואַנט, די שטול, וואָס שטייט פאַר זיין שרייב טיש, די פּאַפּירן, וואָס ליגן אויף אים; ווען ער האָט זיך אַרומגעקוקט אין זיינע אייגענע פיר ווענט, האָט ער זיך אויפגעוועקט. און ער האָט ערשט איצט אָנגעהויבן צו באַגרייפן, וואָס עס איז געשען מיט אים. די נאַכט מיט די פינקלדיקע ליכטער איז פאַרשוווּנדן. אויף די ראַנדן פון די ליפּן האָלט זיך נאָך אויף דער לעצטער טעם פון דער זינדיקער וואַרימקייט. ער וווּנדערט זיך, פאַרוואָס ער לעבט נאָך? פאַרוואָס איז דער טויט אַליין נישט געקומען, ווען מען דאַרף אים, ווען מען איז רייף פאַר אים? פאַרוואָס וואַרט ער ביז מען וועט אים אַליין אַרויסרופן? ער וווּנדערט זיך, פאַרוואָס ער קאָן נאָך גיין, באַוועגן זיך, רירן מיט זיינע הענט? באַלאַנגט ער שוין דען נישט דאָרט אַהין צו יענע לייט, וועלכע גייען נישט?...

ער וואַרפט זיך אויפן דיוואַן און פאַרמאַכט די אויגן. ער וויל נאָך

אַמאָל אַרויסרופן דעם חלום, וואָס ער האָט ערשט פאַר אַ קורצער צייט אַזוי קלאָר און דייטלעך איבערגעלעבט אויף דער וואָר. אַן אויסגעלייטערטער שמייכל באַווייזט זיך אויף זיין בלייך געזיכט. ער קלערט וועגן עפּעס, וואָס טוט אים גוט, און קענן זיין ווילן, אָבער אין איינקלאַנג מיט זיין גאַנצן מהות, ווערט ער אָנגעגאָסן מיט פרייד דערפון, און ער איז אפילו שטאָלץ דערויף.

— גאָט מיינער, דאָס קאָן דאָך נישט וואָר זיין? דאָס קאָן דאָך נישט! דאָס קאָן דאָך נישט!

אָבער באַלד קומט דער רעאַלער זכרון און ווייזט אויף דעם חשבון־בוך קלאָר: יאָ, אַזוי און אַזוי איז עס געווען.

ער דערמאָנט זיך דעם פּרייז, וואָס ער האָט דערפאַר צו באַצאָלן.

— פאַרוואָס קומט עס נישט אַליין, ווען מען וויל עס? פאַרוואָס וואַרט עס? — קלערט ער אַ ווײַלע.

און ער לייגט צו הויך פאַר זיך, אויפן קול:

— אַז ער קומט נישט, זעט זיך אויס, וועט מען אים דאַרפן אַרויסרופן.

ער קוקט זיך אום אין שטוב. און די שטוב זעט שוין אויס ביי אים, ווי אַ צוגעמאַכט טויטן־הויז. פון דאַנען טאָר ער שוין נישט, און וועט ער שוין נישט אַרויסקומען. אַלע דערוואַרטן דאָס פון אים. אַלע נאָענטע און ווייטע, און דער עיקר, ער אַליין פון זיך.

און ער דערזעט זיין לעבן פאַר זיך. אַ שטיקעלע וועג האָט ער נאָך צו לויפן, דאַן קומט ער אָן צו אַ גרוב. דורך דער גרוב וועט ער מוזן דורכשפרינגען! וואָס איז דער חילוק, פריער צי שפּעטער? קיין אַנדער אויסוועג איז נישטאָ. ער מוז סיי ווי סיי אָנקומען צו דער גרוב. ער וועט ליבער באַלד אַריבערשפּרינגען. זעט זיך אויס, אַז מען וועט אים באַדאַרפן אַליין אַרויסרופן, און וואָס שנעלער איז בעסער.

און כדי נאָך אַ מינוט צייט צו געווינען אָפּצונאַרן זיך, באַשעפטיקט ער זיך אין געדאַנק מיט זיינע לעצטע פאַרבערייטונגען, בריוו שרייבן; צו וועמען? צו ניכאָטשקען, ביי איר מחילה בעטן, גאָרנישט מער, נאָר איין וואָרט: „נינא סאַלאָמאָנאָוונאַ, זייט מוחל". אָבער צו וואָס? ניכאָטשקאַ דערשיינט פּלוצלינג פאַר אים, ווי אַ נישט־דערגרייכבאַרע ריינקייט, אַ הייליקע, אַ ליידנדע. — ווי קום איך איר בריוו צו שרייבן?

גיין, מען באַדאַרף נישט. דאָס איינציקע, וואָס זי קאָן דערוואַרטן פון מיר: ווי אַמשנעלסטן און אָן ווערטער, אָפּצוראַמען זיך פון איר וועג, און דאָס וועל איך טון.

— איך באַצאָל, איך באַצאָל, — זאָגט ער צו זיך. און ווי אַ בעל־חוב, וואָס האָלט דעם גאַנצן חוב אין באַר אין זיינע הענט, אַזוי האָלט ער זיין לעבן גרייט אין זיין האַנט צו באַצאָלן. ער איז דורך דעם אַביסל שטאַרקער געוואָרן ביי זיך, און נישט אַזוי געפאַלן.

— איך באַצאָל, איך באַצאָל! — האָט ער כמעט אויסגעשריגן הויך, ווי ער וואָלט זיך קעגן וועמען געוועדט.

— דעם טאַטן וואָלט מען יאָ באַדאַרפט עפּעס איבערלאָזן אַ וואָרט: „נישט ווערט צו טרויערן, בעסער אַזוי און גלייכער אַזוי”. אויך זיין פאָטער ווערט אין זיינע אויגן אויפגעהויבן צו אַ נישט דערגרייכטער הויכקייט. ער איז דאָך אַ ריינער עטישער מענטש, נאָך זיינע באַגריפן. ער האָט דאָך זיין מאָראַל. און איך וואָס?

ער האָט מיטאַמאָל דערפילט, אַז ער האָט אפילו נישט קיין רעכט צו קלערן וועגן דעם. עס איז בלויז פחדנישעם אָפּשלעפּן, יעדע מינוט, וואָס ער לעבט און קלערט.

— אָן איבערלייגענישן. צום עסק! מ'דאַרף אָנהייבן! — און ווידער ווערט דער פעסטער באַשלוס פון זיין טאַט צו באַר געלט אין דער האַנט פונעם בעל־חוב, און גיט אים נאָך דרייסטקייט אויף נאָך אַ מינוט.

ער דערוועגט זיך נישט אויפצועפענען די טיר פון דעם געדאַנק. אָלגאַ מיכאַילאָוונען אַוודאי נישט. זי דערוואַרט צו געפינען די נייעס אין דער מאָרגנדיקער צייטונג, אָן יעדער גערעדעכץ.

איצט האָט ער דאָס געפיל, אַז דאָס שטיקעלע וועג איז אָפּגעלאָפן און ער איז אָנגעקומען צו דער גרוב... איצט באַדאַרף מען מאַכן דעם שפּרונג.

לאַנגזאַם, ווי געשמיסן דורך ריטער, הייבט ער זיך אויף פון זיין דיוואַן: — ווי אַזוי עס אויסצופירן? — ער האָט גאָרנישט געקלערט דערפון. צום לייכטסטן וואָלט עס געווען, אַ רעוואָלווער. קיין רעוואָלווער האָט ער נישט אָנגעגרייט.

קלערט אַ זעלבסטמערדער, ווי אַזוי אויסצופירן זיין טויט? ווייניק וועגן? — מען וואַרפט זיך אַרונטער אונטערן ערשטן בעסטן טראַמוויי,

אין טייך; אַט אַזוי ווי ער שטייט, קאָן ער צוגיין צום פענצטער און אַראָפּ־וואַרפן זיך פון אים.

— נײן, נישט אויף דער גאַס, נישט אויף דער גאַס, אין שנײ, אין בלאָטע. מענטשן וועלן טרעטן, — בעט ער זיך ביי וועמען אָפּ.

קלערט אַ זעלבסטמערדער וועגן דעם, וואָס עס וועט פון זיין טויטן גוף ווערן? דאָס זענען דאָך פּשוט פּחדנישע געדאַנקען.

ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט אַמאָל געלייענט וועגן דעם, ווי אַ סטודענט האָט זיך אויפגעהאַנגען מיט זיינע שלייקעס אויפן האָק פון לאָמפּ.

ער נעמט שוין זוכן דעם האָק פון לאָמפּ. יאָ, דאָס איז בעסער, אָבער נאָך נישט אינגאַנצן גוט. צופיל אָנגעשטרענגט, צופיל רעש דעם לאָמפּ אַראָפּצונעמען. די דינסט וועט אויפמערקזאַם ווערן און קאָן שטערן.

נאָך אַלעמען איז דאָך קיינעם נישט קיין חילוק, ווי אַזוי איך וועל עס מאַכן, אַבי איך זאָל עס טון. און טון וועל איך עס נאָך היינט אין אָוונט. איך וועל דאָס צימער נישט פאַרלאָזן מער. מען באַדאַרף נאָר אויסזוכן אַ פּשוטן און אייַנפאַכן אופן, אַן גערודער, אויף אַן אינטימען אופן.

ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט אַמאָל געלעזן אַ בוך, אַז אַ פאַרליבטער האָט זיך דאָס לעבן גענומען דורך דעם, וואָס ער האָט זיך די אָדערן פון זיין האַנט אויפגעשניטן. ער האָט געקוקט די גאַנצע צייט אויף דער פאָטאָגראַפיע פון זיין געליבטער, וואָס איז געשטאַנען פאַר אים. דער טויט איז אַ אומשמערצלעכער, אַן אָנגענעמער, אַזוי צו זאָגן.

— קלערט דער זעלבסטמערדער — צי דער טויט איז אַן אָנגענעמער, אַן אומשמערצלעכער? לאַכט ער זיך אויס, דאָס זענען דאָך פּחדנישע געדאַנקען.

דאָך שטעלט ער זיך אָפּ ביי אויפשניידן די אָדערן. דאָס איז אָן רעש, אינטימער.

לאַנגזאַם, ווי אונטער שמיץ, הייבט ער זיך אָן אויסצוטון, איין קליידער־שטיק נאָך דעם אַנדערן, דערביי נישט פאַרגעסנדיק עס אַוועקצולייגן אין אַ גוטער אָרדענונג, האַבנדיק אַ נישט אויסגעשפּראָכענעם פאַרלאַנג, אַז די שטוב זאָל עסטעטיש אויסזען נאָך אים.

אַז ער האָט זיך דערזען אין שראַנק־שפּיגל אַ נאַקעטן, איז אים מיטאַמאָל אַנטפּלעקט געוואָרן די גאַנצע באַדייטונג פון זיין טאַט.

— גאָט מיינער, דאָס מיינט מען דאָך מיך, דאָס לייב דאָ. און צוליב דעם האָב איך זיך דאָס אויסגעטון, און שטיי אַ נאַקעטער, כדי אַן ענדע צו מאַכן פון מיר?

זיין לעבנס־אינסטינקט האָט אַ פּראָטעסט־ציטער געגעבן אין אים. נישט קלערנדיק, הייבט ער אָן מיט זיין האַנט צו גלעטן זיין לייב, זיין ברוסט, זיינע זייטן, ווי ער וואָלט זיך אַליין געפּיעשטשעט, אַליין זיך געליבט, אַליין זיך באַגלייט אויפן לעצטן וועג.

— מוז עס אַזוי זיין? — איז שוין טאַקע גאָר קיין אַנדערער אויס־וועג נישטאָ? — קלערט דאָרט וואָס אין אים, אָן זיין ווילן.

— וואָס פאַר אַ נידערטרעכטיקער פּחדן איך בין! — ווערט ער בייז אויף זיך. פאַר מיין פּחדנות דאַרף איך שטאַרבן.

מיט האַסטיקע טריט גייט ער צו צו זיין וואַש־טיש און נעמט אַרויס זיין ראַזיר־מעסערל פון דער מאַשינקע, באַווייזט זיינע אָנגעבלאָזענע אָדערן אויפן שלייף פון זיין געלענק: — אָט דאָ איין שנייד געבן, אַ טיפן שניט און דאָס בלוט לאָזן רינען.

זיין קאָפּ ווערט וואַרים. די לופט הייבט אָן דיקער צו ווערן און ער דערהערט מיטאַמאָל זיין האַרץ הויך קלאַפּן.

— אָבער עס איז דאָך נישטאָ קיין אַנדערע עצה. עס איז דאָך נישטאָ! עס איז דאָך נישטאָ! — וויל ער זיך איינשרייען מיט כמעט אַ געוויין.

— איך מוז דאָך! איך מוז דאָך!

ער שטעלט זיך אָפּ פאַרן שפּיגל, אויפן וועג צום דיוואַן מיט דעם ראַזיר־מעסערל אין האַנט און באַטראַכט זיין אייגן לייב. ער דערקענט זיך. דאָס לייב, וואָס איז מיט אים אַזוי לאַנג געווען, פון ערשטן טאָג אָן פון זיין געבוירן. — דאָס לייב, די בריסטן, דער בויך דאָ, די זייטן, אַלץ דאָס, דאָס בין איך, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש מירקין. — ער וויל זיך אָפּ־שניידן פון זיין לייב. ער, מירקין, איז עפּעס אַנדערש, און זיין לייב איז ווידער עפּעס אַנדערש. — איך, מירקין, בין אַ באַגריף, וואָס וועל אפשר נאָך וויטער לעבן, ווען דאָס לייב, אָט דאָס, וועט זיין ערד, בלאָטע, אַש.

דאָס ראַזיר־מעסערל פאַלט אַרויס פון זיין האַנט, ער וואַרפט זיך

אַ מינוט אויף אַ שטול, לענט אָן מיט ביידע הענט דעם קאָפּ און פאַר־קלערט זיך:

— ווי אַזוי וועט דאָס זיין, אַז איך וועל זיין ערד, פאַרפוילט, און דאָך וועל איך ווייטער זיין?

— דאָס איז דערפאַר, ווייל מיר זענען געוווינט צו זען דעם טויט מיט די זעלבע אויגן, אינעם זעלבן ליכט, וואָס מיר זעען לעבן. טויט איז גאָר עפּעס אַנדערש, גאַנץ עפּעס אַנדערש. וואָס איז טויט? טויט איז דער וועג צו יענעם אומבאַקאַנטן, אייביקן, וואָס מיר קאָנען נישט באַגרייפן און וויסן. דער וועג דאָרט אַהין פירט דורך פאַרניכטונג. וואָס שנעלער עס קומט די פאַרניכטונג, אַלץ נענטער זענען מיר צו דער אומבאַלאַנטער, אומבאַגרענעצטער אייביקייט, וואָס מיר קענען נישט. אויב אַזוי, וואָס פאַרצי איך עס? וואָס שלעפּ איך עס אָפּ? אדרבא, איך באַדאַרף זען וואָס פלינקער צו קומען דערצו, אַז די וועלט איז פאַר מיר אויס, אויס!

הייסט עס, איך גיי אָפּ אין אַן אַנדער לאַנד, פּשוט איך גיי אַוועק פון דאַנען, ווייל דאָ איז מיר אומבאַקוועם.

נישט צוליב קיין זאַך, נישט צוליב וועמען. פּשוט איך וויל אַזוי. מיטן אייגענעם ווילן. דאָס באַדאַרף מיר קלאָר זיין, פאַר זיך.

געשטאַרקט ביי זיך דורך דעם לעצטן געדאַנק, הייבט ער אויף דאָס ראַזיר־מעסערל. גיט אַ טריט נענטער: — ווו? ביים שרייב־טיש? אויפן דיוואַן? בעסער אויפן דיוואַן.

אויפן וועג פון שרייבטיש צום דיוואַן פאַלט דער בליק אויף מאַמאַטשקעס פאָטאָגראַפיע, וואָס ווערט איצט, צוליב דער גרינער שיין פון לאָמפּ, באַלויכטן מיט אַ היימיש וואַרים ליכט, אַזוי ווי זי וואָלט אין שטוב געווען, מאַמאַטשקאַ מיטן ווייסן קעלנערל און די ווייסע מאַנזשעטן אויפן שוואַרצן קלייד, מיטן יונגן פּנים, מיטן לעבעדיקן פּנים.

ער שטעלט זיך אַ מינוט אָפּ ביי דער פאָטאָגראַפיע און וווּנדערט זיך וואָס מאַמאַטשקאַס פּנים איז אַזוי לעבעדיק, אַזוי ווי זי וואָלט אויפן שמייכל פּאַפּיר געצאַפּלט, ווי הינטער דער ראַם ערגעץ־ווו וואָלט זיין באַהאַלטן איר האַרץ, ניין, איר גאַנצער קערפּער, און זי שטרעקט אַרויס דורך אַ שטיקל פּאַפּיר איר לעבעדיק פּנים, מיט אירע לעבעדיקע אויגן.

— דאָס איז מיין אילוזיע. דאָס איז נאָר אַ שטיקל פּאַפּיר. דער

וויקן פון מיין לעבנס קראַפּט מאַלט מיר פאַרשידענע זאַכן, ווי ער וואָלט מיר געוואָלט שטערן, לייגן מיר שטיינער אויף מיין וועג צו פאַרניכטונג, צו „יענעם אָלעם”. אַט, ריר איך דאָך אָן די פאָטאָגראַפיע (ער רירט זי אָן), קאַלט גלאָז, א שטיקל פּאַפּיר הינטערן גלאָז. אַט, ריר איך אָן זיך אַליין (ער רירט אָן זיין אייגן לייב ביי זיין ברוסט), ווארים, לעבעדיק, מיינע חושים זענען נאָך וואך.

— אָט דער קערפּער דאָ, וואָס איך זע דורכן גלאָז, דאָס פּנים, די הענט דאָ, זענען פאַרניכטעט. וו און וואָס זענען זיי? (ער וויל זיך פאַרשטעלן זיין מוטערס לייב אין קבר, נאָר א לעבנס אָדערל צעמישט דאָרט דאָס בילד און לאָזט נישט) און דאָ לעבט זי ווייטער אין א באַגריף. ביי וועמען? וואָס איז דער חילוק ביי וועמען? אזא באַגריף שוועבט ארום אין דער לופט. כאָטש דער עצם, וואָס טראָגט דעם באַגריף, איז שוין לאַנג נישטאָ. מאַמאָטשקאַ, הייסט עס, האָט שוין דורכגעמאַכט דעם וועג פון פאַרניכטונג, און דערפאַר, ווייל מאַמאָטשקאַ האָט שוין דורכגעמאַכט, קומט אים אוים דער וועג אַן אויסגערעכנטער און א באַקאַנטער.

און מיטאמאָל דאַכט זיך אים: — ניין. עס איז אַזוי. פּשוט ער זעט עס ווי מאַמאָטשקאַ ווינקט צו אים פון דער פאָטאָגראַפיע. יאָ, זי גיט צו אים א פאַרשאַרטן, כמעט נישט קיין אָנשטענדיקן ווונק, ווי זי וואָלט אים געוואָלט איינלאַדן צו עפּעס אַן אומאָנשטענדיקער, אינטימער זאַך. צו זיך אין קבר אריין. זיך לייגן נעבן איר אין קבר אריין, צו וואַרימען זיך נעבן איר.

— גאָט מיינער, וואָס פאַרא געדאַנקען קומען צו מיר?! דאָס זענען שוין טויט-אילוזיעס, — דערקלערט עס אים נאָך אַן איינציק לעבעדיק חושל, וועלכעס האָט זיך נאָך נישט געלאָזט אינגאַנצן פאַרוועבן פון טויטן געשפּין.

און ווי צו פאַרטרייבן פון זיך די אומאָנגענעמע, זינדיקע, אומאָנשטענדיקע געדאַנקען, וואָס זענען אים געקומען אין דער לעצטער מינוט פון זיין זיין, ווי זיך צו ראַטעווען אויף אַן אַנדערן וועג, דערמאָנט ער זיך אָן אַן אַנדער לייב, וואָס קלערנדיק וועגן דעם, געפינט ער זיך נישט אַזוי זינדיק, ווי וועגן זיין מוטערס לייב...

מירקין האָט דאָס לעבעדיקע געפיל, ווי ער וואָלט זיך געוועזן געפונען אויפן טייך ניעוואַ, צווישן די קריעס אייז, און איצט איז ער אריי-

בערגעשפּרונגגען פון איין שטיק אייז, וואָס האָט זיך געהאַלטן אין טונ־קען, אויף אַן אַנדערס, אַ זיכערס, און דאָ האָט ער זיך לענגער אָפּגע־שטעלט.

מירקין קומט ביי זיך פּאַר, ווי ער וואָלט צוריק אַ קינד געוואָרן אין דער אַלטער היים אין יעקאַטערינענבורג. ער בענקט נאָך מאַמאַטשקען. און דערפאַר, ווייל ער איז אַ קינד, מעג ער נאָך אַלץ.

ער פאַלט אויף זיין דיוואַן אַ נאַקעטער, האַלטנדיק דאָס ראַזיר־מעסערל אין זיין האַנט, גראָבט איין דאָס פּנים אין קישן, און ווי ער מעג שוין אַלץ, דערלויבט ער זיך אַרויסצורופן צוריק אין זיין אילוזיע יענע איבערלעבענישן, וואָס ער האָט ערשט נישט לאַנג צוריק, נאָך דעם היינטיקן אָוונט, איבערגעלעבט. יענע איבערלעבענישן, וועלכע זיין מור־טערס געשטאָרבן פּנים האָט אין אים אַרויסגערופן, אַ מינוט פאַר זיין טויט. יאָ, ער מעג שוין אַלץ. — סיי ווי סיי, ווען איז דער חילוק, פון וואָס אַ זעלבסטמערדער קלערט, כדי זיין שטריק צו באַצוקערן? — פאַר־ענטפערט ער זיך אַליין איבער זיינע אומאָנשטענדיקע געדאַנקען, און לאָזט פריי זיין פאַנטאַזיע. אין דער אילוזיע קומט דאָס איבערגעלעבטע פּאָר וואַרימער, טיפער, שטאַרקער, כאָטש פאַרנעפּלט. די גרענעצן פון מענטש און באַגריף ווערן אויסגעמישט. יאָרן פאַררוקן זיך. ער ווייסט זיך אַליין נישט מער, — צי ער איז מירקין, דער היינטיקער, צי ער איז מיר־קין, דאָס קינד, זאַכאַריושקאַ. און מאַריאַ איוואַנאָוונאַ בויגט זיך אַראָפּ איבער זיין בעט און נעמט אים איין אונטער איר שטאַרקער ברוסט. יאָ, איצט דערפילט ער, ווי עס בויגט זיך ווער אַריבער איבער אים, און נעמט זיין קאָפּ אַריין, זיין גאַנץ פּנים צווישן דער וואַרימקייט, אין דער געטלעכער מוטערלעכקייט, וואָס רוט צווישן אַ פרויס בריסטן. ער דער־פילט דעם גאַנג פון בלוט אין די אָדערן, אונטער דער הויט פון יענעם סאַלידן קערנדיקן מוטער לייב. ער הערט ווי עס שלאָגט אונטער דער הויט, און די בריסטן ווערן אָנגעגאָסן מיט מילך, קערנדיק און שטאַרק. און ער דערפילט זיך צווישן זיי, ווי זיין לעבן וואָלט געווען אַרויסגעכשופט פון זיין וועזן אַרויס. זיין נאַקעטע נשמה ווערט געהאַלטן דאָרט. יעדער טראָפּן פון דעם לייב, יעדער זיין באַריר, זיין קילקייט און זיין וואַרים־קייט, האָט אין זיך די מוטערלעכסטע צערטלעכקייט, אויסגעמישט צו־זאַמען מיט די ווייבלעכסטע פריי־געגעבענע גלוסטיקייטן. אַלץ מעג מען

פאַר אים, פאַר דעם קינד, און ער חזרט איבער אין זיך אַליין נאָך אַמאָל יענעם וואָרט:

— מוטער, טו אַלץ פאַר מיר, אַלץ, „אַלץ".

און ער דערפילט, אַז די מוטער טוט אַלץ...

זיינע חושים ווערן פארשכורט פון אילוזיעס, פון פערפומען, און אויף זיינע אויגנהייטלעך, און אויף זיינע ליפּן שלאָגט מענטשלעך קאָכע־דיקער גאַוועך פון אונטער אַ קילער, גלאַטער, קערנדיקער הויט. זיינע הענט, פאַרחלשטע, שטרעקן זיך אויס וועמען אַרומצונעמען, און ער נעמט אַרום און דריקט צו צו זיך אַ גרויס מוטערלעך לייב, וואָס איז צוזאַמענ־געקנעטן פון אַלע פרויען, וואָס האָבן אים ווען ליב געהאַט. פון מאַ־מאַטשקען, פון אָלגאַ מיכאַילאָוונען, נינאָטשקען און מאַריאַ איוואַנאָוו־נען, און נאָך אומבאַקאַנטע און אומגעזעענע. דאָס גאַנצע ווייבער־וועזן האָט זיך פאַראייניקט אין דעם מוטער־לייב, וואָס ער נעמט אַרום איצט און הויכט אין אים איין זיין לעבנס הויך...

אַזוי איז ער אָפּגעלעגן פון מינוטן צו שעהען פאַרחלשט אין דער אילוזיע. ווער קאָן ציילן די צייט?

ביז ער האָט זיך אויפגעוואַכט מיט דעם געפיל: — איצט האָב איך אַלץ דערגרייכט. איצט בלייבט שוין גאָרנישט איבעריק. איצט איז ער אָנגעקומען צו דער גרוב.

און דער שפּרונג מוז זיין מוטיק און פרייליך. מיט דעם טעם פון מוטער־לייב נאָך אויף זיינע ליפּן. איידער דער לעצטער הויך פון דער אילוזיע ווערט פאַרשוווּנדן.

ער האָט זיך אויפגעזעצט, אויסגעשטרעקט זיין לינקע האַנט, גע־מאַכט אַ פויסט, און די אָדערן אויף זיין שלייפן־געלענק זענען אָנ־געלאָפן און זענען ווי בלויע ווערים זיך געקומען צוזאַמענקריכן הינטער דעם איידעלן געוועב פון זיין הויט. זיין אָדערן־געלענק האָט אויסגעזען ווי אַ העלדזל פון אַ הינדל. כדי נישט צו זען דאָס, האָט ער פאַרמאַכט די אויגן, און מיט דער רעכטער האַנט געגעבן אַ פאָר צו דעם לינקן אָדער־געוועב.

ער האָט אַליין נישט געוווּסט, צי ער איז שוין טויט, אָדער נישט. ער האָט זיך געוווּנדערט, וואָס ער לעבט, פילט גאָרנישט קיין שמערצן. ער האָט אויפגעעפנט זיינע אויגן און דערזען, אַז זיין האַנט מיטן ראַזיר־

מעסערל איז א פינף צענטימעטער געבליבן שטיין, ווי א פארגליווערטע פאר זיינע אדערן און זיי נישט אנגערירט.

— גאָט, איך קאָן נישט, איך קאָן נישט, — האָט ער א פאַר־צווייפלטער אויסגעשריגן און דאַן האָט ער זיך אָנגעהויבן צו זידלען:

— וואָס פאַר א געמיינער פּחדן איך בין! גאָט, ווען זיי וואָלטן געוווסט, ווי שווער און פּחדניש עס איז מיר דאָס אָנגעקומען, וואָלטן זיי דאָך מיך פאראכטעט. פאַרוואָס קאָן איך נישט?

און שוין נישט צוליב קיין אַנדערער זאַך, נאָר זיך אליין צו באַ־שטראָפן, בלויז צוליב זיין געמיינער פּחדנותדיקייט, האָט ער נאָך אמאָל געפּרוווט.

די האַנט מיטן ראַזיר־מעסערל איז אָבער געבליבן שטיין ביים אָנ־הייב, פּשוט, ווי די האַנט וואָלט אים געווען ווידערגעשפּראָכן, און אָפּ־געזאָגט צו דינען זיין ווילן.

— איך קאָן נישט! פּשוט איך קאָן נישט! — ער האָט פארצווייפלט, מיט כעס דאָס מעסער געגעבן א וואָרף פון זיינע הענט און אויסגע־שריגן: — אָ, נידערטרעכטיקער פּחדן!

ער האָט אָנגעהויבן צו לויפן איבער דער שטוב ארויף און אראָפּ א פארצווייפלטער, און געזוכט אין זיין געדאַנק א רעטונג, א שטרוי, אָן וועלכער ער זאָל זיך אָנכאַפּן: — נישט לעבן קאָנען און נישט שטאַרבן קאָנען. גאָט, ווי שרעקלעך!

זיין געדאַנק האָט שנעל געאַרבעט, ווי וועלנדיק וועבן פאַר אים א פלאַכטע, אויף וועלכער עס זאָל ווערן אונטערגעהאַלטן זיין פאַלנדיס לייב.

— אַז איך קאָן נישט שטאַרבן, הייסט עס, אַז איך בין נאָך נישט רייף צום טויט. הייסט עס, די נאַטור לאָזט מיך נישט, מיין אייגענער גורל לאָזט מיך נישט.

— אָבער איך בין דאָך א נידערטרעכטיקער מענטש. איך באַ־דאַרף דאָך נישט לעבן, איך טאָר נישט לעבן. איך טאָר נישט. מען דער־וואַרט עס פון מיר, מיין גורל אַליין דערוואַרט עס פון מיר.

— זי דערוואַרט דאָך דאָס פון מיר. מאָרגן אינדערפרי, די ערשטע זאַך דערוואַרט זי צו הערן די נייעס.

א גרויסער כעס האָט זיך אָנגעצונדן אין אים איבער זיך אַליין.

ער איז זיך פאַרגעקומען, ווי אַ קרעציקער.

— איך וועל שלעפן מיין שמוציקן קערפער מיט געוואַלד אין גרוב אריין.

ער האָט זיך איינגעבויגן, ווידער גענומען דאָס ראַזיר־מעסער אין האַנט אריין.

נאָר אין דעם האָט דער טעלעפאָן אויף זיין טיש פלוצלינג אָנגעהויבן אויסטערליש הויך, ווי עס האָט זיך זאַכאַרין אויסגעוויזן, צו קלינגען.

— צו אַלדי טייוולאָנים! געפונען אַ צייט! — האָט ער אויפגעצי־טערט. ער האָט נישט אכט געלייגט אויפן קלינגען פון טעלעפאָן און ווייטער געפרווט אויפהייבן דאָס מעסער פון דער ערד.

אָבער דער טעלעפאָן האָט דענערווירט קלינגענדיק, און נישט גע־געבן קיין מנוחה...

זיינע קניען האָבן זיך געפילט אונטערגעשניטן, און זיין האַנט האָט געציטערט.

עס איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס שטימע אין רערל:

— זאַכאַריושקאַ! זאַכאַריושקאַ! איר זענט עס? גאָט צו דאַנקען! גאָט צו דאַנקען! איך ווייס נישט, פאַרוואָס איך ציטער? איך האָב מורא. דאָס האַרץ שרעקט מיך וועגן אייך. געדענקט אָן גאָט, טוט נישט קיין נאַריש־קייט! אין גאָטס נאָמען! עס וועט זיך אַלץ דערקלערן!

עס איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס פאַרשעמטע, ציטערדיקע שטימע, וואָס האָט זיך געבעטן דורכן טעלעפאָן:

— פאַרוואָס שווייגט איר? זאָגט מיר צו, ווען נישט קום איך צולויפן צו אייך. איך ציטער אינגאַנצן.

— איך זאָג אייך צו, — האָט זאַכאַרי אַ שטאַמלדיקער און פאַר־שעמטער אָפּגעענטפערט.

— אַ גוטע נאַכט.

— אַ גוטע נאַכט, — האָט זאַכאַרי נאָך געשטאַמלט.

קאַפּיטל 9

ווייסע רויזן

דער מענטש איז נאָך אַלעמען צו זיין הויט דער נאָענטסטער, צו זיך אַליין — דער נאָקעטסטער. דער לעבנס־ווילן אין מענטשן האַלט יעדן אויגנבליק אין שפּינען בריקן איבער אָפּגרינטן — דעם נויטיקן שפּאַן פאַרן מענטשנס גאַנג.

אויפגעהויבן זיך אויפן צווייטן טאָג נאָך אַ לאַנגן און שווערן שלאָף, האָט מירקין געפונען אַ באַרעכטיקונג פאַר זיין טאָג לעבן. זיין לעבנס־ווילן האָט שוין געהאַט באַפוילן זיין געדאַנקען־מאַשין פאַר אים דאָס אויסצו־ארבעטן.

— נו, בין איך אַ פּחדן. און וואָס איז? — האָט ער צו זיך געזאָגט.

— וואָס איז פּחדנות? פּחדנות איז אַ זעלבסטדערהאַלטונגס־געפיל, וואָס די נאַטור האָט איינגעפלאַנצט אין מענטשן. פּונקט אַזוי ווי זי האָט אריינ־געוואָרפן אין זיינע גלידער אריין אַ ברענענדיקע תאווה, וואָס אָן איר וואָלט אוממעגלעך געווען אונדזער פאָרזעצונג, אַזוי האָט זי אין אונדז אריינגעגעבן דאָס געפיל פון מורא און פּחדנות, כדי מיר זאָלן נישט אוועק־וואַרפן דאָס לעבן. פּונקט אַזוי ווי דער עגאָאיזם איז אַ טרייב־קראַפט פאַר אונדזערע שטרעבונגען, אַזוי איז פּחדנות אַן אויפהאַלטונגס־געפיל, אין וועלכן מיר נויטיקן זיך פאַר אונדזער לעבן.

אין די טיפעניש האָט ער געהאַט אַ באַוווסטזיין, קעגן וועלכן ער האָט זיך נישט געקאָנט ווערן, אַז דאָס באַשאַפט ער אַליין פון זיין נידער־טרעכטיקער טאַט פון נעכטן — אַ טוגענד. אָבער אַ תירוץ איז עס גע־ווען איבערצולעבן דעם טאָג. דאָס פּחדנות איז אַ געפיל נישט פון אַ קראַנקן, כאָר פאַרקערט, דווקא פון אַ געזונטן מענטש. עס איז אַ פּועל־יוצא פון אַ שטאַרקן לעבנס־שטראָם, וואָס לאָזט נישט ריזיקירן מיט זיך אַליין. דווקא שוואַכע, לעבנס־מידע נאַטורן באַווייזן ארויס גבורות און אָפּ־פערוויליקייט. געזונטע און שטאַרקע נאַטורן היטן אָפּ ווי אַן אויג אין קאָפּ זייערע לעבנס.

— יאָ נאָך אַלעם האָב איך באַזיגט דעם טויט, — האָט ער זיך

געזאָגט נישט אָן שטאָלץ, — באַזיגט דעם טויט, נאָך וואָס? פאַרוואָס, פאַר א לעבן?

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביי זיין שרייב־טיש, אונטערשפּאַרנדיק זיין קאָפּ מיטביידע אָרעמס. עס האָט זיך אים נישט געגלוסט אָנצוטון. נאָך וואָס? צו וואָס גיין אין גאַס מענטשן זען? ווי אַזוי וועט ער קוקן אין די אויגן אריין נינאָטשקען? און טויזנט מאָל נאָך שרעקלעכער, — ווי אַזוי וועט ער זיך באַגעגענען מיט איר, מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען?

א פאַרצווייפלטער יאוש, צוזאַמען מיט אַן אומדערגרייכבאַרער בענק־שאַפט האָט אים איצט איינגאַנצן באַהערשט. אויף די ראַנדן פון זיין מויל איז איבערגעבליבן א ביטערקייט, אַן איבערגעזעטיקטקייט, אין האַרץ האָט געהערשט א פוסטקייט פון זעלבסטאומצופרידנקייט. ער האָט זיך געפילט ווי איינער וואָס טראָגט אין זיין קערפּער א סם, וועלכער איז ראוי יעדן אויגנבליק צו ווירקן ערגער; ער האָט זיך געפילט ווי א קראַנקער מיט אַן אַנשטעקנדער קראַנקהייט. און מיט דער קראַנקהייט וועט ער גיין צו מענ־טשן? מיט זיין קראַנק לייב וועט ער זיך אָנרירן אָן נינאָטשקען? ער וועט זי אָנשטעקן מיט זיין קראַנקהייט, זיין אייגן ווייב, זיינע ניי־געבוירענע קינדער.

— גאָט מיינער, שטאַרבן קאָן איך נישט, און ווי אַזוי וועל איך לעבן? ווי אַזוי וועט אויסקוקן מיין לעבן מיט דעם אייביקן יאָך פון א לאַסטיקער זינד?

ווי א געבונדענער האָט ער זיך געוואָרפן און נישט געקאָנט אַרויס־קריגן זיך פון דער שרעק, מיט וועלכער ער איז געווען געפּענטעט. „עס וועט נישט זיין דאָס לעבן, עס וועט נישט זיין דאָס לעבן", — האָט ער געהאַלטן אין איין איבערחזרן צו זיך די זינלאָזע ווערטער, כאָטש ער האָט נישט ריכ־טיק פאַרשטאַנען ווי אַזוי, דורך וואָס ער וועט עס פאַרמיידן.

— עס קאָן נישט זיין, עס טאָר נישט זיין, — האָט ער געוואָלט פאַר־שטאַרקן זיין באַשלוס. אָבער עס האָט דאָך נישט געהאָלפן קלאָר צו מאַכן דעם וועג.

אין דעם האָט זיך זיין טיר אויפגעעפנט נאָך א קלאַפּ, און זיין דינסט האָט אים אַריינגעבראַכט א קליינעם בוקעט רויזן, איינגעוויקלט אין קלעפּ־פּאַפּיר.

— ערשט געבראַכט פון שטאָט, אַ שטאָט־שליח. קיין קאַרטע נישט געווען.

זאַכאַרי האָט אויפגעעפנט דאָס פּאַפּיר און געפונען אין זיין האַנט דריי ווייסע רויזן פון אַן אומבאַפלעקטער ווייסקייט. די טוי־טראָפּנס פון אַרויסגעשפּריצטן וואַסער זענען ווי טרערן געהאַנגען אויף די רויזן-אויגן־בלעטלעך.

— פון וועמען?

— נישט געזאָגט.

— ווו איז ער? — לאָזט זיך זאַכאַרי לויפן צו דער טיר.

— אוועק, געווען באַצאָלט פאַרן שליחות.

זאַכאַרי האָט געהאַלטן די בלומען, ווי אַ זינדיקער מענטש אַ ספר־תּורה; מורא געהאַט זיך צוצורירן צו זיי: ער האָט געוווסט, פון וועמען זיי קומען.

אַ גלוסטונג האָט אים אָנגענומען צו באַרירן די אומשולדיקע פּייכטע רויזן מיט זיינע אייגענע הענט, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט דורך זיי רייניקן — נישט געוואַגט.

— נעם, שטעל עס אין וואַסער, — זאָגט ער צו דער דינסט און כאַפּט באַלד צוריק, — ניין, איך וועל זיך שוין דערמיט אַליין אָפּגעבן. קאָנסט גיין צו דיין אַרבעט.

זאַכאַרי האָט זיך אַרומגעטראָגן מיט די רויזן און נישט געוווסט, וואָס מיט זיי צו טון... ער האָט געהאַט דאָס געפיל, ווי ער איז קרעציק און עס האָט זיך אָנגערירט אָן אים אַ פינגער פון אַ ריינעם. אַ ציטער איז דורכגעגאַנגען דורך זיינע גלידער און גלעקן, אַ ציטער, וואָס האָט גערייניקט, געלייטערט און געהיילט.

דער טעלעפאָן האָט געקלונגען.

באַשטימט נישט צוצוגיין. געוווסט, ווער עס שטייט ביי דער צווייטער זייט דראָט, אַזוי ווי מען קאָן דורך דעם טעלעפאָן נישט בלויז הערן, נאָר אויך זען. נאָר דער טעלעפאָן האָט געמאָנט און געטריבן צוצוגיין, כאָטש מיט אונטערגעשניטענע פּיס און אַ בלוטלאָז פּנים.

איר שטימע איז איצט געווען נישט ענערגיש, ווי נעכטן, נאָר ציטערדיק. ער האָט דערפילט אין איר שטימע דאָס קלאַפּן פון איר האַרץ און געזען, ווי זי פאַרשליסט אירע אויגן מיט אירע אויגן־הערלעך. קלאָר אָבער

האָט ער דורכן טעלעפאָן געזען אירע אראָפּגעבויגענע שווארצע ברעמען.

— דאָס זעגט איר, זאַכארי גאווריליאָוויטש? גאָט צו דאַנקען. קומט, איך בעט אייך, קומט, ווי שטענדיק, ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען. ניין, קומט גלייך, זאָפאָרט; איך מוז אייך זען.

— ווי אזוי קאָן איך?

— ווי אזוי קאָן איך? און איך בין דאָך בלויז א פרוי. פאַרוואָס זאָל איך טראָגן דעם גאנצן יאָך אליין?

— אָלגא מיכאַילאָוונא, דאָס האָט איר מיר געשיקט רויזן און ווייסע?

— יאָ, דאָס האָב איך אייך געשיקט רויזן און ווייסע, — האָט איר שטימע צוריקגעקריגן איר פעסטקייט.

זאַכארי איז שטיל געבליבן.

— זאַכארי, קומט דעם אויגנבליק, איך האָב א גאנצע נאכט געבאָדן זיך אין אנגסטן; קומט, זייט שטארק, זייט גובר אלץ. קומט, איר מוזט, אז נישט — גאָט ווייסט, וואָס איך וועל טון.

זאַכארי האָט געשוויגן.

— פאַרוואָס שווייגט איר? פאַרוואָס פייניקסטו מיך אזוי, — איז זי איבערגעגאַנגען אויף „דו". — איך בין דאָך אין אלעם שולדיק. איך, איך, איך! — האָט זי כמעט געשריגן דורכן טעלעפאָן, און מען האָט געהערט, ווי איר האַרץ ליגט אין רערל פון טעלעפאָן.

— איך קום, איך קום, איך קום די מינוט! — האָט זאַכארי אָפּגעענטפערט.

— און גלייך אין מיין צימער. איך וואַרט אויף אייך.

ער האָט שנעל געמאַכט זיין טואלעט, אויף גיך אויסגעטרונקען עפּעס צו שטארקן זיך, און גענומען א דראָשקע און געהייסן זיך אייליק פאַרפירן אויף קאַזאַנסקאַיאַ צו אָלגא מיכאַילאָוונאַס וווינונג.

זי האָט אים כמעט דערוואַרט ביי דער טיר פון איר צימער און האָט אויסגעשטרעקט צו אים א בלייכע האַנט פון איר לויזן, אראָפּהענגענדיקן מאָרגן-ראָק, אין וועלכן זי האָט זיך געפונען. די האַנט איז געווען אויסער-געוועהנלעך בלייך, ווי עס האָט זיך אים אויסגעוויזן. ער האָט געקוקט אויף איר פּנים און ער האָט זי כמעט נישט דערקענט. א העלפט איז געוואָרן פון איר איבער איין נאכט. איר פּנים — בלוטלאָז, ווי עס וואָלט זי ווער געמוטשעט. דערביי אָבער האָט איר פּנים אין דער בלייכקייט אויסגעזען

נאָך פיל איידעלער און צוציענדיקער. א דערוואָרבענע דערפאַרונג, ביז איצט נישט באַקאַנט, האָט געלאָזט א צייכן אויף איר, ווי דאָס פּנים פון אַ בלייכער כלה „צומאַרגנס״. אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים געקוקט אין די אויגן אריין מיט אַזאַ פרייען, נאָענטן בליק, אַז זאַכאַרי האָט מיט איינמאָל דערפילט דורך דעם בליק די גאַנצע נאָענטקייט, וואָס האָט זיך איינגעוועבט צווישן זיי.

— איך ווייס פון אַלעם, זאַכאַרי; איך ווייס, וואָס איר האָט געטראַכט די נאַכט, וואָס איר האָט איבערגעלעבט. איך ווייס אַלץ. איך האָב זיך געפּייניקט אין שרעק מיט אייך צוזאַמען. זעט, מיין האַרץ האָט נאָך נישט אויפגעהערט צו קלאַפּן. — זי האָט צוגעפירט זיין האַנט צו דעם זיידענעם פון איר שלאָף־ראָק. — אַזוי אַ גאַנצע נאַכט, אַ גאַנצע נאַכט, ביז איך האָב אייך דערלעבט צו זען מיט מיינע אייגענע אויגן, גאָט צו דאַנקען!

— פאַרוואָס האָט איר זיך געשראָקן? — האָט זאַכאַרי געזאָגט און אויסגעמיטן איר בליק.

— איך ווייס נישט. מיין האַרץ האָט מיר עפּעס נישט גוטס געזאָגט. און איך האָב גאָט געבעטן פאַר אייך. איר זענט דאָך גאָרנישט שולדיק. איר זענט דאָך אַ קינד, אַ ריין, אומשולדיק קינד. איך, איך, איך! — האָט זי זיך געקלאַפּט אין האַרץ, און איז דערביי רויט געוואָרן, ווי אַ כלה־מיידל.

— אַלגאַ! — האָט זאַכאַרי אויסגעשריגן, — וואָס טוט איר? איך בין דאָך אַ נידערטרעכטיקער מענטש; איך טאָר דאָך נישט לעבן, און אַ פּחדן אויך, וואָס האָט נישט גענוג מוט געהאַט צו זיין געמיין לעבן אַן ענדע צו מאַכן!

— ניין, ניין, — פאַרשטעלט זי אים דאָס מויל מיט איר האַנט, — דו ביסט אַן אומשולדיקער, אַ ריינער! דו ביסט דאָך אַ קינד, אַ פאַרוואָרלאָזט קינד, וואָס איך האָב גענומען צו מיר, איך בין אין אַלעם שולדיק. דאָס האָב איך אַלצדינג געטון; איך, איך אַליין, כדי דיך געזונט צו מאַכן, כדי דיך אויסהיילן. און איצט ביסטו געזונט און געלייטערט און אויסגעהיילט. און איך שעם זיך נישט, וואָס איך האָב עס געטון. ניין, איך שעם זיך נישט. יעדע איינע וואָלט עס געטון. איך האָב געזען, ווי דו האָסט זיך

געמוטשעט... און נישט געקאָנט, — לייגט זי צו די לעצטע ווערטער פאַר־שעמט און פאַרשמאַכט.

זאַכאַרי האָט פאַרביסן זיינע ליפּן און האָט זיך נישט געקאָנט העלפן, אַז זיינע טרערן זאָלן נישט אַרויסשפּריצן אויף זיינע אויגן־ראַמען.

— און איצט מוז אַלץ פאַרגעסן ווערן, אַראָפּזינקען אין דער נאַכט אַריין, אויסגעלאָשן ווערן אויף שטענדיק, אויף שטענדיק אין געדאַנק, אין זכרון — אין אַלע חושים. גאָרנישט טאָר דערפון איבערבלייבן, אַלץ מוז פאַרגעסן ווערן, אַזוי ווי עס וואָלט מיט דיין אייגענער געבווירענער־מוטער געשען, — לייגט זי צו אין אַ סודותדיקער שטילקייט.

זאַכאַרי שטייט אין שווייגן, און די גרימאַסע פון טרוקענעם געוויין שניידט, פאַרקרימט זיין אויבערשטע ליפּ.

— זאָגסט עס מיר צו?

— יאָ! — זאָגט זאַכאַרי אין צושאָקלען מיטן קאָפּ.

— פאַרן גליק פון אונדזער משפּחה, — לייגט זי צו.

— יאָ, — ענטפערט אָפּ זאַכאַרי.

זי האָט גענומען זיין קאָפּ און ווידער צוגעבויגן; אַוועקלייגנדיק אים אויף איר ברוסט, פאַרמאַכט זי די אויגן און שטייט אַזוי אַ ווײַלע. דאַן זאָגט זי ווי צו זיך:

— ווער וועט מיך משפּטן דערפאַר, וואָס איך האָב געטון פאַר מיין קראַנק קינד?

און דאַן קושט זי אים מוטערלעך אויפן שטערן און ווישט זיך די אויגן מיט איר געהאַפטן טיכל.

זאַכאַרי האַלט זי אין איין אָנקוקן, ווי אַ שטומע חיה, וואָס קאָן נישט רעדן.

— נו, און איצט גיי אַריין צו ניגאָטשקען; זי איז זייער טרויע־ריק, פאַרענטפער זיך, פאַרוואָס דו ביסט נעכטן צו זיי נישט אַרויס־געקומען. זאָג, וואָס דו קענסט, לייקן, פאַר דעם גליק פון אונדזער משפּחה.

— אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ, נישט איצט, נישט איצט.

— דו מוזט. אַלץ מוז אָפּגעווישט ווערן מיטאַמאָל, ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען. (דאַן איז זי שטייף געוואָרן, אויסגעצויגן זיך אין איר גאַנצער לענג און האָט געזאָגט מיט אַ זיכערן, פעסטן טאָן, קוקנדיק

אים גלייך אין די אויגן אריין, אזוי ווי זי וואָלט געוואָלט מיט דעם וואָרט אַלץ אָפּמעקן:) — זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, צווישן אונדז איז גאָרנישט געווען. פאַרשטאַנען?

— גאָרנישט געווען, — האָט זאַכאַרי אָפּגעענטפערט אין דער שטיל.

זי האָט אים אָנגענומען ביי דער האַנט, און צוגעפירט צו דער טיר פון איר צימער און צוגעלייגט שוין מיט אַ זיכערדיק מוטער-פריינטלעך שמייכעלע:

— זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, ניגאַטשקאַ וואַרט אויף אייך, — און זי האָט אים געוויזן אויף דער טיר פון קאָרידאָר. זאַכאַרי האָט זיך פאַרבויגן פאַר איר טיפער, ווי אַן אנדערשמאָל, און פאַרלאָזט איר צימער, און אונטער איר באַפעל איז ער געגאַנגען אויספירן איר געבאָט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז געבליבן שטיין, ווען זאַכאַרי האָט זי פאַרלאָזט אין דער טיר, ווו זי האָט אים באַגלייט, האָט פאַרזשמורעט אירע אויגן און איז געשטאַנען אַזוי אַ ווײַלע אין נאָכקלערן.

דאַן האָט זי זיך אויפגעוועקט און איז צוריקגעגאַנגען מיט דער גאַנצער רואיקייט פון איר מוטערלעכקייט צו דער טעגלעכער באַשעפטיקונג.

קאַפּיטל 10

געביטן זיך מיט די ראָלן

דערמוטיקט דורך אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס ווערטער, האָט זאַכאַרי אָנגעקלאַפּט אין דער טיר פון זיין כלהס שטוב.

— ניגאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ — מען קאָן צו אייך?

— דאָס זענט איר? — וווּנדערט זי זיך, ווען זי דערזעט אים — און שוויגט.

ער האָט זי געפונען נאָך אין איר מאָרגן-קלייד, כאָטש עס איז שוין געווען נאָך האַלבן טאָג — אין אירע פּיזשאַמעס, אין איר אויסגעהאַפּטענעם יאַפּאַנעזישן שלאָף-ראָק, אירע האָר צעוואָרפן אין טויזנ-

טער קליינע קוואלן לאָקן. אירע אויגן זענען געווען רויט — ווי עס האָט זיך אויסגעדאכט זאכארין — פון וויינען. זי האָט זיך אפילו נישט גע־מיט צו באהאַלטן זיי פון אים. איר פּנים איז נישט געווען געפּודערט, און האָט איצט געהאַט די גאַנצע פרישקייט פון איר יונגער הויט, כאָטש זי איז געווען אויסערגעוועגלעך בלייך. זי איז געזעסן אין אירע אָריענ־טאַלישע מאָרגן־שטעקשיך אונטער זיך, ווי אַן אָריענטאַלישע פּרינצע־סין, אַנגעשפּאַרט איר שווארצן קאָפּ האָר אויף די איידעלע געל־העלע פעלדער פון בוכארישן דיוואַן, וואָס איז געהאַנגען פאַר איר קאַנאַפּע, און האָט גערויכערט נערוועאיש, פאַרצוקט אַ ציגאַרעט פון אַ לאַנגן ציגאַרן־שפּיץ.

אין זאכארים אויגן האָט זי אויסגעזען באַנייט. קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזאַ ערנסטע און פאַרטראַכטע, און איר בלייך געזיכט האָט מיטאַמאָל זיין האַרץ פאַרקלעמט.

— נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ — איך בין געקומען אייך איבערבעטן פאַר דער נעכטיקער פאַרנאַכלעסיקייט. — איך האָב זיך פאַרבלאָנ־דזשעט אין די גאַסן און נישט געוווּסט, אַז איר וואַרט אויף מיר, — האָט ער געזאָגט, וווּנדערנדיק זיך איבער דעם, וואָס ער האָט אַזוי לייכט געפונען לשון.

— אָ, איבער דעם, נישט באַדאַרפט זיך מיען אַזוי פרי. מיר האָבן זייער גוט די צייט פאַרבראַכט מיט אייער פּאַפּאַטשקען.

זיי האָבן ביידע געשוויגן אַ ווײַלע.

נינאַ האָט זיך פּלוצלינג אויפגעהויבן פון איר דיוואַן און נערוועע־איש זיך איבער איר צימער אַרויף און אַראָפּ געדרייט, ווי עפּעס רעדנ־דיק צו זיך.

— באַדויער פון גאַנצן האַרצן — וואָס פאַרזוימט די געלעגנהייט.

— לייגט ער צו, נישט ווייסנדיק, וואָס ער רעדט.

— און ווו האָט איר די צייט פאַרבראַכט דעם ערשטן פרילינגס־טאָג?

— אָ, פאַרשידן, — שטאַמלט ער פאַר זיך.

נינאַ האָט זיך פּלוצלינג אָפּגעשטעלט נעבן אים און געקוקט אים אין פּנים אַריין.

— זייט זיך מודה — דאָס האָט אייך מאַמאַטשקאַ געשיקט צו

מיר. — פון אייער אייגענעם ווילן — וואָלט איר דאָך נישט געקומען,
— און ווי רעדנדיק צו זיך אַליין, לייגט זי צו:
— אָבער דאָס קאָן דאָך נישט ווייטער אַזוי אָנגיין? — עס מוז דאָך איינמאָל פאַר אַלע מאָל אַ סוף נעמען.
— דאָס מאָל מאַכט איר אַ טעות. דאָס מאָל בין איך געקומען פון מיין אייגענעם ווילן, פון מיין אייגענעם געדאַנק, — האָט ער געזאָגט, און זיין שטימע האָט געקלונגען אויפריכטיק.
נינאָטשקאָס פּנים האָט זיך מיטאַמאָל געענדערט. אַנשטאָט די קאַלטקייט, די ביטערקייט, די פאַרעמדקייט, וואָס האָט ביז איצט אויסגעדריקט איר מינע — איז איר פּנים וואַרים געוואָרן און ליידנדיק. אירע באַקן האָבן זיך צוזאַמענגעצויגן, ווי צו אַ פייף. זי האָט זיך געשטאַרקט אויסצומיידן די גרימאַסע פון צער, וואָס האָט זיך געשניטן אויף איר ווייכער ליפּ און לאַנגער גאָמבע. עס איז איר נישט געלונגען. זי האָט זיך פאַרמישט, ווי זי וואָלט אַ טרער אַראָפּגעשלונגען און זי איז איר שטעקן געבליבן אין האַלדז. אירע אויגן האָבן געהאַט אין זיך דעם חלב-גלאַנץ פון וויינען — דערביי אָבער האָבן זיי געשמייכלט.
זי האָט זיך ווידער אָפּגעשטעלט נעבן אים, און ווידער געקוקט אים אין פּנים אַריין. דאָס מאָל נישט פאַרשנדיק, נאָר באַהאַרציקט און בעטנדיק, און זי האָט זיך אָנגערופן מיט אַ צעבראָכענער שטימע:
— זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, וואָס האָב איך אייך געטון אַזעלכעס? פאַרוואָס האַלט איר מיך אין איין שטראָפן?
— זאַכאַרי האָט געשמייכלט נאַריש.
— איך אייך שטראָפן? — וואָס רעדט איר זיך איין?
— יאָ, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש... יאָ, יאָ, איר גייט אַרום, ווי גאָט אַליין וואָלט אייער ריכטיקער פאָטער געוועזן, און ער האָט אייך געשיקט איבער דער ערד, איבער די מענטשן אַ שופט צו זיין. וואָס משפּט איר מיך? וואָס האַלט איר אין איין האַלטן די וואָגשאָל איבער מיין קאָפּ? געוויס, געוויס בין איך זינדיק. געוויס. — נו, איז וואָס? צו אייך און צו מאַמאָטשקען קאָן זיך קיינער נישט גלייכן. איך בין שוין אַזאַ נאַטור. און לאָמיך אייך זאָגן גאַנץ אָפן, ווען איר האָט אַזאַ מיינונג וועגן מיר, ווען איר האַלט מיך אין איין וועגן — אין איין טראַכטן איבער מיר — פאַרוואָס מיידט איר מיך נישט אויס? — עס קומט דאָך אויס,

זוי איר וואָלט זיך געווען געפרייט אויף דעם, וואָס איך קאָן נישט צו־קומען צו אייער הויך. איך ווייס נישט, צי אַלע ריינע מענטשן האַנד־לען אַזוי ווי איר, צי אַלע ריינע מענטשן קוקן אַזוי אויף די אַנדערע, מיט אַזעלכע אויגן ווי איר... אויב אַזוי — וויל איך נישט זיין קיין ריינער מענטש, בין איך שוין צופרידן, אַז איך בין אַזעלכע, ווי איך בין — און איך וועל באַלד אין גיהנום קומען.

זי האָט גערעדט פלינק, מיט פייער, מיט אויפרעגונג, מיט ביטער־קייט. — אירע האָר האָבן זיך צעוואָרפן דערביי, און עס האָט זיך אַנט־דעקט אַ קלאַפּע פון איר מאָרגן־ראָק און אַרויסגעוויזן די רונדיקייט פון איר ברוינער נאַקעטער פּלייצע.

מירקין איז געשטאַנען אין מיטן שטוב און געלאָזט פאַלן איבער זיין קאָפּ אירע ווערטער, ווי שטיינער — ביז זי האָט זיך איינגעשטילט. דאַן האָט ער זיך אָנגערופן רואיק, ווי פלעגמאַטיש אַ ביסל, נישט אויפ־הערנדיק נאַריש צו שמייכלען.

— דאָס איז אמת, איך האָב אייך געמשפּט. איך פאַרלייקן דאָס נישט, נאָר ווייסט איר דען נישט, אַז אַלע וואָס טראָגן אַליין לאַסטן — זענען די ערשטע צו משפּטן אַנדערע? אַלע, וואָס זענען אַליין אָנגע־לאָדן מיט זינד.

עס איז מער געווען דער טאָן, דער שטילער און ערנסטער, ווי זיי־נע ווערטער, וואָס האָבן זי פאַרוואונדערט. זי איז שוין איצט געזעסן צוריק אויף איר דיוואַן, און האָט אים אַ ווײַלע אָנגעקוקט פאַרשנדיק — דאַן איז זי מיטאַמאָל איבערגעגאַנגען אין אַ נערוועאיש לאַכן, אין אַן אומנאַטירלעכן.

— איר זינדיק? איר אַ שוואַרצע נשמה — וואָס פּלאַפּלט איר, זאַכאַריושקאַ? איר זענט דאָך אַן אומשולדיק קעצל, וואָס האַלט זיך יעדע ווײַלע אין איבערוואַשן מיטן צינגל.

זאַכאַרי האָט איר צוריק אָפּגעענטפערט מיט אַ פרעגן שמייכלדיקן בליק.

— פון וואַנען ווייסט איר, וואָס ביי מיר טוט זיך?

זי איז אַ ווײַלע ערנסט געבליבן, נישט אויפהערנדיק צו שמייכ־לען.

— יאָ, ווער קאָן וויסן? מען זאָגט, אַז שטילע וואַסערן גראָבן טיף. — נאָר אויב עס איז אַזוי, בין איך צופרידן.

— יאָ, — ענטפערט אָפּ זאַכאַרי, — איך האָב אָפּטמאָל נאָכגע־קלערט נאָך אייערע ווערטער, וואָס איר פלעגט זאָגן וועגן די געדעכטע. איר ווייסט, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, איך האָב זיך איבערצייגט, אַז איר האָט רעכט. נישט שטענדיק זענען די געדעכטע געלייטערטע.

זי איז דערשטוינט געבליבן.

— וואָס איז עס מיט אייך היינט? איר אין דער ראָלע פון אַ מתוודהדיקן! ווארפט עס אַוועק, אַ נישט בין איך אייך גרייט צו גלויבן.

— לאַכט זי. — איר, זאַכאַריושקאַ, אין דער ראָלע! ניין, אַזוי בין איך אייך נישט געוווינט צו זען, — לאַכט זי הויך.

זאַכאַרי העלפט איר מיטלאַכן.

— נו, גענוג זיך געשלאָגן מיטן שטערן אין פאָדלאָגע. איך בין נישט קיין פּאָפּ, פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין. אַז איר האָט עפּעס — באַהאַלט עס, עס וועט אייך בעסער מאַכן. קומט בעסער דאָ אַהער צו מיר. וואָס שטייט איר דאָרט אין מיטן מיטן שטוב, ווי אַ תשובה־טוענ־דיקער? קומט דאָ אַהער, אַז איר זענט שוין געקומען. דערציילט מיר בעסער, וואָס האָט איר נעכטן געטון אַ גאַנצן טאָג. מיר האָבן אייך גע־זוכט. אין ערגעץ נישט געווען אייך אויסצוגעפינען. אַ שאָד! געפאָרן זענען מיר מיט אייער פּאַפּאָטשקען אין „נאָוואַיאַ דערעווניאַ". אָך, ווי שיין עס איז געווען אַלץ אין דרויסן! שטעלט אייך פאָר — די פעלדער הייבן שוין אָן צו גראָזן, נאָך ליגט דער שניי, און עס סטאַרטשען שוין אַרויס גרינע קעפּלעך, און דאָס געזייעכץ קוקט שוין גרין אַרויס, און די ערד איז שוין אַזאַ אָפענע, אַזאַ וואַרימע, אַזאַ פייכטע. אָך, ווי גוט עס איז צו זיין אויפן לאַנד, ווען דער פרילינג קומט. איך האָב קיינמאָל נישט געוווּסט דערפון, אַז די נאַטור קאָן אַזוי אָפּוואַשן און אויפפרישן. מיר האָבן זיך דאָך ביידע געפילט, פּאַפּאָטשקאַ און איך, ווי ניי־גע־בוירענע. איך האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז גבריאל חיימאָוויטש האָט אַזוי ליב פעלדער און ביימער. ביי יעדן פויער האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און פאַרפירט מיט אים אַ געשפּרעך וועגן זריעה. אָך, ווי עס רועט זיך אויף די פעלדער, ווי דער מענטש אַרבעט. דאָס גאַנצע דאָרף איז אויף דער ערד: די ווייבער, די קינדער, די מענער. און ווייסט איר, זאַכאַריושקאַ,

אז מען קוקט זיך אזוי צו, ווי דאָס אַלץ אַרבעט — ווערסטו פאַרשעמט פאַר דיין ליידיקגיין. צום ערשטן מאָל בין איך פאַרשעמט געוואָרן פאַר מיין לעבן. איך בין דאָך אייגנטלעך אַ פּאַראַזיט, מיר אַלע זענען פּאַ־ראַזיטן. גוט אַזוי אויסצובאָדן זיך איינמאָל אין ווינט, אין פעלד — און זען אַרבעט. דו ווערסט גאָר אַ ניי- געבוירענער. נישט אַנדערש, זאַ־כּאַריושקאַ, מיר מוזן יעדעס יאָר פאַרברענגען אַ שטיק צייט אויפן דאָרף. עס איז דאָך אַזוי ווי גאָט דינען — ווי אין אַ קלויסטער זיין. דער מענטש ווערט געלייטערט פון אַלע זיינע זינד דורך דעם אָנבליק פון רויען פעלד. ווייסט איר דורך וואָס? — דורך דער טרויעריקייט פון דער נאַטור. עס איז ווי די נאַקעטע פעלדער וואָלטן טרויעריק זיך געפרייט, געלייטערט זיך פון ווינטער. איר, זאַכאַריושקאַ, וועט אפשר נישט פאַר־שטיין. איר זענט סיי ווי סיי שטענדיק אַ געוואַשענער, אַ געצוואָגע־נער. איך מיט אייער פאָטער האָבן דאָס פאַרשטאַנען. מיר, מענטשן פון שטאָטישן „קאַבאַק”, וואָס מיר פּרעגלען זיך דורכן יאָר אין רויך, אין פּערפום פון קאַבאַרעטן, — מיר באַדאַרפן אָט דאָס לייטערנדיקע טרויע־ריקע פרייען זיך פון דער נאַטור.

זאַכאַרי איז געזעסן מיט צוגעמאַכטע אויגן און צוגעהערט זיך צו איר פּריילעכער, קינדישער שטימע, וואָס האָט אָפּגעקלונגען, ווי איר שטימע וואָלט זיך דורכן נעכטיקן טאָג געוועזן געוואַשן אין די פרישע קוואַלן, אין די ווינטן, וועגן וועלכע זי האָט דערציילט. עס האָט גאָר אַנדערש געקלונגען. ער איז געזעסן מיט פאַרמאַכטע אויגן און אַריינ־געקוקט אין זיך. און אַ וווּנדערלעכע זאַך: קיין חרטה־געפיל האָט שוין מער נישט גענאָגט אין אים. ער האָט זיך געפילט ווי געלייטערט דורך אירע ווערטער.

— וועגן וואָס קלערט איר, זאַכאַריושקאַ? — זאָגט זי, אַדורכ־פירנדיק אירע פינגער צווישן זיינע האָר.

— איך קלער וועגן טרויעריקן פרייען זיך פון דער נאַטור, — זאָגט ער פון זיך.

— יאָ, עס איז אַזוי. איך ווייס נישט, פאַרוואָס דער נעכטיקער טאָג האָט אויף מיר אַ גרויסע ווירקונג געהאַט. עס איז דאָך לעכערלעך, עס איז אַזוי ווי איך וואָלט זיך פאַר וועמען מתוודה געוועזן. אַ גאַנצע נאַכט בין איך געלעגן און געקלערט וועגן זיך. איך פאַרשטיי אייך

איצט, זאַכאַריושקאַ — איך פאַרשטיי אייער קוקן אויף מיר, אייער משפּטן מיך. יאָ, איר האָט רעכט: איך בין דאָך געווען אַזאַ מיאוסע, ווי אַזוי האָט איר מיך געקאָנט גערן האָבן, איר מיט אייער שיינקייט! יאָ, איך זע זיך איינגאַנצן איצט, — איך וויל זיך ענדערן, זאַכאַריושקאַ, איינגאַנצן ענדערן. העלפט מיר צו ענדערן זיך, — זאָגט זי, און באַהאַלט איר שוואַרצן קאָפּ אין זיין ברוסט, און שטאַמלט אַרויס פון דאָרט: — איר זענט אַזאַ ריינער, איך בין אייך נישט ווערט...

זאַכאַרי האָט געשוויגן. אויף די ליפּן איז געלעגן אָנגעגרייט אַ וואָרט, אַ שרעקלעך וואָרט, נאָר אַן אינערלעכער אינסטינקט, פיל שטאַרקער פון אים, איז, ווי אַמאָל, געשטאַנען איבער אים און געהאַלטן וואַך — און פאַרמאַכט אים די ליפּן...

מיטאַמאָל נעמט זי אָוועק איר לאַכנדיק פּנים און ווישט זיך אָפּ מיט דער נאַקעטער האַנט די אַרויסגעשפּראָצטע טרערן אויף דער שיין פון איר שמייכל.

— זייט מיר מוחל, זאַכאַריושקאַ, איך בין אַ נאַר. איר ווייסט, זאַ־כאַריושקאַ, וואָס איך האָב באַשטימט: ניין, נישט לעבן ווי צוויי באַ־זונדערע מענטשן, אַז קיינער זאָל קיינמאָל ביים אַנדערן גאָרנישט פרעגן. פון נעכטן אָן האָב איך אַנדערש אָפּגעמאַכט: צווישן אונדז טאָר קיינ־מאָל קיין סודות נישט זיין. מיר וועלן לעבן איינער אין אַנדערנס לעבן. מיר וועלן גאָר אַנדערש לעבן, ווי אַלע היינטיקע. מיר וועלן זיין אַלט־מאָדישע, ריכטיקער — מאַן און ווייב. נישט אַזוי, זאַכאַריושקאַ?

זאַכאַרי האָט געשמייכלט:

— ווי איר ווילט.

— זאָגט מיר, וואָס האָט איר נעכטן געטון? איך וויל אַלץ וויסן.

— נעכטן, — קלערט ער אַ ווײַלע, ווי ער וואָלט זיך וועלן דער־מאָנען, — אָ, גאָרנישט באַזונדערס. אַרומגעשלייכט זיך איבער די גאַסן, געזען, ווי דאָס אייז שווימט איבער דער „ניעוואַ", דערנאָך צווישן פּסח־עולם אויף „ניעווסקי". אין אָוונט האָב איך פאַרבראַכט מיט אַלגאַ מי־כאַילאָוונען.

נינאַ האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, האָט זיך פאַרשעמט אַליין פאַר זיך און פאַרשוויגן, נאָר מיט קיין אַנדער וואָרט האָט עס זיך נישט געלאָזט איבערטוישן — איז אַריינגעטראָטן אַ הפסקה אין זייער

שמועס, אַ הפסקה, וואָס האָט ביידן דערנערווירט. נאָר קיינער פון זיי האָט נישט געוווּסט ווי די הפסקה אָוועקצושאַפן.

זי האָט אויסגעשטרעקט צו אים אירע גרויסע אויגן, און אים אָנגעקוקט. זאַכאַרי האָט אַליין נישט געוווּסט, צי זי לאַכט, אָדער זי וויינט.

שליסלעך האָט זי געזאָגט מיט מיטלייד, איבערפירנדיק אירע פינגער צווישן זיינע האָר:

— און פאַרוואָס זענט איר אַזוי בלייך, זאַכאַריושקאַ?

— זאַכאַרי האָט געשמייכלט:

— איך בין בלייך? — נישט געוווּסט דערפון.

אויף דעם האָט זיך נינאָטשקאַ צעלאַכט.

— ווי סענטימענטאַל איך בין היינט. אַלץ דער נעכטיקער פרילינגס־טאָג שולדיק. עס איז אַזוי ווי מיר וואָלטן זיך געטוישט מיט די ראָלן. אויף מיר האָט דער ערשטער פרילינגס־טאָג געווירקט סענטימענטאַל און אויף אייך עפּעס אַנדערש.

— ווי אַנדערש? — פרעגט זאַכאַרי נייגיריק.

— כ'ווייס נישט. איר קומט מיר עפּעס פאָר היינט אַזוי פרעמד, אַזוי אַנדערש — איך דערקען אייך נישט. וואָס איז דאָס געשען מיט אייך נעכטן?

— ווי אַנדערש? — האַלט זאַכאַרי אין איין איבערחזרן זיין פראַגע.

— שווער צו זאָגן, — קוקט זי אים אָן באַפרעמדט, — ווי עס וואָלט אייך ווער... קאָן נישט ווּיסן, מ'דאַרף פרעגן מאַמאָטשקען, וואָס עס איז נעכטן געשען מיט אייך. (און זי לויפט צו צו דער טיר און הייבט אָן צו רופן):

— מאַמאָטשקאַ, מאַמאָטשקאַ, מען קאָן צו אייך?

— וואָס טוט איר? — שרייט אויס זאַכאַרי מיט אַן אומנאַטירלעכער שטימע.

נינאָטשקאַ ווערט בלייך, קוקט אים אָן פאַרווּנדערט און זאָגט ווי פאַר זיך:

— זייט מוחל, נישט געוווּסט, אַז עס איז אַזוי ערנסט.

— וואָס ערנסט? — נאָר נאָך וואָס מאַמאָטשקען אינמיטן דרינגען? נינאָטשקאַ ווערט פאַרשעמט.

— זייט מוחל, איר זענט דאָך געוווינט מיט מאַמאַטשקען. איר פּאָרטרעט דאָך איר מער פון מיר.

זאַכאַרי האָט געשוויגן.

***

שפּעטער אין אָוונט האָט זיך אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס צימער גע־פונען גבריאל חיימאָוויטש. ער איז געקומען דורכרעדן זיך מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען איבער אַ משפּחה־ענין, וואָס איז נוגע דעם יונגן פּאָר. ער האָט זיך אָנגערופן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען:

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר ווייסט, וואָס איך האָב היינט געזאָגט מיין זון? יונגערמאַן, האָב איך אים געזאָגט, דו באַדאַרפסט חתונה האָבן, „וואָס פריער איז בעסער". און פון דעם, ווי די יונגע מענטשן פירן זיך אויף, זע איך איין, אַז מען באַדאַרף נישט לאַנג פּאַרציען. דענקט איר נישט אַזוי?

— יאָ, איך מיין, אַז איר האָט רעכט, — זאָגט אָלגאַ מיכאַילאָוו־נאַ, און אַ רויטלעכע שיין, ווי אַ לעצטער בליאַסק פון אַן אונטערגייענ־דיקער זון אויפן הימל, צינדט אָן אירע באַקן און מישט זיך באַלד אויס מיט דער איידעלער ווייסקייט פון איר הויט.

קאַפּיטל 11

„ווידער אויף דער קוואַסנעצאָוואַס וווינונג"

גבריאל חיימאָוויטש האָט געלאָזט וויסן דעם זון, אַז ער האָט גע־קריגן אַ ידיעה פון אַקימאָוון, אַז דער עסק פונעם יידישן סאָלדאַט, וואָס איז פאַרשיקט געוואָרן אין „אַרעסטאַנטסקע ראָטע", ווייל ער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו עסן טרפהס, וועט פאַרגעבראַכט ווערן פאַרן צאַר אין „פּעטערהאָף" אין פאַרלויף פון די נאָענטסטע טעג. דער עסק וועט צו־געשיקט ווערן דעם צאַר דורך אַקימאָוון (וועלכער ווערט צום ערשטן מאָל צוגעלאָזן אין הויף). די גאַנצע זאַך, וועלכע איז עפּעס באַקאַנט געוואָרן אין די הויפישע קרייזן אויך דורך אַנדערע אומבאַוווסטע קוועלן

(גבריאל חיימאָוויטש האָט נישט געוווּסט פון דער „קוואַסנעצאָוואַס אינ־סטיטוט"), האָט געמאַכט אַ רושם אין די אָפיציעלע קרייזן, און עס זע־נען דאָ אַלע אויססיכטן אויף דערפאָלג.

— און איצט, מיין יינגל, קאָנסטו אַוועקגיין צו דיין יידענע פון דער פוילישער פּראָווינץ, ווי זי הייסט דאָרט, און איר לאָזן וויסן דער־פון. זאָל זי בעטן, אַז עס זאָל אָפּלויפן גוט.

מירקין, וועלכער איז די לעצטע וואָכן געווען אַזוי פאַרנומען מיט זיך אַליין, האָט אינגאַנצן געהאַט פאַרנאַכלעסיקט זיין פּראָפעסיאָנעלע באַשעפטיקונג, און איז נישט מער געווען באַהאַוונט, וואָס עס טוט זיך ביים בארימטן אַדוואָקאַט. זייט ער האָט דאָס פאַבריקע מאָל באַזוכט דאָס הויז פון דער „קוואַסנעצאָוואַ", — איז ער מער נישט דאָרט גע־ווען. היינט, נאָך דעם פאַטערס ידיעה, האָט ער זיך געקליבן אַהינצוגיין, כדי צו ברענגען פּערזענלעך די בשורה צו דער יידענע, מיט וועלכער ער האָט זיך אין אַ־הויב געהאַט אַזוי אינטערעסירט.

ביי דער „קוואַסנעצאָוואַן" אויף קוואַרטיר האָט ער כמעט נאָך גע־פונען אַלע אייננווינער, ווי פריער. די עסקים פון די באַשולדיקטע האָבן זיך זייער לאַנגזאַם באַוויגן, געוואַנדלט פון איין פּאַלאַטע צו דער אַנ־דערער — און עס איז אָפּטמאָל אויסגעקומען די פאַראינטערעסירטע פּערזאָנען צו זיצן חדשים־לאַנג אין פּעטערבורג, ביז זיי האָבן זיך דער־שלאָגן צו עפּעס אַ רעזולטאַט, אָדער אפילו אַן אויפקלערונג אין זייערע עסקים.

אויף דער קוואַרטיר ביי דער „קוואַסנעצאָוואַן" האָט זיך אויך נאָך אַלץ געפונען פרוי הורוויץ פון וואַרשע. די איבערזעצונג פון איר זונס נאָטיצן איז שוין אפילו צוריקגעקומען פון פּראָפעסאָר, און זי האָט זיך געפונען ביי דער זשאַנדאַרמעריע, אָבער צו קיין רעזולטאַט האָט עס נישט געפירט. מען האָט אפילו נישט געוווּסט, ווען דאָס געריכט וועט פאָרקומען. נאָר מען האָט נאָך קיינעם נישט צוגעלאָזט צו אים, פּשוט דערפאַר, ווייל מען האָט נישט געוווּסט, וווּ ער געפינט זיך. די פרוי האָט פאַרלוירן אַ העלפט פון איר וואָג דורך דער צייט, וואָס זי געפינט זיך אין פּעטערבורג. דאָך האָט זי נישט אַרויסגעוויזן קיין שום פאַר־צווייפלונג. פאַרקערט, זי האָט אַלעמען אויף דער קוואַרטיר ביי דער „קוואַסנעצאָוואַן" געמוטיקט מיט איר האַלטן זיך, מיט איר שטאַר־

קייט, מיט איר אָפּטימיסטישקייט. אַ געצאַנקייט און אַ פרייל־עכקייט האָט אַרויסגעשפּראָצט פון דער פרוי, וואָס האָט זיך אויך איבערגע־טראָגן אויף די אַנדערע. פון דער נאַטור זייער ענערגיש און אונטערנע־מונגס־לוסטיק, האָט זי פאַר די איינוווינער פון דעם הויז איינגעאָרדנט אַן אייגענע קיך, און מיט דער הילף פון נאָך אַ פרוי, אַ צווייטע מוטער פון אַן אַנדערן פּאָליטישן באַשולדיקטן, האָט זי אויף אַ בשותפותדיקן אופן צוגעשטעלט פאַר אַלע קוואַרטיראַנטן זייער טעגלעך עסן. עס האָט אויסגעזען, אַזוי ווי זי וואָלט געווען מער פאַראינטערעסירט אין די אומגליקן און גורלות פון די אַנדערע, איידער ווי פון איר אייגן קינד. זי האָט געוווּסט דעם צושטאַנד פון יעדנס עסק, און זי האָט יעדערן אָנ־געיאָגט מיט איר לעבנס־לוסט צו מער ענערגישע שריט. ווען עס האָט שוין געהאַלטן דערביי, אַז יענער זאָל אָפּלאָזן די הענט און פאַרצווייפ־לען, האָט זי צוגעגעבן מוט און שטאַרקייט.

— וואָס פאַר אַ שלימזל זענט איר: און אַז ס'גייט נישט אַזוי ווי מען וויל, לאָזט מען שוין אַלץ פאַלן איבער די הענט? זיי ווילן דאָך נאָר דאָס, אונדז אויסמוטשען, אַז מיר זאָלן איבערלאָזן אונדזערע איי־גענע צו זייער אייגענעם גורל, אונדז פאַרטרייבן פון דאַנען. אַ קרענק אויף זיי, לאָזט זיי נישט רוען, מאַכט גוואַלדן. מען וואַרפט אייך פון איין טיר אַרויס — גייט אין דער אַנדערער אַריין.

און נישט קענענדיק קיין וואָרט רוסיש, נאָר אַ פּויעריש פּויליש (פרוי הורוויץ איז אויפגעהאָדעוועט געוואָרן אין אַ פּוילישן דאָרף), פלעגט זי אָפּשלאָגן די טירן פון אַלע פּאַלאַטעס. וווּ האָט זי נישט אָנ־געשלאָגן? פון אַדוואָקאַטן איז אָפּגערעדט. זי איז געווען ביים פּראָפּע־סאָר, וועלכער האָט געזאָלט מאַכן די איבערזיצונג פון איר זונס אומ־פאַרשטענדלעכע נאָטיצן, און געצוווּנגען אים כמעט, אַז ער זאָל מאַכן אַ פאַלשע איבערזעצונג. זי האָט געווירקט אויף אים מיט אַלעם מעג־לעכן, מיט איר מוטערלעכקייט און מיט איר ווייבלעכקייט: מיט אירע טרערן און מיט איר שמייכל. איצט איז זי שוין אפילו דערגאַנגען, אין וועמענס הענט עס געפינט זיך איר זונס עסק, און האָט זיך דערשלאָגן שוין דאָרטן אַהין. מ'האָט שוין זי אפילו געסטראַשעט מיט אַרויס־שיקן פון פּעטערבורג, נאָר זי האָט זיך פאַר קיינעם נישט געשראָקן, פאַר קיין נאַטשאַלסקען מונדיר.

אויך האָט זיך געפונען אויף דער וווינונג דער מאָדנער הויכער ייד, דער „יושב ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה, וועלכע מען האָט אין ארויסשיקן, — ר' ברוך חאָמסקי. ר' ברוך האָט שוין פון לאַנג גע־וואָלט אוועקוואַרפן די זינדיקע שטאָט. ער איז מיד געוואָרן פון צו־שלאָגן זיך צו די שתדלנים און פון דער וווינונג ביי דער „קוואַסנעצאָ־וען", וועלכע האָט באַליידיקט זיין כבוד: (ער. א פאַטער פון דערוואַק־סענע טעכטער, מוז זיך אויף דער עלטער אויפהאַלטן אין אזא „הויז"), און פון דעם פרעכן פאַרהאַלטן זיך פון די פאַרשידענע באַאַמטע, וועל־כע האָבן זיך געשפּילט מיט אים ווי מיט א באַלאָן, אים געשיקט פון איין מיניסטעריום צום אנדערן. וועגן דעם אויסגאַנג פון דער שתדלנות האָט ער זיך שוין לאַנג מיאש געווען, און וואָלט עס געווען געווענדט אָן אים, וואָלט ער שוין פון לאַנג געוועזן פאַרלאָזן פעטערבורג אין אי־בערגעגעבן זיך צו די הענט פון גורל; אָבער פון זיין שטעטל האָט מען אים געהאַלטן אין איין אויפפּאָדערן, אַז ער זאָל זען אַלץ צו טון, אַז די קהלה, וואָס זיצט שוין מכמה וכמה יאָרן אויף איר אָרט, זאָל ניצול ווערן. אַלס פאַראַנטוואָרטלעכער „יושב ראש", האָט ער נישט געוואָלט פאַרלאָזן פעטערבורג ביז ער וועט נישט האָבן אַלע מיטלען אויסגע־נוצט.

האָט ער גערולדיק געוואַרט, אַרומגעלאָפן א גאַנצן טאָג פון איין שתדלן צום אנדערן, פון איין אדוואָקאַט צום אַנדערן, פון איין פּאַלאַטע צו דער אַנדערער, געלאָזט פאַלן אויף זיך די אַלע דערנידערונגען און שפּאָסן, וואָס די באַאַמטע האָבן געטריבן מיט אים, אַזוי ווי ער וואָלט דאָס געקומען צו טראָגן אויף זיך א תשובה פאַר א זינד, און גערולדיק געהאַלטן זיך אויף זיין פּאָסטן, כאָטש ער האָט מער נישט געגלויבט אין זיין מיסיע. ער איז דורך דער צייט נאָך העכער געוואָרן, און נאָך דינער, און זיין אויסערגעוויינלעך לאַנגע באָרד איז נאָך לענגער גע־וואַקסן.

ווען מירקין האָט אויפגעזוכט די קוואַרטיר, האָט ער שוין נישט געטראָפן די קוואַרטיראַנטן, ווי אַמאָל, ביים תהילים זאָגן. זעט זיך אויס, אַז זיי זענען אויך מיד געוואָרן, און האָבן זיך איינגעוווינט אויף דער מאָדנער קוואַרטיר צו פירן זייער נאָרמאַל לעבן. עס איז געווען קענן אָוונט־צו, און די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך אַלע געפונען אַרום טיש ביים

אראפהענגענדיקן לאמפ, וועלכער איז געוואָרן איבערגעמאכט פון א גאז־לאמפ אין אן עלעקטרישן, און די מילך־ווייסע גאז־באלאנען האָבן צעשפּרייט א שאטנדיק ליכט אויף די אלע מידע, באזאָרגטע פּנימער פון די, וואָס האָבן זיך געפונען ארום טיש. יעדער איינער פון די קוואר־טיראנטן איז געווען באשעפטיקט ביי עפּעס אנדערש. צוויי יידן, שוין מיט אונטערגעשווירענע בערד, האָבן געשפּילט א דאמינע. דער הויכער, מיט דער אויסערגעוועגלעך לאנגער באָרד, איז געזעסן נאָענט ביים לאמפּ און האָט געשריבן א בריוו. א יידענע פון א ווינקל האָט פאר זיך אליין געגעסן פון א טעלער ארויס. נאָר אסתר־האָדעל, די מאמע פון יידישן סאָלדאט, האָט מער צוליב געוווינהייט איידער אויס פרומקייט געהאלטן אין איין מורמלען מיט די ליפּן. און מיט אלע האָט קאָמאנ־דעוועט פרוי הורוויץ פון ווארשע, אויסטיילנדיק זיך פון די איבריקע. מיט איר ענערגיש געזיכט, מיט די שטארק־אנטוויקלטע מוסקול־ביינער פון איר פּנים, איז זי געשטאנען ביי א פּראוויזאָריש איינגעאָרדנט קיכל נעבן דעם גרויסן צימער, האָט מיט אירע אויפגעקאשערטע ארבל אָנגע־גאָסן פון א טאָפּ געקעכץ אין א טעלער אריין און אויסגערופן ביי די נעמען יעדן איינעם פון די איינוווינער, אז זיי זאָלן קומען נעמען זייע־רע טעלער זופּ.

— ר׳ ברוך, קומט אהער, זייט מוחל. נעמט זיך אייער טעלער, עס ווערט קאלט, — האָט זי גערופן צום דאָזאָר פון דער טאָלסטינער קהלה.

— הערט נאָר, מאָסקאָוויטש, איר ווילט היינט עסן אָדער נישט? איך גיי באלד אהין און צעוואָרף אייער דאמינע. וואָס מיינט איר, מירן א גאנצע נאכט דאָ שטיין און די טעלער וואשן פאר אייך? — האָט זי אויסגערופן צו איינעם פון די שפּילנדיקע.

זעט זיך אויס, די קוואַרטיראנטן האָבן מורא געהאט פאר איר, ווי קינדער פאר א שטרענגער מאמען, און יעדער איינער איז צוגעקומען צום קיכל, צוגענומען זיין טעלער און אים אוועקגעטראָגן צו זיין אָרט. אפילו דער „יושב־ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה האָט אויף א מינוט געמוזט אוועקלייגן זיין שרייבן און פאָלגן פרוי הורוויצס געבאָט. נאָר די טעלער מיט דעם זופּ, וואָס זיי האָבן אוועקגעשטעלט פאר זיך, האָבן זיי נישט געשטערט ווייטער אָנצוגיין מיט זייער באשעפטיקונג. די שפּי־

לערס אין דאָמינע האָבן געמיטלעך געזופּט זייער זופּ און ווייטער אָנגע־גאַנגען מיטן שפּיל, צוברומענדיק פון דער זופּ אַרויס מיט אַ גמרא־ניגונדל. דער „יושב־ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה האָט זופנדיק ווייטער גע־שריבן זיין בריוו, פּאַרזיכטיק, נאָר נישט צו פאַרגיסן אויף זיין באָרד און אויף זיין בויגעלע פּאַפּיר.

נאָר אסתר־האָדעל גרינשפּאַן פון דאָמבראָווע, די מוטער פון יידי־שן סאָלדאַט, זי אַליין האָט נישט געגעסן פון דעם געמיינזאַמען קיכל, וואָס פרוי הורוויץ האָט אָרגאַניזירט. זי האָט נישט געהאַט קיין גרויס צוטרויען צו פרוי הורוויצס כשרות. און אַזוי ווי „קוואַסנעצאָוואָס" גוטהאַרציקייט, וואָס זי האָט געהאַט לכתחילה אַרויסבאַווייזן צו דער יידענע, און זי אויסגעטיילט פון אַנדערע, איינשאַפנדיק פאַר איר עסן באַזונדער, האָט געהאַט אויפגעהערט, האָט זיך די יידענע אין דער קופּ־קע באַגנוגנט מיט טרוקנס. זי האָט איצט פאַרצערט אַן אַלטע בולקע מיט אַ ציבעלע פון איר בוזים אַרויס (צו קיין אַנדערער שפּייז האָט זי זיך צוליב איר פרומקייט נישט צוגערירט אין דער טרפהנער שטאָט), געברומט דערביי, מער אויס געוווינהייט איידער אויס פרומקייט, איר תהילים, אויסגעמישט מיט קרעכצן:

— אשרי יושבי ביתך — וויי אַזן ווינד איז מיר.

קאַפּיטל 12

היימישע זופּ

אַז די איינוווינער האָבן ווידער אַמאָל דערזען דעם אומגעריכטן גאַסט, דעם אַדוואָקאַטס באַהעלפער, זענען זיי אַלע אויפגעשפּרונגען פון אָרט. ביי יעדן איינעם פון זיי האָט זיך געהאַט דערוועקט אַ האָפענונג: אפשר צו אים (זיי האָבן פאַרשטאַנען, אַז עפּעס אויסערגעוויינלעכס האָט געמוזט געשען). נאָר מירקין האָט זיי באַלד אַנטוישט, אָנווייזנ־דיק, צו וועמען ער איז געקומען.

— פאַרוואָס האָט זי מער מזל פאַר אונדז אַלע? וואָס איז, זי איז

אין א ויידן העמדל געבוירן? איר קינד האט א מוטער און אונדזערס א שטיין?

די נייעס, אז איר עסק וועט פאַרגעבראַכט ווערן פאַרן צאַר אַליין און האט די בעסטע אויסזיכטן אויף א גליקלעכן אויסגאַנג, האט ארויסגערופן נישט נאָר א סענסאַציע ביי די איינוווינער פון דער קוואַרטיר, נאָר אן אמתע קנאה און שנאה.

אַלע האָבן מיטאמאָל די פרומע יידענע אין דער קופּקע אַנגעהויבן פיינט צו האָבן. נאָר די יידענע האט זיך געלאָזט ווייניק שטערן פון די אַנדערעס קנאהשע בליקן. זי האט זיך פרום געשאָקלט, פאַרגלאָצט די אויגן, אויפגעהויבן אירע הענט און איר קאָפּ אין דער הויך און האט אויסגערופן:

— דאָס האט „ער זאָל לעבן" זיך געמיט, עס איז מיט זיין כוח.

פרוי הורוויץ איז איצט אריינגעקומען פון איר פּראָוויזאָריש קיכל, און אַלס אפּיקורסטע, וועלכע האט געלעבט ביי זיך אינדערהיים אין אן אַטמאָספערע פון אייביקן קאַמף מיטן יידישן פאַנאַטיזם, האט זי זיך נישט געקאָנט צוריקהאַלטן צו מאַכן די באַמערקונג, וועלכע איז ארויסגעקומען פון אירע פליישיקע ליפּן מיט די שאַרפע ציין, מיט א געפיל פון קאַמף, נישט פון קנאה:

— אסתר־האָדעל, איר ווילט וויסן, מיט וועמענס כוח דאָס איז געשען? — אָט מיט וועמענס כוח, מיט זייערס דערינגען! — האט זי געוויזן מיט איר פינגער אויף דער טיר פון דער קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט".

דער עולם האט ביטערע צופרידן צוגעשמייכלט. אסתר־האָדעל האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס מען מיינט, האָט זי פרום צוגעלייגט.

— איר וועט אויך געהאָלפן ווערן, מיטן רבונו של עולמס הילף. אַלע גוטע מוטערס פון פרומע קינדער וועלן געהאָלפן ווערן — ווי דען אַנדערש!

— אז מיר וועלן האָבן א צד ביים טיש, — האט פרוי הורוויץ צוגעלייגט.

— דעם הייליקן רבינס תפילה.

— נישט דאָס, מיין ליבע מוטער. אָט ווער עס וועט זיך אָננעמען פאַר זיי — די געסט פון דערינגען.

און וועגנדיק זיך צום פארלוירענעם מירקין, האט זי געזאגט צו אים מיט אירע באלעבטע אויגן פון איר ענערגיש געזיכט ארויס, ווי אנשרייענדיק אויף אים:

— אליין קאנט איר גארנישט, אז מ׳העלפט אייך צו פון דרינען, זענט איר מאכערס.

— זי האט דען נישט רעכט? — זאגט א ייד פון דאמינע ארויס, — אט זיצן מיר שוין דא חדשים־לאנג, מיר לויפן זיך די פיס אפ פון איינעם צום אנדערן, און עס רירט זיך נישט פון ארט. און אט איז געקומען א יידענע מיט א „דיעלע" פון פוילן, און מיט א שווערער „דיעלע" אויך, קיין מענטש נישט געקענט, געפונען חן אין די אויגן פון א פארוואלטערין פון א „הייזל" און איז צום סאמע קייסער דערגאנגען. הלוואי וואלט איך אזא צד ביים טיש געהאט.

— נאר איינער, ווער ביסטו? וואס איז דיין זון א פרומער, צי וואס? אלע פרומע האלטן זיך צוזאמען, מעג עס זיין פון פארשידענע אמונות.

דורך דער צייט, ווען דער עולם האט זיך אזוי צווישן זיך דורכגעשמועסט, איז פרוי הורוויץ צוגעגאנגען צו מירקינען און ארויפלייגנדיק איינע פון אירע נאקעטע הענט, מיט וועלכע זי האט ערשט די זופ אנגעגאסן פאר די איינוווינער, אויף זיין אקסל, האט זי זיך אנגערופן האלב אויף פויליש, האלב אויף שלעכט רוסיש:

— יונגערמאן, א שאד אייער צייט דארט צו פארלירן אין ביורא. וואס מאכט איר זיך צום נאר? איר וואלט ליבער צו אונדז קיין ווארשע אריבערגעקומען און זיך גענומען צו דער ריכטיקער ארבעט! כ׳לעבן, איר וואלט מער נוצן געבראכט, ווי צו זיצן ביי זיך אין ביורא און זיך אליין אפנארן און נארן אנדערע. איר ווייסט דאך, אז איר קאנט גארנישט אויפטון.

זי האט אים בשעת מעשה אנגעקוקט מיט א גוט־מוטערלעכן בליק פון אירע אויסערגעווענלעך באלעבטע אויגן. מירקין האט געזען, ווי אידע שטארק אנטוויקלטע יאסלעס, מיט איר מויל פול מיט געזונטע ציין, באוועגן זיך. אירע אויגן האבן אים ווארים אנגערירט, און מיט איר שטארקער האנט האט זי אים פעסט געהאלטן, ווי א מוטער איר קליין קינד.

מירקין האָט געהאַט בדעה צוערשט זיך אָפּצוטרייסלען פון דער פרוי און צו מאַכן אַ ברוגזדיקע מינע. אינערלעך האָט עס אים פאַרדראָסן, איר דרייסטקייט אַזוי צו רעדן צו אים. נאָר עס איז זיך נישט געווען וואָס צו בייזערן. די פרוי האָט עס אַזוי גוטהאַרציק און אויפריכטיק געמיינט, און דערביי האָט עפּעס אַ וואַרימקייט און אַ היימישקייט געשלאָגן פון איר געזונטן, רירעוודיקן קערפּער, פון איר שטאַרקן נידעריקן האַלדז, פון איר אָפן ליכטיק פּנים אַרויס, וואָס די אויגן און די שטאַרקע ליפּן האָבן באַלעבט.

ער האָט עס אויך גענומען גוטמוטיק, און שמייכלענדיק, האָט ער אָפּגעענטפערט:

— וואָס וואָלט איך דאָס געקאָנט טון ביי אייך אין וואַרשע?

— דאָס זעלבע, וואָס מיין מאַן טוט, וואָס מיין זון האָט געטון.

פאַרוואָס זאָל אַזאַ געזונטער יונגערמאַן, ווי איר זענט, מיט אַ ברייט לעבן פאַר זיך, אויך נישט צולייגן אַ האַנט צו דער אַרבעט? וואָס טוט איר דאָ? דאָס איז דאָך אַלץ באַלמוטשעריי מיט אייער פּאַפּיר־שרייבן. עס ברענגט דאָך קיין נוצן נישט, נישט אַנדערע און נישט זיך.

— וואָס פאַר אַ נוצן וואָלט איך געקאָנט ברענגען ביי אייך? — פרעגט מירקין נייגיריק, קוקנדיק בשעת מעשה אין איר באַלעבט פּנים אַריין, און וווּנדערט זיך, פון וואַנען ער קען דאָס געזיכט? עס איז אים, נעמלעך, פאַרגעקומען, אַזוי ווי ער וואָלט שוין אַמאָל די פרוי געווען געזען. מער נאָך — ער האָט שוין געהאַט מיט איר צו טון, און זי קומט אים פאַר זייער באַקאַנט.

— וואָס פאַר אַ נוצן? — פרעגט איבער די יידענע און גיט דערביי גנביש, וויל־ווייבעריש אַ ווונק מיט האַלב־פאַרמאַכטע אויגן, — איר ווייסט שוין, וואָס פאַר אַ נוצן, פאַר וועלכע מען טיילט נישט קיין לעקעכלעך, און מען וועקט אויף ביינאַכט.

זאַכאַרי איז רויט געוואָרן, אי צוליב איר וויל־ווייבערישן ווונק, און אי איבער דער אָנצוהערעניש, וואָס זי האָט אים געגעבן, צו וואָס זיך צו נעמען. ער ענטפערט אָפּ:

— איך ווייס נישט, אויב איך וואָלט פּאַסיק געווען צו דער אַרבעט, וואָס איר מיינט.

— איז כאָטש מיט יונגעלייט רוסיש צו לערנען, צוצוגרייטן צו אַ

קלאַס. זיי קומען צולויפן יעדן טאָג פון דער פּראָווינץ און מען ווייסט נישט, וואָס צו טון מיט זיי. עס פעלט פון די הענט. אָ, אַרבעט וועט אייך שוין נישט פעלן: ווילט נאָר עפּעס טון, נישט זיצן דאָ מיט פאַר־לייגטע הענט און אָפּגעבן זיך מיט נאַרישקייטן, און איר זענט דאָך נישט צופרידן פון דער אַרבעט אויך.

— פון וואַנען ווייסט איר, אַז איך בין נישט צופרידן פון דער אַרבעט?

— אָ, דאָס קאָן מען דאָך גלייך אָנזען אָן אייך. וואָס מיינט איר, אַז מיר פאַרשטייען זיך נישט? אָט, אייער קאָלעגע, דער צווייטער העל־פער, ווי רופט מען אים דאָרט, וויינשטיין, גאָספּאָדין וויינשטיין, איז זייער צופרידן פון דער אַרבעט. — דער בארימטער אַדוואָקאַט אויך. אָבער איר? איר דרייט זיך דאָך אַרום, ווי אַ שאָטן, ווי אַן איבריקער גאָר. מען זעט דאָך אָן אייך אָן, אַז די אַרבעט איז אייך נישט צום האַרצן.

מירקין איז ווידער רויט געוואָרן און אָנגעקוקט זי פאַרוווּנדערט, און מיט שרעק:

„פון וואַנען ווייסט זי דאָס?” אַ מינוט איז אים געווען, ווי ער וואָלט שוין פון וועמען געהערט די רייד, און טאָקע אפשר פון דער פרוי אַליין.

און עס איז געווען, ווי פרוי הורוויץ וואָלט געווען געוווּסט זיינע געדאַנקען, לייגט זי צו מיט אַן אמתן מוטערלעכן אָנטייל:

— און אַ רחמנות אויף אייך אויך. איר זענט אַזאַ ווילער, — שמייכלט זי אים אין פּנים אַריין, און אירע באַלעבאַטע אויגן ווערן גוט.

ווידער קומט מירקינען פאָר, ווי ער וואָלט זי שוין ווען עס איז געווען געהערט, אָט דעם זעלבן טאָן, דעם טיפן אָנטייל אין זיין גורל. ער געפינט זיך אַ מינוט ווי אין חלום — זיין געפיל איז וואַך, ער שמייכלט.

— פון וואַנען ווייסט איר דאָס, אַז איך בין אַ ווילער? — לאַכט ער.

— אַז איר וואָלט נישט געווען קיין ווילער, וואָלט איר צו אונדז דאָ נישט אַריינגעקומען, און אונדז נישט קיין וויזיטן געמאַכט, און נישט געווען זיך אינטערעסירט מיט אַ יידענע דאָרט, וואָס איר זון איז

פאַרפאַלן געוואָרן ביי די סאָלדאַטן. פאַרוואָס מאַכט אונדז אייער קאָלע־גע נישט קיין וויזיטן, און דער בארימטער אַדוואָקאַט?

— און איר מיינט, אַז די אַדוואָקאַטישע אַרבעט איז נישט קיין וויכטיקע? דער קאַמף מיט דער ביוראָקראַטיע, וואָס מיר פירן; אונדזער איינשטעלן זיך פאַרן געזעץ! — ווייל זיך זאַכאַרי ראַטעווען.

— וואָס פאַר אַ קאַמף איז דאָס, מ'שטיינסגעזאָגט! זיי לאַכן דאָך אייך גאָר אויס! און איר העלפט זיי נאָר מיט צו מאַכן אַן אָנשטעל, אַז עס זאָל אויסזען, ווי עס וואָלט אין דער אמתן געווען גערעכטיקייט. ניין, קעמפן, יונגערמאַן, באַדאַרף מען גאָר גאַנץ אַנדערש — פון אונטן אָן, פון פונדאַמענט, אים אַרויסצוזעצן, אַז עס זאָל געבן אַ קנאַל, אַז די וועלט זאָל הערן! — גיט זי ווידער אַמאָל אַ וואָל־ווייבערישן ווונק צו אים, פאַררוקט איר ברוינעם אויג־אַפּל אין אַ ווינקל פון אויג־אויס־שניט. אַ שטילער שמייכל גיט זיך אַ שנור אַריבער איבער אירע לענגלע־כע צוגעמאַכטע ווייכע ליפּן, דאָס פּנים באַלויכטן אין פּראָפיל פון וואַרפנדיקער מילך־שיין, און אַ שאָטן־ליכט שניידט זיך אויס מיט דער שאַרפקייט פון זיינע קאָלירטע שטאַרקע ריסן אַזוי, אַז איר שמייכל אין איר ווונק ווערט פאַרוואַנדלט אין עפּעס פאַרשייטעם און איידל־גוטס.

זאַכאַרי קאָן זיך נישט העלפן, און זיינע אויגן, אָנגעצונדן דורך איר שמייכל, לאַכן מיט, און ער זאָגט:

— איך וועל זיך איבערלייגן. ווער ווייסט, אפשר איז דאָס אַ פּלאַן.

— געוויס איז עס אַ פּלאַן. איר וועט אויפלעבן, נישט זיך נאַרן דאָ. ווייסט, אַז איר וועט קומען, גלייך פאַרפאָרן צו מיר אויף קוואַרטיר. נישקשה, מיר זענען געוווינט דערצו. יעדן טאָג קומען צו אונדז אַזעלכע יונגעלייט, אַנטלאָפענע פון דער היים, וואָרפן דאָס בית־המדרש, די ישיבות, אַנדערע — זייערע היימען, זייערע פּאָטערס, מוטערס, אויך זייערע כלות. יעדן טאָג געפין איך אַ פּאָר הינטער מיין טיר. זיי זאָגן, אַז זיי האָבן גערן מיין זופּ, וואָס איך קאָך, — שמייכלט זי ווידער צו אים מיט יענעם אומאָנשטענדיקן ווונק. — איר האָט נאָך נישט פאַר־זוכט מיין זופּ? שאַ, אפשר וועט איר פאַרזוכן?

און זי נעמט אים אָן אונטערן אָרעם און פירט אים צו צום טיש.

מירקין האָט איר שוין געלאָזט טון, וואָס זי וויל; ער איז געווען ביי איר אין די הענט.

— מאַכט נאָר אַ פּלאַץ, לאָזט דעם אדוואָקאַט פאַרזוכן פון מיין זופּ! — און זי האָט אים אַוועקגעזעצטביים טיש און דערלאַנגט אים אַ טעלער זופּ.

איידער מירקין האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט ער זיך געפונען ווי אַ היימישער צווישן דעם פרעמדן עולם, און ער האָט זיך גוט געפילט אויך. עפּעס אַן אומבאַקאַנטע היימישקייט און וואַרימקייט האָט אים אַרומגענומען, אַזעלכעס, וואָס מאַכט פאַרגעסן אָן אַלע זאָרגן, אָן אַלע צרות. אונטער דעם שוץ פון פרוי הורוויץ פון וואַרשע האָט ער זיך מיטאַמאָל דערפילט, ווי עס קאָן אים גאָרנישט געשען.

— אייער זופּ שמעקט מיר גוט. אַ דאַנק אייך, — האָט ער געזאָגט, אויפהויבנדיק זיך צו גיין.

— איך האָף, איר וועט באַלד ווידער קומען זי צו פאַרזוכן, — האָט זי אים אָפּגעענטפערט און צו אים אויסגעשטרעקט אַ וואַרימע שטאַרקע האַנט, מיט וועלכער זי האָט פעסט אָנגענומען זיינע.

— איך האָף אויך אַזוי, — האָט ער אָפּגעענטפערט עפּעס אַ גליקלעכער, איבער וואָס ער האָט זיך קיין דערקלערונג נישט געקאָנט אָפּגעבן.

קאַפּיטל 13

אַ פאָטערלעכע שטימע

אַז ער איז אַרויס פון דער קוואַרטיר, איז אים, ווי דאָס פריערדיקע מאָל, נאָכגעגאַנגען אויף די טרעפּ דער הויכער ייד מיט זיין לאַנגער באָרד, ר׳ ברוך, דער „יושב ראש״ פון דער טאָלסטינער קהלה.

אָפּגעשטעלט זאַכאַרין אויף די טרעפּ, רופט ער זיך אָן:

— זי האָט רעכט, די יידענע, די פרוי הורוויץ פון וואַרשע — איר קאָנט דאָך גאָרנישט טון. עס איז דאָך אַרויסגעוואָרפענע צייט, אונדזער זיצן דאָ.

— אָ, איר זייט עס, ר׳ ברוך? וווהין, ווידער צו אייער אונט-גע־בעט דאָרט אהין?

— אַלץ בעסער, ווי ארומצולויפן איבער די פּאַלאַטעס און אויס־צושטיין די בזיונות. אפשר וועט אמאָל עפּעס דערפון ארויסקומען. מיר וועלן אזוי לאַנג בעטן, ביז עס וועט מקוים ווערן. עס מוז מקוים ווערן, און עס וועט מקוים ווערן, — זאָגט דער ייד, באַטאָנענדיק די לעצטע ווערטער.

— פון וואַנען האָט איר די זיכערקייט? אונדזערע עלטערן האָבן דאָך אויך געבעטן!

— פון וואַנען איך האָב די זיכערקייט? וואָס מיינט איר, ס׳איז שוין גאָר נישטאָ קיין יושר אויף דער וועלט, דערפאַר ווייל מיר זעען עס נישט? דער רבונו של עולם לעבט אייביק, און ער האָט צייט צו וואַרטן. ער לאָזט יעדן קרוג אָנזאמלען זיין מאָס וואַסער. דערפאַר ווייל עס איז פאַר אונדזערע אויגן שוואַרץ, מיינט מען, אז עס איז נאַכט או־מעטום. הינטער אונדז שיינט אָבער א ליכט, צי מיר זעען עס, צי נישט. ניין, יונגערמאַן, גאָט פירט זיין וועלט מיט יושר, כאָטש אונדז דאַכט זיך אויס אַנדערש פון אויבן־אויף. אָבער סוף כל סוף קומט די גערעכ־טיקייט און זיגט. מיר אַליין וועלן עס אפשר נישט זען, וועלן עס אונ־דזערע קינדער דערלעבן. דער מענטש איז פּונקט ווי א פּינטעלע אָנגע־שריבן אויף א ספר־תורה. דאָס פּינטעלע דערשיינט נאָר אויף א ווייל, ווען מען מישט אויף די סדרה; באַלד ווערט עס פאַרשוווּנדן, ווען מען האָט אָפּגעלייענט די סדרה. אָבער די ספר־תורה לעבט, און דאָס פּינ־טעלע שטייט פעסט פאַרשריבן אין דער סדרה, אין פּסוק, אויף זיין אָרט, און קיינער וועט עס שוין נישט אויסמעקן.

מירקין האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער ייד מיינט, דאָך איז אים דעם יידנס אויספיר געווען זייער אינטערעסאַנט און באַלערנד. אים האָט שוין אַלץ פאַראינטערעסירט, וואָס האָט געהאַט א שייכות מיט דער „קוואַסנעצאָוואַס" ווויינונג. דער מיסטישער ייד מיט זיין פאַר־באָרגענער תפילה ביינאַכט האָט נאָך איבערגעלאָזט אויף אים א שטאַרקן איינדרוק פון דער פריערדיקער באַגעגעניש, און איצט, ביי זיין איצטיקן צושטאַנד, איז ער פאַר אַלעם, וואָס האָט געקאָנט אויסשפּרייטן כאָטש א שטרוי איבער דעם אָפּגרונט, אויף וועלכן ער האָט זיך געפ־

נען, געווען דאנקבאר. ער האט עפעס געזוכט, און ער האט אליין נישט געוווסט וואס. דורך דעם האט ער זיך ארייננעלאזט מיט דעם יידן אין א טיפן שמועס.

— יא, מיין ליבער פריינט, אבער עס איז דאך נאך נישט זיכער, אז עס איז טאקע אזוי. מיר בלאנדזשען און מיר ווייסן נאך נישט, אויב דאס גאנצע גרויסע לעבן איז נישט איין לאבירינט, איין פלאנטער, אן אן אויסגאנג. קיין ריכטיקן באווייז האבן מיר נישט פאר דעם, אויב די וועלט ווערט טאקע געפירט מיט גערעכטיקייט, און אויב עס איז דא א לאגיק אין אונדזער געשיכטע. ביישפילן, פאקטן קען מען אויסטייטשן אהין און צוריק.

— א, וואס רעדט איר! — האקט אים איבער דער ייד — איך בין נישט קיין גרויסער געלערנטער און איך ווייס נישט, וואס די גרוי-סע מחקרים זאגן דארט אין דער וועלט. אבער, ווי אמאל אין די יונגע יארן, אזוי אויך היינט אויף דער עלטער, ווען מען האט נאר צייט, כאפט מען זיך צו צו א ספר. לשון קודש קען איך, גאט צו דאנקען; אמאל געשמט פאר א משכיל. היינט — ווער האט דערצו צייט? אבער דאך, א מענטש איז דאך נישט קיין בהמה, ליג איך ביינאכט, מ'קאן נישט שלאפן, און מ'קלערט וועגן דעם תוך פון דער וועלט. טיילמאל פאלט מען דאך אריין אין ספקות, און ספקות פאר אן אלטן מאן איז נישט דאס וואס פאר א יונגן. אז איר פאלט, גאט באהיט, אריין אין ספקות, פארגעסט איר זיך באלד. דער כוח־החיים, די לעבנס־קראפט, ציט אייך ארויס דערפון און שלעפט אייך מיט מיט זיין שטראם. אבער אן אלטער מאן, ווי איך, חלילה, אז מען פאלט אריין אין א ספק, איז פונקט ווי מען וואלט זיך געווען אנגעשלאגן מיטן פנים און מיטן שטערן אן א וואנט. איר פארשטייט, דאס קבר שטייט שוין אפן, מוז שוין דאס פעקל זיין געפאקט; אז נישט, איז נישט גוט. מילא, איינער גרייט זיך אן חלק לעולם הבא דורך תהלים זאגן, דורך עבודה; איז ער א בלינדע קו. א צווייטער גרייט זיך אן די אנדערע וועלט אויף אן אנ-דערן וועג. ער באשאפט זיך די צווייטע וועלט מיט זיין אייגענעם שכל. ער גייט און גייט, ביז ער דערגייט אליין צו עפעס.

—און צו וואס זענט איר דערגאנגען? — פרעגט מירקין.

— איך בין דערגאנגען, איך בין דערגאנגען מיט מיין גאנצן **מהות,**

אז עס איז יאָ דאָ אַ שכל הישר, וואָס פירט דאָס גאַנצע. און דערגאַנגען בין איך דאָס אויף אַ פשוטן אופן; מען דאַרף דערצו נישט זיין קיין גרויסער חוקר. מען דאַרף עס נאָר דערפילן, ווי איך האָב עס דערפילט. טיילמאָל זאָגט מען אַ וואָרט, און מען פאַרשטייט אַליין נישט דעם געדאַנק פון דעם וואָרט. אַ וואָרט — דאָס איז פונקט אַזוי ווי אַ פרוכט; מען באַדאַרף אַ וואָרט קאָנען אויפעסן און דערפילן דעם טעם דערפון. נעמט כאָטש דאָס וואָרט, וואָס אונדזערע חוקרים זאָגן, אַז פון פרטיות קאָן מען דערגיין צו כלליות. דאָס הייסט, דורך דעם פרט קאָן מען משפטן אויך דעם כלל. אין פרט איז דאָך יאָ דאָ שכל הישר. דאָס איז דאָך ידוע, וואָרים אויב נישט, וואָלטן מיר דאָך קיין קיום נישט געהאַט. פון קלענסטן ביז צום גרעסטן, סיי אין חי, סיי אין דומם, סיי אין צומח. איר קאָנט זיך פאָרשטעלן, ווי אַזוי דאָס מינדסטע ווערימל וואָלט אַ מינוט געקאָנט בלייבן ביי זיין לעבן, דאָס קלענסטע גרעזל בליען, דער שטיין וואַקסן, ווען עס וואָלט זיך נישט פירן פון פריער, לויט פעסטגעזעצטע געזעצן און חוקים? אויב אַזוי, טאָ פאַרוואָס זאָל נישט זיין קיין שכל הישר אין גאַנצן, אין גרויסן, אין דעם פירן פון דער וועלט? איך האָב געלעזן וועגן דעם אין חקירה־ספרים, און האָב קיינמאָל נישט פאַרשטאַנען דעם טיפן מיין דערפון, ביז איך בין עס אַליין דערגאַנגען דורך מיר. ווייסט איר, וואָס עס איז דער כלל? דער כלל איז אַ חי, פונקט אַזוי ווי דער קלענסטער פרט. יאָ, דער „כלל" לעבט. עס לעבט דאָס גרויסע גאַנצע. מיר זעען עס נישט, ווייל מיר זענען אַ קליינטשיק, אַ פיטשינק פעדימל אין גרויסן געוועב, און מיר זענען אַזוי איינגעטונקט אין דער פוסטקייט, אין די קליינלעכקייטן און נישטיקייטן פון אונדזער אייגענעם פרט, אַז מיר האָבן גאָר קיין צייט נישט צו פילן דאָס גרויסע לעבן אין כלל. ווי מיר וואָלטן ווי קליינטשינקע ווערימלעך פאַרקראָכן אין די פינצטערע קאַמערן, אין די פינצטערע, קליינטשינקע קאָרידאָרן פון אונדזער אייגענעם פרט, און מיר האָבן גאָר קיין צייט נישט זיך אַרויסצורייסן אויף דער ליכטיקער וועלט און צו זען די גרויסע זון און דאָס גרויסע ליכט. רייסט אייך אַרויס, יונגערמאַן! רייסט אייך אַרויס פון די פינצטערנישן פון אייער אייגענעם קליינעם לעבן, און איר וועט דערזען דאָס גרויסע ליכט. איר וועט דערפילן דעם גרויסן דופק, דאָס קלאַפּן פון דעם וועלט־האַרץ.

מירקין האָט זיך אָפּגעשטעלט, ווען דער אַלטער האָט פאַרענדיקט זיינע רייד, און אים אָנגעקוקט. אַ מינוט האָט ער געצווייפלט, און נישט געוווסט, אויב דער אַלטער רעדט דאָס נישט צו אים מיט אַ באַזונדע־רער כוונה: ער ווייסט אפשר פון זיינע פאַרבאָרגענע איבערלעבונגען. ער קאָן אַלץ און ווייסט אַלץ וועגן אים, און מיט זיינע רייד מיינט ער אים צו טרעפן. דערצו האָט צוגעהאָלפן דאָס אויסטערלישע אויסזען פון דעם אַלטן אין דעם העלן ליכט פון דער ליכטיקער נאַכט, וואָס האָט אויסטערליש, פּערל־שימערירנדיק געלויכטן.

דער ייד האָט גערעדט אַ רוסישן יידיש, געמישט מיט העברעאישע ווערטער. דאָך האָט מירקין אים פאַרשטאַנען. עס איז געווען, ווי די ווערטער וואָלטן זיך מיט אַמאָל אַנטפּלעקט פאַר אים, ווי ער וואָלט זיי שוין לאַנג אין זיך געהאַט.

— איך האָב קיינמאָל נישט געפילט דעם דופק פון דער וועלט, — האָט מירקין אים געענטפערט אויף רוסיש. — איך האָב קיינמאָל נישט געהערט דאָס קלאַפּן פון דעם כלל־הארץ, אַז איך זאָל קאָנען זאָגן, אַז עס איז דאָ אַזעלכעס. איך ווייס נישט, אויב דאָס איז שוין אַזאַ פעסט־אָפּגעמאַכטע זאַך, אַז דורך דעם, וואָס דער „פּרט" לעבט, מוז אויך דער „כלל" לעבן. און דערפאַר, ווייל עס איז דאָ לאָגיק אינעם אָרגאַניזם פון „פּרט", איז נאָך דערפון נישט געדרונגען, אַז עס מוז אויך זיין לאָגיק אינעם אָרגאַניזם פון „כלל". און נישט אַלע מאָל לויפט לאָגיק מיט גע־רעכטיקייט צוזאַמען, וואָרים גערעכטיקייט האָט נישט קיין פעסטגעזעצ־טע כללים. עס איז מער אַ באַגריף פון עמפּפינדונג און דער מענטש משפט זאַכן, נישט מיט אַן אַבסטראַקטער מאָס, נאָר שטענדיק אין צו־זאַמענהאַנג מיט זיין אייגענער פּערזאָן, ווי עס איז אים באַקוועם.

— און ווי אַזוי לעבט איר? — שרייט כמעט אויס דער אַלטער.

— ווי אַזוי קאָנט איר זיך אויפהאַלטן? וואָס לערנט מען אייך אין די שקאָלעס, אין וועלכע איר האָט פאַרבראַכט אַזוי פיל יאָרן? מען לערנט אייך אויסגעבן וואָס באַקוועמער און פאַרשווענדערישער אַ פאַרמעגן, וואָס איר פאַרמאָגט נישט, וואָס מען שאַפט איין פאַר אייך. איר זענט אַ פוסטער קרוג מיט אַ סך שנויצן, אָנצוגיסן דעם ויין, וועלכן איר האָט נישט.

און נאָך אַ ווײַלע הפסקה האָט ער געזאָגט אין אַ שטילן ערנסטן טאָן, ווי אַ געבעט:

— אונדזערע חוקרים זאָגן, אַז דער מענטש האָט אין זײַן גע־דאַנק אָנגעבונדן די גאַנצע וועלט, דעם גאַנצן מהות, אפילו דעם כביכול אַליין. מיר האָלטן אונטער די וועלט מיט אונדזער געדאַנק. לאָזט איי־נער פון אונדז פאַלן דעם געדאַנק, לאָזט ער נישט בלויז פאַלן זײַן אייגן לעבן, נאָר די גאַנצע וועלט, דעם גאַנצן כלל, און אפילו גאָט אַליין. וואָרים אונדזער געדאַנק און אונדזער הארץ — דאָס איז דער פונדאַ־מענט, אויף וועלכן אַלץ שטייט. און ווי אַזוי קאָן זיך אַ מענטש אַזוי לײַכט אָפּזאָגן דערפון, און נאָך דערצו אַ יונגער מענטש? ווי אַזוי וועט איר אויספירן אײַער לעבן, וואָס שטייט פאַר אײַך? אויף וואָס פאַר אַ יסודות וועט איר עס אונטערשטיצן?

— מײַן לעבן, וואָס שטייט מיר פאַר, — האָט מירקין איבערגע־חזרט, — מײַן לעבן באַלאַנגט נישט צו מיר. איך האָב עס געוואָלט אוועקוואַרפן און נישט געקאָנט. טראָג איך עס ווי אַ פרעמדע זאַך, — האָט זיך פּלוצלינג מירקין מודה געווען פאַרן אַלטן.

דער אַלטער איז שטיין געבליבן, אָנגעקוקט מירקינען מיט גרויסע, אויפגעריסענע אויגן, אַזוי אַז מירקין האָט זיך אַ ווײַלע דערשראָקן. באַלד האָט ער אים אָנגענומען בײַ דער האַנט, פעסט זי געהאַלטן און זיך אָנגערופן צו אים:

— יונגערמאַן, רײַסט זיך אַרויס פון די פינצטערע חדרים פון אײַער קליינעם „פרט", אין וועלכן איר האָט זיך אַרײַנגעשטופּט. ווו וועלן אײַך די פינצטערע חדרים דערפירן? צו אַ כף הקלע. דאָס איז דאָך שרעקלעך. איר זײַט יונג, איר הייבט ערשט אָן. וואָס זינקט איר דאָרט אין אײַער אייגענעם „איך" און נאָרעט זיך ווי אַ וואָרעם אין כריין? אַרויס פון דאָרט! איר וועט דערפילן דעם דופק פון דער וועלט און איר וועט אָנקניפּן אײַער געדאַנק מיטן גרויסן כלל. איר וועט זיך דערפילן גאָר אַן אַנדערער. זאָגט דאָס מיר צו, יונגערמאַן! אַ שאָד אײַער לעבן.

דער אַלטער האָט אים לאַנג און פעסט געהאַלטן בײַ דער האַנט און געקוקט אים אין די אויגן אַרײַן.

— ווער ווייסט, איך וועל עס אפשר פּרובירן. סײַ ווי סײַ איז מיר אַלץ איינס, — האָט מירקין געזאָגט.

— מיט דעם פערד וועט איר נישט פארפארן אויפן גרויסן טראקט. גיין, נישט פרובירן, נאר אויף זיכער גיין. און נישט „אליין איינס". עס איז נאר דא איין דרך: די, וואס דערהויבן מיט זייער גע־דאנק די וועלט, און די, וואס ווארפן זי. די, וואס באהעפטן זיך מיטן איבעריקן לעבן, אדער די, וואס ווערן פארפאלן אין זייער אייגענעם קליי־נעם טייט. איר האט מיך פארשטאנען?

— יא.

— זאגט איר מיר צו?

— איך זאג אייך צו.

דער אלטער האט אפגעלאזט מירקינס האנט.

— און דאס, וואס איר מיינט, אז דער יושר איז פארשידן, דאס איז נאר דער קליינער יושר, דער מענטשלעכער. דער גרויסער יושר, דער אייביקער, שטאמט פון איין מקור, מעג ער נאך אויסקוקן ווי פאר־שידן, און ער איז דער מקור החיים, דאס ליכט, וואס פירט צום גרויסן טראקט.

— ווייל איז צו די, וואס גלויבן.

— אן ספקות איז קיין אמונה נישטא, ווי אן פינצטערניש איז נישטא קיין ליכט. זאל אייך נישט ארן, וואס איר האט א מינוט גע־צווייפלט עס וועט נאר פארשטארקן אייער אמונה, — האט דער אל־טער ארויפגעלייגט זיין האנט אויף מירקינס אקסל, איידער ער האט זיך דערווייטערט פון אים.

מירקין האט אים א ווייליע נאכגעקוקט, און ער האט געהאט דאס געפיל, אז דער אלטער איז איינגעהילט אין ווייסע קליידער. אין ווייסן גייט ער איבער די גאסן פון פעטערבורג. ער האט זיך געוווּנדערט, פאר־וואס דער אלטער רופט נישט ארוים קיין אויפמערקזאמקייט.

עס איז געווען דאס קראנקע טאג־ליכט, וואס האט זיך געגאסן פון אן אויסגעבלאסטן הימל — די ווייסע נעכט האבן זיך אנגעהויבן.

קאַפּיטל 14

אין אַ מוטערס אַ האַנט

אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט מירקין געקאָנט ברענגען דער מוטער פון יידישן סאָלדאַט, אסתר־האָדעל גרינשפּאַן, פון דאָמבראָווע, די פּריי־לעכע בשורה, אַז דער צאַר האָט באַגנעדיקט איר זון. נישט נאָר געשאָנ־קען אים זיין שווערע שטראָף, נאָר אינגאַנצן באַפרייט אים פון זעלנע־רישן דינסט, אויף זיין גאַנץ לעבן.

ווי דער סענאַטאָר אַקימאָוו האָט דאָס איבערגעגעבן זיין פאָטער, האָט זיך דער צאַר צעקע טאַקע צעוויינט, אויסהערנדיק דעם ראַפּאָרט וועגן דעם יידישן סאָלדאַט. „זיין האַרץ איז אַזוי גערירט געוואָרן, — האָט אַקימאָוו איבערגעגעבן, — אַז ער האָט צוגעלייגט זיין האַנט צום צייכן פון דער „שוואַרצער מאה", וועלכן דער צאַר האָט שטענדיק געטראָגן, און געזאָגט: „כאָטש אַ „זשיד", אָבער פאָרט אַ גלויביקער מענטש".

און ווי אַקימאָוו האָט איבערגעגעבן, האָט איבערהויפּט דער יידי־שער סאָלדאַט געהאַט גרויסע פּראָטעקציע אין הויף אויך פון אַנדערע זייטן, און דאָס זייער איינפלוסרייכע פּערזאָנען האָבן זיך אויך געמיט וועגן דעם סאָלדאַט און זענען געווען באַזאָרגט וועגן זיין גורל.

עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז אין דעם זעלבן טאָג וואָס מען האָט איר זון באַפרייט האָט מען די מוטער, די פרומע יידענע, אַרעסטירט. די סבה דערפון איז געווען פאָלגענדע: אסתר־האָדעל האָט געהאַט אַ סגולה פון איר רבין פון דער היים, אַז בשעת מען וועט פאַר־ברענגען פאַרן משפט איר זונס עסק, זאָל זי דריי מאָל אַרומגיין דאָס הויז פון בית־דין און זאָגן גרויסע פּסוקים תהילים. די „קוואַסנעצאָווא", וועלכע זי האָט אַריינגעצויגן אין איר סוד, האָט זי אַליין, צוליב אירע רעליגיעזע געפילן, אַהינגעפירט צום ווינטער־פּאַלאַץ, מיינענדיק אַז איר זונס עסק ווערט דאָרט פאַרגעבראַכט — און אָנגעוויזן דאָס הויז. די געהיים־אַגענטן, וואָס האָבן באַוואַכט דעם פּאַלאַץ, זענען אויפמערק־זאַם געוואָרן אויף דעם פּאַרדעכטיקער פּערזאָן אין ווייבערשע קליידער.

און אַננעמענדיק זי פּאַר אַ פאַרשטעלטן געפּערלעכן רעוואָלוציאָנער, וועלכער דרייט זיך אַרום פּאַלאַץ, — האָבן זיי די יידענע אַרעסטירט.

נאָר דעם באַרימטן אַדוואָקאַט איז נישט שווער געווען איבערצו־ציַיגן די פּאָליטישע פּאָליציי, אַז אסתר־האָדעל איז נישט קיין פאַר־שטעלטער מאַנספּאַרשוין און אויך נישט קיין רעוואָלוציאָנער. און מיט דער „קוואַסנעצאָוואַס" הילף איז אים געלונגען זי צו באַפרייען פון „עטאַפּ", דורך וועלכן די פּאָליציי האָט זי געוואָלט צוריקשיקן אין איר געבורט־שטעטל.

אין אָוונט, ווען מען האָט באַפרייט אסתר־האָדלען פון קאָזע, — האָט מען אין דער „קוואַסנעצאָוואַס" וווינונג געפּראַוועט די באַפריי־אונג פון איר זון, און אויך מירקין האָט זיך דאָרט געפונען. מירקין איז שוין איצט געווען אַן אָפטער גאַסט ביי דער „קוואַסנעצאָווען" אויף דער וווינונג. ווי עס האָט זיך נאָר געמאַכט אַ געלעגנהייט, האָט ער זי באַזוכט, כדי צו פאַרברענגען אין דער געזעלשאַפט פון דעם אַלטן ר' ברוך און די פרוי הורוויץ, מיט וועלכע ער איז אַזוי באַפריינדעט גע־וואָרן לעצטנס. דאָרט, ביי דער „קוואַסנעצאָווען" אויף דער וווינונג, האָט ער פאַרגעסן אָן זיין צושטאַנד, אָן אַלע ריסן פון זיין נשמה — און געפילט זיך ווידער געהיילט און גאַנץ. עס איז געווען אַן אַנטלויפן פון זיך אַליין; וואָרים דאָרט, אויף דער וווינונג, האָט ער זיך געפילט היימיש און גוט — אַזוי ווי ער וואָלט אַ גאַנץ אַנדערער מענטש גע־ווען און צו אַ גאַנץ אַנדערער וועלט באַלאַנגט.

היינט האָט ער געהאַט אַ באַזונדערע אורזאַך צו באַזוכן די וווי־נונג פון דער „קוואַסנעצאָווען". צוזאַמען מיט אסתר־האָדלען האָט זיך אויך געקליבן אַהיימצופאָרן פרוי הורוויץ. זי האָט גאָרנישט געקאָנט אויסגעפינען וועגן איר זונס גורל, זיין עסק איז פאַררוקט געוואָרן אויפן האַרבסט. זי האָט אפילו נישט געוווסט, אין וועלכער שטאָט ער גע־פינט זיך אין טורמע, צי אין פּעטערבורג, צי ערגעץ אַנדערש־ווו. דער עסק האָט געהאַלטן נאָך אין אויסגעפאָרשט ווערן, און איר איז פאַר־מיאוסט געוואָרן צו זיצן מיט „ליידיקע הענט" און וואַרטן אין פּע־טערבורג, אין דער צייט ווען „אירע קינדער" קאָנען זיך אָן איר קיין עצה נישט געבן אינדערהיים.

זאכארי האָט זי געטראָפן דעם אָוונט אָנגעטאָן אין אַ בלוי גע־

בלימלט היימיש ציצן קלייד (עס איז שוין געווען וואַרים אין פּעטער־בורג), נישט ביי איר פּראָוויזאָריש קיכל, אָדער קאָמאַנדעווענדיק ביים טיש, נאָר אין אַ ווינקל פון שטוב, אַנגעלענט איר שטאַרקן אויסמאָדע־לירטן קאָפּ אויף אירע נאַקעטע אַרויסגעשטאַרצטע הענט, אַ פאַרזאָרג־טע און אַ טרויעריקע. פון איין זייט — דער אומבאַוווּסטער גורל פון איר זון, וועלכן זי פאַרלאָזט איצט צו זיין אייגן מזל; פון דער צווייטער זייט — די קנאה, וואָס זי האָט צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע איינוווי־נער פון דער „קוואַסנעצאָוואַס" ווינקל געהאַט צו דער יידענע, וועלכע עס איז געלונגען איר קינד צו באַפרייען. אירע באַקן האָבן רויט גע־פלאַמט, אירע אויערן זענען רויט געווען, אין אירע אויגן איז געלעגן אַ חשבדיקער פייכטער גלאַנץ, וואָס האָט געשראָקן. עס איז געווען דאָס פּרימיטיווע געשריי, וואָס ליגט אין די אויגן פון יעדער זי־חיה, ביי וועלכער מ'רויבט אַוועק איר קינד. זי האָט זיך דאָס מאָל נישט אומגע־קוקט אויף מירקינען. זי האָט אים גאָרנישט באַמערקט — זי האָט קיי־נעם נישט געזען, זי איז געזעסן איינגעביסן מיט אירע ציין אויף אירע פליישיקע ליפּן, דער שטאַרקער, געשליפענער ביין פון איר קין־באַק האָט זיך באַוועגט דורך איר הויט, ווי זי וואָלט דאָרט עפּעס געקייעט.

מירקין האָט געקוקט אויף איר. ער האָט מורא געהאַט צוצוגיין צו איר. דורך דער צייט, וואָס ער קומט אַרויף אין דער „קוואַסנעצאָ־וואַס" קוואַרטיר, האָט ער זיך צוגעוווינט צו דער פרוי. ער האָט ליב געהאַט צו הערן איר פעסטע, ענערגישע שטימע, צו באַאָבאַכטן אירע זיכערע באַוועגונגען און אפילו צו ווערן באַפוילן פון איר — צו פאַר־זוכן איר זופּ. עס האָט זיך געדאַכט, אַז איר קאָן מען נישט און מען טאָר נישט רעדן אַנטקעגן. נאָך קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזעלכע ווי היינט. שטענדיק אַ פריילעכע און אַ באַפעלנדיקע — איצט זיצט זי צום ערשטן מאָל פאַרלוירן, פאַרנומען מיט זיך אַליין. ער האָט דערשפּירט אַ מין מיטגעפיל צו איר, און עס האָט אים גערירט איר מוטערלעכער וויי. ער האָט איר נישט געוואָלט שטערן — און ער האָט זי אויסגע־מיטן. אָבער צום סוף האָט זי אים דאָך באַמערקט, און פון איר ווײ־נענדיק פּנים געגעבן צו אים אַ ליכטיקן שמייכל.

מירקין האָט זיך דערנענטערט צו איר.

— פרוי הורוויץ, וואָס זיצט איר עפּעס אַזוי אַליין?

— וואָס זאָל איך, טאַנצן? — זאָגט זי אין אַ ביטערער גרימאַסע, ווישנדיק זיך איבער איר ליפּ, — איך לאָז אים, אַ יינגל, אַליין. ער איז דאָך נאָך אַ קינד. ווי אַלט איז ער — צוויי און צוואַנציק יאָר! אַליין נאָך אַ ציג געווען, ווען איך האָב אים געבוירן, קוים אַכצן יאָר אַלט געווען — לאָז איך אים איבער. איך ווייס, ווו איך לאָז אים איבער? וואָס עס טוט זיך מיט אים? ווו זיין געביין געפינט זיך?

— וואָס, איר פאָרט טאַקע אַהיים?

— וואָס וועל איך זיצן דאָ? ווי קאָן איך דאָ זיצן? איבערגעלאָזט אַ שטוב מיט קינדער אינדערהיים, איינס קלענער פון אַנדערן. און היינט מיינע „קינדער", וואָס ווייניגן ביי אונדז! ווער וועט זיך אַרומקוקן אויף זיי? איך בין דאָ — און מיין קאָפּ איז דאָרט. איך האָב אפילו אַ טאָכטער — מוז זי, ערשטנס, דעם פאָטער העלפן אין דער שולע און, צווייטנס, שלעפּט זי זיך אַליין אַרום מיט פּעקלעך אונטערן אָרעם. וועט זי אוודאי אויך אַ ליאַדע טאָג אַריינפאַלן.

אַ טרער האָט געגעבן אַ שפּראָץ אַרויס אויף אירס אַן אויג. די פרוי האָט זיך פאַרשעמט אַ ווײַלע, געגעבן אַ וויש איבערן אויג פלינק מיטן טיכל, וואָס זי האָט פון איר בוזים אַרויסגענומען, און געגעבן אַ לאַך מירקינען אין פּנים אַריין:

— אַ נאַרישע ציג, זייט מיר מוחל. וואָס האָב איך צו וויינען? וואָס וועט מיר אַרויסקומען פון וויינען?

מירקין איז פאַר גערירטקייט בלייך געוואָרן. ער האָט אָנגענומען דער פרוים האַנט און געזאָגט:

— פרוי הורוויץ, וואָס קאָן איך טון פאַר אייך? זאָגט מיר, איך וועל אַלצדינג טון.

— וואָס קאָנט איר טון? — שמייכלט זי צו אים מיט פאַרווייְנטע אויגן. — גאָרנישט קאָנט איר טון. מיין זון קאָנט איר מיר נישט אַרויס־ראַטעווען; קיינער קאָן עס נישט. ער מוז זען וואָס ער קאָן טון פאַר זיך אַליין — דאָרט ווו ער איז. מיר זענען אָרימע מענטשן און קיין פּראָ־טעקציע האָבן מיר נישט — און ווילן נישט האָבן.

דאַן האָט זי זיך פּלוצלינג אויסגעדרייט צו מירקינען און האָט אים אָנגעקוקט — ווי עס האָט זיך אויסגעדאַכט מירקינען — מיט פאַראַכ־טונג. אירע אויגן זענען שוין טרוקן געווען, קיין שפּור פון טרערן. נאָר

א ווילד פייער האָט געברענט אין זיי. אירע נאָזלעכער האָבן געציטערט, און אַרום איר מויל איז געלעגן אַ פאַרביטערטער, פאַראַכטנדיקער שמייכל, וואָס האָט געשניטן:

— מיינע קינדער זענען נישט, ווי איר דאָ, אַזעלכע איידעלע, וואָס ווען עס געשעט זיי עפּעס, ווערן זיי באַלד פאַרלוירן. זיי זענען געוווינט, אַז זיי האָבן זיך אונטערגענומען, ווייסן זיי, דאַרף מען גרייט זיין צו צאָלן. און איך האָב נישט קיין מורא פאַר זיי. עס וועט זיי גאָרנישט געשען. און אַז יאָ — איז אויך פאַרפאַלן. מיר זענען געוווינט דערצו. און מיר ווייסן ווייל, אַז די וואָס ווילן לעבן — מוזן קאָנען שטאַרבן, יעדן אויגנבליק גרייט זיין צו באַצאָלן מיטן טויט. אָט וואָס — איך האָב נישט קיין מורא.

נאָר עס האָבן נישט געהאָלפן אירע ווערטער. ווי להכעיס אירע ווערטער — זענען אירע אויגן ווידער באַגאָסן געוואָרן מיט גרויסע טרערן, וועלכע האָבן אָנגעהויבן אַראָפּצורינען איבער אירע באַקן און געבליבן הענגען אינמיטן.

מירקין האָט נישט געקאָנט איבערטראָגן קיין ווייבערשע טרערן. עס האָט אים אויפגערעגט צו משוגעת. ער האָט זיך פאַרגעסן און אָנגעכאַפּט איר האַנט:

— פרוי הורוויץ, הערט אויף, איך בעט אייך. איך האָב געמיינט אַז איר זענט אַזאַ שטאַרקע.

— שטאַרקע אַהין, שטאַרקע אַהער — וואָס קאָן מען טון?

דאַן האָט זי מיט איר נאַקעטער האַנט געגעבן מיט אַ געבייזער (ווי בייז אויף זיך אַליין) אַ וויש איבער אירע באַקן און האָט שוין געשמייכלט צו אים:

— זעט איר, אַזוי זענען ווייבער. איינס זאָגן זיי און אַ צווייטס — טוען זיי.

און ווידער האָט זי שוין אים גוט־מוטערלעך געקוקט אין פּנים אַריין און צוגעשמייכלט.

אין מירקינען זענען אַריין די ווערטער, וואָס די פרוי האָט געזאָגט וועגן „קאָנען שטאַרבן", און געשטאָכן ווי שפּיזן. „הייסט עס, אַז די וואָס קאָנען נישט שטאַרבן — קאָנען נישט לעבן. און איך בין איינער פון די".

נאָר פרוי הורוויץ האָט שוין באַמערקט די טרויעריקייט, וואָס האָט

זיך געלייגט אויף אים. זי האט אלץ באמערקט, און זי רופט זיך אן צו אים מיט אנטייל:

— פארוואס זענט איר דאס מיט איין מאל אזוי טרויעריק געווארן? האבן דאס אויף אייך מיינע ווערטער אזוי געווירקט? אזוי, זעט איר, איז א יידענע.

מירקין האט זיך אויפגעכאפט.

— נישט דאס, נאר איך האב געקלערט וועגן דעם, וואס איר האט געזאגט. יא, איר האט רעכט: די קאנען נאר לעבן, וואס קאנען שטארבן; אבער די, וואס קאנען נישט שטארבן, — קאנען נישט לעבן און נישט שטארבן.

עס איז עפעס געווען, ווי פרוי הורוויץ וואלט אים פארשטאנען, און דאס איז געווען צוליב דעם טאן, אין וועלכן ער האט ארויסגעבראכט די ווערטער.

— קאנען שטארבן! יא, פאר עפעס, נישט גלאט אזוי אין דער וועלט אריין. נישט די קאנען שטארבן, וואס ווארפן אזוי לייכט אוועק זייער לעבן, ווייל עס געפעלט זיי עפעס נישט, נאר ווען מען קאן עפעס נוצן ברענגען מיט דעם אוועקגעבן דאס לעבן פאר א גרויסער זאך. דאס רוף איך אן קאנען שטארבן.

— און פארוואס פאר א גרויסער זאך?

— א, עס זענען דא זאכן אויף דער וועלט, פאר וועלכע עס לוינט זיך אוועקצוגעבן דאס לעבן, גלויבט מיר.

— איר מיינט אזוי?

— נישט איך מיין, נאר איך ווייס עס. קומט נאר אריבער צו פארן, זועט איר שוין אליין געוויר ווערן.

מירקין האט זיך פארקלערט.

— און נאך אלעמען איז עס וווּנדערלעך, וואס אזא יונגערמאן ווי איר, אין אזא גרויסער שטאט ווי פעטערבורג, נעמט זיך צייט און מי אוועקצוזעצן זיך מיט אן אלטער יידענע, — זאגט זי צו אים מיט דאנק אין די אויגן.

מירקין איז רויט געווארן.

— מיט אן אלטער יידענע. עס טוט מיר פארגעניגן. איך האב ליב צו הערן, וואס איר דערציילט, צו הערן אייך רעדן פון אייער היים, —

און ווידער, לייגט ער צו מיט א שמייכל: — איר זענט גארנישט אזוי אלט, פרוי הורוויץ.

— איר וואלט געקאנט מיין זון זיין, און איר ווייסט וואס? איר זענט אביסל ענלעך צו אים, נאר איר טראגט א שווארץ בערדל, און ער — בלויז נאר שווארצע וואנסעלעך.

— אויב אזוי וועל איך מיר אויך לאזן דאס בערדל ארומשניידן, וועל איך אינגאנצן ענלעך זיין צו אייער זון, — שמייכלט זאכארי.

— וואס איז דאס פאר אייך אזוי וויכטיק? — פרעגט זי, רויט ווערנדיק.

— אפשר איז עס פאר מיר יא וויכטיק, — און ער האט אפגע־האקט.

זי האט אויך געשוויגן.

— פרוי הורוויץ, — רופט זיך פלוצלינג מירקין אן, — איר מיינט, עס וועט זיך געפונען דארט ארבעט ביי אייך פאר מיר? — איך האב זיך איבערלייגט. איך גלויב, אז — איך וועל אייך פאלגן.

— וואס, איר מיינט עס מיט אן אמת? גייט שוין גייט, אנישט וועט איר דען פארלאזן פעטערבורג און אייער רייך הויז?

— פארוואס נישט? איך זאג אייך יא, איך וועל עס פארלאזן, איך מיין עס גאנץ ערנסט. דענקט איר, אז איך קאן עפעס דארט ביי אייך נוצן ברענגען? פרוי הורוויץ, זאגט מיר?

עס איז געווען זיין ערנסטער און בעטנדיקער טאן, וואס האט זי געריירט.

— נוצן ברענגען קאנט איר געווים. איר זענט א געבילדעטער מענטש, און ביי אונדז דארף מען אזוי נייטיק אזעלכע מענטשן. אבער וואס רעדט איר? איר זענט א רייכער יונגערמאן מיט א רייך לעבן פאר זיך. וואס וועט איר טון דארט ביי אונדז? מיר זענען ארים, מיט אייערס גלייכן קומען מיר זיך נישט צוזאמען, און מיר לעבן זייער ענג. ווי אזוי וועט איר זיך געפינען ביי אונדז? איר וועט נאר האבן בלויז צרות. — און דאן וואס רעכנט איר צו טון? איז דען דאס א לעבן פאר אייך?

— דווקא דאס וויל איך, איך מוז. דאס אנדערע איז מיר פאר־מיאוסט. איך וויל אוועק פון דעם אנדערן לעבן. איך מוז אוועק, איך מוז אפשניידן. איך האב נישט קיין אנדערע עצה. דאס איז מיין איינציקע

רעטונג — אז נישט בלייבט...

נאָר מירקין האָט ניט געענדיקט דעם זאַץ. ער איז געבליבן שטעקן אין מיטן. פרוי הורוויץ האָט אים אָנגעקוקט מיט מיטגעפיל. מירקין איז גערירט געוואָרן פון איר בליק. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז אַזוי מוז זי קוקן אויף אירס אַ קינד. זי האָט אים אָנגערירט מיט איר האַנט, און מירקין האָט דערפילט אַ ציטערנדיקע וואַרימקייט, וואָס איז דורכגעגאַנגען דורך זיין לייב.

— אַז איר ווילט נאָר — מיר וועלן אייך אויפנעמען מיט אָפענע אָרעמס. מיין מאַן וועט זיך זייער פרייען מיט אייך. איר וועט אים זייער גוט צונויץ קומען צו לערנען רוסיש אין אונדזער שולע, לעקציעס צו געבן די יונגעלייט. מיין טאָכטער ארויסצוהעלפן, איר קאָנט פּראַקטיצירן ביי אונדז אייער פּראָפעסיע. אדרבא — וועלן מיר האָבן אַן אייגענעם מענטש אַן אַדוואָקאַט.

— מיינט איר, אַז איך קאָן נוצן ברענגען? אַז איך קאָן וועמען מיט עפּעס העלפן?

— וואָס רעדט איר? איר הייבט דאָך ערשט אָן; איר האָט דאָך נאָך אַ גאַנץ לעבן פאַר זיך; איר זענט דאָך נאָך אַ קינד. אַזאַ יונגערמאַן, אַן עין־הרע, אַ געזונטער, אַ געבילדעטער. וואָס פעלט אייך? קומט צו אונדז אַריבער. מיין מאַן וועט שוין אויסגעפינען פאַר אייך אַרבעט, אויב איר ווילט נאָך עפּעס טון, און אפשר וועלן מיר אויסזוכן פאַר אייך אַ כלה אויך.

מירקין איז רויט געוואָרן.

— וואָס האָט איר זיך פאַרשעמט? איר זענט שוין אַ בחור אין די יאָרן, שאַ. איך האָב דאָך גאָר געהערט, אַז איר זענט שוין, דאַכט זיך, אַ חתן מיטן אַדוואָקאַטס טאָכטער. ווי וועט דאָס זיין?

מירקין איז בלייך געוואָרן און דערשטוינט.

— אָ, דאָס מיינט איר, — זאָגט ער פאַרלעגן. — פון דעם איז גאָרנישט געוואָרן. עס וועט גאָרנישט ווערן. (ער האָט זיך געוווּנדערט, וואָס ער קאָן אַזוי לייכט דאָס וואָרט אַרויסברענגען, וואָס האָט זיך אים אויסגעדאַכט ערשט פאַר אַ מינוט — פאַר אוממעגלעך. און מיט דעם, וואָס ער האָט דאָס פּוּן מויל אַרויסגעבראַכט, איז ער אין זיין גאַנצן מהות זיכער געוואָרן, אַז ער וועט עס טון — און ווי אַמשנעלסטן.)

די פרוי איז אויך אין פארלעגנהייט געבליבן, און כדי זיך ארויס־צוקריגן פון דעם, פרעגט זי:

— און ווען רעכנט איר דאס צו אונדז אריבערצוקומען?

— גאר אין קורצן, גאר אין קורצן.

— און אז איר וועט קומען, לאזט פון אייך וויסן, אונדזער אדרעס האט איר דאך — אויף נאוואליפיע, צו הורוויצן דעם לערער. אלע וועלן אייך זאגן, ווער דאס איז.

מירקין האט זיך אויפגעהויבן.

— ווען פארט איר? איר וועט מיר דערלויבן אייך צו באגלייטן צו דער באן?

— מ'דארף נישט, מיר זענען נישט געוווינט דערצו. אונדזערס אייגנע, אז זי באדארף פארן, — טרעפט זי דעם וועג אליין.

מירקין האט גענומען איר האנט און האט זי צוגעטראגן צו זיינע ליפן.

— און מיט דעם באדארפט איר אויך פארזיכטיק זיין. ביי אונדזערס אייגנער איז נישט שטענדיק די האנט צוגעפאסט צום קושן — מער צום קאכן, — לאכט זי.

— דערפאר איז זי מיר טויזנט מאל ליבער. — און מירקין נעמט נאך אמאל איר האנט און קושט זי שטארק.

— איר ווייסט, וואס איך וועל אייך זאגן, — רופט זי זיך אן, ארויסבאגלייטנדיק אים צו דער טיר, — אז איר זענט נאך גאר א קינד, אזא גרויסער, מיט אזא שווארצער בארד — און איר דארפט נאך האבן א מוטער. איך האב נאך נישט געזען אזא מאנספארשוין, — און זי האט אים א ווייכן גלעט געגעבן מיט איר ווארימער, אויסגעארבעטער האנט איבער זיין שווארץ בערדל.

אז ער איז ארויסגעקומען אין דרויסן, איז ער פארוואונדערט גע־ווארן פון דעם ליכט, וואס האט געשפילט איבער פעטערבורג.

קאַפּיטל 15

זיי געטרייסט!

די נאַכט איז געווען פאַרוואַנדלט אין אַ קראַנקן טאָג, און דאָס פּערלדיקע ליכט — אין אַ קראַנקע שיין. מענטש און זאַך האָבן זיך באַוויזן ווי אונטער שלייערס. אַלץ איז געווען פאַרשטעלט: הויז, בוים, מענטש און פערד. ווי שדים וואַלטן ארומגעגאַנגען איבער די גאַסן: שדים-מענטשן, שדים-פערד, מיט אויסטערלישע, יענע-וועלטיקע אויסזעענס, מיט פּנימער ווי פון חלומות אַרויס, מיט שאָטן-פאַרשפּינטע גרפּים, ווי קראַנקע אילוזיעס.

וואָס טוט זיך דאָ? די ערד איז קיין ערד נישט, אַלץ שוועבט און באַוועגט זיך און ציט זיך עלאַסטיש אויס, און נעמט אָן מאָדנע פאָרמען. עס שווימט און רירט זיך. די הייזער ציען זיך אויס, ווערן לענגער און דינער, דאָן-קיכאָטיש, און די מענטשן מיט לאַנגע, שפּיציקע קעפּ. און די שאָטנס פון די מענטשן האָבן זיך ענדלעך באַפרייט, אָפּגעריסן זיך פון זייערע זאַכן, און שפּאַצירן אַליין פאַר זיך אַרום, גייען, וווהין זיי ווילן, מישן זיך אויס מיט די לעבעדיקע מענטשן, און מען ווייסט נישט מער, וואָס עס איז אַ מענטש און וואָס עס איז אַ שאָטן...

און אַזוי ווי די ממשותדיקע זאַכן, אַזוי זענען די געדאַנקען און די געפילן. עס מישן זיך אויס צוזאַמען פאַרלאַנגען מיט רעאַליטעטן, חלומות און וואָרהאַפּטיקייטן, און מען ווייסט נישט מער, וואָס עס איז אמת און וואָס עס זענען ווונטשן.

אין דעם געוועב פון פּערלדיקע שאָטנס איז זאַכארי געגאַנגען — אַליין אַ שאָטן — און ער האָט נישט מער געוווסט, צי דאָס וואָס ער האָט איבערגעלעבט די לעצטע טעג זענען חלומות, אָדער וואָרהייטן.

געזאָגט האָט ער צו זיך: „מיין טאַטע-מאַמע האָב איך געפונען אויף דער קוואַרטיר פון דער „קוואַסנעצאָוועןʼ. איז דאָס נישט קיין וווּנדער?ʼʼ וואָרום דער אַלטער ר׳ ברוך און די פרוי הורוויץ פון וואַרשע זענען אים פאַרגעקומען אַזוי נאָענט, ווי ער וואָלט זיי שוין דאָס גאַנצע לעבן געווען געקענט. דאָס גאַנצע לעבן זענען זיי געווען אַרום אים. ער האָט זיי נישט

געזען. ער האָט אפילו נישט געוווסט דערפון. און דאָך זענען זיי געווען, און זיי האָבן אים געהיט און דערהאַלטן ביזן היינטיקן טאָג.

ער זעט זיך צוריק אין דער קאַלטער שטאָט, אין דעם ווייטן יעקאַטערינענבורג, אין אַ ווינטער ביינאַכט. אומהיימלעך רינגלט אַרום דער סיביר׳ער פראָסט, אַרויסקומענדיק פון די וועלדער צו דער שטאָט און זייער הויז. ער איז אַליין. פאַרלוירן אין זיין גרויסן שטודיר־צימער. ער ליגט איינער אַליין אין זיין בעט און ער קוקט מיט אָפענע אויגן אין דער קאַלטער נאַכט אַריין. די מאַמאַטשקאַ איז נישטאָ. עמיצער זיצט ביים בעט. עס איז נישט זיין דערציערין. עס איז אַ נישט־זעבאַרע פיגור. איצט ווייסט ער, ווער דאָס איז געווען. דאָס איז, פאַרהוילן אין דער נאַכט, געזעסן ביי זיין בעט די פרוי הורוויץ פון וואַרשע, מיט אירע נאַקעטע, אַרויפגעשטאַרטשטע מוטער־הענט, ווי עמיצן צו באַשיצן, אָפּצוראַטעווען, ווי אַ צערייצטע חיה, ווי ער האָט זי היינט אָוונט געזען, מיט אירע גליענדע אויגן, און זי האָט איבער אים געוואַכט.

איז עס נישט נאַריש אַזוי צו קלערן? דאָס זענען דאָך קינדערשע אילוזיעס. אָבער דאָך זענען זיי גוט געווען, די קינדערשע אילוזיעס. און ווען ער עס, וואָס אַ דערוואַקסענער מענטש גייט אין אַ ווייסער נאַכט איבער די פעטערבורגער גאַסן, און טראַכט וואָס ער טראַכט?

וואָס איז לייבלעכע פאָטער־מוטער? אַ פיזישע סיבה. דאָס אַטאָמל, וואָס איז אַריינגעוואָרפן געוואָרן אין לעבן אַריין, איז טאַקע די פאַראורזאַכעריין פון אַלעם און פון גאַנצן, דער ערשטער כוח, וואָס האָט עס געשאַפן. אָבער דאָס אַטאָמל איז שוין לאַנג פאַרשוווּנדן און איינגעטונקט געוואָרן אין מבול פון לעבנס-עמפינדונגען, וואָס דער חי טראָגט. יעדע סעקונדע לעבן פון חי איז וואַקסן אין אַנדערע וועלטן אַריין. מעג דער חי טראָגן אין זיך די אַלע אייגנשאַפטן פון ערשטן אַטאָמל, אָבער ער באַשאַפט טויזנטע נייע אייגנשאַפטן פון מיגוט צו מינוט אין זיין וואַקסן.

— וואָס פאַר אַ שייכות האָב איך מיט מיינע פיזישע פאָטער און מוטער, וואָס האָבן מיך געבוירן? מאַמאַטשקען האָב איך כמעט נישט געקענט. דאָס וואָס זי איז געווען פאַר מיר, האָב איך זיך אַליין געשאַפן, — האָט ער צו זיך געזאָגט, — אַרויסגעוועבט פון מיין אייגענעם לעבנסמוט, צוגויפגעגאָסן זיך אַ געטראַנק צו אַ דורשט, וואָס איך האָב גע־

האט. אפשר אין לעבן, אין דערווירקלעכקייט, איז זי גאר עפעס אנ־דערש געווען, נישט מאמאטשקא. און מיין פאטער? ווען איך וואלט גע־האט די ברירה, וואלט איך דאך מיר געווען אויסגעקליבן דעם פאטער־מענטש, וואס וואלט געווען צוגעפאסט פאר מיין אידעאל, נישט צוגע־שמידט צו א פרעמדן קערפער דורך משפחה־שנורן. פאפאטשקא איז דאך מיר גאר איינגאנצן א פרעמדער, אן אומסימפאטישער, און וואלט ער נישט געווען מיין פאטער — וואס פאר א נאענטקייט וואלט איך געהאט מיט אים?

יעדער מענטש ווערט געבוירן אליין, ווי א שטיין. עס זענען נישטא קיין משפחה־אינסטינקטן, אן איינגערעדטע זאך. זי שטאמט פון ריין־מאטעריעלע אורזאכן, כדי צו פרעטענדירן אויף די אנגעקליבענע רייכ־טימער. עס לעבן פיל שטארקער אין אונדז די אבסטראקטע געזעלשאפט־אינסטינקטן, ווי משפחהדיקע. די נויט האט אין אונדז אנטוויקלט א באדערפעניש צו לעבן אין געזעלשאפטן, אין קיבוצים. די הערשער־לוסט אין אונדז, דער עגאאיסטישער פארלאנג פון איינהאלטן אנגעקליבנס — האט באשאפן דעם פאטריארכיזם. דער געזעלשאפטלעכער אינסטינקט וועקט אין אונדז דערהויבענע און אידעאלע טאטן — לערנט אונדז מקריב צו זיין זיך פארן כלל. פארקערט, דער פאמיליע־אינסטינקט מאכט אונדז ענגהארציק, שטארקט די אייגנליבע. דערפאר באדארף מען אים באקעמפן, אויסראטן, פונקט אזוי ווי מיר מיען זיך צו באקעמפן אין אונדז אנדערע שלעכטע מידות.

אבער אין אמתן זענען יא דא פאטער און מוטער. זיי לעבן ערגעץ־ווו איינגעווארצלט אין דער טיפעניש פון אומבאקאנטן, פארהוילענעם לעבן. אמאל באגעגנט זיך דער מענטש מיט זיין „פאטער און מוטער"; מערסטנס אבער נישט.

מירקינען דאכט זיך, אז דער אלטער ייד, וואס האט אים אזוי וואַ־רים ביי דער האנט אנגענומען און גערעדט צו אים די ווערטער, וואס ער האט באדארפט; די פרוי הורוויץ, וואס האט אים צוריקגערופן אין לעבן אריין און באפוילן אים צו גיין ערגעץ מיט א שליחות, — אז זיי זענען זיינע ריכטיקע „פאטער און מוטער". דאס לעבן האט זיי דורך א צו־פאל אריינגעווארפן אין דער „קוואסנעצאוואס" וווינונג. אים איז בא־שערט געווען מיט זיי זיך צו טרעפן.

— עס איז דאָך ווירקלעך ווי אַ שפּאַס: מיין טאַטע־מאַמע האָב איך געפונען אויף דער וווינונג פון דער „קוואַסנעצאָוועו". אָבער ווער זענען זיי דאָס, זיינע נייע טאַטע-מאַמע, וואָס ער האָט געפונען? ווער זענען די איינוווינער פון דער „קוואַסנעצאָוואַס" וווינונג! זיי קומען פון אַ וויי־טער, פאַרהוילענער וועלט, פון די טיפעניש פון יידישן תחום, וואָס ער קען נישט, און האָט קיינמאָל נישט געזען. פון דאָרט האָט זיך אַרויסגע־צויגן דורך אַ צופאַל די שנור, וואָס בינדט אים צו צום לעבן.

— הייסט עס, אַז דאָרט באַלאַנג איך, דאָרט ליגט אָנגעגרייט פאַר מיר דער וועג, אויף וועלכן איך דאַרף גיין. עס וואַרטן אויף מיר די מעשים, וואָס איך האָב צו טון. עס ליגט דאָרט דער אינהאַלט פון מיינע טעג.

דורך אַ צופאַל, דורך אַ נאַרישן טעותדיקן צופאַל, בין איך געבוירן געוואָרן אין אַן אַנדער לעבן אַריין ביי אַנדערע „פאָטער און מוטער", אין אַנדערע אומשטענדן. און איך דאַרף פאַרריכטן דעם טעות, וואָס די נאַטור האָט געמאַכט. פּונקט אַזוי ווי מען פאַרריכט אַ פעלער, ווי מען שניידט אָפּ אַ הויקער. מען דאַרף פאַרריכטן די נאַטור.

דאָרט האָב איך שטענדיק באַלאַנגט, און עס איז געווען גענוג אַן אַלטער ייד, וואָס זאָל מיך אָננעמען ביי דער האַנט, און אַ פרוי, וואָס זאָל אָנווייזן מיטן פינגער דעם וועג, און איך ווייס שוין, וואָס איך האָב צו טון.

עס איז מיטאַמאָל ליכטיק געוואָרן אויף די פּעטערבורגער גאַסן. ליכטיק, ווי ביי טאָג, נאָך מער ווי ביי טאָג. אַן אַנדער ליכט פון אַן אומ־באַקאַנטער וועלט האָט באַהערשט די הייזער, די גאַס און די איינצלנע איינזאַמע מענטשן, וואָס האָבן זיך געשלייכט אויף די גאַסן. אַ פיאָלעט־רויטלעך ליכט, וואָס די נאָרד-שיין האָט אַהער פאַרוואָרפן, איז אויף די גאַסן געווען פאַרשפּרייט. אין אָט דעם ליכט זענען זאַכן און מענטשן באַ־לויכטן געוואָרן מיט אַזאַ קלאָרקייט, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז אַלץ שטייט אויפן ערשטן פּלאַן. עס האָט נישט געהערשט קיין פּערספּעקטיוו אין דער נאַטור, און קיין זאַך האָט נישט געהאַט קיין שאָטן. די שאָטנס זענען פאַרשוווּנדן, און עס האָט זיך בולט אויסגעשניטן, מיט דעם גאַנצן מהות, וואָג און מאָס, דער עצם פון יעדער זאַך. שאַרף און קאַנטיק האָבן זיך אַרויסגעהויבן פון דער לופט די קאָנטורן, און אָפּגעשניטן יעדע זאַך

פאַר זיך אַליין. און פונקט אַזוי ווי די וועלט איז באַלויכטן געוואָרן פון דרויסן, אַזוי איז דער געדאַנק און דאָס געפיל באַהעלט געוואָרן פון אי־נעווייניק. ווי שפינוועבס פאַרוועבטע מטושטשדיקע מחשבות זענען איצט געשטאַנען קלאָר, בולט, איינגעוואָרצלט אויף שטענדיק.

אַלץ איז געוואָרן קלאָר און ליכטיק: זיין ביז איצטיק לעבן, זיין ראַנגלען זיך מיט זיין גורל — דאָס האָט זיך אַלץ אַרויסגעאַרבעט פון אַ טעות, אין וועלכן ער איז, אָן זיין שולד, פאַרוועבט געוואָרן. און איצט שטייט ער אַ באַפרייטער. גאָרנישט איז פאַר אים און נאָך אים, נאָר ער אַליין. אַלץ איז ריכטיק, אַזוי האָט עס באַדאַרפט זיין, און ס׳איז גוט, וואָס ס׳איז געווען אַזוי. און מער פון אַלע זיינע מעשים איז אים קלאָר געוואָרן זיין פחדנות.

עס איז נישט געווען קיין נידעריקע פחדנות, דאָס ראַנגלען זיך מיטן טויט. עס איז געווען אַ קלאָרע, מעכטיקע גבורהשאַפט, אַ קראַפט, וואָס האָט באַזיגט דעם טויט. אַ געראַנגל מיט אַ פינצטערן שאָטן. איצט פאַר־שטייט ער אַלץ. ער האָט באַזיגט דעם נאַרישן, אומפּרוכטבאַרן, אומבאַ־רעכטיקטן טויט — פאַר אַ קלאָר, ליכטיק לעבן, — אַ לעבן, וואָס ליגט דאָרטן, אויף יענער זייט, ווייט אַוועק פון נאָרד־ליכט, אַ לעבן נאָך נישט קיין געוואָסנס.

אין דער ליכטיקער נאַכט האָט ער געזען זיין וועג קלאָר פאַר זיך; ביים אָנהויב פון דעם וועג שטייט אַ פרוי. בולט און שאַרף זעט ער איר פיגור. אירע גלידער זענען ווי פורמדיקע פליישיקע רערן, געפרעסט, אָנ־געגאָסן מיט לעבנס־לוסט און גבורה, מיט חשק און ליבע. איר פליישיק לייב איז אַריינגעגאָסן אין אַן ענגער פאָרם פון אַ שוואַרץ קלייד. פון קלייד צאַפּלען אַרויס אירע נאַקעטע הענט, טוענדיק און שאַפנדיק. ער זעט זי ביי אַ גרויסער קיך, און זי האַלט אין אָנגיסן זופּ פאַר אַלע קינדער. און, ענדלעך, זענען די טעלער פול, זי האָט געגעבן פאַר אַלעמען. און אַלע פאַרלאָזטע קומען צו איר. שטאַרק און ברייט איז איר ברוסט, די ברוסט פון דער מוטער, און ווייך, שאַרף־קאַנטיק שניידט זיך אויס איר פּנים. די געשליפענע קינבאַקן זענען געווענדעט צו אים. אין אירע אויגן בליש־טשען כעס און רחמנות־טרערן, מוטערלעך געוויין און ווייבערשע העל־דישקייט. ווי אַ ווילדע פריער אויפן גורל פון איר זון, מיט דעם זעלבן לאַכנדיקן געוויין, קוקט זי איצט אויף אים, און זי רירט אָן מיט איר האַנט

זיין מיט אנגסט־באַלאָפּענעם שטערן, און זי זאָגט צו אים: „זיי גע־טרייסט!"

זיבער און באַשיצט פילט זיך דאָס קינד אונטער דער מוטערס ברוסט. אים קאָן שוין גאָרנישט געשען.

די נאַכט איז זאַכארי צום ערשטן מאָל איינגעשלאָפן. עס האָבן אים מער נישט געפּייניקט די קאָשמאַרישע נאַכט־חלומות. פון שלאָף אַרויס האָט זיין בלייך פּנים, איינגעראַמט אין שוואַרצן בערדל, געלויכטן זיך מיטן שמייכל פון געלייטערטקייט און געטרייסטקייט.

קאַפּיטל 16

אין אַ טעאַטער־לאָזשע

מיטן פרילינג איז אָנגעקומען קיין פּעטערבורג, ווי יעדעס יאָר, דאָס מאָסקווער קונסט־טעאַטער אויף גאַסטראָלן. אויף טשעכאָווס „קאַרשן־גאָרטן" האָט גבריאל חיימאָוויטש פאַרגעבריט אַ לאָזשע, אין וועלכער ער האָט איינגעלאַדן די האַלפּערנס און די חתן־כלה פּאָר.

דאָס טעאַטער האָט זיך ממש געבראָכן. די גאַלעריעס און אַ האַל־בער פּאַרטער זענען געווען אָנגעפילט פון אַ פּובליקום, וואָס איז געווען הונגעריק נאָך עמאָציעס. די סטודענטן, קורסיסטקעס, פּראָפעסיאָנעלע אָרימע אינטעליגענץ, וואָס האָבן מיט אומדערהערטער מי און מאַטער־ניש אַריינגעקראָגן זיך אין טעאַטער (אַ טייל פון זיי האָט געוואַרט צוואַנ־ציק שעה ביי דער קאַסע. אַנדערע האָבן זיך איינגעשאַפט די בילעטן פאַר פאַנטאַסטישע פּרייזן, וועלכע עס האָט זיי געקאָסט וואָכן און חדשים פון זייערע טעגלעכע באַקוועמלעכקייטן און אפשר אויך באַדערפעניש), זענען נאָך פאַר דער פאַרשטעלונג געוואָרן אַזוי אויפגערעגט און באַלעבט פון דערוואַרטונג, אַז עס איז זיי געווען אוממעגלעך איינצושטילן. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער עולם דערוואַרט דאָ נישט קיין טעאַטער־פאַרשטע־לונג, נאָר אַ געשעעניש פון ערשטער וויכטיקייט, וועלכעס רירט אָן זיינע אינטימע אינטערעסן. די אויפרעגונג האָט אויך עלעקטריזירט דאָס מער

זאטע און באקוועם זיצנדיקע פובליקום פון די ערשטע רייען און לאזשען. אלע זענען געווען אין א געהויבענער שטימונג, ביי אלעמען האט דער פולס שנעלער געקלאפט, און אלע זענען געווען ווי פארשלונגען אין דער־ווארטונג פון עפעס אויסטערלישעס.

אין גבריאל חיימאוויטשעס לאזשע איז מען נישט ווינציקער געווען אויפגערעגט פון דער אלגעמיינער דערווארטונג, ווי אויף אנדערע פלע־צער. נאר אין דער לאזשע האט מען נאך געהאט א באזונדערע אורזאך צו זיין אויפגערעגט. עס איז שוין אייניקע מינוט פאר דער אויפהיי־בונג פון פארהאנג, און דער יונגער מירקין האט זיך נאך אלץ נישט בא־וויזן. קיינער האט זיך נישט געקאנט געבן קיין קלארע דערקלערונג. און אלע זענען געווען אין דערווארטונג אויף עפעס, וואס וועט געשען. דער יונגערמאן איז פשוט די לעצטע טעג פארשוווּנדן, און האט זיך נישט בא־וויזן ביי די האלפערנס. כאטש מען איז געווויינט געווען צו זיין פירן זיך און מען האט אלץ צוגעשריבן צו זיין פלעגמאטישער נאטור, האט אבער זיין באנעמען זיך די לעצטע טעג שטארק באאומרואיקט אלגא מי־כאילאוונען, און זיין היינטיק טאקטלאז פארשפעטיקן זיך (נישט געקו־מען אפילו אפנעמען זיין כלה) האט איר אנגעזאגט אן אנהייב פון א קאטאסטראפע. אויסערלעך אבער איז זי געווען מער רואיק פון אלעמען: מער פון נינאטשקען, וועלכע האט דורך איר איבערגעטריבענער באלע־בונג און אינטערעס אין דער פארשטעלונג ארויסגעצייגט איר אומרואי־קייט; מער פון דעם פון כעם סקאנדאליעז רויט־געווארענעם גבריאל חיי־מאוויטש; מער אפילו פון איר מאן סאלאמאן אסיפאוויטש, וועלכער, פון נארנישט וויסנדיק, האט נאאיוו אייניקע מאל געפרעגט: „פארוואס זעט מען נישט זאכארין?״ זי, אלגא מיכאילאוונא, האט מיט איר אומ־געצווונגענעם שמייכל, מיט אירע גלייכגילטיקע באמערקונגען און לייכטע באוועגונגען ארייגעבראכט בארואיקונג אין דער קליינער געזעלשאפט. אפענטפערנדיק אויף איר מאנס פראגע, „אז, ווי שטענדיק, וועט זאכאר־יושקא אוודאי אנקומען, ווען די פארשטעלונג וועט זיך אנהייבן, און וועט נישט ווערן ארייננעלאזט פון די היטערס אין טעאטער (ווי עס איז דער מנהג ביי די מאסקווער, כדי נישט צו שטערן די שטימונג), ביז דער פארהאנג וועט זיך ארפלאזן״.

כאטש אלגא מיכאילאוונאס רואיק פארהאלטן זיך, און איר באלעבט

געשפּרעך מיט גבריאל חיימאָוויטשן האָט געהאָלפן אויפצולייזן די שפּאַנונג, וואָס האָט ביי אַלעמען געהערשט, דאָך זענען אַלע צופרידן געווען, ווען עס איז פינצטער געוואָרן, און די פאָרשטעלונג האָט זיך אָנגעהויבן, אַז זיי זאָלן נישט באַדאַרפן איינער קוקן דעם אַנדערן אין פּנים אַריין.

אַלע זענען געוואָרן אַריינגעצויגן אין די האַנדלונגען, וואָס זענען פאָרגעקומען אויף דער בינע. עס האָט זיך געדאַכט, אַז יעדער איינער פון די צוקוקערס האָט אויפגעגעבן זיין אייגן לעבן, און זיין אייגענע אומגעבונג, און איז אַריינגעצויגן געוואָרן דורך דעם היינטיקן אָוונט אין דער וועלט, אין דעם לעבן, וואָס טוט זיך אויף דער בינע. אויך אין דער לאַזשע ביי גבריאל חיימאָוויטשן האָבן אַלע צוקוקערס געמאַכט זיך, ווי זיי וואָלטן געווען אינגאַנצן פאַרנומען מיט דער האַנדלונג אויף דער בינע, כאָטש אין אמתן האָבן אַ טייל פון זיי באַנוצט די פאָרשטעלונג נאָר אַלס אַ פאָרהאַנג, הינטער וועלכן זיי קאָנען באַהאַלטן זייערע באַזאָרגטע גרימאַסן, און איבערגעבן זיך צו זייערע אייגענע געדאַנקען.

אַממייסטן האָט אויסגענוצט דאָס טעאַטער-שפּיל נינאָטשקאַ. זי איז אין היינטיקן אָוונט זייער ווייט געווען פון אַ פרעמדער דראַמע. זי האָט דערפילט, אַז עפּעס וואַלגערט זיך אין דער לופט און ציט אָן פאַר אַ שטורעם. און זי איז שוין געווען געריירט פון דעם עלעקטרישן שטראָם פון דעם אָנציענדיקן דונער. זי האָט זיך נישט געשראָקן דערפאַר. זי איז אויך נישט נייגיריק געווען דעריבער. עס האָט איר נאָר פאַר עפּעס באַנג געטון.

צוערשט איז איר זאַכאַריושקאַ געווען אינגאַנצן גלייכגילטיק, אַזוי לאַנג ווי עס האָט זיך איר געדוכט, אַז ער „אוכאַזשעוועט" נאָך איר. זי האָט אים געהאַלטן פאַר איינעם פון די פיל פון אירע פאַרערער, יונגעלייט, וואָס זי איז געוווינט געוואָרן, אַז זיי זאָלן זיך באַוועגן אַרום איר, ווי בינען אַרום אַ בלום, מען זאָל איר קוקן אין די אויגן מיט גלוסטונג — מיט איין וואָרט, אַז מען זאָל אויסגיין נאָך איר. נאָכדעם ווי זיי האָבן זיך פאַרקנסט, איז איר זאַכאַריושקאַ אינטערעסאַנט געוואָרן דורך דער נייגיריקייט, אַז דאָס איז איר באַשערטער, מיט וועלכן זי וועט זיין אָפיציעל פאַרבונדן, און עס וועט איר אויסקומען צו לעבן מיט אים אין איין וווינונג, און אפשר נאָך אינטימער... אַז ער האָט זי אָנגעהויבן צו פאַרנאַכלעסיקן, און נישט אַרויסגעוויזן קיין פייבערדיקן באַגער, ווי זי

איז געווינט געווען פון אלעמען וואס האבן זי ארומגערינגלט, האט זי זיך געפילט באליידיקט און געקרענקט. זי איז אבער צופיל שטאלץ געווען, נישט נאר בלויז דאס ארויסצוווייזן, נאר אפילו צוצולאזן דעם געדאנק, אז זי פילט זיך דערפון געקרענקט. זאכאריושקא איז פאר איר גארנישט מער געווען, ווי א צוקונפטיקער מאן, מיט וועלכן מען האט חתונה דער־פאר, ווייל אן אנשטענדיק מיידל פון א גוט הויז מוז דאך סוף כל סוף חתונה האבן. און וואס איז דער חילוק מיט וועמען? ער מיט זיין פלעג־מאטישער נאטור וועט נישט זיין אזוי אויפדרינגלעך ווי אנדערע, און זי האט צוגענומען די אלע אויפמערקזאמקייטן פון אלטן מירקין. ערשטנס, צוליב פאמיליען־סענטימענט (זי האט דורך דעם געוואלט אונטערשטרייכן, אז די גאנצע אפערע מיט די מירקינס איז נישט קיין אינטים פארהעל־טעניש, נאר א פאמיליען־זאך), און, צווייטנס, אביסל צו שטילן איר גע־קרענקטע איינגליבע. עס איז געווען ווי א רייצן זיך מיט זאכאריושקען, מיט די היינטיקע יונגעלייט, וועלכע פארשטייען נישט צו זיין אזוי ראָ־מאנטיש און גאלאנט צו דאמען, ווי דער אלטער דור. נאר זייט א געווי־סער צייט, זייט יענעם פרילינגס-אוונט, פילט זי, אז זי האט זיך מיט אן אמת פארליבט אין זאכאריושקען. זי זעט איין, אז זי האט אים נישט גע־קענט, נישט פארשטאנען זיין שווייגן, זיין טיף איבערלעבן זאכן. עס דאכט זיך איר, אז זי האט מיט איר גערויש פארשריגן זיין שטילקייט. זי האט מיט איר רעש פאריאגט אים, און זי האט געבענקט נאך אים.

זי האט געבענקט נאך זיינע וואכיקע, רעדנדיקע בליקן און שטיל מויל. זי האט געבענקט נאך זיין סילועט, אז ער זאל זיצן ביי איר אין בודואר, דארט אויפן פאטעל, אין א ווינקל, מיט זיין בערדל־באקראנצט פנים, און זאל מיט זיינע לעבעדיקע אויגן נאכקוקן אירע באוועגונגען. זי האט געבענקט נאך זיין שטראף־בליק, און נאך דעם, אז זי זאל ווי אמאל מורא האבן פאר אים.

זי האט מיט איינמאל דערפילט די פוסטקייט פון איר ביז איצטיק לעבן, פון דעם שרייענדיקן פעטערבורגער בולוואר, פון אירע ביז איצ־טיקע חברים און פריינט. די אויסגעלאסענע אוונטן ביי סאפיא ארקאד־יעווגעז, דער רויך און שוויים פון איבערגעזעטיקטע מענער און פון רא־פינירט־דורשטיקע פרויען, וואס זוכן צו שטילן א פארהילטן באגער. גאט, וואס האט זי צו טון צווישן זיי? ווי קומט זי צווישן זיי? זי האט זיך

דערמאָנט אָן דעם קאַבאַרעט־פילאָזאָף, דעם טאַנץ־קריטיקער באָריס אַבראַמאָוויטש, וואָס זי האָט ביז איצט אַזוי גערן געהאַט. זי האָט שוין איצט דערפילט דעם ביליקן שאַנסאָנעט־פּערפום, און דעם אומאָנשטענדיקן געשמאַק, וואָס עס הערט זיך פון זיינע קלוגע לעבנס־רייד. — „גאָט, ווי האָב איך געקאָנט דאָס פאַרטראָגן, און פאַרברענגען מיט זיי! און נאָך אים אַריינפירן, און צוזאַמענברענגען מיט זיי, און דאָס באַלד אין אָנהייב פון אונדזער פאַרקנסן, ווען ער האָט אפשר געבענקט נאָך אינטימע שטילע איבערלעבענישן, נאָך פאַרחלומטע חתן־כלהדיקע נשמה־פאַרבינדונגען. ער איז דאָך אַזאַ ריינער, אַזאַ אומבאַפלעקטער, אַזאַ נאַאיווו קינד. פאַרוואָס האָב איך אים נישט פאַרשטאַנען? פאַרוואָס האָב איך אים נישט אַרויסגעפילט באַלד פון דער ערשטער מינוט? ווו איז געווען מיין געפיל צו דערקענען מענטשן, וואָס איך רעד זיך אַזוי איין, אַז איך באַזיץ עס?

און איך האָב דאָך געבענקט נאָך חתן־כלה־חלומות. כ׳האָב דאָך דאָס געוואָלט. פאַרוואָס האָב איך זיך געשעמט דערמיט? און דווקא זיך געוואָלט פאַרשטעלן פאַר עפּעס אַנדערש, ווי איך בין, און וואָס איך וויל זיין, ווי איך וואָלט שטענדיק געוואָלט אַ מאַסקע טראָגן, אויף שטאָלצן אַרומגיין, כדי אויסצוזען העכער, ווי איך בין אין דער אמתן״.

זי האָט זיך דערמאָנט אָן זיינע פאַרשעמטע חתנדיקע נישט דערוועגנדיקע באַרירונגען, ווי ער האָט זי אַרומגענומען שליטנדיק זיך צוזאַמען איבער דער „ניעוואַ״ אין ווינטער־שניי. ווי ער האָט גנבהדיקערהייט אויפגעשנופּט איר פּערפום־געשמאַק, אַ גלעט פון אירע האָר־לאָקן, אַ באַרירונג פון איר טאַליע. זי האָט אים דערנסטמאָל אין זיך אויסגעלאַכט, זיין נישט דערוועגנדיקייט, און זיין חתן־באַנעמונג. „דאָס איז דאָך שיין. איך האָב דאָך דאָס געוואָלט. פאַרוואָס האָב איך זיך פאַרשטעלט? איך האָב אים פאַריאָגט פון מיר מיט מיין געוויש, מיט מיין קאַבאַרעט־רויך. איך האָב עס געטון אַליין״.

אַ פייכטער גלאַנץ האָט איצט אַ בלאַסק געגעבן פון אירע אויגן אין טונקעלן אוידיטאָריום אַריין.

— און נאָך אַלעמען איז עס זיין שולד אויך. וואָס האָב איך געטון אַזעלכעס, וואָס עס איז מיר געקומען מיך צו האַלטן אין איין שטראָפן, אין איין משפּטן? מיט וואָס האָב איך באַרעכטיקט די אַלע פאַרדעכטי־

קונגען, וואָס ער האָט געוואָרפֿן אויף מיר? איך האָב זיך געשפּילט, איך בין אַ נאַר געווען, קינדיש ווי ער, נאָר אויף אַן אַנדערן שטייגער. פֿאַר־וואָס קומט מיך אַזוי צו שטראָפֿן, און זיך אַרומצוטראָגן מיט אַזעלכע גע־דאַנקען וועגן מיר?

זי האָט לעצטנס געזוכט אַ געלעגנהייט צו האָבן מיט אים אַן אינ־טים געשפּרעך און אַלץ אויפֿצוקלערן. זי האָט געהאַט אַ פֿאַרלאַנג אים קלאָר צו מאַכן, אַז זי איז נישט דאָס, וואָס ער מיינט, אַז זי איז. אַז די גאַנצע געזעלשאַפֿט מיט דער גרעפֿין, מיט דעם טאַנץ-קריטיקער, איז איר אַליין נמאס, און זי וויל אַ סוף מאַכן דערפֿון; אַז זי שטעלט זיך גאַנץ אַנ־דערש פֿאָר זייער צוקינפֿטיק לעבן, ווי ער מיינט. זי וויל דאָס זעלבע לעבן, וואָס ער. אַ שטיל באַשיידן לעבן, פֿאַרנומען אין אייגענעם גליק.

ער האָט איר נישט געגעבן קיין געלעגנהייט זיך אויסצורעדן, שטענ־דיק זי אויסגעמיטן. גענומען אויף זיך זייער פֿאַרקנסונג, ווי עפּעס אַ פּסק־דין, וואָס מען מוז אויספֿירן. זענען זיי צונויפֿגעקומען, איז ווידער געקומען דער באַליידיקטער שטאָלץ איבער זיין משפּטן, און האָט איר פֿאַרשנורט דאָס מויל און פֿאַרמאַכט דאָס האַרץ. און אָנשטאָט ווערטער, אויפֿריכטיקע ווערטער, אמתע, וואָס זענען נויטיק צו וויסן, זענען געקו־מען פֿאַרשטעלטע און פֿרעמדע, קאָמעדיאַנטישע.

— עס מוז אַן ענדע נעמען. ער מוז עס וויסן. באַלד, נאָך היינט — מיר מוזן זיך דורכרעדן. אַזוי ווייטער קאָן דאָך נישט זיין.

נאָר פֿאַרוואָס קומט ער נישט, פֿאַרוואָס שטראָפֿט ער מיך אַזוי? וואָס האָב איך אים געטון!

היינט מוז עס געשען, נאָך דער פֿאַרשטעלונג. פֿון היינט ביינאַכט אָן מוזן אונדזערע באַציאונגען אין אַ גאַנץ אַנדער ליכט באַלויכט ווערן, אָדער אָפּגעהאַקט. נאָר פֿאַרוואָס קומט ער נישט — גאָט, וווּ איז ער?

אפשר האָט מאַמאַטשקאַ רעכט. ער דרייט זיך איצט אין די קאָרי־דאָרן אַרום, און וואַרט ביז דער פֿאָרהאַנג וועט זיך אַראָפּלאָזן.

ווי לאַנג ציט זיך דער אַקט היינט, עס מוז דאָך אַמאָל אַן ענדע נעמען!

ווען דער פֿאָרהאַנג איז אַראָפּגעפֿאַלן, האָבן אַ נייע כוואַליע מענ־טשן, פּערספּעקטיקטע, זיך אַריינגעלאָזט דורך די טירן און געזוכט זייערע ערטער. די פֿרייען זענען געווען צו שטאָלץ אַרומצוקוקן זיך, אויב זאַכאַר־

יושקא איז נישט צווישן זיי. די מענער האָבן אומגעדולדיק געוואַרט. נאָר אַז דער עולם האָט זיך איינגעשטילט, אַוועקגעזעצט זיך אויף די ערטער, און זאַכאַריוּשקאַ איז נישט געקומען, איז די שטימונג אין דער לאָזשע ביי אָלגאַ מיכאַילאָוונען געוואָרן פיינלעך.

קיינער האָט שוין נישט גערעדט, אפילו פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען איז שוין שווער געווען אַ פּאַסיק וואָרט צו געפינען, און אירע באַמערקונגען איבער דער אויפפירונג פון ערשטן אַקט האָבן זיך נישט געקלעפּט, כאָטש אַלע האָבן צוגעשטימט צו זיי, מער מיט שאָקלען מיט די קעפּ, איידער מיט די מיילער.

נאָר גליקלעכערווייז איז די פּויזע נישט געווען קיין לאַנגע. דער פאָרהאַנג האָט זיך נאָר אַראָפּגעלאָזט, כדי דעם פּאַרשפּעקטיקטן עולם אין טעאַטער אַריינצולאָזן. באַלד האָט זיך ווידער די האַנדלונג אויף דער בינע אָנגעהויבן, און אַלע האָבן געקאָנט באַהאַלטן זייערע געדאַנקען אין דער טונקלקייט.

דער צווייטער אַקט פון דער פאָרשטעלונג איז געוואָרן אַזוי רעאַליסטיש פאָרגעשטעלט, אַז עס האָט זיך ווירקלעך געדאַכט, אַז מען געפינט זיך אינמיטן זומער אויף די פרייע בליענדע לאַנקעס, וואָס די סצענע האָט פאָרגעשטעלט. פון דער בינע האָט זיך געטראָגן דער געשמאַק פון געשניטן היי. עס האָט זיך געהערט דאָס קוויטשען און שושקען פון פאַרשידענע פויגלען, און עס האָט זיך געגלוסט, צוזאַמען מיט די העלדן פון דער דראַמע, אַראָפּצוּוואַרפן פון זיך די קליידער און צו גיין זיך אויסבאָדן. נישט צו קאָנען זיך דערקלערן פאַרוואָס — האָט די סצענע אַזוי געווירקט אויף נינאָטשקען, אַז עס האָט זיך איר אויסגעדאַכט, אַז זי וועט שוין קיינמאָל נישט זען קיין זומער, שמעקן אָפּגעשניטן היי אויף די פרייע בליענדע לאַנקעס. אירע אויגן זענען פול געוואָרן מיט טרערן. פון מיען זיך צוריקצוהאַלטן איר וויינען, האָט זי באַקומען אַ קאָפּ־ווייטיק. נאָך דער ענדע פון צווייטן אַקט, האָט זי געמוזט פאַרלאָזן דאָס טעאַטער און אַהיימפאָרן, וואָס זי האָט געטון אין איר מוטערס באַגלייטונג. זיי האָבן אין דער לאָזשע איבערגעלאָזט די מענער וואַרטן אַליין אויף דעם פעלנדיקן זאַכאַרין.

קאַפּיטל 17

מוטער און טאָכטער

אינדערהיים האָט שוין געוואַרט פאַר נינאַטשקען אַ בריוול.

זי איז בלייך געוואָרן ביים אָנבליק. זי האָט געוווּסט, אַז זי וועט עס אָנטרעפן און האָט אויך געוווּסט דעם אינהאַלט. זי האָט זיך צוגע־שלאָסן אין צימער, מיט ציטערנדיקע הענט אויפגעריסן דעם קאָנווערט און זי האָט געלעזן אַזוי:

„עס איז עפּעס וואָס געשען, וואָס מאַכט מיך פילן, אַז איך האָב נישט קיין רעכט צוצורירן זיך צו אַ ריין וועזן, וואָס איך האָב געהאַלטן אין מיין נידעריקן געדאַנק אין איין משפּטן — דורך דעם דערלויבט מיר צו דערווייטערן זיך פון אייך. איך בעט אייך, זייט מוחל אַ שוואַכן, וואָס האָט נישט געפונען קיין קראַפט אויף אַן אַנדערן וועג אייך צו באַ־פרייען פון אַ באַלעסטיקנד פאַרהעלטעניש".

זי האָט דורכגעוואָרפן איר בליק איבער דער קליינער, כמעט גע־טאַקטער מירקינס האַנטשריפט. איר ערשטער איינדרוק איז געווען: אַ ליגן, ער זאָגט ליגן פון אָנהייב ביזן סוף... דאָס נעמט ער אויף זיך אַ שולד, וואָס ער שרייבט אוודאי איר צו אין זיין געדאַנק, און עס האָט זי אַרומגענומען אַן עקל און אַ כעס איבער זיין היפּאָקריטישקייט און איבער זיין פאַרשטעלטקייט.

— פאַרוואָס האָט ער קיין מוט נישט אָפן צו זאָגן דאָס, וואָס ער דענקט וועגן מיר? נאָר צוצושרייבן זיך נישט געפלויגענע און נישט גע־שטויגענע מעשים?

נאָך אַלעמען איז עס אַ יידישע געמיינהייט, און זי האָט מיט עקל אוועקגעוואָרפן דאָס בריוול, ווי עס וואָלט איר ווייטער מער נישט אָנ־געגאַנגען — אינערלעך צופרידן, וואָס עס איז שוין איינמאָל פאַר אַלע־מאָל אַן ענדע געוואָרן.

זי האָט אפילו נישט געפונען פאַר נויטיק באַלד אַריינצוגיין צו דער

מוטער און איר מיטטיילן דערפון, כאָטש זי האָט געפילט, אַז די מוטער־ווארט דאַרט מיט אומרואיקייט.

עס איז איר געווען גלייכגילטיק.

מער אוים נייגיריקייט ווי אוים אינערלעכן אינטערעס, האָט זי נאָך אַמאָל אויפגעהויבן דאָס בריוול, און אַ צווייט מאָל איבערגעלעזן.

דאָס מאָל האָט זי עפּעס געפילט, און זי איז בלייך געוואָרן.

— דאָס איז נישט דער וועג פון זאַכאַריושקען, זיך אַזוי צו דער־נידעריקן, עס האָט עפּעס מיט אים געמוזט געשען.

„איך בעט אייך, זייט מוחל אַ שוואַכן, וואָס האָט נישט געפונען קיין קראַפט אויף אַן אַנדערן וועג אייך צו באַפרייען פון דעם פּאַרהעל־טעניש". — וואָס מיינט ער „אויף אַן אַנדערן וועג", און פאַרוואָס?

אין איר זכרון איז דורכגעלאָפן דאָס בילד פון זאַכאַריושקען ביי זייער לעצטן טרעפן זיך.

— וואָס איז עס געשען מיט אים? פון וואַנען די ענדערונג?

און ווי עפּעס וואָלט איר אַנטפּלעקט געוואָרן, האָט זי אָנגעהויבן אַרויסצולויפן פון איר צימער אין דער מוטערס אַריין און געדופן מיט אַן אוממענטשלעך קול איבערן וועג:

— מאַמע, מאַמע, מאַמע!

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ — ווי זי וואָלט זיך געווען גערינכט אויף דעם געשריי — איז איר געקומען אַנטקעגן, דאָס מאָל נישט מיט איר גע־וועגלעכער מאַיעסטעטישער רואיקייט, ווי איר קאָן גאַרנישט געשען, נאָר אַ בלייכע ווי די וואַנט, מיט אונטערגעהאַקטע קני.

אין איר דערשראָקן פּנים אַריין האָט די טאָכטער געהאַלטן אויס־געשטרעקט דאָס בריוול און געדופן:

— זאָג, וואָס איז געשען מיט זאַכאַריושקען?

מער אוים געוווינהייט איינצוהאַלטן איר גלייכגעוויכט און רואי־קייט ביי אַלע אופנים, איידער אוים אינערלעכער רואיקייט, האָט זיך אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אָנגערופן:

— וואָס שרייסטו? וואָס ביסטו פון זינען אַראָפּ? און ווער ווייסט, וואָס עס איז געשען מיט דעם זאַכאַריושקען?

זי איז פלינק דורכגעלאָפן מיט איר בליק דאָס בריוול, דאַן האָט זי אויסגערופן מיט עפּעס אַ ביטערן, אומדערקלערלעכן כעס, וואָס די

טאַכטער האָט קיינמאָל נאָך נישט באַמערקט ביי איר מוטער:

— דאָס קאָן נישט זיין! ניין, ניין, ניין.

— פאַרוואָס נישט? פאַרוואָס קאָן עס נישט זיין? — האָט די טאָכטער אָנגעכאַפּט די מוטער ביי דער האַנט, און ווי דורך דעם וואָרט וואָלט זי געוואָלט עפּעס פאָדערן פון איר אַן אַנדערע זאַך, האָט זי גע־האַלטן אין איין שרייען:

— פאַרוואָס נישט? פאַרוואָס קאָן עס נישט זיין? זאָג, זאָג, זאָג!

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געקעמפט איינצוהאַלטן איר גלייכגעוויכט און עס איז איר געלונגען; זי האָט עס דערקלערט מיט אַ פייערדיקן מו־טערלעכן אויסברוך:

— וואָס מיינט ער, וואָס? איצט אַזוי נאָענט פאַר דער חתונה. ווען אַלץ איז שוין גרייט, די גאַנצע שטאָט ווייסט דערפון, וועלן מיר זיך לאָזן בלאַמירן און אָננעמען זיין היפּאָקריטיש שרייבן פאַר אַן אמת? דו זעסט דאָך, אַז עס איז היפּאָקריטיש.

— ניין, דאָס איז אמת, אמת, אמת! — שרייט די טאָכטער.

— וואָס שרייסטו, וואָס? די דינערשאַפט וועט זיך צונויפקומען. וואָס איז אמת?

— אַז עס איז עפּעס וואָס געשען מיט אים ערנסטעס און פאַטאַ־לעס. — און פּלוצלינג האָט זי זיך געשטעלט אין דער מוטערס פּנים אַריין מיט טרערן אָנגעפילטע אויגן, ווי זי וואָלט פון איר עפּעס גע־פאָדערט:

— וואָס האָט מען געטון זאַכאַריושקען? דו זעסט דאָך, ער איז טויט. עס האָט אים ווער געטויט. וואָס האָט מען געטון מיט אים?

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז בלייך געוואָרן. זי האָט געביסן איר ליפּ, נאָר אַן אינערלעכער אויפהאַלטונגס־אינסטינקט האָט געטון דאָס זייניקע, און וואָך־געהאַלטן איבער איר שׂכל און קלאָרקייט. זי האָט גע־קעמפט פאַר איר מוטערלעכקייט.

— איך האָב נישט געוווסט, אַז דאָס פאַרהעלטעניש רירט דיך אַזוי טיף אָן. באַרואיק זיך, איך גלויב, אַז דאָס אַלץ איז אַ פאַטאַלער טעות, עס וועט זיך לאָזן נאָך אַלץ דערקלערן.

די טאָכטער האָט איצט אָנגעקוקט די מוטער. אין איר בליק איז עפּעס געלעגן פון אַ ווילד־געוואָרענער חיה, אַ פרעמדער בליאַסק, ווי אַ

גרינגער שטראַל. די מוטער האָט זיך דערשראָקן.

— נינאָטשקאַ, איך ווייס נישט, וואָס עס איז מיט דיר, — האָט די מוטער געזאָגט מיט אַנגסט־שרעק.

— דו ווייסט נישט? אָבער איך ווייס, איך ווייס שוין אַלץ!

מוטער און טאָכטער האָבן ביידע אַ ציטער געגעבן, ווי ביידע וואָלטן זיך דערשראָקן פאַר דעם וואָרט. נינאַ האָט געכאַפּט אירע הענט און פאַרדעקט מיט זיי איר פּנים, ווי זי וואָלט עס נישט געוואָלט זען. נאָר דער דערהאַלטונגס־אינסטינקט האָט שוין ווידער געאַרבעט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונען. זי איז געבליבן שטיין ווי אַ טויט־געוואָרענע סטאַטוע אין איר גאַנצער געהויבענער שטעלונג, קאַלט און שטייניק, און האָט אָנגעקוקט איר טאָכטער.

— נינאַ, דו ביסט קראַנק, איך באַדויער דיך. איך בעט דיך זיך צו פּאַסן. קיין לייד באַרעכטיקט נישט דיין באַנעמען. איך קאָן דיך פאַרשטיין און מיטלייד האָבן מיט דיר, און דיר מוחל זיין. דו ווייסט אָבער אַליין נישט, וואָס דו רעדסט. דו וועסט זיך שעמען שפּעטער. דאָס איז פאַרצווייפלונג.

נינאָטשקאַ האָט געשוויגן. די מוטער, בלייך ווי די וואַנט, האָט געקוקט אויף איר מיט פאַראַכטונג.

דאַן האָט זי געזאָגט מיט אַ געמילדעטער שטימע, אין וועלכער עס האָט זיך געהערט רחמנותדיקע באַליידיקונג.

— איך האָב נישט געוווסט, אַז דאָס פאַרהעלטעניש גייט דיך אַזוי טיף אָן. אויב אַזוי, וועט מען עס באַדאַרפן צוריקשטעלן. עס איז גאָרנישט ערנסטעס געשען, נאָר אוודאי קינדערשע חלומות און קענגזייטיקע אומצוטרויען. מ׳וועט באַדאַרפן אַלץ אויפקלערן.

— ניין, ניין. נישט דאָס, נישט דאָס! — האָט נינאָטשקאַ ווילד געשריגן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז ווידער בלייך געוואָרן.

— אין דעם צושטאַנד איז מיט דיר נישט צו רעדן. איך האָב מוראַ, אַז דו זאָלסט נישט זאָגן אַזעלכעס, פאַר וועלכן דו וועסט זיך באַדאַרפן שעמען. — און זי האָט זיך אויסגעדרייט און גענומען פאַרלאָזן דאָס צימער מיט פעסטע, שטאָלץ־באַליידיקטע טריט.

***

אז דער קרענקלעך־אויסזעענדיקער סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז צו־ריקגעקומען פון טעאַטער, איז ער נאָך אין זיין בעלן אריינגעקומען צו לויפן צו זיין טאָכטער.

— וואָס איז געשען?

נינאָטשקאַ האָט אים נישט געענטפערט, נאָר איז צוגעגאַנגען צו אים און האָט באַהאַלטן איר קאָפּ אין זיין אָפענעם פעלץ, און ערשט דענסטמאָל זענען געקומען די טרערן.

ער האָט רירנד, מיט זיינע ציטערנדיקע הענט, געטאַפּט איר קאָפּ, און גערופן מיט אַ פאַטעטישער שטימע, ווי זיין געוווינהייט איז געווען:

— מיין קינד, איך וועל פאָדערן דיין כבוד, פון וועמענס האַנט דאָס זאָל נישט זיין.

נינאָטשקאַ האָט אים איבערגעלאָזט אַ שטייענדיקן, און איז אַליין אוועקגעגאַנגען אין איר שטוב אריין זיך אויסוויינען.

קאַפּיטל 18

אויף דער פּרווו

— מיט וואָס דערקלערסטו דיין נעכטיק אויפפירן? עס איז דאָך נישט צו פאַרשטיין, סיידן דו ביסט פון זינען אראָפּ, אָדער וואָס? ווו איז דיין דערציאונג? — האָט דער פאָטער אויפגענומען זיין זון זאַכאַ־רין אויפן צווייטן טאָג נאָך דעם פאַרלאָפענעם אָוונט אין זיין פּריוואַטן קאַבינעט, אין ביוראָ, וווהין ער האָט אים ארויסגעפאָדערט טעלעפאָניש.

גבריאל חיימאָוויטשעס פּנים האָט נאָך איצט געפלאַמט פאַר חרפּה, צי פאַר עפּעס אַנדערש. מען האָט אָנגעזען, אַז אין אים ברענט אַ כעס, וועלכן ער האַלט איין מיט אַלע זיינע כוחות, אַז ער זאָל נישט אויסברעכן אין אַ ווילד פייער. ער איז געזעסן אין זיין וואַקלענדיקער פאָטער־שטול און אויסגעבויגן זיך אויף הינטן, כמעט צו פאַלן. אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דעם גרויסן מאַסיוון פאַפּיר־שניידער, ווי קראַמפּהאַפטיק פעסט אָנגרייפנדיק אין אים. זיינע אויערן האָבן געפלאַמט, און זיינע

וואסערדיקע אויגן־אפּלען האָבן זיך הויך ארויסגעהויבן פון דעם אויס־שניט.

פאַרקערט פון זיין פאָטער, איז דער זון געווען רואיק. ער איז געזעסן קעגנאיבער אים אויף אַן עק פון דער גרויסער לעדערנער פאָטער־שטול, וואָס איז געשטאַנען גרייט פאַר בכבודיקע באַזוכער, און זיין פּנים האָט כמעט אויסגעדריקט גלייכגילטיקייט, ווען נישט אַ קוים־אָנזעענדיק שמייכעלע איבער די שווארצע וואָנסעס זיינע אין זיין שוואַרץ בערדל אריין — אַ שמייכל, וואָס האָט געקאָנט קומען פון אַן אינערלעכער צופרידנקייט און אויך פון אַ להכעיסדיקן טריאומף. ער האָט זיין פאָטער פשוט אָפּגעענטפערט:

עס איז נישט שווער צו דערקלערן. איך האָב באַשטימט אַן ענדע צו מאַכן פון דעם פאַרהעלטעניש, און איך מיין, אַז נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ ווינטשט עס זייער.

— אַן ענדע צו מאַכן פון דעם פאַרהעלטעניש? — פרעגט דער פאָטער דערשטוינט.

— איך מיין פון דעם פאַרקנסן מיט נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, און איך האָב שוין געטון דעם נויטיקן שריט אויך.

— דעם נויטיקן שריט אויך, — האָט דער פאָטער מעכאַניש איבערגעחזרט זיינע ווערטער, — וועלכן נויטיקן שריט?

— איך האָב נעכטן דורך אַ בריוו געלאָזט וויסן נינאַ סאָלאָמאָנאָוונען, אַז איך באַפריי זי פון דעם פאַר איר באַלעסטיקנדיקן פאַרהעלטעניש. און איך בין איבערצייגט, אַז זי האָט די ידיעה אויפגענומען מיט גרויס צופרידנקייט.

— וואָס? — שרייט דער פאָטער אויס אומנאַטירלעך, און כאַפּט זיך אויף פון זיין שטול און בלייבט שטיין. — דו ביסט משוגע געוואָרן, צי וואָס?

— איך פאַרשטיי נישט, וואָס איר רעגט זיך אויף? דאָס איז מיין עסק, און איך האָב געפונען פאַר נויטיק אַזוי צו האַנדלען.

גבריאל חיימאָוויטש איז בלייך געוואָרן, צוגעגאַנגען צום זון און געזאָגט, ווי עס האָט זיך זאַכאַרין דענסטמאַל אויסגעוויזן, מיט אַן אויפגערעגטע ווענלעך רואיקער שטימע:

— דו ביסט אַ יינגל, און מיט יינגלעך באַגייט מען זיך אַזוי: אַט

ווי מען באַגייט זיך... — און ער האָט אויף זאַכאַרים באַבאָרדטער באַק אָנגעקלעפּט אַ פּאַטש.

דער פּאָטער איז פיל בלייכער געוואָרן, ווי דער זון. אין דער אוי־סערגעווענלעכער פאַרבלייכונג פון זיין פּאָטערס פּנים האָט זאַכאַרי אָנ־געהויבן צו באַגרייפן, וואָס עס איז געשען. ער איז געבליבן ווייטער זיצן אויף זיין אָרט, נאָר דעם פּאָטער פאַרוווּנדערט אָנגעקוקט. דער פּאָטער האָט אויך געקוקט אויף אים. ער האָט געזען, אַז זאַכאַרי איז בלייך. נאָר אויף דעם אָרט, וו ער האָט צוגעקלעפּט זיין האַנט, האָט זיך ווי קין'ס צייכן אָפּגעשפּיגלט די פאָרם פון זיין האַנט אין רויטע צייכנס. די פינגער זענען פאַרלוירן געוואָרן אין דער דיקלעכקייט פון זאַכאַרים שוואַרצע באַקן־בערד, — און דאָס, וואָס די פינגער האָבן דערגרייכט צו זאַכאַ־רים שוואַרצער באָרד, — האָט זיין פּאָטער דערשראָקן.

— וואָס האָב איך געטון? — האָט דער פּאָטער אויסגערופן מיט שרעק, ער האָט פאַרמאַכט זיינע אויגן מיט זיין האַנט, און ער האָט אַרויסגעשטאַמלט אַ וואָרט:

— זיי מוחל, זיך פאַרגעסן!

זאַכאַרי האָט נישט געקאָנט אָפּגעבן זיך קיין חשבון דערפון. אָנ־שטאָט בייז צו ווערן אויף זיין פּאָטער, האָט־אים אָנגענומען אַ גרויס רחמנות אויף אים און נישט געקוקט אויף דער גאַנצער פאַרניכטונג, וואָס ער האָט דערפילט דורכן פּאַטש, האָט ער אָבער בשום אופן נישט גע־קאָנט בייז ווערן אויפן פּאָטער (פון וואָס ער האָט פאַרדרוס געהאַט). פאַרקערט, ער האָט דערשפּירט אַ גרויסע פאַרלייכטערונג, ווי דורכן פּאַטש וואָלט אַראָפּ פון זיין נשמה אַ שווערע לאַסט, וואָס האָט געדריקט. אַן אינערלעכע צופרידנקייט און באַרויקונג האָט אים אַרומגענומען. עפּעס ווי אַ מענטש, מיט וועמען ס'איז געשען אַ גרויס אינערלעך גליק, און ער האָט זיך נישט געקאָנט צוריקהאַלטן דאָס אויסצודריקן.

— איך דאַנק אייך דערפאַר.

דאָ האָט גבריאל חיימאָוויטשעס כעס אויסגעבראָכן.

— וואָס דאַנקסטו מיר, אידיאָט, ייִנגל אומפאַראַנטוואָרטלעכער. צוריקגעבן האָסטו מיר באַדאַרפט, ווען דו וואָלסט אַ מענטש געווען, נישט דאַנקען.

זאכארי האָט פאַרשטעלטערהייט געשמייכלט, געשמייכלט ווי דורך אַ שלייער, און געשוויגן.

גבריאל חיימאָוויטש איז שוין צוריק געזעסן אויף זיין שטול מיט ביידע הענט אָנגעלענט אויפן טיש, און פאַרשטעלט דאָס פּנים, גערעדט צו זיך, ווי עס וואָלט קיינער אין שטוב נישט געווען:

— אַ גאַנץ לעבן געבויט, קומט אַ ייִנגל און וואַרפט עס דיר אום. געמיינט — זיין ענדלעך אַ היים אויף די אַלטע יאָרן; ווידער אויף דער גאַס, אין האָטעלן. צו וואָס ווידער דאָס אַלץ? — פאַר וועמען?

זאכארי האָט רחמנות געקראָגן אויפן פאָטער. ער האָט געוואָלט דעם פאָטער טרייסטן און נישט געפונען קיין ווערטער, וואָס אים צו זאָגן. און פון דעם האָט ער פאַרדרוס געהאַט און זיך געזידלט בשעת־מעשה, נאָר דאָך געשוויגן.

— איז אַ וואונדער, וואָס מ׳גייט פון גדולד אַרויס? — האָט דער פאָטער ווידער גערעדט צו זיך. — נישט נאָר בלויז דאָס — משוגע קאָן מען ווערן, מ׳קאָן אַ פאַרברעכן באַגיין, יאָ, אַ פאַרברעכן, — קוקט ער אָן דעם זון און שרייט הויך אויס דאָס וואָרט, און דערנאָך לייגט ער צו מיט אַ פאַרשעמטער מינע: — זיי מוחל, זאכארי, איך האָב נישט געוואָלט. ווי אַזוי האָב איך זיך אַזוי פאַרגעסן, גאָט! — האָט דער פאָ־טער געהאַלטן אין איין רעדן צו זיך.

— וועגן דעם דאַרפסטו נישט האָבן קיין עגמת־נפש. איך האָב פאַר־געסן, — זאָגט זאכארי פאַר זיך.

— ווי אַזוי דאַרף איך נישט האָבן קיין עגמת־נפש? איך האָב מיין דערוואַקסענעם זון אין באַק געפּאַטשט. דו ביסט דאָך שוין נישט קיין ייִנגל; ביי דיר וואַקסט דאָך שוין אַ באָרד — האָט דער פאָטער געשריגן.

זאכארי האָט געשוויגן.

נאָר דער פאָטער האָט איצט געפונען ווערטער:

— וואָס, דו האָסט טאַקע געמאַכט די נאַרישקייט? פאַרוואָס? פאַר־וועןן? וואָס איז דיר געשען? אַלץ איז דאָך שוין פאַרטיק. דאָס הויז איז דאָך שוין גרייט, און דו ביסט געגאַנגען און האָסט גענומען אַ מיידל און זי פאַרשעמט פאַר גאָרנישט אין דער וועלט? צעבראָכן זי אויך אויף איר לעבן, — האָט דער אַלטער ווידער זיך געקאָכט. — ווי אַזוי האָסטו דאָס געקאָנט? ווי אַזוי האָסטו דאָס געוואַגט? דו האָסט קיין האַרץ נישט?

זי איז דאָך אַן איידעלע נשמה! און אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ? ביסט אַריין אין אַ הויז און עס אַ תּל געמאַכט. ווי אַזוי וועל איך קאָנען מיינע אויגן עפע-נען פאַר מענטשן? וואָס איז דיר איינגעפאַלן? די גאַנצע שטאָט האָט דאָך שוין געוווסט דערפון. וואָס וועט מען איצט זאָגן?

זאַכאַרי האָט געלאָזט פאַלן די ווערטער איבער זיך ווי שלעק; זיי זענען געווען די פאַרזעצונג פון פּאַטש, און וואָס ביטערער זיי זענען גע-ווען, אַלץ בעסער. אַט אַזוי באַדאַרפן זיי זיין. פון האַרצן האָט זיך אפילו געריסן:

— ניין, ניין! פאַרשעמט האָב איך זי נישט.

אָבער ער האָט צוריקגעשטופּט די ווערטער אין מויל אַריין, און איז געבליבן זיצן שטום.

— און וועגן מיר אַליין, — האָט דער פאָטער איצט געברומט די ווערטער פאַר זיך. — געמיינט אַ ניי לעבן אָנהייבן. איך האָב דערזען דעם טעם פון מיין גאַנצער אַרבעט. איך האָב פאַרשטאַנען, פאַרוואָס איך האָב אַ לעבן אוועקגעגעבן, פאַר דיר אַ צוקונפט, דאָס „הויז מירקין” בויען. קומט אַ ייִנגל און פאַרדרייט אַלץ מיטן קאָפּ אַראָפּ.

מירקין האָט נאָך אַלץ געשוויגן. נאָר פּלוצלינג האָט זיך אין פאָ-טער ווידער עפּעס אויפגעכאַפּט, און ווי ער וואָלט זיך פאַרשעמט, וואָס ער איז אַ מינוט שוואַך געוואָרן, לייגט ער צו מיט אַ געהויבענער שטימע אָנקוקנדיק דעם זון:

— נישט אַזעלכע אומגליקן, ווי די, וועלן מיך צעברעכן; געקאָנט זיך מיט גרעסערע אַן עצה געבן, וועלן מיר זיך מיט דיר אויך אַן עצה געבן.

— זיי מוחל, נישט געקאָנט אַנדערש און געהאַנדלט לויט מיין אייגן איינזען, — זאָגט זאַכאַרי און הויבט זיך אויף פון זיין אָרט, און נעמט זיך צו פאַרלאָזן זיין פאָטערס קאַבינעט.

דער פאָטער האָט אים אַ מינוט אָנגעקוקט. אויף זיינע ליפּן איז גע-לעגן אַ וואָרט, וואָס האָט זיך געריסן; ער האָט אים געוואָלט זאָגן: „ווו פאַרלאָזטו מיך? וואָס וועט איצט מיט מיר זיין?” נאָר אָנשטאָט דעם האָט אים דער פאָטער צוגעוואָרפן: „דו האָסט געטון, ווי דו פאַרשטייסט, און איך וועל טון, ווי איך פאַרשטיי”...

מירקין האָט, אומפאַרענטפערט, דעם פאָטערס קאַבינעט פאַרלאָזט.

***

אַז זאַכאַרי איז אַהיימגעקומען צו זיך, האָט ער געהאַט דאָס געפיל אויסצוטון זיך זיינע קליידער, אָפּצושיקן דעם פאָטער דאָס זייניקע. אַזאַ אינערלעכע צופרידנקייט האָט רייך געמאַכט זיין האַרץ, אַז ער האָט שוין גאָרנישט באַדאַרפט און אין גאָרנישט זיך גענויטיקט. עס איז געווען ווי דורך דעם פּאַטש, וואָס דער פאָטער האָט אים געגעבן, האָט ער אַלע זיינע חובות באַצאָלט. ער איז שוין קיינעם גאָרנישט שולדיק.

ער האָט געקלערט, ווי אַזוי איינצואָרדענען זיינע ווייטערדיקע געלט-ענינים. פון פאָטער, האָט ער באַשטימט, וועט ער מער קיין געלט נישט נעמען. אויף זיין נאָמען איז געלעגן אין באַנק אַ קליינער קאַפּיטאַל, זיין טייל פון זיין מוטערס ירושה, וואָס דער פאָטער האָט אים פאַרשריבן, ווען ער איז פולייעריק געוואָרן. מיט דעם קאַפּיטאַל וועט ער זיך יאָ באַנוצן און וועט אים אויסגעבן ביסלעכווייז אין קליינע סומעס צו דערהאַלטן אַזוי לאַנג, ביז ער וועט זיך צו עפּעס דערשלאָגן. ער האָט באַשטימט וועגן די געלט-ענינים מיטצוטיילן דעם פאָטער.

מיט דער צופרידנקייט פון אַ מענטש, וואָס האָט נאָר וואָס דורכגעמאַכט אַ געפערלעך שטיקל וועג און איז בשלום דערפון אַרויסגעקומען, האָט ער זיך גענומען איינאָרדענען זיינע ענינים. נאָר באַלד איז געקומען אַ חרטה-געפיל, וואָס האָט אָנגעהויבן צו נאָגן זיין האַרץ.

ער האָט מיט איינמאָל דערזען דעם פאָטער אַ פאַרצווייפלטן זיצנדיק ביים טיש, ווען ער פאַרלאָזט אים. (די עוולה, וואָס דער פאָטער האָט אים געטון, אָן דעם האָט ער גאָר פאַרגעסן. עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז נישט דער פאָטער, נאָר ווער אַנדערש האָט אים באַצאָלט זיין שכר, וואָס איז אים געקומען.) און דאָס, וואָס ער איז געריייניקט געוואָרן דורך אים, האָט נאָך מער געהאָלפן אויסצולעשן יעדע ביטערקייט און כעס, וואָס די טאַט אַליין האָט געקאָנט ביי אים איבערלאָזן. איצט האָט ער גאָרנישט מער פאַרמאָגט פאַר זיין פאָטער, נאָר רחמנות. און אפשר אויך ליבע. וועגן נינאָטשקען האָט ער ווירקלעך געטראַכט, ווי וועגן אַ ריינקייט, צו וועלכער ער האָט זיך באַצויגן מיט אַ געמיינער נידערטרעכטיקער באַציאונג. צו אָלגאַ מיכאַילאָווגען האָט ער געהאַט געמישטע געפילן: אי אַן אינטים פאַרנעפּלט, פאַרליבט מוטער-געפיל, אי אַ זינדיק,

שעמעוודיק נקמה־געפיל. יעדנפאַלס איז זי ביי אים איבערגעבליבן אומ־באַפלעקט און ריין. פאַרקערט נאָך, פאַרקניפּט אין אַן אייביקן באַנד דורך יענער נישט־אָפּווישנדיקער טאַט. אַלע דריי מענטשן, מיט וועלכע ער האָט אַזוי רוי און ברוטאַל אָפּגעשניטן, האָבן געבלוטיקט אין זיין האַרץ פון דעם פרישן ריס. אָבער אָפּגעשניטן זענען זיי נאָך נישט געװען. ער האָט געהאַט דאָס געפיל, וואָס עס האָט אַ מענטש, וועלכן מען אָפּערירט און וואָס פילט אַ שטיק צייט נאָך דער אָפּעראַציע דעם נערוו פון אָפּגעשניטענעם אבר. ער האָט זיך געפרעגט:

— האָב איך אַ רעכט אויף אַ רעטונג? איז עס שוין נישט צו שפּעט? דאָס איז דאָך אַ געמיינע פּחדנות, וואָס איך טו — פּשוט איך אַנטלויף, ווי אַ גנב, וואָס האָט געגנבעט? איך בין אַריינגעגאַנגען אין אַ משפּחה — און האָב זי דערנידעריקט מיט מיינע נידעריקע אינסטינקטן און איצט אַנטלויף איך?

נישט אויף אַזאַ אופן באַדאַרף איך זי באַפרייען. איך באַדאַרף באַ־צאָלן דערפאַר מיט מיין לעבן. קיין אַנדערער אויסוועג איז נישטאָ. בחנם מיין אַנטלויפן פון דעם ענקערס פּעטליע — זי לויפט דאָך מיר סיי ווי סיי נאָך.

און אַן ענדע איז געוואָרן צו דער פריערדיקער אינערלעכער רואי־קייט און צופרידנקייט. ער האָט זיך געזען, ווי אַן אָפּגעהעשעטער הונט. ער איז אַנטלאָפן, אַנטלאָפן — און ווידער אָנגעקומען צום היצעלס שנור.

— ווי וועל איך אַנטלויפן? מיט וואָס קויף איך אָפּ מיין ווייטערדיק לעבן? וואָס פאַר אַ רעכט האָב איך דערצו? —

דער קאָפּ איז ווידער וואַרים געוואָרן, און די שטוב ענג, ווי אַ קבר — נישט אַרויסצוגיין.

ער איז געבליבן אַ פאַרלוירענער שטיין אין מיטן שטוב און האָט שוין ווידער נישט געזען קיין אויסוועג. עס האָט זיך אים פאַרגעשטעלט, ווי ער געפינט זיך אין אַ ראַם. די ראַם איז דאָס לעבן. אויסער דער ראַם איז גאָר נישטאָ, נאָר טויט און פאַרניכטונג, און עס יאָגט אים ווער אַרויס פון דער ראַם מיט קאַנטשיקעס. ער האַלט זיך אָן קראַמפּהאַפטיק אָן די לייסטלעך און וויל נישט אַרויסגיין, נאָר ער מוז, ער מוז.

מ'האָט געקלאַפּט אין דער טיר.

מער אוים געוואוינהייט, ווי ווײסנדיק, וואָס ער טוט, האָט ער אויס־
גערופן:

— אַריין:

זאַכאַרי איז דערשטוינט געבליבן. עס איז געווען אַזוי איינפאַך —
און דאָך, אַזוי אויסטערליש עפּעס. אַזוי פאַרשטענדלעך — און דאָך,
ווי אַ וואונדער וואָלט געשען. אין דער טיר איז געשטאַנען אָלגאַ מיכאַי־
לאָוונאַ. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אַליין אין איר גאַנצער געשטאַלט. אַ מיס־
טיש־שרעקנדיקע רואיקייט איז געלעגן אין איר זייער אויסגעבלייכט
פּנים, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון איר אויפגעהויבענעם וואָלקע־שלייער.
זי האָט נישט אַרויסגעלאָזט קיין איין הויך פון איר מויל, נאָר אָנגע־
קוקט מירקינען. זי האָט זיך פאַר שוואַכקייט אָנגעלענט אויף אַ טיר־גע־
זימס און געהאַלטן אים אין איין אָנקוקן. זאַכאַרי מירקין איז וואָס אַמאָל
קלענער געוואָרן פון אירע בליקן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז די, וואָס
שטייט דאָרט, — האָט גאָרנישט וואָס צו טון מיטן לעבן, נאָר איז גע־
קומען ווי אַ געשטאַלט מאָנען פון אים אַ גרויס געמאָנס.

— זייט מוחל, איך האָב געוואָלט אויף אַן אַנדערן אופן מאַכן אַן
ענדע פון דעם אַלעם. איך האָב נישט געקאָנט, — האָט מירקין געזאָגט,
איינבויגנדיק זיך פאַר איר אין דרייען.

— פאַרוואָס אַן ענדע? — האָט זי געפרעגט אין דער שטיל.

— איך קאָן נישט אַזוי לעבן, — האָט מירקין אויסגערופן פאַר־
צווייפלט.

— פאַרוואָס קאָנט איר נישט לעבן מיט אַ לאַך אין הארצן, ווי מיר
אַלע לעבן? ווי איך מוז לעבן? — האָט זי געפרעגט, און אירע אויגן זע־
נען שוין איצט פול געוואָרן — פאַרוואָס דער עגאָאיזם?

ס'איז מער געווען דאָס טראַגישע אין איר שטימע, וואָס האָט אים
גערירט, ווי די ווערטער אַליין, וואָס אין זיין צעמישטקייט האָט ער זיי
קוים געקאָנט ריכטיק פאַרשטיין. די ווייכקייט פון איר קול, וואָס האָט
אין אים אויפגעוועקט אַ געפיל, וואָס האָט זיך געדאַכט, אַז עס איז שוין
אָפּגעשטאָרבן. ניין, עס איז נישט אָפּגעשטאָרבן. די שטימע דערציטערט
און כשופט אַרויס דעם זיס־זינדיקן טעם. ער הויבט אויף די אויגן און
וויל זי אָנקוקן. ער דערזעט דעם שאָטן, וואָס פאַלט אויף אירע אויגן

פון דער איבער איר הוט אראָפּהענגענדיקער וואָלקע, און זיינע פינגער קאָרטשען זיך.

— פאַרוואָס טאָקע נישט לעבן מיט אַ לאָך אין האַרצן, ווי אַלע, ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ? וואָס איז ער מער מורנו פון אַנדערע? „מיט אַ לאָך אין האַרצן" — דאָס איז דאָך אויך אַן ענין. וועגן דעם, אַז מ'קאָן אַזוי לעבן, האָט ער גאָרנישט געקלערט ביז איצט. און אַז עס איז אַן עגאָאיזם פון זיין זייט אַנדערש וועלן צו לעבן, ווי אַנדערע — האָט ער אויך נישט געקלערט.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, — האָט ער געשטאַמלט אין זיך די ווערטער, איידער ער האָט זיי אַרויסגערעדט.

ער האָט דערפילט, אַז אַלע זיינע באַשלוסן ווערן צעגאַסן, צערינען, אַז זיין האַרץ קנעט זיך אויס אונטער די בליקן פון אירע אַראָפּפאַלנדיקע אויגן. און אָט באַלד וועט ער פאַלן צו איר. ער וועט קושן דאָס קלייד, שמעקן איר פּערפום — און זאָגן דאָס וואָרט, וואָס ליגט שוין אויף זיינע ליפּן אָנגעגרייט פון לאַנג: „אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, מאַכט מיט מיר — וואָס איר ווילט".

נאָר הינטער אים שטייט שוין ווער, וואָס היט אים. ער דערפילט דעם בליק פון פרוי הורוויצס אויגן. די טרערן שמייכלדיקע, מיט אירע שטאַרקע ווייבערשע הענט, אויסגעשטרעקט צו אים. ער דערפילט זיך פאַרקנסט צו איר, פאַרקנסט ווי אַ קינד. — אַ מוטער איז זי איבער אים, און ער וויל זיך גרויסן, אין אירע אויגן טון עפּעס אַזעלכעס, וואָס זאָל איר געפעלן, פאַר וועלכן זי זאָל אים רימען. זי זאָל אים ווי אַ מוטער גלעטן איבער דער באַק און צופרידן זיין פון אים.

ער הערט גאַנץ קלאָר איצט אירע ווערטער, וואָס זי רעדט וועגן אירע קינדער. „מיינע קינדער קאָנען שטאַרבן". „די וואָס ווילן לעבן — מוזן קאָנען שטאַרבן". ער וויל אויך ראַוי זיין איר קינד צו זיין, צו קאָנען שטאַרבן. יאָ, ער פילט, אַז ער איז שטאַרק — ער קאָן אויך שטאַרבן ווי פרוי הורוויצס קינדער.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר קאָנט פאַרלאַנגען פון מיר, אַז איך זאָל שטאַרבן, נאָר מיט אַ לאָך אין האַרצן קאָן איך נישט לעבן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים נאָך אַ ווייל אָנגעקוקט. אין איר בליק איז געלעגן פאַרוווּנדערונג און באַוווּנדערונג, ווי זי וואָלט אים

נישט דערקענט. זי האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, נאָר איר ליפּ האָט זיך אַ בלויזן טרייסל געגעבן. זי האָט זיך אומגעדרייט און פאַרלאָזט שנעל זיין צימער.

קאַפּיטל 19

אַן אַלטער לייב

אַז דער אַלטער מירקין איז געבליבן אַליין, האָט דער כעס ערשט ריכטיק געַנומען זיך פונאַנדערפלאַקערן אין זיינע גלידער, און צוזאַמען מיט דעם כעס איז געקומען אַ פרישע ענערגיע און אַ גלויבן אין זיך. דער כעס זיינער האָט אין אים אויפגעוועקט דאָרט נייע קוואַלן פון אייגנליבע, קוואַלן, וואָס דאַכט זיך, זיין פאָטער-ליבע האָט לעצטנס געהאַט פאַרשטאָפּט.

— וועסט גאָרנישט מאַכן, גאָר נישטאָ אין דער וועלט, נאָר דו אַליין; נישט קיין פאַמיליע, נישט קיין פריינט. און אויב דו וועסט אויף זיך אַליין זיך נישט אַרומקוקן, וועט דיך דיין אייגן בלוט אַ שטופּ טון אין קבר אַריין.

ער האָט געהאַלטן אין איין שפּאַנען איבער דער שטוב, און ווען ער האָט גערעדט מיט די ליפּן די אויבנדערמאָנטע ווערטער, האָט זיין קאָפּ געהאַלטן אין איין אויפקלערן די לאַגע, און וואָס ער האָט צו טון.

— און איך בין דאָך פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אַלעם, איך בין דאָך דאָ אין שפּיל. ווער איז ער נאָך אַלעמען? אַ יינגל אַ נאַריש.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן שטוב און פאַר עמאָציע, וואָס אַ געוויסער געדאַנק, וואָס איז אים איצט איינגעפאַלן, האָט אַרויסגערופן אין אים, האָט ער זיך אַ טרייסל געגעבן, פאַריאָגט אים מיט געוואַלד, נישט אַפילו געוואָלט איבערחזרן אים אין געדאַנק נאָך אַמאָל.

— נאָר וואָס מ׳וועט באַדאַרפן יאָ טון — ניניאָטשקען דאָס פאַרמעגן איבערלאָזן. זי האָט מער רעכט דערויף ווי ער, און זי איז מיר נענטער אויך. — יאָ, נענטער, כאָטש ער איז מיין זון.

דאָן האָט ער זיך איבער עפּעס פאַרוואונדערט: זעט זיך אויס, אַ מזל אַזעלכער, שוין אַזוי באַשערט, נישט קיין פאַמיליע צו האָבן. און איך, אַלטער נאַר, האָב עס מיט געוואַלד געוואָלט מאַכן, וואָס עס האָט זיך נישט געלאָזט.

און ווי זיין געוווינהייט אין מסחר איז געווען, נישט אָפּצולייגן אַ באַשלוס, וואָס ער האָט געפּאַסט, נאָר באַלד זיך אים נעמען אויסצופירן, איז ער צוגעגאַנגען צו דער קאַסע און אַרויסגענומען פון דאָרט אַ דאָקומענט, איבערגעוואָרפן אים מיט זיינע אויגן, דאַן האָט ער גענומען אַ פעדער און מיט רויטן טינט איבערגעשטראָכן און אויפגעשריבן „נישט גילטיק". דערנאָך האָט ער גענומען דעם דאָקומענט, איינגעריסן אים און געלייגט אים אין טאַש.

דאָס האָט אַביסל געשטילט זיין כעס. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אָפּרוען. וואָרים דאָס פאַרניכטן דעם דאָקומענט, וועלכער איז געווען זיין צוואה, האָט אים מער אָנשטרענגונג געקאָסט, ווי די סצענע מיטן זון. עס האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַזוי ווי צוזאַמען מיטן דאָקומענט האָט ער אויך צעריסן, איינמאָל פאַר אַלע מאָל, זיין באַנד מיט „משפּחה", און ער האָט זיך איצט געזען ווי אַ „באָסיאַק", וועלכער האָט גאָרנישט געהאַט אין זיין לעבן, נאָר דעם האָטעל.

— איז שוין אַזוי באַשערט, זעט זיך אויס, — האָט ער געזאָגט, און אַ מינוט שוואַך געוואָרן, אָנגעלענט זיין קאָפּ אויף זיינע הענט, שווער געאָטעמט און באַדויערט זיין אייגענעם „איך". עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זיין „איך" האָט זיך אָפּגעשיידט פון אים, און זיצט אויף דער צווייטער זייט פון זיין שרייב־טיש. אָן איין ציטער אין האַרץ, כאָטש מיט אַ ציטערנדיקער האַנט, האָט ער גענומען דאָס טעלעפאָן־רערל און זיך געהייסן פאַרבינדן מיט די האָלפערנס, מיט נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ האָלפערן. מיט קיין אַנדערע נישט, נאָר מיט איר אַליין. און אָפּגעמאַכט האָט ער ביי זיך: וועט זי זיך אָנרופן, איז גוט, אַז נישט — איז אַלץ איינס.

נאָר צו זיין פאַרוואונדערונג האָט ער געקראָגן די פאַרבינדונג פיל פריער און פיל לייכטער, ווי ער האָט זיך פאַרגעשטעלט.

דורכן טעלעפאָן האָט געקלונגען איר שטענדיק לאַכנדיק קול:

— איך הער אייך, גבריאל חיימאָוויטש.

— גאָט צו דאַנקען, — האָט דער אַלטער אויסגערופן דורכן טע־לעפאָן, און אַרויסגעכאַפּט זיין ווייס טיכל און זיך אָפּגעווישט די אַנגסטן פונעם שטערן.

— נינאַ סאַלאַמאַנאַוונאַ, איך ווייס נישט, וואָס עס איז דאָרט גע־ווען צווישן אייך, נאָר איך מוז אייך זען. איך בעט אייך, זאָגט נישט אָפּ אַן אומגליקלעכן אַלטן מאַן. איך מוז אייך זען, כאָטש נאָר אויף איינ־מאָל, איך בעט אייך.

נאָר צו זיין פאַרוואונדערונג איז זי פלינקער איינגעגאַנגען, ווי ער האָט געמיינט.

— געוויס, געוויס, פאַרוואָס נישט? ווען ווילט איר מיך זען? און ווו ווילט איר מיך זען, גבריאל חיימאָוויטש? איך בין גרייט.

— ווי הייסט ווו? נו, גאָטירלעך, ביי אייך. איך קאָן קומען צו אייך, ווען איר ווילט, כאָטש איצט.

— ניין, ניין. ביי מיר נישט, און איך וויל נישט, אַז מיינע עלטערן זאָלן וויסן דערפון, אַז איך האָב אייך געזען. איך וויל נישט, אַז ווער זאָל וויסן דערפון. איך וויל אייך זען, אייך אַליין, און נאָר צוליב אייך אַליין, דאָס איבעריקע גייט מיך נישט אָן.

— אַ דאַנק, אַ דאַנק אַ גרויסן. געוויס, אַז איר ווינטשט עס. נו, זאָגט ווו ווילט איר, אַז איך זאָל אייך טרעפן? דאָס, וואָס איך האָב צו רעדן מיט אייך, איז ערנסט.

— אַז איר ווילט, קאָנען מיר צוזאַמען הינטער דער שטאָט אַרויס־פאָרן און האָבן ערגעץ טיי. עס איז זונטיק. איך וועל זיין פיר אַזייגער אויף דער ענדע סאַדאָוואַ. איר קאָנט פאַרבייפאָרן מיט אייער אויטאָמאָ־ביל און מיך מיטנעמען.

— ווו איר ווילט און ווי איר ווילט. איך וועל זיין. אַ דאַנק, אַ דאַנק.

— און איך וועל וואַרטן פונקט פיר, — האָט זי געזאָגט, — און ווי עס האָט זיך דעם אַלטן מירקין אויסגעדאַכט, האָט זיך עפּעס גע־הערט אין איר שטימע אַן אומפאַרשטענדלעכער טאָן.

ער האָט זיך גאַנץ אַנדערש פאָרגעשטעלט די זעאונג. ערנסט און פייערלעך, אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר. צו דעם צוועק וועט ער זיך איבערטון אין שוואַרצן, — האָט ער שוין געהאַט אָפּגעמאַכט ביי זיך,

— נאָר אַז זי וויל עס עפּעס אויף אַזאַ ראָמאַנטישן אופן, וועסטו נאָר־נישט מאַכן. באַדאַרף מען אַזוי טון. די גוטע יאָר ווייסט זיי, די הייני־טיקע, וואָס זיי טראַכטן.

ער האָט פאַרלאָזט זיין ביוראָ און איז אַהיימגעפאָרן צו זיך אין האָטעל אַריין. ער האָט נאָך געהאַט צוויי שעה צייט. האָט ער זיך אויס־געצויגן אויף דער קאַנאַפּע און זיך געהייסן אַ הייסן סאַמאָוואַר דער־לאַנגען. הייסע טיי איז ביי אים געווען אַ סגולה צו באַרואיקן זיינע נערוון שוין פון לאַנגע צייטן אָן. דערנאָך האָט ער גענומען אַ וואַרים באָד, געלאָזט זיך פון אַ דינער זיין גאַנץ פּעט לייב מיט „אָ־דע־קאָלאָן" אַזוי אויסרייבן, אַז ער האָט געפּאַרעט, געלייגט זיך אויף דער קאַנאַפּע אויסרוען, געפּרוווט אַ דרימל כאַפּן, וואָס עס איז אים נישט געלונגען, פרישע וועש איבערגעטון, דעם שוואַרצן סורדוט, אַ נייעם קראַוואַט, און זיינע שפּיצן באַקן־בערד מיט פּערפומירטן „אָ־דע־קאָלאָן" באַשפּריצט, און אַריינגעזעצט זיך אין זיין אויטאָמאָביל און געהייסן פאַרפאָרן אויף עק סאַדאָוואַ און ניעווסקי, וואַרים עס איז צייט געווען.

ער האָט זי שוין באַמערקט פון דערווייטנס, ווי זי איז אָנגעקומען פון דער זייט פון ניעווסקי אין אַ גרויען גאַס־קאָסטיום, מיט אַ גרויסן בוקעט פיילכן אויף איר בוזים. איר פּנים האָט אַרויסגעקוקט פונעם ברייטן ראַנד פון איר שוואַרצן שטרוי הוט, מיט טרויער און אומנאַטיר־לעכער באַלעבונג. זי האָט געפאָכעט צו אים פון דערווייטנס מיט אַ וויי־סער הענטשקע, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס די באַוועגונג רופט אַרויס אויפמערקזאַמקייט ביי די פאַרבייגייער. דער גרויסער אויטאָמאָביל האָט זיך אָפּגעשטעלט, און עס איז נישט אַזוי לייכט אָנגעקומען דעם שווערן מירקינען זיך צו באַוועגן, ווען ער האָט געוואָלט איר העלפן אַריינשטייגן אין אויטאָמאָביל. זי האָט אים געמוזט העלפן צו דער גאַלאַנטקייט, וואָס זי האָט געטון מיט אַ שמייכל פון איר גלאַנצנדיקע, אַזוי ווי שכורדיקע אויגן.

— זאָל ער פאָרן אין „אַרקאַדיאַ", ווי ס'לעצטע מאָל, — האָט זי באַפוילן דעם שאָפער.

— אַ דאַנק אייך, אַ דאַנק אַ גרויסן, וואָס איר האָט נישט פאַר־לאָזט אָן אַלטן מאַן אין פאַרצווייפלונג, — האָט דער אַלטער מירקין גע־

זאָגט באַלעבאַט און ערנסט, און רירעוודיק געקושט איר האַנט, נאָכדעם ווי דער אויטאָמאָביל האָט זיך גערירט.

— וואָס איז דאָ צו דאַנקען? מיטן זון האָבן מיר נאָר אָפּגעריסן, אָבער מיטן פאָטער, האַלט איך, בלייבן די באַציאונגען אַזוי ווי זיי זענען געווען, — זאָגט זי מיט אַ נאַטירלעכן שמייכל.

— איך האָב אייך געמוזט זען, געמוזט זען. איך האָב אייך עפּעס מיטצוטיילן זייער ערנסטעס, — זאָגט דער אַלטער.

— נישט דאָ, נישט דאָ. איר וועט מיר אַלץ זאָגן, ווען מיר וועלן זיין אויפן אָרט. איך וועל נישט הערן אויף דער גאַס, — האָט זי געזאָגט ווי ברוגזלעך.

זיי זענען שוין ביידע שטיל געבליבן איבערן גאַנצן וועג.

אַז זיי זענען אָנגעקומען אין דעם עלעגאַנטן רעסטאָראַן, וועלכער איז שוין געשטאַנען אַ פאַרטרונקענער אין גרינע ביימער, האָט דער אַלטער מירקין געפרעגט:

— ווו פאַרלאַנגט איר צו נעמען טיי — אין אַלגעמיינעם זאַל?

— ניין, דאָרט וועט מען אונדז שטערן. הייסט צוגרייטן אין אַ קאַבינעט, — האָט זי געזאָגט געשווינד.

דער אַלטער מירקין האָט אויפגעצויגן זיינע אַקסלען. זיינע אויערן זענען אומנאַטירלעך רויט געוואָרן.

ווען זיי זענען אַריינגעקומען אינעם לופטיקן, מיט בלומען באַשטעלטן קאַבינעט, האָט זיך נינאָטשקאַ אַריינגעוואָרפן אויף דער ערשט בעסטער פלושענער שטול, לויז געמאַכט איר פוטערנעם קאָלנער, אויפגעמאַכט איר זשאַקעט, און עס האָט זיך באַוויזן דאָס איידעלע געוועב פון איר שפּיצנדיק העמד איבער איר אויסגעהויבענעם האַרץ־ברעט פון איר סאַטין העלער בלויע אַרויס. זי האָט זיך מיט אירע פינגער אַרונטערגערוקט די שוואַרצע געשניטענע לאָקן, וואָס האָבן זיך אַרויסגעריסן פון אונטער איר ברייטן הוט, און זי האָט געזאָגט אומגעדולדיק:

— וואָס האָט איר מיר צו זאָגן, גבריאל חיימאָוויטש?

— איר ווילט עס איצט, איידער מ׳ברענגט נאָך דעם טיי?

— טיי גלוסט זיך מיר נישט, — זאָגט נינאָטשקאַ אומגעדולדיק, — עפּעס קאַלטס. זאָל ער ברענגען שאַמפּאַניער.

— פאַרוואָס שאַמפּאַניער אינמיטן טאָג? — וווּנדערט זיך דער אַל־

טער, — און ווידער, זאָל זיין שאַמפּאַניער. ברענגט שאַמפּאַניער „מאָ־
נאָפּאָלקע".

— נאָר גוט געאייזט, — רופט נאָך נינאָטשקא נאָכן אַפּגייענדיקן
קעלנער.

אַז דער קעלנער האָט זיי געלאָזט אַליין, רופט זיך אָן נינאָטשקא:

— נו, וואָס גבריאל חײמאָוויטש?

— גאָרנישט, — רופט זיך אָן דער אַלטער, — איך ווייס נישט, וואָס ס'איז דאָרט פאָרגעקומען צווישן אייך און וויל אויך נישט וויסן. ווער קאָן אייך פאַרשטיין, היינטיקע? געמיינט, אַז עס איז שוין אַלץ פאַרטיק, און דאָ מיט איינמאָל — נאָר נישט דאָס. איך ווייס נישט, וואָס עס וועט דאָרט זיין צווישן אייך ווייטער. דאָס איז אייער אייגענער עסק — אייערער און זאַכאַרים. נאָר איך וויל נאָר איין זאַך, און דאָס האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, און איך בעט אייך, פאַרשטייט מיך, נינא סאָלאָמאָ־נאָוונא, איך בין דאָך אַן אַלטער מאַן — און נאָך אַלעם ווייניק פרייד געהאַט אין מיין לעבן; איך האָב ערשט אָנגעהויבן צו פילן פרייד, צו פאַרשטיין אמתע פרייד, זייט איך האָב זיך באַקענט מיט אייך, זייט איך האָב זיך איינגערעדט, אַז איר באַלאַנגט אַזוי צו זאָגן, צו אונדז, צו זאַכאַריושקען. איר זענט אַ טייל פון מיין פאַמיליע. איר זענט, אַזוי צו זאָגן, מיינס אַ קינד, מיינס אַן אייגנס, און פאַר אייך אַרבעט איך. איך האָב פאַרשטאַנען דעם טעם פון מיין לעבן, פון מיין אַרבעט, פון מיין קאַמף. און דאָ מיט איינמאָל אַזאַ אומגליק, אַזאַ אומגליק. וואָלט איך געווען מיט צוואַנציק דרייסיק יאָר יינגער — אָ, וואָלט איך געוווסט, וואָס איך האָב צו טון, — זאָגט דער אַלטער, און גיט זיך פון ביידע זייטן אַ צעשפּרייט די באַקן־בערד.

— וואָס וואָלט איר דאַן געטון אַזעלכעס, גבריאל חײמאָוויטש? — פרעגט אים נינאָטשקא, און קוקט צו אים מיט אַ בליק פון הינטער אירע שווערע אויגן־לעפּלעך — אַ בליק נישט אומקאָקעטיש.

— וואָס איך וואָלט געטון? — זאָגט דער אַלטער אין ערנסטן שפּאַס. — ווען איך וואָלט אייך נישט דערווידער געווען, וואָלט איך אַליין געווען אַ קאָנקורענט פון מיין זון, דעם יינגל. איך וואָלט אייך דעמאָלט געבעטן, אַז איר זאָלט מיך ערן מיט דעם גליק. זיין מוחל אַן אַלטן נאַ־רישע רייד, — כאַפּט ער זיך צוריק, — עס איז פּשוט פאַר ווייטיק צו

פארלירן אייך פון מיין פאמיליע, — זאָגט דער אַלטער מירקין מיט טיפן ווייטיק און ווישט עפּעס אָפּ פון זיינע אויגן, — איר זענט דאָך נישט ביין אויף מיר דערפאר?

נינאָטשקאַ האָט אים אָנגעקוקט נישט אָן אינטערעס און מיט אַ ביטערן שמייכל און געשוויגן.

דער קעלנער האָט זיי איצט געשטערט. נאָר נינאָטשקאַ האָט אים באַפוילן פלינק צו עפּענען און האָט איר האַנט אויסגעשטרעקט צום גלאָז אומגעדולדיק. זי האָט אויסגעטרונקען אין איין שלונג מיט דורשטיקייט. דער אַלטער מירקין האָט אויך נאָס געמאַכט זיין גאָרגל.

אַז דער קעלנער האָט זיי פאַרלאָזט, האָט דער אַלטער מירקין ווייטער אָנגעהויבן:

— זייט מוחל, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, מיינע נאַרישקייטן. עס ווילט זיך נישט אַזוי אייך פארלירן פון לעבן. איר ווייסט עס אַליין נישט. איר ווייסט נישט, ווי איר זענט איינגעוואַקסן ביי מיר. און אויב פארלירן אייך אַלס אַ שנור (איך קאָן נישט העלפן; דאָס איז נישט אין מיין האַנט), וויל איך אייך נישט פארלירן, אַלס אַ טאָכטער. דערלויבט מיר דאָס וואָרט נעברויכן, איך בין שוין געוווינט דערצו. דערלויבט דאָס אָן אַלטן צעבראָכענעם מאַן. איך וויל, אַז איר זאָלט ווייטער בלייבן אַ טייל פון אונדז. איך וועל נאָר דענסטמאָל פארשטיין מיין קאַמף און מיין לעבן. איך ווייס, עס איז אַ נאַרישע בקשה, וואָס איך בעט ביי אייך. נאָר איך בעט אייך, זאָגט מיר נישט אָפּ.

— גבריאל חיימאָוויטש, איך פארשטיי נאָך נישט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר. איך האָב געוואָלט זיין אייער טאָכטער; אַנדערע האָבן עס דאָך נישט געוואָלט. איר ווייסט דאָך אוודאי, אַז נישט איך האָב אָפּגעלאָזט דעם שדוך. זאָגט מיר, וואָס ווילט איר פון מיר.

— וואָס איך וויל פון אייך? — וואָס איך וויל פון אייך? אָט דאָס: איך, וויל אייך באַשטימען פאַר אַ יורש פון מיין פארמעגן, אַזוי ווי איר וואָלט אַ קינד געווען. ביי מיר זענען זיי דאָך נישטאָ, קיין קינדער נישטאָ, נישטאָ, און דאָס, וואָס איך וויל טון, איז נישט חלילה עפּעס צו פארגיטיקן אָן אומרעכט, וואָס אַ נאַריש ייִנגל איז באַגאַנגען. ניין, ניין, עס איז נאָר אויס דעם איינציקן גרונט, כדי צו געבן אָן אילוזיע אָן אַלטן אומגליקלעכן מאַן, אַז ער האָט נישט אומזיסט געקעמפט, געלעבט. איך

וועל דענסטמאָל פילן, אַז איר זענט נאָך אַ שטיק פון מיר, אַזוי צו זאָגן. איך בעט אייך אויף מיינע קני, זאָגט מיר דאָס נישט אָפּ, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ.

נינאָטשקאַ איז איצט אויסערגעוויינלעך בלאַס געוואָרן. ארום אירע אויגן זענען נאָר שטיין געבליבן טונקל־פיאָלעטאָווע ראַמען. און די אָפּגעפארבטקייט פון אירע ליפּן האָט זיך אומנאַטירלעך ארויסגעהויבן מיט דער רויטלעכקייט. זי האָט זיך אָנגערופן צו אים פארשעמט, מיט געבראָכענע ווערטער, אויסמיידנדיק זיין בליק:

— און מיר ווילט זיך אויך נישט אייך פארלירן, גבריאל חיימאָוויטש. פארוואָס קאָן מען דאָס נישט איינאָרדענען אויף אַן אַנדערן וועג?

— אויף וואָס פאַר אַ וועג מיינט איר? — פרעגט דער אַלטער דערשראָקן.

— פארוואָס אַלס טאָכטער, אַלס קינד?

— נאָט איז מיט אייך. וואָס רעדט איר, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ? — זאָגט דער אַלטער בלייך ווערנדיק.

— איך פארשטיי נישט, פארוואָס נישט? איר האָט אַליין געזאָגט, אַז ווען איר וואָלט מיר נישט דערווידער געווען. איר זענט מיר נישט דערווידער.

— איך בין דאָך אַן אַלטער מאַן. איך קאָן דאָך אייער פאָטער זיין.

— איר זענט קרעפטיקער, מוטיקער און בעסער פאַר אַלע יונגע, און איר געפעלט מיר אויך בעסער — שטענדיק מיר געפעלן!

אויף דעם אַלטן מירקינס אויסגעפארעט לייב האָבן איצט אַנגסטן אָנגעהויבן ארויסצושלאָגן.

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, וואָס איז מיט אייך? וואָס טוט איר מיט אַן אַלטן מאַן? ווי אַזוי וועט דאָס זיין? איר זענט דאָך מיין זונס כלה געווען. וואָס וועט די וועלט זאָגן, אייער מאַמאָטשקאַ, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ?

נאָר ביים וואָרט מאַמאָטשקאַ האָט נינאַ געקראָגן לשון. זעט זיך אויס, אַז זי האָט זיך שוין פאַר גאָרנישט אָפּגעשטעלט.

— איך האָב געמיינט, אַז איר זענט געוווינט צו טון זאַכן, וואָס זעען אייך אויס רעכט, און איר קוקט נישט, וואָס די וועלט וועט זאָגן

און וואָס אַנבאַטרעפט מאַמאַטשקען, איז דער שדוך מיט זאַכאַריושקען געווען מאַמאַטשקאַס, און ער איז זיך צעפאַלן. דער שדוך מיט אייך וועט זיין מיין אייגענער.

נאָר גבריאל חיימאָוויטש איז שוין געקומען צו זיך. ער איז קאַלט געוואָרן און ערנסט.

— דאָס, וואָס איר ווילט טון, נינאַ סאַלאַמאָנאָוונאַ, דאָס וואָס איר האָט מיר איצט געזאָגט — דערלויבט מיר עס אָנצורופן — איז פאַרצווייפלונג, איז אַוועקגעוואָרפן זיך, און איך וואָלט זיך באַטראַכט, אַלס אַ נידעריקן און געמיינעם מענטש, צו באַנוצן זיך מיט אַ מאָמענט פון אייער שוואַכקייט, ווען איך וואָלט עס נישט באַטראַכט פאַר אַ באַזונדערע גנאָד פון גאָט, ווי איר פאַרשטייט עס אַליין.

— ניין, ניין, ניין! דאָס איז נישט אויס פאַרצווייפלונג, איך פאַרזיכער אייך, אַז זאַכאַריושקאַ איז מיך קיינמאָל גאָרנישט אָנגעגאַנגען, און אייך האָב איך שטענדיק גערן געהאַט, — האָט זי געזאָגט און געמאַכט אַ טריט נענטער צו אים, און זי איז שוואַך געפאַלן אין זיינע אָרעמס.

ער האָט זי לייכט געקושט פאָטערלעך אויף איר שטערן.

— אָבער דאָס קאָן דאָך נישט זיין אימער ערנסט. איר וועט דאָך חרטה האָבן.

— ניין, ניין, ניין! — האָט נינאַטשקאַ געשטיקט אירע ווערטער אויף זיין ברוסט.

שפּעטער, אַז ער האָט די בלייכע נינאַטשקאַ אָפּגעפירט אין זיין אויטאָמאָביל אין שטאָט אַריין, האָט דער אַלטער מירקין זיך געטראַכט, זי אונטערשטיצנדיק מיט זיין האַנט:

— דער טייוול ווייסט זיי, די היינטיקע. פאַרשטיין קאָן איך זיי נישט...

און דאָן האָט ער זיך פאַרטראַכט אין זיין געדאַנק און צוגעלייגט:

—זאָל מיר נאָך דאָס זיין באַשערט אויף מיינע אַלטע טעג?

און ווידער האָט ער צו זיך געזאָגט:

— נאָך אַלעמען, צו פרי אָפּגעריסן מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען. מען קאָן נאָך אַמאָל באַגיין אַ נאַרישקייט.

קאַפּיטל 20

ווערטער

אין דער זעלבער צייט איז עפּעס פאָרגעפאַלן אין דער האַלפּערן־פאַמיליע, וואָס האָט אויף אָלגאַ מיכאַילאָוונען געמאַכט אַזאַ איינדרוק, אַז עס איז צעקראָכן געוואָרן מיט אַמאָל ווי שפּינוועבס דער פאַנצער, וואָס די מאַדאַם פונעס הויז האָט געטראָגן אויף זיך, און וואָס האָט זיך אויס־געדאַכט, אַז ער קען גאָרנישט צולאָזן צו איר אינערלעך וועזן. אָלגאַ מי־כאַילאָוונאַ האָט צום ערשטן מאָל אויף אַן אמת דערפילט, אַז זי איז אַ מוטער.

און געשען איז עס אַזוי:

אַז מען איז געגאַנגען די מירקינס אָפּשיקן די כּלה־מתנות, מיט וועל־כע נינאָטשקאַ איז אַזוי רייך באַשאָנקען געוואָרן, דורך דער צייט פון איר פאַרקנסונג, פון אַלטן מירקין, האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז איינס פון די רינגלעך, אַ דריי־גאָרנדיקער בלוי־ווייסער שטיין, געפאַסט אין דער נייער אַמעריקאַנישער אַרט אין פּלאַטין, איז פאַרפאַלן געוואָרן ער איז פּשוט נישט געווען. נינאָטשקאַ האָט אים זעלטן געטראָגן צוליב זיין אויפ־פאַלנקייט. אין צעוואָרפנקייט האָט זי נישט גוט אַכטונג געגעבן אים תמיד צו באַהאַלטן אונטער אַ שלאָס, האָט אים איבערגעלאָזט אויפן טואַ־לעט־טיש, אָדער אין באָד־צימער. מיט איין וואָרט: ער איז נישטאָ. דער חשד איז געפאַלן אויף אַנושקען, וועלכע איז געווען די איינציקע, וואָס האָט באַדינט נינאָטשקען, און געהאַט צוטריט צו איר גאַרדעראָבע. און וואָס האָט אויך ביי דעם ערשטן אויספרעגן דורכן אַדוואָקאַט אַרויסגעוויזן אַזאַ נערוועאישקייט און פאַרלוירנקייט, אַז דאָס געניטע אויג פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט האָט גלייך געכאַפּט, אַז ער האָט אָנגעטראָפן אויף דעם ריכטיקן אַדרעס.

אַזוי ווי פון אַנושקען איז גאָרנישט געווען אַרויסצוקריגן, אַ חוץ פאַרלוירנקייט און טרערן. און אַזוי ווי דער רינג האָט אַ חוץ זיין גרויסן ווערט, פאַרגעשטעלט מיט זיך אַ זאַך פון ערע, האָט מען זיך אַנטשלאָסן נאָך אַן אויספרעגנדער סצענע צווישן נינאָטשקען, מוטער און פאָטער,

איבערצוגעבן אַנושקען אין די הענט פון דער פּאָליציי (אַ זאַך, וואָס האָט געקאָסט פיל געזונט), כדי זי זאָל מיט אַנדערע, מער איבערצייגנדע אַר־גומענטן, ווי מיט ווערטער, אַרויסקריגן פון דעם אומגליקלעכן מיידל אַ מודה־זיין.

נאָך דריי טעג האָט מען אַנושקען צוריקגעבראַכט אויף דער וווי־נונג פון די האַלפּערנס. זי האָט געטראָגן אויף איר לייב און אויף איר פּנים בולטע סמנים פון די „פּאָליציייאישע אַרגומענטן". אירע אויגן זע־נען געווען באַהאַלטן אין די טיפע לעכער פון אויפגעבלאָזענע בלויע רינ־גען, אַזוי אַז מען האָט זיי קוים אַרויסגעזען. איר נאָז איז געווען אומ־נאַטירלעך דיק פון געשוואָלנקייט. פון איר ליפּ האָט אַרויסגעקוקט אַ מויל מיט פעלנדע ציין, ווי אויסגעהאַקטע שויבן פון אַ פענצטער אַרויס. אַנושקאַ האָט זיך טאַקע מודה געווען, אַז זי האָט צוגענומען דעם רינג. און דאָס האָט זי געבראַכט די פּאָליציי אויף דער וווינונג ווייזן, וווּ זי האָט אים באַהאַלטן. מען האָט געזוכט אויף דעם אָנגעוויזענעם אָרט — אין אַ שעניק פון איר געלעגער — און נישט געפונען אים. אַנושקאַ האָט געטענהט, אַז עס האָט אים ווער פון דאָרט אַרויסגענומען, אָדער ער איז פאַרלוירן געוואָרן אינעם שטרוי. דער באַרימטער אַדוואָקאַט, ווי אויך די פּאָליציי, וועלכע זענען געווען געניט אין אַזעלכע זאַכן — האָבן געהאַלטן, אַז עס האָט אים קיינער נישט צוגענומען. אַנושקאַ האָט דעם צוגעגנבעטן רינג אָפּגעשטעקט עמיצן זייער אַ נאָענטן, וועלכן זי וויל באין אופן נישט אַרויסגעבן און אַז אַ פּאָר ווייטערדיקע „אַרגומענטן" וועלן אַרויסטרייבן די ראָמאַנטישקייט, און זי וועט אַרויסגעבן איר „העלד".

עס האָט נישט געהאָלפן, וואָס ניניאַטשקאַ, זעענדיק דעם מיידלס געשוואָלן פּנים פון די פּאָליציייאישע קלעפּ, האָט געקראָגן ספּאַזמען און געבעטן זיך, אַז מ'זאָל זי אָפּלאָזן, און זי וועט אַליין אַוועקגיין צו די מירקינס און זיי דערקלערן, וואָס ס'איז געוואָרן מיט דעם רינג. נאָר סיי די פּאָליציי, סיי די האַלפּערנס (דער אַדוואָקאַט צוליב אָרדענונגס וועגן, אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ צוליב „ערע", וואָס דער רינג שטעלט פאַר מיט זיך), זענען דורכאויס באַשטאַנען, אַז מ'זאָל נעמען אַנושקען אויף דעם וווי־טערדיקן פאַרהער, און וואָס עס זאָל נישט געשען, אַרויסקריגן דורך אַלע אופנים פון איר דעם העלד, וועלכן זי פאַרשטעלט אַזוי העראָאיש מיט איר אייגן לייב. נאָר אַז מ'האָט אַנושקען אַרויסגעפירט פון שטוב צו

גענומען זי אין צירקל אריין, האָט זי זיך אָנגעטראָפן אין דער טיר מיטן זון פון הויז, מיט מישענקען, וועלכער איז געקומען, ארויפלויפנדיק אויף די טרעפ ארויף אָן אַן אָטעם, מיט די ביכער אונטערן אָרעם, פון גימנאַזיע, זעט זיך אויס. כאָטש דאָס באַגעגעניש איז געווען אַזוי צופעליק און עס האָט געדויערט קוים מער ווי עס האָט באַדאַרפט געדויערן — דאָך האָט עס אַרויסגערופן אויפמערקזאַמקייט ביי אַ טייל פון דער פּאָליציי, און דאָס נישט אינעם האַלטן זיך פונעם מיידל, נאָר דווקא אין דער נערוועזישקייט פונעם יונגנמאַן, וועלכער איז ביי אַנושקאַס אָנבליק זייער בלייך געוואָרן, און האָט פאַר שרעק זיינע ביכער אַרויסגעלאָזט פונעם אָרעם. אַנושקאַ האָט געהאַלטן אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ צו דער ערד, נאָר האָט ביים אַרויפקומען פונעם יונגנמאַן איין איינציקן בליק געוואָרפן אויף אים פון די טיפע געשוואָלענע לעבער פון איר פּנים אַרויס. אין דעם בליק איז נישט געלעגן נישט קיין בייזקייט, נישט קיין חרטה, נישט קיין ווייטיק אפילו, נאָר לייטזעליקייט און גליקלעכקייט. אויף איר געשוואָלענער ליפּ, איבער די אויסגעהאַקטע ציין, האָט געשפּילט אַ שמייכל, און איר בליק האָט אויסגעדריקט אַ באַרואיקונג.

כאָטש די סצענע האָט נאָר קוים געדויערט איין מינוט, וואָרים אַנושקאַ, ווי זי וואָלט זיך געווען געכאַפּט, אַז זי פאַרראַט עפּעס, האָט גלייך געוואָרפן איר קאָפּ צו דער ערד און ווי פריער, פאַרעקשנט, געצויגן דעם טוך איבער איר פּנים, אָבער שוין ווי געזאָגט: דעם יונגנמאַנס נערוועזישע צוקונג, זיין פאַרלירן זיך ביי איר אָנבליק, דאָס אַרויסלאָזן די ביכער פון זיינע הענט, און זיין אויסערגעוועגלעכע בלייכקייט — האָט אויף איינעם פון אַנושקאַס באַגלייטער געמאַכט אַן איינדרוק, ווי דער יונגערמאַן שטייט עפּעס אין אַ שייכות מיט אַנושקעס גנבה.

מ'האָט אָנגעהויבן צו פירן די אויספאָרשונג אין דער ריכטונג. פון אַנושקען איז אוממעגלעך געווען עפּעס וואָס אַרויסצוקריגן, עס האָט נישט געהאָלפן קיין קלעפּ, קיין אַנדערע אינקוויזיציע־מיטלען אַרויסצופּרעסן פון איר אַ וואָרט. ביים דערמאָנען מישענקאַס נאָמען האָט זי נישט פאַרלוירן אפילו דאָס גלייכגעוויכט, און נישט אַרויסגעוויזן קיין נערוועזישקייט מער ווי אַן אַנדערשמאָל. זי האָט נאָר פאַרוואונדערט אַרויפגעצויגן אירע שמאָלע אַקסלען און געטענהט, אַז זי ווייסט נישט פון וואָס צו זאָגן. עס איז נישט געווען קיין גענוגנדע באַווייזן צו באַ־

אומרואיקן נאָך דעם בארימטן אדוואָקאט און אריינציען זיין זון אין דעם מיאוסן עסק, וואָס וואָלט ארויסגערופן א סענסאציע אין דער פּרעסע. די פּאָליציי האָט זיך נאָך עפנטלעך דערפון אָפּגעהאלטן. דערווייל האָט זי זיך באגנוגנט מיט נאָכשפּיאָנירן דעם אדוואָקאטס זון, און אויספרעגן די אנדערע דינערשאפט וועגן די קעגנזייטיקע באציאונגען.

זיי זענען אָבער באלד געקומען אויף א שפּור: עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דעם אדוואָקאטס זון צוזאמען מיט זיין חבר מארקאָוויטש האָבן פארבראכט די לעצטע אָוונטן אין צווייפלהאפטע רייכע פּלעצער, ביידע אין ציוויל־קליידער, אין א געזעלשאפט פון מאָראליש פארדעכטיקטע לייט... אויך האָבן די אנדערע הויז־מענטשן, וואָס מ׳האָט פארהערט, געגעבן עפּעס ווינקנדיקע אנצוהערענישן וועגן די באציאונגען צווישן אנושקען און דעם אדוואָקאטס זון. זיי האָבן דערציילט, אז זי האָט ביי אלעמען געהאלטן אין איין געלט בארגן, און אלעמען שולדיק געוועזן.

די פּאָליציי האָט דאָ געפונען א מעגלעכקייט, ווי זיך אָפּצורעכענען מיט דעם פּראָגרעסיוון יידישן אדוואָקאט, און האָט אָנגעהויבן צו פירן די אויספאָרשונג אין דער ריכטונג. כאָטש די אויספאָרשונג איז פארגעקומען שטרענג אין געהיים, כדי דער אדוואָקאט זאָל זיך נישט צו פרי כאפּן, האָט ער דאָס דאָך דערשפּירט דורך זיין אויסערגעוועגלעכן חוש פאר פּאָליצייאישע זאכן (און אויך צוליב דעם, ווייל עס האָט זיך געהאנדלט וועגן זיין אייגענעם פּרעסטיזש, האָט ער זייער געוואכט איבער דעם גאנג פון דער אויספאָרשונג), און איז באצייטנס געקומען אויף די שפּורן, ווי אזוי די פּאָליציי וויל פארקירעווען די אויספאָרשונג.

נאָכדעם ווי איינער פון זיינע הויז־מענטשן האָט אים פארטרויט, אז מען האָט זיך נאָכגעפרעגט ביי אים אויף מישענקען, איז דער אדוואָקאט זיכער געוועזן, אז עס האנדלט זיך דאָ וועגן א בלבול, וואָס די פּאָליציי וויל אויף זיין משפחה ארויפווארפן, האָט ער באלד געלאָזט אריינרופן זיין זון, און איינגעשלאָסן זיך מיט אים אין זיין קאבינעט. ביי מישענקען האָט עס נישט אזוי לאנג גענומען, ווי ביי דעם דינסטמיידל. ווי א קראנק קינד האָט ער זיך מיט געוויין פון זיינע שיינע אויגן באלד אין אלעם מודה געוועזן...

***

אין איר בודואר, אויף איר געוועגלעכער פּאַטער־שטול, אין איר באַליבט ווינקל, איז געזעסן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, און צום ערשטן מאָל אין איר לעבן האָט זי נישט געדענקט וועגן דעם, ווי איר אויסזען דערשיינט פאַר דער עפנטלעכקייט, און זי האָט געטראָגן פאַר אַלעמען אין די אויגן אַ ווייסע ראָנגעווקע, פאַרבונדן איבער איר שטערן, און מ׳מוז מודה זיין, אַז די אַזוי נוצלעכע, אָבער נישט שיינע האָר־פאַרבינדונג האָט אַרויסגעגעבן מיטאַמאָל איר עלטער. פון איר קאָפּ זענען מיט איינמאָל אַרויסגעקומען די פּאָר גרויע האָר, וואָס האָבן זיך ביז איצט באַהאַלטן אין דעם געדיכטן ים פון שוואַרצקייט. פון די אויגן האָבן זיך איר געגאָסן די טרערן איבער איר פּנים און געוואַשן דעם פּודער, געבראָכן אים אין געקעסטלטע שטיקלעך, און זי האָט נישט געקלערט וועגן דעם עפעקט, וואָס אירע טרערן וועלן מאַכן אויף דער פאַרב פון איר פּנים־הויט. זי האָט אומעסטעטיש אפילו פאַרבראָכן די הענט איבער אירע קני, און האָט געהאַלטן אין איין שעפּטשען עפּעס דאָרט אומפאַרשטענדלעכע ווערטער.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, דער באַרימטער אַדוואָקאַט, האָט זיך, אַ דענערוווירטער, געטראָגן אַרויף און אַראָפּ איבער דעם ווייכן דיוואַן פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר. זיינע האָר זענען היינט געווען צעשויבערט מער ווי אַלע מאָל. און מיטאַמאָל האָט זיך באַוויזן, אַז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז שוין גאָרנישט קיין יונגערמאַן. נאָר די צוויי פינגער פון זיין רעכטער האַנט האָט ער געהאַלטן אויפגעהויבן אין דער הויך, — אַ סימן, אַז ער האָט עפּעס וואָס צו זאָגן זייער פּאַטעטישעס און איינדרוקספולעס. וואָרים ביי יעדער אַזאַ געטלעכער באַגנעדיקונג פלעגט ער אויפהויבן די צוויי פינגער פון זיין רעכטער האַנט, צי דאָס איז געווען אין הויכן געריכט, צי אין געזעלשאַפט, צי עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן אַ קהלשן עסק, אָדער וועגן אַ פּריוואַטער אינטימער זאַך.

— אין מיין שטוב, — האָט ער געזאָגט, און זיין שטימע האָט געציטערט מיט די טיפסטע טענער, — איז שטענדיק געוואָרן פּאַרטייַדיקט די גערעכטיקייט. דאָ אַהער האָבן זיך געראַטעוועט אַלע פאַרפאָלגטע און געיאָגטע צו זוכן שוץ און רעטונג פאַר ווילקיר און אומרעכט. איצט האָט זיך אין מיין שטוב אַריינגעגנבעט די נידערטרעכטיקייט, די געמיינסטע זינד. איך וועל עס אַליין נעמען מיט מיינע אייגענע הענט און אויסראָטן און איבערגעבן אין די הענט פון געזעץ. און מעג זיך דאָס אומרעכט באַ־

האַלטן אין מיין האַרץ אַליין, וועל איך אויסרייסן עס מיט אַ שטיק פון מיין פלייש און איבערגעבן אַהין, ווו עס באַלאַנגט.

אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ האָט אים נישט אָפּגעענטפערט, אַזוי ווי פאַר־טיפט אין איר אייגענעם טרויער, וואָלט זי אים גאָרנישט געוווען גע־הערט. זי האָט ווי פריער געהעשעט:

— אונדזער שולד, מיין שולד.

דער אַדוואָקאַט, נאָך אַ ווײַלע הפסקה, איבערלויפנדיק אַ פּאָר מאָל ווידער די שטוב, האָט ווייטער גערעדט ווי צו זיך:

— אַ פּאַר אַ פּאָר וואָכן ערשט האָב איך פון מיין טיר אוועקגע־יאָגט אַ מענטש, וואָס איז ווינציקער שולדיק געווען, און האָט מער רעכט געהאַט אויף פאַרטיידיקונג און באַשיצונג, ווי מיין זון. יענער האָט דאָך קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון. נישט קיין לעבעדיקן מענטש האָט ער באַוואָלהט, נאָר אַ פּרינציפּ, אַ טויטע זאַך. דאָך האָב איך אים אומ־רחמנותדיק פאַריאָגט. און ער, דערפאַר, ווייל ער איז מיין אייגן בלוט און פלייש, זאָל איך אים באַהאַלטן, באַשיצן דערפאַר, ווייל עס רירט מיין אייגענע הויט אָן? פאַרקערט, דווקא דערפאַר, ווייל עס איז מיין אייגן בלוט און פלייש, ווייל איך בין פאַראַנטוואָרטלעך, דערפאַר וועל איך אים איבערגעבן צום געזעץ. איך אַליין וועל אים איבערגעבן מיט מיינע אייגענע הענט. מיר באַדאַרפן דינען פאַר אַ משל פאַר אַנדערע. ווען נישט? ווי אַזוי וועל איך געפינען אין מיר די מאָראַלישע קראַפט צו שטיין אין פּנים פון דער וועלט, פון מיינע שונאים, און צו פאַרטיידיקן דאָס, וואָס איך פאַרטיידיק?!

— ווערטער, ווערטער, ווערטער! — האָט זיך פּלוצלינג דערהערט אַן אויסגעשריי, — איך בין שוין קראַנק פון די ווערטער. אונדזער גאַנץ לעבן האָבן מיר אָפּגעלעבט מיט ווערטער. מיט שיינע, געריכטע, גע־טאַקטע — נאָר פּראַזן, בלויזע, ליידיקע, גאָרנישט טויגנדיקע. דאָס איז דאָך אונדזער שולד, אונדזער אייגענע שולד — מיינע און דיינע. מיר האָבן זיך געשפּילט, קאָקעטירט דורך אונדזער לעבן. וואָס האָבן מיר גע־טון פאַר אונדזערע קינדער? גאָרנישט! איך בין געווען פאַרנומען מיט מיר, מיט מיין נאַרישער שיינקייט, מיט מיין ווייבלעכקייט, און דו ביסט געווען פאַרנומען מיט דיר — מיט דיין שיין רעדן, מיט דיין ליבעראַלן קאָקעטישן רעדן. ביידע האָבן מיר געקאָקעטעוועט. ביידע זענען מיר גע־

ווען ענגאַאיסטן, נידערטרעכטיקע, געמיינע. מיר האָבן גאָרנישט אין זינען געהאַט, אַפילו אונדזערע קינדער נישט, נאָר זיך, זיך — זיך אַליין.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז געבליבן שטיין אין מיטן שטוב אַ בלייכער, און האָט אָנגעקוקט זיין ווייב מיט אויפגעריסענע, דערשראָקענע אויגן. ער האָט זי כמעט נישט דערקענט. קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזעלכע. אירע נישט-געמאַכטע האָר האָבן זיך ווילד אַרויסגעריסן פון איר פאַרבונדענער ראָגעווקע, און ער האָט צום ערשטן מאָל דערזען די שלאַבריקע, איינגעפאַלענע, געפאַלדעוועטע הויט אַרום איר מויל און גאָמבע, וואָס האָט זיך אַרויסגעוויזן פונעם טרערן-צעבראָכענעם פּודער.

— וואָס איז מיט דיר? — פרעגט דער אַדוואָקאַט דערשראָקן.

— גאָרנישט. אַן אומגליק איז געשען. מ'באַדאַרף דאָס קינד ראַטעווען, און דו וואַרפסט ווערטער; דו ווייסט דאָך, דו וועסט עס נישט טון.

דער אַדוואָקאַט איז שטיין געבליבן. זיין שטערן געקנייטשט און די צוויי פינגער פון דער האַנט אַראָפּגעלאָזט. צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן האָט ער נישט געהאַט וואָס צו ענטפערן אויף אַ פאָרוואָרף, און ער האָט אויך נישט געענטפערט.

זיין אומבאַהאָלפנקייט און זיין פאַרלוירנקייט האָט אָלגאַ מיכאַילאָווגען אַפּנים גערירט. זי איז צוגעגאַנגען צו אים און זי האָט איר פון טרערן פאַרגרימאַסעט פּנים אָוועקגעלייגט אויף זיין ברוסט און געשלוכצט, ווי אַן איינפאַכע מוטער.

— אָסיפּ, נישט ער, נאָר מיר זענען שולדיק! אין אַלעם שולדיק!